

Latvijas Lauksaimniecības universitāte

Ekonomikas fakultāte

Ekonomikas katedra

MBA, Sanda Čingule-Vinogradova

promocijas darbs

**DIENVIDLATGALES POTENCIĀLA
IZVĒRTĒJUMS UN ATTĪSTĪBAS VIRZIENI**

ekonomikas doktora (Dr.oec.) zinātniskā grāda iegūšanai

Promocijas darba zinātniskais vadītāja
Dr. habil. oec. profesore Baiba Rivža

(paraksts)

Promocijas darba autore

(paraksts)

Jelgava 2011

SATURS

Anotācija	3
Annotation	4
Анотация	6
Darbā ievietoto tabulu saraksts	8
Darbā ievietoto attēlu saraksts	9
Darbā lietotie akronīmi, abreviatūras un apzīmējumi	10
Ievads	12
1. Reģionālās attīstības teorētiskie aspekti	18
1.1. Reģionālās politikas attīstības modeļi	21
1.2. Reģionālā attīstības politika ES un Latvijā	30
1.3. Sociāli ekonomiskās attīstības stratēģiskā plānošana	35
1.4. ATR – Dienvidlatgales novadu izveidošanas pamats	37
1.5. Teritoriju attīstības potenciāla definējums	40
<i>Galvenie secinājumi un vērtējumi par pirmās nodaļas saturu</i>	42
2. Salīdzinājuma analīze: Īrijas – Latvijas reģionālā un teritoriju potenciāla attīstība	43
2.1. Īrijas valsts attīstības posmi	45
2.1.1. Īrija - no protekcionisma līdz orientācijai uz eksportu	45
2.1.2. Lauksaimniecības restrukturizācija un rūpniecības attīstība.....	47
2.2. Īrijas valsts attīstības pamatnosacījumi un pieļautās kļūdas	49
2.3. Īrijas un Latvijas teritoriju attīstības potenciāla salīdzinājuma analīze	57
<i>Galvenie secinājumi un vērtējumi par otrās nodaļas saturu</i>	60
3. Dienvidlatgales situācijas analīze un potenciāla izvērtējums	61
3.1. Novadu ģeogrāfiskā un vēsturiskā vienotība	62
3.2. Ekonomiskā potenciāla raksturojums	64
3.2.1. Iedzīvotāji.....	66
3.2.2. Dabas resursi	76
3.2.3. Transporta infrastruktūra.....	84
3.2.4. Uzņēmējdarbība Dienvidlatgalē.....	89
3.3. Reģionālās attīstības atbalsta instrumenti Dienvidlatgalē.....	99
3.4. Dienvidlatgales teritoriju attīstības potenciāla izvērtējuma kompleksā analīze	104
3.4.1. Dienvidlatgales attīstības indeksa analīze Latvijas teritorijas mērogā.....	104
3.4.2. Potenciāla jomu izvērtējums	108
<i>Galvenie secinājumi un vērtējumi par trešās nodaļas saturu</i>	116
4. Dienvidlatgales sociālekonomiskā un politiskā situācija iedzīvotāju skatījumā	118
4.1. Kvantitatīvā pētījuma datu analīze.....	118
4.2. Ekspertu interviju analīze.....	133
<i>Galvenie secinājumi un vērtējumi par ceturtās nodaļas saturu</i>	139
5. Dienvidlatgales prioritārie tautsaimniecības stratēģiskās attīstības virzieni	141
<i>Galvenie secinājumi un vērtējumi par piektās nodaļas saturu</i>	154
Slēdzieni	156
Galvenie secinājumi	157
Galvenās problēmas un to risinājuma iespējas	161
Izmantotie informācijas avoti	162
Pielikums	182

ANOTĀCIJA

Sandas Čingules-Vinogradovas darbam „Dienvidlatgales potenciāla izvērtējums un attīstības virzieni”.

Promocijas darbs uzrakstīts ekonomikas doktora zinātniskā grāda iegūšanai reģionālās ekonomikas apakšnozarē.

Promocijas darba mērķis ir veikt Dienvidlatgales attīstības potenciāla analīzi un izstrādāt tautsaimniecības attīstības virzienus un perspektīvas.

Lai sasniegtu mērķi, **veikti šādi darba uzdevumi:**

- izpētīta reģionālās attīstības politika Latvijā, noskaidroti Dienvidlatgales novadu izveidošanas motīvi un noteikts teritoriju attīstības potenciāla definējums;
- noteikti labās prakses pieredzes piemēri - Īrijas valsts attīstības pamatprincipi, ekonomikas attīstības iemesli un pieļautās kļūdas;
- veikta Īrijas un Latvijas teritoriju attīstības potenciāla salīdzinājuma analīze pēc teritoriju attīstības potenciāla paaugstināšanas alternatīvu analīzes kritērijiem;
- izvērtēta un analizēta esošā situācija, subreģiona novadu teritoriju vēsturiskā, sociālā un ekonomiskā vienotība un sniegts attīstības potenciāla raksturojums Dienvidlatgales novados;
- veikta Dienvidlatgales iedzīvotāju uzskatu un vērtējumu analīze par reģiona un pašvaldību sociālekonomisko un politisko darbību un nākotnes perspektīvām;
- noteikti Dienvidlatgales prioritārie attīstības virzieni un perspektīvas.

Mērķa sasniegšanai uzdevumu risinājumu izklāsts darbā strukturēts piecās nodaļās.

Pirmajā nodaļā izvērstā diskusija, balstoties uz vairāku autoru darbiem par reģionālās attīstības teorētiskajiem aspektiem un attīstības modeļiem, dots ieskats par reģionālās attīstības politiku ES un Latvijā, izvērtēti sociāli ekonomiskās attīstības stratēģiskās plānošanas principi un izstrādes process un pētīts novadu izveidošanas sadalījums Dienvidlatgales teritorijā. Autore izstrādājusi un noteikusi būtiskākās teritoriju attīstības potenciāla paaugstināšanas aktivitātes.

Otrajā nodaļā analizēta Īrijas – Latvijas reģionālā un teritoriju potenciāla attīstība, noteikti Īrijas valsts attīstības vēsturiskie posmi, pamatnosacījumi un pieļautās kļūdas, veikta Īrijas un Latvijas teritoriju attīstības potenciāla salīdzinājuma analīze.

Trešajā nodaļā detalizēti analizēta un raksturota Dienvidlatgales novadu ģeogrāfiskā un vēsturiskā vienotība, pētīts un vērtēts subreģiona teritoriju ekonomiskā potenciāla raksturojums un tā dinamika periodā no 1990. līdz 2010. gadam, analizēti reģionālās attīstības atbalsta instrumenti. Veikta Dienvidlatgales teritoriju attīstības indeksa analīze Latvijas teritorijas mērogā un sniegts potenciāla jomu izvērtējums.

Ceturtajā nodaļā analizēta Dienvidlatgales sociālekonomiskā un politiskā situācija iedzīvotāju vērtējumā. Izmantojot kvantitatīvā pētījuma un ekspertu interviju analīzes, iezīmēti subreģiona teritoriju attīstības virzieni un kritēriji iedzīvotāju skatījumā.

Piektajā nodaļā definēti Dienvidlatgales teritoriju prioritārie tautsaimniecības stratēģiskās attīstības virzieni un noteikti tautsaimniecības stratēģisko virzienu attīstības nosacījumi.

Darba nobeigumā apkopoti galvenie secinājumi, galvenās problēmas un priekšlikumi to risināšanai.

Promocijas darba apjoms ir 182 lappuses, informācija sakārtota 28 tabulās, 26 attēlos un 18 pielikumos. Izmantoto dokumentu, informācijas un literatūras sarakstā ir iekļauti 399 avoti.

ANNOTATION

for Sanda Čingule-Vinogradova PhD Thesis “Evaluation of the Potential of Southern Latgale and the Directions of its Development”.

The present PhD Thesis has been written to be awarded a PhD degree in the regional economy sub-branch.

The aim of the PhD Thesis is to perform the analysis of the development potential of Southern Latgale and to and to work out the economy development directions and perspectives.

To achieve the aim, **the following objectives were attained:**

- to study the regional development policy in Latvia, to clarify the motifs of the territories of Southern Latgale and to define the potential of territorial development;
- to determine the basic principles of the experience of good practice of the development of Ireland, basic prerequisites of economic development and the admitted mistakes;
- to perform the comparative analysis of the development potential of the territories of Ireland and Latvia, based on the analysis criteria of the alternatives to increase the development potential of the territories;
- to assess and analyse the present situation, the historical, social and economic unity of the territories of the sub-region and to offer the characteristics of the development potential of the territories of Southern Latgale;
- to perform the analysis of the opinions and assessment of the inhabitants of Southern Latgale about the socio-economic and political activities of the sub-region and municipalities and the future development perspectives;
- to determine the priority directions and criteria of the development of Southern Latgale.

To attain the aim, the description of the attained objectives is structured in five chapters.

The first chapter discusses the theoretical aspects of regional development and development models as offered by several authors, offers an insight into regional development policy in EU and Latvia, evaluates the strategic planning principles and process of social and economic development and studies the division of territories in Southern Latgale. The author of the present PhD Thesis has designed and determined the most significant measures for increasing the development potential of territories.

The second chapter analyses the development potential of the regions and territories of Latvia and Ireland, determines the historical development stages, basic prerequisites and the admitted mistakes of Ireland, performs the comparative analysis of the development potential of the territories of Ireland and Latvia.

The third chapter analyses in detail and characterises the geographical and historical unity of Southern Latgale, studies and evaluates the characterisation of the economic potential of the territories of the sub-region and its dynamics from 1990 till 2010, analyses regional development support instruments. The author also performs the analysis of the Territory Development Index of Southern Latgale on the scale of the territory of Latvia and offers assessment of the potential areas.

The fourth chapter analyses the social, economic and political situation in Southern Latgale from people's perspective. Applying the analysis of the quantitative research and profound interviews with experts, the directions and criteria of the territory development of the sub-region as perceived by the inhabitants are described.

The fifth chapter defines the priority directions for the strategic development of the economy of the territories of Southern Latgale and the conditions for the directions of the strategic development of economy are determined.

In the conclusion of the PhD Thesis the main conclusions, problems and their solutions are summarised.

The PhD Thesis comprises 182 pages; the information is presented in 28 tables, 26 figures and 18 appendices. The reference list contains 399 entries of the referenced documents, information and literature sources.

АНОТАЦИЯ

Санда Чингуле-Виноградова. Докторская диссертация „Оценка потенциала Южнолатгалии и направления развития”.

Докторская диссертация на соискание учёной степени доктора экономики в подотрасли региональной экономики.

Цель докторской диссертации - исследовать потенциал развития Южнолатгалии и выработать направления развития народного хозяйства.

Для достижения цели **выполнены следующие задачи:**

- исследована политика регионального развития Латвии, выяснены мотивы образования округов в Южнолатгалии и определена дефиниция потенциала территориального развития;
- определены хорошего примера практического опыта – основные принципы государственного развития Ирландии, причины развития экономики и допущенные ошибки;
- анализировано сравнение потенциалов территориального развития Ирландии и Латвии по критериям анализа повышения альтернатив потенциала территориального развития;
- оценена и анализирована существующая ситуация, историческое, социальное и экономическое единение округов подрегиона и дана характеристика потенциала развития Южнолатгальских округов;
- анализированы мнения и оценки жителей Южнолатгалии о социалекономической и политической деятельности и будущих перспектив региона и самоуправлений;
- определены приоритетные направления развития и перспективы Южнолатгалии.

Для достижения цели, изложение решений заданий структурировано в пяти частях диссертации.

В **первой части** диссертации развёрнута дискуссия между несколькими авторами работ о теоретических аспектах и моделях регионального развития, отражено мнение о политике регионального развития в ЕС и Латвии, оценены принципы и процесс выработки стратегического планирования социальноэкономического развития, исследован процесс разделения на округа Южнолатгальской территории. Автор выработала и определила существенную активность повышения потенциала территориального развития.

Во **второй части** анализирован потенциал регионального и территориального развития Ирландии – Латвии, определены исторические этапы государственного развития Ирландии, основы условий и допущенные ошибки, анализировано сравнение потенциалов территориального развития Ирландии и Латвии по выработанной автором дефиниции потенциала территориального развития.

В **третьей части** детализированно анализированы и охарактеризованы географическое и историческое единение Южнолатгальских округов, исследован и оценён характер экономического потенциала территорий субрегиона и его динамика в период с 1990 по 2010 год, анализированы инструменты поддержки регионального развития. Анализирован индекс территориального развития Южнолатгалии в масштабе Латвии и дана оценка областей потенциала.

В **четвёртой части** анализирована социалекономическая и политическая ситуация Южнолатгалии по оценке жителей. Используя квантитативный метод

исследования и анализ интервью с экспертами, намечены направления территориального развития субрегиона и критерии с точки зрения жителей.

В *пятой части* дефинированы приоритетные стратегические направления народнохозяйственного развития Южнолатгалии и определены условия стратегического направления народнохозяйственного развития.

В заключительной части обобщены главные выводы, основные проблемы и предложения их решений.

Докторская диссертация состоит из 182 страницы, информация изложена в 27 таблицах, 26 графических изображениях и 18 приложениях. В список использованных документов, информации и литературы включены 399 источников.

DARBĀ IEVIETOTO TABULU SARAKSTS

Tabulas numurs	Tabulas nosaukums	Lpp.
1.1.	Novadu sadalījums Dienvidlatgales teritorijā	37
2.1.	Īrijas IKP laika periodā no 2000. gada līdz 2009. gadam	44
2.2.	Īrijas un Latvijas valstu rādītāji	44
3.1.	Sociālekonomiskie rādītāji Latvijas reģionos	61
3.2.	Dienvidlatgales iedzīvotāju skaits darbaspējas vecumā gada sākumā	71
3.3.	Dienvidlatgales iedzīvotāju vecumsastāvs gada sākumā, %	71
3.4.	Mežu platības Dienvidlatgalē, tūkst. ha	76
3.5.	Mežainums Dienvidlatgalē, % no teritorijas kopplatības	77
3.6.	Lauksaimniecības zeme Dienvidlatgalē, uz 2006. gadu (ha)	79
3.7.	Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas Dienvidlatgalē, skaits	79
3.8.	Derīgo izrakteņu skaits Latgales plānošanas reģiona rajonu teritorijās un derīgo izrakteņu krājumu apjoms uz 01.01.2009.	81
3.9.	Ekonomiski aktīvās statistikas vienības Dienvidlatgalē (2004.-2008.g.), skaits	91
3.10.	Ekonomiski aktīvās tirgus sektora statistikas vienības Dienvidlatgales rajonos un Daugavpils pilsētā, uz 1000 iedzīvotājiem	92
3.11.	Lielākie uzņēmumi eksportētāji Dienvidlatgalē 2008. un 2009. gadā	98
3.12.	Piemērotās nodokļu atlaides īpaši atbalstāmajās teritorijās Latvija reģionos (20017.-2009.g.)	100
3.13.	Mērķdotācijas pašvaldību investīcijām plānošanas reģionos	102
3.14.	Pabeigto 2004.-2006.gada plānošanas perioda ES Struktūrfondu projektu skaits un finansējuma apjoms	103
3.15.	ES Struktūrfondu ieguldījums Dienvidlatgales pašvaldībās 2007. – 2013. gada plānošanas periodā (2010. gada augusta dati), Ls	103
3.16.	Dienvidlatgales rajonu teritorijas attīstības indekss, 1999.-2007.g.	106
3.17.	Sociālās jomas SVID	110
3.18.	Izglītības, kultūras un sporta jomu SVID	111
3.19.	Dabas resursu potenciāla izmantošanas SVID	113
3.20.	Tautsaimniecības attīstības potenciāla SVID	114
4.1.	Pētījuma rezultātu statistiskās kļūdas novērtēšanas tabula ar 95% varbūtību pie respondentu skaita n=600	119
4.2.	Potenciālie nosacījumi Dienvidlatgales attīstībai (% sadalījums no sniegto atbilžu kopskaita)	122
4.3.	Dienvidlatgalē esošās problēmas (% sadalījums no sniegto atbilžu kopskaita)	124
4.4.	Tautsaimniecības attīstības atbalsta pasākumi (% sadalījums no sniegto atbilžu kopskaita)	132
5.1.	Dienvidlatgales prioritāro tautsaimniecības virzienu analīze vietējā un starptautiskajā telpā	144

DARBĀ IEVIETOTO ATTĒLU SARAKSTS

Attēla numurs	Attēla nosaukums	Lpp.
2.1.	Īrijas ārējie un iekšējie valsts ekonomikas attīstības pamatnosacījumi	50
3.1.	Dienvidlatgales rajonu IKP uz vienu iedzīvotāju, Ls	66
3.2.	Patstāvīgo iedzīvotāju skaits Dienvidlatgales rajonos gada sākumā	67
3.3.	Dienvidlatgales rajonu apdzīvotības blīvums gada sākumā (iedz. uz 1 km ²)	68
3.4.	Ilgtermiņa migrācijas saldo Dienvidlatgales bijušajos rajonos	69
3.5.	Reģistrētā bezdarba līmenis Dienvidlatgales rajonos gada sākumā, %	73
3.6.	Daugavpils rajona patstāvīgo iedzīvotāju nacionālais sastāvs gada sākumā, %	74
3.7.	Krāslavas rajona patstāvīgo iedzīvotāju nacionālais sastāvs gada sākumā, %	74
3.8.	Preiļu rajona patstāvīgo iedzīvotāju nacionālais sastāvs gada sākumā, %	75
3.9.	Dienvidlatgales patstāvīgo iedzīvotāju nacionālais sastāvs 2009. gada sākumā, %	75
3.10.	Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas Dienvidlatgalē, 2010	80
3.11.	LR galvenie transporta koridori, 2009	84
3.12.	Latgales reģiona transporta infrastruktūra, 2007	85
3.13.	Latvijas Republikas dzelzceļa infrastruktūra, 2009	86
3.14.	Valsts subsīdiju izmaksu apjomi LAD reģionālo lauksaimniecības pārvalžu teritoriju sadalījumā no 2000. līdz 2009. gadam (tūkst.Ls)	101
3.15.	Dienvidlatgales bijušo rajonu teritorijas attīstības indekss, 1999.-2007.g.	106
3.16.	Dienvidlatgales pilsētu un pilsētnovadu teritorijas attīstības indekss, 1999.-2007.g.	107
3.17.	Dienvidlatgales pilsētu un pilsētnovadu teritorijas attīstības rangs, 1999.-2007.g.	108
3.18.	Dienvidlatgales priekšrocības un neizmantotais potenciāls	116
4.1.	Dienvidlatgales zemā attīstības līmeņa iemesli (% sadalījums no sniegto atbilžu kopskaita)	121
4.2.	Attīstītās spējīgākās nozares un jomas Dienvidlatgalē (% sadalījums no sniegto atbilžu kopskaita)	125
4.3.	Vietējo pašvaldību darbības vērtējums (% sadalījums no sniegto atbilžu kopskaita)	127
4.4.	Iemesli, kas traucē pašvaldību kvalitatīvai darbībai (% sadalījums no sniegto atbilžu kopskaita)	128
4.5.	Dienvidlatgales pašvaldību iestāžu, komercsabiedrību darbības un kopējās teritorijas kvalitātes vērtējums, %	129
4.6.	Dienvidlatgales būtiskākie ilgtspējīgas attīstības nosacījumi ekspertu vērtējumā	134
5.1.	Dienvidlatgales stratēģiskās attīstības virzieni un nosacījumi	142

DARBĀ LIETOTIE AKRONĪMI, ABREVIATŪRAS UN APZĪMĒJUMI

AS -	Akciju sabiedrība
ASV -	Amerikas Savienotās Valstis
ATR -	Administratīvi teritoriālā reforma
att. -	attēls
CSP -	Centrālā Statistikas pārvalde
DU	Daugavpils Universitāte
EEZ -	Eiropas Ekonomiskā Zona
EK -	Eiropas Komisija
ELVGF -	Eiropas Lauksaimniecības Virzības un Garantiju fonds
ERAF -	Eiropas Reģionālās Attīstības fonds
ES -	Eiropas Savienība
ESF -	Eiropas Sociālais fonds
EMS -	Eiropas Monetārā Sistēma
EUR -	eiro, Eiropas vienotā valūta
Eurostat -	Eiropas Kopienu Statistikas birojs
g. -	gads
gs. -	gadsimts
ha -	hektārs
HES -	Hidro elektro stacija
HSE -	<i>Health Service Executive</i> , Veselības aprūpes administratīvā iestāde
IDA -	<i>Industrial Development Agency</i> , Industriālās attīstības aģentūra
IFSC -	<i>International Finance Service Centre</i> , Starptautiskais finanšu pakalpojumu centrs
IIN -	Iedzīvotāju ienākuma nodoklis
IKP -	Iekšzemes kopprodukts
IT -	Informāciju tehnoloģijas
LAD -	Lauku Atbalsta dienests
LR -	Latvijas Republika
LPR -	Latgales Plānošanas reģions
lpp. -	lappuse
Ls -	lats
LVL -	Latvijas valsts lati
LPSR -	Latvijas Padomju Sociālistiskā Republika
milj. -	miljons
MK -	Ministru kabinets
MP -	Ministru Padome
MVU -	Mazie un vidējie uzņēmumi
NĪN -	Nekustamā īpašuma nodoklis
Nr. -	numurs
noteik.-	noteikumi
NUTS -	Eiropas Savienības Statistikas biroja (Eurostat) izstrādāta metode vienotam, dažādu administratīvo līmeņu iedalījumam (no angļu val. – Nomenclature of territorial units of statistics)
NVA -	Nodarbinātības valsts aģentūra
NVO -	Nevalstiskās organizācijas

NVS -	Neatkarīgo Valstu Sadraudzības starptautiskā organizācija (<i>Содружество Независимых Государств – СНГ</i>), kuru sastāvā ietilpst Azerbaidžāna, Armēnija, Baltkrievija, Kazahstāna, Kirgistāna, Krievija, Moldova, Taidžistāna, Ukraina, Uzbekistāna.
PVN -	Pievienotās vērtības nodoklis
r. -	rajons
RAPLM -	Reģionālā atbalsta un Pašvaldību lietu ministrija
SIA –	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību
Skat. -	skatīt
SKDS -	Tirgus un sabiedriskās domas pētījumu centrs
SVF -	Starptautiskais Valūtas Fonds
tab. –	tabula
t.i. –	tas ir
t. sk. -	tai skaitā
tulk. -	tulkojums
tūkst. –	tūkstotis
UIN -	Uzņēmumu ienākuma nodoklis
u.c. –	un citi
Utt. -	un tā tālāk
Val. -	valoda
VARAM -	Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija
VID -	Valsts ieņēmumu dienests
VRAA -	Valsts Reģionālās Attīstības aģentūra
VZD -	valsts zemes dienests
ZVFI -	Zivsaimniecības vadības fonds

IEVADS

Latvijā jau 20. gadsimta 90. gadu vidū reģionālā attīstība kļuva par īpašas uzmanības jomu, jo citu Eiropas valstu vairākos gadu desmitos gūtā pieredze liecināja par reģionālās attīstības politikas nepieciešamību un lietderīgumu arī mūsu valstī. Latvijas atjaunotās brīvvalsts divdesmit gados ekonomiskās un sociālās atšķirības starp Latvijas reģioniem ne vien nav izzudušas, bet joprojām turpina pieaugt, visiem reģioniem, izņemot Rīgu un Pierīgu, arvien tālāk atpaliekot no ES vidējiem rādītājiem (*Pūķis, 2010*). Reģionālajā politikā noteiktie mērķi un uzdevumi ne vienmēr un visur tiek sekmīgi īstenoti praksē. Reģionu ekonomiskajā un sociālajā attīstībā vērojama disproporcija, kas iezīmē atšķirīgus nosacījumus iedzīvotāju iespējām un darbībai. Līdzās tam, ka Latvijas reģioni attīstās nevienmērīgi, ir teritorijas, kur attīstība notiek vislēnāk (*Jermolajeva, Baltere, 2009*). Tā tas ir Latgalē - pēc sociālekonomiskajiem rādītājiem viss reģions salīdzinājumā ar pārējiem valsts reģioniem ir zemākajā vietā valstī. Vairāki sociālekonomiskie rādītāji norāda, ka Dienvidlatgalē dzīves vides un saimnieciskās darbības iespējas būtiski atšķiras.

Dienvidlatgale¹ (bijušo Daugavpils, Krāslavas un Preiļu rajonu teritorijas) daudzējādā ziņā ir īpašs subreģions. Tas atrodas vistālāk no Latvijas attīstītākajiem statistiskajiem reģioniem – Rīgas un Pierīgas. Teritorija atrodas arī vistālāk no Baltijas jūras un iesniedzas visdziļāk kontinentā. Visa Latgales reģiona vēsture ievērojami atšķiras no pārējās Latvijas teritorijas vēstures, šīm vēsturiskajām atšķirībām veidojot gan izteikti multikulturālu, multietnisku, multinacionālu un multifunkcionālu vidi, gan vienlaikus ekonomiski atšķirīgu vidi. Dienvidlatgales vide atšķiras no Austrumlatgales vides, piemēram, Latgaliešu dialekta izloksne Dienvidlatgalē ir „maigāka”, nekā Austrumlatgalē. Sociālekonomiskie rādītāji subreģioniem ir līdzīgi, bet Dienvidlatgales ģeogrāfiskā atrašanās vieta teritorijai sniedz nedaudz atšķirīgas attīstības iespējas.

Dienvidlatgalei ir izdevīgs ģeogrāfiskais stāvoklis, kas valsts ekonomikā izmantojams kā ekonomiskais „koridors” starp Krieviju, Baltkrieviju, pārējām NVS valstīm un Eiropu. Tas sniedz iespējas uzsākt jaunas un ilgtspējīgas ekonomiskās aktivitātes - Dienvidlatgale kā Krievijas un Eiropas starpniekpartneris. Minētajā subreģionā atrodas Latvijā otra lielākā valsts nozīmes pilsēta Daugavpils, kur ir nozīmīgs rūpnieciskās ražošanas attīstības potenciāls, kā arī ievērojams intelektuālais potenciāls, ko nodrošina Daugavpils Universitāte un vairāk nekā 12 citu augstākās izglītības iestāžu filiāles. Dienvidlatgale ir devusi nozīmīgu ieguldījumu zinātnē un kultūrā, šeit dzimuši izcili un pasaulē slaveni zinātnieki, profesori, mākslas, sporta un kultūras darbinieki, piemēram, jau mūžībā aizgājušais LLU profesors Kazimirs Špoģis, filozofijas un teoloģijas doktors, dzejnieks Roberts Mūks, latviešu izcilākais komponists Jānis Ivanovs, pasaulslavenais mākslinieks Marks Rotko, vēsturnieks, grāmatu izdevējs Gustavs Manteifelis, dzejnieks Pīters Miglinīks, vēsturnieks, brīvvalsts laika Saeimas deputāts Francis Kemps, sabiedriskais darbinieks, literāts Francis Trasuns, literāts un pedagogs Nikodems Rancāns, rakstnieks Jānis Klīdzējs, dzejnieks Andrejs Pumpurs, tāpat arī dzejnieks Rainis (Jānis Pliekšāns), profesori Pēteris Rivža, Solomons Mihoelss, Jevgēnijs Nemiro, Nikodems Bojārs, Zalamans Maņevičs, Staņislavs Svjanevičs, Gļebs Mamontovs un Arvīds Barševskis, tāpat arī kinorežisors Jānis Streičs, ģenerālis Jāzeps Baško, olimpiskā čempione basketbolā Uļjana Semjonova un daudzi citi. Latgales kultūras tradīcijas – valoda, tautasdziesmas, dejas, amatniecība (īpaši keramikas izstrādājumi, kokgriezumi, klūgu pinumi) - veido nozīmīgu Latvijas

¹ Darbā tiek lietots Latgales reģiona dalījums divos subreģionos – Dienvidlatgales un Austrumlatgales (bijušo Balvu, Rēzeknes un Ludzas rajonu teritorijas), saskaņā ar NUTS (3. līmenis) un biežāk lietoto (valsts iestādēs, piem., Zemkopības ministrijā, Lauku atbalsta dienestā, Vides investīciju departamentā; Nacionālajā attīstības plānā, ES fondu apgūvē, u.c.) dalījumu.

nacionālās kultūras daļu; vienlaikus tā ir arī reģiona ekonomiskās attīstības potenciāla sastāvdaļa – pie labvēlīgāku apstākļu radīšanas bāze aktīvākai mājražošanai, individuālam darbam, mazai un vidējai uzņēmējdarbībai. Kultūras mantojuma ziņā Dienvidlatgale atšķiras no Austrumlatgales, kultūras objekti, pieminekļi, amatnieku izstrādājumi ir vairāk tendēti uz slāviskās kultūras iezīmēm, tie ir savdabīgāki, nekā Austrumlatgalē.

Dienvidlatgales potenciāls, attīstības iespējas un tautsaimniecības virzieni ir nosakāmi niansēti atšķirīgi no tendencēm un uzsvariem līdzīgos procesos Austrumlatgalē. Abu teritoriju ģeogrāfiskās, kultūras nianšu, nacionālā sastāva un pieejamo dabas resursu daudzveidības un apjoma atšķirības ietekmē tautsaimniecības virzienu noteikšanu.

Ar attīstības potenciālu darbā saprotama kāda vērtība vai vērtību kopums (sociāls, intelektuāls, ekonomisks, kultūras u.c.), kas pastāv, bet šobrīd pilnvērtīgi neizpaužas, netiek pietiekami izmantots vai īstenots. Tas ir spēku, enerģijas un līdzekļu kopums, ko noteiktos apstākļos ir iespējams izmantot par labu kādai darbībai. Attīstības potenciālu var dēvēt par vērtību, kas jāpievieno, lai stimulētu ātrāku attīstības gaitu. Dienvidlatgale ir subreģions ar nozīmīgu attīstības potenciālu: prasmīgi to realizējot, pārskatāmā nākotnē te ir iespējams līdzsvarot sociālekonomisko situāciju līdzvērtīgi citiem Latvijas reģioniem. Ikvienas valsts interesēs ir panākt līdzvērtīgas ekonomiskās darbības iespējas visiem iedzīvotājiem, neatkarīgi no reģiona, kurā tie dzīvo. Latvijā atgūtās neatkarības gados ir paveiktas fundamentālas lietas, kas veido pamatu reģionālajai attīstībai, taču trūkst reģionālās attīstības politikas mērķtiecīgas īstenošanas iestrādņu dažādos līmeņos – mikro, mezo un makro: sākot no ģimenēm, dažādām sabiedrības grupām, pašvaldībām līdz augstākajām valsts pārvaldes institūcijām. Reģionālās attīstības politikas īstenošana ir paveicama, nostiprinot un uzlabojot reģionālās attīstības sasniegšanas instrumentus un atbalsta līdzekļus visos līmeņos, kā arī panākot visu līmeņu sadarbību, saskaņotu darbību. Lai reģionālā attīstība pastāvētu ne tikai formāli izveidotu dokumentu formātā, bet būtu arī praktiski realizējama reģionos un konkrētā teritorijā. Ir jādod lielākas iespējas novadiem izteikt savas reālās specifiskās iespējas attīstībai un spēt izvēlēties racionālākās un efektīvākās tautsaimniecības attīstības virzienus un perspektīvas.

Šobrīd Latvija kopumā atpaliek no attīstītajām valstīm inovatīvu tehnoloģiju un pakalpojumu piedāvājuma un izmantojuma ziņā. Latvija ar izteiktām sociāli ekonomiskām atšķirībām dažādās teritorijās nav izņēmums, līdzīga situācija ir, vairāk vai mazāk, visās valstīs. Ne tikai Latvijā, bet arī citur Eiropas Savienībā un pasaulē sociālekonomiskās krīzes iezīmes liek pastiprināti pievērsties decentralizācijas aktivizēšanai un reģionālās attīstības efektīvākiem risinājumiem, sociālekonomiskā potenciāla izpētei, analīzei un pilnvērtīgai izmantošanai reģionos un novados.

Lai izveidotu labu politisko, ekonomisko un reģionālo attīstības sistēmu, tā nav obligāti jāpārmanto. Dienvidlatgales ilgspējīgas un līdzsvarotas attīstības veicināšanai ir iespējams izmantot ES valsts Īrijas Republikas labās prakses pieredzi, izvērtējot tās galvenos attīstības pamatnosacījumus un analizējot pieļautās kļūdas. Īrija, kura tāpat kā Latvija ir perifēra valsts ar Latvijai līdzīgu teritorijas platību, 20. gadsimta 70. gados ir spējusi izkļūt no nabadzīgas zemes statusa un ilgstoši nodrošināt vienus no augstākajiem labklājības rādītājiem ES. Vairāki ārvalstu zinātnieki (*Kieran, 2000; Clinch, Convery, Walsh, 2002; Cooney, 2009; Dorgan, 2006; McDonagh, 2002; Finnegan, 2001; FithGerald, 2001; Flanigan, 2008; Freidman, 1973; Freiden, 2005; Garvin, Tom, 2005; Gardiner, 2008; Hastings, Sheenan, Yeates, 2007; O'Connel, McGinnity, 1997; Rouse, 2001; Sweeney, 2008; Vetter, Kersting, 2003; Williams, Smith, 1982 u.c.*) apstiprina, ka šāda mērķa sasniegšanu sekmēja valsts

sakārtotībā un attīstībā ieinteresētas valdības lēmumi, veiksmīga ilgspējīgu attīstības virzienu noteikšana un reāla rīcība to īstenošanai, kā arī ārējo faktoru ietekme.

Reflektējot² Īrijas labās prakses pieredzi Dienvidlatgales attīstības virzienu noteikšanai, jāņem vērā, ka Īrija ir viena no ekonomiski attīstītākajām, industriālajām, uz tirdzniecību orientētajām valstīm, kura līdz šim ir spējusi veiksmīgi izmantot savu nozīmīgāko pieejamo resursu – intelektuālo potenciālu. Pasaules ekonomikas krīze ir skārusi arī Īrijas attīstību. Ņemot vērā valstī esošās iekšējās rezerves un ilgspējīgas attīstības pieredzi, šī situācija nav šķērslis Latvijas un Īrijas salīdzinājumam, perifērās valsts pieredzes izvērtēšanai un labās prakses reflektācijai Dienvidlatgales attīstības līdzsvarošanā.

Līdzšinējā Latvijas reģionālā politika ir nepietiekami veicinājusi vājāko valsts reģionu attīstību un sociālekonomisko rādītāju izlīdzināšanos reģionos. Dienvidlatgales acīmredzamais stratēģiski izdevīgais ģeogrāfiskais novietojums un esošais, bet vāji izmantotais, attīstības potenciāls radīja pamatojumu promocijas darba tēmas izvēlei.

Pētījuma objekts ir Dienvidlatgale, bet **pētījuma priekšmets** – Dienvidlatgales potenciāls un attīstības virzieni.

Pētījums balstās uz **hipotēzi**, ka Dienvidlatgales teritorijas sociālekonomiskajai līdzsvarošanai un attīstībai ir pietiekams potenciāls, kas šobrīd ir vērtējams kā vāji izmantots.

Promocijas darba mērķis ir veikt Dienvidlatgales attīstības potenciāla analīzi un izstrādāt tautsaimniecības attīstības virzienus.

Risinātie **darba uzdevumi** mērķa sasniegšanai:

1. izpētīt reģionālās attīstības teorētiskos aspektus un zinātnieku sniegtos attīstības modeļus, dot ieskatu reģionālās attīstības politikā ES un Latvijā, noskaidrot Dienvidlatgales novadu izveidošanas motīvus un noteikt teritoriju attīstības potenciāla definējumu;
2. noteikt labās prakses pieredzes piemēra - Īrijas valsts attīstības pamatprincipus, ekonomikas attīstības pamatnosacījumus un pieļautās kļūdas;
3. veikt Īrijas un Latvijas teritoriju attīstības potenciāla salīdzinājuma analīzi pēc teritoriju attīstības potenciāla paaugstināšanas alternatīvu analīzes kritērijiem;
4. izvērtēt un analizēt esošo situāciju, novadu vēsturisko, sociālo un ekonomisko vienotību un sniegt attīstības potenciāla raksturojumu;
5. veikt Dienvidlatgales iedzīvotāju uzskatu un vērtējumu analīzi par subreģiona un pašvaldību sociālekonomisko un politisko darbību un nākotnes perspektīvām;
6. noteikt pētāmās teritorijas prioritāros attīstības virzienus un kritērijus.

Tēmas norobežotība

Reģionālā attīstība aptver ļoti plašu jautājumu loku, kurus vienā darbā pietiekami dziļi apskatīt nav iespējams. Pētījumā galvenā uzmanība ir pievērsta Dienvidlatgales teritorijas esošās situācijas un potenciāla izpētei. Īrijas valsts attīstības pamatprincipu, ekonomikas attīstības iemeslu un pieļauto kļūdu izpēte veikta kā pieredzes reflektējums teritorijas ilgspējīgai attīstībai.

Dienvidlatgales attīstības virzieni tika noteikti reflektējot Īrijas labās prakses pieredzes piemēru, to piemērojot Dienvidlatgales situācijas iespējām un esošajam potenciālam.

² Vārds „reflektēt” promocijas darbā tiek pielietots ar nozīmi „atspoguļot, pārņemt konkrētas teritorijas labās prakses pieredzi un to ieviest, piemērojot citas teritorijas ilgspējīgas attīstības veicināšanai”.

Pētījuma metodes un metodika

Promocijas darba izstrādei izmantotas vispārzinātniskās pētījumu metodes ekonomikā, kvalitatīvās un kvantitatīvās pētījumu metodes.

- Monogrāfiskā jeb aprakstošā metode, kas pamatojas uz esošo zinātnisko atziņu un teoriju izmantošanu, un citu avotu informatīvā analīze un apkopošana, un teorētisko diskusiju metodes izmantotas pētījuma rezultātu interpretācijai.
- Analīzes un sintēzes, loģiski konstruktīvā, grupēšanas un salīdzinājumu metodes izmantotas atsevišķi parādību un procesu elementu izpētei, kā arī savstarpējo sakarību formulēšanai.
- Indukcijas metode izmantota zinātnisko pieņēmumu un kopsakarību formulēšanai, izmantojot atsevišķus elementus un faktus, savukārt dedukcijas metode ļauj loģiski sistematizēt un izskaidrot analīzes procesā iegūto elementu īpašības, kā arī empīriskos datus.
- Īrijas un Latvijas salīdzinājuma analīze veikta ar darba autores izstrādāto teritoriju attīstības potenciāla metodi.
- Dinamisko laika rindu analīzes metode izmantota, nosakot Īrijas un Latvijas valstu, Dienvidlatgales subreģiona sociālekonomiskos rādītājus, Dienvidlatgales teritoriju attīstības indeksu, kā arī - rangu analīzē laika posmā no 1995. līdz 2010. gadam.
- Dienvidlatgales teritorijas izvērtējums un kompleksā analīze veikta izmantojot Teritoriju attīstības indeksa aprēķinu metodi.
- SVID metode, kas nosaka stiprās un vājās puses, iespējas un draudus, kā stratēģijas plānošanas metode izmantota nosakot Dienvidlatgales sociālās jomas, izglītības, kultūras un sporta, dabas resursu un tautsaimniecības attīstības jomu esošo potenciālu un attīstības virzienus.
- Socioloģisko pētījumu kvantitatīvā pētījumu metode – anketēšana izmantota, lai iegūtu nepieciešamo informāciju par Dienvidlatgales sociālekonomisko un politisko situāciju iedzīvotāju skatījumā. Aizpildītās anketas tika kodētas, ievadītas sagatavotā datu matricā, apkopotas un apstrādātas ar SPSS datu analīzes rīkiem (Descriptive Statistics analīzes metodes – Frequencies, Descriptives, Crosstabs). Visi statistiskie rādītāji aprēķināti izmantojot *Statistical Package for Social Sciences* programmu (SPSS 14.0).
- Neparametriskā (inferenciālā) statistikas metode – hi-kvadrāta tests (Chi-square test) pazīmju savstarpējo saistību aprēķināšanai.
- Socioloģisko pētījumu kvalitatīvā pētījumu metode – deviņas padziļinātās ekspertu intervijas veiktas, lai noskaidrotu Dienvidlatgales attīstības kritērijus un iespējas, izzinātu potenciālos tautsaimniecības attīstības virzienus un noskaidrotu Daugavpils Universitātes nozīmi subreģiona attīstības veicināšanā.
- Loģiski konstruktīvā metode – interpretējot pētījumu rezultātus, veidojot likumsakarības, formulējot atziņas, secinājumus un priekšlikumus.
- Datu apstrādei un analīzei izmantotas grafiskās, grupējumu, salīdzināšanas, sakarību, statistiskās un deskriptīvās metodes.

Izmantotie materiāli

Promocijas darba uzdevumu risināšanai izmantotas Latvijas un ārvalstu zinātnieku publikācijas, pētījumi, monogrāfijas, konferenču materiāli, vārdnīcas, speciālā literatūra, ES regulas, LR likumi, LR Ministru kabineta noteikumi un rīkojumi, LR Ekonomikas, Finanšu, Labklājības, bijušās Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrijas (tagad Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija) pieejamie ziņojumi („Reģionu attīstība Latvijā”, „Pārskats par tautas attīstību”), materiāli un dati; *Eurostat*, LR CSP, Īrijas Republikas lauksaimniecības, sociālās, veselības, labklājības, ekonomikas, Pašvaldību ministrijas, aģentūru, Centrālās Statistikas ziņojumi, materiāli un dati, kā arī

citū organizāciju publicētie statistikas dati; Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija, Latgales attīstības plāns, Latgales pilsētu attīstības stratēģija, Latgales teritoriālais plānojums, Dienvidlatgales bijušo rajonu un pagastu, novadu attīstības programmas, stratēģijas, novadu apvienošanās projekti, teritoriju plānojumi un citi pieejamie materiāli, aptaujās iegūtie materiāli, publikācijas medijos u.c. informācijas avoti, kas norādīti literatūras sarakstā.

Reģionālās attīstības un pašvaldību darbības attīstības pamatpieejas izziņātas strādājot vienā no Dienvidlatgales apvienotajām pašvaldībām – novada domē, kā arī izstrādājot un realizējot vairākus ES fondu projektus nodarbinātības, kultūras un sociālajās jomās. Savukārt Īrijas Republikas situācijas teorētiskā un praktiskā analīze veikta strādājot valstī otrajā lielākajā ceļu infrastruktūras projektēšanas, aprīkojuma, drošības un attīstības uzņēmumā „Lielceļu drošība un attīstība” (*Highway Safety and Development*).

Promocijas darba autores personīgie novērojumi un uzkrātā pieredze (iegūta praktiskajā darbā, kā arī zinātniskajās konferencēs, semināros, Latgales studentu, „Latgales Saeimas” apvienībās un kontaktos ar reģionālās un pašvaldību nozaru speciālistiem gan Latvijā, gan Īrijā) sniedz praktisku ieguldījumu Dienvidlatgales teritorijas esošā potenciāla situācijas izvērtēšanai, ilgtspējīgas attīstības virzienu noteikšanai. Piemēram, darba autore šobrīd līdzdarbojas Latgales plānošanas reģiona attīstības programmas 2010 – 2017 un Latgales ekonomikas profila izstrādē.

Zinātniskās novitātes

Darbs tiek vērsts uz LR reģionālo jautājumu problemātiku un teritoriju līdzsvarotas attīstības priekšnoteikumu identificēšanu.

1. Latvijā pirmo reizi tiek veikts teritoriju attīstības potenciāla salīdzinājums starp Īriju un Latviju, kā rezultātā tiek reflektēta Īrijas labās prakses pieredze teritorijas ekonomikas attīstībā, lai izstrādātu Dienvidlatgales attīstības virzienus un noteiktu attīstības nosacījumus.
2. Detalizēti pētīta Dienvidlatgale - izanalizēta teritorijas ģeogrāfiskā un vēsturiskā vienotība, sniegts sociālā un ekonomiskā potenciāla raksturojums, analizēti pieejamie reģionālās attīstības atbalsta instrumenti un sniegts potenciāla jomu izvērtējums.
3. Pētījuma mērķa un uzdevumu ietvaros aktualizēts esošais Dienvidlatgales potenciāls, kuru izmantojot un kvalitatīvi pielietojot, ir iespēja līdzsvaroti un ilgtspējīgi attīstīt subreģiona teritoriju.
4. Izstrādāti un sistematizēti Dienvidlatgales novadu un pilsētu prioritārie tautsaimniecības attīstības virzieni.
5. Izveidoti un definēti darbības procesi un attīstības nosacījumi, kas veicinātu Dienvidlatgales ilgtspējīgu attīstību.

Pētījuma zinātniskais nozīmīgums

1. Ar promocijas darbā ietvertu pētījumu rezultātiem ievērojami papildināta un attīstīta reģionālās attīstības teorētiskā bāze – padziļināti pētīta un analizēta reģionālās attīstības politika Latvijā un sociāli ekonomiskās attīstības stratēģiskā plānošana.
2. Noteikti un sagrupēti Īrijas Republikas attīstības pamatprincipi, ekonomikas attīstības pamatnosacījumi un pieļautās kļūdas.
3. Veikts Dienvidlatgales kā attīstības potenciāla objekta pētījums: detalizēti pētīta esošā situācija, izanalizēti sociālekonomisko attīstību raksturojošie statistikas dati; sniegts Dienvidlatgales ekonomiskā potenciāla raksturojums iedzīvotāju, dabas resursu, transporta infrastruktūras un uzņēmējdarbības jomās un nozarēs; noteiktas stiprās, vājās puses, iespējas un draudi Dienvidlatgales uzņēmējdarbības un

ekonomikas sektoram, cilvēkresursu un sociālās jomas, izglītības, kultūras un sporta, dabas resursu nozarēm.

4. Izmantojot kvantitatīvās un kvalitatīvās pētniecības metodes, apzināts iedzīvotāju Dienvidlatgales vērtējums un vēlamās attīstības rīcības perspektīvas un virzieni.

Pētījuma tautsaimnieciskais nozīmīgums

1. Autores veiktais zinātniskais pētījums kā sistematizēts Dienvidlatgales attīstības virzienu izklāsts ir inovatīvs materiāls plašam interesentu lokam un var tikt izmantots Latgales reģiona attīstības stratēģijas izstrādei. Pētījums ir praktiski izmantojams agrārās un reģionālās ekonomikas nozares studiju procesā.
2. Darbu var pielietot un izmantot zinātnisko problēmu analīzei reģionālās attīstības politikas jautājumos.
3. Promocijas darbā ietverto pētījumu rezultāti izmantojami īstenojot reģionālās politikas izmaiņas, skatot Dienvidlatgales attīstības perspektīvas un nosakot teritorijas attīstības pamatvirzienus.
4. Promocijas darbā ietvertie pētījumi izmantojami Latgales reģiona attīstības institūciju, aģentūru un Dienvidlatgales novadu ilgtspējīgas attīstības plānošanas darbā - teritorijas attīstības rīcības programmās, stratēģijās, teritoriālajos plānojumos, ekonomiskās un finanšu analīzes noteikšanā, potenciāla izpētes un dažādu problēmjautājumu risinājumu veidu izpētē un monitoringā.

Promocijas darba aizstāvamās tēzes

1. Reģionālās attīstības teorijas principu pielietošana, nosakot Dienvidlatgales attīstības virzienus, var veicināt teritorijas sociālekonomisko attīstību.
2. ES valsts Īrijas labās prakses pieredzes izmantošana Dienvidlatgales attīstības nosacījumu noteikšanā un virzienu izvēlē paplašina un daudzveido teritoriju līdzsvarotas attīstības risinājumu iespējas.
3. Dienvidlatgalē ir pietiekamas kvalitātes un apjoma attīstības potenciāls, lai to varētu izmantot kvalitatīvai un ilgtspējīgai teritorijas attīstībai.
4. Iedzīvotāju novērtējums par Dienvidlatgali sniedz pietiekamu pamatojumu teritorijas zemās attīstības iemesliem un iespējamajiem risinājumiem.
5. Dienvidlatgales ilgtspējīga un līdzsvarota attīstība rodama virzienu un pasākumu daudzveidībā.

Promocijas darba galvenās atziņas tā izstrādes procesā izklāstītas 8 zinātniskajos rakstos. Promocijas darba atziņas izklāstītas 7 starptautiskajās zinātniskajās konferencēs Latvijā, Īrijā (Limerick) un Lietuvā (Kauņa, Klaipēda).

1. REĢIONĀLĀS ATTĪSTĪBAS TEORĒTISKIE ASPEKTI

Ar attīstības jēdzienu tiek saprastas visu veidu pozitīvas pārmaiņas, kas nozīmē sabiedrībai labvēlīgus dabas, vides, kultūrvides, sociālās vides un saimnieciskās darbības pārmaiņu procesus. Attīstība ir ilgtspējīga, ja šodienas vajadzību apmierināšana neapdraud nākamo paaudžu iespējas apmierināt savējās (*Atspēriens. Latvija...*, 2010). Jēdziena lietojums valsts veidošanas un pārmaiņu, dažādu reformu ieviešanas apstākļos guvis plašu lietojumu.

Valsts reģionālās politikas, kas ir konstruktīvas darbības sfēras un plānošanas sistēma, ietvaros attīstība tiek definēta kā pārmaiņas, kas ir plānošanas sastāvdaļa un rezultāts, jeb mērķtiecīgi organizētas situācijas pozitīvās pārmaiņas. Reģionālās attīstības politikas jautājumus dažādos aspektos un attīstības modeļus, sakarības sekmīgi pētījuši gan ārvalstu zinātnieki – V. Alonso, A. Māršals, V. Kristallers, A. Lohs, A. Smits, D. Rikardo, H. Ārmstrongs, J. Hinrihs van Tūnens, A. Vēbers, E. Hekšers, B. Olins, U. Aizardis, J.S. Jauhiainens, (*Armstrong, Taylor, 2000*), (*Bugina, Pučure, 2000*), (*Jauhiainen, 2000*), (*Lībermanis, 2006*), (*Vaidere, Vanags, 2006*), (*Boroņenko, 2007*), Ю.Н. Гладкий, А.И. Чистобаев (*Гладкий, Чистобаев, 1998*), U. Aizardis (*Boyce, 2010*), J. Glassons (*Glasson, 1992*), H. Ārmstrongs, I. Teilors (*Armstrong, Taylor, 2000*), L. Vaara, L.E. Lindholms (*Vaara, Lindholms, 1995*); A. Vetter, N. Kersting (*Vetter, Kersting, 2003a,b*), C. Viljams, A.D. Smith (*Williams, Smith, 1982*), J. Freidmans (*Freidman, 1973*) u.c.; gan Latvijas ekonomisti un zinātnieki E. Vanags, I. Vanags, I. Vilka, I. Vaidere, O. Krastiņš, E. Valodiņš, A. Zaķe, V. Locāne (*Vanags, Vilka, 2005*), (*Vaidere, Vanags, 2006*), (*Vaidere, Vanags, 2008*), (*Dažādā Latvija...*, 2004), (*Krastiņš, Vanags, 2009*), E. Jermolajeva (*Petrova, Jermolajeva, 2007*), (*Jermolajeva, Baltere, 2009*), B. Rivža, P. Rivža, M. Krūzmētra, L. Ramute (*Rivža, Krūzmētra, 1999*), I. Šķinķe, P. Šķinkis (*Šķinķe, Šķinkis, 1997*), Z. Rags (*Rags, 1998*), M. Pūķis, L. Začesta (*Pūķis, Začesta, 2003*), (*Pūķis, 2010*), V. Boroņenko (*Boroņenko, 2007*) u.c.

Eiropas Savienībā kopš tās dibināšanas ir raksturīga tendence palielināt reģionu nozīmi, un arī Latvijā, kā jau sākumā tika minēts, apzināti tiek veidota un attīstīta reģionālā politika. Tāpēc par ikdienā lietotiem terminiem ir kļuvuši „reģions”, „reģionālā politika”, „reģionālā attīstība”, „reģionalizācija” u.tml., arvien plašākai sabiedrībai izprotot to jēgu un saturu.

Jēdziena „reģions” definējums. Pasaules praksē ir pieņemts, ka par reģionu var dēvēt jebkuru lielu Zemes virsmas daļu, kura pēc fiziski ģeogrāfiskām īpašībām vai cilvēka darbības rakstura ir atšķirīga no apkārtējām daļām. Reģions pēc noteiktām pazīmēm ir raksturojams kā iekšēji viendabīga telpa. Reģiona jēdziena izpratne var un mēdz būt ļoti plaša atkarībā no interesēm, mērķiem un arī no laikmeta gara, mainoties priekšstatiem (*Šķinķe, Šķinkis, 1997*). Valsts teritorijas sadalīšana reģionos var tikt veikta pēc dažādiem kritērijiem jeb pazīmēm. Kritēriji tiek iedalīti divās grupās: normatīvajos un analītiskajos kritērijos. Atkarībā no tā, kurus no minētajiem kritērijiem izmanto reģionu veidošanā, arī reģioni var būt normatīvie (formālie) vai analītiskie (funkcionālie) (*Regions Nomenclature...*, 1995).

Normatīvie reģioni. Reģioni, kurus ar tiesību aktiem izveido noteiktu funkciju izpildei, paredzot nepieciešamos resursus un vadību. Par normatīvo reģionu dēvē ģeogrāfisku teritoriju, kas ir relatīvi viendabīga pēc kāda viena vai vairākiem izvēlētiem kritērijiem (*Glasson, 1992*). Minētos reģionus veido saskaņā ar politisko pieeju, tajos ir skaidri noteiktas teritoriālās robežas un administratīvās struktūras, ieskaitot pašvaldības.

Analītiskie reģioni. Analītiskais reģions ir liela ģeogrāfiska telpa, kura ir vienota noteiktā funkcionālu parādību savstarpējā sakarībā (saistībā), un kura tiek definēta balstoties uz noteiktu kritēriju kopumu (*Glasson, 1992*). Šādi reģioni tiek noteikti atbilstoši analītiskām prasībām, tos klasificē pēc ģeogrāfiskām vai sociāli ekonomiskām pazīmēm. Analītisks reģions ir arī pierobeža – ģeogrāfiskā telpa, cilvēka ekonomiskās, kultūras un sociālās dzīves telpa, kuras dzīvi un attīstību ietekmē atrašanās pierobežā (valsts robežas tuvumā). Dienvidlatgales subreģionā pierobežas teritorija ir attiecināma uz Dagdas, Krāslvas, Daugavpils un Ilūkstes novadu daļām. Dzīvošanu pierobežā būtiski ietekmē dažādi ar valsts robežu un tās drošību saistīti ierobežojumi, un bieži vien dzīvošanu pierobežā dēvē par dzīvošanu „pie sienas” (*Melluma, 2000*). No attīstības viedokļa pierobeža ir telpiski plašāks un funkcionāls reģions, kura teritorijām vai to daļām ir raksturīgs novietojums pie valsts robežas, kur tā kalpo kā barjera. Sauszemes pierobežas telpā, kāda ir Dienvidlatgalē, valsts robeža tieši ietekmē savstarpēji saistīto teritoriju, iedzīvotājus un infrastruktūras tīklu saiknes. Līdz ar to visa veida aktivitātes valsts pierobežas teritorijās tiek ierobežotas ar īpašām telpas, sociālekonomiskām, kultūras, politikas un institucionālajām problēmām (*Reģionu attīstība..., 2010*). Pierobežu teritoriju nelabvēlīgās atšķirības ir uzsvērtas arī 2000. gadā veiktajā Latvijas pierobežas pētījumā (*Melluma, 2000*), kas bija paredzēts kā pamats Latvijas pierobežas attīstības stratēģijas izstrādei. Par pierobežas novadiem pētāmajā subreģionā ir dēvējami Ilūkstes, Daugavpils, Krāslavas un Dagdas novadi. Robeža ar Lietuvi Ilūkstes un daļēji Daugavpils novados nepalielina „nomales” efektu teritoriju attīstībā pēc iestāšanās ES, bet tikai saglabā nelielu robežefekta ietekmi no laika pirms iestāšanās ES. Iedzīvotāji šajās teritorijās labprāt izmanto arī kaimiņu valsts tirgu savu vajadzību nodrošināšanai. Baltkrievijas un Krievijas pierobežas daudzviet rada izteiktas „nomales”, ar striktiem kustības ierobežojumiem robežas šķērsošanai (Dienvidlatgalē – Dagdas un Krāslavas novadu pierobežā). Lielā mērā šo teritoriju problēmas pastiprina arī ievērojamais attālums no Rīgas (*Reģionu attīstība..., 2010*). Lai gan pierobežas teritorijās ir problēmas, vienlaikus jāuzsver, ka pierobežas situācijai ir specifisks attīstības potenciāls, kas var izpausties mērķtiecīgas valsts reģionālās politikas gadījumā. Nozīmīgs pierobežas attīstības priekšnoteikums ir pārrobežu starptautiskā sadarbība, kas palielina iespējas īstenot apjomīgus attīstības projektus.

Pasaules un ES mērogā Latviju kopumā vērtē kā atsevišķu reģionu vai kā vienotu triju Baltijas valstu un Baltijas jūras baseina valstu reģiona sastāvdaļu. LR likumdošanas dokumentos - Latvijas reģionālās attīstības politikas koncepcijā (03.12.1996.) reģions ir definēts kā relatīvi viendabīga Latvijas teritorijas daļa, kuru vieno noteikta pazīme vai kopīga problēma (*Latvijas reģionālās..., 1996*). Valstī ir noteikti 5 plānošanas reģioni, kas daļēji atbilst normatīvajiem reģioniem. Savukārt „Reģionālās attīstības likumā” (21.03.2002) noteiktās īpaši atbalstāmās teritorijas - kurās ilgstoši saglabājas negatīvas ekonomiskās un sociālās attīstības tendences vai viena no šīm tendencēm - vairāk atbilst analītisko reģionu veidam (*Reģionālās attīstības..., 2002*). Pētot ES kontekstā, ar reģionu apzīmē tādu teritoriālo pārvaldi, kas atrodas tieši zem centrālās valdības, ar ievēlētas reģionālās padomes garantētu politisko pārstāvniecību, vai, ja tas nav iespējams, ar zemāka līmeņa valsts pārvaldes izveidotas pārstāvniecības institūciju reģionālā līmenī. Tāpat arī jāņem vērā, ka atsevišķās valstīs (Francijā, Itālijā, Lielbritānijā u.c.) arī noteikts administratīvi teritoriālā iedalījuma līmenis tiek saukts par reģionu. Eiropas Padomē un ES ar „vietējām pašvaldībām” saprot pirmā līmeņa pašvaldības (pilsētu un lauku municipalitātes), bet ar „reģionālajām pašvaldībām” saprot otrā līmeņa (apgabalu,

grāfistu, rajonu, lēņu) un trešā līmeņa pašvaldības. Vairāki Latvijas ekonomisti un zinātnieki (E. Vanags, I. Vanags, I. Vilka, E. Vaidere, O. Krastiņš, E. Jermolajeva, M. Pūķis u.c.) norāda, ka Latvijas valsts pārvaldes struktūra un reģionālā politika Latvijā kopš 1940. gada ir atpalikusi no Eiropas attīstīto valstu modeļiem. ES valstīs šajā laikā ir notikusi varas un finanšu decentralizācija par labu vietējām varām, paredzot vietējām un reģionālajām pašvaldībām uz vietām risināt tām uzticētos jautājumus.

Jēdziena „reģionalizācija” definējums. Jēdziens „reģionalizācija” ir salīdzinoši jauns un tas tiek lietots, lai uzsvērtu reģionu nozīmes palielināšanos globālā mērogā, un lai raksturotu reģionu kā jaunu teritoriālu dalījumu nacionālā mērogā. Reģionalizācijas process nav pašmērķis, tas ir efektīvas reģionālās politikas īstenošanas iespēju nodrošināšana un tāpēc reģionalizācijas jēdziens bieži ir saistīts ar tādiem jēdzieniem kā racionalizācija, sadarbība, decentralizācija, efektivitāte un modernizācija (Vanags, Vilka, 2005). Vēl nesenā pagātnē veiktās pašvaldību reformas ir tieši saistītas ar reģionalizāciju un reģionālo attīstību.

Jēdziena „reģionālā attīstība” definējums. Attīstības jēdziena lietojums valsts veidošanas un pārmaiņu apstākļos guvis arvien plašāku lietojumu. Reģionālā attīstība ietver iekšējās sociāli - ekonomiskās struktūras izmaiņas reģionā (Гладкий, Чумобаев, 1998), biežāk progresīvās, jo pretējā gadījumā tas norāda uz degradāciju. Latvijā jau 90 gadu vidū „reģionālā attīstība” tapa par īpašu uzmanības jomu, jo citu Eiropas valstu vairāku desmitu gadu gūtā pieredze liecināja par reģionālās attīstības politikas nepieciešamību un lietderīgumu. Reģionālā attīstība sākotnēji radās, skatot valsts attīstību starpnozaru griezumā, kā arī vērtējot Latvijas nevienmērīgās attīstības īpatnības (Dažādā Latvija..., 2004). Laika gaitā Latvijā tika realizēti valsts ilgtermiņa telpiskās attīstības pasākumi un to kopumi, kurus dēvē par reģionālās attīstības jeb reģionālo politiku. Reģionālās attīstības likumā (21.03.2002) ar jēdzienu „reģionālā attīstība” saprot labvēlīgas pārmaiņas sociālajā un ekonomiskajā situācijā visā valsts teritorijā vai atsevišķās tās daļās (Reģionālās attīstības..., 2002). Latvijas reģionālās attīstības politikas koncepcijā skaidrots, ka attīstība uzskatāma par labvēlīgu, ja pastāv vai tiek veicināts iedzīvotāju labklājības pieaugums, kas balstīts uz radošu darbu, morāles un ētikas vērtībām, veselīgu dzīves veidu, saimnieciskās dzīves saskaņu un līdzsvaru ar apkārtējo vidi.

Ilgspējīgu attīstību raksturo trīs savstarpēji saistītas dimensijas: vides, ekonomiskā un sociālā. Tas nozīmē, ka stingras vides aizsardzības prasības un augsti ekonomiskie rādītāji nav pretrunā; ka ekonomiskā augšupeja, nodrošinot augstu dzīves kvalitāti, nedrīkst degradēt vidi. Visām trim dimensijām ir jāattīstās vienlaikus un savstarpēji saistīti, nevis atdalīti, jo atdalītā attīstība nav ilgtspējīga. Reģionālā attīstība notiek vienlaicīgi vairāku faktoru ietekmē, un konkrētās situācijās kāds no faktoriem iegūst noteicošo nozīmi, kļūstot par kritēriju reģionu kā teritoriālu veidojumu izdalīšanai un norobežošanai. LR reģionālās attīstības koncepcijā minēts, ka Latvijā ir seši dažādi kritēriji, pēc kuriem var izdalīt reģionus: reljefs un klimats, tautsaimniecības un sociālās attīstības problēmas, novietojuma īpatnības (piekraste, transporta koridori), nacionālās intereses (pierozeža, aizsargājamās teritorijas), specifiski rīcības mērķi un administratīvie rajoni.

Reģionālās attīstības politikas definējums. Par jēdzieniem „reģions” un „reģionālā politika” ir vairāki viedokļi, kas neatšķiras pēc būtības, bet gan pēc vispārinājuma pakāpes. Konkrēti politiķi, valsts vai pašvaldību amatpersonas, plānotāji un zinātnieki nereti lieto definējumu šaurā, katrs savā nozīmē, kurš raksturo viņu konkrēto atbildības pakāpi jeb darbības virzienu (Pūķis, Začesta, 2003). Reģionālās attīstības likumā reģionālās attīstības politika tiek skaidrota kā valdības nostādnes un mērķtiecīga rīcība

reģionālās attīstības veicināšanai, koordinējot nozaru attīstību atbilstoši atsevišķu valsts teritorijas daļu attīstības prioritātēm un sniedzot tiešu atbalstu atsevišķu valsts teritorijas daļu attīstībai (*Reģionālās attīstības...2002*). Reģionālās politikas jēdziena un darbības prakses atskaite, kā to izprotam mūsdienās, sākas 20. gs. 30. gados, kad ASV un Lielbritānija uzsāka aktīvu valsts darbību, lai attīstītu un izlīdzinātu vājos problēmreģionus. Reģionālās attīstības politikas galvenais saturs ir teritorija un teritoriālā attīstība.

Reģionālās attīstības politika ir valsts kopējās attīstības politikas sastāvdaļa, ar kuras palīdzību tiek risinātas sociālekonomiskās problēmas - celta iedzīvotāju labklājība un veicināta resursu racionāla izmantošana. Reģionālā attīstības politika tiek definēta kā pasākumu un rīcību kopums, kur mērķis ir samazināt sociālekonomiskās attīstības atšķirības starp vietām, reģioniem un teritorijām. Visbiežāk pasaulē, arī Latvijā, reģionālās attīstības politikas pamatmērķi un uzdevumi ir: sabalansēta reģionu ekonomiskās attīstības sasniegšana; atpalikušo reģionu ekonomiskās izaugsmes stimulēšana; nelabvēlīgo atšķirību izlīdzināšana; vienmērīga un efektīva visu valsts reģionu materiālo, darba un citu resursu izvietošana un izmantošana.

Reģionālā attīstība ir vērsta uz teritorijas līdzsvarotu un ilgtspējīgu attīstību ilgtermiņā. Ikvienai reģionālai attīstības politikai ir vismaz divi aspekti – ekonomiskais un sociālais. Mūsdienīgai reģionālās attīstības politikai raksturīgi vairāki pamatprincipi – demokrātija, atklātība, decentralizācija (primārās – vietējo pašvaldību un to iedzīvotāju intereses un iniciatīvas) (*Dažādā Latvija...,2004*). Decentralizācija vērojama daudzās attīstītās valstīs, šajā procesā, saskaņā ar subsidiaritātes principu arvien vairāk palielinās pašvaldību (vietējo un reģionālo) kā reģionālās politikas īstenotāju loma. Līdz ar to var uzsvērt: jo spēcīgākas pašvaldības, jo lielākas reģionālās attīstības iespējas.

Reģionālās politikas objekti un subjekti. Reģionālās politikas objekti ir dažādu līmeņu (pagastu, pilsētu, novadu, rajonu, apriņķu, apgabalu u.c.) pašvaldības, zemju, provinču u.c. politiskās telpas vienību teritoriālās valsts varas un pārvaldes institūcijas; privātu uzņēmēji; nevalstiskas organizācijas, kā arī indivīdi un ģimenes. Reģionālās politikas īstenošanā galvenie subjekti ir valsts varas un pārvaldes institūcijas.

Reģionālās attīstības stratēģija un atbalsta instrumenti. Reģionālās attīstības stratēģija ir veids, līdzeklis kā sasniegt noteiktos mērķus; forma kā vadīt saimniecisko darbību un teritorijas sabiedrības organizāciju (dzīvi). Pareizā stratēģijas izvēle palīdz koncentrēt resursus uz ekonomiskā potenciāla attīstības realizāciju un vienlaikus nodrošina reģiona efektīvu attīstību tirgus apstākļos (*Гладкий, Чусобаев, 1998*). Stratēģijas izstrādē atklājas reģiona vieta, loma un funkcijas jaunajos saimniekošanas apstākļos, tiek noteiktas reģiona stratēģiskās attīstības prioritātes transformējamajā ekonomikā, kā arī pamatoti stratēģijas realizācijas ekonomiskie, finansiālie un organizatoriskie mehānismi jaunajā institucionālajā vidē.

Reģionālās attīstības instrumentu, attīstības modeļu izvēles pamatā ir reģionālās attīstības politikas nostādņu jautājums. Valsts noteiktie, izvēlētie instrumenti iezīmē un nosaka katras konkrētās valsts reģionālās politikas veidolu. Piemēram, ATR ietekmē reģionālo attīstību un, ja reformas ir vērstas uz pašvaldību ekonomisko stiprināšanu, attīstību, tad, tās var uzskatīt par reģionālās attīstības līdzekli un atbalsta instrumentu.

1.1. Reģionālās politikas attīstības modeļi

Reģionālā virziena rašanās vispārējā ekonomikas teorijā saistīta ar teritoriālā darba dalīšanas idejas parādīšanos angļu politiskās ekonomikas klasiķa A. Smita darbos,

līdz ar to reģioni kā teritorijas, kur cilvēki veic noteiktu specifisku saimniecisko darbību, kļūst par ekonomisko interešu nesējiem jeb ekonomikas subjektiem. Reģionu kā ekonomisko subjektu pozīcijas tālāk aktīvi pētīja D. Rikardo, izveidojot salīdzinošo priekšrocību vispārējo principu teritoriālās rentes teoriju, kuru var attiecināt gan uz starptautisko, gan uz starpreģionu tirdzniecību (*Boroņenko, 2007*). Tomēr pēc šī perioda līdz 19. gs. beigām kopējā ekonomikas teorijā teritorijas jeb telpas faktors tika ignorēts. Tikai pēc ilgāka pārtraukuma reģionālās ekonomikas teorijas attīstībai jaunu impulsu dod mūsdienu ekonomikas globalizācija, kad reģionalizācija kļūst par loģisku atbildes reakciju.

Vairāki ārvalstu zinātnieki reģionālo politiku iedala divas formās: eksplīcīta (skaidra, noteikta, precīza, tieša) un implīcīta (neskaidri izteikta, slēpta) politika. Lielākoties praksē pētīta tiek tieši eksplīcīta reģionālā politika. Bieži vien implīcītai reģionālajai politikai ir lielāka loma nekā eksplīcītai. Tomēr tikai eksplīcīta reģionālā politika uzskata katru reģionu par salīdzinoši pilnīgu teritoriālu veidojumu, ļauj kompleksi iedarboties uz visu problēmu spektru un vairāk saista konkrētā reģiona kopienas intereses ar citu reģionu un valsts interesēm. Abas reģionālās politikas formas veic integrējošas funkcijas – eksplīcīta forma nepieciešama, lai valsts institūcijas ņemtu vērā reģionālās kopienas intereses, implīcīta forma nodrošina valsts interešu maksimālu īstenošanu reģionā (*Vaidere, Vanags, 2006*). H. Ārmstrongs (H. Armstrong) un D. Teilors (D. Taylor) apraksta reģionālās politikas klasifikāciju, kas sastāv no reģionālās makropolitikas, reģionālās mikropolitikas un koordinācijas mehānismiem (*Armstrong, Taylor, 2000*). Reģionālā makropolitika ietver dažādus reģionāli diferencējošus pasākumus un līdzekļus nodokļu politikas ietvaros un ieņēmumu politiku, dažādus reģionāli diferencējošus monetārās politikas un ārējās tirdzniecības jomas pasākumus un līdzekļus. Reģionālā mikropolitika ir saistīta ar izmaiņām darbaspēka un kapitāla telpiskajā izvietojumā. Koordinācijas mehānismi nodrošina efektīvu mijiedarbību starp abām politikām, kā arī koordinē reģionālo politiku, ko veic dažādos varas un pārvaldes līmeņos.

Reģionālās attīstības modeļu un teoriju daudzveidība norāda uz reģionālās attīstības problemātikas nozīmīgumu un nepieciešamību teritoriju ilgtspējīgai attīstībai.

Ekonomiskās teorijas klasiķi A. Smits un D. Rikardo bija brīvās tirdzniecības ideju pamatlicēji, ekonomiskā merkantilisma pretinieki. Starptautiskā (starpreģionu) tirdzniecība tika atzīta par tās katra dalībnieka izdevīguma gūšanas veidu. A. Smits uzskatīja, ka starptautisko darba dalīšanu var mērķtiecīgi īstenot, ņemot vērā tās absolūtās priekšrocības, kas ir tai vai citai valstij (reģionam). Katrai valstij (reģionam, teritorijai) ir jās specializējas tās preces ražošanā un pārdošanā, kurai ir absolūta priekšrocība. D. Rikardo savā teorijā virzās tālāk par A. Smitu. Viņš pierādīja, ka absolūtās priekšrocības ir tikai kopējās principiālās darba dalīšanas atsevišķs gadījums. Galvenais ir nevis absolūtās, bet salīdzinošās priekšrocības (*Boroņenko, 2007*). Tāpat salīdzinošo priekšrocību būtība ir tāda, ka valstīs atšķiras preču ražošanas cenu attiecības – valstī vienmēr būs tāda prece, kuras ražošana būs efektīvāka, nekā citu preču ražošana, pastāvot esošajām preču izmaksu attiecībām dažādās valstīs. D. Rikardo teorija norāda, ka ieguvums veiktajā apmaiņā nāk nevis no absolūtās priekšrocības, bet no tā, ka cenu attiecība dažādos reģionos ir atšķirīga. Piemēram, Dienvidlatgalē atpūtas un rekreācijas pakalpojumu cenas ir ievērojami zemākas, nekā Rīgas un Pierīgas reģionos esošo tūrisma un atpūtas uzņēmumu pakalpojumi.

D. Rikardo veiktā analīze norāda, ka visu preču ražošana un patērēšana var tikt palielināta, ja reģioni specializēsies uz to preču ražošanu un patērēšanu, kurām ir salīdzinošā priekšrocība. Piemēram, salīdzinošā priekšrocība Dienvidlatgalei ir nosacīti neskartā un ekoloģiski tīrā dabas vide, kas ir priekšrocība ražojot ekoloģiskus

produktus, veicinot ekotūrisma, attīstot bioloģijas zinātņi (dabas pētījumi, aizsargājamo augu, dzīvnieku blīvums teritorijā) utt.

A. Smita un D. Rikardo idejas par teorijas absolūtajām un salīdzinošajām priekšrocībām var būt metodoloģiskais pamats ekonomisko reģionu un teritoriju (kā valsts ekonomikas apakšsistēmu ar savu specializāciju, no kuras reģioniem vai teritorijām jāpelna nauda) izpētei. Darba autore minēto teoriju principus piemēroja nosakot Dienvidlatgales attīstības virzienus.

1826. gadā J. Hinrihs van Tūnens (J. H. von Thünen) piedāvāja modeli zemes cenas noteikšanai atkarībā no tās auglības un attāluma no tirgiem (centra). Darbā „Izolēta valsts attiecībā uz lauksaimniecību un nacionālekonomiku” tiek izpētīta atrašanās vietas nozīme - viens no svarīgākajiem pamatjautājumiem, kādā veidā ekonomiskās likumsakarības vada zemes izmantošanas optimālās telpiskās struktūras izveidošanu. J. H. van Tūnens ir izstrādājis atrašanās vietas struktūras modeli. Būtiskākais J. H. van Tūnena teorijā ir lauksaimniecisko ražotāju atrašanās vietas diferenciālā rente, kas samazinās ar ražošanas atrašanās vietas pieaugošo attālumu no patēriņu centra un noved pie zemes izmantošanas intensitātes un veidu telpiskas diferenciācijas (*History...*, 2008). Ja lauksaimnieki tiecas uz peļņas maksimumu, tad viņiem no zemes izmantošanas alternatīvajām iespējām jādod priekšroka tā produkta ražošanai, kurš dod augstāko atrašanās vietas renti. Piemēram, Dienvidlatgales teritorijā nelielā attālumā no pilsētām, kur ir visaugstākais produktu patēriņš un pieprasījums (Daugavpils, Krāslava), ir ekonomiski izdevīgi audzēt, ražot un pārstrādāt pārtikas produktus (dārzeņi augļi, gaļa) atbilstīgi vietējam pieprasījumam, jo esošās zemnieku saimniecības nav attīstītas tādos apjomos, lai izpildītu liela apjoma pasūtījumus ārpus subreģiona. Latgales reģiona pieredze norāda uz to, ka ne vienmēr zemes cenu nosaka galvenokārt zemes auglība un attālums no centra (Dienvidlatgalē ģeogrāfiskais reljefs pārsvarā ir paugurains, kalnains un zemes auglība nav augsta), bieži vien zemes cenu nosaka ainaviskais pievilcīgums (ezeri, upes, bērzu birzis, priežu sili, infrastruktūra, gleznainas ielejas utt.), dabiskā, ekoloģiskā vide, kas ir viens no Dienvidlatgales potenciāliem. Latvijā zemes jautājumus ir pētījuši zinātnieki A. Boruks un K. Brīvkalns, pievēršot uzmanību pagastu zemes vērtībām, to racionālai izmantošanai un piemērotāko kultūru audzēšanai.

J. H. van Tūnena zemes vērtības un izmantošanas teorija tiek kritizēta, jo tā balstās uz deduktīvā modeļa pieņēmumiem. Zemes izmantošanas zonēšana notiek ar vienkāršotiem pieņēmumiem, piemēram, ievērojot atšķirības fiziski ģeogrāfiskajā izvietojumā, infrastruktūras plānojuma pielietojamībā u.c. Vācu zinātnieks A. Lohs norāda, ka zonu rašanās, mazākais divu produktu modelī, nav novēršama (*Jauhiainen, 2000*).

J. H. van Tūnena teorijas pamatota paplašināšana veido pāreju no viņa statiskā tēmas skatījuma uz dinamisko. Ekonomiski tehnoloģiskā attīstības procesa laikā mainās tirgus cena, ražošanas un transporta izmaksas. Sekas ir rentes līniju stāvokļa nobīdīšanās koordinātu sistēmā un līdz ar to arī zemes izmantošanas zonu nobīdīšanās (*Buģina, Pučure, 2000*). Mūsdienā attīstītās datorprogrammas ļauj variēt, ja modelī atsevišķas determinantes mainās un ietekmē zemes izmantošanas struktūru. J. H. Van Tūnens ir sniedzis ievērojamu ieguldījumu telpas pētījumu attīstībā, zinātnieka nopelns ir tajā, ka atrašanās vietas problēma tika skarta ekonomiskajās zinātnēs. Ar vietas diferenciālrenti viņš paplašina D. Rikardo pamatrentes teoriju, ka kvalitātes diferenciālrente runā par telpisko komponentu. Tūnena teorija tiek paplašināta tālāk attīstot zemes izmantošanas teoriju pilsētā (V. Alonso, U. Aizards)

Divdesmitajā gadsimtā amerikāņu ekonomists V. Alonso (W. Alonso) atrašanās vietas struktūras modeli piemēroja un pilnveidoja attiecībā uz pilsētu attīstību, pierādot,

ka galvenās ekonomiskās intereses ir saistītas ar pilsētas centru, kas arī nosaka zemes cenu. Atkarībā no zemes cenas mazumtirdzniecība, rūpniecība, kā arī dzīvojamie rajoni koncentrējas atsevišķās zonās (*Jauhiainen, 2000*). Divdesmitā gadsimta 50. gados reģionālās ekonomikas problēmu izpēte attīstījās daudzās valstīs. Šajā laika posmā liela loma bija amerikāņu zinātniekam U. Aizardam (W. Isard), kurš pielīdzināja ražošanas izvietojanas teoriju vispārējai ekonomiskajai formai. Savos darbos zinātnieks adaptē makroekonomikas metodes, lai izpētītu reģionus un starpreģionālās saites, izstrādā telpas līdzsvara izvietojanas spēļu rūpniecības kompleksa formēšanas modeļus, pēta konfliktus reģionālajās sistēmās un veido zinātniskos pamatus daudzos citos virzienos (*Boroņenko, 2007*). 1956. gadā tika izdots U. Aizarda darbs, kurā autors izvirzīja uzdevumu pārvarēt vairāk nekā 100 gadus ieilgušo dziļo pretrunu starp klasiskajām izvietojanas teorijām un vispārējās ekonomiskās teorijas skolu veidotājiem. Darbā tika taisnīgi kritizētas visas klasiskās un neoklasiskās ekonomiskās teorijas par to, ka tās aprobežojas ar „brīnumvalsts, kurai nav nekādu telpas raksturojumu”, pētīšanu (*Aūzapò, 1998*). Pārvarot esošo teoriju stereotipus, U. Aizards pielīdzina ražošanas izvietojanas teoriju vispārējai ekonomiskajai formai. Zinātnieks secina, ka firmas, kuras maksimizē peļņu, tiks izvietotas tā, lai robežnormas, kuras aizvieto transporta izdevumus par preču piegādi no diviem dažādiem punktiem (reģioniem), būtu vienādas lielumam, kas ir pretējs attiecībā uz to transporta tarifiem. Līdz ar to no šī peļņas maksimizācijas pirmās pakāpes noteikuma var izstrādāt visas esošās izvietojanas teorijas (J.H. Tūnena, A. Vēbera u.c.). U. Aizards savieno izvietojanas teoriju ar populārām ražošanas teorijām, cenu veidošanos, tirdzniecību utt. Turpmākajos darbos zinātnieks adaptē makroekonomikas metodes, lai izpētītu reģionus un starpreģionālās saites, izstrādā telpas līdzsvara izvietojanas spēļu rūpniecības kompleksa formēšanas modeļus, pēta konfliktus reģionālajās sistēmās un veido zinātniskos pamatus daudzos citos virzienos. Vienā no pēdējām U. Aizarda grāmatām „Vienotība mākslā, zinātnē un reliģijā: evolūcijas perspektīvas” (1997) tika attīstīta starpdisciplinārā ideja, kas ir pārnesta no zinātnes uz citām intelektuālās dzīves formām (*Boyce, 2010*). U. Aizards aizgājis mūžībā 2010. gadā, pēdējie zinātniskie pētījumi tika veikti četros virzienos: konfliktu menedžments, reģionālā ekonomika, integrētā multireģionu ekonomika un pasaules ekoloģiski-ekonomiskā modeļa izstrāde.

A. Smita un D. Rikardo teorijās galvenais faktors, kurš noteica racionālo ražošanas un apmaiņas struktūru, bija darba izmaksas, bet 20. gs. 30. gados zviedru ekonomisti E. Hekšers (E. Heckscher) un B. Olins (B. Ohlin) attīstīja starptautiskās (starpreģionu) darba dalīšanas teoriju, izskatot attiecību starp abpusēji aizvietojamiem ražošanas pamatfaktoriem (darbs, zeme, kapitāls u.c.). Zinātnieku teorētiskie trīs pamatpieņēmumi ir (*Heckscher-Ohlin, 2010*):

1. valstīm (reģioniem) ir jāizved pārpalikušo (relatīvi nedeficīto) ražošanas faktoru intensīvās izmantošanas preces un jāieved deficīta faktoru intensīvās izmantošanas preces;
2. starptautiskajā (starpreģionu) tirdzniecībā attiecīgos apstākļos veidojas „faktoru cenu” izlīdzināšanas tendence;
3. preču izvešanu un ieviešanu var aizvietot ar ražošanas faktoru pārvietošanu.

E. Hekšers un B. Olins pamatoja ne tikai tirdzniecības liberalizācijas lietderīgumu, bet arī starptautisko (starpreģionu) ražošanas faktoru pārvietošanu. Jāatzīmē, ka minētajos postulātos un secinājumos nav nekādas starptautiskās specifikas, teorija pilnībā atrodas starpreģionālo attiecību ietvaros. Salīdzinājumā ar preču apmaiņu, darbaspēka un kapitāla pārvietošanu starp vienas valsts reģioniem ir daudz mazāk šķēršļu, nekā starp dažādām valstīm. No minētās teorijas secinājumiem izriet, ka valstīm (reģioniem), kuras ir atpalikušas vai attīstās un tām ir liels kapitāla deficīts un

darbaspēka pārpalikums, ir jāspecializējas uz darbietilpīgas produkcijas ražošanu un izvešanu (*Boroņenko, 2007*), piemēram, mūsdienu veiksmīgais Ķīnas piemērs. Attīstītām valstīm (reģioniem), kurām ir uzkrātas lielas funkcionējošā kapitāla masas, ir jātiecas izvest kapitālietilpīgu produkciju. Valstis (reģioni), kurām ir lielas lauksaimniecības teritorijas un zems iedzīvotāju blīvums, ir ieinteresētas palielināt lauksaimniecības preču izvešanu. (protams, zeme, ezeri un citi dabas resursi nav mobili faktori, tāpēc pārvietoties var tikai to izmantošanas produkti). No minēto zinātnieku teorijas izriet, ka: katra valsts eksportē tās faktorietilpīgas preces, kuru ražošanai tām ir salīdzinošs ražošanas resursu piesātinājums; jāvērs uzmanība starp preču cenu un ražošanas resursu cenu sakarībām, kas noved pie ražošanas resursu cenu izlīdzināšanās (*Lībermanis, 2006*). Ja A. Smita un D. Rikardo idejas var izmantot par ekonomiskās teritorijas – Dienvidlatgales - mērķtiecīgās noteikšanas un izpētes pamatu, tad E. Hekšera un B. Olina teorijās var meklēt risinājumus Dienvidlatgales teritorijas attīstībai un valsts reģionālajai ekonomiskajai politikai. Latvijas doktore V. Boroņenko piedāvā papildināt E. Hekšera – B. Olina paņēmienus atpalikušo reģionu un teritoriju jautājuma risināšanā ar tiekšanos pēc zinātniski tehnisko inovāciju aktīvākas izmantošanas produktu ražošanā, jo citādi mazattīstītie reģioni nebūs konkurētspējīgi ekonomikas globalizācijas apstākļos. Minētais papildinājums ir tieši attiecināms uz pētāmā subreģiona ilgtspējīgas attīstības veicināšanu – zināšanas un inovācijas ir pamats Dienvidlatgales līdzsvarotai attīstībai.

19. gadsimta beigās britu ekonomists A. Māršals (A. Marshall) piedāvā industriālo rajonu modeli, kur industriālā aglomerācija veidojas ģeogrāfiski saistītās grupās (klasteros). Māršals pierādīja, ka uzņēmumiem ir izdevīgi atrasties tuvāk cits citam, koncentrējoties noteiktos rūpnieciskos rajonos, nevis vienmērīgi izvietoties lielākā teritorijā (*Vaidere, Vanags, 2006*). Izmantojot moderno tehnoloģiju priekšrocības, A. Māršala klasteru hipotēze norāda uz to, ka pastāv vienību (piemēram, dažādu jomu uzņēmumu) dinamiskā komplementaritāte (kopdarbība, kas rezultātā dod tādas īpašības, kādas nav iespējams panākt, vienībām darbojoties atsevišķi), kas, savstarpēji sasaista ekonomiskos ražošanas faktoros. Kā iemesli tam tiek sniegtas inovācijas un izaugsme, kas ir viena no ekonomikas attīstības vienībām un kas tālāk sniedz impulsus inovācijām un izaugsmei arī citās vienībās, jomās (*Cooke, 2006*). Piemēram, Dienvidlatgalē veiksmīgi attīstoties tūrisma jomai, tiek doti impulsi pārtikas rūpniecības pilnveidošanai un izaugsmei, bet Daugavpils pilsētā attīstoties metālapstrādei, tiek doti impulsi būvniecības jomas inovācijām un attīstībai utt.

Latvijā A. Māršala klasteru teoriju veiksmīgi piemērojusi un papildinājusi zinātniece V. Boroņenko, izpētot klasteru lomu reģionu konkurētspējas paaugstināšanai. V. Boroņenko norāda, ka jēdziens „klasteris” ir daudznozīmīgs jēdziens un apzīmē vairāk fenomena formu (grupa, sakopojums), nevis tā saturu. Tādējādi vispārīgajā zinātniskajā interpretācijā klasteris ir vairāku vienveidīgu elementu sakopojums, kuru var skatīt kā patstāvīgu vienību ar noteiktām īpašībām. Šajā nozīmē jēdziens „klasteris” ir līdzīgs jēdzienam „reģions”, kuram arī ir kopējā fiziskā forma, bet atšķirīgs saturs, atkarībā no katras zinātnes priekšmeta. Zinātniece norāda, ka pēdējos 20 gados ekonomiskās mijiedarbības tīkla ir kļuvis viens no radikālu izmaiņu simboliem konkurētspējīgo ekonomisko subjektu pārvaldē. Tā būtība ir daudzlīmeņu hierarhijas nomaīņa ar klasteriem vai specializētām biznesa vienībām, kuras tiek koordinētas ar tirgus (nevis administratīvajiem) mehānismiem (*Boroņenko, 2007*). Līdz ar to var secināt, ka klasteris ir gan speciāla matemātiskās statistikas metode, gan tas var būt kā dažādu objektu režģis, kas nosakāms analīzes ceļā.

Klasteru tēmas parādīšanās ekonomikā notika reģionālās ekonomikas veidošanās rezultātā. Amerikāņu zinātnieks M. Porters (M. Porter) (jēdziena „klasteris” ieviesējs

ekonomikas zinātnēs), analizējot klasteru vēsturi min reģionālās ekonomikas pamatlicēju U. Aizardu (*Porter, 1998*). Jēdziens „klasteris” iekļauj sevī teritoriālo aspektu, kas kļuva aktuāls reģionālās ekonomikas attīstības periodā. Tāpēc klasterus var uzskatīt par tādu ekonomiskās mijiedarbības formu, kura radusies reģionālās ekonomikas attīstības gaitā.

V. Boroņenko norāda, ka ražošanas faktoru stadijā un efektivitātes stadijā klasteri ir indikators, nevis reģiona konkurētspējas paaugstināšanas faktors, jo klasteri rodas, tikai reģionam sasniedzot noteiktu konkurētspējas sliekšņa līmeni, un vienlaikus liecina par to, ka reģions ir konkurētspējīgs un var pāriet uz inovāciju attīstības stadiju, kur, savukārt klasteri jau paaugstina reģiona konkurētspēju, t.i. reģiona konkurētspējas faktors (*Boroņenko, 2007*). Dienvidlatgales situācijā tas nozīmē: ja subreģions iekļaujas kāda klastera teritorijā, tad tas ir sasniedzis noteiktu konkurētspējas sliekšņa līmeni. Pašreiz Dienvidlatgale iekļaujas vairākos Latgales reģiona klasteros (sīkāk – darba 3.1. apakšnodaļā), kas norāda uz subreģiona konkurētspēju un inovāciju attīstības stadijas uzsākšanas nepieciešamību, ko darba autore ņems vērā, izstrādājot Dienvidlatgales tautsaimniecības attīstības virzienus.

Izstrādājot Dienvidlatgales attīstības virzienus, jāņem vērā to iespējamo, maksimāli izdevīgāko atrašanās vietu. Potenciālā uzņēmuma atrašanās vietas izvēle ir svarīgs jautājums teritorijas tautsaimniecības attīstības veicināšanā. Tāpat kā uzņēmuma tiesiskās formas un uzņēmuma apvienošanās formas izvēle nosaka to kāda būs tā uzbūve. Lēmumam par atrašanās vietas izvēli ir ilgstoša iedarbība, jo bieži, it sevišķi lielos uzņēmumos to mainīt ir ļoti grūti. Uzņēmums parasti izvēlas tādu atrašanās vietu, ar kuras palīdzību tas varēs sasniegt tā galveno mērķi - gūt ilglaicīgu peļņu. Uzņēmējdarbības vietas teorija pirmoreiz sistēmiski tika attēlota A. Vēbera (A. Weber) 1909. gadā iznākušajā darbā “Par rūpniecības atrašanās vietu”. Vācu ekonomists divdesmitā gadsimta sākumā formulēja rūpniecības izvietojuma teoriju, kur galvenie faktori, kas pamatoja rūpniecības izvietojumu attiecībā pret tirgu un darbaspēku, ir izejvielu transportēšana, ražošana un produkcijas pārdošana. Preču, kas ražošanas procesā zaudē daudz masas, ražošanu izdevīgāk izvietot tuvāk izejvielu avotiem. Ja preču ražošanā nav liels produkcijas masas zaudējums, tad jācenšas ražošanu izvietot tuvāk tirgum (*Vaidere, Vanags, 2006*). Dienvidlatgales piensaimniecības attīstības piemērs norāda uz A. Vēbera teorijas darbību – piena pārstrādes rūpnīcas ir samērīgi izvietotas subreģiona teritorijā – Daugavpilī, Krāslavā un Preiļos, tādējādi maksimāli aptverot visu Dienvidlatgales teritoriju un piena produktu ražošanu izvietojot tuvu izejvielu avotiem. A. Vēbera sistēmā transportizmaksas ieņem centrālo vietu rūpniecības atrašanās vietas noteikšanā. Spilgts piemērs Dienvidlatgalē ir Daugavpils pilsēta kā lielākā rūpniecības pilsēta Latvijā. Valtī otrajā lielākajā pilsētā veiksmīgi tiek risināts rūpniecības uzņēmumu jautājums par transporta izmaksām un daudzveidošanu – Daugavpilī pieejama gan plaša ceļu infrastruktūra, gan apjomīgs dzelzceļa mezgls, kas piemērots rūpniecības produktu transportēšanai. Blakus pilsētai esošā, LPSR laikā izveidotā, lidosta (kopš LR neatkarības atjaunošanas nedarbojas) ir ar nākotnes perspektīvu, šobrīd neizmantots potenciāls transporta iespēju paplašināšanai.

A. Vēbers ieviesa atrašanās vietas faktora jēdzienu. Zinātnieks ar atrašanās vietas faktoru saprata „savā ziņā stipri norobežotu priekšrocību, kura kādai saimnieciskai darbībai iestājas tad, kad tā norisinās noteiktā vietā vai noteiktu veidu vietās”. Par faktoriem tika uzskatīts darba izmaksu lielums, transportu izmaksu lielums un aglomerācija. Modernajās teorijās vērā ņem arī realizēšanas faktoru (*Fearon, 2009*). A. Vēbera teorētiskā metode reģionālās zinātnes literatūrā tiek analizēta un kritizēta. Kritizētās viena no otras izrietošās nostādnes saistītas vispirms ar restriktīviem (ierobežotiem) pieņēmumiem, iztīrējot trīs atrašanās vietas faktorus

(transportizmaksas, darba izmaksas, aglomerācijas priekšrocības), kā arī nav ņemtas vērā svarīgas industriālas vietas izvēles determinantes.

Vācu ģeogrāfs V. Kristallers (W. Christaller) 20. gs. 30. gados izstrādāja teoriju efektīvākai reģionu organizācijai saistībā ar centrālo vietu vai apdzīvoto vietu lielumu un izvietojumu teritoriālās sistēmas iekšienē. 1933. gadā publicētajā darbā „Centrālās vietas Dienvidvācijā” V. Kristallers pēta ekonomikas telpiskās kārtības hierarhisko struktūru un apdzīvoto vietu hierarhiju. Zinātnieku uzskata par centrālo vietu teorijas pamatlicēju. Teorija balstās uz pieņēmumu, ka iedzīvotāji, ņemot vērā minimālās transporta izmaksas, izvēlēties tuvāko vietu, kurā viņi var iegādāties nepieciešamās preces un saņemt vajadzīgos pakalpojumus. V. Kristallera teorija balstījās uz divām koncepcijām: 1) uz maksimālo attālumu, kas iedzīvotājiem ir pieņemams, lai nopirktu preces un (vai) saņemtu pakalpojumus; 2) uz vismazāko iespējamo tirgus teoriju. Minētā teorija bija populāra Eiropā no 20. gs. 60. līdz 80. gadiem. Centrālā vietu teorija paredz vienu lielu centru un mazākus centrus, to centralizētu un hierarhisku attīstību (Vaidere, Vanags, 2006). Dienvidlatgales teritorijas gadījumā – centrs ir Daugavpils pilsēta. Centrālās vietas augstākajam līmenim ir visplašākās funkcijas preču pārdošanā un pakalpojumu sniegšanā, izmantojot gan publisko, gan privāto sektoru. Otrā līmeņa centru funkcijas ir jau šaurākas, bet trešajam, zemākajam līmenim, vēl mazāk funkciju, salīdzinot ar iepriekšējiem līmeņiem, un tajā ir mazas tirgus teritorijas. V. Kristallera teorija apskata idealizētu pilsētu attīstības modeli, kas balstās uz šādiem pieņēmumiem (Agarwal, 2009): teritorija ir abstrakta telpa (līdzena, viendabīga un bez šķēršļiem); iedzīvotāju sadalījums ir vienmērīgs; resursi ir sadalīti vienmērīgi; visiem patērētājiem ir līdzvērtīga pirktspēja un pieprasījums pēc precēm un pakalpojumiem; ir pieejams tikai viens transporta veids un pārvietošanās ir iespējama jebkurā virzienā; transporta izmaksas ir proporcionālas distancei. Teorijā galveno lomu spēlē divi koncepti: noieta slietnis - minimālais tirgus, kas nepieciešams, lai tiktu pārdota noteikta prece vai pakalpojums; diapazons - maksimālais attālums, kuru patērētāji ir gatavi pārvarēt, lai iegūtu preces. Patērētāju pieprasījuma un transporta izmaksu dēļ veidojas dažāda izmēra centri. Katrs centrs piedāvā noteikta veida preces, veidojot funkcionālas hierarhijas. Analizējot centrālās vietas teoriju, var izteikt šādus vispārinājumus:

- jo lielāks apdzīvotas vietas izmērs, jo mazāks to skaits dotajā teritorijā (Piemēram, attiecinot uz Dienvidlatgales teritoriju – tajā ir daudz nelielu ciematu, vairākas maza un vidēja lieluma pilsētas (Līvāni, Preiļi, Krāslava, Dagda utt.) un tikai viena liela pilsēta (Daugavpils);
- jo lielākas kļūst apdzīvotās vietas, jo lielāks ir attālums starp tām (Dienvidlatgalē – ciemati atrodas tuvu kopā, bet pilsētas ir salīdzinoši tālu viena no otras);
- apdzīvotai vietai augot, preču un pakalpojumu piedāvājums aug un pieaug augstākas kārtas preču piedāvājums (notiek specializācija).

Balstoties uz augstākminētajiem pieņēmumiem V. Kristallers secināja, ka apdzīvoto vietu izvietojumam ir tendence veidot trijstūru/sešstūru režģi (Kristallera režģis), kas ir visefektīvākais veids visas teritorijas aptveršanai bez zonu pārklāšanās (Pumain, 2004). Centrālo vietu sistēma bāzējas uz pieņēmumu, ka pēc iespējas mazāks centrālo vietu skaits apgādā telpā vienmērīgi sadalītos patērētājus ar centrālajām precēm un pakalpojumiem. Principu, kas individuālo atrašanās vietas lēmumu noved pie iedzīvotāju optimālas apgādes, sauc par V. Kristallera apgādes vai tirgus principu. Zinātnieks ir izveidojis vēl divus modeļus, kas papildināti ar pamatprincipiem – satiksmes un pārvaldes. Šo principu noteiktās centrālo vietu sistēmas norāda atšķirības attiecībā uz centrālo vietu kārtību telpā un to tirgus apgabaliem, kā arī uz hierarhisko pakāpju secību. Centrālo vietu teorija ir devusi pamudinājumu daudziem empīriskajiem, teorētiskajiem un reģionālpolitikas pētījumiem, kuri bieži vien apliecina centrālo vietu

sistēmas būtiskas īpašības. V. Kristallera teorijā vājā vieta ir tā, ka nav ievēroti ārējie ekonomiskie faktori, piemēram, zemes cenas pilsētā ir augstākas, nekā laukos.

Ekonomists A. Lohs (A. Lösch) pilnveidoja centrālo vietu teoriju, norādot, ka ne visas funkcijas jāveic augstākajā līmenī. Zinātnieks matemātiski pierādīja vairāku centrālo vietu sistēmas pastāvēšanas lietderību (*Jauhiainen, 2000*). A. Loha teorija par saimniecības telpisko organizēšanu ar pieeju reģionam kā tirgum akcentē uzmanību uz ekonomiskās darbības kopējiem nosacījumiem (uzņēmējdarbības klimats) un uz reģionālā tirgus dažādu preču un pakalpojumu, darba, kredītu-finanšu resursu, informācijas u.c. īpatnībām. Reģiona ideālā forma – pareizs sešstūris: šādu ideju par ideālo ekonomiskā reģiona formu sešstūra veidā A. Lohs pārņēmis no vācu ekonomista V. Kristallera centrālo vietu teorijas (Kristallera režģis). Viņš analizē dažus reģionu tipus (līmeņus), ieskaitot tirgus zonas, kuras nosaka ar attiecīgo produkcijas veidu konkurētspējīgā noieta rādītājiem, un ekonomisko reljefu, kas ir augstākais reģiona līmenis, kurš apvieno tirgus zonas. Ja V. Kristallera hierarhija sastāv no centrālo vietu diskretām lieluma klasēm, tad A. Loha teorijā ir iespējama ražotņu atrašanās vietu specializācija. Tirgus tīklu sistēmā visas preces tiek ražotas viduspunktā. Zinātnieka piedāvātajā modelī ekonomisko aktualitāšu telpiskā sadalīšana (izkliešana) uzrāda lielāku elastību, nekā V. Kristallera centrālo vietu modelis. Par A. Loha nozīmīgāko zinātnisko sasniegumu kļūst telpiskā (teritoriālā) ekonomiskā līdzsvara teorijas principu izstrāde. A. Lohs tirgus tīklu teorijā, salīdzinot ar V. Kristallera nostādnēm, uzrāda svarīgu metodisku progresu. Tam ir izšķiroša nozīme visaptverošā telpiskā līdzsvara teorijā. A. Loha pamatmetode ir abstrakti teorētiskā analīze tās matemātiskajā formā (*Boehm, Gehrke..., 2002*). U. Aizards attīsta tirgus tīklu sistēmu, kurā pieaug tirgus apgabala lielums ar krītošu apdzīvotības līmeni virzienā no centrālajām pilsētām, bet A. Lohs analizē cenu izmaiņu iedarbību uz uzņēmēju noieta tirgu izplešanos, ieviešot tirgus tīklu teorijā kādu dinamisku elementu. Vācu zinātnieks pastiprina starpreģionālās tirdzniecības teoriju, pārsvarā B. Olinā, ar paņēmieniem par preču un pakalpojumu mobilitāti īstermiņa periodā un ražošanas faktoru mobilitāti ilglaicīgā periodā.

A. Preds (A. Pred) pretstata deduktīvajai industrijas atrašanās vietas teorijai jaunu – uzvedības zinātnisko metodi. Zinātnieka pieņēmums ir, ka katrs lēmums, piemēram, par industriāla uzņēmuma atrašanās vietu, ir atkarīgs no lēmuma pieņēmēja (īpašnieka, menedžera) informētības līmeņa (*Barnes, 1996*). Ekonomikas zinātņu doktora A. Preda zinātnes ieguldījuma svarīgākos rezultātus var izteikt vairākos secinājumos (*Buģina, Pučure, 2000; Barnes, 1996*):

- atsevišķu uzņēmēju rīcībā ir atšķirīga informācija un spējas to izmantot lēmumu pieņemšanā par uzņēmuma atrašanās vietas izvēli;
- uzņēmēji, kuru informācijas līmenis un problēmatrisināšanas kapacitāte ir salīdzināma, var pieņemt atšķirīgus potenciālā uzņēmuma atrašanās vietas lēmumus (to ietekmē ne tikai objektīvie kritēriji, bet arī racionālie - zināšanu analīzes un pielietojamības spēja, subjektivitāte, sagādīšanās, personiskās priekšrocības utt.);
- informācijas līmenis un informācijas apstrādāšanas spējas uzlabojas laika gaitā, kas ļauj sagaidīt atrašanās vietas lēmumu racionalitātes paaugstināšanos. Uzņēmējam ir nepārtraukti jāpiemērojas, lai būtu konkurētspējīgs; uzvedības zinātniskā metode nepiedāvā līdz šim nekādas alternatīvas koncepcijas klasiskajās industriju atrašanās vietas teorijās. Tas norāda uz deduktīvās teorijas izteikšanās spēju robežām un satur ierosinājumus pastāvošās atsevišķās ekonomikas atrašanās vietas teorijas tālākai attīstībai.

Ņemot vērā A. Preda metodes analīzi, darba autore secina, ka Dienvidlatgales ilgtspējīgai attīstībai būtiska loma ir kvalitatīvām zināšanām un mūžizglītībai – gan

esošo, gan potenciālo uzņēmēju līmenī, gan pašvaldību un valsts aģentūru darbinieku, gan izglītības iestāžu un augstskolu līmenī.

Saskaņā ar reģionālās ekonomikas vispārējo struktūru var izdalīt četrus mūsdienu teorētisko pētījumu attīstības virzienus: jaunās reģiona paradigmas un koncepcijas; darbības izvietošana; ekonomikas telpiskā organizēšana; starpreģionālā mijiedarbība (*Boroņenko, 2007*). Pašlaik reģionālās ekonomikas teorijā ir divas pieejas reģiona izpētei - ekonomiskā un sociāli ekonomiskā.

Mūsdienu reģionālās attīstības teorijas saistītas ar tādiem terminiem kā „mācīšanās”, „zināšanas”, „inovācija”, „izglītotie reģioni”. Šīs teorijas ir saistītas ar sociālo ekonomiku un tās ietekmē kultūra un telpas (vietas) teorētiskās koncepcijas. Saskaņā ar šīm teorijām veiksmīgs reģions ir tāds, kam raksturīga inovatīva apkārtējā vide, izglītoti un profesionāli iedzīvotāji un publisko un privāto institūciju iesaistīšana reģiona sociāli ekonomiskajās aktivitātēs. Reģionālās attīstības procesā inovatīvās vides radīšanā var izšķirt trīs darbības tipus (*Jauhiainen, 2000*):

- reģionu (teritoriju) inovācija „no iekšienes”. Parasti tā ir tipiska vecās, bet joprojām aktīvās industriālās teritorijās, kurās ir salīdzinoši augsts mazo uzņēmumu blīvums. Piemēram, Dienvidlatgalē – Daugavpils, Līvānu pilsētās;
- inovācija tiek īstenota uzņēmumu specializētās struktūrvienībās. Tajās inovācijas ir atdalītas no tiešās ražošanas. Teritorija sekmē nodrošināšanu ar transportu un komunikācijām, kvalificētu darbaspēku Piemēram, vairākās rūpnīcās Daugavpilī, kuru īpašnieki ir ārvalstu investori, pastāv un darbojas savas izveidotās laboratorijas;
- reģionu (teritoriju) inovācija „no ārienes” tiek veikta uzņēmumiem, piemēram, universitātēm, zinātniskās pētniecības institūtiem un laboratorijām. Vispirms inovācijas tiek aprobētas ārpus uzņēmumiem, un tikai pēc tam tās tajos tiek ieviestas. Piemēram, Dienvidlatgalē šobrīd nosacīti darbojas ar Daugavpils Universitātes zinātniskās pētniecības institūtu palīdzību.

Inovācija ir process, kurā tiek radīti jauni produkti, jaunas jebkuras darbības formas jebkurā jomā – gan sociālā, gan kultūrā, gan tehnikā. Esko Aho, Somijas bijušā viceprezidenta formulējums inovācijas definējumam ir – zinātne pārvērš naudu zināšanās, inovācija ir tas process, kurā zināšanas tiek pārvērsta naudā (*Jundze, 2009*). Inovācija ir darbība, kas ir jebkura veida radīšana, jaunrade. Galarezultāts sniedz jaunu produktu, ko var realizēt, pārdot un kas sniedz atpakaļejošas finanses. Patī inovācijas sistēma sastāv no pieciem elementiem – izglītības, zinātnes (pētniecības), uzņēmējdarbības, likumdošanas un finanšu jomas. Veidojot jaunu ekonomisko domāšanu un darba stilu, kam pamats liekams un rodams jau izglītībā (zināšanās), iespējams sasniegt labākus rezultātus teritorijas saimnieciskajā darbībā. Dienvidlatgalē teritorijas attīstībai būtiska loma ir Daugavpils Universitātei, tās aktivitātēm un izglītības kvalitātei. Daugavpils Universitātei ar izglītības un zinātnes sistēmu jāveicina jaunu un inovatīvu produktu izstrāde un ieviešana Dienvidlatgales uzņēmumos, zemnieku saimniecībās; sistēmai jābūt orientētai uz sadarbību un kooperāciju starp subreģiona uzņēmējiem un zinātniekiem, jo uzņēmējiem ir sarežģīti saņemt finansējumu jaunu produktu izstrādei un ieviešanai. Daugavpils Universitāte un Dienvidlatgales teritorijā esošie uzņēmumi perspektīvā var veidot klasterus, kuros iesaistītos kompetentās zinātniskās institūcijas un nozares uzņēmumi, kas darbojas inovāciju jomā un kuru ražošana ir inovatīva.

Reģionālās problemātikas jautājumu risināšanas gaitā pasaules zinātnieki pēdējo 15 gadu laikā ir izveidojuši jaunu zinātņi (aizsācējs U. Aizards), kas ir starpdisciplināra - tā apvieno ekonomistus, ģeogrāfus, inženierus, ekologus, sociologus, politologus, psihologus, juristus un citu specialitāšu pārstāvjus: visus, kuri uzskata par lietderīgu pētīt un risināt problēmas sarežģītajā reģionālajā griezumā.

Rūpnieciskā konkurence un reģionālā ekonomiskā izaugsme mūsdienās nav tik daudz saistīta ar statisko izmaksu efektivitāti, bet gan vairāk ar spēju ieviest inovācijas un mācīties, ar „tīkla” izveidošanu starp dažādiem dalībniekiem. Jaunajās teorijās industrializācija tiek uzskatīta par teritoriālu procesu, kurā svarīga nozīme ir ne tikai ekonomiskās attīstības faktoriem, bet arī sociāliem faktoriem (attiecībā starp fizisko un sociālo vidi). Jauno teoriju ietvaros tiek pilnveidots industriālo rajonu modelis, inovatīvas vides metode, kas skaidrojot ekonomikas panākumus, pievērš uzmanību sociāli kulturālajiem un personāla faktoriem. Inovatīvas vides teoriju izstrādājuši franču un itāļu ekonomisti, uzsverot, ka sociāli ekonomiskā vide noteiktā teritorijā ir uzņēmumu un institūciju mijiedarbības rezultāts. Mūsdienu kapitālismā zināšanas ir visstratēģiskākais resurss un mācīšanās ir vissvarīgākais process, bez tiem nav izveidojama un attīstāma inovatīva vide. Mūsdienās ne tiks svarīgi ir, ko ražo teritorijā, bet gan – kā un kādos apstākļos tiek ražots (*Jauhiainen, 2000*). Lai ne tikai Dienvidlatgales, bet visas Latvijas cilvēku intelektuālais un radošais potenciāls pievērstos inovatīvas un konkurētspējīgas ekonomikas izaugsmei, valsts ekonomikas modelim ir jāmainās. Darba autore uzskata, ka par prioritāro ir jāizvirza uzņēmējdarbību atbalstoša vide, atbalsts jaunu ideju radīšanā un īstenošanā, zināšanu pārnese un lietotāju virzīta pēctecība. Jauniešu izglītības veicināšana, mūžizglītības akcentēšana norādītu uz to, ka valstī iedzīvotāju zināšanas, idejas, radošais gars var tikt izmantots daudzveidīgu jauninājumu radīšanā un izplatīšanā, kas nākotnē veicinātu dzīves kvalitātes pieaugumu un teritoriju attīstību.

Dienvidlatgales reģionālās attīstības iespējas darba autore skata caur minēto attīstības modeļu prizmu, izmantojot attīstības stratēģiskās plānošanas metodiku, izvēloties un pētāmajai teritorijai piemērojot atbilstošākās reģionālās attīstības iespējas un virzienus.

1.2. Reģionālā attīstības politika ES un Latvijā

Reģionālā politika ir saskaņotu un organizētu pasākumu kopums, kas nodrošina attīstību visā valsts teritorijā. Reģionālā ekonomiskā politika vai reģionālā plānošana iekļauj visas publiskās intervences formas, kas domātas ekonomisko aktivitāšu ģeogrāfiskai izvietojumam. Reģionālā politika mēģina koriģēt brīvā tirgus ekonomiku, lai sasniegtu divus savstarpēji saistītus mērķus - teritoriju ilgtspējīgu ekonomisko izaugsmi un sociālās sadales un sadarbības uzlabošanu.

Reģionālās politikas veidošanā un īstenošanā var izdalīt piecas fāzes (*Vanhove, 1999*): - reģionālo problēmu identificēšana un definēšana; - politikas mērķu noteikšana, ja iespējams, ar kvantitatīviem rādītājiem raksturojot vēlamos rezultātus; - stratēģijas noteikšana; - izmantojamo līdzekļu izvēle; - politikas novērtēšana.

Mūsdienu reģionālās politikas jēdziena un darbības prakses ieviešana sākās 20. gs. 30. gados, kad Lielbritānija un ASV uzsāka aktīvu valsts darbību, lai attīstītu problēmreģionus. Reģionālās politikas ietvaros valsts visaktīvāk iejaucas privātā sektora darbībā. Mūsdienu reģionālā attīstība tiek veidota kā savstarpēji saistītu resursu saimnieciskas un kvalitatīvas (ar pēc iespējas augstāku pievienoto vērtību) izmantošanas plānošana, kas ir starpteritoriāla. Reģionālās attīstības politika ietver noteiktu darbības principu, metožu, līdzekļu un pasākumu kopumu, kas tiek dēvēti par reģionālās attīstības instrumentiem.

Reģionālās attīstības jomā var izdalīt trīs galvenās vadības metožu grupas: administratīvās metodes; ekonomiskās metodes; sociāli psiholoģiskās metodes. Šāda valdības metožu klasifikācija ir nosacīta, jo praksē visas metodes ir cieši saistītas.

Reģionālās attīstības instrumentu izvēles pamatā ir reģionālās attīstības politikas nostādņu jautājums. Valsts noteiktie, izvēlētie instrumenti iezīmē un

nosaka katras konkrētās valsts reģionālās politikas veidolu. Piemēram, ATR ietekmē reģionālo attīstību un, ja reformas ir vērstas uz pašvaldību ekonomisko stiprināšanu, attīstību, tad, tās var uzskatīt par reģionālās attīstības līdzekli un atbalsta instrumentu. Dažādu valstu pieredze liecina, ka biežāk lietotie reģionālās attīstības atbalsta instrumenti, līdzekļi ir (*Dažādā Latvija...*, 2004):

- uz teritorijām orientētas valsts investīcijas, galvenokārt ekonomiskās, sociālās un ekoloģiskās infrastruktūras attīstībai;
- valsts dotācijas un aizdevumi pašvaldībām;
- starptautisku organizāciju, valsts un pašvaldību finansējums un aizdevumi privātiem uzņēmumiem;
- valsts un pašvaldību iepirkumi;
- atsevišķām teritorijām piemērota nodokļu politika;
- brīvo un speciālo ekonomisko zonu izveide;
- valsts un pašvaldību uzņēmumu privatizācija;
- paātrinātas amortizācijas tiesību piešķiršana;
- teritorijas sagatavošana rūpniecības (vai citām speciāla mērķa) vajadzībām;
- palīdzība uzņēmējiem darbaspēka apmācībā vai pārkvalifikācijā;
- biznesa konsultāciju centru, inovācijas centru, tehnoloģisko parku, biznesa inkubatoru un citu uzņēmējdarbību veicinošu organizatorisko struktūru izveidošana u.c.

Reģionālās politikas uzdevums ir ar valsts un pašvaldību pārziņā esošiem regulējošiem, atbalsta un pārdales instrumentiem nodrošināt līdzsvarotu teritorijas attīstību. Reģionālā politika tiek īstenota, pamatojoties uz šādiem principiem (*ES reģionālā politika...*, 2001; *Pūķis, Začesta*, 2003; *Dažādā Latvija...*, 2004; *Vanags, Vilka*, 2005; *Vaidere, Vanags*, 2006; *Reģionālās attīstības likums (21.03.02.)*; *Attīstības plānošanas sistēmas likums (08.05.08.)*):

- *koncentrācijas princips* – reģionālās attīstības atbalstam izvirzīto finansējumu koncentrē prioritāro mērķu sasniegšanai;
- *programmu izstrādāšanas princips* – reģionālās attīstības atbalsta pasākumus īsteno, pamatojoties uz nacionālajā līmenī, plānošanas reģionu, vietējo pašvaldību līmenī izstrādātajiem reģionālās attīstības plānošanas dokumentiem, kas nosaka prioritātes un atbalsta pasākumu kopumu;
- *partnerības princips* – nodrošina sadarbību starp valsts pārvaldes iestādēm, starptautiskajām institūcijām, plānošanas reģionu attīstības padomēm, pašvaldībām, NVO un uzņēmējiem;
- *papildinātības princips* – valsts reģionālajā politikā noteiktās prioritātes finansē no valsts budžeta ar pašvaldību, ārvalstu finanšu palīdzības, juridisko un fizisko personu maksājumu, tai skaitā ziedojumu, līdzdalību;
- *atklātības princips* – reģionālās attīstības plānošanas un atbalsta pasākumiem saistīto lēmumu pieņemšanas process ir atklāts, un sabiedrība tiek informēta par reģionālās attīstības plānošanas un atbalsta pasākumu pieejamību un sasniegtajiem rezultātiem;
- *subsidiaritātes princips* – publiskās varas pienākumus pēc iespējas realizē tā vara, kas atrodas vistuvāk personai un spēj nodrošināt pienākumu efektīvu īstenošanu zemākā pārvaldes līmenī;
- *ilgtspējības princips* – esošajām un nākamajām paaudzēm nodrošina kvalitatīvu vidi, līdzsvarotu ekonomisko attīstību, racionālu dabas, cilvēku un materiālo resursu izmantošanu, kā arī dabas un kultūras mantojuma saglabāšanu;
- *interesu saskaņotības princips* – saskaņo dažādas intereses un ievēro attīstības plānošanas dokumentu pēctecību, nodrošina, lai tie nedublētos;

- *sadarbības princips* – valsts un pašvaldību institūcijas sadarbojas, tai skaitā izpildot attīstības plānošanas dokumentos izvirzītos uzdevumus un informējot cita citu par nosprausto mērķu un paredzēto rezultātu sasniegšanu;
- *finansiālo iespēju princips* – izvērtē esošos un vidējā termiņā prognozētos resursus un piedāvā efektīvākos risinājumus attiecībā uz nosprausto mērķu sasniegšanai nepieciešamajām izmaksām;
- *uzraudzības un novērtēšanas princips* – attīstības plānošanā un attīstības plānošanas dokumentu īstenošanā visos pārvaldes līmeņos tiek nodrošināts to ietekmes izvērtējums, kā arī uzraudzība un pārskatu sniegšana par sasniegtajiem rezultātiem;
- *līdzsvarotas attīstības princips* – politiku plāno, sabalansējot atsevišķu valsts teritoriju attīstības līmeņus un tempus.

Reģionālās attīstības atbalstam tiek pielietoti organizatoriskie instrumenti (lēmumi, likumi, skaidri noteiktas funkcijas un procedūras), finansiālie instrumenti, inovatīvie pasākumi un teritoriālā plānošana.

Reģionālā attīstības politika Eiropas Savienībā. Pēdējās desmitgadēs reģionālās politikas īstenošanā aktīvi iesaistās ne tikai valsts, izmantojot centrālās valdības institūcijas, un pašvaldības, bet arī Eiropas Komisija un citas starptautiskās organizācijas (*Vaidere, Vanags, 2006*). ES vērojamas būtiskas sociālekonomiskas atšķirības starp reģioniem. Minētās atšķirības kavē ES attīstību kopumā, kā arī katras valsts un reģiona (arī bagātāko) attīstību. Līdz ar to kā vienu no prioritātēm, īstenojot solidaritātes principu, ES izvirza ekonomisko un sociālo izlīdzināšanu jeb kohēziju. ES ietvaros konverģences (kohēzijas) mērķis ir pastāvējis jau kopš Romas līguma noslēgšanas 1957. gadā. Kohēziju mēra kā pakāpi, kurā sociālās un ekonomiskās labklājības disproporcijas starp kopienas dažādiem reģioniem ir politiski un sociāli pieņemamas. Jāatzīmē, ka Māstrihtas līgumā kohēzijas sasniegšanas mērķis ir īpaši uzsvērts. ES reģionālā politika ir struktūrpolitikas galvenā sastāvdaļa. Praksē to bieži dēvē par strukturālo politiku, jo reģionālās politikas īstenošanas rezultātā mainās reģionu un arī visas valsts ekonomiskā un sociālā struktūra.

Reģionālās attīstības politikas jomā ES ir aktīva. Reģionālās atšķirības galvenokārt tiek noteiktas pēc iekasētā iedzīvotāju ienākuma nodokļa lieluma un bezdarba līmeņa rādītājiem. Līdz ar to ES vienlaikus ar iekšējā tirgus atvēršanu un vienotās valūtas ieviešanu par vienu no svarīgākajām prioritātēm izvirzīta reģionālo atšķirību samazināšana dzīves kvalitātes, izdevību un iespēju ziņā. Galvenais mērķis – lai visi reģioni veicinātu ES ekonomisko attīstību, tā ir solidaritātes politika, kas ar pārdali teritoriālajā līmenī palīdz atpalikušajiem reģioniem (*Armstrong, Taylor, 2000*). Neieviešot un neizmantojot reģionālās attīstības izlīdzināšanas politikas principus, starpība starp ekonomiskajā ziņā stiprākajiem un vājākajiem reģioniem ne tikai saglabātos, bet vēl krasāk palielinātos. Tas izskaidrojams ar to, ka ekonomiski stiprākajos reģionos ir labvēlīgāki priekšnoteikumi, apstākļi investīcijām: attīstīta infrastruktūra, kvalificēts darbaspēks, daudzveidīgāka pakalpojumu pieejamība u.c.

ES reģionālās politikas īstenošanas pamatprincipi ir: palīdzībai galvenokārt jākoncentrējas uz reģioniem, nevis valstīm; liela mēroga darbaspēka kustība starp reģioniem netiek uzskatīta ar galveno regulēšanas mehānismu; palīdzībai jābūt vērstai uz reģionālās konkurētspējas attīstību, lai radītu apstākļus stabilam ienākumu un nodarbinātības pieaugumam, nevis, lai subsidētu atpalikušos reģionus; lai veicinātu stabilitāti, neatkarīgiem budžeta līdzekļiem jābūt pieejamiem gan ES līmenī, gan tās dalībvalstīs; līdzekļu koncentrācija (atbalsta prioritāte visatpalikušākajiem reģioniem); programmiska (paredz stratēģiju izstrādi) pieeja; papildināšanas princips (ES palīdzība kopā ar attiecīgās dalībvalsts pasākumiem un finansēšanu); sadarbība (decentralizēta pieeja valdībai); atklātība (atklāts lēmumu pieņemšanas un finansēšanas process).

Reģionālās politikas principi ES ir bijuši dalībvalstu nacionālās un vietējās administrācijas ilgu diskusiju objekts. 1988. gadā, lai būtu skaidrība kompetences jomā, tika radīti Kopīgie atbalsta ietvari (Common Support Framework – CSF), kas nosaka reģionālās politikas principus (Armstrong, Taylor, 2000). Tie ir papildināšanas, efektivitātes un subsidiaritātes, kā arī partnerības principi. Uz dotu brīdi, analizējot Eiropas reģionālajā politikā sasniegto, jāatzīst, ka rezultāti nav vērtējami kā viennozīmīgi. EK dibinātājvalstīs kohēzijas process bija straujš un to pavadīja ievērojama iekšējās un ārējās tirdzniecības aktivizēšanās. Perifērijā, kas bija reģionālās politikas galvenais mērķis, rezultāti ir ievērojami vājāki.

Galvenais instruments, kas tiek lietots reģionālās politikas ieviešanai ES dalībvalstīs, ir ES Strukturālie fondi. Eiropas Reģionālais attīstības fonds, Eiropas Sociālais fonds un Kohēzijas fonds sniedz savu ieguldījumu trīs jauno reģionālās politikas mērķu sasniegšanai:

- *konverģence* – tās mērķis ir atbalstīt izaugsmi veicinošus nosacījumus un faktoros, kas nodrošina reālu konverģenci mazāk attīstītajās dalībvalstīs un reģionos;
- *reģionu konkurētspēja un nodarbinātība* – ārpus konverģences reģioniem atbilstoši reģionālās konkurētspējas un nodarbinātības mērķim plānots nostiprināt reģionu konkurētspēju un pievilcību, un nodarbinātību ar divējādu pieeju. Attīstības programmas palīdzēs reģioniem prognozēt un veicināt ekonomiskās pārmaiņas ar jauninājumu (inovāciju), zināšanu sabiedrības un uzņēmējdarbības veicināšanas, vides aizsardzības un visu šo pasākumu pieejamības palielināšanas palīdzību. Otrā pieeja nosaka, ka vairāk un labākas darbavietas saņems atbalstu, paredzēts pielāgot darbaspēku un ieguldīt cilvēkresursos;
- *teritoriālā sadarbība Eiropā* – īstenojot Eiropas teritoriālās sadarbības mērķi, ar vietējā mēroga un reģionālajām iniciatīvām tiks nostiprināta pārrobežu sadarbība, starpvalstu sadarbība. Ar tās palīdzību plānots panākt integrētu teritoriālo attīstību, starpreģionu sadarbību un pieredzes apmaiņu.

Eiropas reģionālās attīstības fonda (European Fund of Regional Development) mērķis ir mazināt pastāvošās reģionālās atšķirības, tādējādi veicinot ekonomisko un sociālo izlīdzināšanu ES. Palīdzība galvenokārt tiek nodrošināta reģionu attīstību veicinošu investīciju, infrastruktūras attīstības, mazā biznesa attīstības veidā. Eiropas sociālā fonda (European Social Fund) mērķis ir paplašināt jau esošās nodarbinātības iespējas ES teritorijā. Fonda galvenais instruments ir cilvēkresursu attīstības un darba tirgus funkcionēšanas uzlabošanas jomā. Kohēzijas fonds (Cohesion Fund) paredzēts, lai finansētu galvenokārt infrastruktūras un vides aizsardzības projektus nabadzīgākajās ES dalībvalstīs. Laika posmā no 2007. līdz 2013. gadam Kohēzijas fonda līdzekļi ir pieejami arī Latvijai.

Bez Struktūrfondiem un Kohēzijas fonda nabadzīgāko reģionu atbalstam ES izmanto arī citus fondus – Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai (European Agricultural Fund for Rural Development), kurš paredz lauksaimniecības un mezsaimniecības sektora kompetences veicināšanu, lauku vides attīstību un lauku iedzīvotāju dzīves kvalitātes celšanu, un lauku ekonomikas dažādošanu; Eiropas Zivsaimniecības fonds (European Fisheries Fund), kurš paredz zivsaimniecības sektora konkurētspējas uzlabošanu un strukturālo pasākumu zivsaimniecības jomā nodrošināšanu.

Reģionālā attīstības politika Latvijā. Latvijas reģionālās attīstības politikas veidošanās process norit jau vairāk nekā 15 gadus. Līdz 2004. gadam galvenais un svarīgākais dokuments reģionālajā attīstībā bija Reģionālās attīstības politikas koncepcija, kuru Saeima pieņēma 1996. gadā. Koncepcija nosaka un definē reģionālās attīstības politikas mērķus, kas vērsti uz labvēlīgu un līdzvērtīgu vides, dzīvošanas un

darba apstākļu nodrošināšanu visos Latvijas reģionos, uz nelabvēlīgu atšķirību samazināšanu, uz ilgtspējas attīstības nodrošināšanu, uz integrāciju ES un tās reģionālās politikas procesos. Pirmos gadus pēc neatkarības atjaunošanas Latvijā bija izplatīts uzskats, ka reģionālā politika ir tikai atsevišķu reģionu vai mazāk attīstītu teritoriju attīstīšana (*Dažādā Latvija...*, 2004). Tikai ar laiku šis mīts tika izklaidēts un panākta reģionālās politikas reālā izpratne, ka tā darbojas un pastāv visā teritorijā kopumā. Skatoties perspektīvā, Latvijā tāpat kā pārējās ES valstīs reģionu attīstībā svarīgākā loma būs pašvaldībām. Tomēr, lai gūtu maksimālu efektu, ir jāformulē arī pašvaldību attīstības koncepcija (uz doto brīdi Latvijā nav pieņemta), ņemot vērā konkrētā reģiona, teritorijas reālo pieejamo ekonomisko potenciālu. Neskatoties uz to, ka katra valsts, veidojot pašvaldību attīstības koncepciju, izvēlas sev piemērotāko pašvaldību teoriju kā pamatu, nereti tiek ņemti arī atsevišķi elementi no citām teorijām, tādējādi izveidojot uzlabotu pamatteorijas paveidu.

Latvijas reģionālā attīstība vēsturiski iedalāma pēc konkrētu un nozīmīgu notikumu īstenošanu: 1993.g. Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas (VARAM) izveide, t.sk. Reģionālās attīstības departamenta izveide; 1994.g. Reģionālā attīstība tiek atzīta par vienu no valdības 10 prioritātēm; 1995.g. Reģionālās attīstības departamentā izveidota Reģionu līdzsvarotas attīstības nodaļa, izstrādātas Latvijas reģionālās attīstības politikas vadlīnijas; 1997.g. pieņemts likums „Par īpaši atbalstāmiem reģioniem”, kurā 84 valsts teritoriālajām vienībām uz trim gadiem piešķir īpaši atbalstāmā reģiona statusu; 1998.g. tiek uzsāktas sarunas par plānošanas reģionu izveidi; 1999.g. – 2000.g. tiek izveidotas piecas reģionu attīstības aģentūras; 2002.g. pieņemts „Reģionālās attīstības likums”; 2008.g. pieņemts „Attīstības plānošanas sistēmas likums”; 2009.g. pabeigta Administratīvi teritoriālā reforma; 2010. gadā LR Saeima apstiprināja Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģiju līdz 2030. gadam („Latvija 2030”). Saskaņā ar Attīstības plānošanas sistēmas likumā noteikto, stratēģija ir hierarhiski augstākais valsts attīstības plānošanas dokuments un tajā izvirzītie valsts ilgtermiņa mērķi, attīstības prioritātes un telpiskās attīstības perspektīva tiek īstenota, realizējot pakārtotu nozaru un teritoriju attīstības politiku. Līdz ar to „Latvija 2030” kļūst par valsts galveno attīstības plānošanas instrumentu un pilda arī nacionālā plānojuma funkciju.

LR Reģionālās attīstības likums (21.03.02) nosaka, ka ir jāveicina un jānodrošina līdzsvarota un ilgtspējīga valsts attīstība, ievērojot visas valsts teritorijas un atsevišķu tās daļu īpatnības un iespējas, jāsamazina nelabvēlīgās atšķirības starp tām, kā arī jāsauglabā un jāattīsta katras teritorijas dabu un kultūrai raksturīgās iezīmes un attīstības potenciālu.

Latvijas reģionālistu zinātnieku darbos tiek pausta ideja par reģionu neekonomisko sadalījumu. Piemēram, LU profesors O. Krastiņš Latvijas reģionus uzskata par „vēsturiskajiem novadiem”, vienlaikus atzīmējot, ka reģionālajam sadalījumam noteikti ir arī tieši ekonomisks saturs: „Rīgā – algas, Latgalē – pensijas” (*Krastiņš, 2000*). Reģionālās problemātikas pētniece, ekonomikas doktore I. Vaidere atzīmē, ka Latvijā ir izveidota mākslīga un deformēta ekonomikas teritoriālā struktūra. To no vienas puses raksturo pārmērīga iedzīvotāju un ražošanas koncentrācija Rīgas reģionā un no otras puses – relatīvi neliels iedzīvotāju blīvums, vāji attīstīta ražošana un infrastruktūra pārējā Latvijas teritorijā (*Vaidere, 1995*). Biznesa augstskolas „Turība” asociētais profesors S. Keišs norāda, ka kā kvantitatīvi, tā kvalitatīvi Latvijā turpina saglabāties un savā ziņā pat pastiprināties izteikts monocentrisms ar galvaspilsētu Rīgu kā centru un nav nekāda pamata apgalvot, ka situācija varētu tikt uzlabota ar atbalsta saņemšanu caur finansiālajiem instrumentiem, kādus ir paredzējusi ES (*Keišs, 2005*).

Dienvidlatgales reģionālās attīstības atbalsta instrumentu pieejamība un piešķirto finanšu apjomi tiek pētīti un analizēti darba 3. nodaļas 3.3. apakšnodaļā.

Zinātnieki I. Vilka un P. Šķiņķis grāmatā „Dažādā Latvija” (2004) uzskata, ka attīstības stratēģiskie dokumenti, kas skar Latvijas valsts reģionālo attīstību, lielākoties tiek veidoti bez starpsektoriālas pieejas, kā arī ir vāji koordinēti starp valsts institūcijām un pašvaldībām un tāpēc to īstenošanas mēģinājumi nav pietiekami sekmīgi reģionālās attīstības praksē. Tikai pakāpeniski sāk pieaugt pašvaldību, reģionu un valsts institūciju spēja līdzdarboties politikas plānošanā un īstenošanā.

Globālā ekonomikas krīze ir izvirzījusi jaunus izaicinājumus Latvijas tautsaimniecībai un reģionālajai attīstībai. Ekonomikas stabilizācijas programmu un pasākumu definēšana valsts situācijas normalizēšanai rada situāciju, kad ir strikti un pamatoti jānosaka reģionālās attīstības veidi, prioritātes un īstenošanas mehānismi, kas tiek izvērtēti, ņemot vērā ierobežotās finanšu iespējas.

1.3. Sociāli ekonomiskās attīstības stratēģiskā plānošana

Pēc LR neatkarības atjaunošanas sociālismam raksturīgās centralizēti plānotās ekonomikas vietā ienāca tirgus ekonomika. Tā noteica nepieciešamību pēc pavisam citāda plānošanas veida, kurš, ievērojot vietējās intereses un vajadzības, atbilstu tirgus ekonomikas noteikumiem - demokrātijai, atklātuma principam, tolerances, ilgtspējas un līdzsvarotas attīstības, kopsakarības un pēctecības principiem. Tāda veida plānošana savstarpējā saistībā atklāj resursus un prognozē teritorijas ekonomiskās attīstības iespējas, analizē sociālos procesus, kā arī palīdz saglabāt dabas un kultūrvēsturiskās vērtības (*Ieteikumi pašvaldību..., 2000*). Neskatoties uz to, ka ir daudz un dažādi stratēģijas definējumi, tomēr tos apvienojot kopsaucējā īsi un kodolīgi izsakoties, izriet, ka stratēģija ir loģisku, integrējošu un sabalansētu lēmumu sistēma (*Groza, Jaunsleinis, 2005*) kas ir vairāk, nekā tas, ko organizācijas struktūra ir nodomājusi plānot darīt vai arī tas, ko organizācija īstenībā dara. Decentralizētājā, atklātajā un demokrātiskajā plānošanas sistēmā, noteicošā loma savu teritoriju attīstībā un izmantošanā ir pašvaldībām. Attīstības stratēģija ir publisks plānošanas dokuments, kurš pārsvarā tiek izstrādāts vidēja termiņa laika posmam, bet tas nenozīmē, ka attīstības stratēģija nevar būt arī kā ilgtermiņa dokuments. Līdz ar to attīstības stratēģiju var nodēvēt ar citiem nosaukumiem, piemēram, vadlīnijas, pamatnostādnes, koncepcija u.c. Stratēģiskās plānošanas uzdevums ir noteikt atbilstošās izmaksas un ieguvumus no alternatīvām problēmu un iespēju definēšanas pieejām (*Pārmaiņu vadība, 1998*).

Attīstības stratēģijas izstrāde ir laikietilpīgs process, kur nepieciešama laba organizētība, spējas iesaistīt un ieinteresēt dažādu jomu un sociālo grupu pārstāvjus un speciālistus, institūcijas, iedzīvotājus un sabiedrību kopumā. Ar pašvaldības stratēģiskās plānošanas procesa nepieciešamības pamatojumu un darbību (grafisks attēlojums), var iepazīties darba 1. pielikumā „Pašvaldību stratēģiskās plānošanas nepieciešamība un process”. Stratēģiskajai plānošanai ir jāatspoguļo plašs alternatīvu diapazons, lai projekti un programmas tiktu realizēti (*Efektīva pašvaldības..., 2003*). Lielākoties stratēģiskā plānošana ir būtiska un neatņemama darba daļa pašvaldību rīcībā. Labi noorganizēts attīstības stratēģijas izstrādes process, kurš vērsts uz mērķu un rezultātu formulēšanu, nodrošina, ka procesa rezultāts ir ne tikai formāls, rakstisks dokuments - ziņojums, bet gan tas ietver apkopojošu vispārēju izpratni un savstarpējas vienošanās, kā arī attīstības stratēģijas izstrādē iesaistīto darbinieku, institūciju, speciālistu un arī sabiedrības viedokli par attīstības virzieniem nākotnē – nākotnes vīziju, kā iedzīvotāji, cilvēki un visa sabiedrība kopumā grib redzēt savu pašvaldību un vēlas tādā dzīvot. Darba autore, veicot savu profesionālo darbību novada domē, ir novērojusi, ka ne vienmēr tā tas ir. Lielākoties, īpaši mazajās pašvaldībās (pirms ATR) stratēģiskās

plānošanas dokumentu nozīmīgums un prioritātes pašvaldību darbā bija uz dokumenta izstrādes un apstiprināšanas laiku. Īpaši dokumentu nozīme mazinājās mainoties politiskajai varai. Pašvaldībām būtu konsekventi jāievēro nepārtrauktības un pēctecības principi, saskaņā ar kuriem: jaunus teritorijas attīstības plānošanas dokumentus izstrādā, izvērtējot spēkā esošos attīstības plānošanas dokumentus un to īstenošanas praksi; teritorijas attīstības plānošana ir nepārtraukta, elastīga un cikliska process, kas ietver procesa uzraudzību un jaunas informācijas, zināšanu, vajadzību un risinājumu izvērtēšanu, pieņemot attiecīgus lēmumus plānošanas procesa efektīvizēšanai.

Attīstības stratēģijas izstrādes galvenie procesa uzdevumi ir panākt vienprātību par prioritātēm un darbības plānu, novērtēt iespējas, kā arī piešķirt resursus. Paša plānošanas dokumenta izstrādes uzdevumi ir formulēt nodomus, formulēt sasniedzamos rezultātus, noteikt īstenošanai atvēlētos resursus un laika grafiku (*Groza, Jaunsleinis, 2005*). Ja, nosakot stratēģiju un uzsākot gatavošanos tās īstenošanai, tomēr rodas jauni stratēģiskie mērķi, tad bieži vien rodas nepieciešamība pārstrukturizēt cilvēkresursus. Stratēģijas izstrādē svarīgi ir pievērsties gan izstrādes procesam, gan plānam un tā realizācijai. Veidojot attīstības stratēģiju, ir jāiziet caur vairākiem izstrādes posmiem: organizatorisko pasākumu veikšana; esošās situācijas novērtējums; attīstības stratēģijas veidošana; attīstības stratēģijas īstenošana; stratēģijas uzraudzība un atkārtota novērtēšana. Posmu grafisks attēlojums un darbību procesa pakāpeniskums ir skatāms darba 2. pielikumā. Svarīga ir stratēģiskās plānošanas uzsākšanas, izstrādes un realizēšanas metodika. Tai ir pakāpeniskuma jeb secīguma īpašības – sagatavošanās, esošās situācijas novērtējums, stratēģijas veidošana, īstenošana un uzraudzība. Ar sīkāku darba autores izveidoto metodikas izklāstu var iepazīties darba 3. pielikumā. Efektīvas stratēģiskās plānošanas atslēga ir *procesā*, nevis tās *rezultātā* jeb plānā (*Pārmaiņu vadība, 1998*). Lai process kļūtu tik tiešām efektīvs un derīgs, tam jābūt:

- a) pašrocīgam jeb plānu jāizstrādā tiem, kuri risina problēmas un pieņem lēmumus;
- b) mijiedarbīgam jeb plānā jābūt salīdzinātai esošajai situācijai ar to, kāda tā varētu būt;
- c) integrējošam jeb plānam jāatspoguļo visi priekšstati par to, ko vajadzētu paveikt, kā un kam to vajadzētu paveikt, ar kāda finansējuma palīdzību tas tiks veikts (līdzekļi, avoti, resursi utt.);
- d) pastāvīgam jeb jāņem vērā, ka mērķtiecīgas sistēmas un to apkārtējā vide nemitīgi mainās un nekāds plāns laika gaitā nevar saglabāt savu sākotnējo vērtību.
- e) ASV zinātnieks Dž. Freidman uzsver, ka plānošana attiecas ne tikai uz efektīvu operēšanu ar mērķiem, tā ir arī process, kurā sabiedrība var atrast savu nākotni (*Freidman, 1973*), šo apgalvojumu varētu papildināt ar to, ka tas ir process, kurā savu nākotni un rītdienu var atrast arī pašvaldības. Vietējās pašvaldības līmenī stratēģiskā plānošana ir vitāli svarīga, bieži tas ir kā pievilcīgs aspekts uzņēmējiem, jo viņiem ir nepieciešama tāda pati prasme, lai izdzīvotu tirgus politikas apstākļos.

Latgales reģiona stratēģiskā plānošana ir saistīta ar vairākiem apstiprinātiem plānošanas dokumentiem: Latgales plānošanas reģiona teritoriālais plānojums; Latgales programma 2010-2017; Latgales stratēģija 2030; Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums. Vides pārskata projekts; Latgales pilsētu attīstības stratēģija; Latgales attīstības plāns; Pārrobežu sadarbības programmas projekts Latvija-Lietuva. Minētie plānošanas dokumenti attiecas arī uz pētāmā subreģiona teritoriju. Dienvidlatgales potenciāla izvērtējumam un attīstības virzienu noteikšanai būtiska ir reģionu attīstības modeļu izmantošana un sociāli ekonomiskās attīstības stratēģiskās plānošanas metožu pielietojamība. Nosakot esošo Dienvidlatgales teritorijas attīstību, tā tiek skatīta saistībā ar ES un Latvijas valsts kopējo reģionālo attīstības politikas gaitu.

Darba autore Dienvidlatgales teritorijas tautsaimniecības stratēģiskās attīstības virzienu un perspektīvu noteikšanā piemēros šādas būtiskākās sociāli ekonomiskās

attīstības stratēģiskās plānošanas metodes un principus: zinātnieku A. Māršala industriālo rajonu modeļu (klasteru) metodi; A. Smita un D. Rikardo salīdzinošo priekšrocību izmantošanu un A. Vēbera rūpniecības atrašanās vietas izvēles teoriju - uzņēmējdarbības veidu un vietu noteikšanai Dienvidlatgalē; E. Hekšera, B. Olina un Latvijas doktore V. Boroņenko papildinājumiem zinātnisko inovāciju aktīvākas izmantošanas pielietojamību teritorijas attīstības veicināšanai; A. Loha un V. Kristallera centrālo vietu teorijas izmantojamību Dienvidlatgales ekonomikas līdzsvara veidošanai; A. Preda metodes analīzes secinājumus – Dienvidlatgales ilgtspējīgas attīstības virzienu un nosacījumu noteikšanā.

1.4. ATR – Dienvidlatgales novadu izveidošanas pamats

Administratīvi teritoriālais iedalījums Latvijā ir konsekventi saistīts un vienots ar valsts saimniecisko dzīvi, kura var ierobežot vai rosināt pašvaldību attīstību. Administratīvā teritorija Administratīvi teritoriālajā reformas likumā (21.10.1998) definēta kā Latvijas teritorijas iedalījuma vienība, kurā valsts pārvaldes institūcijas un pašvaldība savas kompetences ietvaros realizē pārvaldi. Administratīvi teritoriālā iedalījuma objekts ir teritorija – ģeogrāfiskā telpa, ko nosaka, definē administratīvās robežas un administratīvi teritoriālā infrastruktūra – centrālās administratīvās vietas un administratīvās saites jeb komunikācijas. Līdz ar to var izprast, ka administratīvi teritoriālā iedalījuma struktūrelementi ir robežas, vietas un saites. Iedalījums pamatā tiek radīts valsts pārvaldei, galvenokārt tieši politisko jautājumu risinājumiem. Administratīvi teritoriālais iedalījums, tā struktūra atsedz esošās politiskās jeb pārvaldes organizācijas specifiku. Administratīvi teritoriālās organizācijas iedarbība iziet ārpus tīri politiskās nozīmības robežām. Tā mijiedarbojoties, tieši vai pastarpināti iespaido kultūras, sociālās un ekonomiskās parādības (*Williams, Smith, 1982*). Līdz ar to administratīvi teritoriālo iedalījumu jāuzlūko ne tikai kā politisko jautājumu risinājumu telpu, bet arī kā ģeogrāfisko telpu, kas ir cilvēka dzīves vides vadīšanas un veidošanas līdzeklis.

Administratīvi teritoriālā reforma (ATR) no 1990. gada līdz 2009. gada jūlijam bija sarežģītākais un pretrunīgākais process Latvijā (*Pūķis, 2010*). Latvijā uz 2011. gada sākumā ir 110 novadi un 9 republikas nozīmes pilsētas (sīkāk novadu izvietojums skatāms darba 5. pielikumā). Pirms ATR pabeigšanas, 2008. gada sākumā bija 26 Rajonu padomes, 59 pilsētu domes (52+7 republikas), 37 novadu domes un 428 pagastu padomes, un jebkura no tām bija dēvējama par vienu no 550 Latvijas vietējām pašvaldībām. 2009. gada 1. jūlijā, saskaņā ar ATR, Latvijā darbu uzsāka 9 republikas pilsētas un 109 novadi (sākot ar 2011. gadu - 110 novadi, kad Rojas novads sadalījās Rojas un Mērsraga novados), kas arī dēvējami par vietējām pašvaldībām. Saskaņā ar MK noteikumiem Nr. 596 „Noteikumi par vietējo pašvaldību administratīvi teritoriālo iedalījumu” (04.09.07.) Dienvidlatgales teritorijā ietilpstošo trīs rajonu – Daugavpils, Krāslavas un Preiļu - pašvaldības apvienotas 9 novados šādā sastāvā (*Noteikumi par vietējo..., 2007*):

1.1. tabula

Novadu sadalījums Dienvidlatgales teritorijā, 2010

Nr. p. k.	Dienvidlatgales novadi	Apvienotie pagasti, pilsētas	Izveides laiks
1.	Aglonas novads	Aglonas, Grāveru, Kastuļinas un Šķeltovas pagasti	Izveidots saskaņā ar ATR pabeigšanu 2009. g. jūnijā
2.	Dagdas novads	Andrupenes, Andzeļu, Asūnes, Bērziņu, Dagdas, Ezernieku, Konstantinovas, Ķepovas, Svriņu, Šķaunes pagasti un Dagdas pilsēta	Izveidots saskaņā ar ATR pabeigšanu 2009. g. jūnijā

1.1. tabulas nobeigums

Nr. p. k.	Dienvidlatgales novadi	Apvienotie pagasti, pilsētas	Izveides laiks
3.	Daugavpils novads	Ambeļu, Biķernieku, Demenes, Dubnas, Kalkūnes, Kalupes, Laucesas, Līksnas, Maļinovas, Medumu, Naujenes, Nīcgales, Salienas, Skrudalienas, Sventes, Tabores, Vaboles, Vecsalienas un Višķu pagasti	29.05.07., MK noteik. nr. 363 (Stājās spēkā 2009. g. jūnijā)
4.	Ilūkstes novads	Bebrenes, Dvietes, Eglaines, Pilskalnes, Šēderes pagasti un Ilūkstes pilsēta, un Subates pilsēta ar lauku teritoriju	21.10.03., MK noteik. nr. 581
5.	Krāslavas novads	Aulejas, Indras, Izvaltas, Kalniešu, Kaplavas, Krāslavas, Kombuļu, Piedrujas, Robežnieku, Skaistas, Ūdrīšu pagasti un Krāslavas pilsēta	11.12.01., MK noteik. nr. 515 (Stājās spēkā 2009. g. jūnijā)
6.	Līvānu novads	Jersikas, Rožupes, Rudzātu, Sutru, Turku pagasti un Līvānu pilsēta	21.12.99., MK noteik. nr. 411
7.	Preiļu novads	Aizkalnes, Pelēču, Preiļu, Saunas pagasti un Preiļu pilsēta	24.10.00., MK noteik. nr. 374
8.	Riebiņu novads	Galēnu, Riebiņu, Rušonas, Silajāņu, Sīļukalna un Stabulnieku pagasti	16.11.04., MK noteik. nr. 926
9.	Vārkavas novads	Rožkalnu, Upmalas un Vārkavas pagasti	19.02.02., MK noteik. nr. 70

Avots: *Autores veidots pēc MK noteikumiem nr. 411 (21.12.99), 374 (24.10.00.), 515 (11.12.01.), 70 (19.02.02.), 581 (21.10.03.), 926 (16.11.04.) un 363 (29.05.07.)*

Pašvaldību administratīvi teritoriālā reforma bija viens no aktuālākajiem publiskās pārvaldes uzdevumiem Latvijā. Sākotnēji tika plānots reformu īstenot īsā laika posmā, tomēr prakse pierādīja, ka reformas īstenošana ir cieši saistīta ar politisko, saimniecisko situāciju un nostāju valstī, iedzīvotāju informētību un izpratni par reformas nepieciešamību un lietderīgumu, kā arī pašvaldību deputātu un vadītāju vēlmēm un ieinteresētību reformas piedāvāto variantu īstenošanā. Jāatzīmē, ka tieši teritoriālā iedalījuma maiņas ir līdzeklis, kas būtiski ietekmē reģionālo attīstību. ATR jānodrošina ilglaicīga un stabila visu pašvaldību darbība un attīstība, tā īstenojama kā pašvaldību sistēmas vispusīga sakārtošana, nevis kā vienreizēja kampaņa, bet kā nepārtraukts process, savstarpēji saistītu pasākumu komplekss, kur katrs lēmums pieņemams un ikviena darbība veicama tikai tad, kad tā pienācīgi apspriesta, izvērtēta un sagatavota, un atbilst konkrēto pašvaldību iedzīvotāju un valsts attīstības interesēm (*RAPLM vietējo..., 2008*). Pašvaldību reformas Latvijā tika uzsāktas jau 20. gs. deviņdesmito gadu sākumā un pabeigtas tikai 2009. gada vidū. Pašvaldību reformu principi balstās uz Eiropas Vietējo pašvaldību hartas prasībām un LR normatīvajiem aktiem. ATR ieviešana vērtējama kā gausa un ar ievērojamu pretestību no pašvaldību puses, ir bijuši vairāki laika posmi, kad tās realizācija bijusi tikpat kā apturēta pat uz vairākiem gadiem. Uzsākot reformu nebija izstrādāti pietiekami skaidri un visiem pieņemami noteikumi, kas aprakstītu reformas gaitu tās nozīmi un nākotnes ieguldījumu reģionālajā attīstībā, kā rezultātā visi reformas sakarā pieņemtie lēmumi bija pārāk subjektīvi, jo projektu izstrādē netika iesaistītas pašvaldības, kas radīja pretreakciju nolieguma un protestēšanas veidā. Analizējot pašvaldību reformas no iedzīvotāju viedokļa, tā redzama kā administrācijas reforma, ATR, kur *de facto* mainās administratīvais aparāts, administratīvo teritoriju lielums, bet iedzīvotāju tiešā piedalīšanās sfēra netiek stimulēta. Būtiski, ka novados izmaiņas vietējās pārstāvnieciskās demokrātijas stiprināšanā ir atstātas politisko partiju aizgādniecībā, kur centralizētā vadība rūpējas par sava saraksta klātesamību vēlēšanās – „izdevīgajos novados”.

Izskatot ATR tiesisko pamatu, jāņem vērā arī veiktie pētījumi šajā jautājumā t.sk., iedzīvotāju aptaujas, jo vietējai pašvaldībai, kas ar pilsoņu vēlētas pārstāvniecības domes (padomes) un tās izveidoto institūciju un iestāžu starpniecību nodrošina likumos noteikto funkciju un pašvaldības brīvprātīgo iniciatīvu izpildi, jāievēro valsts un attiecīgās administratīvās teritorijas iedzīvotāju intereses. Iedzīvotāju attieksmes noskaidrošanu paredzēja arī ATR likums, kur 7. pantā noteikts kā notiek administratīvo teritoriju izpēte (*Administratīvi teritoriālās...*, 1998). Šajā jautājumā darba autore vēlas uzsvērt, ka, lai arī lielākoties šādas aptaujas, veidojot novadu apvienošanās projektus, tika veiktas, tajās netika noteikts procentuālais aptaujāto kvorums no pašvaldībā deklarēto iedzīvotāju skaita. Saskaņā ar likumdošanu, lēmumu par apvienošanas juridiski balsojot pieņem pagastu padomes deputāti. Tas nozīmē, ka deputāti tikai var ņemt vērā (pēc pašu uzskatiem un vēlēšanās) iedzīvotāju viedokli, bet gala lēmumu pieņem pats deputāts pēc savas pārliecības, dažkārt arī vietējās politiskās gribas un viedokļa.

Politikī, diskutējot par ATR lēno gaitu, kā vienu no galvenajiem argumentiem min tieši iedzīvotāju negatīvo attieksmi pret reformu. Darba autore secina, ka lielākajā daļā gadījumu, arī Dienvidlatgalē, iedzīvotāju negatīvā attieksme ir cieši saistīta ar slikto informētību par reformas norisi un mērķiem. Tas, savukārt, noved atbildības nastu atpakaļ uz politikā, precīzāk, uz pašvaldībām un to vadītājiem. Reformas ieviešanas laikā pašvaldības vadība, ar reti izņēmumiem, nav centusies veicināt savos iedzīvotājos pārliecību par ATR nepieciešamību un bieži vien pat ir aģitējusi iedzīvotājus nostāties pret reformu. Kā galvenais cēlonis šādai pašvaldību vadītāju rīcībai bija pašu vadītāju negatīvā nostāja pret reformu. Piemēram, Latvijas Statistikas institūta 2007. gada janvārī veiktā pašvaldību vadītāju aptauja liecina, ka par ATR ieviešanu bija 40%, bet pret - 56% pašvaldību vadītāju, savukārt atlikušajiem 4% bija „grūti pateikt”. Kā uzsver Latvijas Statistikas institūta direktors E. Vanags: „Domāju, ka tie, kas ir pret, vietējos iedzīvotājus par reformu arī neinformē vai pat noskaņo pret” (*Rozentāle, 2007*). Iedzīvotāju negatīvo attieksmi nosaka ne vien neinformētība, bet arī šaubas par godīgu un racionālu reformas izstrādi un ieviešanu.

Visi Dienvidlatgalē esošie novadi ir izveidoti ATR rezultātā. Novadu skaita statistika norāda, ka visvairāk novadu Dienvidlatgalē bijušo rajonu teritorijās ir Preiļu rajonā – 5 novadi (Aglonas, Līvānu, Preiļu, Riebiņu un Vārkavas), bet Daugavpils un Krāslavas rajonos – 2 novadi katrā (Daugavpils – Daugavpils un Ilūkstes novadi; Krāslavas – Dagdas un Krāslavas novadi). Situācija Preiļu rajonā, kur ir salīdzinoši daudz novadu, ir skaidrojama ar politiskajām aktivitātēm un interesēm, kā arī ar pašvaldību vadītāju attieksmi pašvaldību teritorijas un savas varas saglabāšanā. Situāciju jāvērtē arī kā sekas iedzīvotāju protestam pret teritoriju apvienošanu kā tādu. Šajā situācijā sabiedrībā valdošo nostāju un psiholoģisko noskaņu bijušie pašvaldību vadītāji izmantoja savā labā – tiem radās iespēja, variējot ar katras pašvaldības iedzīvotāju nostāju un attieksmi pret apvienošanu, reformu pasniegt sev vēlamā gaisotnē. Līdzīga situācija neveidojās Daugavpils un Krāslavas rajonos, kas izskaidrojams ar teritorijā lielā skaitā dzīvojošo citu tautību iedzīvotāju pasivitāti. Preiļu rajons ir vislatviskākais no visiem Dienvidlatgales rajoniem. Iedzīvotāju nacionalitāte un pilsonības statuss radīja sekas, kuru rezultātā Daugavpils un Krāslavas rajonu iedzīvotāji ir pasīvāki, mazāk saistīti ar pašvaldībā valdošo politisko situāciju, tie aktīvi neiesaistījās pašvaldību un teritoriju sadalē un neizteica publiski savu nostāju pret vai par pagastu apvienošanu. Aktivitātes notika minimālā līmenī, kā rezultātā rajonos tika izveidoti pa diviem novadiem. Preiļu rajona teritorijas sadrumstalotība novados radījusi iedzīvotāju neapmierinātību ar esošo sadalījumu un neērtības pašvaldību pakalpojumu saņemšanā. Kvalitatīvākai sadalei, iedzīvotājiem pieejamāku

teritoriju izveidei autore ieteiktu Preiļu rajonu piecu novadu vietā sadalīt divos novados, katrā no tiem iekļaujot pa pilsētai – Preiļus un Līvānus.

ATR bieži vien arī citās valstīs ir komplekss jautājums, kurš nevar būt vienkāršs un viennozīmīgs (*Pynd, Lundtorp, 2000*). Ārvalstīs šāda veida reformas nav notikušas bez teritoriju apvienošanas administratīvā kārtā, bet tas ir veikts tikai teritoriālās reformas pašā noslēgumā. Līdz tam ir ritējis nozīmīgs darbs, lai iespējami lielāks skaits pašvaldību pēc izpētes veikšanas brīvprātīgi apvienotu savas administrācijas un teritorijas. Ārvalstu pieredze liecina, ka daudzām valstīm ir bijušas tikpat neviendabīgas tendences teritoriālajā reformā kā Latvijā. Vairākas valstis ATR rezultātā, tāpat kā tagad to centās izdarīt Latvija, ir samazinājušas esošo pašvaldību skaitu (Skat. darba 6. pielikumu „Pašvaldību skaita izmaiņas Eiropas valstīs”). Pašvaldību reformu saturs, plašums un intensitāte dažādās valstīs ir atšķirīgs, bet daudzas lietas un aktivitātes tomēr ir kopīgas. Vācu zinātnieki A. Vettere (a. Vetter) un N. Kerstings (N. Kersting), mēģinot sistematizēt pašvaldību reformu tipus (virzienus) Eiropā pēdējo desmitgažu laikā, izdala vietējās administrācijas reformas un vietējās politiskās reformas, kur katru no tām sadala sīkāk: vietējās administrācijas reformas: Teritoriālās un funkcionālās reformas; Pārvaldes reformas (*Vetter, Kersting, 2003a*); vietējās politiskās reformas: Izmaiņas pilsoņu tiešās piedalīšanās sfērā; Izmaiņas vietējās pārstāvniecības demokrātijas stiprināšanā (*Vetter, Kersting, 2003b*). Latvijā pēc Vettera un Kerstinga pašvaldību reformu dalījuma intensīvi tika īstenota Vietējā administrācijas teritoriālā un funkcionālā reforma. Šeit teritoriālās un funkcionālās reformas notiek vienlaicīgi. Teritoriālās un funkcionālās reformas parasti ir saistītas arī ar funkcionālajām reformām, palielinot pašvaldību finansiālo autonomiju.

Pēc ATR realizācijas, Latvijā arvien aktuālākas kļūst izmaiņas pašvaldību demokrātijas paaugstināšanas un darbības efektivitātes uzlabošanas virzienā. Šādas reformas ir nepieciešamas, lai veiktu tālāku valsts varas demokratizāciju un decentralizāciju, sniegtu iedzīvotājiem daudzveidīgākus un kvalitatīvākus pakalpojumus, ieviestu jaunākos vadības zinātnes sasniegumus (Jauno publisko pārvaldi, valdības jaunizveidi) pašvaldību darbībā, plašāk iesaistītu pilsoņus pārvaldes lēmumu pieņemšanā. Mazo pašvaldību apvienošana ir tikai viena no daudzajām reformām, ko var veikt valdība, lai uzlabotu sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas efektivitāti un vienlīdzību Latvijā, kā arī attīstītu ekonomiski spēcīgus reģionus (*Latvija pēc teritoriālās..., 2003*). Pastāv zināmi pierādījumi, ka pašvaldību apvienošana lielākos novados nākotnē ļaus piesaistīt kvalificētāku personālu un nebūs vajadzības (gan brīvprātīgā ieinteresētība, gan apstākļu piespiedu kārtā) darbiniekam apvienot vairākus amatus vienlaikus. Vai esošie novadi spēj un nākotnē spēs sniegt kvalitatīvāku sociālo un ekonomisko attīstību teritorijām un iedzīvotājiem, to darba autore nākotnē plāno padziļināti pētīt, jo tas ir pietiekami nozīmīgs un jau vēsturisks solis administratīvo teritoriju sadalē.

1.5. Teritoriju attīstības potenciāla definējums

Sociālekonomiskā attīstība ir mērķis ne tikai Latvijā, bet arī visā pasaulē, it īpaši perifērajās, attālākajās teritorijās. Novadu izveidošana, neapšaubāmi, paaugstina finanšu līdzekļu koncentrācijas iespējas, lielākā pašvaldībā, koncentrējot budžeta līdzekļus, ir iespēja piesaistīt kvalificētus speciālistus, paaugstināt darbinieku profesionalitāti, kuri spēj savā nozarē pilnveidot pašvaldības darbību, piesaistīt papildus finanšu kapitālu, investīcijas un veicināt kopējo pašvaldības attīstību. Tas nozīmē arī to, ka šie speciālisti ar savu profesionālo darbību spēs piesaistīt vairāk finanses un investīcijas par labu pašvaldībai. Piemēram, lai mūsdienās sagatavotu labu projekta pieteikumu kādam no ES fondiem, ir jābūt pietiekami kompetentam un labam speciālistam. Pašvaldības ir

valsts struktūrlīmenis, kurš ir vistuvāk iedzīvotājiem. Katrai pašvaldībai ir jāuzņemas rūpes par savas teritorijas iedzīvotāju interesēm un labklājību - attīstot pašvaldībā esošo infrastruktūru un paaugstinot iedzīvotāju dzīves kvalitāti. Pašvaldībām ar minimālu finanšu, ekonomisko potenciālu, nav plašu iespēju attīstīt savu teritoriju, ATR bija iespēja veidot lielāku, līdz ar to arī finansiāli stabilāku, stiprāku pašvaldību, kura spēj piesaistīt papildus finanšu kapitālu un izstrādāt realizējamu, ilgtspējīgu attīstības stratēģiju. Īpaši svarīgi tas ir mazāk attīstītiem reģioniem kāds ir Latgales reģions.

ATR nav vienīgais veids un līdzeklis pašvaldību attīstībai. Pašvaldībām apvienojoties, rodas plašākas un lielākas iespējas attīstīt pašvaldības teritorijā esošās jomas un nozares, mazināt sociālās un ekonomiskās problēmas, tas arī paplašina iespējas moderno vadības metožu pielietošanai. Pašvaldību ekonomiskā izaugsme ir atkarīga no vairākiem faktoriem, kā viens no svarīgākajiem ir finanšu potenciāla lietderīga izmantošana, finanšu kapitāla palielināšanas iespēju izmantošana, investīciju piesaiste pašvaldības administratīvajai teritorijai jeb ilgtspējīgas ekonomiskā potenciāla paaugstināšana.

Teritoriju attīstības potenciāls veidojas kā komplekss sastāvs visās darbības un kompetences jomās. Kā būtiskākās attīstības potenciāla paaugstināšanas aktivitātes darba autore nosaka vairākas.

Infrastrukturā attīstība – alternatīvā iekļauta tehniskās infrastruktūras attīstība (ceļu, ielu, sabiedriskā transporta, ūdens, kanalizācijas sistēmu u.c. pilnveidošana, uzlabošana un attīstība atbilstoši mūsdienu prasībām un kvalitātei); teritorijā esošo izglītības un veselības, sociālās infrastruktūras attīstība (sociālo dienesta, bāriņtiesas, vecoļaužu aprūpes namu pieejamība utt.).

Uzņēmējdarbības vides attīstība inovāciju jomā – alternatīvā iekļauta uzņēmējdarbības vides veicināšana teritorijā esošo vietējo pašvaldību līmenī (uzņēmējdarbības atbalsta centru, biznesa inkubatoru, tehnoloģisko parku izveide, palīdzība uzņēmējiem strādājošo pārkvalificēšanā vai apmācībā, uzņēmumu, augstskolu sadarbība u.c.); sadarbības veicināšana ar citām pašvaldībām, nevalstiskajām organizācijām un struktūrām gan novados, Latgales reģionā, gan Latvijas valstī kopumā un ārvalstīs. Sadarbība sniedz iespēju iesaistītajām pusēm dalīties savā pieredzē un sniegt padomus, palīdzību un zināšanas inovāciju apgūšanā un izmantošanā uzņēmējdarbības vides attīstībā; nozaru stratēģiju izstrāde problēmreģioniem un pilsētu (vietu) mārketinga koncepciju izstrāde un ieviešana, iekļaujot inovatīvu produktu attīstību teritorijā.

Uzņēmējdarbības vides attīstība finanšu jomā – alternatīvā iekļauta valsts un starpvalstu organizāciju, fondu subsīdiiju un kredītu piešķiršana teritorijām ražošanas, sociālās un ekoloģiskās infrastruktūras izveidošanai un attīstībai; starptautisku organizāciju, investoru, valsts un pašvaldību finansējums un aizdevumi privātiem uzņēmumiem; reģionāli diferencētas subsīdijas un kredīti privātajiem uzņēmumiem, lai stimulētu jaunu ražotņu izvietojumu vai esošo paplašināšanu, attīstību problēmreģionos; racionāla dabas resursu izmantošana; atsevišķām teritorijām piemērota nodokļu politika; brīvo un speciālo ekonomisko zonu izveide.

Intelektuālās kapacitātes paaugstināšana – alternatīvā iekļauta jaunu un esošo valsts (vai valsts kontrolētu) uzņēmumu un valdības iestāžu izvietojuma problēmreģionos; kultūras attīstība; palīdzība inovācijas darbības attīstībai problēmreģionos (augstākās izglītības iestāžu pieejamība, granti zinātniskai pētniecībai, pētījumu veikšanai u.c.).

Minēto attīstības potenciāla paaugstināšanas alternatīvu rezultātā noteiktās teritorijas spēj attīstīties straujāk, kvalitatīvāk, piesaistot jaunus finanšu un sociālos resursus, tādējādi uzlabojot attīstību kopumā. Kā galvenie rādītāji teritorijas attīstības potenciāla paaugstināšanās rezultātam minami: iedzīvotāju skaita paaugstināšanās; IKP

pieaugums; nodokļu ieņēmumu pieaugums; aktīvo uzņēmumu skaita pieaugums; jaunu darbavietu skaita pieaugums; biznesa un izglītības integrācija; investoru ieguldījumi; sociālā līmeņa paaugstināšana; nekustamā īpšuma kadastrālās vērtības pieaugums.

Galvenie attīstības virzieni nosakāmi, pētot un izzinot sabiedriskās intereses – kādu iedzīvotāji vēlas redzēt savu teritorijā esošo pašvaldību nākotnē. Kādas svarīgākās problēmas tie saskata un kurš, viņuprāt, ir primārais tautsaimniecības attīstības virziens, ko vajadzētu attīstīt un pilnveidot. Darba autore piekrīt zinātniekam V. Lamentovičam jautājumā par sabiedriskajām interesēm - sabiedriskās intereses nav valsts interešu un personisko interešu vienkāršā summa. (...) Tās ir kopējā joma starp saskaņotajām pilsoņu personiskajām interesēm un valsts interesēm (*Lamentovičs, 1996*). Attīstības jautājumiem ir jāpieiet konkrēta novada individuālajā izpētē, pētot un analizējot tā attīstības iespējas - attīstības potenciāla instrumentu pieejamībā un realizējamībā.

Galvenie secinājumi un vērtējumi par pirmās nodaļas saturu

1. Latvijā, tāpat kā ES kopumā, palielinās reģionu nozīme un tiek attīstīta reģionālā politika. Decentralizācijas process attīstās saskaņā ar subsidiaritātes principu, uzsverot vietējo un reģionālo pašvaldību lomu reģionālās attīstības veicināšanā. Reģionālās attīstības modeļu un teoriju daudzveidība (ārvalstu un vietējo zinātnieku izstrādātās) norāda uz reģionālās attīstības problemātikas nozīmīgumu un nepieciešamību teritoriju ilgtspējīgai attīstībai.
2. Jaunajās reģionālās attīstības teorijās industrializācija tiek uzskatīta par teritoriālu procesu, kur svarīga nozīme ir ekonomiskās un sociālās attīstības faktoriem.
3. Pasaules zinātnieku vidū reģionālās problemātikas jautājumu risināšanas gaitā pēdējo 15 gadu laikā ir izveidojusies jauna zinātne (aizsācējs U. Aizrads), kas ir starpdisciplināra - tā apvieno ekonomistus, ģeogrāfus, inženierus, ekologus, sociologus, politologus, psihologus, juristus un citus specialitāšu pārstāvjus – visus, kuri uzskata par lietderīgu pētīt un risināt savas profesionālās problēmas sarežģītajā reģionālajā griezumā.
4. Stratēģiskā plānošana ir potenciāli spēcīgs politikas un vadības instruments. Attīstības stratēģijas izstrādes galvenie procesa uzdevumi ir panākt vienprātību par prioritātēm un darbības plānu, novērtēt iespējas, kā arī piešķirt resursus. Latvijas reģionālās attīstības stratēģiskie dokumenti lielākoties veidoti bez starpsektoriālās pieejas ar vāju koordināciju starp valsts institūcijām un pašvaldībām, līdz ar to stratēģiju īstenošanas mēģinājumi nav pietiekami sekmīgi reģionālās attīstības praksē. Dienvidlatgales potenciāla izvērtējumam un attīstības virzienu noteikšanai būtiska ir reģionu attīstības modeļu izmantošana un sociāli ekonomiskās attīstības stratēģiskās plānošanas metožu pielietojamība.
5. Dienvidlatgales stratēģiskā attīstība notiek ierobežotu resursu apstākļos, lai sasniegtu optimālu rezultātu, ir nepieciešams pārvaldīt ilgtspējīgas attīstības procesu.
6. Administratīvi teritoriālā reformas galvenais mērķis – novadu izveidošana ir pamats Dienvidlatgales teritoriju pārstrukturizācijai. ATR var uzskatīt par jauktu brīvprātīgas un piespiedu apvienošanas metodi un pamatoti var atzīt par salīdzinoši demokrātisku. Pašreiz uzmanība būtu jāvelta jaunizveidoto novadu pašvaldību demokrātijas paaugstināšanai un darbības efektivitātes uzlabošanai un optimizācijai.
7. Teritoriju attīstības potenciāls nosakāms pēc pētāmās teritorijas infrastruktūras attīstības līmeņa, uzņēmējdarbības vides attīstības aktivitātēm inovāciju un finanšu jomās un intelektuālās kapacitātes paaugstināšana iespējām.

2. SALĪDZINĀJUMA ANALĪZE: ĪRIJAS – LATVIJAS REĢIONĀLĀ UN TERITORIJU POTENCIĀLA ATTĪSTĪBA

Īrija ir suverēna, neatkarīga, viena no centralizētākajām valstīm Eiropā, kopš 1973. gada ir ES dalībvalsts. Republikā pastāv liberālā demokrātija ar parlamentāro pārvaldes sistēmu. Tajā ietilpst apmēram 80% no Īrijas salas, galvaspilsēta ir Dublina, valsts teritorija aizņem 70 300 kvadrātkilometrus ar 4.4 miljoniem iedzīvotāju. Kā galvenie dabas resursi ir cinks, svins, dabasgāze, barīts, varš, ģipsis, kaļķakmens, dolomīts, kūdra un sudrabs. 1937. gada *Bunreacht na hEireann* („Īrijas konstitūcija”) nosaka vispārīgos principus, kas ir Īrijas tiesiskā ietvara pamatā (Īrijas Republika, 2008). 1999. gada labojumi Konstitūcijā apstiprināja pašvaldībām konstitucionālo statusu. Būtībā ir izveidota vienlīmeņa pašvaldību sistēma, tomēr tā ir visai sarežģīta. Galvenās pašvaldību vienības ir 29 apgabalu (grāfistu) padomes un 5 pilsētu domes. Kopumā ir 5 pašvaldību grupas, kā arī 5 rajonu korporācijas, 49 rajonu padomes un 26 pilsētu pilnvarotie – kopā 114 vietējās pašvaldības, kur pēdējo trīs grupu pašvaldības nav pakļautas apgabalu padomēm (*Vanags, Vilka, 2005*). Reģionālie jautājumi Īrijā ir kļuvuši aktuāli pagājušā gadsimta deviņdesmitajos gados, kad jau oficiāli 1994. gadā Īrijā tika izveidotas 8 reģionu institūcijas, kur to galvenais uzdevums ir publisko pakalpojumu koordinācija reģionālajā līmenī un ES strukturālo fondu izmantošanas kontrole. 1999. gadā tika izveidotas divas reģionālās iestādes, kuras tiek dēvētas par reģionālajām asamblejām un kā galvenais uzdevums tām ir ES programmu īstenošana. Pašvaldību līmenī pastāv stratēģiskās politikas komitejas, kuru sastāvā ietilpst ne tikai deputāti un sociālo partneru pārstāvji, bet arī nevalstiskās organizācijas un citas interešu grupas.

Salīdzinot ar Latvijas pašvaldību pilnvarām, Īrijā pašvaldībām ir zems autonomijas līmenis, kur to galvenās darbības jomas ir fiziskā plānošana (teritoriālie plānojumi); dzīvojamais fonds un būvniecība; ceļu būvniecība un uzturēšana; ūdensapgāde un kanalizācija; teritoriālā attīstība; apkārtējās vides aizsardzība; rekreācija (*Consolidated report..., 2003*). Latvijas pašvaldību funkcijās papildus ietilpst arī, piemēram, izglītības, kultūras un sociālo pakalpojumu, bāriņtiesu funkciju nodrošināšana, kas veido ievērojami lielākas pilnvaras un atbildības līmeni. Salīdzinoši Īrijā pašvaldības ir daudz lielākas, bet to pilnvaras mazākas nekā Latvijā.

ES palīdzības izmantošanas nostiprināšanai Īrijā ir veikta reforma, kuras rezultātā pašvaldības apvienotas astoņos reģionos (platības un iedzīvotāju skaita ziņā ļoti līdzīgi Latvijā esošajiem pieciem reģioniem). Reģionu pārvaldes vienīgais uzdevums ir vērienīgu attīstības projektu saskaņošana starp grāfistēm un Briseli — ar šiem darbiem tiek galā trīs ierēdņi un katra reģiona jaunās pārvaldes uzturēšanai valsts gadā tērē no 70 līdz 140 tūkstošiem latu (*Andriņš, 2002*).

Īrijas attīstība ir viens no visveiksmīgākajiem piemēriem starp ES dalībvalstīm: pievienošanās brīdī 1973. gadā tās iekšzemes kopprodukta līmenis uz vienu iedzīvotāju bija tikai aptuveni 60% no ES vidējā līmeņa, 1990. gadā šis rādītājs pieauga līdz 75% un vēl pēc desmit gadiem jau pārsniedza ES vidējo līmeni par 20% (*NGP in Ireland, 2008*). Jāņem vērā, ka Īrijas ekonomika ir būtiski atkarīga no pasaules tirgus svārstībām, un vairāk kā citas Eiropas valstis to ietekmē arī situācija ASV tirgos. Tādējādi Īrijai nav izdevies izvairīties no ekonomikas attīstības tempu samazinājuma (IKP statistikas dati no 1961. gada līdz 2009. gadam pieejami darba 4. pielikumā). Piemēram, laika periodā no 2000. gada līdz 2009. gadam ir vērojams nozīmīgs IKP ķēdes pieauguma tempu samazinājums (skat. 2.1. tabulu), lai arī minētajā laika posmā ir bijis ievērojams IKP pieaugums (piemēram, 2003. gadā). Analizējot IKP bāzes pieauguma tempus, kas kopš 2000. gada pastāvīgi paaugstinājās, tempu samazinājums ir

vērojams tikai 2009. gadā, kad pasaulē iestājas globālā finanšu krīze, kas skar arī Īrijas Republiku.

2.1. tabula

Īrijas IKP laika periodā no 2000. gada līdz 2009. gadam

Gads	IKP faktiskajās cenās (milj. ASV dolāros)	Ķēdes pieauguma temps, %	Bāzes pieauguma temps, %
2000	96.865	-	-
2001	104.726	8.12	8.1
2002	123.018	17.47	27.0
2003	158.048	28.48	63.2
2004	185.374	17.29	91.4
2005	201.926	8.93	108.5
2006	221.947	9.92	129.1
2007	260.080	17.18	168.5
2008	267.579	2.88	176.2
2009	226.771	-15.25	134.1

Avots: Pasaules ekonomikas pārskats 2009 (Īrijas Republikas IKP..., 2009)

IKP pieauguma nodrošināšanā nozīmīgākas nozares ir rūpniecība, komercpakalpojumi un finanses, tirdzniecība, transporta un sakaru pakalpojumi. Īrijas panākumu svarīgais ārējais elements ir līdzdalība ES, kas ievērojami pastiprināja konkurenci, paplašināja tirgus jomas un sekmēja efektivitātes pieaugumu. Pie tam Īrijai jau kādu laiku ir privilēģētais statuss ES. Pēdējo atbalstīto programmu ietvaros Īrija pēc 1989. gada saņēma ievērojamus līdzekļus, kuri pieturēja pieprasījumu un atvieglāja adaptācijas procesu pie atvērtas konkurences. Šie papildus līdzekļi sekmēja valsts infrastruktūras attīstību un palielināja pievilcīgumu ārvalstu investoriem.

2.2. tabula

Īrijas un Latvijas valstu rādītāji

Rādītājs	Latvija	Īrija
Platība km ²	64 589	70 300
Iedzīvotāju skaits (2010.gads)	2 248 374	4 470 700
IKP (2009. gads)	13 083 000 (tūkst., Ls)	159 646 000 (tūkst., Euro) jeb 113 348 660 (tūkst., Ls)*

*Pēc LB kursa 1Euro = 0.71 Ls

Avots: Īrijas un Latvijas Republiku Centrālās Statistikas Pārvaldes dati

Salīdzinot Īrijas un Latvijas valstu rādītājus, novērojams, ka abas valstis teritorijas platības ziņā ir līdzīgas. Iedzīvotāju skaits Īrijā ir gandrīz 2 reizes lielāks (Skat. 2.2. tab.), kas nozīmē, ka Latvijā uz vienu kvadrātkilometru ir vidēji 35.2 cilvēki, bet Īrijā – 61.7 cilvēki. Iekšzemes kopprodukta rādītājs Īrijā ir 9.6 reizes lielāks, nekā Latvijas IKP (IKP un iedzīvotāju skaita statistikas dati no 1961. gada līdz 2009. gadam pieejami darba 4. pielikumā). Esošie pamatrādītāji liecina, ka Īrijas valsts ir veikusi nozīmīgus savas republikas attīstības pasākumus, kas dod iespēju, izmantojot Īrijas labās prakses piemērus Latvijas izaugsmes modeļu izstrādei.

Īrija ir valsts, kura tikai pagājušā gadsimta 20. gados atguva neatkarību no savas kaimiņzemes Lielbritānijas. Jau tajā laikā valsts lika pirmo ekonomikas attīstības stūrakmeni – labu pārvaldes sistēmu. No Lielbritānijas piemēra tika pārņemta centralizētā un vietējā pārvaldes sistēma, labi strukturēti juridiskie, mediju, banku un apdrošināšanas sektori, kas arī bija turpmākās modernās ekonomikas izveides pamatā.

Pašpietiekamības programmas ietvaros valdība nodibināja daudzus valsts uzņēmumus jomās, kur privātais sektors nevēlējās ieguldīt un investēt sakarā ar nepietiekamu vai šaubīgu uzņēmumu darbības atdevi. Pēc vairākiem gadiem uzņēmumi tika nodoti privātuzņēmēju rokās, ar stingriem nosacījumiem par darbības turpināšanu un darbavietu saglabāšanu, kas attiecīgi arī sekmēja kopējo valsts ekonomikas attīstību. Salīdzinot Īrijas un Latvijas pieredzi valsts uzņēmumu privatizācijā, var secināt, ka Latvijā no valdības puses šādi noteikumi netika izvirzīti, līdz ar to lielākā daļa valsts bijušo uzņēmumu nesaglabājās. Tikai nedaudz vairāk kā 20 gados Īrijas valsts ir sasniegusi savu ekonomisko izaugsmi un tās rezultāti pēdējos gados norāda, ka tā ir ES valsts ar vislielāko IKP pieaugumu gadā. Īrija atrodas Eiropas malā, tā ir maza, perifēra valsts, kura pirms 25 gadiem bija atpalikusi Rietumeiropas nomale un tās vienīgais ekonomikas dzinējs bija lauksaimniecība (*Par Īrijas veiksmēm...*, 2003). Valstī ritēja dziļa ekonomikas stagnācija, notika masveida (it īpaši jauniešu) emigrācija uz citām ES valstīm un ASV, Austrāliju. ES valstu saimē nabadzīgākas par Īriju bija tikai Portugāle un Grieķija. Par galvenajiem Īrijas ekonomikas attīstības kavēkļiem dažādos laika posmos var uzskatīt darbspējīgo iedzīvotāju emigrāciju septiņdesmitajos gados, valsts parāda krīzi astoņdesmitajos un kvalificēta darbaspēka trūkumu deviņdesmitajos gados. Kopš 1988. gada, pateicoties stingrai budžeta politikai, budžeta deficīts nav pārsniedzis Māstrihtas kritērijos noteiktos 3% no IKP, bet no 1998. gada budžeta ieņēmumi pārsniedz budžeta izdevumus (*Finnegan, 2001*), kas turpinājās līdz 2009. gadam. 50. gados Īrijā notika modernizācijas process, kas sev līdzī nesa rūpniecības, urbanizācijas pieaugumus un demogrāfisko modeļu izlīdzināšanos ar Eiropu un ASV. 1960. gados, valdība pieņēma stingru politiku, kas tika vērsta uz āru – galvenā pamatideja – piesaistīt ārvalstu rūpnieciskās investīcijas. 1973. gadā Īrija iestājās Eiropas Kopienā, tagad - ES. Tirdzniecības saites ar kontinentālo Eiropu un ar citām valstīm sāka nozīmīgi pieaugt (*Economy, Society...*, 2002). Līdz ar to agrākā atkarība no Lielbritānijas tika aizvietota ar daudz plašāku paļaušanos uz ES un citām valstīm, kas ir saistītas ar Īrijas ekonomikas izaugsmi un politiku.

2.1. Īrijas valsts attīstības posmi

2.1.1. Īrija - no protekcionisma līdz orientācijai uz eksportu

Pēc neatkarības iegūšanas 1921. gadā Īrijā sākās pilsoņu karš, kas ilga līdz 1923. gadam. Jaunā valdība, kas noturējās līdz 1932. gadam, uzsvāru lika uz demokrātiskas valsts nostiprināšanu. Politika, kas tika balstīta uz brīvo darbaspēku saistībā ar Lielbritāniju, turpinājās. Pirmajos neatkarības gados Īrijas ekonomika ir cieši saistīta ar Lielbritāniju - 97% eksporta un 76% importa nāk no lielās ietekmīgās kaimiņzemes.

Būtisks moments neatkarīgajai, jaunizveidotajai valstij bija tās ievērojamā atkarība no lauksaimniecības. Tas saistīts ar Zemes reformas aktu, kas notika 19. gs. beigās, kura pamatbūtība bija dot iespēju ģīriem iegūt zemes īpašumus. Jāuzsver, ka Īrijā ir ļoti maz lauksaimniecībā izmantojamās zemes, līdz ar to ienākumi no tās - zemi. Galvenais uzdevums ekonomikā valdībai pēc neatkarības iegūšanas bija palielināt lauksaimniecības produktivitāti, ienākumus un veicināt lauksaimniecības produktu eksportu - 32% no IKP un 54% no visiem strādājošiem bija saistīti ar lauksaimniecību (*European Union...*, 2007). Jau no trīsdesmito gadu sākuma cenu uzturēšana lauksaimniecības produktiem kļuva par valsts politikas neatņemamu sastāvdaļu. Rūpniecības attīstība 1920. – 1930. gados bija ierobežota. Galarezultāts bija strādājošo skaita zems pieaugums. Sekas radīja bezdarba līmeņa paaugstināšanos un masveida iedzīvotāju emigrāciju uz ārvalstīm, lielākoties uz ASV un Austrāliju. „Lielā Depresija” ietekmēja vairākas valstis, kas radīja nepieciešamību ieviest tarifu barjeras

ievēstajām precēm. Īrijas valdība 1932. gadā ķērās pie stingras protekcionisma politikas ieviešanas. Svarīgākie motivācijas iemesli bija atkarības mazināšana no Lielbritānijas, vēlme iegūt pastāvību ekonomiskajā jomā un vēlme palielināt darba vietu skaitu, samazināt emigrantu skaitu. Ieviestā politika rosināja ekonomisko „karu” ar Lielbritāniju, kas oficiāli ilga līdz 1938. gadam, kura pamatā bija īru valdības nevēlēšanās maksāt ikgadējās zemes rentes rentniekiem, kas šo zemi bija ieguvuši no zemes īpašniekiem dažādo zemes reformu laikā. Savukārt Lielbritānijas valdība aplika Īrijas lauksaimniecības eksporta preces ar lieliem nodokļiem (*European Union..., 2007*). Esošo situāciju sarežģīja II Pasaules kara sākšanās.

Īrijā liela nozīme tika pievērsta importam, līdz ar to eksports bija vāji attīstīts, kas 1940. – 1950. gados radīja grūtības ar maksājumu bilances līdzsvarošanu. Izmaiņas notika 1956. gadā, kad tika izveidota Eksporta ienākumu nodokļa pabalsta shēma, kas paredzēja atvieglojumus rūpnieciskajiem uzņēmumiem, kuri eksportēja savus produktus. Lai sasniegtu mērķi par investīciju ieplūšanu valstī, Īrijas Republika iesaistījās vairāku starptautisko organizāciju darbībā: 1957. gadā iestājās Starptautiskajā Valūtas fondā (SVF) un Pasaules Bankā; 1958. gadā tika izstrādāts „Ekonomiskās attīstības plāns”, no kura izveidojās pirmā „Ekonomikas ekspansijas programma 1959. - 1964. gadam”; 1979. gadā iestājās Eiropas Monetārajā sistēmā (EMS); 1986. gadā atbalstīja vienotas Eiropas izveidi; 1992. gadā atbalstīja ES līguma noslēgšanu (*European Union..., 2007*). Ieviestās politikas uzsvars tika likts uz ārvalstīm un orientāciju uz eksportu, kas paredzēja atteikšanos no protekcionisma. Pēc dažiem gadiem tas paredzēja tarifu samazināšanu, Rūpniecības kontroles likuma atcelšanu, Anglo – īru Brīvās tirdzniecības līguma izveidi, iestāšanos GATT (General Agreements on Tariffs and Trade) un ES, kas kopumā veicināja valsts ekonomikas izaugsmi un attīstību. Ieviestie zemie nodokļi piesaistīja ārzemju investoru interesi, kas ieguldīja brīvos līdzekļus uz eksportu orientētajās nozarēs, nodarbinot vietējo darbaspēku, palielinot tā pirkjspēju.

Mūsdienās kā galvenie Īrijas valsts ekonomiskās politikas mērķi ir uzturēt zemu bezdarbu un celt vidējo dzīves līmeni, lai gan sociālā kohēzija un reģionālā attīstība arī ir svarīga. Valdība koncentrējās uz reformām, kas vērstas uz ārvalstu investīciju piesaistīšanu un Īrijas saražoto preču konkurētspējas palielināšanu pasaules tirgū. Pēdējo divu gadu laikā, sakarā ar visas pasaules ekonomisko krīzi, attīstības tempi ir samazinājušies, bet tie nav apstājušies. Kopumā Īrijas valsts attīstību var iedalīt trīs pamatizaugsmes fāzēs.

„Take – off” periods jeb pirmo pārmaiņu periods – no 1987. līdz 1993. gadam (Sweeney, 2008), kura laikā Īrijas valsts mēģināja atrast labākus veidus kā attīstīt valsti kopumā un nodrošināt ilglaicīgu valsts kopējo attīstību. Šajā periodā tika veiktas nozīmīgas nodokļu sistēmas izmaiņas, izveidojot vairāk vienlīdzīgas nodokļu likmes visiem iedzīvotājiem, ieviešot atalgojumu ierobežošanu un izveidojot sociālās partnerības tīkla izveidi starp valdību, darba devējiem un apvienībām – tie bija pirmie iedīgli valsts straujās ekonomikas izaugsmes attīstībai.

„Keltu tīģeris (Celtic Tiger)” periods jeb Keltu tīģera fāze – no 1994. līdz 2001. gadam (Sweeney, 2008). Periods, kas raksturo strauju Īrijas valsts ekonomikas izaugsmi. Pirmo reizi šāds apzīmējums, termins izskanēja 1994. gadā, perioda sākumos, Morgana Stanleja (Morgan Stanley) ziņojumā (*Gardiner, 2008*). Termins „Keltu tīģeris” izveidots, balstoties uz jēdzienu „Austrumāzijas tīģeris”, kas raksturo Dienvidkorejas, Singapūras, Honkongas un Taivānas straujo ekonomisko augšupeju 1980-tajos līdz 1990-tajiem gadiem. Keltu tīģera periods Īrijā tiek raksturots kā „bums (boom)” vai „Īrijas ekonomikas brīnums” (*O’Connell, McGinnity, 1997*). Šajā izaugsmes fāzē Īrija piedzīvoja fenomenālu ekonomikas un nodarbinātības izaugsmi, kas pamatā bija balstīta

uz eksporta un produktivitātes pieaugumu. 450 000 jaunas darbavietas un ļoti straujā Nacionālā Kopprodukta attīstība (8,9%) (Sweenwy, 2008) liecināja par valsts pareizi izvēlēto ekonomiskās attīstības politiku un tās administrēšanu.

„Domestic boom” periods jeb Mājsaimniecību uzplaukums – no 2001. līdz 2007. gadam. Šajā fāzē parādās pārsteidzoši spēcīgs darbaspēka pieaugums, kas balstījās uz mājsaimniecību patērētāju pieprasījumu un celtniecību, kas radīja lielu imigrācijas pieaugumu – Īrija atvēra savu darba tirgu ES un EEZ valstu iedzīvotājiem.

Īrija, izejot visas trīs pamatizaugsmes fāzes, ir veiksmīgi pielietojusi vairākus savas valsts izaugsmes pamatprincipus un tos ieviesusi arī reālajā dzīves kvalitātes paaugstināšanā visos valsts reģionos – katrā akcentējot savas izdevīgākās attīstības programmas.

Šobrīd lielāko daļu eksporta no Īrijas veido ķīmiskā rūpniecība, dažāda veida auto un mājsaimniecības tehnika, transporta aprīkojums un informāciju tehnoloģijas. Zināma nozīme ir arī gaļas produktu, tekstilizstrādājumu, rokdarbu un pārtikas produktu tirdzniecības eksportam. Pēdējo gadu laikā pieaugums ir novērojams pakalpojumu eksportā, galvenokārt apmācību un konsultāciju jomā ar uzsvaru uz izglītību, celtniecību, inženieriju un elektrības ražošanu. Lielāko daļu no Īrijas importa veido industriālais pieprasījums pēc izejmateriāliem un degvielas. Tāpat kā eksports, arī lielākā daļa importa nāk no Lielbritānijas. ES dalībvalstis kopā ir otrs lielākais eksportētājs uz Īriju, bet ASV ierindojas trešajā vietā.

Īrijas banku krīzes periods, kas norisinās no 2008. gada, ir radījis negatīvas sekas valsts ekonomikā. Īrijas valsts 2009. gadā nonāk ekonomiskajā depresijā (recesija, atalgojumu, darbavietu samazinājumi, IKP samazinājums), kam seko dažādas masveida demonstrācijas un neapmierinātības pieaugums iedzīvotājos (Slattery, 2009). Īrijas ekonomikas analītiķis W. Keegans norāda, ka pēdējo 80 gadu laikā valstī nav bijis tik staraujš recesijas vilnis kāds novērojams 2009. gadā (Keegan, 2010). 2010. gada rudens notikumi norāda, ka esošā situācija valsts vadībai liek pārskatīt un veikt virkni izmaiņu valsts budžetā, fiskālajā politikā un sociālo jautājumu jomā. Jaunākie dati diemžēl neuzrāda, ka situācija uzlabotos. Lai arī esošais stāvoklis valstī ir sarežģīts, Īrijas līdzšinējā ekonomiku augšup virzošā valsts un reģionālā politika ir devusi ievērojami stabilākas pozīcijas, salīdzinājumā ar vairākām citām ES valstīm, finanšu krīzes radīto seku pārvarēšanā.

2.1.2. Lauksaimniecības restrukturizācija un rūpniecības attīstība

1981. gadā Īrija tika pieskaitīta pie bijušo ES lauksaimniecības problēmu reģioniem. Lauksaimniecības un ar to saistīto sektoru uzplaukumam ir būtiska nozīme Īrijas ekonomikā (Ireland in European..., 2008). Deviņdesmito gadu laikā ir strauji veikta lauksaimniecības restrukturizācija. Par to liecina tehnoloģijas izmantošanas pieaugums, darbaspēka aizvietošana ar kapitālu, ražošanas specializācija, ražošanas apjomu pieaugums un ražošanas koncentrācija lielākās fermās un noteiktos reģionos. 1990. gadā 42% lauku teritorijas mājsaimniecību pamatnodarbošanās bija lauksaimniecība. Tomēr Kopīgās Lauksaimniecības Politikas (Common Agricultural Policy) reformu spiediena rezultātā lauksaimnieki tika mudināti diversificēt alternatīvās ražošanas formas. Uz doto brīdi lielākā daļa no zemnieku saimniecībām nodarbojas ar alternatīvo lauksaimniecību, kaut gan 1992. gadā tās sastādīja tikai 8% no visām zemnieku saimniecībām (Ireland agriculture, 2008). Lielākoties alternatīvās saimniecības praktiski rodas kā sadarbība ar tuvāko kaimiņu zemnieku saimniecībām vai radnieku (piemēram, vecāku un bērnu) savstarpējo sadarbību, kur katrs darbojas un attīsta savu saimniekošanas nozari, tomēr pastāv savstarpējās sadarbības norunas, vienošanās vai līgumi. Te jāņem vērā arī savstarpējās kultūras attiecības – lai arī valsts

ir demokrātiska, tomēr komunikācijā starp iedzīvotājiem ir pietiekami gadījumu, kad pastāv dažādas diskriminācijas un aizspriedumi. Piemēram, reliģiskās pārliecības jautājums ir pietiekami nozīmīgs, lai neveidotu alternatīvās saimniecības un nesadarbotos ar kaimiņu. Šāda veida diskriminācijas lielākoties ir novērojamas tieši lauku teritorijās.

Pēdējo gadu laikā Īrijā lauksaimniecībā sāk darboties arī starpvalstu lauksaimniecības uzņēmumi, piemēram, „Glanbia Ltd.”, kas ir izplatīts vairākās ES valstīs. Lauksaimniecībā iegūstamie produkti arvien biežāk tiek iekļauti citos transnacionālo pārtikas ķēžu uzņēmumos. Šāda globalizācijas pazīme izpaužas kā izejvielu avotu izvēle un gatavās produkcijas mārketings. Pēdējo 20 gadu laikā lauksaimniecības loma Īrijas ekonomikā ir salīdzinoši maza. Lauksaimniecības sektors 2002. gadā veidoja 8,4% no IKP, nodarbinot 9,5% no kopējā darbaspēka. Kopējā sauszemes teritorija Īrijā ir 6,9 miljoni hektāru, no kuriem 4,4 miljoni hektāru tiek izmantoti lauksaimniecībai (64% no kopējās sauszemes teritorijas). 650 tūkst. hektāru zemes vai 9,4% no kopējās zemes teritorijas tiek izmantots mežkopībai, 80% no lauksaimniecības zemes tiek izmantoti zālājam (skābbarībai, sienam), 11% tiek izmantoti ganībām un 9% labības kultūru audzēšanai (*Ireland agriculture, 2008*). Lai gan joprojām Īrijas valstī viens no iekšējās ekonomikas galvenajiem uzsvāriem ir lauksaimniecība, kas tiek kombinēta kopā ar cenu atbalsta sistēmu un strukturālo politiku, tomēr ir novērojama tendence, ka arvien vairāk uzņēmēju, zemnieku pamet lauksaimniecisko darbību un sāk iesaistīties rūpnieciskajā ražošanā (*Rouse, Paul, 2001*). Šī reģionālā orientācija rūpnieciskajā politikā turpinās joprojām un ir redzams, ka sniedz gaidītos rezultātus.

Rūpniecība ir dominējošais Īru ekonomikas sektors. Pirms iestāšanās ES tika daudz diskutēts par to, kādas rūpniecības nozares turpmāk attīstīt. Rezultātā kā pamatnozares izkristalizējās datortehnikas ražošana un farmaceitiskā rūpniecība – abas perspektīvas nākotnes nozares. Spēcīgi ir attīstītas arī tādas nozares kā ķīmiskā un elektronikas rūpniecība. Šobrīd 16 no 20 pasaules vadošajām ķīmiskās un farmaceitiskās rūpniecības kompānijām atrodas Īrijā. Valsts ir kļuvusi par 15 lielāko šo preču eksportētāju pasaulē. Pasaules Konkurētspējas Ziņojumā, kas salīdzina 46 valstu konkurētspēju, Īrija ir ierindota 11 vietā (*Ireland health..., 2008*).

Lai veicinātu rūpniecības eksportu, Īrijas valdība pieņēma rūpniecības uzņēmumiem izdevīgus likumus. Kā galveno var minēt to, ka tika izstrādāta eksporta ienākumu nodokļa pabalsta shēma, kas noteica to, ka rūpnieki, eksportējot savu produkciju, bija atbrīvoti no ienākumu aplikšanas ar nodokļiem, kas iegūti no eksporta pārdošanas. It īpaši tas bija izdevīgi un pieņemami ārvalstu uzņēmējiem, kas nodarbojās ar eksportu. Līdz ar to daudzi britu, amerikāņu, vācu, japāņu un citu valstu uzņēmumi sāka atvērt šeit savas filiāles (*Ireland agriculture, 2008*). 1980-to gadu sākumā tika nopietni domāts par esošās sistēmas reorganizāciju, jo rūpniecības politika nebija devusi ieguldījumu, radot jaunas darba vietas un samazinot lielo bezdarba līmeni. Un jau 1982. gadā tika pieņemts „Rūpniecības politikas novērtējums”. Kur kā galvenie uzdevumi tika minēti pārmaiņas dotāciju piešķiršanas sistēmā ārvalstu uzņēmumiem, izdevumu pārdalīšanu no labvēlīgiem starptautiskajiem darījumiem uz vietējo rūpniecību, kā arī lielāku kontroli pār rūpniecības attīstības procesu no valdības puses. Turpat tika minēta arī kritika par „investīciju būtību”, jo daži uzņēmumi bija izveidojuši *stand – alone* operāciju tīklu - Īrijā tika veikta tikai viena operācija vai montēšanas solis, bet pārējais tika veikts citā valstī. Šī parādība ir izplatīta uzņēmumos, kas ražo informācijas tehnoloģijas iekārtas, ķīmiskajos un farmācijas uzņēmumos. Tas uzsvēra, ka jāattīsta vietējā rūpniecība un būtu nepieciešams stimulēt rūpniecības reorganizāciju vispār, uzsvāru liekot uz strukturāli spēcīgu Īru uzņēmumu veidošanu. Kā galvenās vājās vietas rūpniecības attīstībā tika uzsvērtas (*Regional Studies..., 1995*): 1) lielā

atkarība no ārvalstu kontrolētiem uzņēmumiem; 2) zemais nodarbināto profesionalitātes līmenis; 3) palīgdarbu augstās izmaksas un īsais vajadzības termiņš; 4) mazas investīcijas zinātnē un attīstībā (*research and development* – angļu val.); 5) ierobežotā mārketinga kapacitāte; 6) vāja vietējo uzņēmumu konkurētspēja; 7) ierobežota rūpniecības sadarbība ar citām ekonomikas nozarēm. Līdz ar to tika izstrādāts un 1986. gadā pieņēms Rūpniecības attīstības plāns, kurā tika noteiktas vairākas nozīmīgas izmaiņas esošajā sistēmā: dotācijas turpmāk tiek piešķirtas pēc stingriem kritērijiem, uzsvāru liekot uz eksportu, piešķirot tās konkurētspējīgiem produktiem, uzņēmumiem, kas radīs jaunas darba vietas; tiek piedāvāti starptautiskie darba pakalpojumi; uzsvārs no fiksētā kapitāla vērtības tiek pārcelts uz tehnoloģiju iegūšanu, pētījumiem un attīstību; detalizēti skatīti un kontrolēti sabiedrības izdevumi; tiek noteiktas atšķirības dotāciju līmenī lielajiem rūpniekiem atbalstāmos reģionos un neatbalstāmajos reģionos u.c. (*European Union..., 2007*). Plāna pieņemšana pierāda, ka rūpniecība tiek specializēta valsts rietumos, bet pārējos reģionos tā netiek īpaši atbalstīta.

Īrijas valsts ekonomikas jomā vislielākā ietekme ir bijusi ES, kur tās ietekmē nostiprinājās valsts lauksaimniecība un rūpniecība (*Vaidere, Vanags, 2008*). Analizējot Īriju salīdzinājumā ar Latviju lauksaimniecības ekonomikas jomā, ir redzams, ka uz doto brīdi lauksaimniecības attīstība un politika Īrijā ir daudz progresīvāka, atvērtāka un attīstītāka nekā Latvijā, tā ir viena no valsts pamatnozarēm. Tāpat arī jāņem vērā, ka lauksaimniecības zeme Latvijā, salīdzinot ar Īriju, ir daudz kvalitatīvāka un augstvērtīgāka, kas nozīmē, ka minētais dabas resurss Latvijā ir pieejamāks nekā Īrijā – nav jāizmanto tik daudz papildus ķīmikāliju. Latvijā ir lielāka iespēja dabiskāk un bioloģiskāk ražot pārtiku. Rūpniecības jomā Īrijā īpaši attīstījās augstās tehnoloģijas³, plaši tika piesaistīts ārvalstu kapitāls, kompānijām bija pieeja lielajam Eiropas tirgum. Lai arī Īrija pēc iestāšanās ES daļēji zaudēja autonomiju ekonomiskās politikas jomā, ieguvumi bija daudz lielāki. Tirdzniecība kļuva daudz sabalansētāka. Ja 1960. gadā 75% no Īrijas preču eksporta bija uz Lielbritāniju, tad 1980. gadā – 43% un 1995. gadā – vairs tikai 35%. Preču importa īpatsvars no Lielbritānijas samazinājās no 50% 1960. gadā līdz 35% 1995. gadā (*Vaidere, Vanags, 2006*). Īrijas ekonomika nosacīti tiek sadalīta divos sektoros. Ja pirmajā sektorā – jaunu tehnoloģiju, ķīmijas rūpniecības un banku nozarēs – dominē ārvalstu kapitāls, kura piesaistīšanā valdība aktīvi darbojas, tad otrajā sektorā - agrārajā, tiek aizsargātas Īrijas nacionālās intereses, faktiski – mazo un vidējo fermeru uzņēmumu intereses. Īrijā tādu ir gandrīz 70% un tie eksportē ap 70% no savas lauksaimniecības produkcijas.

Īrijai un Latvijai ir daudz kopīgā un atšķirīgā. Latvija (un līdz ar to arī Dienvidlatgales subreģions) no Īrijas valsts darbības un attīstības pieredzes varētu mācīties, kā atgūties no ekonomiskās krīzes un gūt labumu no ES, kā produktīvāk un lietderīgāk izmantot esošos resursus (pievienotās vērtības paaugstināšana, eksporta veicināšana utt.) un pieejamo ekonomisko potenciālu, to pēc iespējas vairāk attīstot un pielietojot.

2.2. Īrijas valsts attīstības pamatnosacījumi un pieļautās kļūdas

Īrijas valsts izaugsmes pamatnosacījumi ir saistīti ar ilgtspējīgu valsts attīstību un pilnveidošanu. Attīstības pamatā ir uzsvārs uz produktivitātes nozīmīgumu kā ilgtermiņa avotu ilgstošai un noturīgai dzīves kvalitātes nodrošināšanai. Svarīga loma ir

³ Augstās tehnoloģijas (*High-Tech*) ir tehnoloģijas, kas dotajā brīdī ir vismodernākās pieejamās tehnoloģijas. Uzņēmums, kas dēvējams par Augsto tehnoloģiju uzņēmumu, ir tāds, kurš attīstās un izmanto vismodernākās zināmās zināšanas. To parasti uzskata par tādu, kam ir vislielākais potenciāls turpmākajai izaugsmei.

cilvēkresursu investēšanā, nodrošinot un uzsverot tieši fiziskā kapitāla nozīmīgumu darbaspēka produktivitātes paaugstināšanas nolūkā (*Clinch, Convery, 2002*). Elastīguma nepieciešamība, saskaroties ar mainīgiem apstākļiem un neparedzamiem triecieniem, ir viens no attīstības pamatprincipiem 21. gadsimta straujajās pārmaiņās jebkurā nozarē – tas tiek akcentēts un vairākkārt pierādīts ar vairākiem veiksmīgiem Īrijas valsts piemēriem dažādās jomās. Piemēram, esošajā Globālajā banku ekonomikas krīzes laikā valdība ātri reaģē uz dažādām notiekošajām situācijām un tikpat ātri pieņem tālejošus lēmumus, lai atveseļotu valsts ekonomiku kopumā, nevis tikai kādu konkrētu uzņēmumu vai nozari kā tas ir noticis Latvijas valsts piemērā. Kā uzskatāms piemērs te minams Latvijas valdības neizprotamais, ar valsts kopējo attīstību nesaistītais lēmums investēt vairākus miljonus kādā privātbankā (Parex Banka), tajā pat laikā atstājot novārtā vairākas valstij svarīgas nozares – rūpniecības, lauksaimniecības attīstību, izglītības kvalitātes un sociālo nodrošināšanu, kur finansējums tiek samazināts līdz minimumam, kas reāli arī norāda par jomas nespēju veikt kvalitatīvi un pilnvērtīgi savas funkcijas, kas veicinātu kopējo valsts atveseļošanu no vispārējās pasaules ekonomikas krīzes sekām.

Avots: darba autores veidots pēc (*Allen, Kieran, 2000*); (*Clinch, Convery, 2002*); (*McDonagh, 2002*); (*Andiņš, 2002*); (*Houston, 2004*); (*Garvin, Tom, 2005*); (*Frieden, Jeffrey, 2005*); (*Dorgan, 2006*); (*FitzGerand, 2006*); (*Vaidere, Vanags, 2006*); (*Williams, Redmond, 2006*); (*Hastings, Sheenan, 2007*); (*Sweeney, 2008*); (*Cooney, 2009*) datiem

2.1. att. Īrijas ārējie un iekšējie valsts ekonomikas attīstības pamatnosacījumi

Analizējot Īrijas valsts jau vairāk nekā 20 gadus augšupejošo ekonomiku, var izdalīt noteicošos ārējos un iekšējos pamatnosacījumus valsts attīstībai (grafisks attēlojums 2.1. att.). Valsts veiksmīgi izmantotās attīstības iespējas un valdības rīcība pierāda, ka tālākminētie pamatnosacījumi ir pamats valsts augšupejai un savas pozīcijas nostiprināšanai, kā arī turpmākai nodrošināšanai.

Ārējie Īrijas valsts ekonomikas attīstības pamatnosacījumi:

Ārējā ekonomiskā vide – veiksmīgi izmantotās divdesmitā gadsimta astoņdesmito gadu ārējās ekonomiskās iespējas ir devušas ilgtspējīgu valsts attīstību un dzīves kvalitātes paaugstināšanu vairāku gadu garumā, ieskaitot mūsdienas.

Dalība ES un ES līdzekļi. Īru politiķis, ekonomists, EK loceklis un internacionālas bankas vadītājs P. Sterlands (P. Sutherland) publiski ir izteicis viedokli, ka Īrijas dalība ES ir vissvarīgākais būtiskākais pamatnosacījums īru ekonomikas panākumiem nesenojā pagātnē. Tā ir robežu un Lielbritānijas ietekmes mazināšana, kas ir saistīta ar lielisku piekļuvi tirgiem (Sweeney, 2008). Īrija ir daudz ieguvusi izdevīgā laika posmā pievienojoties ES, kad bija sociāli demokrātiskāka vadība (kādreiz bagātīgi subsidētās valstis, piemēram, Vācija, tagad vairs nevēlas tādos pašos apmēros subsidēt jaunpieņākušās valstis). ES Strukturālo un Kohēzijas fondu līdzekļi un Vienotais tirgus kopš 1992. gada un Vienlīdzīgas konkurences likums ir vislielākais finansiālais ieguvums Īrijai. ES fondu līdzekļi tika veiksmīgi un efektīvi izmantoti – mūsdienās pieejamais finansējums joprojām tiek izmantots reģionālās, lauksaimniecības un sociālās jomu attīstībā. Lielākoties līdzekļi tika novirzīti, lai izveidotu fizisko infrastruktūru, izglītotu darbaspēku un uzlabotu vietējo ražotāju mārketinga kapacitāti. Valdības un aģentūru intensīvā darbība, viedokļu pamatojums un spēja piesaistīt papildus līdzekļus no ES fondiem, sniedza valstij ievērojamu attīstības lēcieni, it īpaši infrastruktūras un apmācību jomās (Clinch, Convery, 2002). Īrijas valsts īsteno un saprot arī to, ka izolēta Struktūrfondu izmantošana un finanšu apguve nenodrošina izaugsmi ekonomikā. Tam visam paralēli ir jāīsteno atbilstoša valsts ekonomiskā un sektorālā politika, jāveido efektīvas institucionālās un administratīvās struktūras, kas sekmē fondu piešķirto finanšu līdzekļu racionālu izmantošanu. ES fondu finansējuma apgūvē Īrijas ekonomikas jomas speciālistu viedokļi dalās – daļa analītiķu uzskata, ka ES finansējums daļēji tika izniekots ieguldot to sociālajā sfērā, tai vietā, lai līdzekļus ieguldītu infrastruktūras attīstībā, kas mūsdienās joprojām vēl nav pilnīga (Sweeney, 2008). Jāpiebilst, ka salīdzinājumā ar Latvijas esošo infrastruktūru, Īrijas valsts ieguldījums (paveikto darbu un finanšu ziņā) ir ievērojami apjomīgāks, nekā Latvijā.

Stājoties ES, Īrija uz to lika lielas cerības. Tas bija saistīts ar ES kopējām politikām dažādās dzīves jomās, kā arī ar Strukturālajiem fondiem, kas naudas līdzekļus piešķir dažādām valsts dzīves jomām. Pēc savienības līguma noslēgšanas 1992. gadā par prioritātēm tika atzītas izglītība, ideju apmaiņa, apmācība, jaunatnes problēmas, veselības aizsardzība, kultūra un cilvēktiesības. Galvenokārt finansējums tika novirzīts šādiem mērķiem: 1) lauksaimniecība, zvejniecība, mežu industrija, tūrisms un lauku attīstībai; 2) rūpniecības un pakalpojumu nozarēm; 3) perifērijas efekta novēršanai; 4) darba resursu vajadzībām. Īrijas valsts saprot, ka bez iestāšanās ES tās attīstība nebūtu tik veiksmīga, ir jāmin valdības spēja tādai perifērai valstij apgūt un piesaistīt ES fondu līdzekļus un tos veiksmīgi ieguldīt valsts kopējā attīstībā (Dorgan, 2006). Kopumā dalība ES Īrijai ir devusi investīciju un kapitāla plūsmu pieaugumu, jaunas darba vietas, lielāku stabilitāti un līdz ar to augstāku labklājību.

Vienotā Tirgus izveide (1992. gadā) radīja jaunas iespējas ārzemju tiešo investīciju pieplūdei valstī. Daudziem ārvalstu investoriem Īrija bija laba atrašanās vieta, lai piekļūtu, piemēram, Francijas tirgum. Vienotā Tirgus izveide veicināja IDA (*Industrial Development Agency* – angļu val.) jeb Industriālās Attīstības Aģentūras dibināšanu, kuras nopelni ražotāju piesaistē ir komerciāli.

Ārvalstu tiešās investīcijas. Lai tiktu piesaistītas ārzemju investīcijas, būtiska nozīme ir konkrētam uzņēmumam, tomēr liela ietekme ir arī valdības ražošanas jomas pamatnostādņem. Ar likumu izveidotā biznesa vide veicināja ārzemju kapitāla ieplūšanu Īrijā (Vaidere, Vanags, 2006). Īrija sevi kā pievilcīgu investēšanas valsti parādīja caur valsts investīcijām izglītībā, valsts atvērtību un dalību pasaules lielākajā tirgū, darbaspēka palielināšanas kapacitāti, angļu valodas komunikācijas prioritāti, zemiem nodokļiem un labvēlīgu attīstītas uzņēmējdarbības vidi (Sweeney, 2008). Lai to panāktu, nozīmīgākie valsts soļi bija apvienību nodokļu samazināšana un uz valsts darbības

iekšieni vērsto investīciju palielinājums. Ārzemju tiešās investīcijas veicināja Īrijas ekonomikas stabilizāciju un tās ievērojamu izaugsmi.

„Izsalkums pēc biznesa”. Laika posmā pēc I Pasaules kara un līdz mūsdienām Īrijas valsts nostājā ir nostādne, kas raksturojama kā „izsalkums pēc biznesa”. Kā piemērs minams J. Macri (Microsoft) teiktais – viens no pasaules vadošajiem uzņēmumiem „Microsoft” ienāca Īrijas tirgū vēl tad, kad nebija pasaules vadoša kompānija, bet iemesli, kāpēc tika izvēlēta Īrijas valsts, lai uzsāktu aktīvu uzņēmējdarbību Eiropā, ir vairāki: 1) Īrija kā Eiropas valsts, kur uzņēmumam interese bija galvenokārt par Eiropas tirgu; 2) Izvēloties nevis kādu lielāku Eiropas valsti, bet Īriju, galvenais nosacījums, kas uz to pamudināja „Microsoft” bija acīmredzamās aktivitātes no valsts valdības puses, kas bija „izsalkusi pēc biznesa”, tādējādi padarot Īriju līdzvērtīgu visai Eiropai; 3) Jauns, izglītots darbaspēks, kas salīdzinoši bija lēts, zemas uzņēmuma nodokļu likmes, kas šo valsti padarīja par vēl pievilcīgāku; 4) Angliski runājoša valsts, kas atvieglo ienākošā uzņēmuma integrāciju un darbību valstī; 5) Svarīga loma bija IDA aktivitātēm (Sweeney, 2008) un IFSC (International Finance Service Centre) jeb Starptautiskajam Finanšu Pakalpojumu Centram.

Valdība palīdzēja vairākiem ārvalstu uzņēmumiem iesakņoties un palikt Īrijā. Piemēram, Zviedru telekomunikāciju kompānija „Ericsson”, kura ienāca valstī ar domu – padarīt darbu un aiziet, pateicoties valdības aktivitātēm, palika Īrijā un sasniedza vēl lielāku ražīgumu, nekā savā pašmāju tirgū. Investoru biznesa modelī tika paredzēts, ka 1980. gadā, kad galvenie noteiktie mērķi tiks sasniegti, Īrijā paliks vien darboties uzņēmumā līdz 10 darbiniekiem. Tā kā Īrijas valsts bija ieinteresēta nezaudēt tik liela mēroga investoru, tad jau pēc 5 gadiem biznesa modelī tika veiktas izmaiņas, kas radīja 1000 jaunu darbavietu, plānoto 10 vietā (*FitzGerand, 2006*). Šādu piemēru ir ļoti daudz, kas parāda, ka Īrijas valdība ir mērķtiecīgi strādājusi un pierādījusi, ka ir ieinteresēta biznesa uzņēmējdarbības vides attīstībā. Salīdzinot ar Latviju, protams, situācija ir krasi atšķirīga. Bieži vien Latvijā ieejošās ārvalstu kompānijas ir kā labs aizsegs vietējās konkurences iznīcināšanai – izpārdodot uzņēmumus un ražotnes, bieži vien ātrā laika posmā tās tiek slēgtas, tādējādi zaudējot gan darbavietas, palielinot bezdarba apjomu, zaudējot nodokļus un iznīcinot vietējo uzņēmējdarbību. Kā piemēri minama „Jelgavas cukurfabrika”, „Līvānu stikls” un daudzi citi Latvijas uzņēmumi, kas pēdējo gadu laikā it kā nenesa tik lielas peļņas iespējas kā vēlētos valdība un uzņēmumu vadība, tomēr šie uzņēmumi nodrošināja iedzīvotājiem darbavietas, sociālās garantijas, eksportu, nodokļus un mazināja iedzīvotāju piespiedu emigrāciju uz citām valstīm, kā arī novērsa daudzas citas negatīvas tendences un sekas.

Labo ziņu jeb jaunumu zeme. IDA kopš 1960. gadiem Īrijas valsti ārvalstīm pasniedza kā „labo ziņu zemi” (*Sweeney, 2008*), starptautiskajā līmenī valsts tika rādīta pozitīvā gaisotnē, kas bija būtiski ASV investoru piesaistē.

Globalizācija. Īrijas valsts ir veiksmīgs globalizācijas procesa piemērs. Ja valsts būtu atvērusies globalizācijai, ārvalstu tiešajām investīcijām 10 gadus agrāk, tas būtu ļāvis izvairīties no daudzo gadu piespiedu iedzīvotāju emigrācijas uz citām valstīm un nosacītās nabadzības (*Frieden, Jeffry, 2005*). Īrija ir viens no pasaules labākajiem ārvalstu tiešo investīciju un globalizācijas labuma guvējiem. Mazā valsts (sala) ar tās zemajām izmaksām, salīdzinoši labi izglītoto jauno cilvēku populāciju, ar tās zemajiem uzņēmumu nodokļiem, aktīvajām valsts aģentūrām un dalību ES, Vienoto Tirgu guva lielu labumu no globalizācijas sekām. Īrijas ekonomikas eksperti atzīst, ka maza valsts nevar sasniegt spēcīgu attīstību, ja tā nedomā globāli un neiziet ārvalstu tirgos. Protams, ir svarīgi saglabāt zināmu atvērtību globālajiem tirgiem, bet ir jāņem vērā fakts, ka vispasaules brīvais tirgus nav vienlīdz labvēlīgs visiem, it īpaši mazattīstītajām valstīm mūsdienās, kas atrodas lauksaimniecības un dabas resursu atkarības fāzē. Joprojām

pasaulē tiek pierādīts fakts, ka globālā sistēma šādu valstu intereses diskriminē (*Clinch, Convery, 2002*).

Revolūcija komunikāciju jomā. Ilgu laiku Īrijas ekonomikas neveiksmes tika noveltas uz tās perifēriālo atrašanās vietu kā no Eiropas atdalītu salu. Komunikāciju iespēju straujā attīstība un samazinātie transporta izdevumi bija viens no uzplaukuma pamatnosacījumiem. Tāpat arī svarīgi ir tas, ka, pateicoties IDA aktīvajai darbībai un veiksmīgai eksporta attīstības stratēģijas izstrādei, noveda pie specializācijas uz produktiem, kuriem bija augstas vērtības – apjoma likme, t.i. – Informācijas tehnoloģijas (IT), medikamenti un finanšu pakalpojumi. Jauno IT ietekme uz produktivitāti joprojām pierāda tās nozīmīgumu uzņēmējdarbības un ražošanas attīstībā.

Izdevīgs valūtas kurss. Izdevīgs valūtas kurss attiecībā pret citu valstu valūtām, īpaši pret angļu mārciņu un ASV dolāru, radīja ārvalstu investorus un uzņējus piesaistošu pozitīvu valsts tēlu. Latvijā lata vērtība, kas īpaši pārsniedz Euro vērtību, neveicina ārvalstu tiešo investīciju un uzņēmumu ienākšanu valstī un rada uzņēmējdarbībai nepievilcīgu valsts statusu.

Zemas energoresursu cenas un izmaksu samazinājums radīja pievilcīgu vidi uzņēmumu un jaunu ražotņu atvēršanai valsts teritorijā (*Clinch, Convery, 2002*), tādējādi piesaistot ārvalstu uzņēmumu investīcijas un to filiāļu atvēršanu Īrijā.

Iekšējie Īrijas valsts ekonomikas attīstības pamatnosacījumi

Fiskālā reforma un stabila ekonomiskā vide. Reformas programma tika uzsākta 80. gados, bet netika īstenota līdz 1987. gadam, kad tika realizēts „publisko izdevumu samazināšanas” plāns (*Sweeney, 2008*), ko atbalstīja ļoti daudzi valsts politiķi, zinātnieki un ekonomisti. Šī fiskālā politika bija ļoti nozīmīga, jo publiskie izdevumi tika ievērojami samazināti, kas nozīmēja arī to, ka tika uzsākta daudz stingrāka publisko finanšu kontrole. Sociālā partnerība lielā mērā palīdzēja saglabāt stabilitāti valūtas krīzes laikā, kas ietvēra 1993. gadā Īrijas mārciņas devalvāciju, kam bija stingra pozitīva ietekme uz ekonomiku. Samazinoties interešu likmēm un GB uzplaukumam, ārējā vide uzlabojās. Tāpat arī pieauga imigrācija un samazinājās bezdarbs. Mārciņas vērtības paaugstināšana un algu pārskatīšana uzlaboja Īrijas konkurētspēju, palielinot eksportu uz Lielbritāniju. Stabila makroekonomiskā vide un cenu stabilitāte paaugstināja Īrijas valsts vērtību un konkurētspēju starp citām ES valstīm (*Frieden, Jeffry, 2005*).

Daudzi zinātnieki (J. McDonagh, P. Clinch, E. Houston, P. Sweeney un citi) kā vienu no svarīgākajiem attīstības pamatnosacījumiem min uzņēmuma ienākuma nodokļa (UIN) likmi - 10-12.5%. Jau kopš 1965. gada Īrijas valdība atbalsta zemo nodokļu politiku, kā arī pārveduma maksājumus no ES dalībvalstīm, it īpaši Vācijas un Francijas, kas veido līdz pat 4% no nacionālā kopprodukta (*Low Tax Policies..., 2008*). Salīdzinājumam var minēt, ka, piemēram, Šveicē, Lielbritānijā, Vācijā un Francijā 2008. gadā UIN bija attiecīgi – 21%, 28%, 30% un 34.43%. Latvijā, Lietuvā – 15%, bet Igaunijā 21%. Īpaši nodokļu atvieglojumi Īrijā paredzēti arī attiecībā uz ieguldījumiem pētniecībā un attīstībā, kas veicina valsts tālejošu attīstību. Ievērojami strauja Īrijas ekonomiskā attīstība sākās tūlīt pēc iestāšanās ES, pateicoties Īrijas valdības drosmīgajam lēmumam ārzemju uzņēmējiem līdz 1981. gadam vispār atcelt peļņas nodokli, bet no 1981. līdz 2000. gadam to noteikt ļoti mazu — tikai 10 procentus (*Andriņš, 2002*). Tāpat arī valsts samazināja nodokļus, lai saglabātu algas nominālo pieaugumu, no vienas puses palīdzot kļūt valstij konkurētspējīgai, un no otras puses - palielinot strādājošo reālos ienākumus. Šis budžetā paredzētais nodokļu samazinājums palīdzēja valdībai saskaņot ar arodbiedrībām tā dēvēto Uzplaukuma un taisnīguma programmu, kas arī atnesa gaidītos rezultātus.

Ekonomikas pārstrukturizācija. Attīstot nodarbinātības jomas, Īrijā notika strauja pāreja no lauksaimniecības kā pamatnodarbošanās uz ražošanas un pakalpojumu

uzņēmējdarbības jomu. Līdz ar to tas pozitīvi (graujošos apmēros) ietekmēja produktivitātes pieaugumu ražošanas jomā. Tas, protams, stimulēja ekonomikas attīstību, sekmēja nodarbinātības jautājumu risināšanu, deva ievērojamu nodokļu pieaugumu un daudzas citas pozitīvas tendences. Šajā valsts attīstības fāzē (2001. gads) iezīmējās jauna pārstrukturizācijas joma – no ražošanas uz mājsaimniecības patēriņa orientētu attīstību (*Hastings, Sheenan, 2007*). Lielākoties ražošana tika pārorientēta uz pašmāju, vietējo patēriņu, kas ir likumsakarīgi, jo valstī strauji paaugstinājās dzīves kvalitāte un tās attīstība. Esošajā laika posmā sektoru specializācijas kontekstā Īrija ir koncentrējusies uz zināšanu ekonomikas attīstību. Būtiskākie prioritāšu virzieni ir definēti ķīmijas un farmācijas sektors, informācijas un komunikāciju tehnoloģijas, materiālie un rūpniecības procesi, veselība un dzīvības zinātnes, dabas resursi, enerģija, transports, loģistika un infrastruktūra (*Williams, Redmond, 2006*).

Leguldījums cilvēkresursos un izglītībā. Nodarbinātības pieaugums un zemais bezdarba līmenis radīja situāciju, kad Īrijas iedzīvotāju populācijas piramīda vairs nebija normāla – vidū tā bija ļoti šaura, kas nozīmēja, ka valstī trūka darbaspējīgā vecuma iedzīvotāju (*Sweeney, 2008*). Esošā situācija bija kā sekas valsts laika posmam, kad tā piedzīvoja strauju un graujošu migrācijas vilni deviņpadsmitā gadsimta septiņdesmitajos gados. Vairumā emigrēja talantīgie, darbaspējīgie un strādāt gribošie iedzīvotāji, bet palikušie pārsvarā bija zemas kvalifikācijas iedzīvotāji. Pēc 1980. gada situācija strauji mainījās – jauniešiem tika sniegta labāka izglītība, valsts pievērsa uzmanību izglītības jomas finansēm, tās palielinot un nostiprinot izglītības kvalitāti, piedāvājot labākas iespējas (materiālā bāze, pedagogu atalgojums utt.) tās iegūšanai (*Sweeney, 2008*). Tāpat arī veiksmīgi tika izmantots ES fondu finansējums iedzīvotāju pārkvalifikācijai vai kvalifikācijas celšanai. Mērķtiecīgas politikas rezultātā Īrijā 2004. gadā izglītības līmenis bija augstāks nekā vidēji ES. Valsts attīstība, sociālās garantijas, iespējas un stabilitāte deva iespēju un interesi atgriezties daudziem iedzīvotājiem, kas bija emigrējuši uz citām valstīm. Tāpat arī atvērtais valsts darba tirgus palīdzēja izlīdzināt populācijas piramīdas negatīvās novirzes. Elastīgais darba tirgus, labas kvalitātes nodrošinājums un relatīvi lētais darbaspēks piesaistīja daudzus pašmāju un ārvalstu investorus (*Clinch, Convery, 2002*). Izglītības sistēmas reformas Īrijas valstij ir devušas iespēju arī nākotnē saglabāt savas attīstības līmeni un celt kopējo dzīves kvalitāti.

Sociālā partnerība. Sociālā partnerība aktīvu darbību uzsāka 1987. gadā, kad tika noslēgtas vairākas sociālās partnerības vienošanās (*Allen, Kieran, 2000*), šajā plānošanas procesā tika iesaistīti visi sociālie partneri – uzņēmēji, arodbiedrības, fermeri un valdība. Tas bija sarežģīts un unikāls faktors, situācija, kas pirms tam nevienā citā valstī netika radīta. Īrijas republikas pašreizējais premjerministrs B. Ahern šajā sakarā apgalvo, ka sociālā partnerība nodrošināja būtisku pamatu stabilitātei, kas bija kā valsts izaugsmes atslēgas katalizators (*Sweeney, 2008*). Sociālā partnerība izpildīja katalizatora lomu, radot daudzu citu jau esošu attīstības faktoru tuvināšanos un mijiedarbību. Piemēram, ārzemju tiešās investīcijas, labvēlīgie nodokļi, izglītots darbaspēks – sociālā partnerība palīdzēja radīt virtuālu apli, likumsakarīgu savstarpējās iedarbības ķēdi, kas joprojām veiksmīgi darbojas. Arodbiedrībām ir ļoti liela ietekme, tās nepastāv tikai formāli, bet gan aktīvi darbojas un aizstāv pārstāvētās intereses, veido dialogus starp pusēm (piemēram, darba devēju un darba ņēmēju vai darba devēju un valdību utt.) un to pausto, aizstāvēto viedokli ņem vērā gan darba devēji, darba ņēmēji, gan politiķi un valdība.

Integrētas attīstības politikas veidošana. Pateicoties jau pieminētajai sociālajai partnerībai, valsts attīstības politikas veidošanā tika uzklausi un ietverti dažādu pušu un interešu viedokļi - dažādu jomu, sfēru un līmeņu reālo uzņēmēju, arodbiedrību viedokļi un skatījums tika ņemts vērā jautājumos par biznesa jauninājumiem,

nepieciešamībām, problemātiku un iespējamajiem sarežģījumiem dažādās situācijās. Galvenā valsts politika tikai veidota integrējot sevī ekonomikas un sociālos aspektus, nevis skatot katru no tiem atsevišķi (kā tas notiek, piemēram, Latvijā). Īrijas valdība uzskata, ka nav iespējams kvalitatīvi, tālākejoši un pilnvērtīgi skatīt valsts nākotnes attīstību un dzīves kvalitātes paaugstināšanu pa nozarēm – ir jāskata viss kopumā kā katra joma iedarbojas cita uz citu (*Sweeney, 2008*). Sadarbojoties ar politikas veidošanas „partneriem”, tiem tiek uzdots ne tikai izklāstīt savu situācijas redzējumu no pārstāvētās jomas, bet arī tiek prasīta pienākumu izpilde, atbildības uzņemšanās un dažādu pilnvarotu jautājumu izlemšana lokālos apmēros, piemēram, lauksaimniecības jomā daudzus jautājumus izlemj nevis valsts deputāti, bet tieši lauksaimnieku apvienība (*Allen, Kieran, 2000*). Šāda politikas stratēģijas veidošana palīdzēja Īrijas valstij veidot veiksmīgu valsts attīstības politiku.

Industriālā politika. Industriālās politikas īstenošana ir tiešais IDA darbs. Tā aktīvi darbojas un veiksmīgi piesaista investorus. Aģentūra ir devusi būtisku ieguldījumu valsts attīstības lēmumu pieņemšanā – izanalizējot un atrodot visstraujāk augošās nozares (*Clinch, Convery, 2002*). IDA darbība joprojām turpinās.

Būvniecības nozīme. No 2001. gada līdz 2008. gadam Īrijā kā galvenais virzītājspēks mājsaimniecības jomā bija būvniecība. Vidēji 12% darbaspēka tika nodarbināti būvniecībā (*Social News..., 2009*), tikai sākot ar 2008. gada beigām, kad visā Eiropā, pasaulē iestājās ekonomiskā krīze, šie rādītāji kritās un būvniecības aktivitātes mazinājās.

Kultūras pārliecības veidošana. Kultūras pārliecības veidošana ir vairāk socioloģisks, nevis ekonomisks pamatnosacījums, tomēr tā ietekme valsts attīstībā ir ievērojama. Šīs stratēģijas īstenošanai tika pielietota profesionāla pieeja, kas deva iedzīvotājiem lielāku atvērtību, lielāku līdzdalību, uzskaiti sociālajā jomā (*Sweeney, 2008*). Tāpat arī tika nodrošināta demokrātiska sadarbība ar institūcijām un atrisināts jautājums par sieviešu vienlīdzību (*Clinch, Convery, 2002*). Tas viss iedzīvotājos, darba ņēmējos, visos sociālajos līmeņos ir radījis pārliecību un drošību. Tā ir mērķtiecīga domāšanas veidošana, pozitīvā iedvesmošana uz emocionālā pamata un kopējā tautas noskaņošana uz pozitīvo. Īrijas valdība uzskata, ka tās viens no pienākumiem ir iedzīvotāju iedvesmošana uz labo, pozitīvo, emocionālā faktora radīšanu uz reāliem faktiem, kas veiksmīgi ļauj iedzīvotājiem apzināties savas dzīves kvalitāti un tiekties to vēl vairāk uzlabot.

Īrijas valsts ir spējusi izkļūt no nabadzīgas valsts statusa un ilgus gadus nodrošināt vienus no augstākajiem labklājības rādītājiem ES. Šāda mērķa sasniegšanu sekmēja gan valsts valdības lēmumi (dažādu politikas pasākumu piemērošana), gan arī ārējo faktoru ietekmē.

Īrijas valsts attīstības augšupejā pieļautās kļūdas. Veiksmīgi izvēloties pareizos soļus valsts attīstībā un izaugsmē, neapšaubāmi tiek pieļautas arī kļūdas un neveiksmīgi lēmumi. Izpētot sākuma periodā pieļautās pamatkļūdas, analizējot un velkot paralēles, Latvijas valsts var ņemt vērā Īrijas pieredzi un apsvērt savu rīcību līdzvērtīgās situācijās. Kā pamatkļūdas attīstības un valsts ekonomikas pilnveidošanas sākuma periodā Īrijas valsts praktiskais piemērs uzrāda: ekonomiskā kara izprovocēšana pret Lielbritāniju (*Garvin, Tom, 2005*). Nenovērtējot savu „pretinieku” Īrijas valsts šajā karā zaudēja un cieta pietiekami lielus ekonomiskos zaudējumus; protekcionalisma politikas ieviešana (*Clinch, Convery, 2002*); vilcināšanās atcelt protekcionalisma un pašpietiekamības politiku (*Clinch, Convery, 2002*). Vilcināšanās ieilga pat desmit gadu garumā, tā vietā, lai ieviestu uz āru vērstu tirdzniecības politiku, kas bija acīmredzams rīcības solis, ko bija jāveic, jo pārējā Eiropa pēc II Pasaules kara zēla un plauka; valdības vilcināšanās izglītības ieguldīšanā (*Garvin, Tom, 2005*). Valsts uzplaukuma sākumposmā valdība vēl neapsvēra tālejošo soli par izglītības pilnveidošanu un

finansējuma palielināšanu izglītībā. Pēc šāda lēmuma pieņemšanas un ieviešanas, pierādījās, ka bez ieguldījuma tālākizglītībā, tās pilnveidošanā un kvalitātes paaugstināšanā, valsts nākotne ir stipri šaubīga, jo visa pamatā valstī ir iedzīvotāji – izglītoti, profesionāli un gudri cilvēki – darbinieki un darba devēji, kas arī ir pamats valsts ekonomikas uzplaukumam.

Esošajā situācijā zinātnieki, analītiķi un ekonomisti Īrijai pārmet valsts pārlietu lielo atkarību no iekšējām investīcijām un importētajām tehnoloģijām. Īrijas izaugsme, balstoties tikai uz konkrētu sektoru, piemēram, būvniecības, sasniegusi nepamatoti augstu izaugsmi, kā arī pārlietu augstu darba samaksas pieaugumu, kas pēdējos gados pārsniedzis ES vidējo līmeni. Tas stimulējis vairāku uzņēmumu pārcelšanos uz citām valstīm ar lētākām darbaspēka izmaksām, piemēram, uz Poliju, Ungāriju.

Analizējot Īrijas pieredzi straujajā attīstībā ir jāuzsver, ka minētās valsts ekonomika tika dramatiski pārveidota ļoti īsā laika posmā – tikai nedaudz vairāk kā vienas dekādes laikā. Nodarbinātības līmenis, ienākumi, ekonomiskā izaugsme sasniedza ne tikai Eiropas, bet arī pasaules līmeņa rekordus. Bezdarbs kā risināmā pamatproblēma izzuda, masu emigrācija pārauga ātrā imigrācijā, iedzīvotāju skaits pieauga un monokultūra pārauga daudzveidībā. Produktivitāte sasniedza nebijušus apjomus apsteidzot ASV un virtuāli arī visas pārējas valstis. Rodoties jaunām darbavietām, kuras bija daudz vairāk tendētas uz profesionālismu un labi atalgotas, tiek veicināts arī sieviešu kā darbaspēka pieaugums. Jāatzīmē fakts, ka jau vairāk kā 10 gadus Īrija ir OECD absolūtais līderis (*Organization for Economic...*, 2006) (OECD – Organization for Economic Co-operation and Development – angļu val.), Sadarbības un Attīstības Organizācija, kuras dalībnieki ir pasaules 30 bagātākās valstis.

Latvijas valstij no Īrijas pieredzes ieteicams pārņemt ideju par vietējo nozaru attīstību kā vienu no valsts prioritātēm. Lai arī Īrija var lepoties ar atsevišķiem lieliem starptautiskiem uzņēmumiem kā, piemēram, AIB, CHR, Elan, Ryanair, kur peļņa mērāma vairāk nekā viena miljarda Euro apmērā, tomēr valdība īpašu uzmanību velta MVU attīstībai.

Salīdzinot Latvijas pieredzi ekonomiskās izaugsmes attīstības jomā, ir redzams, ka Latvija vairāk ir darbojusies vienkārši eksperimentējot, nevis izvērtējot citu, līdzīgās situācijās esošu valstu pieredzi; nesaistot kopā politiskos, sociālos, ekonomiskos un reģionālos mērķus, neņemot vērā arī to, ka tie vienmēr krasi mainījās, ieejot politiskās vides vadībā jaunam politiskajam spēkam. Līdz ar to šobrīd Latviju var salīdzināt ar Īriju līdzīgā situācijā vairāk nekā pirms 25 gadiem. Latvijas valsti no neatkarības atgūšanas līdz šim brīdim var izšķirt kā vienu attīstības posmu, kas diemžēl rada nevis valsts augšupeju, bet tieši otrādi – daudzu bijušo valdību pieņemtie lēmumi, kuri valsts ekonomiskās attīstībai nav bijuši ilgtermiņā labvēlīgi. Tas rada reālus draudus valsts ekonomiskajai sistēmai, kas var novest līdz pilnīgam valsts sabrukumam. Lai izveidotu labu politisko, reģionālo un ekonomikas attīstības sistēmu, tā nav obligāti jāpārmanto - Latvijai ir bijis pietiekami daudz laika, iespēju un paraugu, lai attīstītu valsti un radītu labvēlīgus apstākļus tās ilglaicīgai augšupejai. Ņemot vērā ES perifērās valsts Īrijas pieredzi, Latvijai ir iespēja salīdzināt savu situāciju un attīstības gaitu (stratēģijas, lēmumi, fiskālā politika utt.), tādējādi izvērtējot līdzīgas valsts galvenos attīstības pamatnosacījumus un analizējot pieļautās kļūdas. Īrijas valsts attīstības paraugs dod iespēju Latvijai izveidot maksimāli efektīvus valsts ekonomikas tālāktīstības darbības virzienus, pamatnostādnes un plānus, kas sekmētu pastāvīgu valsts attīstības augšupeju.

Dalība ES un fondu līdzekļi, Vienotais tirgus un Vienlīdzīgas konkurences likums ir vislielākais finansiālais ieguvums Īrijai. Īrijas valsts piemērs parāda, ka valstij, vai tā atrodas perifērijā no Eiropas, pasaules centra vai pašā centrā, ir jābūt aktīvai darbībai, vēlmei attīstīt valsti ilgspējīgā laika posmā, izmantojot jebkuru sniegto iespēju – valsts

ārēju vai iekšēju. Minētais princips attiecas arī uz valsts teritorijām – reģioniem, subreģioniem un novadiem. Svarīgi ir uzsvērt, ka Īrijas valdības, aģentūru un reģionu aktīvā darbība ir iemesls tam, ka valsts ir izmantojusi tai sniegtās iespējas un veiksmīgi tās realizē dzīvē. Dzīves kvalitātes uzlabošana ir atkarīga no produktivitātes pieauguma, t.i. – viena nodarbināta cilvēka ieguldījums vai arī rezultāts, kas tiek sasniegts vienas nostrādātas stundas laikā (*Clinch, Convery, 2002*). Jebkuram darbam un aktivitātei kā galvenā nozīme ir produktivitāte – svarīga ir produktivitātes pieauguma kā dzīves standarta determinanta nozīme, kas arī rada dzīves kvalitāti. Ir liela atšķirība vai produktivitāte pieaug par 1,5% vai 3% gadā. Pie zemākā pieauguma paies 46 gadi, lai dzīves kvalitātes standarti dubultotos, bet pie augstākā – 23 gadi (kā to pierāda Īrijas valsts piemērs). Valsts, kurā ir zems produktivitātes līmenis, piedzīvos arī zemu dzīves kvalitātes standartu.

Kā galvenie mūsdienu produktivitātes faktori minami: labi izglītots un adaptēties spējīgs darbaspēks, kas strādā ar jaunajām tehnoloģijām, modernu fizisko infrastruktūru (iekārtas, ēkas) un inovācijas, zinātniskie, tehnoloģiskie pētījumi, ražošanas izpēte un attīstība. Īrijas piemērs uzskatāmi pierāda, ka emigrācija arī vienmēr nav slikts faktors. Aizbraukušie iedzīvotāji ārzemēs izglītojas, gūst labu pieredzi un atgriežas ar daudz lielāku kapacitāti. Dienvidlatgalei, tāpat kā visai Latvijai kopumā, būtu vairāk jāvelta uzmanība emigrējošo iedzīvotāju motivācijas stimulēšanai, jo 2007. - 2010. gadu straujais emigrācijas vilnis pierāda, ka valsti atstājušie ir nozīmīgi liels iedzīvotāju skaits teritorijas attīstībai un izaugsmes iespējām nākotnē. Produktivitāte saistās arī ar atvērtību jaunām idejām un jaunām pieejām darbībā.

2.3. Īrijas un Latvijas teritoriju attīstības potenciāla salīdzinājuma analīze

Īrijas un Latvijas salīdzinājums, analīze tiek veikta pēc darba autores izstrādātajām teritoriju attīstības potenciāla paaugstināšanas iespēju alternatīvām: vispārīgā sociālekonomiskās situācijas analīze (analīzes apraksts skatāms darba pirmajā nodaļā) – kopīgais, atšķirīgais un Dienvidlatgales teritorijā esošo novadu iespējas attīstīt kādu konkrētu alternatīvu, ņemot vērā Īrijas darbības un attīstības piemērus. Analīze tiek veikta ņemot vērā Latvijas valsts situāciju, pievēršot uzmanību Dienvidlatgales situācijai. Attīstības potenciāla paaugstināšanas alternatīvu ieviešana lielākoties ir atkarīga no valsts iekšējās politikas (subreģioni ir valsts teritorijas sastāvdaļa – vienota likumdošana, ekonomiskā sistēma utt). Attīstības potenciāla analīze tiek ņemta vērā darba 5. nodaļā, izstrādājot Dienvidlatgales prioritāros tautsaimniecības stratēģiskās attīstības virzienus un perspektīvas.

Infrastruktūras attīstība. Nevienmērīga attīstība ir tieši saistīta ar vāju infrastruktūru. Nabadzīga un vāja infrastruktūra sevī ietver ne tikai nepietiekamas kvalitātes ceļus, bet arī vairumā teritoriju adekvātas telekomunikāciju infrastruktūras trūkumu, kā arī vāju sociālo infrastruktūru (*Economy, Society, 2002*).

Īrijā pagājušā gadsimta 80-tajos gados ceļu, ielu infrastruktūra bija ļoti sliktā stāvoklī – šauri, bedraini, izdrupuši ceļi un ielas. Pēc Pašvaldību un vides aizsardzības ministrijas vadošā ierēdņa K. Kallena teiktā nacionālajā Īrijas ceļu programmā piecos gados (1994.-1999.) atjaunošanā un pārbūvē ieguldīti 1,2 miljardi mārciņu (jeb aptuveni 852 miljoni latu) Īrijas un ES finanšu (*Andišs, 2002*). Ja vērtējam situāciju Dienvidlatgalē, tad līdzvērtīgus līdzekļus ceļu uzlabošanā iegulda 25 gadu laikā. Pēdējo gadu laikā Īrijā strauji tiek uzlabota un attīstīta ceļu infrastruktūra, īpaši starptautisko lielceļu infrastruktūra, tiek būvēti jauni ātrumposma lielceļi, kuru izbūve notiek strajos tempos.

Īrijas pašvaldībām nav lielu pilnvaru kā tas ir Latvijā, piemēram, par sabiedrisko pakalpojumu, sabiedriskā transporta, jautājumu organizēšanu, kā arī par kārtības sargāšanu un veselības aizsardzību. Pašvaldības uztur vietējos ceļus, taču naudu tam

dod centrālā valdība (*Andriņš, 2002*). Īrijā ir visaptveroša valsts finansēta sociālā aprūpe. Veselības Aprūpes Sniedzējs (the Health Service Executive – angļu val., HSE) ir valsts iestāde, kuras darbs ir vadīt visu Īrijas sabiedrības veselības, sociālo aprūpi. HSE atbild par: slimnīcām, sabiedrības veselības aprūpi, veco ļaužu aprūpi, pakalpojumiem cilvēkiem ar īpašām vajadzībām, dzimušo, mirušo un laulību reģistrēšanu, vides veselības pakalpojumiem, pabalstu izskatīšanu, izsniegšanu un virkni citiem veselības un sociālajiem pakalpojumiem privātpersonām (*Ireland health..., 2008*). Latvijā, Dienvidlatgalē lielāko daļu no uzskaitītā veic pašvaldības. Īrijas HSE sistēma ir vienota visā valstī un tai ir vienoti noteikumi jebkurā pašvaldībā – Latvijā katra pašvaldība pati lemj par vairākiem sociālās infrastruktūras jautājumiem – vai tos veikt (ja likums pieļauj izvēles iespējas), kā un cik daudz tiem atvēlēt līdzekļus no pašvaldības budžeta, kādus un cik lielus piešķirt pabalstus, vai izveidot veco ļaužu aprūpes centrus utt.

Uzņēmējdarbības vides attīstība inovāciju jomā. Uzņēmējdarbības vides attīstība inovāciju jomā lielākoties tiek veikta ar reģionālo asambleju un reģionu pārvalžu palīdzību. Katrā lielākā pilsētā ir savs industriālais, tehnoloģiskais parks, kur tiek veicināta uzņēmējdarbības vides attīstība apgabalos (grāfistēs). Īrijā, līdzīgi kā citās valstīs ir valsts aģentūra Īrijas Uzņēmums (Enterprise Ireland – angļu val.), kas sniedz finansiālu un tehnisku palīdzību uzņēmējdarbības uzsākšanai (*Flanigan, 2008*). Vairākas valsts aģentūras un institūcijas sniedz ievērojamu ieguldījumu valsts uzņēmējdarbības vides stimulēšanā, sekmīgi nodrošinot darba devējiem un darba ņēmējiem nepieciešamo palīdzību. Veiksmīgi attīstīta ir sociālā partnerība – kopš 1987. gada ekonomiskā plānošanas procesā tiek iesaistīti visi sociālie partneri. Īrijas pašvaldību līmenī deviņdesmito gadu beigās tika izveidotas stratēģiskās politikas komitejas, kuru sastāvā ietilpst ne tikai deputāti un sociālo partneru pārstāvji, bet arī nevalstiskās organizācijas un citas interešu grupas, kas parāda ciešo sadarbību starp pašvaldību, nevalstiskajām organizācijām un interešu grupām. No 1999. gada valdības politika ir virzīta uz publisko privāto partnerību. Tas nozīmē, ka daļa no publiskā sektora funkcijām (projektēšanas, plānošanas, finansēšanas un būvniecības jomas) tiek uzticētas privātajam sektoram. Publiskās privātās partnerības mērķis ir ātrāk attīstīt infrastruktūru un ekonomēt līdzekļus (*Houston, 2004*).

Viens no Īrijas straujās ekonomikas pirmsākumiem ir uzskatāms tas, ka Īrijas valdība pagājušā gadsimta 80-tajos gados uzsāka ieguldīt augsta līmeņa investīcijas izglītībā un apmācībā (lielu daļu finansē ES fondi). Mērķtiecīgas politikas rezultātā Īrijā 2004. gadā izglītības līmenis bija augstāks nekā vidēji ES (*Vaidere, Vanags, 2006*). Atvērtais darba tirgus, darba meklētāji no citām valstīm, ir devis zināmu ekonomikas attīstību. Kā piemēru var minēt Dublinas Tehnoloģiju institūta Minoritāšu uzņēmējdarbības institūta direktora Dr T. Cooney pozitīvos izteikumus par iebraucēju nozīmīgo ieguldījumu valsts ekonomikas attīstībā, kas uzsākot savu uzņēmējdarbību Īrijā, valsts ekonomikai dod nozīmīgu ieguldījumu (*Cooney, 2009*). Lielākā ziņojuma „Etniskās uzņēmējdarbības plānošana Īrijā” 2009. gada izdevumā ir teikts, ka 12,6% citu nacionalitāšu pārstāvju kārto pilnas vai daļējas īpašuma tiesības biznesa uzsākšanai Īrijā. Minētajiem biznesa uzsācējiem nav noteiktas prioritātes un atbalsts uzņēmējdarbības uzsākšanai kā vietējiem iedzīvotājiem (*Clinch, Convery, 2002*). Gandrīz 46% no visiem etniskajiem uzņēmumiem importē produkciju no savām izcelsmes valstīm uz Īriju, savukārt, 27,6% darbojas otrā virzienā, eksportē preces no Īrijas savām izcelsmes valstīm, un 34,2% nodrošina pakalpojumus Īrijas iekšienē (*Cooney, 2009*). Līdz ar to Īrijā ir izveidots Minoritāšu uzņēmējdarbības institūts, kas ir orientēts uz etniskajiem uzņēmumiem un to attīstību valstī. Savu aktīvu atbalstu iebraucējiem sniedz Dublinas pilsētas Uzņēmējdarbības valde (Enterprise Board). Ar ES fondu atbalstu visā Latvijā, tai skaitā Dienvidlatgalē, ir radīti vairāki uzņēmējdarbības

centri, biznesa inkubatori un tiek sniegta palīdzība uzņēmējiem strādājošo pārkvalificēšanā vai apmācībā, uzņēmumu, augstskolu sadarbība.

Uzņēmējdarbības vides attīstība finanšu jomā. Īrija attīstījusies, pateicoties galvenokārt centrālo iestāžu aktivitātēm, lielos infrastruktūras attīstības projektos - noteiktu jomu attīstīšanai valsts izveidojusi speciālas aģentūras, kas sagatavo projektu pieteikumus. Piemēram, veiksmīgi strādā Rietumu reģiona attīstības aģentūra, kas cenšas radīt labvēlīgus apstākļus uzņēmēju piesaistīšanai valsts depresīvākajā reģionā, kā arī Informācijas tehnoloģiju aģentūra, kas rūpējas tieši par datorbiznesa atbalstu (*Andiņš, 2002*). Arī Latvijā ir izveidotas reģionu attīstības aģentūras, tomēr minimālais finansējums to uzturēšanai, speciālistu algošanai rada atgriezenisku saiti – aģentūru darbības rezultāts ir vājš. Te jāmin, ka Latvijā šīs attīstības aģentūras uztur nevis valsts kā tas ir Īrijas piemērā, bet vietējās pašvaldības. Dienvidlatgales teritorija attiecināma uz Latgales reģiona attīstības aģentūras darbības teritoriju.

Īrijas ekonomikas veiksmīgā rīcība ir tās nodokļu politikā, tā tika veidota apzināti, krasi mainot bijušo sistēmu tādējādi, lai attīstītu valsts uzņēmējdarbības vidi. Vispārējie nodokļu atvieglojumi, kā arī speciālie – Augsto tehnoloģiju attīstīšanai valstī, veido svarīgu stimulējošo pasākumu kopuma daļu. Nodokļu atvieglojumi ir pieejami nacionālajām un ārvalstu kompānijām, tā visa dotajā brīdī trūkst Latvijas valstij, t.sk. Dienvidlatgalei. Nodokļu politikai Īrijā bija lielisks efekts ārzemju investīciju piesaistei, kas deva iespēju stimulēt ražošanas attīstību bez valsts ārējā parāda palielināšanas. Kā galvenie kompāniju interesi izraisošie iemesli bija zemie nodokļi, angļiski runājošs un izglītots darbaspēks, Eiropas tirgus tuvums. Tomēr ārvalstu kompānijas neradīja draudus nacionālajiem uzņēmumiem, bet deva tiem iespēju apmierināt pieprasījumu iekšējā tirgū. Brīdī, kad vietējais uzņēmējs kļuva pietiekami spēcīgs, Īrijas valdība bija gatava nodot privatizācijai stratēģiski svarīgus objektus ar domu, ka tur galvenā loma būs vietējam kapitālam. Savukārt Latvijā viss noritēja pēc „šoka terapijas” un tādējādi Latvijas uzņēmumu privatizācija tika veikta neefektīvi un neracionāli. Īrijas uzņēmumu privatizācija notika salīdzinoši lēni un pārdomāti, kad efektīvi strādājoši valsts uzņēmumi nodrošināja ienākumus valsts budžetā, bet neefektīvie tika pārdoti, dodot papildu ienākumus.

Intelektuālās kapacitātes paaugstināšana. Īrijas ekonomikas nozīmīgs faktors ir uz zināšanām balstītas iniciatīvas – šo apstākli ļoti lielā mērā veicina ārvalstu tiešās investīcijas. Īrijā pēdējo gadu laikā ievērojami ir pieauguši valsts izdevumi pētniecībai un attīstībai, īpaši informācijas un komunikāciju tehnoloģiju jomās. Attiecībā uz inovācijām darba autore secina, ka, ja vairāk tiktu pielietota padziļinātāka un plašāka pieeja, tad rezultāti būtu ievērojamāki. Inovāciju pieejas paplašināšana un padziļināšana ietvertu pētniecības iestāžu un uzņēmumu saiknes pastiprināšanu, investīciju palielināšanu lietišķajiem pētījumiem un organizatorisku pasākumu nodrošināšanu nolūkā uzsākt augstākā līmeņa izglītību.

Granti zinātniskajai pētniecībai un pētījumu veikšana Īrijā tiek realizēta ar veiksmīgu ES fondu līdzekļu apguvi. Dienvidlatgalē, protams, arī daļa pētījumu un grantu zinātniskajai pētniecībai tiek realizēti pateicoties ES Struktūrfondu līdzekļiem, tomēr Īrijas pieredze rāda, ka veiksmīgāka līdzekļu piesaiste no ES ir atkarīga no valsts institūciju darbības un valsts valdības ieinteresētības līdzekļu maksimālā piesaistē, kas uz doto brīdi Latvijā (attiecīgi Dienvidlatgalē) ir vājā līmenī – ES fondu kopējais piešķirto finanšu apjoms ir viens no zemākajiem starp ES valstīm. Latvijā nepieciešama gudrāka, kvalitatīvāka pieeja un augsto tehnoloģiju aktīva izmantošana. Ir jāizveido veiksmīga sistēma, kas apvieno vietējo zinātnieku izgudrojumus un projektus ar MVU iespējām. Salīdzinot ar Latvijas rīcības pieredzi, Īrijā visvairāk investīciju uzņēmējdarbības, intelektuālās attīstības, kapacitātes paaugstināšanas, inovācijas

darbības attīstībai tiek novirzīts atpalikušajiem reģioniem, tādējādi piesaistot talantīgos, spējīgos iedzīvotājus un zinātniekus darbībai šajos reģionos – līdz ar to paaugstinot reģionu dzīves kvalitātes līmeni un ekonomisko, sociālo attīstību. Ņemot vērā pasaules attīstības tempus, arvien jaunus zinātniskos atklājumus un sasniegumus, ikvienai valsts, reģiona un subreģiona attīstības stratēģijai ir jābūt pietiekami vispārīgai, lai elastīgi varētu mainīt taktiku darbībām dzīves kvalitātes paaugstināšanai un uzlabošanai.

Izstrādājot Dienvidlatgales prioritāros tautsaimniecības stratēģiskās attīstības virzienus un perspektīvas, darba autore kā piemēru izmantos Īrijas valsts attīstības pamatnosacījumus un reflektēs Īrijas labās prakses pieredzi. Būtiski ir noteikt Dienvidlatgales potenciālu, kas tiek analizēts darba trešajā nodaļā.

Galvenie secinājumi un vērtējumi par otrās nodaļas saturu

1. Īrijas valsts vēsturiskie notikumi laika posmā no 1970-tajiem gadiem līdz 1987. gadam ir veidojušies un attīstījušies līdzīgi kā pašreizējā situācijā Latvijā – ekonomiskā krīze, bezdarba pieaugums, masveida iedzīvotāju migrācija, uzņēmējdarbības aktivitāšu mazināšanās un uzņēmumu darbības pārtraukšana, lauksaimniecības jomas un sociālo problēmu risinājumu veidu un līdzekļu trūkums, vispārējā iedzīvotāju nomāktība utt.
2. Īrijas tradicionālo jomu restrukturizācija, iestāšanās Eiropas Savienībā, valsts politikas maiņa, ekonomikas pārstrukturizācija, rūpniecības, inovāciju un IT nozaru strauja attīstība, ieguldījums izglītībā, vienota tirgus izveide utt. veicināja Īrijas attīstību, panākot tās attīstības tempus, kas vērtējami kā viena no veiksmīgākajām un attīstītākajām mūsdienu valstīm Eiropā un pasaulē.
3. Esošajā ~15 gadu laika posmā sektoru specializācijas kontekstā Īrija ir koncentrējusies uz zināšanu ekonomikas attīstību. Būtiskākie prioritāšu virzieni ir definēti ķīmija un farmācija, informācijas un komunikāciju tehnoloģijas, materiālie un rūpniecības procesi, veselība un dzīvības zinātnes, dabas resursi, enerģija, transports, loģistika un infrastruktūra. Kopš 2009. gada globālā ekonomiskā krīze ir ietekmējusi valsts ekonomiskos attīstības tempus.
4. ES Struktūrfondu veiksmīgai apguvei izveidoti astoņi reģioni (platības un iedzīvotāju skaita ziņā ļoti līdzīgi Latvijā esošajiem pieciem reģioniem), kuru uzdevums ir ar projektu palīdzību attīstīt konkrētos reģionus. Administratīvo aparātu katrā reģionā pārvalda tikai 3 ierēdņi. Īrijā veiksmīgi darbojas reģionālās izlīdzināšanas un atbalsta programmas – reģioni, kuri var pretendēt uz atbalstāma reģiona statusu, ņemot vērā speciālās dotācijas rūpniecības jomas attīstībai, tiek veicināti attīstīties. Ieviestā politika joprojām darbojas un ir redzami gaidītie rezultāti.
5. Kā būtisku priekšnosacījumu Īrijas ekonomikas stimulēšanā jāuzsver izmaiņas nodokļu sistēmā, tādējādi veicinot vietējās uzņēmējdarbības attīstību, un veidojot investoru ieguldījumiem daudz pievilcīgāku valsts tēlu.
6. Valsts valdības, aģentūru un reģionu produktīvais, aktīvais darbs pierāda Īrijas valsts kopējo vēlmi attīstīt valsti ilgtermiņā, nodrošinot tās iedzīvotājiem augsta līmeņa dzīves kvalitāti. Produktivitāte un tās nozīme ir vērojama gan valsts, gan privātajās jomās.
7. Latvijas pieredze ekonomiskās izaugsmes attīstības jomā norāda uz līdzvērtīgu valstu situāciju analīzes un valsts lēmumu ilgtermiņa darbības trūkumu. Īrijas un Latvijas teritoriju attīstības salīdzinājuma analīze norāda uz Īrijas attīstības labās prakses piemēra reflektācijas iespējām darba autores pētāmajai teritorijai, veidojot maksimāli efektīvus ekonomikas tālāktīstības darbības virzienus, pamatnostādnes un plānus, kas sekmētu ilgtspējīgu attīstības augšupeju.

3. DIENVIDLATGALES SITUĀCIJAS ANALĪZE UN POTENCIĀLA IZVĒRTĒJUMS

Dienvidlatgale ir daļa no Latgales reģiona teritorijas. Sociālekonomiskie rādītāji galvenokārt ir pieejami un tiek salīdzināti un analizēti reģionu griezumā. Lai veiktu Dienvidlatgales situācijas analīzi un potenciāla izvērtējumu, nepieciešams iepazīties ar visa Latgales reģiona kopējo situāciju.

Latgales reģions atrodas Latvijas austrumos un robežojas ar diviem Latvijas reģioniem rietumu pusē: ziemeļrietumos ar Vidzemes reģionu, dienvidrietumos – ar Zemgales reģionu. Austrumu un dienvidu pusēs robežojas ar trijām valstīm: ziemeļaustrumos ar Krieviju, dienvidaustrumos – ar Baltkrieviju un dienvidos – ar Lietuvu. Latgales plānošanas reģions nesakrīt ar vēsturiski – etnogrāfisko Latgales reģionu. Plānošanas reģions ir atvasināta publiska persona, kas izveidota saskaņā ar Reģionālās attīstības likumu. Latgales plānošanas reģions ir dibināts 2006. gadā ar mērķi nodrošināt reģiona attīstības plānošanu, koordināciju, pašvaldību un citu valsts pārvaldes iestāžu sadarbību. 2006. gadā LR Saeima pieņēma grozījumus „Reģionālās attīstības likumā” (01.08.02006.) un plānošanas reģioniem piešķīra juridisku statusu. Latgales plānošanas reģions darbojas LR RAPLM pārraudzībā, saskaņā ar Reģionālās attīstības, Teritorijas plānošanas likumiem, Latgales plānošanas reģiona nolikumu un citiem spēkā esošiem normatīviem aktiem. Kopējā Latgales reģiona teritorija aizņem 14 550 km², kas ir ~23% no valsts kopplatības. Salīdzinot vairākus sociālekonomiskos rādītājus Latgales reģions ir vērtējams kā viszemāk attīstītais, piemēram, ja vidēji Latvijā reģionos IKP uz vienu iedzīvotāju ir 7144 Ls, tad Latgalē tas ir gandrīz divas reizes mazāks (Skat. 3.1. tab.).

3.1. tabula

Sociālekonomiskie rādītāji Latvijas reģionos

Rādītājs	Labākais rādītājs	Vidēji Latvijā	Zemākais rādītājs
Iekšzemes kopprodukts uz vienu iedzīvotāju, Ls (2008)	Rīgas reģions: 12 234	7 144	Latgales reģions: 3 926
Bezdarba līmenis, % (2010)	Rīgas reģions: 10.3	12.0	Latgales reģions: 16.0
Iedzīvotāju ienākuma nodoklis uz vienu iedzīvotāju, Ls (2009)	Rīgas reģions: 338.5	265.9	Latgales reģions: 158.3
Nefinanšu investīcijas uz vienu iedzīvotāju, Ls (2008)	Rīgas reģions: 3 072.6	2 151.2	Latgales reģions: 825.0
Demogrāfiskās slodzes līmenis (2010)	Rīgas reģions: 512.9	513.8	Zemgales reģions: 503.7
Ekonomiski aktīvo tirgus sektora statistikas vienību skaits uz 1000 iedzīvotājiem (2008)	Rīgas reģions: 60.2	55.6	Zemgales reģions: 46.9, Latgales reģions: 47.7
Iedzīvotāju blīvums uz vienu km ² (2010)	Rīgas reģions: 105.4	34.9	Vidzemes reģions: 15.3
Patstāvīgo iedzīvotāju skaita izmaiņas, % (2005.-2010)	Rīgas reģions: 0.3	-2.1	Latgales reģions: -6.4

Avots: Autores aprēķini pēc LR Centrālās Statistikas pārvaldes un VRAA datiem

Zemākais rādītājs valstī Latgales reģionā ir vērojams IKP, IIN, nefinanšu investīcijām un patstāvīgo iedzīvotāju skaita izmaiņām.

Dienvidlatgale ir subreģions, kas iesniedzas visdziļāk kontinentā. Dienvidlatgale ir devusi nozīmīgu ieguldījumu zinātnē un kultūrā, šeit dzimuši vairāki intelektuāli, gudri un izcili valsts zinātnieki, profesori un kultūras darbinieki.

Būtiskākais reģionu, teritoriju ekonomiskās attīstības pamats ir uzņēmējdarbība, attīstīta infrastruktūra, sociāli un ekonomiski aktīvi iedzīvotāji. Lai apzinātu teritorijas attīstības potenciālu, darba autore ir veikusi teritorijas novadu ģeogrāfisko, vēsturisko un ekonomisko vienotības analīzi, pētījusi un analizējusi ekonomiskā potenciāla situāciju, un izvērtējusi attīstības un ekonomiskā potenciāla iespējas.

3.1. Novadu ģeogrāfiskā un vēsturiskā vienotība

LR Saeima 2008. gada decembrī galīgajā lasījumā pieņēma Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likumu (Stājās spēkā ar 31.12.2008), kas noteic, ka Latvijā ir 109 novadi un 9 republikas nozīmes pilsētas. Kopš 2009. gada vidus Dienvidlatgales teritorijā ietilpst viena republikas nozīmes pilsēta Daugavpils un deviņi novadi (Novadu kartes skatāmas darba 7. pielikumā). 2009. gada jūnijā savu pastāvēšanu reģionā uzsāka trīs jauni novadi – Aglonas, Dagdas un Daugavpils. Pirms tam jau pastāvēja 6 izveidotie novadi – Ilūkstes (izveidots 2003. gadā), Krāslavas (izveidots 2001. gadā), Līvānu (izveidots 1999. gadā), Preiļu (izveidots 2000. gadā), Riebiņu (izveidots 2004. gadā) un Vārkavas (izveidots 2002. gadā) novadi. Dienvidlatgalē esošo novadu teritoriju (apvienoto pagastu) ģeogrāfiskā, vēsturiskā un ekonomiskā vienotība darbā tiek skatīta un analizēta katram novadam individuāli, sākot analīzi novadu izveides hronoloģiskā secībā. Apakšnodaļā sniegts īss novadu un republikas nozīmes pilsētas situācijas raksturojuma kopsavilkums. Novadu analīzes sīkāks izklāsts sniegts darba 8. pielikumā.

Līvānu novads. Novads Dienvidlatgalē izveidots kā pirmais novads, 1999. gadā. Pirms teritoriju apvienošanās pastāvēja cieša sadarbība starp apvienotajām pagastu pārvaldēm un pilsētu. Novada teritorija ir nevienmērīgi apdzīvota, Līvānu novads nodrošina iedzīvotājiem visus pamata pakalpojumus. Novads izmanto ekonomiskā trijstūra lielo pilsētu (Daugavpils, Rēzekne un Jēkabpils) sniegtos pakalpojumus izglītības (augstākās, profesionālās, mūžizglītības), zinātniskās pētniecības, sporta un kultūras jomās. Līvānu pilsēta ir iekļauta ERAF pilsētvides atbalsta programmā.

Preiļu novads. Novada teritorija ir cieši saistīta un apvienotās teritorijas jau agrāk ir sadarbojušās. Politisku interešu dēļ, Preiļu novada sākotnēji plānotā teritorija ir samazinājusies, jo potenciālie novadā ietilpstošie pagasti ir apvienojušies citos, neatkarīgos un ATR sākotnējos plānos neparedzētos novados (Riebiņu un Vārkavas novados). Līdz ar to ir izveidojusies situācija, kad Preiļu novada teritorija ir šauri izstiepta. Kaut arī apvienotos pagastus saista gan infrastruktūras, sociālā un kultūras vienotība, novada teritorijas analīzē jāatzīst, ka tas nav labākais teritorijas plānojuma skats – kopainā teritorijai trūkst vienotības izskata – nav apvienotas visas ar Preiļu pilsētu robežojošās pagastu teritorijas, kas nākotnē, iespējams, radīs diskomfortu iedzīvotājiem dažādu dokumentālu, juridisku lietu risināšanā. Preiļu novads nodrošina iedzīvotājiem visus pamata pakalpojumus un papildus aktīvi izmanto lielo pilsētu (Daugavpils, Rēzekne un Jēkabpils) sniegtos pakalpojumus izglītības (augstākās, profesionālās, mūžizglītības), zinātniskās pētniecības, sporta un kultūras jomās. Preiļu novada atrašanās trijstūra – Daugavpils, Rēzekne, Jēkabpils – centrā ir izdevīga vieta gan ģeogrāfiskā ziņā, gan arī kopumā labi attīstītas sabiedriskās satiksmes ziņā.

Riebiņu novads. Riebiņu novads ir tipiska lauku teritorija bez tajā ietilpstošas pilsētas vai pilsētciemata. Apvienotās pašvaldības ir ģeogrāfiski vienotas, kur administratīvais centrs ir Riebiņu ciems - ģeogrāfiski atrodas teritorijas vidū. Ņemot vērā, ka Riebiņu novads ir lauku teritorijas novads, tas nespēj pilnībā nodrošināt iedzīvotājiem visus pamata pakalpojumus, galvenokārt tie tiek izmantoti no blakus esošā Preiļu novada un Viļānu pilsētas. Novads izmanto arī lielo pilsētu (Daugavpils, Rēzeknes un Jēkabpils) sniegtos pakalpojumus izglītības (augstākās, profesionālās,

mūžizglītības), medicīnas, sociālo pakalpojumu, zinātniskās pētniecības, sporta un kultūras jomās.

Krāslavas novads. Novadā ietilpstošo teritoriju vienotība ir atzīmējama ar to, ka visi apvienotie pagasti atrodas Krāslavas rajona teritorijā, vienkopus apkārt Krāslavas pilsētas teritorijai. Krāslavas novada kopējā teritorijas ģeogrāfiskā vienotība - novada teritorija ir monolīta, to nešķeļ citas administratīvās teritorijas, nešķērso dabīgie šķēršļi - lieli mežu vai purvu masīvi, lielas upes, ezeri u.c. Novadā apvienotie pagasti ir gan ģeogrāfiski, gan arī vēsturiski vienoti. Kompaktuma ziņā pētāmā teritorija vērtējama kā vienota. Konfigurācijas ziņā novada teritorija nav izstiepta. Novads nodrošina iedzīvotājiem visus pamata pakalpojumus un papildus izmanto lielo pilsētu (lielākoties Daugavpils un Rēzeknes) sniegtos pakalpojumus izglītības (augstākās, profesionālās, mūžizglītības), zinātniskās pētniecības, sporta un kultūras jomās.

Vārkavas novads. Sadarbība starp apvienotajiem lauku pagastiem ir ilgusi vairākus gadus. Nacionālā sastāva ziņā viens no latviskākajiem novadiem Latvijas teritorijā. Teritoriju vieno līdzīgais derīgo izrakteņu potenciāls. Novads nenodrošina iedzīvotājiem visus pamata pakalpojumus, līdz ar to tos aktīvi izmanto blakus teritorijās esošo pilsētu (lielākoties Preiļu, Līvānu un Daugavpils) sniegtos pakalpojumus izglītības (augstākās, profesionālās, mūžizglītības), sociālo pakalpojumu, medicīnas, zinātniskās pētniecības, sporta un kultūras jomās.

Ilūkstes novads. Novada teritorijā pagastu sadarbība pirms apvienošanās galvenokārt bijusi izglītības, kultūras, tūrisma, sociālās aprūpes un uzņēmējdarbības jomās. Novadā apvienotajām teritorijām ir cieša kopējā teritorijas ģeogrāfiskā un vēsturiskā vienotība - novada teritorija ir monolīta, to nešķeļ citas administratīvās teritorijas, nešķērso dabīgie šķēršļi. Kompaktuma ziņā pētāmā teritorija vērtējama kā relatīvi vienota. Novads nenodrošina iedzīvotājiem visus pamata pakalpojumus, līdz ar to tos aktīvi izmanto blakus teritorijās esošo pilsētu (lielākoties Daugavpils un Līvānu) sniegtos pakalpojumus izglītības (augstākās, profesionālās, mūžizglītības), sociālo pakalpojumu, medicīnas, zinātniskās pētniecības, sporta un kultūras jomās.

Aglonas novads. Novadam ir novērojama savdabīga situācija, jo apvienotās teritorijas agrāk atradās 2 rajonu robežās – Preiļu un Krāslavas. Pagastu sadarbība pirms apvienošanās bijusi izglītības, tūrisma un reliģijas jomās. Novada teritorija ir monolīta, to nešķeļ citas administratīvās teritorijas, nešķērso dabīgie šķēršļi. Novadā apvienotie pagasti ir ģeogrāfiski, kultūrvēsturiski un ūdeņu vienoti. Kompaktuma ziņā pētāmā teritorija vērtējama kā relatīvi vienota. Lai arī novadā darbojas vairākas izglītības iestādes, tas ir lauku teritorijas novads, kurš nespēj pilnībā nodrošināt iedzīvotājiem visus pamata pakalpojumus, galvenokārt tie tiek izmantoti no blakus esošajiem Preiļu un Krāslavas novadiem. Novads izmanto arī lielo pilsētu (Daugavpils, Rēzeknes) sniegtos pakalpojumus izglītības (augstākās, profesionālās, mūžizglītības), medicīnas, zinātniskās pētniecības, sporta un kultūras jomās.

Dagdas novads. Pagastu sadarbība pirms apvienošanās galvenokārt bijusi izglītības, sociālās aprūpes, medicīnas, tūrisma un reliģijas jomās. Novads nodrošina iedzīvotājiem visus pamata pakalpojumu, un papildus izmanto lielo pilsētu (Krāslavas, Ludzas, Daugavpils) sniegtos pakalpojumus izglītības (augstākās, profesionālās, mūžizglītības), medicīnas, zinātniskās pētniecības, sporta un kultūras jomās. Apvienotā teritorija ir monolīta, to nešķeļ citas administratīvās teritorijas, nešķērso dabīgie šķēršļi, pagasti ir ģeogrāfiski, kultūrvēsturiski un ūdeņu vienoti. Kompaktuma ziņā pētāmā teritorija vērtējama kā relatīvi vienota.

Daugavpils novads. Novads ir lielākais apvienoto pagastu teritoriju skaita ziņā Dienvidlatgalē. Novada ģeopolitisko novietojumu raksturo austrumu robežas un kulturāli etniskā dažādība. Pagastu sadarbība pirms apvienošanās galvenokārt ir bijusi

izglītības, sociālās, medicīnas, valsts pārvaldes iestāžu (būvvaldes, VID, NVA) pakalpojumu izmantošanas, uzņēmējdarbības un tūrisma jomās. Novada teritorija ir ģeogrāfiski vienota, atsevišķas tās daļas nešķeļ citas administratīvās teritorijas, bet pastāv dabiskais šķērslis - Daugavas upe, kas sadala novadu divās daļās. Daugavpils novads ir vērtējams kā kompakta un vienmērīgi apdzīvota teritorija. Apvienotās pašvaldības ir ar ļoti atšķirīgu sociāli ekonomisko vidi un infrastruktūras sakārtību, kas būtiski ietekmē novada budžeta sadales principus, lai nodrošinātu visas teritorijas vienlīdzīgu un vienmērīgu attīstību. Novadam ir liela administratīva teritorija, kas ir grūti pārskatāma un pārvaldāma, tas nākotnē neizslēdz nomaļu veidošanos. Novads nodrošina iedzīvotājiem visus pamata pakalpojumus un papildus izmanto arī lielo pilsētu (īpaši Daugavpils) sniegtos pakalpojumus izglītības (augstākās, profesionālās, mūžizglītības), medicīnas, zinātniskās pētniecības, sporta un kultūras jomās.

Daugavpils pilsēta. Otrā lielākā un nacionālas nozīmes Latvijas pilsēta. Daugavpils atrodas pie Latvijas austrumu robežas un ir nozīmīgs sociāli ekonomiskās attīstības centrs Baltijā, tā ir lielākā pilsēta četrus valstu pierobežā (Krievija, Baltkrievija, Lietuva) un ES Austrumu pierobežā. Pilsēta atrodas nozīmīgu transporta tīklu krustpunktā, izdevīgais ģeogrāfiskais stāvoklis ļāvis pilsētai attīstīties par nozīmīgu pakalpojumu centru reģionā ar ietekmes zonu gan Latvijā, gan Lietuvā un Baltkrievijā (*Daugavpils pilsētas...*, 2008). Daugavpils ir liels dzelzceļa mezgls, kas veicina rūpniecības attīstību. Pilsētas teritorijā darbojas vairāki lieli metālapstrādes uzņēmumi, attīstīta ir pārtikas un vieglā rūpniecība, aktīvi darbojas vidējā un mazā biznesa sektors. Daugavpils nodrošina iedzīvotājiem visus pamata pakalpojumus. Esošā multietniskā Daugavpils sabiedrība ir veidojusies dažādos vēsturiskos apstākļos, pateicoties Daugavpils Universitātei, atjaunotajam teātrim un dažādu kultūrnacionālu biedrību darbībai, pilsēta ir kļuvusi par nozīmīgu Latgales kultūras, izglītības centru. Daugavpils pilsēta ir iekļauta ERAF pilsētvides atbalsta programmā.

Dienvidlatgales teritorijā esošie novadi un republikas nozīmes pilsēta iekļaujas Latgales reģiona inženiertehnoloģiju klasterī, biznesa inkubatoru tīklā, mākslas un amatniecības sektora attīstībā, kultūrvēstures, kultūras izziņas, dabas un aktīvā tūrisma produktu klāstā. Dienvidlatgalē esošo pilsētu un novadu ģeogrāfiskā, vēsturiskā un ekonomiskā vienotība norāda uz teritorijā esošo iedzīvotāju iekļaušanos subreģiona telpā. Jebkuras teritorijas pastāvēšana, darbība, vides un telpas attīstība ir atkarīga no esošās teritorijas potenciāla – iedzīvotājiem, teritorijas atrašanās vietas, dabas resursiem. Lai veiktu pilnīgu Dienvidlatgales analīzi un izstrādātu teritorijas attīstības stratēģijas virzienus, nepieciešams izziņāt un izpētīt esošo teritorijas ekonomiskā potenciāla raksturojumu.

3.2. Ekonomiskā potenciāla raksturojums

Dzīves vides un saimnieciskās darbības iespējas Latvijas reģionos būtiski atšķiras. Atšķirības novērojamas teritoriju nevienmērīgā ekonomiskajā attīstībā un saimnieciskajā aktivitātē, nodarbinātības un bezdarba līmenī, iedzīvotāju ienākumu līmenī, sociālās un kultūras dzīves nosacījumos. Reģionu un teritoriju nevienmērīgā sociālekonomiskā attīstība ir veidojusies vēsturiski gan objektīvu, gan subjektīvu faktoru ietekmē. Darba autore analizē Dienvidlatgales teritorijā esošo iedzīvotāju, dabas resursu, inženierinfrastruktūras, uzņēmējdarbības situāciju un veic esošās situācijas analīzi iespējamajām, veiksmīgāk attīstīties spējīgajām jeb perspektīvajām uzņēmējdarbības formām, jomām un nozarēm.

Ekonomiskā potenciāla raksturojumam Dienvidlatgalē esošie novadi tiek skatīti vienkopus, kā viena teritorija, datu analīzi (LR Centrālās Statistikas pārvaldes sniegtie dati) veicot bijuš rajonu griezumā un salīdzinājumā ar visas Latvijas rajonu

statistiskajiem rādītājiem (ATR tika pabeigta 2009. gada jūlijā, līdz ar to statistika novadu griezumā ir tikai no minētā laika posma). Laika periods, kurā tiek analizēts Dienvidlatgales ekonomikas potenciāls ir no 1990. gada līdz 2009. gadam. Ņemot vērā statistikas datu pieejamību, daļa statistikas rādītāju ir analizēta sākot no 1995., 2000. vai 2005. gada.

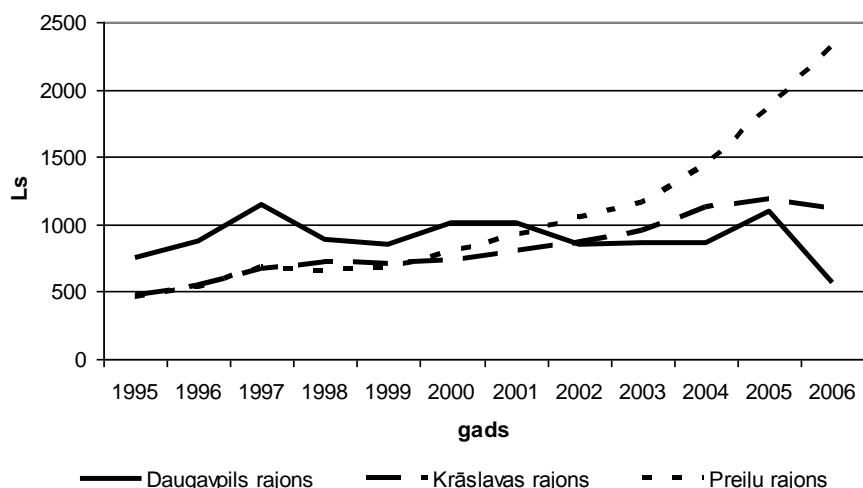
Iekšzemes kopprodukts

Viens no nozīmīgākajiem kompleksajiem rādītājiem, kas raksturo reģiona ekonomiskās attīstības līmeni ir iekšzemes kopprodukts (IKP). IKP ir valsts teritorijā saražotu gala produktu un pakalpojumu summārā vērtība gada laikā. Saskaņā ar Latvijas valsts reģionālās attīstības aģentūras sniegtajiem datiem un veikto analītiķu, ir nosakāms, ka Latvijas IKP struktūra atbilst mūsdienu attīstītas valsts pazīmēm, izņēmums ir vienīgi ražošanas nozīmes novērtējums ekonomiskajā struktūrā, jo pieaugums rūpniecības sektorā krietni atpaliek no kopējā ekonomikas pieauguma. Latvijas ekonomikas izaugsme, kas balstās galvenokārt uz tirdzniecību un iekšzemes pakalpojumiem, nav pietiekami līdzsvarota un daudzveidīga (*Reģionu...*, 2007). Lai Latvijas valsts ekonomika būt ilgtspējīga un līdzsvarota, tad būtisks komponents ir eksportspējīga un inovatīva ražošana. Ja tiks stiprināta tās attīstība, tad ir iespējams būtiski līdzsvarot tieši reģionu potenciālu.

IKP aprēķins ir komplicēts process, kas prasa ilgu laiku un, atšķirībā no citiem rādītājiem, Centrālās Statistikas pārvaldes IKP sniegtie dati tiek publiskoti ar aptuveni divu gadu nobīdi. Šobrīd Dienvidlatgales bijušo rajonu IKP rādītāji ir pieejami tikai līdz 2006. gadam. IKP dati novadu sadalījumā nav pieejami.

Latgales reģionā IKP apjoms no 1995. gada patstāvīgi palielinās, tomēr citos Latvijas reģionos IKP ir vērojams vēl straujāks palielinājums, līdz ar to Latgales reģions ir ar viszemāko rādītāju valstī. IKP rādītājs Dienvidlatgales rajonos kopš 1995. gada līdz 2006. gadam ieskaitot nav bijis vienmērīgs (datu tabula 9. pielikumā). Visaugstākais IKP rādītājs no 1995. gada līdz 2001. gadam bijis Daugavpils rajonā, piedzīvojot strauju IKP samazinājumu 2006. gadā – no visaugstākā rādītāja 50194 tūkst.Ls (1997. gadā) uz 22535 tūkst.Ls. Krāslavas rajonā IKP rādītājs kopš 1995. gada ir vienmērīgi audzis, tikai 2006. gadā nedaudz samazinoties, salīdzinot ar 2005. gadu, kad sasniegts augstākais IKP rādītājs (40340 tūkst.Ls) pētāmajā laika posmā. Preiļu rajona IKP rādītājs kopš 1995. gada ir strauji pieaudzis pat par 4,5 reizēm – no 20101 tūkst.Ls 1995. gadā līdz 90011 tūkst.Ls 2006. gadā. Kopš 2002. gada Preiļu rajona IKP rādītājs ir augstākais Dienvidlatgalē. 2006. gadā, kad Daugavpils un Krāslavas rajonos pēc vairāku gadu IKP pieauguma, ir vērojams tā samazinājums, Preiļu rajona IKP rādītājs sasniedz augstāko Dienvidlatgales rajonu IKP rādītāju (zemākais starp rajoniem ir 18099 tūkst./Ls Krāslavas rajonā 1995. gadā). Tas norāda uz rajona attīstības straujo kāpumu un ekonomikas pozīcijām Dienvidlatgalē.

Viszemākais IKP rādītājs uz 1 iedzīvotāju 2006. gadā ir Daugavpils rajonā 566 Ls un visaugstākais – Preiļu rajonā 2331 Ls (skat. 3.1. att., dati – 9. pielikumā). IKP kāpumu izraisīja iekšējā pieprasījuma straujš kāpums, jo darba atalgojums ir audzis daudz straujāk nekā inflācija, tāpat jāatzīmē arī minētā laika posma kreditēšanas apjomu pieaugums, kā arī tas, ka Latvijā ieplūst ES finansējums, kas arī iespaido ekonomiskos procesus. IKP raksturo nacionālās ekonomikas attīstības līmeni, taču pēc šī rādītāja nevar precīzi noteikt tautas labklājību (*Bikse, 2007*). Iekšzemes kopprodukts ir svarīgākais valsts ekonomikas attīstības rādītājs, taču tā nozīmi nevar absolutizēt. Cilvēku dzīves kvalitāte ir plašāks jēdziens nekā ienākumu līmenis.

Avots: Autores veidots pēc 1995.-2006. gadu LR Centrālās Statistikas pārvaldes datiem

3.1. att. Dienvidlatgales rajonu IKP uz vienu iedzīvotāju, Ls

Zināmā mērā IKP var uzskatīt par kvantitatīvi izteiktu sabiedrības iespēju summu — arī iespēju iegādāties noteiktu daudzumu preču un pakalpojumu (*Cilvēkkapitāls...*, 2010). Kvalitatīvam ekonomiskā potenciāla raksturojumam darba autore sīkāk analizē iedzīvotāju (skaits, blīvums, migrācija, demogrāfija utt.), dabas resursu, transporta infrastruktūras un uzņēmējdarbības nozares rādītājus.

3.2.1. Iedzīvotāji

Jebkura teritorija ir sociāli attīstīties spējīga, ja tajā mīt cilvēki. Katras teritorijas svarīgākā bagātība ir iedzīvotājs, cilvēks. Tas ir arī teritorijas sociālekonomiskās attīstības pamats.

Dienvidlatgales teritorija ir 6855 km² liela, kur Daugavpils rajons aizņem 2525 km², Krāslavas – 2288 km² un Preiļu rajons 2042 km² lielu platību. Rajona teritoriju lielumi vērtējami kā līdzīgi, bet tie ir atšķirīgi iedzīvotāju skaita un līdz ar to apdzīvotības blīvuma ziņā. Iedzīvotāju blīvuma atšķirības ir saistītas ar vēsturiski veidojušos apdzīvotības un saimniecisko struktūru. Laika gaitā tās pakāpeniski mainās, galvenokārt migrācijas procesu ietekmē.

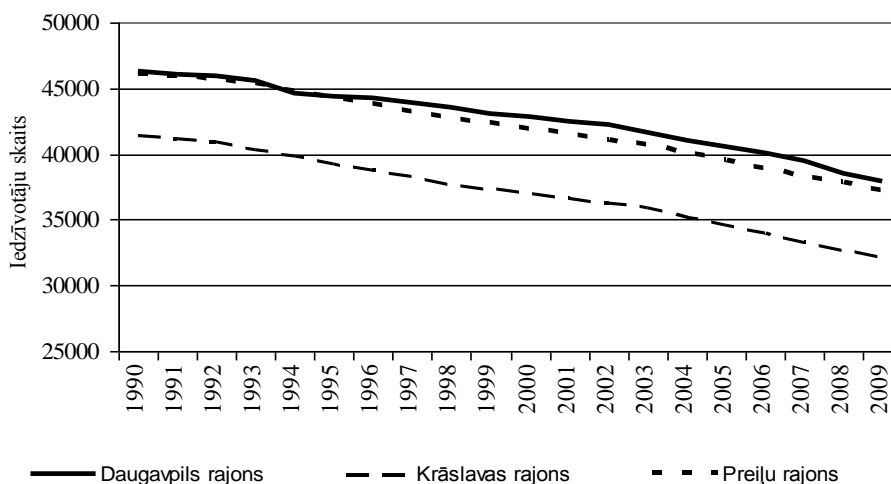
Iedzīvotāju skaits

Iedzīvotāju skaita, sastāva un pieauguma rādītāji veido valsts un tās reģionu demogrāfiskos resursus jeb demogrāfisko potenciālu. Demogrāfiskajam potenciālam ir nozīmīga loma reģionu ilgtspējīgā attīstībā. Iedzīvotāju skaita pieaugumu sekmē četru galveno demogrāfisko faktoru – dzimstības, mirstības, migrācijas saldo un iedzīvotāju vecumsastāva – mijiedarbība (*Latvija...*, 2005). Lai veidotos labvēlīga demogrāfiskā situācija: 1) dzimstībai ir jābūt augstākai par vienkāršu paaudžu nomaiņu; 2) ir jāsamazinās mirstībai; 3) migrācijas saldo ir jābūt pozitīvam; 4) iedzīvotāju vecumsastāvam ir jāsekmē demogrāfiskā izaugsme.

Pētot un analizējot iedzīvotāju skaitu Latvijas reģionu griezumā (neiekļaujot republikas pilsētas) no 1990. gada līdz 2009. gadam ir vērojams, ka Latgales reģionā ir vislielākais iedzīvotāju skaits (Vidzemē – Vidzemes reģionā). Kopš 1991. gada dabiskais iedzīvotāju pieaugums Latvijā ir negatīvs, kas liecina par negatīvām tendencēm valstī kopumā, notiekot diviem atšķirīgiem procesiem – dzimstības samazinājumam un iedzīvotāju migrācijai.

Ne tikai Latvijā kopumā, bet arī Dienvidlatgales rajonos un republikas nozīmes pilsētā Daugavpilī laika posmā no 1990. gada līdz 2009. gadam iedzīvotāju skaits

pakāpeniski samazinās (par 19.8% Dienvidlatgalē, par 10.23% Latvijā kopumā). Iemesli iedzīvotāju skaita samazinājumam ir vairāki – iedzīvotāju dzimstības zema un augstais mirstības līmenis, un iedzīvotāju migrācija. Visaugstākais Dienvidlatgales iedzīvotāju skaita samazinājums ir novērojams Krāslavas rajonā, kurā, salīdzinot visus trīs rajonus, ir un ir bijis viszemākais patstāvīgo iedzīvotāju skaits (skat. 3.2. att., dati – 9. pielikumā). Visaugstākais iedzīvotāju skaits novērojams Daugavpils rajonā, atzīmējot, ka Preiļu rajons skaitliski ir tuvu Daugavpils rajona pastāvīgo iedzīvotāju skaitam.

Avots: Darba autore veidots pēc 1990-2009. gadu LR Centrālās Statistikas pārvaldes datiem

3.2. att. Patstāvīgo iedzīvotāju skaits Dienvidlatgales rajonos gada sākumā

2009. gada sākumā Dienvidlatgalē bija 212052 patstāvīgo iedzīvotāju, rajonu sadalījumā – Daugavpils rajonā 37883 patstāvīgo iedzīvotāju, Preiļu – 37212 un Krāslavas – 32100. Daugavpils pilsētā situācija bija ar līdzīgu tendenci kā bijušajos rajonos – ja 1990. gadā iedzīvotāju skaits sastādīja 126575, tad 2009. gadā tikai 104857 iedzīvotājus. Vislielākais skaits iedzīvotāju Daugavpilī bija 1992 gadā – 127619.

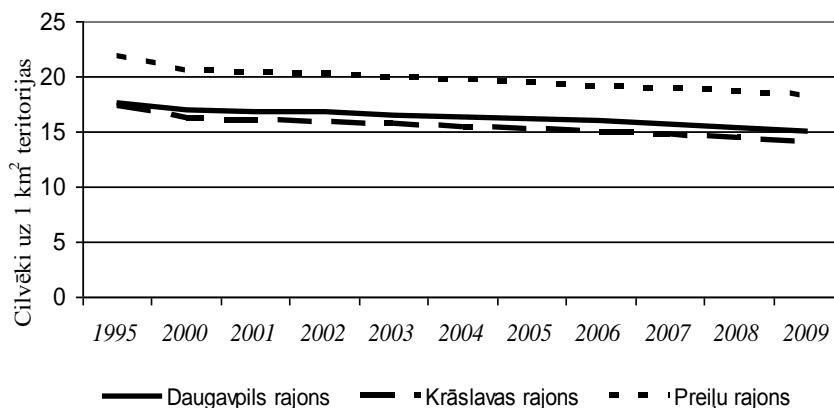
Dienvidlatgales teritorijas apdzīvotības rādītāji pozitīvi raksturo reģiona attīstības potenciālu. Statistikas dati noraida dažreiz sabiedrībā pausto viedokli par Latgales zemo apdzīvotības līmeni (*Iedzīvotāji..., 2009*). Lai arī pastāv pozitīvais apdzīvotības potenciāls, diemžēl pēdējo divu gadu statistikas dati liecina, ka reģionā ir izteikta iedzīvotāju skaita samazināšanās tendence, kas skar gan laukus, gan pilsētas – tam pamatā ir negatīva dabiskā pieauguma bilance. Ne tikai Dienvidlatgales, bet visas Latgales reģionā ir līdzīgs iedzīvotāju skaits pilsētās un laukos, kas var dot stimulu dažādu ekonomisko nozaru (rūpniecības, lauksaimniecības, pakalpojumu) attīstībai, kas var būt uzskatāms par būtisku priekšnoteikumu abu apdzīvotības vienību - pilsētu un lauku - sociāli ekonomiskās situācijas stabilizēšanai.

Iedzīvotāju blīvums

Viens no teritorijas attīstības pamatrādītājiem ir apdzīvotības blīvums. Iedzīvotāju blīvums konkrētai teritorijai ir kā rādītājs, kas ir netieši saistīts ar teritorijas sociālekonomisko attīstību. Piemēram, jo lielāks apdzīvotības blīvums, jo vieglāk ir nodrošināt pakalpojumu infrastruktūru. Izstrādājot teritorijas attīstības stratēģiju vai nosakot tās virzienus, šie rādītāji ir būtiski. Iedzīvotāju blīvums teritorijās ir saistīts ar vēsturisko apdzīvotības un saimniecisko struktūru.

2009. gada sākumā, iedzīvotāju blīvums uz 1 kvadrātkilometru Latgales reģionā, salīdzinājumā ar pārējiem Latvijas reģioniem, ir otrs lielākais (23.6) rādītājs pēc Zemgales reģiona (26.3).

Analizējot datus par Dienvidlatgali, novērojams, ka saistībā ar kopējo patstāvīgo iedzīvotāju skaita samazinājumu, iedzīvotāju blīvums Dienvidlatgalē sarucis no 18.83 (1995. gadā) līdz 15.77 (2009. gadā) iedzīvotājiem uz vienu kvadrātkilometru (skat. 3.3. att., dati – 9. pielikumā). Salīdzinājumā Latvijā kopumā vidējais apdzīvotības blīvuma rādītājs uz 1 kvadrātkilometru 1995. un 2009. gadā bija attiecīgi 38.7 un 35 iedzīvotāji. Līdzvērtīgi Latvijas vidējam rādītājam, kas minēto gadu laikā sarucis par 3.70 iedzīvotājiem uz 1 km², arī Dienvidlatgales teritorijas apdzīvotības blīvums 2009. gadā, salīdzinot ar 1995. gadu, ir samazinājies par 3.07 iedzīvotājiem.

Avots: Autores veidots pēc 1995., 2000. - 2009. gadu LR Centrālās Statistikas pārvaldes datiem

3.3. att. Dienvidlatgales rajonu apdzīvotības blīvums gada sākumā (iedz. uz 1 km²)

Vērtējot iedzīvotāju apdzīvotības blīvumu rajonu griezumā, Dienvidlatgales rajoni kopumā uzrāda vidējus rādītājus. Ja 1995. gadā vidējais Latvijas rajonu iedzīvotāju blīvums bija 19.78 iedzīvotāji uz 1 km² un 2009. gadā – 18.27, tad Dienvidlatgalē šajā laika posmā attiecīgi bija 18.83 un 15.77 iedzīvotāji uz 1 km². Iedzīvotāju blīvums uz 2009. gada sākumu, salīdzinot ar 1995. gadu, Latvijas rajonos vidēji samazinājās par 1.51 iedzīvotāju uz 1 km², bet Dienvidlatgalē par 3.07, kas uzrāda strauju patstāvīgo iedzīvotāju skaita samazinājumu laika posmā pēc 1995. gada.

Vislielākais apdzīvotības blīvums, salīdzinot visus Dienvidlatgales reģiona rajonus, ir Preiļu rajonā. Lai arī iedzīvotāju skaita ziņā Daugavpils rajonā ir vislielākais skaits iedzīvotāju starp Dienvidlatgalē ietilpstošajiem rajoniem, iedzīvotāju apdzīvotības blīvuma ziņā Daugavpils rajons ir līdzīgos rādītājos kā Krāslavas rajonā.

Apdzīvotības blīvums 2009. gadā Dienvidlatgales rajonu teritorijās ir vērtējams kā vidēji zems, izņemot Preiļu rajonu (18.30), kur rādītājs ir pat nedaudz augstāks nekā visu Latvijas rajonu vidējais rādītājs – 18.26. Daugavpils rajonā 2009. gadā, salīdzinot ar 1995. gada datiem un salīdzinājumā ar pārējiem reģiona rajoniem, ir vismazākais iedzīvotāju blīvuma samazinājums – 2.6 iedzīvotāji uz 1 km².

Iedzīvotāju migrācija

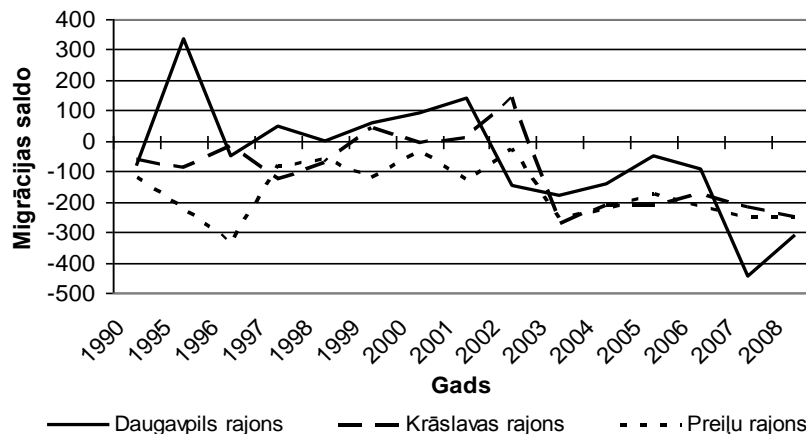
Iedzīvotāju ilgtermiņa migrācija ir iedzīvotāju pārvietošanās no vienas administratīvās teritorijas uz citu patstāvīgās dzīvesvietas maiņas nolūkā vai vismaz uz vienu gadu. Izšķir iekšējo (valsts robežās) un ārējo (ārpus valsts robežām) migrāciju. Iebraukušo un izbraukušo iedzīvotāju starpība veido migrācijas saldo. Tas ir uzskatāms par vienu no būtiskākajiem teritorijas pievilcības rādītājiem.

Latvijā kopumā kopš 1991. gada migrācijas saldo ir negatīvs. Kopš 2002. gada starpvalstu migrācijas apjomi kopumā ir samazinājušies, tomēr Latvijas valsts iestāšanās ES ir radījusi iedzīvotāju mobilitātes pieauguma tendences. Saistībā ar pēdējos pāris gados valstī esošo ekonomisko situāciju, iedzīvotāju starpvalstu migrācija ir pieaugusi un joprojām ir vērojama būtiska emigrācijas tendence. Atšķirības starp reģioniem iezīmē valsts iedzīvotāju iekšējā migrācija, kas, protams, nemaina iedzīvotāju

kopskaitu valstī, tomēr būtiski ietekmē katra reģiona attīstības tendences. Liela nozīme ir vērojama katras atsevišķas teritorijas ekonomiskās dzīves veidošanā, infrastruktūras attīstīšanas tempu būtiskumā un piemērotu dzīves apstākļu nodrošināšanā.

Analizējot ilgtermiņa migrācijas datus starp reģioniem, ir vērojams, ka 1990. gadā tikai Latgales reģionam ir bijis pozitīvs migrācijas saldo – 219 iedzīvotāji, pārējos reģionos migrācijas saldo bijis negatīvs. 2008. gadā Latgales reģionā (-2167 iedzīvotāji) ir lielākais negatīvais migrācijas saldo starp visiem Latvijas reģioniem.

Ilgtermiņa migrācijas saldo Dienvidlatgales rajonos ir ar krasi negatīvu tendenci (skat. 3.4. att., dati – 9. pielikumā). Līdz 2003. gadam migrācijas saldo Dienvidlatgalē vairākos laika posmos bija ar nelielu, bet pozitīvu tendenci, kopš 2003. gada migrācijas saldo pazeminās, īpaši krasi tas novērojams tieši 2003. un 2007. gados.

Avots: Autores veidots pēc 1990., 1995. - 2008. gadu LR Centrālās Statistikas pārvaldes datiem

3.4. att. Ilgtermiņa migrācijas saldo Dienvidlatgales bijušajos rajonos

No 1990. gada līdz 2003. gadam migrācijas saldo vairākos laika posmos Daugavpils un Krāslavas rajonos bijusi ar pozitīvu tendenci, bet pēc 2003. gada – tikai ar negatīvu tendenci strauji palielinoties. Krasas migrācijas saldo svārstības ir bijušas Daugavpils rajonā – no strauji pozitīva (334 iedzīvotāji) migrācijas saldo 1995. gadā līdz krasi negatīvam 2007. gadā – 446 iedzīvotāji. Krāslavas rajona migrācijas saldo visstraujāk pazeminājies 2003. gadā, nākošajos gados uzrādot tendenci uz saldo pieaugumu, bet jau 2007. gadā atkal samazinoties.

Iedzīvotāju dzīves vietas maiņa starp valstīm ES tiek uztverta neitrāli pozitīvi, vairākām attīstītākajām valstīm trūkst darbaspējīgo iedzīvotāju (lielākoties mazkvalificētu), līdz ar to ES starpvalstu bezvīzu režīms ļauj veiksmīgi novērst esošo problēmu. Kopējā valsts statistika migrācijai 2008. gadā liecina, ka minētā gada laikā darbā uz ārzemēm visintensīvāk izceļoja Latgales iedzīvotāji – katrs ceturtais (22.8%), nedaudz mazāk – katrs piektais (19.2%) – no Pierīgas, bet katrs sestais (17.8%) – no Rīgas. No visiem ārzemēs nodarbinātajiem Latvijas iedzīvotājiem gandrīz puse (45.6%) izceļojuši uz Lielbritāniju, katrs ceturtais (22.6%) – Īriju, katrs deviņpadsmitais (5.3%) bija nodarbināts Norvēģijā, nedaudz mazāk (5%) – Vācijā, 3.9% strādāja Krievijā, bet 2.7% – Igaunijā (*Aizvadītajā...*, 2009). Iedzīvotāju dzīves vietas maiņa valsts, reģionu un novadu iekšienē ir ļoti cieši saistīta ar konkrētās teritorijas attīstību. Tā ataino, vairo un vājina saimniecisko potenciālu, arī vedina izzināt notiekošā procesa cēloņus un iemeslus, kā arī tālejošās sekas. Migrācijas ietekme uz ekonomisko situāciju Latvijā ienes savas korekcijas valsts nākotnes attīstībā un iespējās. Bieži tiek uzskatīts, ka pašreizējos apstākļos emigrācijas iespējas samazina bezdarba pieaugumu un līdz ar to arī sociālo spriedzi. Tomēr, ņemot vērā, ka emigrē arī daudz jaunu un augsti izglītotu cilvēku, emigrantu vidū var būt potenciālie darba devēji, kas, izmantojot savas biznesa

idejas Latvijā, dotu darbu ne tikai sev, bet nodarbinātu arī citus cilvēkus (*Krasnopjorovs, 2010*). Tautsaimniecībai emigrācija rada būtiskus izaicinājumus - draudus, kurus valsts (valdība) ar ekonomisko politiku var pārvērst par iespējām, un to arī vajag izmantot. Piemēram, ilgtermiņa emigrācija samazina Latvijas ilgtermiņa ekonomikas potenciālu, it sevišķi, ja emigrē augsti izglītoti speciālisti. Tomēr, atgriežoties Latvijā, šādiem migrantiem būtu iespēja izmantot vērtīgu darba pieredzi un jaunas zināšanas, tādējādi sekmējot Latvijas ekonomikas potenciālu, - tas īpaši attiecas uz tiem augsti izglītotajiem speciālistiem, kas ārvalstīs stažējās izglītībai atbilstošās profesijās.

Īrijas valsts pieredze migrācijas problemātikā 1987.-2007. gados ir unikāla migrācijas plūsmas pārmaiņu ziņā. Straujā valsts tautsaimniecības attīstība 1990. gados radīja pieaugošu pieprasījumu pēc darbaspēka, kas bija būtiskākais iemesls atgriežoties emigrējošajiem pilsoņiem un kā potenciālā darbavieta jauno ES dalībvalstu pilsoņiem, īpaši no Austrumeiropas valstīm. Īrijas pieredze norāda, kāda ietekme ir mērķtiecīgai uzticības atjaunošanas politikai ekonomikas attīstībai kopumā. Tautsaimniecības attīstība, dzīves kvalitātes pieaugums un uzticība politikas veidotājiem, valsts valdības ieinteresētība valsts un reģionu ilgtspējīgā attīstībā ir galvenie nosacījumi, lai veicinātu Latvijas, Doenvīdlatgales migrantu atgriešanos.

Demogrāfiskā situācija

Demogrāfisko un sociālekonomisko potenciālu teritorijās lielā mērā nosaka iedzīvotāju vecuma sastāvs un attiecības starp galvenajām vecuma grupām.

Demogrāfiskie procesi nenorit strauji, izņēmums ir politisko notikumu sekām (kari), dabas stihijām, epidēmijām un straujiem sociālpolitiskiem pārveidojumiem. Latvijas demogrāfisko un sociālekonomisko potenciālu būtiski ietekmēja divi pasaules kari un sociālpolitiskās pārmaiņas pēc valsts neatkarības atgūšanas. 21. gs. sākumā Latvijas iedzīvotāju skaits bija apmēram tāds pats kā 20. gs. sākumā. I Pasaules kara priekšvakarā Latvijas teritorijā dzīvoja 2.5 miljoni iedzīvotāju, bet II Pasaules kara priekšvakarā – 1.9 miljoni (*Latvija..., 2005*).

Latvijā kopvērtējumā pieaug demogrāfiskā slodze. Vispārējo demogrāfiskās slodzes līmeni izsaka attiecība starp to iedzīvotāju kopskaitu, kuri vēl nav sasnieguši darbības vecumu vai ir to pārsnieguši (galvenokārt patērētāji), un darbības vecumā esošo iedzīvotāju skaitu (galvenokārt resursu radītāji). Jo lielāka ir vispārējā demogrāfiskā slodze, jo vairāk resursu sabiedrībai kopumā un vietējām pašvaldībām jānovirza sociālajām vajadzībām.

Iedzīvotāju vecumsastāvs ir būtisks radītājs, kas raksturo ne tikai valsts vai atsevišķa reģiona demogrāfisko situāciju, bet arī liecina par sociālekonomiskās attīstības potenciālu un iespējām. No reģionālās attīstības viedokļa īpaši svarīgi ir raksturot iedzīvotāju sadalījumu pēc darbības vecuma, kas liecina par nodarbinātības attīstības perspektīvām (*Iedzīvotāji..., 2009*). Savukārt proporcijas starp iedzīvotāju skaitu līdz darbības vecumam un pensijas vecuma cilvēku skaitu raksturo paaudžu nomaiņas tendences. Teritorija esošajā laikā ekonomiski būs spēcīgāka ar darbības vecuma iedzīvotāju pārsvaru. Perspektīvā pētīt teritoriju tieši iedzīvotāju skaits pirms darbības vecuma nosaka nākotnes turpmāko kvalitatīvo teritorijas attīstību. Piemēram, ja attiecībā uz konkrētu teritoriju, ir plānots būtiski palielināt ekonomisko aktivitāti (lielas rūpnīcas atvēršana), ir jāņem vērā, vai no iedzīvotāju skaita būs pietiekams daudzums, kas spēs nodrošināt un veikt šīs aktivitātes un vai nav laicīgi jāplāno darbaspēka piesaiste teritorijai.

Iedzīvotāju skaits visā Latvijas teritorijā katru gadu turpina samazināties, tāpēc demogrāfiskā situācija valstī ir vērtējama kā nelabvēlīga. Latvijā par nopietnu sociāli demogrāfisko problēmu ir kļuvusi iedzīvotāju novecošanās. Starp galvenajām tās

izpausmes formām jāmin gados veco iedzīvotāju īpatsvara pieaugums, bērnu un jauniešu īpatsvara samazinājums, kā arī darbaspējas vecuma iedzīvotāju kontingenta vidējā vecuma palielinājums (*Reģionu...*, 2006). Iedzīvotāju vecumsastāvs lielā mērā nosaka valsts iedzīvotāju dzīves līmeni. No vecumgrupu skaitliskajām attiecībām ir atkarīgs ekonomiski aktīvo iedzīvotāju īpatsvars, darba resursu apjoms, darbaspējīgo iedzīvotāju noslodze ar bērniem un pensionāriem. Demogrāfiskie rādītāji ir cieši saistīti ar valsts, reģionu, novadu teritoriju tālāku attīstību.

3.2. tabula

Dienvidlatgales iedzīvotāju skaits darbaspējas vecumā gada sākumā

Gads/ rajons	2005	2006	2007	2008	2009	Bāzes absolūtais pieauguma temps
Daugavpils rajons	25 043	25 082	25 229	24 896	24 845	-198
Krāslavas rajons	21 232	21 049	21 075	20 948	20 908	-324
Preiļu rajons	24 405	24 370	24 473	24 435	24 455	50
Kopā	70 680	70 501	70 777	70 279	70 208	-472

Avots: Autores veidots pēc 2005. - 2009. gadu LR Centrālās Statistikas pārvaldes datiem

Iedzīvotāju skaits darbaspējas vecumā (atbilstoši attiecīgo pētāmo gadu likumdošanā noteiktajiem darbaspējas un pensijas vecumiem) Dienvidlatgales rajonos ir ar līdzīgiem rādītājiem (skat. 3.2. tab.). Analizējot bāzes absolūtos pieauguma tempus ir vērojams, ka pieauguma temps ir negatīvs - darbaspējīgo iedzīvotāju skaits samazinājies par 472 iedzīvotājiem. Preiļu rajonā, salīdzinot ar 2005. gada datiem, 2009. gadā iedzīvotāju skaits darbaspējas vecumā pieaudzis par 50 iedzīvotājiem. Visaugstākais darbaspējas vecuma iedzīvotāju skaita samazinājums ir novērojams Krāslavas rajonā.

Analizējot iedzīvotāju īpatsvaru darbaspējas vecumā (atbilstoši attiecīgo pētāmo gadu likumdošanā noteiktajiem darbaspējas un pensijas vecumiem), var secināt, ka situācijas visos trīs rajonos ir līdzvērtīga – īpatsvara % palielinājums novērojams visā Dienvidlatgalē (skat. 3.3. tab.), bez krasām rajonu atšķirībām.

3.3. tabula

Dienvidlatgales iedzīvotāju vecumsastāvs gada sākumā, %

Gads/ Rajons	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Bāzes pieauguma temps, %
Iedzīvotāju īpatsvars darbaspējas vecumā gada sākumā, %											
Daugavpils	55.8	57.3	57.8	59.8	60.5	61.7	62.6	63.9	64.5	65.6	9.8
Krāslavas	55.6	56.9	57.6	59.6	60.2	61.4	62	63.3	64	65.1	9.5
Preiļu	56.4	57.7	58.2	60	60.6	61.9	62.6	63.9	64.8	65.7	9.3
Iedzīvotāju īpatsvars virs darbaspējas vecuma gada sākumā, %											
Daugavpils	25.4	24.8	24.9	23.7	23.7	23.3	23	22.4	22.2	21.5	-3.9
Krāslavas	26.3	25.6	25.5	24.2	24.2	23.8	23.6	22.9	22.7	22.1	-4.2
Preiļu	24.4	23.7	23.9	22.9	23.1	22.6	22.5	21.9	21.6	21.1	-3.3
Iedzīvotāju īpatsvars līdz darbaspējas vecumam gada sākumā, %											
Daugavpils	18.8	17.9	17.3	16.5	15.8	15	14.4	13.7	13.3	12.9	-5.9
Krāslavas	18.1	17.5	16.9	16.2	15.6	14.8	14.4	13.8	13.3	12.8	-5.3
Preiļu	19.2	18.6	17.9	17.1	16.3	15.5	14.9	14.2	13.6	13.3	-5.9

Avots: Autores veidots pēc 2000. - 2009. gadu LR Centrālās Statistikas pārvaldes datiem

Salīdzinot bāzes pieauguma tempus, Dienvidlatgales rajonos vērojams, ka to svārstības ir no 9.3 līdz 9.8%. Īpatsvara pieaugums skaidrojams ar iedzīvotāju skaita straujo samazinājumu virs darbaspējas vecuma un līdz darbaspējas vecumam.

Teritorijas attīstības ziņā svarīgi ir apzināt strukturālās izmaiņas galvenajās iedzīvotāju vecuma grupās, pievēršot uzmanību bērnu un pensijas vecuma iedzīvotāju skaita attiecībai, kas ļauj spriest par darbaspēka resursiem, par paaudžu nomaiņas raksturu. Zems demogrāfiskās slodzes līmenis nav uzskatāms par labvēlīgu teritorijas attīstības nosacījumu ilgtermiņā, ja vienlaikus pastāv zems dzimstības līmenis. Iedzīvotāju īpatsvars virs darbaspējas vecuma (%) Dienvidlatgalē kopš 2000. gada pakāpeniski samazinās, visstraujāk – Krāslavas rajonā. Viszemākais iedzīvotāju īpatsvara virs darbaspējas vecuma samazinājums novērojams Preiļu rajonā. Latvijā visaugstākais iedzīvotāju īpatsvars virs darbaspējas vecuma ir Latgales reģionā (2009. gada sākumā – 20.7%), viszemākais – Zemgales reģionā (2009. gada sākumā – 19.0%) (*Iedzīvotāju īpatsvars..., 2009*).

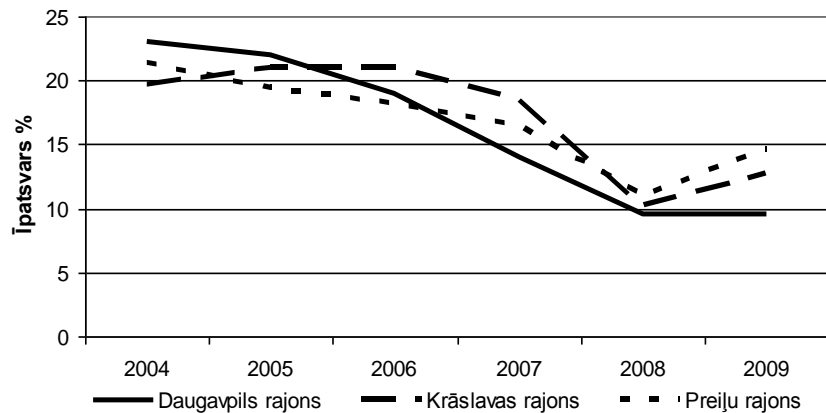
Dzimstības samazināšanās rezultātā, Dienvidlatgales rajonos iedzīvotāju īpatsvars līdz darbaspējas vecumam 2009. gada sākumā bija vidēji 13% no iedzīvotāju kopskaita (skat. 3.3. tab.). Rādītāji, salīdzinot ar citu Latvijas reģionu vidējiem rādītājiem ir 14.5% (*Iedzīvotāju īpatsvars..., 2009*). Latgales reģionā tas ir viszemākais (12.9%), salīdzinot ar citiem reģioniem. Daugavpils, Krāslavas un Preiļu rajonu iedzīvotāju īpatsvara līdz darbaspējas vecumam rādītāji ir vidēji zemi, labāka situācija 2009. gadā ir Preiļu rajonā, kur īpatsvars ir 13.3%, kas pārsniedz Latgales reģiona vidējo rādītāju. Bāzes pieauguma tempi ir negatīvi, kas norāda par pētāmā perioda iedzīvotāju īpatsvara līdz darbaspējas vecumam patstāvīgu samazinājumu. Ņemot vērā esošo situāciju, tendence uzskatāma par nemainīgu. Dienvidlatgales rajonos, pēdējo gadu laikā konstatēta tendence, kas pastāv Latvijas teritorijā kopumā – iedzīvotāju skaits līdz darbaspējas vecumam samazinās. Skatoties perspektīvā, zemais īpatsvars norāda, ka drīzumā ne tikai subreģionā, bet valstī kopumā var rasties ne tikai esošā līmeņa, bet ievērojami nozīmīgākas problēmas demogrāfijas jautājumos, darbaspēka novecošanās un jauno cilvēku, darbaspēka trūkuma ziņā. Tas nozīmē, ka Latgales reģiona attīstības stratēģijā šai būtiskajai lietai ir jāpievērš uzmanība un jānodrošina, jāveicina esošo iedzīvotāju palikšana reģiona teritorijā, jaunu iedzīvotāju piesaiste un demogrāfiskās situācijas uzlabošana kopumā. Lai jebkura teritorija gan sociāli, gan ekonomiski attīstītos, tai pirmkārt ir nepieciešami cilvēki – iedzīvotāji. Cīņai, bez tā galvenā motīva – iedzīvotāja – nav nākotnes perspektīvas un attīstības iespēju.

Iedzīvotāju skaits ne tikai Dienvidlatgalē, bet valstī kopumā pēdējo gadu laikā nepārtraukti samazinās, sistemātiski pieaug gados veco iedzīvotāju skaits un vēl straujāk to īpatsvars. Tā ir nopietna sociāli demogrāfiskā problēma - iedzīvotāju novecošanās, tāda novērojama praktiski visās ES valstīs. Iedzīvotāju vecuma sastāvs lielā mērā nosaka tautas dzīves līmeni. Iedzīvotāju sastāva novecošanos visbūtiskāk sekmē zemā dzimstība. No vecumgrupu skaitliskajām attiecībām ir atkarīgs ekonomiski aktīvo iedzīvotāju īpatsvars, darba resursu apjoms, darbaspējīgo iedzīvotāju noslodze ar bērniem un pensionāriem utt. Novecošanās nozīmīgi ietekmē pakalpojumu sektoru, it īpaši veselības aprūpi (sekas jau jūtamas – poliklīniku, slimnīcu skaita samazināšana reģionos). Palielinoties spriedzei publisko finanšu jomā, ilgstoši uzturēt liela mēroga sociālo līdzekļu pārdali par labu dzimstības veicināšanai, turklāt tā, lai varētu cerēt uz depopulācijas apturēšanu, nebūs viegli. Tāpēc jāmeklē efektīvāki un lētāki veidi, piemēram, atbalstot jaunajām māmiņām „draudzīgus” uzņēmējus.

Reģistrētais bezdarba līmenis

Ekspertu atzīts teritoriju attīstības pamatrādītājs ir bezdarba līmenis teritorijā. VRAA uzsver, ka prognozes turpmākajiem gadiem liecina par to, ka Latvijā gaidāmā darbaspēka daudzuma nemitīgā samazināšanās notiek straujāk nekā iedzīvotāju kopskaita pazemināšanās. Darbaspēka kvalitatīvajam sastāvam un attīstības potenciālam īpaši nelabvēlīgs ir straujā jaunāko vecuma grupu pārstāvju skaita samazinājums.

Proгноzes liecina, ka strukturālo pārmaiņu dēļ īpaši strauji mazināsies iedzīvotāju skaits darbības vecumā un turpināsies iedzīvotāju novecošanās (*Reģionu...*, 2007). Minētās prognozes attiecas arī uz Dienvidlatgali, kas norāda par negatīvu teritorijas attīstības pamatrādītāju.

Avots: Autores veidots pēc 2004. - 2009. gadu Nodarbinātības Valsts aģentūras datiem

3.5. att. Reģistrētā bezdarba līmenis Dienvidlatgales rajonos gada sākumā, %

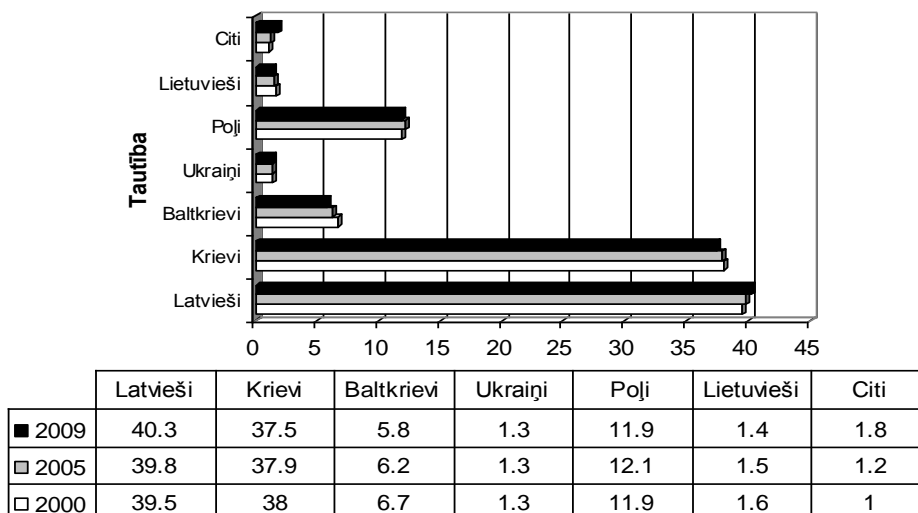
Analizējot reģistrētā bezdarba līmeni Dienvidlatgales rajonos, ir redzams, ka, salīdzinot bezdarba situāciju ar citiem valsts reģioniem, vislielākais bezdarba īpatsvars ir tieši Latgales reģionā (visaugstākais bezdarba līmenis Rēzeknes un Ludzas rajonos).

Sākot ar 2008. gadu visaugstākais bezdarba rādītājs ir Preiļu rajonā (skat. 3.5. att., dati – 9. pielikumā). Viszemākais bezdarba līmenis ir Daugavpils rajonā, kur, salīdzinot 2004. gada janvāra datus ar 2009. gada janvāra datiem bezdarba procentu līmenis ir samazinājies par 13.5%. Ja reģistrētā bezdarba līmenis kopš 2004. gada visos pētāmajos subreģiona rajonos ir pakāpeniski samazinājies līdz 2008. gadam, tad ir novērojams, ka kopš 2008. gada, reģistrētais bezdarba rādītājs atkal strauji pieaug. Saistībā ar esošo pasaules, Eiropas un Latvijas smago ekonomisko situāciju ir prognozējams, ka reģistrētais bezdarba līmenis turpinās pieaugt. 2009. gada janvārī visaugstākais reģistrētā bezdarba līmenis bijis Preiļu rajonā, kas strauji pieaudzis par 4.5% kopš 2008. gada janvāra mēneša. Līdzīga situācija ir Krāslavas rajonā. Daugavpils rajona bezdarba rādītāji 2008. un 2009. gadu janvāra mēnešos palikuši nemainīgi.

Nacionālais sastāvs

Dienvidlatgales iedzīvotāju nacionālais sastāvs ir daudzveidīgs. Latgales reģionā kopumā pastāv etniski daudz sarežģītāka situācija kā citos valsts reģionos. Etnisko sastāvu ietekmē reģiona ģeogrāfiskais stāvoklis (robežas ar Krieviju, Baltkrieviju, Lietuvu) un arī teritorijas vēsturiskie un politiskie notikumi, kā arī iedzīvotāju migrācijas procesu īpatnības. Ņemot vērā Padomju varas gadu sekas, Latgalē ir liels īpatsvars krievu nacionalitātes iedzīvotāju, it īpaši pētāmā reģiona Daugavpils un Krāslavas rajonos.

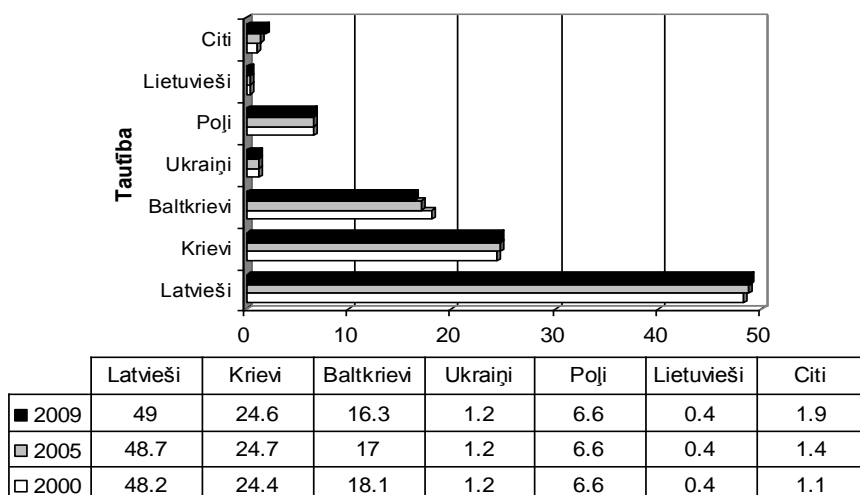
Daugavpils rajonā latviešu un krievu tautības iedzīvotāju skaits ir gandrīz vienāds (skat. 3.6. att., dati – 9. pielikumā). Tas skaidrojams ar rajona atrašanos valsts pierobežā.

Avots: Autores veidots pēc 2000., 2005. - 2009. gadu LR Centrālās Statistikas pārvaldes datiem

3.6. att. Daugavpils rajona patstāvīgo iedzīvotāju nacionālais sastāvs gada sākumā, %

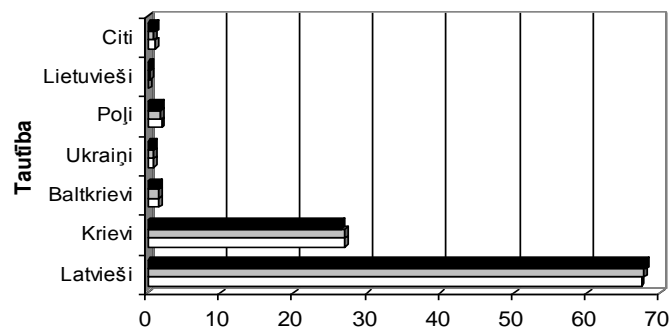
Pēdējo gadu laikā Daugavpils rajonā ir vērojama tendence latviešu tautības iedzīvotāju īpatsvara pieaugumam un minimālam krievu tautības iedzīvotāju skaita samazinājumam. Kā nākamās lielākās pārstāvētās tautības Daugavpils rajonā ir poļi un baltkrievi. Krāslavas rajonā, salīdzinot ar Daugavpils rajona datiem, nacionālā sastāva proporcijas starp latviešu un krievu tautības iedzīvotājiem ir manāmi lielākas – latviešu tautības pārstāvju īpatsvars 2009. gada sākumā rajonā bija gandrīz puse jeb 49%, bet krievu tautības iedzīvotāju tikai 24.6% (skat. 3.7. att., dati – 9. pielikumā). Krāslavas rajonā pastāv tā pati tendence, kas Daugavpils un Preiļu rajonos – latviešu tautības iedzīvotāju īpatsvars gadu gaitā palielinās, bet pārējo nacionalitāšu skaits vairumā samazinās vai paliek nemainīgs, piemēram, poļu tautības iedzīvotāji.

Avots: Autores veidots pēc 2000., 2005. - 2009. gadu LR Centrālās Statistikas pārvaldes datiem

3.7. att. Krāslavas rajona patstāvīgo iedzīvotāju nacionālais sastāvs gada sākumā, %

Kopš 2000. gada strauji ir samazinājies trešās lielākās pārstāvētās tautības - baltkrievu skaits. Tas izskaidrojams gan ar zemo dzimstību, gan iedzīvotāju migrāciju uz citiem valsts rajoniem vai ārvalstīm.

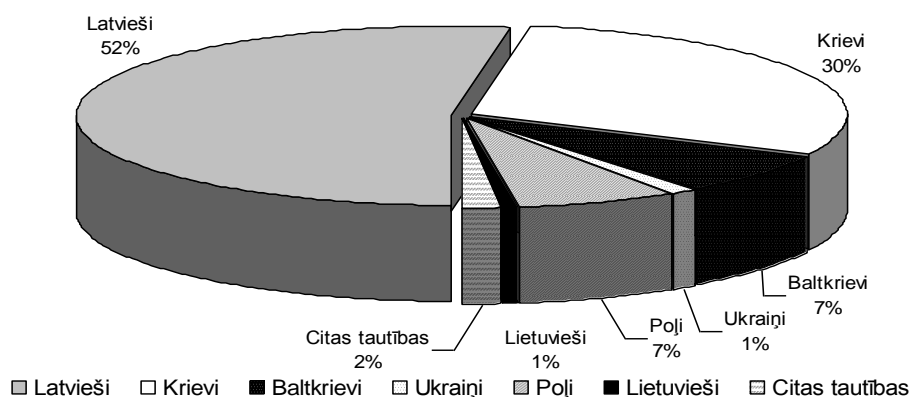
	Latvieši	Krievi	Baltkrievi	Ukraini	Poļi	Lietuvieši	Citi
■ 2009	68	26.5	1.5	0.9	1.7	0.3	1.1
▣ 2005	67.7	26.9	1.5	0.9	1.8	0.3	0.9
□ 2000	67.4	27	1.6	0.9	1.9	0.2	1

Avots: Autores veidots pēc 2000., 2005. - 2009. gadu LR Centrālās Statistikas pārvaldes datiem

3.8. att. Preiļu rajona patstāvīgo iedzīvotāju nacionālais sastāvs gada sākumā, %

Preiļu rajonā etniskā situācija ir nedaudz atšķirīga – teritorijā mīt liels īpatsvars latviešu tautības iedzīvotāju (68%), ievērojami mazāk nekā pārējos analizētajos Dienvidlatgales bijušajos rajonos, ir citu tautību iedzīvotāju, izņemot krievu tautības, kuru % sadalījums ir lielāks, nekā Krāslavas rajonā (skat. 3.8. att., dati – 9. pielikumā). Teritorijā dzīvo ļoti maz baltkrievu, poļu un citu tautību pārstāvju. Preiļu rajonā latviešu tautības pārstāvju īpatsvars katru gadu palielinās. Pārējo tautību iedzīvotāju skaits samazinās vai paliek nemainīgs.

Dienvidlatgalē 2009. gada sākumā latviešu tautības iedzīvotāju īpatsvars bija 52% - vislielākais skaits latviešu tautības iedzīvotāju dzīvo Preiļu rajona teritorijā (skat. 3.9. att., dati – 9. pielikumā). Procentuāli, salīdzinot datus ar 1998. gadu, latviešu tautības iedzīvotāju skaits ir pieaudzis par nepilniem 5%. Gandrīz trešā daļa – 30% - no iedzīvotāju kopskaita ir krievu tautības iedzīvotāji, kā trešās un ceturtais visvairāk pārstāvētās tautības Dienvidlatgalē ir baltkrievi un poļi. Lai arī teritorija robežojas ar Lietuvas Republiku, Dienvidlatgalē dzīvo 743 lietuvieši, kas ir tikai 1% no reģiona etniskā īpatsvara.

Avots: Autores veidots pēc 2009. gada LR Centrālās Statistikas pārvaldes datiem

3.9. att. Dienvidlatgales patstāvīgo iedzīvotāju nacionālais sastāvs 2009. gada sākumā, %

Salīdzinot 2009. gada nacionālā sastāva datus kopš 1998. gada, visstraujāk reģionā samazinājies krievu tautības iedzīvotāju – 12328 iedzīvotāji (datu tabulu skatīt darba 9. pielikumā) jeb 3.1% no krievu tautības iedzīvotāju īpatsvara. Baltkrievu īpatsvars ir

samazinājies par 1.9%. Tie ir ievērojami un būtiski rādītāji, kas norāda, ka teritorijā ne tikai pieaug latviešu iedzīvotāju īpatsvars, bet tas liek meklēt iemeslus tik straujai citu tautību aizplūšanai. Šiem faktiem iemesli ir vairāki – iedzīvotāju kopējie zemās dzimstības rādītāji, migrācija, dažādi kultūras, sociālie un politiskie iemesli. Viena no valstu pierobežas reģionu teritoriju īpatnībām ir tāda, ka nereti tur ievērojama daļa iedzīvotāju ir kaimiņvalstu tautību pārstāvji, tāpēc pastāv atšķirīgu valodu un kultūru saskarsmes problēmas (Melluma, 2009) vai pat diskriminācijas iespējas. Dienvidlatgalē citu tautību īpatsvars ir izteikts tieši krievu un baltkrievu tautībām. Izstrādājot reģiona attīstības stratēģiju, ir jāņem vērā esošā teritorijas īpatnība un kultūras daudzveidīguma specifika. Dienvidlatgalē ir nozīmīgs citu tautību īpatsvars, kas nodrošina dažādo kultūru mijiedarbību. Daudzvalodību var veiksmīgi izmantot dažādās komunikāciju aktivitātēs. Vēsturiski veidojušies ekonomiskie sakari rada priekšrocību ekonomiskajai sadarbībai pārrobežu kontekstā.

Daudzi jauni, izglītoti cilvēki izbrauc no Dienvidlatgales, it sevišķi no attālām perifērām teritorijām. Jauno, kvalificēto speciālistu aizplūšana izskaidrojama ar attiecīgās kvalitātes darba vietu trūkumu un zemu atalgojumu. Protams, ja jauniešiem ar augstāko izglītību un darba tirgū pieprasītu profesiju ārpus Dienvidlatgales piedāvās darbu ar sociālajām garantijām, stabilitāti, izaugsmes iespējām un attiecīgu atalgojumu, lielākā daļa dosies projām, nevis paliks, kur dotajā brīdī nespēj sevi realizēt profesionāli un nav sociālas, materiālas stabilitātes, lai nostiprinātu savu privātās un profesionālās dzīves pamatu. Liela ietekme iedzīvotāju aizplūšanai ir nepietiekamajai sociālajai infrastruktūrai un sadzīves apstākļiem, vājām komunikāciju iespējām, sliktai sasniedzamībai un ceļu kvalitātes infrastruktūrai.

Iedzīvotāju skaita samazināšanās tendence jāņem vērā izstrādājot Dienvidlatgales tautsaimniecības stratēģiskās attīstības virzienus un perspektīvas. Būtiski jāuzsver, ka iedzīvotāju zaudējums pārstāv nopietnu ekonomisku draudu, kas rada virkni problēmu: darbaspēka trūkums (īpaši kvalificēta, augsta līmeņa), vecuma struktūras izmaiņas, sociālās sistēmas apdraudētība, atšķirības palielināšanās starp pilsētām un laukiem, pakalpojumu un preču kvalitātes samazināšanās, cilvēkresursos investēto līdzekļu zudums, fiskālās problēmas un citas. Izvērtējot esošo situāciju, var secināt, ka nākotnē, ja būtiski netiks mainīti Dienvidlatgales sociālekonomiskie attīstības tempi, vispārējā situācija un dzīves apstākļi, to esošā kvalitāte veicinās iedzīvotāju vēl straujāku aizplūšanu.

3.2.2. Dabas resursi

Latvijas teritorijas ģeoloģiskās uzbūves un attīstības īpatnības nosaka tās atrašanās Austrumeiropas platformas ziemeļrietumu daļā. Dabas apstākļus un to daudzveidību nosaka ģeogrāfiskais novietojums un Baltijas jūras tuvums, dažādie reljefa un hidroloģiskie apstākļi (Dabas..., 2001). Būtiska loma ir bijusi arī cilvēka saimnieciskajai darbībai, iegūstot dabas resursus, ierīkojot mājokļus, izmantojot zemi lauksaimniecības vajadzībām.

Gandrīz viss dabā sastopamais – vējš, ūdens, ieži, augsne, meži, pat lauku ainava ir uzskatāms par resursiem. Ar dabas resursu jāsaprot viss konkrētās teritorijas dabas apstākļu komplekss, ko cilvēks var izmantot savu vajadzību apmierināšanai (Bikse, 2007). Daudzi dabas resursi izmantojami par izejvielām rūpniecībā. Lai dabā pieejamais kļūtu par resursu, ir jāatrod tam pielietojums. Pateicoties jaunajām dabas resursu ieguves un pārstrādes zināšanām un izveidotajām tehnoloģijām, mūsdienās ir ievērojami palielinājies dabas resursu patēriņš. Tas liecina par to, ka daudzi resursi var izsīkt. Zemes dabiskie resursi ir vitāli svarīgi cilvēku populācijas izdzīvošanai un attīstībai. Daži no šiem resursiem, piemēram, minerāli, sugas, ir ierobežoti - kad tie ir

izsmelti vai izpostīti, tie ir neatgriezeniski zuduši. Citi, piemēram, gaiss, ūdens un mežs, ir atjaunojami.

Dabas resursu un it īpaši bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu galvenokārt nodrošina aizsargājamo teritoriju tīkls un sugu aizsardzība ārpus aizsargājamām dabas teritorijām. Kopumā Latgalē ir 53 valsts nozīmes īpaši aizsargājamās dabas teritorijas un 159 dabas pieminekļi (*Vide, 2009*). Vislielākais īpaši aizsargājamo dabas teritoriju īpatsvars ir Daugavpils rajonā, jo Daugavpils un Krāslavas rajonā atrodas Augšzemes aizsargājamo ainavu apvidus (20419 ha), Augšdaugavas aizsargājamo ainavu apvidus (2500 ha), un dabas parks Daugavas loki (7922,6 ha). Kopumā Dienvidlatgalē ir liels arī vietējās nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju un objektu skaits.

Sīkāk tiek analizēti populārākie dabas resursi Dienvidlatgalē – meža, lauksaimniecībā izmantojamās zemes platības, ūdens un zemes dziļi dabas resursi.

Meža resursi

Galvenais veģetācijas tips Latvijā ir mežs. Latvija atrodas jaukto koku mežu joslā, kas ziemeļos robežojas ar skujkoku mežiem jeb taigu, bet dienvidos - ar lapu koku mežiem (*Dabas...*, 2001). Meža resursi ir pieskaitāmi pie nozīmīgākajiem Latvijas dabas resursiem. Koksnes resursi pilnībā nodrošina vietējo patēriņu un ļauj koksni un tās izstrādājumus eksportēt, dodot lielu ieguldījumu Latvijas tautsaimniecībā. Mežizstrāde bieži ir vienīgais iztikas avots lauku iedzīvotājiem (*Meža...*, 2009). LR Centrālās Statistikas pārvaldes dati par teritoriju mežainumu ir pieejami sākot no 2004. gada līdz 2008. gadam ieskaitot.

3.4. tabula

Mežu platības Dienvidlatgalē, tūkst. ha

Gads/Rajons	2004	2005	2006	2007	2008	Bāzes absolūtais pieauguma temps
Daugavpils rajons	85.2	89.7	90.7	92.9	93.4	8.2
Krāslavas rajons	75.7	84.7	86.1	100.5	92.5	16.8
Preiļu rajons	56.5	60.3	60.8	73.4	69.6	13.1
Kopā	217.4	234.7	237.6	266.8	255.5	38.1

Avots: Autores veidots pēc 2004. - 2008. gadu LR Centrālās Statistikas pārvaldes datiem

Dienvidlatgales teritorijā kopumā mežu masīvi 2008. gadā aizņēma 36.87% jeb 255.5 tūkstoši hektāru no kopējās teritorijas (skat. 3.4. tab. un 3.5. tab.). Salīdzinot mežu platības kopš 2004. gada, ir vērojams, ka bāzes absolūtais pieauguma temps pētāmajā periodā pieaudzis - platību skaits pakāpeniski palielinās (izņemot situāciju 2008. gadā Krāslavas un Preiļu rajonos). Tas nozīmē, ka teritorijā tiek veikta mežu kopšana un platību atjaunošana, teritoriju apmežošanas pasākumi.

Visaugstākais mežu platību īpatsvars ir Krāslavas rajonā, 2008. gadā meži aizņēma 40.4% no rajona kopplatības. Mežu platības ziņā vislielākā ar mežiem esošā platība ir Daugavpils rajonā – 2008. gadā aizņemot 93.4 tūkstošus hektāru. Salīdzinot ar 2004. gadu, vislielākais mežu platības palielinājums bijis Krāslavas rajonā (16.8 tūkstoši hektāru palielinājums), vismazākais – Daugavpils rajonā (8.2 tūkstoši hektāru palielinājums). Bāzes absolūtais pieauguma temps norāda, ka visaktīvāk mežu platības ir pieaugušas Preiļu rajonā. Visaugstākais mežu īpatsvars novērojams Līvānu novada Līvānu pagasta teritorijā, Krāslavas novada Kaplavas un Ūdrīšu pagastu teritorijās, Ilūkstes novada Dvietes pagasta teritorijā, Aglonas novada Aglonas pagasta teritorijā, Dagdas novada Andrupenes, Bērziņu, Ķepovas, Svriņu, Šķaunes pagastu teritorijās, un Daugavpils novada Nīcgales, Salienas un Vaboles pagastu teritorijās.

Mežainums Dienvidlatgalē, % no teritorijas kopplatības

Gads/Rajons	2004	2005	2006	2007	2008	Bāzes absolūtais pieauguma temps
Daugavpils rajons	34.7	35.5	34.9	35.7	35.9	1.2
Krāslavas rajons	36.5	37	37.6	43.9	40.4	3.9
Preiļu rajons	29.1	29.5	29.8	36	34.1	5

Avots: Autores veidots pēc 2004. - 2008. gadu LR Centrālās Statistikas pārvaldes datiem

Dienvidlatgales teritorijas rajonos mežu platības aizņem vairāk kā trešo daļu no kopējās rajona teritorijas. Latvijas kopējā situācija 2008. gadā bija 49.9% jeb gandrīz puse no valsts teritorijas kopplatības. Dienvidlatgales situācija saistīta ar faktu, ka reģionā, salīdzinoši ar citiem valsts reģioniem, atrodas lielas ūdeņu teritorijas.

Ūdens resursi

Ūdens resursi ir viens no subreģiona nozīmīgākajiem resursiem. Šo resursu veido gan virszemes (upes, ezeri, strauti un avoti), gan pazemes ūdeņi, kas ir vitāli svarīgi dzeramā ūdens piegādei. Ūdens resursu bagātības izmanto rūpniecībā, komunālajā saimniecībā, laiksaimniecībā un zivsaimniecībā, tūrisma attīstībā un tranzītam ar kaimiņvalstīm (*Bikse, 2007*). Latgales reģiona teritorija ir ļoti bagāta ar virszemes ūdens resursiem. Šeit ir 972 ezeri un ūdenskrātuves, no kurām 72 ūdenstilpes ir ar platību virs 100 ha un 351 ūdenstilpes ar platību no 10 līdz 100 ha (Latvijā kopējais ezeru skaits - 2256), reģiona teritorijā atrodas divi Latvijas lielākie un zivsaimnieciski nozīmīgākie ezeri - Rāzna (82 km²) un Lubāns (57.6 km²), un Latvijas dziļākie ezeri: Drīdzis (dziļākais Baltijā), Garais un Geraņimovas – Ilzas ezers. Latgalē atrodas Latvijas tīrākie ezeri - Riču ezers un Rāzna, kas ir ar augstu ūdens kvalitāti. Minētais reģions ir ezeriem bagātākā Latvijas daļa, kas atrodas Daugavas upju baseinu apgabalā. Lielākā daļa ezeru ir eitrofi ar augstu produktivitāti. Garākās upes ir Daugava (garums 357 km, baseins 24.7 tūkst. km² Latvijā), Dubna (120 km, 2.78 tūkst. km²), Rēzekne (116 km, 1.16 tūkst. km²) un Malta (115 km, 0.73 tūkst. km²) (*Vides stāvokļa..., 2007*). Latgales reģiona teritorijā esošās upes pieskatāmas Daugavas un Veļikajas baseiniem.

Dienvidlatgales teritorijā ūdeņi aizņem 30002.4 ha no pētāmās teritorijas jeb 4.3% no teritorijas kopplatības. Daugavpils rajona teritorijā, saskaņā ar VZD sniegtajiem datiem uz 2008. gada sākumu, upes un ezeri aizņem 3.7% (9616.3 ha) no rajona kopplatības (37.8% no Latgales reģiona kopējās upju un ezeru platības). Daugavpils rajonā ir 237 ezeri, zemes platības zem ezeriem aizņem 2.28% no rajona teritorijas kopplatības. Pārsvārā tie ir mazi ezeri, kuru platība ir mazāka par 10 ha (*Daugavpils rajona partnerības..., 2009*). Krāslavas rajona teritorijā atrodas 285 ezeri ar kopējo platību 13890.8 ha, kas aizņem 6.07% no rajona kopplatības (*Krāslavas..., 2002*). Preiļu rajonā atrodas vismazākais skaits ezeru no Dienvidlatgales rajoniem – 91 ezers, kas aizņem 6495.3 ha rajona platības jeb 5.4% kopplatības. Upju garums rajona teritorijā ir 520 km (*Preiļu..., 2004*).

Dienvidlatgales teritorijas ūdenstilpju un ūdensteču potenciāls ir plaši pielietojams. Ņemot vērā ievērojamu darbību ierobežojošo apstākļu klāstu teritorijā, katru izmantošanas ieceri ir jāizskata atsevišķi, piemērojot to attiecīgās vietējas pašvaldības teritorijas plānojumam. Pietiekami un nepiesārņoti pazemes ūdens resursi nodrošina priekšnosacījumus teicamas kvalitātes dzeramā ūdens apgādei reģionā.

Lielajai ezeru koncentrācijai Dienvidlatgalē ir būtiska loma tūrisma un atpūtas aktivitātēs, labas iespējas ar ūdeņiem saistītajam aktīvajam tūrismam un atpūtai (ūdens slēpošana, vindsērfigs, airēšana, makšķerēšana, jahtu sports u.c.), īpaši vasarās. Daudzi ezeri ir vienlīdz nozīmīgi gan zivsaimniecībai, gan tūrismam un rekreācijai: Sīvera,

Cirmas, Rušona, Riču ezeri. Raksturīgi, ka daudzi ezeri savā starpā ir savienoti ar caurtekām un kanāliem, veidojot lielas ezeru sistēmas. Ūdeņi ir bagāti ar zvejā un makšķerēšanā izmantojamiem zivju resursiem. Zveja un cita veida nodarbošanās īpaši aizsargājamās dabas teritorijās notiek saskaņā ar īpaši aizsargājamo dabas teritoriju aizsardzības un izmantošanas noteikumiem, dabas aizsardzības plāniem, kā arī MK noteikumiem Nr. 857 „Noteikumi par rūpniecisko zveju iekšējos ūdeņos”.

Lauksaimniecībā izmantojamās zemes platības resursi

Lauksaimniecības nozarei Latvijā ir dziļas un senas tradīcijas. Lai arī Dienvidlatgalē ir vienas no zemākās kvalitātes zemēm Latvijā, kā galvenā iedzīvotāju nodarbošanās ir tradicionālā lauksaimniecība. Lielākā teritorijas daļa ir lauksaimniecībā izmantojamā zeme un vairākums no lauksaimniecības vajadzībām izmantojamās zemes atrodas piemājas saimniecību lietošanā, tad seko zemnieku saimniecību lietošanā esošās zemju platības. Lauksaimniecības vajadzībām izmantojamā zeme galvenokārt ir sadalīta sīkos piemājas saimniecību īpašumos, kur vidējā piemājas saimniecībā apstrādājamās zemes platības ir nelielas. Dienvidlatgalē lauksaimniecībā izmantojamās zemes platība aizņem 325950.1 ha jeb 47.04% no kopplatības (skat. 3.6. tab.).

3.6. tabula

Lauksaimniecības zeme Dienvidlatgalē, uz 2006. gadu (ha)

Rajons	Hektāri	% no rajona platības
Daugavpils rajons	122575.8	48.5
Krāslavas rajons	103298.2	45.2
Preiļu rajons	100076.1	49.0
Kopā	325950.1	47.04

Avots: Autores veidots pēc 2006. gada datiem (Reģiona telpiskās..., 2007)

Gandrīz puse no Preiļu rajona kopplatības ir lauksaimniecībā izmantojamā zeme, bet vislielākās lauksaimniecībā izmantojamās zemes platības ir Daugavpils rajonā.

Bioloģiskā daudzveidība

Dienvidlatgales teritorijā ir sastopama plaša bioloģiskā daudzveidība. Parasti bioloģisko daudzveidību definē kā dzīvo organismu un ekoloģisko kompleksu daudzveidību trīs līmeņos: 1) sugas ietvaros, 2) starp sugām, 3) ekosistēmā, starp sugu grupām. Pēdējos gados runā arī par bioloģiskās daudzveidības ceturto – ainavu līmeni. Visi šie daudzveidības līmeņi ir nepieciešami, lai pastāvētu sugas.

Novadu teritorijās atrodas daudzveidīgs īpaši aizsargājamo dabas teritoriju skaits (skat. 3.7. tab. un 3.10 att).

3.7. tabula

Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas Dienvidlatgalē, skaits

Novads	Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju nosaukumi	Skaits
Aglonas novads	Dabas liegums „Čertoka ezers (Valnezers)”. Dabas parki „Cirīša ezers” un Dridža ezers”.	3
Dagdas novads	Nacionālais parks „Rāznas nacionālais parks”. Dabas liegums „Ojatu ezers”.	2
Daugavpils novads	Dabas liegumi „Glušonkas purvs”, „Ilgas”, „Lubasts”, „Medumu ezera salas”, „Sasalu mežs”, „Sventes ezera salas” un „Tīrās sūnas purvs”. Dabas parki „Daugavas loki”, „Medumu ezeraine”, „Silene”, „Svente”. Aizsargājamo ainavu apvidi „Augšdaugava”, „Augšzeme”, „Nīcgales meži”.	14
Ilūkstes novads	Dabas liegumi „Baltmuižas purvs”, „Bardinska ezers”, „Dvietes dumbrāji”, „Kinkausku meži”, „Pašulienes mežs”, „Pilskalnes Siguldiņa”, „Raudas meži” un „Skujines ezers”. Dabas parki „Dvietes paliene”, „Svente”. Aizsargājamo ainavu apvidus „Augšzeme”.	11

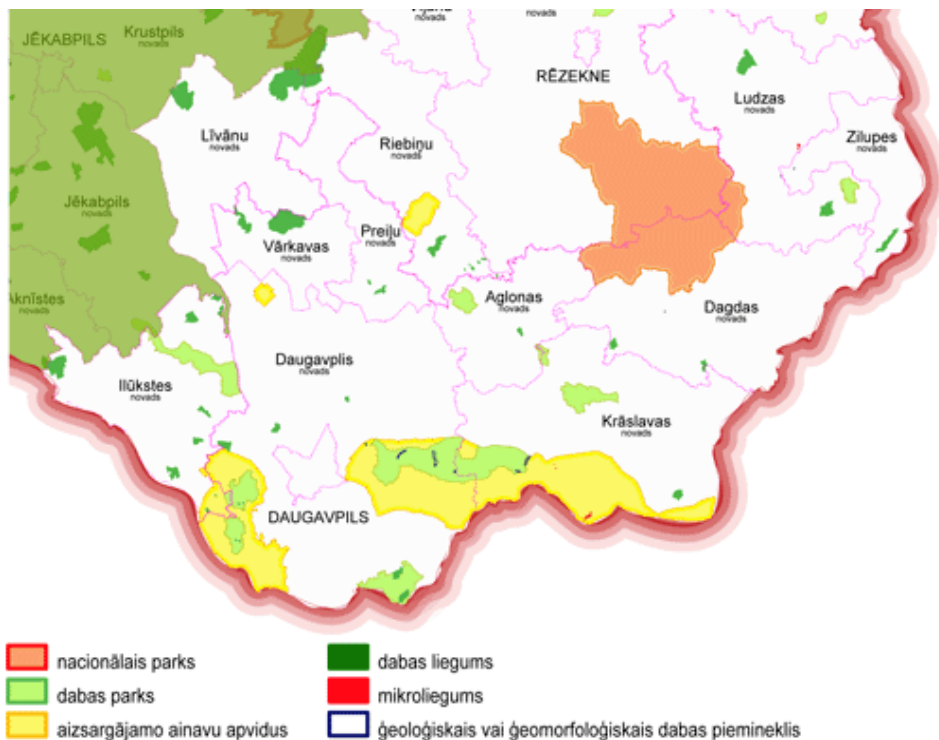
3.7. tabulas turpinājums

Novads	Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju nosaukumi	Skaits
Krāslavas novads	Dabas liegums „Starinas mežs”. Dabas parki „Cārmaņa ezers”, „Daugavas loki”, „Dridža ezers”. Aizsargājamo ainavu apvidus „Augšadaugava”. Dabas pieminekļi „Skaistas avotu purvs” un „Trojnoj rov avoti”.	7
Līvānu novads	Dabas liegumi „Lielais Pelčāres purvs” un „Gainu purvs”.	2
Preiļu novads	Dabas liegumi „Jaša” un „Pelēču ezera purvs”.	2
Riebiņu novads	dabas liegumi „Rušonu ezera salas”, „Jašas-Bicānu ezers” un „Lielais Pelčāres purvs”; Aizsargājamo ainavu apvidus „Kaučers”.	4
Vārkavas novads	Dabas liegumi „Dubnas paliene” un „Ašenieku purvs”.	2

Avots: *Autores aprēķins pēc Dabas aizsardzības pārvaldes datiem, 2010*

Visaugstākā īpaši aizsargājamo dabas teritoriju koncentrācija ir Daugavpils (14), Ilūkstes (11) un Krāslavas (7) novadu teritorijās, bet Dagdas, Līvānu, Preiļu un Vārkavas novados ir tikai pa divām šādām teritorijām. Minimālais īpaši aizsargājamo dabas teritoriju skaits galvenokārt saistīts ar novadu salīdzinoši nelielajām teritorijām (izņemot Dagdas novada teritoriju) un ģeogrāfisko atrašanās vietu – dabas teritoriju unikalitāte un ainaviskums biežāk ir novērojams Daugavas upes baseina tuvumā.

Augu, dzīvo organismu aizsardzība ir cieši saistīta ar teritoriju aizsardzību. Nav iespējams aizsargāt kādu augu sugu neaizsargājot tās augteni. Tāpēc arī teritoriju (rezervātu, liegumu) aizsardzība tai pašā laikā ir arī augu aizsardzība (*Kļaviņš, 2010*). To augu sugu, kuru eksistence ir apdraudēta, sarakstus un aprakstus var atrast Latvijas Sarkanajā grāmatā (izdota 2002. gadā), kur ietvertas 319 augu sugas, kas izvietotas 5 nozīmīguma kategorijās. Aizsargājamo sugu aizsardzību regulē LR „Sugu un biotopu aizsardzības likums” (16.03.2000.) un vairāki MK noteikumi.

Avots: (*Īpaši aizsargājamās..., 2010*)

3.10 att. Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas Dienvidlatgalē, 2010

Dienvidlatgalē atrodas 1 nacionālais parks, 6 dabas liegumi, 8 dabas parki, 2 dabas pieminekļi un 4 aizsargājamo ainavu apvidi.

Daugavpils Universitātes Sistemātiskās bioloģijas institūts 2009. gadā prezentēja apjomīgo veikto zinātnisko pētījumu „Reto un aizsargājamo bezmugurkaulnieku, vaskulāro augu un sēņu sugu sastopamības atkarība no meža apsaimniekošanas un aizsardzības vēstures un bioloģisko daudzveidību uzturošajām struktūrām”, kā rezultātā noskaidrots, ka Dienvidlatgales teritorijā atrodas vairākas ne tikai aizsargājamo augu, sēņu (52 sugas), bet arī gliemežu, vaboļu jeb bezmugurkaulnieku (46 sugas) un sūnu (1 suga) sugas (*Barševskis, 2009*). Sistemātiskās bioloģijas institūts, veicot Daugavpils pilsētas floras kartēšanu, izdarījis vienu no unikālākajiem pētnieku atradumiem - līdz šim par izmirušu uzskatīto Latvijas Sarkanās grāmatas 0. kategorijas augu ozollapu embotiņu (*Teucrium chamaedrys*) (*Kalniņa, 2009*). Bioloģiskā daudzveidība Dienvidlatgalē, izstrādājot teritorijas attīstības virzienus un perspektīvas, ir jāakcentē kā viens no prioritārajiem attīstības virzieniem. Aizsargājamo augu un dzīvo organismu izpētei ir pietiekams potenciāls, lai Dienvidlatgalē veidotu bioloģisko zinātņu ieleju ar DU kā vadošo iestādi.

Zemes dziļu resursi

Plaši izplatītie un samērā labi izpētītie derīgie izrakteņi veido galveno Latvijas minerālizejvielu bāzi. Liela loma tautsaimniecībā ir daļēji atjaunojamajiem kūdras un neatjaunojamajiem būvmateriālu un to izejvielu resursiem. To ieguve ir saistīta ar neracionālu dabas resursu izmantošanu, ainavu degradāciju un bioloģiskās daudzveidības samazināšanu, kas Nacionālajā vides aizsardzības politikas plānā minētas kā prioritārās vides problēmas.

Pēdējos gados (līdz 2008. gadam) būvmateriālu izejvielu ieguve kopumā nostabilizējās, un atsevišķu derīgo izrakteņu ieguves apjomi ik gadu pieauga. Vislielākais pieprasījums bija pēc grants, smilts un dolomīta. Šos derīgos izrakteņus pārsvarā izmanto ceļu būvei, to uzturēšanai un betona izstrādājumu ražošanai.

Dienvidlatgales teritorija ir bagāta ar smilts - grants, smilts, māla un kūdras, sapropeļa un saldūdens kaļķa atradnēm. Subreģiona teritorijā atrodas 2 valsts nozīmes derīgo izrakteņu atradnes – māla atradne Nīcgalē un Pēternieku dolomīta atradne un vairākas - vietējās nozīmes. Saskaņā ar Latgales reģiona teritorijas plānojuma sniegtajiem datiem, Dienvidlatgales teritorijā atrodas vairākas izmantojamas un vēl neizpētītas derīgo izrakteņu atradnes. Teritorijas neviendabīgā ģeoloģiskā uzbūve un veidošanās apstākļi radījuši dažādību minerālresursu jomā (*Vides stāvokļa..., 2007*). Derīgo izrakteņu skaits un krājumi Latgales reģiona teritorijā, kas ir apzināti un izpētīti, skatāmi 3.8. tabulā (sīkāks Dienvidlatgales teritorijā esošo atradņu skaita un krājumu uzskaitījums darba 9. pielikumā). Pēc Latvijas vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas aģentūras datiem Dienvidlatgales teritorijā vislielākais izpētīto krājumu skaits ir bijušajā Daugavpils rajonā (14), vismazāk – Preiļu rajonā (9).

3.8. tabula

Derīgo izrakteņu skaits Latgales plānošanas reģiona rajonu teritorijās un derīgo izrakteņu krājumu apjoms uz 01.01.2009.

Derīgo izrakteņu atradņu veids	Dolomīts	Smilts-grants	Smilts	Smilts-grants un smilts	Kūdra	Smilš-māls un mālsmilts
Balvu	-	-	3	9	1	-
Daugavpils	-	3	4	3	3	1
Krāslavas	-	-	3	9	-	-
Ludzas	2	2	3	16	-	-
Preiļu	1	-	-	6	2	-
Rēzeknes	1	3	3	12	2	-

3.8. tabulas nobeigums

Derīgo izrakteņu atradņu veids	Dolomīts	Smilts-grants	Smilts	Smilts-grants un smilts	Kūdra	Smilš-māls un mālsmilts
Derīgo izrakteņu izpētīto krājumu apjoms LPR 01.01.2009.	3920.00 tūkst.m ³	5051.57 tūkst. m ³	3856.75 tūkst. m ³	Smilts-grants: 20830.59 tūkst.m ³ Smilts: 24992.31 tūkst.m ³	21239.94 (Tūkst. tonnas ar mitrumu 40 %)	191.06 tūkst.m ³
Derīgo izrakteņu krākumu apjoms valstī 01.01.2009.	76946.26 tūkst.m ³	78540.12 tūkst.m ³	26846.60 tūkst.m ³	Smilts-grants: 110838.55 tūkst.m ³ Smilts: 102225.30 tūkst.m ³	132588.66 tūkst.m ³	241.82 tūkst.m ³
Derīgo izrakteņu krājumu īpatsvars no kopējiem krājumiem valstī (%)	5.0	6.4	14.4	Smilts-grants: 18.8 Smilts: 24.4	16.0	79.9

Avots: Latvijas vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas aģentūras dati

Biežāk sastopamās atradnes ir smilts-grants un smilts, kas sastopamas visos subreģiona bijušajos rajonos. Dolomīta atradne sastopama tikai Preiļu, bet smilšmāls un mālsmilts atradne – Daugavpils rajona teritorijā. Darba autore sīkāk analizēja katru no zemes dziļu resursiem, arī potenciālajiem, kuru apjomi un atradņu skaits nav izpētīts.

Kūdras atradnes. Kūdras lielākās atradnes Dienvidlatgalē ir Nīcgales purvā (Daugavpils rajons), Baltmuižas purvā (Daugavpils rajons), Gerlaku purvā (Daugavpils rajons). Daudzas mazākas atradnes ir šādos pagastos – Izvaltas, Kalupes, Līksnas, Līvānu, Maļinovas, Naujenes, Nīcgales, Salienas, Subates, Sventes, Vaboles un Višķu. Purvi galvenokārt tiek izstrādāti a/s „Strūžānu kūdras fabrikas” un AS “Līvānu kūdras fabrikas” vajadzībām. Lai gan reģionā ir lieli kūdras resursu krājumi, to novietojums tālu no ostām sadārdzina kūdras pašizmaksu. Latvijā ap 90 % no iegūtās kūdras tiek realizēta eksportam (*Vides stāvokļa...*, 2007). Kopumā reģionā kūdras ieguves apjomi samazinājušies, daudzi karjeri netiek izstrādāti. Lai uzsāktu jaunu kūdras atradņu izmantošanu, ir jāveic papildus izpētes darbi.

Smilts un grants atradnes Dienvidlatgalē pārsvarā tiek izmantotas vietējo pašvaldību, autoceļu vai iedzīvotāju vajadzībām. Lielas izpētītas atradnes atrodas Daugavas ielejā – „Pristovoje”, „Butišķi”, „Sargeliški”, „Elerne”, „Jaunborne”, „Tartaki”. Daugavpils rajonā ir arī perspektīvās smilts un smilts-grants atradnes „Daugavpils”, „Osinovka”, „Silene”, „Staškeviči”, detalizēti tās nav izpētītas, bet aptuvenie krājumu apjomi ir noteikti – virs 10 milj. m³. Ar krājumiem no 1 līdz 5 milj. m³ ir smilts-grants atradnes „Panteliški”, „Pavlovskoje”, „Kāpas” Daugavpils rajonā; „Skangelī”, „Gūteņi”, „Ezerkalni”, „Zīlāni” Preiļu rajonā; „Berjozovka”, „Lielmeži” Krāslavas rajonā (*Reģiona telpiskās...*, 2007). Daudzas mazākas atradnes ir Aglonas, Andzeļu, Bīķernieku, Demenes, Kalupes, Līksnas, Līvānu, Medumu, Naujenes, Nīcgales, Riebiņu, Rušonas, Salienas, Sventes, Šēderes, Ūdrīšu, Vaboles, Vārkavas un Višķu pagastos. Nozīmīga problēma ir pamesto karjeru rekultivācija – tā netiek plānota un netiek veikta, jo pašvaldībām nepietiek līdzekļu. Pamestajos karjeros stihiski veidojas skaidu un sadzīves atkritumu izgāztuves. Šādi karjeri degradē apkārtējo ainavu.

Māla atradnes. Māls kā izejviela podniecībā ir viens no būtiskiem Latgales dabas resursiem. Pārsvārā tas tiek iegūts no nelieliem karjeriem. Rūpnieciski nozīmīgākā, kas atrodas Dienvidlatgalē ir maz izplatīta keramzīta valsts nozīmes māla atradne „Nīcgaļe” Daugavpils rajonā (keramzīta ražošanai). Uz doto brīdi ir novērtētas māla atradnes un aprēķināti krājumi atradnēs „Razrivka” un „Vanagsalas” (Preiļu rajonā) (*Reģiona telpiskās...*, 2007). SIA “Līvānu būvmateriāli” vajadzībām izmanto mālu no Preiļu rajona Rožupes pagasta atradnes. Daudzas mazākas atradnes ir Izvaltas, Kalupes, Līvānu, Medumu, Nīcgaļes, Salienas, Sventes un Vārkavas pagastos.

Sapropēja atradnes. Reģiona ezeri ir samērā bagāti ar sapropeli, kas, atkarībā no tā īpašībām, ir piemērots gan augsnes mēslošanai, gan dziedniecības dūņām, gan lopbarības piedevām. Nogulumu augstākā kvalitāte ir Krāslavas rajona Dolgoje ezerā, savukārt lielākie krājumi ir noteikti pēc platības Jāņuciema ezerā. Daugavpils rajona teritorijā apzināta 71 sapropēja atradne ar kopējo platību 1526 ha (pēc VĢD datiem), no tām nozīmīgākā atradne krājumu ziņā ir Sila ezerā (8 685 tūkst. m³ jeb 2 319 tūkst. tonnu) (*Reģiona telpiskās...*, 2007). Daudzas mazākas atradnes ir Demenes, Līksnas, Rušonas, Subates, Sventes, Vaboles un Višķu pagastos. Daudzi ezeri atrodas dabas liegumu teritorijā un to saimnieciska izmantošana nav atļauta.

Saldūdens kaļķa atradnes. Saldūdens kaļķa krājumi novērtēti Daugavpils rajona 12 atradnēs un Preiļu rajona Aglonas pagastā (*Cirīši* un *Salenieki*). Lielākās atradnes ir Daugavpils rajonā – „Kurcums I” (Medumu pagasts), „Putāni” (Ambeļu pagasts), „Baltais strauts” (Biķernieku pagasts) (*Reģiona telpiskās...*, 2007).

Dienvidlatgalē tikai neliela daļa no aprēķinātajiem derīgo izrakteņu resursu krājumiem tiek izmantota (mazāk par 10%). Galvenokārt derīgo izrakteņu smilts-grants, māla, dolomīta ieguve palielināšanās saistīta ar liela mēroga valsts investīciju projektu realizāciju – ceļu būvi, būvniecību, liela mēroga investīcijām infrastruktūrā. Ņemot vērā augstas transportēšanas izmaksas un salīdzinoši lielu izplatību cituviet Latvijā, derīgie izrakteņi Dienvidlatgalē izmantojami netālu no tās ieguves vietas, vai arī nākotnē prasa to dziļu pārstrādi. Daļa derīgo izrakteņu atradņu atrodas aizsargājamās dabas teritorijās, kur to ieguve nav atļauta. Dienvidlatgalei raksturīga mazpiesārņota mozaikveida ainava, kas paver iespējas ekoloģiski tīru ražotņu un ekotūrisma attīstībai.

Demogrāfiskās un ekonomiskās tendences Dienvidlatgalē, norāda uz to, ka derīgo izrakteņu pieprasījums celtniecībā īstermiņa paliks zemā līmenī. Pastāvot ekonomikas stabilizācijas iespējai, vidējā termiņā esošā tendence var mazināties. Ņemot vērā infrastruktūras uzturēšanas, atjaunošanas un paplašināšanās nepieciešamību, ES finansējuma pieejamību, derīgo izrakteņu pieprasījums inženierbūvju (galvenokārt ceļi, tilti) būvniecībā paliks stabils.

Dienvidlatgales teritorija ir ar bagātiem meža un lauksaimniecības resursiem, taču ņemot vērā transporta izmaksas, lielākais pašreizējais izmantošanas potenciāls saistāms ar vietējo izmantošanu (pārtika, enerģētika) vai arī pievienotās vērtības palielināšanu (bioloģiskie, augstas kvalitātes pārtikas produkti, kokapstrādes produkti utt). Dienvidlatgalei piemīt pietiekami potenciāla, lai attīstītu teritorijā tautsaimniecību un veicinātu subreģiona līdzsvarotu ilgtspēju. Piemēram, subreģionā ir liels potenciāls, kas saistāms ar mežsaimniecības un lauksaimniecības produkcijas izmantošanu enerģētikā. Tāpat arī Dienvidlatgales teritorijai ir liels rekreatīvais potenciāls, kura ekonomiski izdevīgai izmantošanai ir jāuzlabo subreģiona sasniedzamība. Būtiski ir izprast, ka pieejamais dabas resursu potenciāls bez tā iesaistīšanas un pielietošanas teritorijas attīstībā, ir tikai kā iespēja, kas netiek izmantota. Vadošais pasaules speciālists stratēģijas un konkurences jomā M. Porters norāda, ka nacionālā (tātad arī subreģiona) uzplauksme nerodas vienkārši no dabas resursiem, esošā darbaspēka un nacionālās valūtas, kā to neatlaidīgi apgalvo klasiskajā ekonomikā. Konkrētas nācijas (tātad arī

subreģiona) konkurētspēja ir atkarīga no tās rūpniecības spējas ieviest jauninājumus un modernizēties (Porter, 1990). Jebkura teritorija nevar būt konkurētspējīga visās nozarēs, tā var gūt panākumus noteiktās nozarēs, virzienos un perspektīvās, ko nosaka iekšējie apstākļi atbilstošā situācijā, kur tie ir labvēlīgāki, dinamiskāki un perspektīvāki. Dienvidlatgales potenciāls un iespēja ir saistāma arī ar transporta infrastruktūras izmantošanas iespējām.

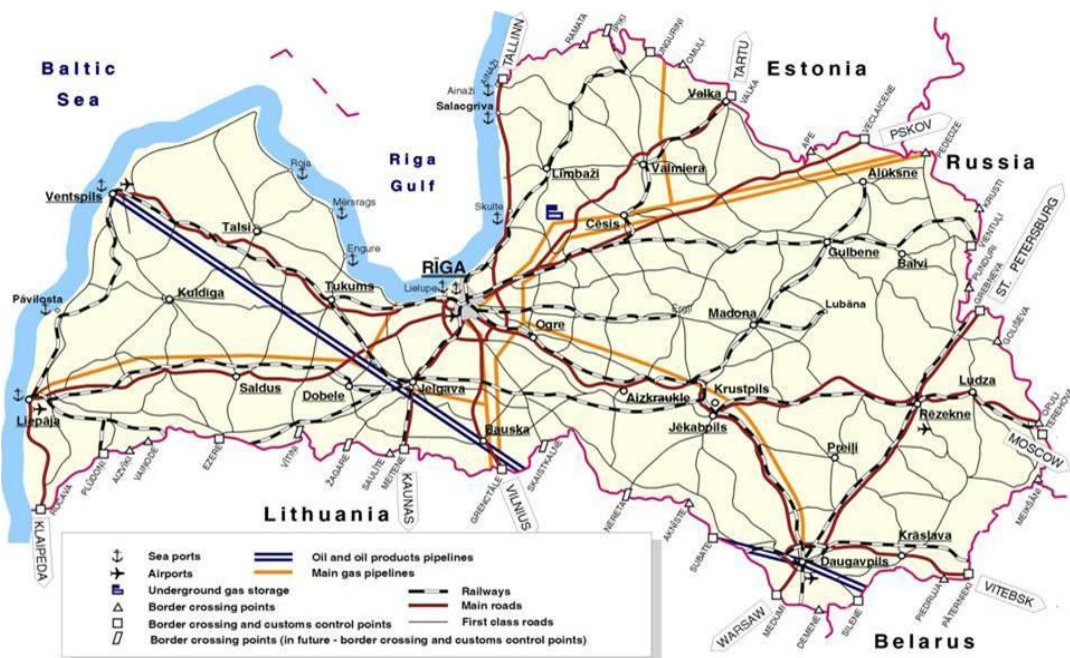
3.2.3. Transporta infrastruktūra

Latgales reģionā ir pārdomāti izveidots autoceļu un dzelzceļu tīkls, kas ir galvenais priekšnoteikums tā sasniedzamībai un ekonomiskajai attīstībai. Dienvidlatgales teritoriju šķērso divi starptautiskas nozīmes Transeiropas (TEN) dzelzceļa koridori: Indra - Daugavpils - Krustpils – Rīga un Kārsava - Rēzekne - Daugavpils – Eglaine. Dzelzceļa koridors: Indra - Daugavpils - Krustpils – Rīga savieno Latvijas ostas ar Krieviju un Baltkrieviju un ir kā saites starp Baltijas lielākajiem centriem (skat. 3.11.att.). Dienvidlatgalē pēc pārvadāto kravu apjoma austrumu rietumu dzelzceļa koridorā atrodas viena no trijām lielākajām un nozīmīgākajām dzelzceļa stacijām: Daugavpils.

Dienvidlatgali šķērso divi nacionālas un starptautiskas nozīmes autoceļi: A6 Rīga-Daugavpils-Krāslava-Baltkrievijas robeža (Pāternieki); A13 Krievijas robeža (Grebņeva)-Rēzekne-Daugavpils-Lietuvas robeža (Medumi), kas ir Eiropas ceļu tīkla E 262 (Kauņa-Ukmerģe-Daugavpils-Rēzekne-Ostrova) daļa (Reģiona telpiskās..., 2007).

Autoceļi

Latgales reģiona izvietojums un attīstītais ceļu tīkls (neņemot vērā tā stāvokli) ir Dienvidlatgales priekšrocība (skat.3.11. att.). Subreģionā esošo divu galveno autoceļu tehniskais stāvoklis un parametri neatbilst to funkcijām un drošības prasībām. Katrā virzienā ir tikai viena braukšanas josla, izņemot nelielu, 30 km garu autoceļa A6 posmu starp Jēkabpili un Daugavpili, kur katrā virzienā iekārtotas divas braukšanas joslas.

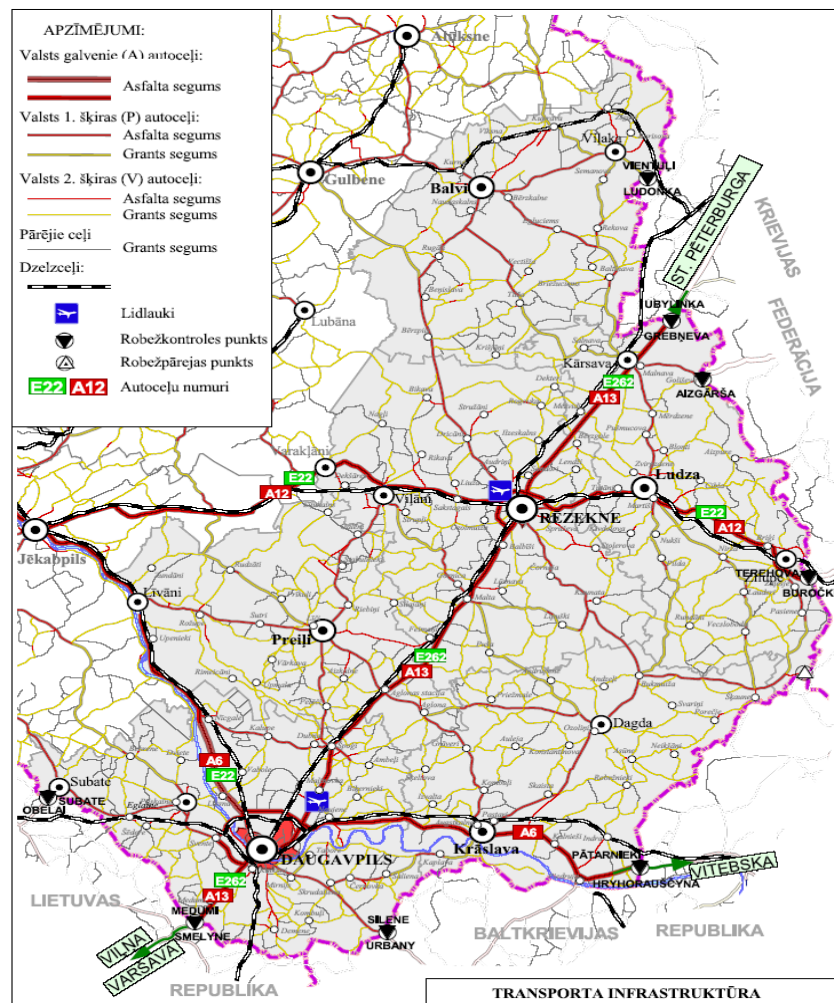
General plan of location of the principal transport infrastructure elements.

© Satiksmes ministrijas Informātikas departaments

Avots: LR Satiksmes ministrijas informācija (Latvijas galvenie..., 2009)

3.11. att. LR galvenie transporta koridori, 2009

Posma ceļu seguma kvalitāte ir zema. Pašvaldību ceļi un ielas ir trīs reizes garāki par valsts autoceļiem. Pašvaldību politiķi gandrīz visos kongresos savās rezolūcijās norāda uz nepietiekamu ceļu infrastruktūras atbalstu (*Pūķis, 2010*). Autoceļu konfigurācija un sliktais ceļu stāvoklis ietekmē nomaļu teritoriju sasniedzamību, palielina reālo attālumu no galvenajiem centriem, ko pasliktina sabiedriskā transporta neesamība vai nepietiekamība. Vispārēja problēma ir ceļu sliktais stāvoklis, – ceļu seguma kvalitāte uz galvenajiem ceļiem ir neapmierinoša un ir nepietiekama to caurlaides spēja. Vairākās pilsētās un apdzīvotās vietās, kur nav izbūvēti apvedceļi, piemēram, Līvānos, Krāslavā, smagais kravu transports šķērso pilsētas centru (Skat. 3.12. att.). Tas rada drošības problēmas vietējam transportam un gājējiem un palielina negadījumu risku ar bīstamām kravām.

Avots: (*Reģiona telpiskās..., 2007*)

3.12. att. Latgales reģiona transporta infrastruktūra, 2007

Nelielai daļai valsts 2. šķiras autoceļu ir melnais asfalta segums, vairumam ceļu – grants segums. Ceļu apkopes infrastruktūra nav pietiekami attīstīta – trūkst degvielas uzpildes staciju, autoservisu, viesnīcu, kafejnīcu, ir pārāk maz informācijas zīmju un ceļa norāžu.

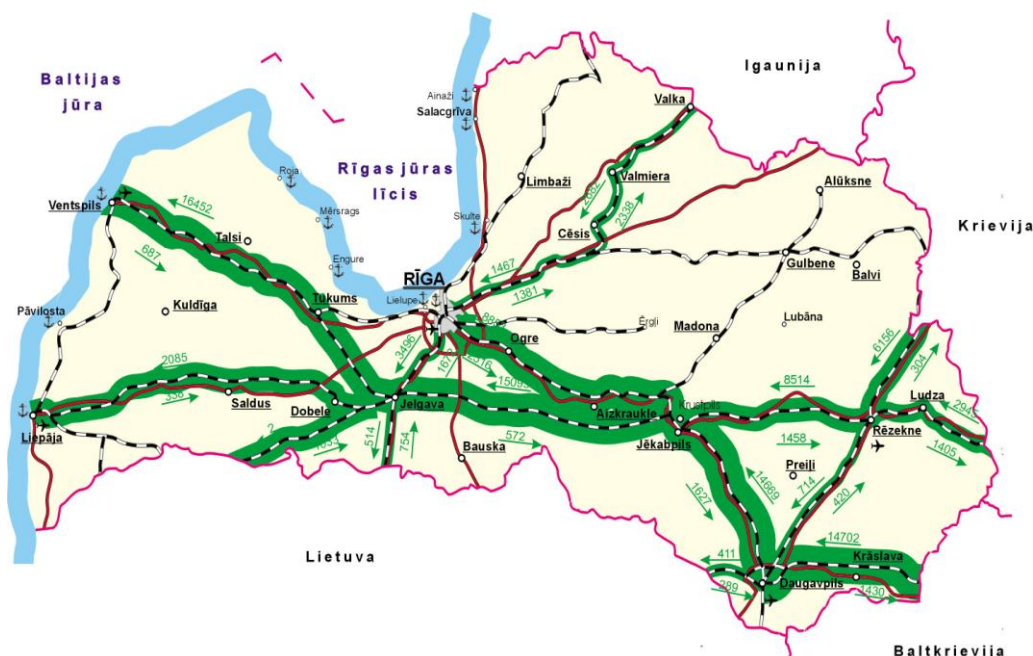
Starptautiskas nozīmes transporta koridori ir Dienvidlatgales priekšrocība, kas paver jaunas attīstības iespējas gan Dienvidlatgales, gan visas Latvijas attīstībai paplašinātajā ES. Visam Latgales reģionam ir potenciāls attīstīt savu transporta sistēmu un tas saskan ar ESPON (Eiropas telpiskās plānošanas un novērošanas tīkls. *European Spatial Planning and Observatory Network* – angļu. val.) ieteikumiem. Šobrīd valstiskā līmenī nav pietiekami apzināta nepieciešamība veidot kompleksu loģistikas un

transporta sistēmu, – katrs transporta veids darbojas izolēti, sadrumstalojot kopējos infrastruktūras attīstībai pieejamos resursus (*Reģiona telpiskās...*, 2007).

Dzelzceļi

Dienvidlatgali šķērso divas starptautiskas nozīmes dzelzceļa līnijas: Vitebska - Indra – Daugavpils – Krustpils - Rīga; Sanktpēterburga – Kārsava – Rēzekne – Daugavpils – Eglaine - Klaipēda/ Kurcums -Viļņa. Dzelzceļa koridori izvietoti paralēli diviem minētajiem galvenajiem autoceļiem, pastiprinot Jēkabpils un Daugavpils kā svarīgu Latgales reģiona mezglu punktu lomu. Vairāku pilsētu un apdzīvoto vietu attīstību nosaka to izvietojums pie galvenā dzelzceļa koridora.

Dzelzceļš nodrošina gan kravu, gan pasažieru pārvadājumus, pārsvarā tas tiek izmantots kravu transportēšanai. Visintensīvākie kravu pārvadājumi (skat. 3.13.att.) Dienvidlatgalē notiek šādos dzelzceļa iecirkņos: Indra – Daugavpils – Krustpils un Daugavpils dzelzceļa stacijās (*Reģiona telpiskās...*, 2007). Pēdējo desmit gadu laikā nepārdomātas valsts politikas dēļ pasažieru pārvadājumi ir būtiski samazinājušies. Dzelzceļu infrastruktūras uzturēšana un attīstība nesaņem valsts atbalstu, tikai iekšzemes pasažieru pārvadājumi tiek veikti ar valsts apmaksātu pasūtījumu.

Avots: LR Satiksmes ministrijas informācija (*Kravu pārvadājumu...*, 2009)

3.13. att. Latvijas Republikas dzelzceļa infrastruktūra, 2009

Pēdējo gadu laikā Latvijas austrumu-rietumu dzelzceļa koridorā tiek īstenoti vairāki ES Kohēzijas fonda līdzfinansētie projekti, piemēram, ritošā sastāva sakarsušo bukšu atklāšanas sistēmas modernizācija, vilcienu kustības vadības sistēmu modernizācija, sliežu ceļu rekonstrukcija (*Reģiona telpiskās...*, 2007).

Dzelzceļa loma subreģiona iekšējās sasniedzamības nodrošināšanā ir problemātiska, jo pašreizējais dzelzceļa tīkls neveicina policentrisku valsts attīstību, tāpēc nākotnē jāveido kompleksa pārvadājumu sistēma, kombinējot dzelzceļa un auto pārvadājumus, attīstot loģistikas centrus. Dzelzceļa izmantošanu pasažieru pārvadājumos pašlaik ierobežo nepietiekamais līniju skaits, mijiedarbības trūkums ar citiem sabiedriskā transporta veidiem un nekvalitatīva infrastruktūra (piemēram, zemi peroni un novecojuši vagoni). Plānojot subreģiona attīstību, būtiski ir nodrošināt kvalitatīvas un drošas satiksmes iespējas starp visām Dienvidlatgales apdzīvotajām vietām un ārpus tā. Nākotnē tranzīta ceļi no Krievijas uz Rietumeiropu ievērojami

attīstīsies, taču pastāv risks, ka Latvijas puses nelabvēlīgā tarifu politika var radīt situāciju, ka tranzītkravas nenonāks Latvijā, bet gan tiks transportētas caur kaimiņvalstīm – Lietuvu un Igauniju.

Dzelzceļa nozīme subreģiona starptautiskās sasniedzamības nodrošināšanā ir ļoti liela, tomēr pašlaik tā potenciāls netiek pilnvērtīgi izmantots. Dzelzceļa infrastruktūra un pamatlīdzekļi ir pietiekami, lai apmierinātu pieprasījumu pēc kravas un pasažieru pārvadājumiem, taču to nolietojums strauji pieaug. Šobrīd valsts nenodrošina finansējumu dzelzceļa infrastruktūras uzturēšanai vai attīstībai, kas nozīmē, ka finansējums dzelzceļa infrastruktūras uzturēšanai un subsīdijas pasažieru pārvadāšanai pa dzelzceļu nāk no ieņēmumiem par kravu pārvadājumiem.

Pasažieru pārvadājumi

Sabiedriskos pasažieru pārvadājumus Dienvidlatgalē nodrošina vairāki autotransporta uzņēmumi un a/s „Pasažieru vilciens”. Dzelzceļa pasažieru pārvadājumu intensitāte Latvijā nonāk pretstatā ar citu, attīstītāku Eiropas valstu darbības pieredzi – ja Latvijā aizvien mazāk un mazāk pasažieru pārvadāšanai izmanto dzelzceļu, tad citās Eiropas valstīs pārvadājumu skaits patstāvīgi pieaug. Neviena no Dienvidlatgales dzelzceļa līnijām nav elektrificēta, pasažieru pārvadājumi notiek tikai pa vienu no dzelzceļa līnijām. Pasažieru vilcienu reisu ir samērā maz, ar vilcienu no Rīgas var aizbraukt uz šādām reģiona pilsētām – Daugavpili un Līvāniem. Cauri Daugavpils stacijai kursē un pietur starptautiskie pasažieru vilcieni. Pasažieru pārvadājumiem netiek izmantota dzelzceļa līnija Daugavpils - Rēzekne.

Dienvidlatgales iekšējos maršrutus apkalpo Latgales reģiona autopārvadātāji, pašvaldību uzņēmumi, specializētas mācību iestādes, paju sabiedrības un individuālie uzņēmumi, autoostas ir visās pilsētās. Teritoriju šķērso starptautiskie autobusu maršruti: Rīga-Daugavpils-Minska, (ko veic a/s „Nordeka”); Viļņa-Kauņa-Daugavpils-Rēzekne-Maskava, Rīga-Daugavpils-Rēzekne-Maskava, Rīga-Daugavpils-Ukrainas pilsētas un Daugavpils-Vācijas pilsētas (veic SIA „Norma-A” ar preču zīmi Ecolines). Reģiona autopārvadātāji SIA „Dautrans” nodrošina pārvadājumus starptautiskos maršrutos Daugavpils-Vitebska, Daugavpils-Viļņa, Daugavpils-Sanktpēterburga, SIA „Daugavpils Autobusu parks” – maršrutos Daugavpils-Zarasi, Daugavpils-Braslava, Daugavpils-Viļņa, Daugavpils-Miori, Daugavpils-Belostoka-Varšava, Daugavpils-Minska.

Ūdensceļi

Daugava līdz 12. gs. bija galvenā transporta artērija, kas savienoja austrumus ar Baltijas jūru. Vēlāk, kad gar upi tika uzbūvēti ceļi, ūdensceļu izmantoja galvenokārt tikai kokmateriālu pludināšanai. Pēc hidroelektrostaciju kaskādes uzbūvēšanas šī funkcija pazuda. Kopš Daugava zaudējusi savu lomu kā ūdensceļš, saasinājusies satiksmes problēma starp abiem upes krastiem. Attālumi starp tiltiem ir pārāk lieli: no Daugavpils līdz Krāslavai aptuveni 50 km, no Daugavpils līdz Jēkabpilij – 90 km, bet vienīgā prāmju pārceltuve darbojas tikai Līvānos (*Reģiona telpiskās..., 2007*). Tā rezultātā Daugavas kreisā krasta teritorijās ir daudz sliktākas satiksmes un komunikāciju iespējas ar lielajiem centriem, nav pieejas pakalpojumiem, līdz ar to tās ir ekonomiski vājāk attīstītas un mazāk apdzīvotas.

Gaisa satiksme

Latgalē līdz 20. gs. 80. gadiem darbojās divas lidostas: Rēzeknē un Daugavpilī (Locikos), nodrošinot regulārus pasažieru reisos un kravu pārvadājumus uz Rīgu. Pašlaik reģionā vairs nav sertificētu, darbojošos lidostu, lidlauki Rēzeknē un Daugavpilī (Locikos) tiek izmantoti tikai apmācību lidojumiem (*Reģiona telpiskās..., 2007*). Dienvidlatgalē esošā lidosta nav veikusi licenzēšanu, piemēram, Liepājā un Ventspilī ir sertificētas lidostas.

Tuvākās starptautiskās lidostas ir Rīga (ap 250 km no Daugavpils un Krāslavas, un ap 220 km no Preiļiem), kā arī Viļņa un Kauņa Lietuvā (ap 200 km no Daugavpils un Krāslavas, un ap 230 km no Preiļiem).

Vairākās vietās Latgales reģionā saglabājušies nelieli, padomju laikos izveidoti nosēšanās laukumi, un tiek plānots atsākt to izmantošanu (piemēram, lidlauki pie Malnavas, Rožupē, Višķu, Līksnas pagastā, pie Audriņiem, Stabulniekiem, Vārkavas un citur). Bet Grīvas lidlauks (Kalkūnes pag.) ir valsts aizsardzības objekts, ko pašlaik apsaimnieko sporta klubs „D.I.S.K”. Mazās aviācijas attīstība varētu uzlabot sasniedzamību, līdz ar to ievērojami paaugstinot Dienvidlatgales konkurētspēju. Lai nodrošinātu lidlauku atbilstību lidostas kritērijiem, nepieciešamas ievērojamas investīcijas to infrastruktūrā.

Tūrisma nozīmes ceļu infrastruktūra

Viens no svarīgākajiem tūrisma nozares attīstības kavēkļiem ir kvalitātes servisu un ērtību trūkums. Šobrīd daudzus tūristus, kas ierodas Latvijā, baida Dienvidlatgales attālums no galvaspilsētas. Tas kļūst aktuāli situācijās kad, lai nokļūtu līdz pētāmās teritorijas piedāvātajiem tūrisma un atpūtas pakalpojumu galamērķiem, rodas sarežģījumi ceļu kvalitātes vai nepietiekošo informācijas zīmju dēļ. Velotūrisms, kas iegūst arvien lielāku popularitāti Eiropā, prasa attīstīt specifiskus pakalpojumus un infrastruktūru, ieskaitot velosipēdu celiņus, stāvvietas, velosipēdu izīrēšanas un remonta iespējas. Pašlaik Dienvidlatgalē ir maz velosipēdistu celiņu, kas garantētu drošu pārvietošanos velosipēdistiem un kājāmgājējiem, kas ir galvenais velotūrisma attīstību kavējošais apstāklis. Dienvidlatgalē uz doto brīdi ir izveidots tikai viens veloceliņš, kas atrodas Preiļu rajona Līvānu novadā. Plānojot autoceļu rekonstrukciju, jāparedz velosipēdistu celiņu vai nodalītu braukšanas joslu izbūve.

Lidosta Dienvidlatgalē ir ļoti svarīga biznesa un tūrisma attīstībai. Reālākā un potenciālākā iespēja gaisa satiksmes atjaunošanai ir bijušās militārās lidostas rekonstrukcija Locikos pie Daugavpils (ir saglabājusies tehniskā infrastruktūra, skrejceļi un ēkas), taču nepieciešamas nozīmīgas investīcijas, lai lidosta atbilstu starptautiskajiem standartiem.

Nacionālā līmenī trūkst vidēja un ilgāka termiņa infrastruktūras attīstības projektu, kas būtu vērsti uz sasniedzamības uzlabošanu, veidojot mūsdienu prasībām atbilstošus multimodālos transporta koridorus un mezglus. Lielākā daļa Dienvidlatgales ceļu ir sliktā tehniskā stāvoklī un nepieciešamas lielas investīcijas, lai nodrošinātu pietiekošu kvalitāti un uzturēšanas līmeni. Prioritārie veicamie pasākumi ir ceļu seguma atjaunošana, nodrošinot ceļu seguma līdzenumu un nestspēju, kā arī ūdensvadu sistēmu, tiltu un ceļu informācijas zīmju uzturēšana un atjaunošana. Labi izveidots ceļu tīkls un satiksme ir svarīgs priekšnoteikums Dienvidlatgales līdzsvarotai un ilgtspējīgai attīstībai. Reģiona telpiskās struktūras mugurkaulu veido divi starptautiskas nozīmes multimodālie transporta koridori, kas to šķērso un ir ļoti nozīmīgi reģiona telpiskās struktūras elementi, veidojot reģiona galvenās attīstības asis – gan ekonomiskā, gan sociālā aspektā. Reģionālās nozīmes ceļi un dzelzceļi veido esošo transporta sistēmu, nodrošinot reģiona iekšējās saites un labu sasniedzamību. Sakārtota infrastruktūra ļauj dinamiski attīstīties sociālajai sfērai, sniedzot kvalitatīvus pakalpojumus visiem iedzīvotājiem, samazinot privāto uzņēmumu darbības izmaksas un publiskās infrastruktūras uzturēšanas izmaksas, nodrošina ārvalstu investīciju piesaistīšanu, kā arī kopumā veicina sabalansētu, stabilu un ilgtspējīgu valsts un konkrēta reģiona izaugsmi.

Vairāki starptautiskas nozīmes transporta koridori un dzelzceļa tranzītkoridori nodrošina priekšnoteikumus starptautiskās uzņēmējdarbības, tirdzniecības un pakalpojumu attīstībai, tai skaitā arī tūrisma attīstībai Dienvidlatgalē. Paralēlie savienojumi – autoceļš un dzelzceļš – un vairāki ievērojami multimodāli transporta

centri (Daugavpils, Rēzekne, Jēkabpils) ir svarīgi priekšnoteikumi efektīvas multimodālas transporta sistēmas attīstībai Dienvidlatgalē. Daugavpils pilsēta ir subreģiona galvenais transporta mezgls un ekonomiskās attīstības centrs. Tajā ir visi priekšnoteikumi attīstīt multimodālo centra mezglu dzelzceļa, autotransporta kravu un pasažieru pārvadājumiem.

Darba autore secina, ka viena no galvenajām Dienvidlatgales priekšrocībām ir sabalansētais un integrētais transporta infrastruktūras tīkls, kas ietver autoceļus, dzelzceļus, ūdensceļus un gaisa transporta iespējas. Dienvidlatgales pieejamais potenciāls loģistikas un tranzīta kravu plūsmu apkalpošanā šobrīd netiek pietiekami izmantots, līdz ar to esošās uzņēmējdarbības iespējas ir vērtējamas kā neizmantotais potenciāls.

3.2.4. Uzņēmējdarbība Dienvidlatgalē

Kvalitatīva uzņēmējdarbības vide veicina uzņēmējdarbības uzsākšanu un attīstību, konkurētspējas paaugstināšanos, jaundibināto uzņēmumu skaita pieaugumu, it īpaši teritorijās, kur ir salīdzinoši sliktāki uzņēmējdarbības apstākļi (*Jermolajeva, Baltere, 2009*). Atbalsts no valsts, ES (Struktūrfondi) palīdz uzņēmējiem realizēt idejas un uzsākt vai attīstīt, pilnveidot savu biznesu. Latvijā ir vērojama tendence, ka attīstība galvenokārt notiek lielākajās pilsētās, galvaspilsētas tuvumā. Diemžēl arī ES un valsts atbalsta līdzekļi galvenokārt lielākoties koncentrējas šajās teritorijās. Būtiski ir pievērst uzmanību uzņēmējdarbības veicināšanai, stimulēt iedzīvotājus nodarboties ar uzņēmējdarbību mazāk attīstītās teritorijās.

Latvijas un atbilstīgi arī Dienvidlatgales vispārējā attīstība ir atkarīga no valstī notiekošās uzņēmējdarbības vides un uzņēmīgiem cilvēkiem, kas ar savām idejām, darbību un aktivitāti spēj piedāvāt vietējā un ārējā tirgū konkurētspējīgus produktus vai pakalpojumus. Uzņēmējdarbība ir galvenais nosacījums reģiona ekonomiskās attīstības paaugstināšanai. Saimnieciskās darbības atšķirības novērojamas teritoriju nevienmērīgā ekonomiskā attīstībā un saimnieciskajā aktivitātē, nodarbinātības un bezdarba līmenī, iedzīvotāju ienākuma līmenī un kultūras dzīves nosacījumos. Reģionu un teritoriju nevienmērīgā sociālekonomiskā attīstība Latvijā ir veidojusies vēsturiski gan objektīvu, gan subjektīvu faktoru ietekmē. Konkrēta reģiona, subreģiona iedzīvotāju ekonomisko rīcībspēju nosaka vairāki faktori un to darbība kopumā (sīkāks faktoru uzskaitījums darba 11. pielikumā). Vēsturiski, laika gaitā, dažādu objektīvu un subjektīvu faktoru ietekmē Dienvidlatgales reģionam ir izveidojies nelabvēlīgs veidols, reputācija uzņēmējdarbības veidošanas un aktivitāšu attīstības ziņā. Esošajā sociālekonomiskajā situācijā šī tendence pastiprinās. Skatoties perspektīvā, jāņem vērā, ka uzņēmējdarbības attīstības tradīcijas noteiktā teritorijā var spēlēt vadošu lomu teritoriālā produkta noteikšanā, jo kādu nozaru attīstība reģionā ne tikai ietekmē uzņēmējdarbības jomas imidža veidošanas virzienus uz noteiktu komponentu pamata, bet arī norāda uz pieredzi un kvalificēta, izglītota darbaspēka esamību, pieejamību tautsaimniecības nozarēs.

Dienvidlatgale ir izteikti lauku teritorija, izņemot otro valsts lielāko pilsētu Daugavpili. Uzņēmējdarbības attīstības problēmas laukos atšķiras no problēmām, kādas galvenokārt sastopamas lielpilsētās. Zinātnieks, profesors K. Špoģis ir izdalījis būtiskākās uzņēmējdarbības attīstības problēmas laukos, kas attiecināmas arī Dienvidlatgales uzņēmējdarbības attīstības problemātikas analīzei (*Latvija..., 2005*): brīvo darba resursu zemā kvalitāte un daudzu nestrādājošo cilvēku (kurus dēvē par bezdarbniekiem) degradācija un arī deģenerācijas izpausmes. Lauku uzņēmēji (komerciālie lauksaimnieki) tādiem cilvēkiem nevar uzticēt ne augstražīgus mājdzīvniekus (t.i., nodarbināt lopkopībā), ne kultūraugus (t.i., nodarbināt augkopībā), ne arī dārgās augstražīgās mašīnas vai iekārtas, ar kurām jāstrādā mūsdienīgā

lauksaimniecībā. Tas kavē spēcīgu saimniecību vairošanos un attīstību; Latvijā īstenotās agrārās reformas rezultātā sīkus zemes īpašumus ieguva ļoti daudzi mantinieki, kuri nav ne pratuši, ne spējuši, ne vēlējušies zemi lietderīgi izmantot lauksaimniecībai. Tāpēc Latvijā joprojām netiek apsaimniekotas ļoti lielas zemes platības, kuras strauji degradējas; Daudzviet profesionalitātes līmenis ir zems: liela daļa no tiem zemniekiem un piemājas saimniecību īpašniekiem, kuri cenšas zemi izmantot, saimnieko ļoti zemā profesionālā līmenī, tādēļ ražas un mājdzīvnieku produktivitāte ir ārkārtīgi zema; Ļoti sadrumstalota ir lauksaimniecības produkciju pārstrādājošā rūpniecība, un tas traucē efektīvi izmantot resursus, kā arī mazina nozares kopējo konkurētspēju. Tas ir viens no faktoriem, kas palīdz kaimiņvalstu uzņēmējiem palielināt savu pārtikas tirgus daļu Latvijā; Lielākajā daļā Latvijas lauku saimniecību ir ļoti zems darba ražīgums, tāpēc arī lauksaimniecībā nodarbināto īpatsvara un lauksaimniecības pievienotās vērtības īpatsvara attiecība, kopumā ņemot, ir ļoti nelabvēlīga, un tā ievērojami atšķiras no attīstīto valstu makroekonomikas attiecīgiem rādītājiem. Tas neizbēgami veicina saimniecību skaita konsekvētu samazināšanos; Daudzas mazaizņēmības un sīksaimniecības cenšas ražot arī preces, taču to kvalitāte ir zema, jo preču ražošana notiek nepietiekamā tehnoloģiskā un sanitārā līmenī, bez nepieciešamām iekārtām un mašīnām. Iespējams, tas ir viens no svarīgākajiem cēloņiem, kāpēc samazinās to saimniecību skaits, kuras ražo kādu produktu (visbiežāk – pienu) pārdošanai.

Minētās uzņēmējdarbību neveicinošās lauku problēmas ir sastopamas Dienvidlatgalē. Tāpat arī uzņēmējdarbību kavējošs iemesls ir iedzīvotāju nepietiekamā izpratne par tirgus procesiem, tendencēm un struktūras izmaiņām, arī pat uzņēmējdarbības uzsākšanas vadību, katastrofāli trūkst zināšanu, lai strādātu ārējos tirgos. Bieži vien mazpilsētu un lauku iedzīvotājiem, lai uzsāktu uzņēmējdarbību nepietiek ne tikai finanšu un materiālo līdzekļu, bet arī bieži trūkst piemērotu telpu, nav attīstīta infrastruktūra, trūkst finanšu līdzekļu ne tikai uzņēmējdarbības uzsākšanai, bet arī paplašināšanai, modernizācijai un attīstībai. Piemēram, maziem uzņēmumiem, it īpaši jaunizveidotiem, ir grūtības saņemt aizdevumus, jo bieži vien trūkst aizdevuma nodrošinājuma un arī kredītvēstures. Negatīvi vērtējams fakts, ka uzņēmējiem trūkst zināšanu par ES fondu piedāvātajām iespējām, par projektu kvalitatīvu sagatavošanu un realizāciju (dokumentu un atskaišu kārtošana). Nepietiekami apgrozāmie līdzekļi liedz izmantot biznesa konsultācijas un apmācības. Jāatzīmē, ka šie iemesli nav būtiski tikai Dienvidlatgalē, tie pastāv visā valsts teritorijā. Tas nozīmē, ka īpaša uzmanība jāpievērš mērķtiecīgiem ieguldījumiem teritoriju infrastruktūras attīstībā, it īpaši vietās, kur pastāv pietiekami apstākļi un iespēja uzņēmējdarbības attīstībai.

Vispārējo ekonomisko situāciju Dienvidlatgalē raksturo tā pati tendence, kas ir visā valstī gan attiecībā uz ekonomisko augšupeju, gan krīzi. Tomēr ekonomiskā situācija kopvērtējumā visā Latgalē ar tai piemītošo pozitīvo attīstības tendenci ir sliktāka nekā Latvijā vidēji. Latgale ir reģions ar nozīmīgu ekonomiskās attīstības potenciālu (*Ekonomika...*, 2009). Dienvidlatgales turpmākai attīstībai ir ļoti svarīga labvēlīgas uzņēmējdarbības vides radīšana. Uzņēmējdarbības vides struktūra pēc darbības veidiem un uzņēmuma lieluma ir līdzīga visā valstī. Salīdzinot Latgales reģionu kopvērtējumā ar citiem Latvijas reģioniem rezumējas, ka Latgales reģions ekonomiski aktīvo statistikas vienību (tirgus sektora statistikas vienības) skaita ziņā 2007. gadā atrodas otrajā vietā, aiz sevis atstājot Zemgales un Vidzemes reģionus (Sīkāk skatīt darba 9. pielikumā). Analizējot datus, kas pieejami LR Centrālās Statistikas Pārvaldē, no 2004. gada līdz 2008. gadam Latgales reģionā ir vērojams straujš tirgus sektora uzņēmējdarbības vienību skaita palielinājums, īpaši 2006. un 2007. gados. Diemžēl jaunāki dati uz doto brīdi nav pieejami. Ņemot vērā 2008. - 2009. gadu ekonomisko situāciju valstī, uzņēmējdarbības vienību skaits visā Latvijas

teritorijā ir samazinājies. Kā skaitliski lielāko uzņēmējdarbības vienību skaitu var uzskatīt 2007. gada pieejamos datus.

Latgales reģionā 2007. gadā ir novērojams vislielākais skaits reģistrēto pašnodarbināto iedzīvotāju, salīdzinājumā ar Latvijas reģioniem – 9008 pašnodarbinātie. Kā mazākais skaits minams Zemgales reģionā ar 6338 pašnodarbinātajiem. Komerksabiedrību skaita ziņā Latgales reģions 2007. gadā ieņem otro vietu ar 3712 komerksabiedrībām. Pirmajā vietā atrodas Kurzemes reģions ar 4863 komerksabiedrības vienībām. Kā zemākais reģistrēto komerksabiedrību skaits ir Vidzemes reģionā – 3613. Latgales reģionā 2007. gadā starp visiem valsts reģioniem ir zemākais skaits dibināto zemnieku un zvejnieku saimniecību – 2794, attiecīgi ar vislielāko skaitu (3253 saimniecības) atzīmējams Vidzemes reģions.

Dienvidlatgalē ietilpstošo teritoriju un Daugavpils pilsētas uzņēmējdarbības vienību skaita kopējās tendences neatšķiras no valsts reģionu rādītājiem. Vislielākais ekonomiski aktīvo vienību skaita pieaugums bija individuālo komersantu aktivitātēs – laika posmā no 2004. gada līdz 2009. gadam to skaits pakāpeniski palielinājās no 475 vienībām uz 897 jeb par 88.8% (skat. 3.9. tab.). Vislielāko ekonomiski aktīvo statistikas vienību skaitu sastāda pašnodarbinātās personas. Augstais bezdarba līmenis subreģionā un valsts politika nodokļu jautājumā mudina iedzīvotājus meklēt risinājumus ienākumu gūšanā, līdz ar to Dienvidlatgalē ir ievērojami liels pašnodarbināto personu īpatsvars ekonomiski aktīvo tirgus sektora statistikas vienību skaitā. Analizējot datus pēc bāzes absolūtā pieauguma tempa pētāmajā periodā, rezumējams, ka zemnieku un zvejnieku saimniecību skaits ir samazinājies par -5.6%. Ekonomiski aktīvās statistikas vienības individuālie komersanti ir strauji palielinājušās, ņemot vērā pakalpojumu sniegšanas jomas paplašināšanos un pieprasījumu pēc tirdzniecības vietām, pakalpojumu sniegšanu būvniecības, transporta, skaistumkopšanas u.c. jomās.

3.9. tabula

Ekonomiski aktīvās statistikas vienības Dienvidlatgalē (2004-2009), skaits

Gads / Ekonomiski aktīvās statistikas vienības	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Bāzes absolūtais pieauguma temps, %
Pašnodarbinātās personas	4229	4252	4548	4936	4643	4878	15.3
Individuālie komersanti	475	467	727	786	921	897	88.8
Komerksabiedrības	2018	2081	2146	2315	2475	2430	20.4
Zemnieku un Zvejnieku saimniecības	1463	1542	1514	1529	1468	1381	-5.6
Kopskaits	8185	8342	8935	9566	9507	9586	17.1

Avots: Autores veidots pēc 2004. -2009. gadu LR Centrālās Statistikas pārvaldes datiem

Vislielākais reģistrēto IK skaits 2009. gadā bija Daugavpils pilsētā (533) un Krāslavas novadā (127), bet Vārkavas novadā tikai 2 individuālie komersanti. No reģistrēto zemnieku, zvejnieku saimniecību skaita vislielākie rādītāji ir Daugavpils novada teritorijā (269), salīdzinājumā zemnieku, zvejnieku saimniecību skaits Aglonas rajonā ir par 79.6% mazāks – 55. Daugavpils novada situācija ir skaidrojama ar Daugavpils pilsētas tuvumu. Lielākais skaits uzņēmumu, izņemot zemnieku un zvejnieku saimniecības, tiek reģistrēti ar Daugavpils pilsētas teritorijā esošo juridisko adresi.

Būtisks ekonomisko aktivitāti raksturojošs rādītājs ir ekonomiski aktīvo komersantu un komerksabiedrību skaits uz 1000 iedzīvotājiem. Ekonomiski aktīvo uzņēmumu skaits uz 1000 iedzīvotājiem ietver sevī uzņēmumus un uzņēmējsabiedrības (izņemot zemnieku, zvejnieku saimniecības), kas ražo produkciju vai sniedz pakalpojumus. Šis rādītājs parāda pētāmās teritorijas iedzīvotāju aktivitāti uzņēmējdarbībā.

Analizējot uzņēmumu un komercsabiedrību skaitu uz 1000 iedzīvotājiem Latvijas reģionu griezumā, ir redzams, ka 2008. gadā Zemgales reģionā ir vismazākais uzņēmumu skaits uz 1000 iedzīvotājiem – 47, kā visaugstākais ir atzīmējams Rīgas reģions, kur ir 69 uzņēmumi uz 1000 iedzīvotājiem (skat. darba 9. pielikumu). Salīdzinot situāciju valsts un ES līmenī, redzams, ka rādītājs, kas raksturo ekonomiski aktīvo komercsabiedrību skaitu uz 1000 iedzīvotājiem, Latvijā ir zemāks, nekā vidēji ES valstīs. Jāatzīmē, ka Latvijā ir salīdzinoši neliels inovatīvo uzņēmumu īpatsvars (*Rudzītis, 2009*). Dienvidlatgales bijušo rajonu teritorijās no 2004. līdz 2008. gadam ekonomiski aktīvo uzņēmumu skaits uz 1000 iedzīvotājiem katru gadu ir audzis (skat. 3.10.tab.), par to liecina bāzes absolūtais pieaugums pētāmajā periodā, kas kopvērtējumā audzis par 21 vienību.

3.10. tabula

Ekonomiski aktīvās tirgus sektora statistikas vienības Dienvidlatgales rajonos un Daugavpils pilsētā, uz 1000 iedzīvotājiem

Gads/Rajons	2004	2005	2006	2007	2008	Bāzes absolūtais pieauguma temps
Daugavpils rajons	29	32	35	37	37	8
Krāslavas rajons	46	45	48	49	49	3
Preiļu rajons	63	68	72	75	73	10
Daugavpils pilsēta	26	26	29	34	35	9

Avots: *Autores veidots pēc 2004. -2008. gadu LR Centrālās Statistikas pārvaldes datiem*

Visstraujākais palielinājums novērojams Preiļu rajonā, kur 2008. gadā ir arī visaugstākais rādītājs starp visiem Dienvidlatgales rajoniem. Uz pusi zemāks rādītājs ir Daugavpils rajonā - 37 uzņēmējdarbības uz 1000 iedzīvotājiem. Galvenokārt šādu situāciju rada blakus esošā Daugavpils pilsēta, kur arī galvenokārt notiek uzņēmējdarbības aktivitātes un komercsabiedrību reģistrācija. Daugavpils pilsētā pētāmajā periodā ekonomiski aktīvo tirgus sektora statistikas vienību skaits uz 1000 iedzīvotājiem ir audzis. 2009. gada statistika norāda, ka tendence nav mainījies – 38 statistikas vienības uz 1000 iedzīvotājiem. Salīdzinot ar rajonu situāciju, pilsētā ir zemāki rādītāji (līdz pat 2 reizēm, salīdzinot ar Preiļu rajona situāciju).

Lai palielinātu komersantu un uzņēmumu skaitu un stimulētu iedzīvotājus pievērsties uzņēmējdarbībai, ir nepieciešami konkrēti uzņēmējdarbības vides uzlabošanas pasākumi, piemēram, izmaiņas nodokļu sistēmā (vienkāršota nodokļu maksāšanas kārtība, nodokļu atlaides jaundibinātajiem uzņēmumiem, saprātīgas nodokļu likmes), valsts atbalsts uzņēmējdarbības attīstībai reģionos un inovatīviem darbības veidiem, likumdošanas, eksporta politikas jautājumu sakārtošana un darbības vienkāršošana, valsts valūtas vērtības izvērtēšana un citi.

Galvenās un nozīmīgākās tautsaimniecības nozares, kuru attīstību un resursus nosaka Dienvidlatgales telpiskā struktūra, ir mežsaimniecība un kokapstrāde, lauksaimniecība, lauksaimniecības produktu pārstrāde, pārtikas un rūpnieciskā ražošana, tūrisma nozares pakalpojumi, mašīnbūve, vieglā rūpniecība un ķīmiskā rūpniecība.

Mežsaimniecība un kokapstrāde

Meža resursi ir pieskaitāmi pie nozīmīgākajiem Latvijas dabas resursiem. Latvijā klimatiskie un ģeogrāfiskie apstākļi ir pateicīgi meža audzēšanai, kura kvalitāte ir produktīvāka nekā vairumā Eiropas valstu. Mežsaimniecība, mežrūpniecība un kokapstrāde ir vienas no lielākajām visa Latgales reģiona rūpniecības nozarēm. Mežsaimniecība un koksnes ražošana Dienvidlatgalei ir svarīga nozare, kas pēdējo gadu laikā ir devusi ievērojamus ienākumus. Dienvidlatgalē vairāk kā trešo daļu no teritorijas aizņem mežu platības. No 1990-to gadu vidus līdz 2008. gadam mežu izstrāde ir bijusi

dominējošā mežsaimniecības nozare. Līdz 2008. gadam koksnes un koksnes produkcijas ražošana Dienvidlatgalē katru gadu pieauga (statistikas datus skatīt 9. pielikumā „Tirgus sektora ekonomiski aktīvās statistikas vienības Dienvidlatgalē galvenajos darbības veidos”), bet pārstrādātās produkcijas īpatsvars saražotās kokapstrādes produkcijā ir minimāls. Latgalē, tāpat kā Latvijā kopumā, galvenā eksporta produkcija ir balķi un sazāģēta koksne (*Reģiona telpiskās...*, 2007). Kokapstrāde līdz 2008. gadam bija viena no lielākajām Latgales rūpniecības nozarēm, tās pievienotā vērtība veido gandrīz ceturto daļu no apstrādes rūpniecībā saražotā. Apgrozījuma pieaugums mežsaimniecības nozares uzņēmumiem ar apgrozījumu līdz 1 milj. Ls gadā no 2006. gada līdz 2008. gadam pieauga par 950%, bet kokapstrādes nozares uzņēmumiem ar apgrozījumu virs 5 milj. Ls - par 14% (Latgales stratēģija 2030, 2010). Kokapstrādes nozarē darbojas liels skaits mazu uzņēmumu, kuru ražošanas apjomi neļauj izpildīt lielus pasūtījumus, līdz ar to būtu nepieciešams radīt sadarbības pasākumu īstenošanu starp nozares uzņēmumiem. Mūsdienās kokapstrādes rūpniecība tiek orientēta uz augstas apstrādes pakāpi un kvalitāti ražošanā. Kokapstrādes produkcijas ražošanu Dienvidlatgalē iespējams palielināt ne tikai apjoma, bet arī augstākas pievienotās vērtības produkcijas ziņā. Pētāmajā teritorijā darbojas daudzas nelielas koksnes kaltes, vairāki uzņēmumi ražo koka šķeldu, koksnes skaidu briketes, granulas un kokogles kurināšanai, kā arī attīstās mēbeļu ražošana un koka ēku, namu ražošana un pakalpojumu sniegšana.

Attīstoties koksnes kvalitatīvākai pārstrādei, sagaidāms, ka nākotnē varētu palielināties kokmateriālu imports no Krievijas un Baltkrievijas. Tas var veicināt pierobežas teritoriju un infrastruktūras attīstību, un dot iespēju pierobežas uzņēmumiem veiksmīgāk sadarboties ar kaimiņvalstu kolēģiem.

Lielākie mežsaimniecības un kokapstrādes uzņēmumi Dienvidlatgalē ir uzskaitīti darba 12. pielikumā. Nozarei raksturīgs augsts produkcijas eksporta īpatsvars, tomēr jau pirmskrīzes laikā ievērojami samazinājās pieprasījums pēc kokapstrādes produkcijas Eiropā (*Kokapstrādes...*, 2008) un nodokļu likmes paaugstinājumi negatīvi ietekmē kokapstrādes jomu. Esošā vispārējā valsts ekonomikas situācija pastiprina šo tendenci, līdz ar to arī Dienvidlatgales kokapstrādes nozares uzņēmumu stāvokli, ko ietekmē arī konkurence ar kaimiņvalstu (Lietuva, Baltkrievija) nozares paplašināšanos un attīstību, it īpaši Baltkrievijā un produkcijas noieta tirgus samazinājums. Kokapstrādes nozarei patlaban vērojama stagnācija, jo būvniecība bija galvenais koksnes produktu pircējs Eiropā ar aptuveni 60% daļu no kopapjoma. Esošajā situācijā ir samazinājušās gan cenas, gan noieta apjomi. Daudzi nozares uzņēmumi, kas uzplauka būvniecības „buma” laikā, tagad slēgti, uz laiku apturējuši aktīvo darbību, gaidot tirgus atdzīvošanos. Tāpat šī brīža situācijā ir ievērojami samazinājies iekšējais valsts pieprasījums pēc nozares saražotās produkcijas. Īpaši smags laika posms ir tiem ražotājiem, kuri iegādājušies iekārtas kredītā, lai ražotu produkciju ar augstu pievienoto vērtību, jo pašreizējā situācijā rodas problēmas ar finanšu atmaksu.

Latvijā mežs un tajā esošā koksne ir viens no vissvarīgākajiem atjaunojamiem dabas resursiem. Pēdējo divdesmit gadu laikā pieaugusi mežu nekoksnes produkcijas (ogas, sēnes, medījumi, rieksti, medus, bērzu un kļavu sulas, medicīnā izmantojamie augi, dekoratīvie materiāli) un mežu rekreatīvo resursu nozīme, arvien labāk tiek saprasta mežu ekoloģiskā, ūdens un augsnes aizsardzības un klimata regulēšanas nozīme.

Lauksaimniecība

Lauksaimnieciskā ražošana ir lauku iedzīvotāju eksistences un labklājības pamats. Bieži vien ražotājs laukos nesaņem vajadzīgo atbalstu, kāds viņam būtu nepieciešams, kombinējot ražošanas faktoros konkrētos apstākļos. Tāda situācija ir novērojama

Dienvidlatgalē. Lauksaimniecības zeme ir viens no galvenajiem Latvijas dabas resursiem, kura izmantošanu Dienvidlatgalē nevar uzskatīt par pietiekami intensīvu – joprojām ir neizmantotas zemes platības un kultūraugu ražība ir zemāka, nekā vidēji ES valstīs. Dienvidlatgales klimatiskie apstākļi nodrošina pietiekamu nokrišņu daudzumu un pietiekami ilgu veģetācijas periodu sekmīgai lauksaimniecības kultūru attīstībai, bet, salīdzinot ar Zemgali un Kurzemi, lauksaimnieciskās kopprodukcijas īpatsvars te nav visai augsts. Kaut arī lauksaimniecības īpatsvars un līdz ar to tās nozīme reģiona IKP veidošanā ievērojami samazinās, tā joprojām ir būtiska reģiona un lauku iedzīvotāju pašnodrošināšanā (*Reģiona telpiskās...*, 2007). Lauksaimniecība Latgales reģionā nekad nav bijusi pārāk ienesīga nozare, it īpaši esošajā situācijā, kad liela daļa pārstrādes uzņēmumu ir likvidējušies. Statistikas dati no 2004. līdz 2008. gadam apliecina, ka straujš saimniecību skaita samazinājums ir 2008. gadā statistikas datus (skatīt 9. pielikumā „Tirgus sektora ekonomiski aktīvās statistikas vienības Dienvidlatgalē galvenajos darbības veidos”). Jaunāki dati nav pieejami. Ņemot vērā situāciju, Dienvidlatgalē netradicionālajai lauksaimniecībai (dažādas tūrisma nozares, ekoloģiskā saimniekošana un zivju audzēšana) ir salīdzinoši lielas priekšrocības un nākotnes potenciāls.

Dienvidlatgales galvenās lauksaimniecības nozares ir graudkopība, piena un gaļas lopkopība. Tiek audzēti kartupeļi, dārzeņi un tehniskās kultūras (*Reģiona telpiskās...*, 2007). Bez tradicionālajām nozarēm – augkopības un lopkopības – teritorijā attīstītas vairākas netradicionālās lauksaimniecības formas, piemēram, dzērveņu, sēņu, šķiedras kaņepju (kaņepju šķiedra pasaulē ir pieprasīta, to pārstrādā faktiski bez atlikumiem), ārstniecības augu audzēšana (pieprasīti Eiropā), truškopība (truša gaļa ir ļoti veselīga, trušu ādas ir siltas, izturīgas un dūnvilna ir mīksta un smalka), biškopība (Latgales reģions joprojām tiek dēvēts par vienu no labākajām biškopības vietām Latvijā), aitu (aitkopībā iegūst vilnu, gaļu, pienu, kažokādas, taukus), fazānu, zosu, strausu audzēšana u.c.

Zivsaimniecība Dienvidlatgalē saistīta ar zivju nozveju iekšzemes ūdeņos un dīķos, šajā nozarē uzņēmumu skaits ir minimāls (skat. 9. pielikumu). Perspektīvā zivju un vēžu audzēšana lauku apvidos varētu kļūt par svarīgu nodarbinātības veidu papildus lauksaimniecībai.

Lauksaimniecības nozare Dienvidlatgalē joprojām smagi izjūt pārejas periodu uz tirgus ekonomiku - trūkst finanšu līdzekļu tehnikas atjaunošanai un modernizācijai, pastāv zema uzņēmējspēja un kā nozari bremsējošus var uzskatīt realizācijas kvotas, valsts nodokļu politiku un citus faktoros. Latvijas īstenotās agrārās reformas rezultātā sīkus zemes īpašumus ieguva ļoti daudzi mantinieki, kuri nav vēlējušies, pratuši vai spējuši zemi lietderīgi izmantot lauksaimniecībā vai citā nozarē. Līdz ar to joprojām daudzas zemju platības netiek vispār izmantotas un apsaimniekotas, kuras strauji degradējas. Neapstrādāto lauksaimniecībā neizmantoto zemju īpatsvars Dienvidlatgales novados ir līdz 20%, vislielākais procentuālais skaits vērojams Daugavpils, Aglonas un Dagdas novados (Latgales stratēģija 2030, 2010). Zema ir vietējo pašvaldību neaktivitāte neapstrādāto zemju īpašnieku brīdināšanā vai sodīšanā (kas ir saskaņā ar likumdošanu) par zemes neizmantošanu un pārvēršanu par krūmāju un nezāļu audzi. Lauksaimniecības problēmu laukos pastiprina arī darba resursu problēma – to trūkums vai zemā kvalitāte, kas izpaužas daudzu bezdarbnieku degradācijā.

Pārtikas pārstrāde un ražošana

Latgales reģionā pārtikas ražošana veido ap 30% no kopējā produkcijas apjoma. No 2005. gada līdz 2009. gadam pārtikas uzņēmumu skaits Dienvidlatgalē ir samazinājies (no 58 līdz 44 uzņēmumiem) (sīkāk statistikas datus skatīt 9. pielikumā „Tirgus sektora ekonomiski aktīvās statistikas vienības Dienvidlatgalē galvenajos

darbības veidos”), kas saistīts ar vispārējo situāciju pārtikas ražošanas un pārstrādes nozarē Latvijā.

Situācija būtiski pasliktinājās Krievijas 1998. gada krīzes ietekmē, pēc kuras finansiālas grūtības izjuta gandrīz visi pārtikas pārstrādes uzņēmumi, daudzi no tiem tā arī nespēja stabilizēt savu finansiālo stāvokli un bankrotēja (*Ekonomika...*, 2009). Nozīmīgākās apakšnozares subreģionā ir dzērienu ražošana, piena, zivju, gaļas pārstrāde un plaša pārtikas produktu klāsta ražošana.

Lielākie pārtikas pārstrādes un ražošanas uzņēmumi Dienvidlatgalē ir uzskaitīti darba 12. pielikumā. Analizējot ražošanas nozares sektoru Dienvidlatgalē, resumējams, ka uzņēmējdarbības vide ražošanas attīstībai ir nelabvēlīga, nozares attīstību un pilnveidošanos neveicinoša. Trūkst speciālistu un pētījumu par šīs nozares attīstības tendencēm un perspektīvām. Kā arī īpaši jūtams visaptverošs valsts atbalsta trūkums noieta tirgus paplašināšanai, iekārtu un tehnoloģiju modernizēšanai un inovāciju ieviešanai. Valsts aktivitātes norāda, ka, protams, ir mēģinājumi pāriet uz zināšanām balstītu ekonomiku, izpildīt Lisabonas mērķus, veicinot inovācijas un tādējādi palielinot valsts uzņēmēju konkurētspēju. Diemžēl šo mērķu sasniegšana līdzinās vairāk deklaratīvam pasākumam, jo nav ražošanas nozarei finanšu resursu jūtīga valsts atbalsta. Tāpat arī trūkst praktiska sadarbības mehānisma starp zinātni un ražotājiem vai arī visi nepieciešamie mehānismi paliek uz papīra. Līdz ar to var secināt, ka apstrādes rūpniecības turpmākā izaugsme bez īpašiem stimuliem nākotnē ir maz iespējama. Augstā inflācija, nozarei nelabvēlīgā valsts nodokļu politika, teritorijas attālā atrašanās no galvaspilsētas un augstās darbaspēka izmaksas mazina nozares konkurētspēju ārpus Latvijas līmenī.

Rūpniecība

Rūpniecībai valstī ir vitāli svarīga loma ārējās tirdzniecības bilances uzlabošanā. Lai arī rūpniecības uzņēmumu skaits no 2005. līdz 2008. gadam ir nedaudz samazinājies (statistikas datus skatīt 9. pielikumā „Tirgus sektora ekonomiski aktīvās statistikas vienības Dienvidlatgalē galvenajos darbības veidos”), rūpniecības kā nozares loma Dienvidlatgales ekonomikā pēdējos gados palielinās. Lielākie ražošanas uzņēmumi koncentrēti Daugavpilī (Lielākie rūpniecības uzņēmumi ir uzskaitīti darba 12. pielikumā). Ķīmiskās rūpniecības uzņēmumi visā Latgalē atgūst otro elpu pēc vairākkārtējiem neveiksmīgiem privatizācijas mēģinājumiem un īpašnieku maiņām, pamazām paaugstinot savus ražošanas apjomus (*Ekonomika...*, 2009). Līdz ar to uzņēmumi ķīmiskās ražošanas jomā attīstās lēni.

Aizvien nozīmīgāku vietu Dienvidlatgales rūpnieciskajā ražošanā ieņem vieglā rūpniecība. Nozarē darbojas daudzi uzņēmumi un šūšanas darbnīcas. Lielākā daļa no tiem galvenokārt izpilda ārvalstu šūšanas uzņēmumu pasūtījumus, produkcija tiek realizēta ES un NVS valstīs.

Dienvidlatgalē ir attīstīta derīgo izrakteņu ieguve un pārstrāde. Viens no lielākajiem dabas resursiem – kūdra. Tās ieguves un pārstrādes uzņēmums Dienvidlatgalē ir AS „Līvānu kūdras fabrika”.

Mašīnbūves nozares uzņēmumu ražošanas apjomi pēc Krievijas 1998. gada krīzes pakāpeniski atjaunojas un palielinās. Mašīnbūves uzņēmumu lielākie noieta tirgi ir NVS un ES valstis (*Ekonomika...*, 2009). Dienvidlatgalē mašīnbūves uzņēmumi atrodas Daugavpilī, citur pētāmajā teritorijā mašīnbūves nozares uzņēmumi nav izplatīti.

Tūrisms

Tūrisms ir kļuvis par vienu no dinamiskākajām biznesa nozarēm pasaulē un ir viens no globalizācijas laikmeta simboliem. Tūrisma bizness ir nozīmīgs ne tikai lokālo darba vietu un infrastruktūras attīstības kontekstā, bet arī līdzsvarotas valsts maksājumu bilances, potenciālo investoru piesaistes un reģiona attīstības kontekstā. Latvijas reģionu vidū Latgale ar pilnām tiesībām tiek uzskatīta par visperspektīvāko reģionu tūrisma

attīstības ziņā. Pēdējo gadu laikā tūrisma uzņēmējdarbības joma Dienvidlatgalē kļūst arvien populārāka. To iespējams veidot paralēli jau esošajai uzņēmējdarbībai, piemēram, lauksaimniecībai, zivsaimniecībai. 2009. gada beigās Latgales reģionā bija 51 tūrisma mītne (50 645 apkalpotas personas), tai skaitā Dienvidlatgalē - 26, apkalpojot 28 005 personas (Latgales stratēģija 2030, 2010). Subreģionā attīstās galvenokārt dabas, ūdeņu, kultūrvēstures, sakrālais un dažādi aktīvā tūrisma veidi.

Dienvidlatgales vērtība ir bagātā kultūrvidē, ko veido dažādu tautību tradīcijas, kultūrvēsturiskā mantojuma objekti, īpašā virtuve, nacionālie svētki, mūzika, māksla un amatniecība. Visas Latgales kultūras tradīcijas ir unikālas ne tikai Latvijas, bet arī visas Ziemeļeiropas mērogā. Pašreiz Dienvidlatgalē darbojas daudzas folkloras un etnogrāfiskās kopas, saglabājot tautas garamantas. Latgales amatniecība slavēta ar saviem tradicionālajiem keramikas izstrādājumiem – krūkām, podiem, vāzēm, šķīvjkiem un svečturiem, tomēr populāras amatniecības nozares ir arī aušana, adīšana, tamborēšana, kokgriezumi un klūgu pinumi. Nacionālajā tūrisma programmā 2001.–2010. gadam „Latgales Ezerzeme” tiek piedāvāta kā viena no Latvijas nozīmīgākajām tūrisma attīstības teritorijām. Pašlaik populārākiem tūrisma objekti ir Aglonas bazilika, Latgales podnieku darbnīcas, Rāznas ezers, Augšdaugavas aizsargājamo ainavu apvidus, dabas parks „Daugavas loki”, Pilskalnes Siguldiņa un Preiļu mini karaļvalsts. Dienvidlatgales teritorijā atrodas gandrīz puse no visiem Latgales ezeriem, un šeit ir ļoti labas iespējas ar ūdeņiem saistītajam aktīvajam tūrismam un atpūtai (ūdens slēpošana, vindsērfings, airēšana, makšķerēšana, jahtu sports u.c.), īpaši vasarās. Tāpat tūristu iecienītas ir podnieku, pinēju, floristu un citu daiļamatnieku darbnīcas. Populāra ir netradicionālās lauksaimniecības saimniecību apmeklēšana un Latgales kulinārā mantojuma tīkla uzņēmumi.

Lai arī reģions ir bagāts ar tūrisma resursiem, tomēr tūrisma infrastruktūra, tūrisma pakalpojumi ir vāji attīstīti (*Reģiona telpiskās...*, 2007), nepietiekama ir informācijas pieejamības un sasniedzamības kvalitāte. Mūsdienu tehnikas laikmetā attālums nav prioritārā problēma, lielākoties tūrisma uzņēmējdarbības attīstību kavē ceļu apkalpes infrastruktūra, kas ir ļoti sliktā vai pat kritiskā stāvoklī. Bieži vien trūkst informācijas par piedāvātajām atpūtas vietām un pakalpojumiem, ir pārāk maz ceļazīmju, ļoti maz degvielas uzpildes staciju un autoservisu, nav izvērstas viesnīcu, kafejnīcu tīkls utt. Valodu (angļu, vācu, franču) nezināšana un menedžmenta zināšanu trūkums (sava produkta reklamēšana) uzņēmējiem ir traucēklis pakalpojumu sniegšanai, līdz ar to Dienvidlatgalē ir novērojams, ka uzņēmēji savus tūrisma pakalpojumus un produktus lielākoties orientē uz vietējo, nevis ārvalstu tirgu.

Dienvidlatgalē ir 10 tūrisma informācijas centri, sīkāk uzskaitīti ir darba 12. pielikumā. Visvairāk informācijas centru ir Preiļu rajonā. Tūrismam kā pakalpojumu nozarei ir visvairāk iespēju ar mazākiem kapitālieguldījumiem veidot nelielus uzņēmumus un radīt darbavietas. Esošajā valsts situācijā, palielinot nodokļu likmes, arī tūrisma jomas attīstība tiek apdraudēta, jo tas tieši ietekmē tūrisma produkta piedāvājuma konkurētspēju Baltijas valstu tūrisma tirgos. Daudzi viesmīlības uzņēmumi ir spiesti samazināt strādājošo skaitu, savukārt, palielinot PVN likmi un citus ar tūrisma jomu saistītos nodokļus, daudzi uzņēmumi var pārtraukt darbu tūrisma nesezonas laikā vai vispār. Tādējādi tas rada bezdarba pieaugumu, PVN un IIN ieņēmumu samazinājumu un sniegto pakalpojumu kvalitātes krišanos.

Transporta pārvadājumi un tranzīts

Dienvidlatgales teritorijas ģeogrāfiskais izvietojums un vairāku valstu piereobeža ir vērā ņemami faktori transporta pārvadājumu, loģistikas un tranzīta attīstībai. Lai arī reģiona ģeogrāfiskais izvietojums ir īpaši labvēlīgs šīs nozares attīstībai un tā sasaiste ar tranzītu nosaka šīs nozares svarīgumu eksporta attīstībā, statistikas dati uzrāda, ka

nozare reģionā ir vāji attīstīta (statistikas datus skatīt 9. pielikumā „Tirgus sektora ekonomiski aktīvās statistikas vienības Dienvidlatgalē galvenajos darbības veidos”). Potenciāli ļoti spēcīgi transporta un tranzīta mezgli ir Rēzeknē un Daugavpilī. Tālāka tranzīta potenciāla izmantošana, loģistikas attīstība var kļūt par būtisku subreģiona ekonomiskās izaugsmes faktoru. Attīstoties rietumu-austrumu un ziemeļu-dienvidu transporta koridoriem, ir iespējas uzlabot autoceļus un dzelzceļus, vienlaikus attīstot tranzītpārvadājumus (*Reģionu attīstība...*, 2006). Kā nākotnes perspektīva nozares attīstībai varētu būt pieprasījuma apmierināšana izveidojot teritorijā noliktavas, loģistikas centrus (piemēram, ja notiek pārkraušana no viena transporta veida uz otru vai transportēšanas virziena maiņu), stāvvietas, tehniskās apkopes, viesnīcas un izveidojot, attīstot sakarus nozares paplašināšanai. Atrāšanās vieta uz robežas starp ES un Krieviju ir lieliska iespēja uzņēmumiem, kas nav ES rezidentes, izvērst reģionā ražošanas jaudas galīgai savākšanai, gūstot labumu no labvēlīga muitas režīma. Dienvidlatgalē izveidojot un piesaistot jaunas sabiedrības un starptautiskos uzņēmumus starptautiskajā līmenī, kravu un pasažieru pārvadājumi būtu ļoti svarīgi. Uz doto brīdi nozarē esošajiem uzņēmumiem trūkst sadarbības partneru, robežas šķērsošanas punktu nepietiekamā caurlaides spēja ir galvenie iemesli transporta pārvadājumu un tranzīta nozares vājajai attīstībai.

Uzņēmējdarbība pilsētās

Apdzīvoto vietu ekonomiskās funkcijas raksturo reģistrēto un reāli darbojošos uzņēmumu daudzums, kā arī darbavietu skaits nelauksaimnieciskajā ražošanā un pakalpojumu jomā. Visvairāk uzņēmumu Dienvidlatgalē ir Daugavpils pilsētā, kas ir reģiona galvenais ekonomiskais centrs. Savukārt Krāslavā, Preiļos un Līvānos ir vairāk ražošanas uzņēmumu un darbavietu nekā mazpilsētās, kur pārsvarā darbojas tirdzniecības pakalpojumu uzņēmumi. Apkopojot esošo situāciju, darba autore secina, ka pētāmā subreģiona pilsētas lielākoties specializējušās šāda veida ražošanas attīstībā:

Dagda: vieglā rūpniecība;

Daugavpils: metālapstrādes rūpniecība, pārtikas un dzērienu ražošana, vieglā rūpniecība, celtniecības produktu ražošana, kokapstrāde, ķīmiskā rūpniecība;

Ilūkste: metālapstrāde, vieglā rūpniecība;

Krāslava: vieglā rūpniecība, kokapstrāde, pārtikas ražošana;

Līvāni: kokapstrāde, kūdras ieguve un pārstrāde, koksnes ķīmiskā pārstrāde (tajā skaitā celulozes ražošana), būvmateriālu, lauksaimniecības produktu, lopbarības un pārtikas ražošana, lauksaimniecības izejvielu pārstrāde, ķīmiskā rūpniecība;

Preiļi: pārtikas ražošana, piena pārstrāde, kokapstrāde, vieglā rūpniecība.

Darba autore uzskata, ka pilsētu loma subreģionā nākotnē pieaugs, jo tās būs Dienvidlatgales ekonomiskās attīstības galvenie centri un darbības punkti. Viens no būtiskākajiem to attīstības faktoriem būs tehnoloģisko un biznesa parku veidošanās, esošo uzņēmumu modernizācija un pārstrukturēšana.

Dienvidlatgales eksportētāju uzņēmumi

Dienvidlatgalē darbojas vairāki uzņēmumi, kuri ražo ne tikai iekšējam tirgum, bet savu produkciju eksportē. 2009. gadā pēc Ekonomikas ministrijas sniegtās informācijas starp 100 lielākajiem Latvijas eksportētājiem ir pieci Dienvidlatgalē reģistrētie uzņēmumi, vienīgie Latgales reģionā reģistrētie (skat.3.11.tab.). Vislielākais skaits uzņēmumu, kas eksportē savu preci, reģistrēti Daugavpils pilsētā. 2009. gadā tikai viens Preiļu novada uzņēmums ir ierindojies starp simts lielākajiem eksportētājiem Latvijā. Eksportēti tiek metālapstrādes produkti, vieglās rūpniecības produkti un pārtikas produkti. Preces tiek eksportētas galvenokārt uz ES un NVS valstīm. Apkopotie dati norāda uz Dienvidlatgales aktivitāti un potenciāla iespējām produkcijas eksportēšanas paplašināšanā.

Lielākie uzņēmumi eksportētāji Dienvidlatgalē 2008. un 2009. gadā

Gads	Novads, pilsēta	Uzņēmums	Darbības veids
2009.	Daugavpils	SIA „Intergaz”	Sašķidrinātās gāzes tirdzniecība
		SIA „Axon cable”	Kabeļi telekomunikāciju, medicīnas, aviācijas un automobiļu būves vajadzībām
		SIA „Zieglers mašīnbūve”	Lauksaimniecības tehnika
		SIA „Nafta Trading”	Degvielas un naftas produktu vairumtirdzniecība
	Preiļu novads	AS „Preiļu siers”	Piena produkti
2008.	Preiļu novads	AS „Preiļu siers”	Piena produkti
		SIA „VS Teks”	Trikotāžas izstrādājumi
	Daugavpils novads	SIA „Zilā lagūna”	Zivis un zivju produkti
	Daugavpils	SIA „Belmast”	Augstu metālkonstrukciju ražošana telekomunikācijas vajadzībām - sakaru torņi un masti.
		AS „Daugavpils lokomotīvu remonta rūpnīca”	Kapitālo remontu un modernizāciju veikšana dzelzceļa ritošajam sastāvam
		SIA „Nexis Fibers”	Tekstilšķiedra
		SIA „Magistr”	Tauvas, virves, auklas un citi speciālie produkti.
		SIA „Intergaz”	Sašķidrinātās gāzes tirdzniecība.
		SIA „Axon cable”	Kabeļi telekomunikāciju, medicīnas, aviācijas un automobiļu būves vajadzībām.
		AS „Ditton pievadkēžu rūpnīca”	Pievadkēdes.
		SIA „Nafta trading”	Degvielas un naftas produktu vairumtirdzniecība.
		SIA „Ingrid A”	Degvielas un naftas produktu vairumtirdzniecība.
		SIA „LNS Dane”	Visa veida šūtie apģērbi.
		SIA „Regula Baltija”	Iekārtas, kas ļauj veikt aizsargātu dokumentu autentiskuma pārbaudi, pārbaudīt identifikācijas kartes, pases, banknotes, vadītāja apliecības utml. Programmnodrošinājuma izstrāde, kas paredzēts darbam ar augstāk minētajām iekārtām un iecelšanas dokumentu datubāzes.
		SIA „STARS MET”	Metālkonstrukcijas - kolonnas, kāpnes, ieliekamās detaļas, metāla kāpnes, ēku metāla karkasi, nožogojumi, margas, žogi, vārti, cirsta stieptais režģis.
		Krāslavas novads	SIA „Vārpa”
	SIA „Peter Willemsen”		Papīra iepakojamie materiāli.
	SIA „Nemo”		Šūtie apģērbi.
	Līvānu novads	SIA „Z-Light”	Optiskie kabeļi
		SIA „Silavkrasti”	Kokmateriāli.
SIA „Līvānu kūdras fabrika”		Kūdra	

Avots: Autore apkopots pēc LR Ekonomikas Ministrijas datiem

Uzņēmējdarbības atbalsta aktivitātes

Dienvidlatgales teritorijā pastāv tikai divi biznesa inkubatori (Līvānos un Preiļos). Līvānu Inženiertehnoloģiju un Inovāciju centrs darbību uzsācis 2006. gadā un piedāvā ne tikai savus kā inkubatora pakalpojumus, bet arī organizē dažādas prezentācijas un seminārus. Preiļu Biznesa Inkubators nodrošina materiāltehnisko bāzi, sniedz konsultācijas un apmācības un veicina dažu inovāciju attīstību. Aglonas novadā pastāv

Uzņēmējdarbības atbalsta centrs, kura uzdevums ir sekmēt sociāli ekonomisko attīstību novadā; Daugavpilī darbojas Inovatīvas uzņēmējdarbības atbalsta centrs „Latgale”, kurš veicina inovatīvas, uz zināšanām balstītas un sociāli orientētas uzņēmējdarbības attīstību. Dienvidlatgales uzņēmējdarbības sektora konkurētspēja nevar attīstīties bez uzņēmējdarbībai labvēlīgas vides izveidošanas, ko lielā mērā nosaka tas, cik konkurētspējīga ir valsts nodokļu politika, kāda ir kapitāla tirgus, infrastruktūras, izglītības sistēmas un valsts atbalsta pakāpe un efektivitāte, cik sakārtota, stabila ir uzņēmējdarbības jomas likumdošana valstī. Lielākā daļa problēmu, kas saistītas ar uzņēmējdarbības vidi, tās lēno attīstību un pilnveidi, ir tādas, kas ir risināmas valsts līmenī, piemēram, labvēlīgas vides radīšana investoru piesaistei, vietējā tirgus aizsardzība, atbalsta pasākumi reģiona attīstībai u.c. Reģionāla līmeņa problēmas ir saistītas pirmkārt ar sadarbības trūkumu starp institūcijām, vājas nozaru asociācijas un attiecīgi zema spēja aizstāvēt nozaru intereses, kā arī biznesa infrastruktūras zemais līmenis. Diemžēl būtiski trūkst atbalsta sadarbības sistēmas sasaistei – uzņēmējdarbība/profesionālās izglītības iestādes/augstskolas/valsts institūcijas.

Dienvidlatgalē ir izveidots pozitīvi vērtējams uzņēmējdarbības atbalsta tīkls, kura darbs ir jāturpina un jāpaplašina, lielāko uzsvāru liekot uz esošo uzņēmumu darbības efektivizāciju, augstākās pievienotās vērtības produktu vai pakalpojumu radīšanu un realizāciju un inovāciju attīstību.

Dienvidlatgales ekonomikas izaugsmē uzsvārs būtu liekams uz darbaspēka kvalifikācijas un darba efektivitātes celšanu, līdztekus investīcijām pamatlīdzekļos. Subreģiona ekonomikas attīstībā būtu jāakcentē esošo stipro uzņēmumu atbalsts un pakāpeniska to modernizācija, kombinējot to ar jaunu dinamisku uzņēmumu attīstību.

Dotajā brīdī, ekonomiskās krīzes situācijā, ar lielāku riska pakāpi ir apdraudēti mazie uzņēmumi, kur tie nav spējīgi ievērojami mainīt iegādes un pārdošanas cenas. Relatīva stabilitāte ir pakalpojumu jomas uzņēmējiem, vairāk tādu pakalpojumu, bez kuriem cilvēka saimniecībā ir grūti iztikt. Vislielāko bīstamību uzņēmumiem rada kredītrisks, kuram pievienojas darbaspēka trūkuma risks, jaunu nodokļu likmju pieauguma risks un neprognozētība, politiskā, ekonomiskā nestabilitāte valstī. Bieži vien šādās ekonomiskajās situācijās uzņēmumi bankrotē.

Dienvidlatgales teritorijas, tāpat kā visas Latgales reģiona, potenciāls netiek pilnībā izmantots. Jebkuras teritorijas vienmēr konkurē par noteiktām cilvēku grupām. Teritorijas vērtība aug līdz ar tās iedzīvotāju skaita pieaugumu, Dienvidlatgale nav izņēmums. Dienvidlatgales ekonomikas attīstībā būtu jāakcentē esošo stipro uzņēmumu atbalsts un to pakāpeniska modernizācija, produktu ar augstu pievienoto vērtību ražošanas stimulēšana, kombinējot to ar jaunu dinamisku uzņēmumu attīstību.

3.3. Reģionālās attīstības atbalsta instrumenti Dienvidlatgalē

Par reģionālās attīstības atbalsta instrumentiem ir uzskatāmas rīcībpolitiku īstenošanas programmas un pasākumi, kas ir vērsti uz valsts teritoriju attīstību. Atbalstu to īstenošanai var saņemt dažādos veidos – no valsts budžeta līdzekļiem, no Eiropas Savienības (Strukturālie un Kohēzijas fondi, subsīdijas) vai citu ārvalstu līdzfinansējuma.

Viens no pirmajiem un galvenajiem reģionālās politikas līdzekļiem Latvijā bija Īpaši atbalstāmo reģionu programma, kuras praktiskā īstenošanā sākās 1998. gadā. Īpaši atbalstāmā teritorija ir teritorija, kurā ilgstoši saglabājas negatīvas ekonomiskās un sociālās attīstības tendences vai viena no šīm tendencēm un kurai ir piešķirts īpaši atbalstāmās teritorijas statuss Ministru kabineta noteiktajā kārtībā. Statuss tiek piešķirts ar mērķi radīt iespējas ekonomiski vāju vai mazāk labvēlīgu teritoriju attīstībai, lai veicinātu līdzvērtīgu sociālo un ekonomisko apstākļu izveidošanos visā valsts teritorijā. 2010. gadā īpaši atbalstāmās teritorijas statuss Dienvidlatgalē tika piešķirts visiem

novadiem un pilsētām, izņemot Daugavpils un Līvānu pilsētas, jo pilsētas saņem Eiropas Reģionālās attīstības fonda pilsētvides atbalstu. Lai veicinātu ekonomiskās aktivitātes īpaši atbalstāmās teritorijās, komersantiem, kas reģistrēti un darbojas īpaši atbalstāmajās teritorijās, ir iespējams pretendēt uz nodokļu atvieglojumiem, piemērojot īpašu pamatlīdzekļu nolietojuma norakstīšanas un īpašu zaudējumu segšanas kārtību. Likumā „Par uzņēmuma ienākuma nodokli” (09.02.95.) pamatlīdzekļu nolietojuma summas aprēķins veicams koeficientu ietvaros no 1.3 līdz 2. Likumā "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" (11.05.93.) atvieglojumi attiecas uz to, ka individuālais komersants vai fiziskās personas īpašumā esošs individuālais uzņēmums (arī zemnieka un zvejnieka saimniecība), kas reģistrēts un veic saimniecisko darbību, šīs fiziskās personas taksācijas gada saimnieciskās darbības zaudējumus, kas radušies laikposmā, kad attiecīgajai teritorijai ir īpaši atbalstāmās teritorijas statuss, sedz hronoloģiskā secībā no nākamo sešu taksācijas gadu saimnieciskās darbības apliekamā ienākuma. Lai saņemtu nodokļu atvieglojumu, ir jāiesniedz attīstības projektu pieteikums. Ja 2007. gadā apstiprinātie projekti varēja pretendēt uz atlaidēm 3 gadu garumā, tad 2008. gada projekti tikai uz diviem, bet 2009. gada projekti – uz vienu gadu.

3.12. tabula

Piemērotās nodokļu atlaides īpaši atbalstāmajās teritorijās Latvijas reģionos (2007.-2009.g.)

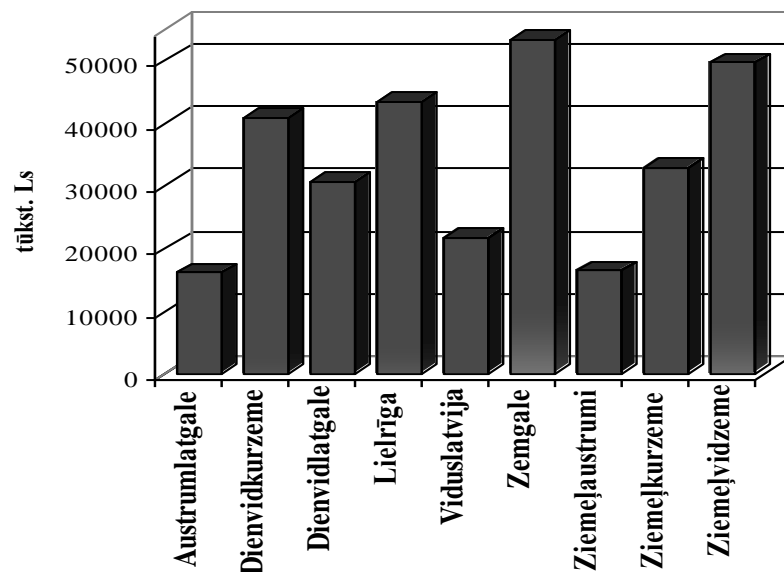
Plānošanas reģions	Atbalstīto projektu skaits 2007. gadā	Atbalstīto projektu skaits 2008. gadā	Nodokļu atvieglojumu apjoms 2007. un 2008. gados, tūkst. Ls	Atbalstīto projektu skaits 2009. gadā
Rīgas	1	1	46.4	-
Vidzemes	15	6	158.4	4
Kurzemes	4	1	452.7	1
Zemgales	2	2	331.8	-
Latgales	31	4	6715.2	2

Avots: Valsts Reģionālās Attīstības aģentūras dati (Reģionālā..., 2010)

Atbalstīto projektu skaits no 2007. līdz 2009. gadam valstī ir minimāls (skat. 3.12.tab.), kas norāda uz uzņēmēju neieinteresētību izmantot sniegtās priekšrocības. Kā iemeslus pasivitātei var minēt iesniedzamo dokumentu, plānu apjomu un nepieciešamo vairākkārtējo atskaišu sniegšanu, kas mazam vai vidēja lieluma uzņēmumam ne vienmēr sniedz saņemtā rezultāta atbilstību ieguldītajam. Loģisks finansējuma apjoma lielums ir sadalījumā pa reģioniem – Latgales reģionā tas sastāda visaugstāko nodokļu atvieglojumu. Ņemot vērā jauno prasību (projekta akcepta gadījumā nodokļu atvieglojumi pieejami tikai viena gada garumā), darba autore prognozē, ka atbalstīto projektu skaits turpinās samazināties, kā tas ir vērojams 2008. un 2009. gadu datos. Nodokļu atvieglojumu apjomi, īpaši 2010. gadā, bija noteikti minimāli (atvieglojumu apjomu salīdzinājumu 2009. un 2010. gados skatīt darba 10. pielikumā), kas nesniedza ievērojamu ieguldījumu teritoriju līdzsvarotas attīstības izlīdzināšanā.

Valsts subsīdijas ir finansējums, ko valsts piešķir lai atbalstītu kādu uzņēmumu vai procesu, vai uzlabojumu īstenošanu, kurā valsts vēlas iesaistīties, kā arī citiem mērķiem, kas atbilst valsts atbalsta saņemšanas prasībām, jo tiek nodrošināts vispārējs sabiedriska labums. Tie ir līdzekļi, ko valsts vai cita juridiska/fiziska persona piešķir konkurētspējas paaugstināšanai vai citiem mērķiem. Valsts subsīdijas ir būtisks reģionālās attīstības atbalsta instruments uzņēmumiem un saimniecībām. Lauku Atbalsta dienestam (LAD) ir vairākas reģionālās nodaļas, kur katra no tām atbild par savas teritorijas, subsīdiju sadali, piešķiršanu un uzraudzību (LAD teritoriju sadalījuma karti skat. darba 10. pielikumā). Izmaksāto subsīdiju apjoms no 2000. gada līdz 2009. gadam (ieskaitot), Dienvidlatgalē sastāda 30581511.50 Ls, jeb 10% no kopējām valstī izmaksātajām subsīdijām (datus skat. Darba 10.pielikumā). Dienvidlatgale

subsīdiju apjoma ziņā ir vienā no zemākajām vietām, vēl mazāks apjoms tika izmaksāts Austrumlatgales, Ziemeļaustrumu un Viduslatvijas teritorijās (skat. 3.14.att.). Visaugstākais subsīdiju apjoms ir saņemts Zemgales reģionā. Dienvidlatgalē 2009. gadā subsīdiju apjoms ir samazinājies līdzīgi kā pārējās valsts teritorijās – par 58.26% mazāk, nekā 2000. gadā. Vislielākais saņemto subsīdiju apjoms pētāmajā periodā bija 2006. gadā (4864006.01Ls), bet vismazākais 2009. gadā (543283.87 Ls). 2011. gadā valdība ir nolēmusi subsīdiju apjomus samazināt par trīs miljoniem latu (*Lauksaimniekiem...*, 2010). Ja citas ES valstis, sakarā ar Globālo ekonomikas krīzi, ir palielinājušas subsīdiju apjomu, tad Latvija tās ir ievērojami samazinājusi. Tas norāda, ka uzņēmējiem un zemniekiem praktiski nav iespēju konkurēt ar citu ES valstu uzņēmējiem un produktu piegādātājiem. Šāda valsts rīcība neveicina nedz valsts ražošanu, nedz preču eksportspēju.

Avots: Autores veidots pēc LAD datiem

3.14. att. Valsts subsīdiju izmaksu apjomi LAD reģionālo lauksaimniecības pārvalžu teritoriju sadalījumā no 2000. līdz 2009. gadam (tūkst.Ls)

Subsīdiju minimālais apjoms, salīdzinot ar citām ES valstīm, neveicina Latvijas lauksaimnieku un uzņēmumu konkurētspēju. Piemēram, ja Latvijā lauksaimniecības subsīdijas ir 90 Euro apjomā par 1 ha, tad Grieķijā subsīdiju apjoms ir 650 Euro (*Wenberg, 2010*). Līdzīga Latvijas situācija ir arī citās jaunajās ES dalībvalstīs. Daudzas ES jaunās dalībvalstis nav apmierinātas ar šādu subsīdiju sadalījumu, pašreiz šis jautājums ir aktuāls tikai diskusiju līmenī, reāla rīcība nav veikta. Valsts piešķirto subsīdiju apjomi Dienvidlatgalē neliecina, ka tiek risinātas reģionālās sociālekonomiskās atšķirības, to pierāda arī Austrumlatgales minimālais piešķirto subsīdiju apjoms – ar subsīdiju palīdzību netiek veikta reģionu līdzsvarotas attīstības veicināšana.

Reģionālās attīstības atbalsta pasākumi tiek īstenoti ne tikai caur uzņēmējdarbību, valsts to veic arī caur pašvaldību attīstību. Mērķdotācijas pašvaldību investīcijām reģionu griezumā (sīkāks datu dalījums netiek sniegts) norāda, ka Latgales reģionā (tātad arī Dienvidlatgalē) investīciju apjomi 2009. gadā ir piešķirti ievērojami mazāki, nekā pārējos reģionos, izņemot Rīgas reģionu (skat.3.13.tab.). Ja mērķdotāciju īpatsvars no kopējā apjoma Latgales reģionam sastāda tikai 9.5% un Rīgas reģionam 1.2%, tad visaugstākais īpatsvars ir Vidzemes reģionam (42.4% jeb par 4.5 reizēm vairāk, nekā Latgalē). Ņemot vērā to, ka Latgales reģiona apdzīvotības blīvuma rādītāji atbilst valsts reģionu vidējiem rādītājiem, mērķdotāciju apjoms uz 1000 cilvēkiem ir mazāks, izņemot Rīgas reģionu. Pārējos reģionos tas pārsniedz līdz pat 6.5 reizēm. Pašvaldību

zemā aktivitāte nav iemesls piešķirto mērķdotāciju ievērojami zemajiem rādītājiem, Latgales reģionā 2009. gadā tika apstiprināts lielākais projektu skaits (21), tomēr tas nav bijis rādītājs, kas sniegtu lielāku mērķdotāciju investīciju apjomu.

3.13. tabula

Mērķdotācijas pašvaldību investīcijām plānošanas reģionos

Plānošanas reģions	Mērķdotāciju apjoms, tūkst. Ls	Mērķdotāciju apjoms uz 1000 iedz., Ls	Mērķdotāciju īpatsvars no kopējā apjoma, %	Finansēto projektu skaits
Rīgas	146.0	133	1.2	5
Vidzemes	5163.4	21 918	42.4	16
Kurzemes	3205.2	10 626	26.3	19
Zemgales	2497.6	8 859	20.5	10
Latgales	1154.6	3 360	9.5	21

Avots: Valsts Reģionālās Attīstības aģentūras dati (Reģionu..., 2010)

Darba autore secina, ka vairums valsts reģionu attīstības atbalsta pasākumu neatbilst to sadalījumam pēc reģionu sociālekonomiskā stāvokļa situācijas. To pierāda arī mērķdotācijas pašvaldību pasākumiem 2009. gadā, kas tika piešķirtas tikai vienam no valsts reģioniem – Kurzemes reģionam – 400 tūkst. Latu apmērā (Reģionu..., 2010).

Valsts finansētajā programmā „Mērķdotācijas pašvaldību investīcijām” 2007.-2009. gadu laikā apstiprinātie projekti Dienvidlatgalē sastāda kopējo finansējumu 6778588 Ls apmērā (sīkāk skat. darba 10. pielikumā). Vislielākais finansējums tika piešķirts Daugavpils pilsētai un Daugavpils novadam, vismazākais – Aglonas un Vārkavas novadiem. Investīcijas galvenokārt izmantotas izglītības iestāžu ēku, kultūras namu, bibliotēku rekonstrukcijām, renovācijām, energoefektivitātes paaugstināšanai, ceļu infrastruktūras izbūvei, sporta namu un laukumu celtniecībai, iekārtošanai vai renovācijai.

Mērķdotācijas teritoriju plānojumiem plānošanas reģionos 2003. - 2009. gadā tika piešķirtas visiem valsts reģioniem. Vislielākais finansējums tika sniegts Latgales reģionam (1034.0 tūkst. Ls), bet vismazāk – Rīgas reģionam (747.4 tūkst. Ls), kas norāda uz teritoriju plānojumu trūkumu minētajā laika posmā un uz to, ka Latgales reģionā bija vislielākais pašvaldību skaits (pirms ATR). Uz 2010. gada sākumu Dienvidlatgalē nebija spēkā teritorijas plānojuma tikai Krāslavas novada trīs pagastiem – Kombuļu, Skaistas un Piedrujas – pārējām visām pašvaldību teritorijām ir izstrādāti un pieņemti teritorijas plānojumi (Par teritorijas..., 2010).

Latvijas virzība uz ES sekmēja reģionālās attīstības jautājumu aktualizēšanu valstī. Tomēr ES reģionālās politikas īstenošana nenozīmē, ka automātiski tiek īstenota arī nacionālā reģionālā politika. Dati par īstenoto ES projektu skaitu un apjomu tiek sniegti tikai reģionu griezumā, sīkāks dalījums nav pieejams. Latgales reģiona situācijas analīze atspoguļo arī Dienvidlatgales situāciju attiecībā pret pārējām valsts teritorijām.

Iepriekšējā ES fondu plānošanas periodā (2004.-2006.g.) vismazākais ES Struktūrfondu finansējuma apjoms tika piešķirts Latgales reģionam (skat. 3.14.tab.), tikai 8% no kopējā ES fondu sniegtā finansējuma, vislielāko, gandrīz pusi no kopējā finansējumu saņēma Rīgas reģions (48%). Analizējot absolūto finansējuma apjomu, pēc lielākā un mazākā rādītāja var secināt, ka ekonomiski spēcīgākie reģioni piesaista lielāku finansējumu. Ja ņem vērā reģionu ģeogrāfisko novietojumu un iedzīvotāju skaitu, var secināt, ka ģeogrāfiskais novietojums vai iedzīvotāju skaits nerāda ES fondu finansējuma apguves kopsakarību – Latgales reģionā nav mazākais iedzīvotāju skaits un ne visi reģioni, kas atrodas lielākā attālumā no galvaspilsētas, ir saņēmuši mazāko finansējumu (piemēram, Kurzemes reģions saņēmis 20% no finansējuma kopapjoma). Atbalstīto projektu skaita sadalījuma ziņā Latgales reģions nav ar viszemāko aktivitāti. Analizējot projektu finansējuma apjomu un projektu skaita kopsakarības, autore secina, ka projektu skaits automātiski nenodrošina finansējuma apjomu, piemēram, Kurzemes

(1492 projekti) un Vidzemes (1352 projekti) reģionos ir līdzīgs skaits atbalstīto projektu, starpība ir 140 projekti, bet piešķirtais finansējums ir uz pusi mazāks.

3.14. tabula

Pabeigto 2004.-2006.gada plānošanas perioda ES Struktūrfondu projektu skaits un finansējuma apjoms

Reģions	Finansējums LVL	Finansējuma īpatsvars	Projektu skaits	Projektu īpatsvars
Rīgas	231 109 478	48%	2 072	30%
Kurzemes	97 499 507	20%	1 492	22%
Vidzemes	45 756 655	10%	1 352	20%
Zemgales	44 355 610	9%	889	13%
Latgales	38 455 543	8%	983	14%
Visa Latvija	20 813 312	4%	67	1%
Kopā	477 990 105	-	6 855	-

Avots: Labklājības Ministrijas ES Struktūrfondu departamenta sniegtā informācija uz 31.03.2009. (2010)

Savdabīga situācija veidojas, analizējot ES fondu projektu piešķirtā finansējuma apjomus sadalījumā pa projektu aktivitātēm (skat. darba 10. pielikumu). Eiropas Reģionālais Attīstības fonds (ERAF), kura mērķis ir sniegt atbalstu reģionālo atšķirību izlīdzināšanai, piedaloties atpalikušo reģionu attīstības veicināšanā un strukturālā izlīdzināšanā, kā arī to industriālo reģionu pārveidē, kuru stāvoklis pasliktinās (*Eiropas Reģionālais..., 2010*), vislielāko finansējuma apjomu ir piešķīris Rīgas reģionam, kurš, analizējot sociālekonomiskos rādītājus, ir attīstītākais reģions valstī. Ja 60% ERAF kopējā finansējuma tiek piešķirti Rīgas reģionam, tad darba autore secina, ka fonda mērķis nav sasniegts. Latgales reģions ir visvājāk attīstītais reģions valstī, ERAF projektu finansējuma apjoms 2004. – 2006. gadu plānošanas periodā sastāda tikai 7%, kas ir zemākais finansējuma apjoms starp visiem valsts reģioniem.

Darba autore secina, ka ES fondu līdzfinansēto projektu noteikšanā un finansējuma piešķiršanā Latvijas reģionālās attīstības aspekti tiek ņemti vērā tikai minimāli. Projektu vērtēšanas kritērijos reģionālais komponents ir ietverts formāli.

Dienvidlatgalē 2007. – 2013. gada plānošanas periodā jau ir apstiprināts 141 projekts ar kopējo finansējumu 129.6 miljonu latu, uz vienu subreģiona iedzīvotāju tas sastāda vidēji 611 Ls (skat.3.15. tab.).

3.15. tabula

**ES Struktūrfondu ieguldījums Dienvidlatgales pašvaldībās
2007. – 2013. gada plānošanas periodā (2010. gada augusta dati), Ls**

Pašvaldība (1)	Projektu skaits (2)	ERAF finansējums, Ls (3)	ESF finansējums, Ls (4)	KF finansējums, Ls (5)	Kopā ES finansējums pašvaldībā (6)
Daugavpils pilsēta	35	46241649.80	9990330.71	20448828.00	76 680 808.51
Aglonas novads	9	1 385578.19	236706.00	-	1 622 284.19
Dagdas novads	4	244779.33	-	-	244 779.33
Daugavpils novads	27	6898259.46	114750.00	2177486.22	9 190 495.68
Ilūkstes novads	4	248626.61	-	1324196.30	1 572 822.91
Krāslavas novads	17	2122439.93	-	20890554.42	23 012 994.35
Līvānu novads	24	4894619.77	28089.00	-	4 922 708.77
Preiļu novads	11	3450689.77	105268.08	-	3 555 957.85
Riebiņu novads	7	1148102.04	-	-	1 148 102.04
Vārkavas novads	3	207016.45	-	-	207 016.45
Kopā	141	66 841 761.35	10 447 054.79	44 841 064.94	122157 970.08

Avots: Autores sastādīts pēc Latgales Plānošanas reģiona Struktūrfondu Informācijas centra datiem

Dienvidlatgales pašvaldības līdz 2010. gadam, ieskaitot, plānošanas periodā no 2007. līdz 2013. gadam visaktīvākās bijušas ERAF līdzekļu apguvē. Vairāki novadi – Aglonas, Dagdas, Ilūkstes, Krāslavas, Līvānu, Preiļu, Riebiņu un Vārkavas - nav izmantojuši ESF un KF finansējuma iespējas. Skaita ziņā visvairāk atbalstīto projektu ir Daugavpils pilsētai, Daugavpils un Līvānu novadiem, vismazāk aktivitāšu atbalstīto projektu skaita ziņā izrādījuši Vārkavas (3), Ilūkstes (4) un Dagdas (4) novadi. Ne vienmēr projektu skaits norāda uz aktivitāšu kvalitāti, līdz ar to nevar viennozīmīgi teikt, ka mazs projektu skaits ir vērtējams kā vājas novada aktivitātes. Katrs novads realizē tik daudz pasākumu, cik to spēj sava budžeta ietvaros, jo projektu realizācijai ir nepieciešams pašvaldības līdzfinansējums.

Reģionālās attīstības atbalsta pasākumi ir daudzveidīgi, diemžēl ne vienmēr tie sasniedz savu noteikto mērķi. Analizējot reģionālās attīstības atbalsta pasākumus Dienvidlatgalē, darba autore secina, ka valstī pastāv drīzāk formāla reģionālā attīstības veicināšana, kas savu funkciju veic minimāli. Valsts reģionālās attīstības politikai būtu jābūt vairāk vērstai uz sociālekonomiski vājāko teritoriju attīstību un līdzsvarošanu, nevis uz finansējuma sadali ekonomiski stiprajiem reģioniem kā tas pārsvarā tiek veikts šobrīd.

3.4. Dienvidlatgales teritoriju attīstības potenciāla izvērtējuma kompleksā analīze

3.4.1. Dienvidlatgales attīstības indeksa analīze Latvijas teritorijas mērogā

Nosakot kādas teritorijas attīstības indeksu, tas jāskata kopējā skatījumā un salīdzinājumā ar konkrētu teritoriju – Dienvidlatgales bijušo rajonu, novadu attīstības indeksi ir izprotami un vērtējami attiecībā pret visu Latvijas teritoriju – bijušo rajonu, novadu un pilsētu līmeni. Demokrātiskā valstī pašvaldības ir viens no konstitucionālās iekārtas pamatelementiem, no tā, cik attīstīta valstī ir pašvaldību sistēma, lielā mērā var spriest arī par demokrātijas attīstības līmeni valstī kopumā (*Rags, 1998*). Jau Latvijas brīvvalsts laikā teritoriju attīstībai tika pievērsta nopietna uzmanība un reģionālās politikas uzdevums bija saglabāt labvēlīgus attīstības apstākļus tām teritorijām, kuras ir izvirzījušās vadošajā stāvoklī un izpētīt veidus un iespējas, un radīt tādus apstākļus tām teritorijām, kuru attīstība atpaliek. Par to savās uzstāšanās runās ir teicis Kārlis Ulmanis: „Nekad mans nolūks nav bijis nolīdzināt uz leju, bet gan uzlīdzināt uz augšu” (*Degsme, 1991*). Pirmās metodikas teritorijas attīstības indeksa aprēķināšanai Latvijā tika izstrādātas 1996. un 1997. gadā, to veica Latvijas Statistikas institūts. Lai mūsdienās īstenotu efektīvu reģionālo politiku, vispirms ir nepieciešams noteikt tās teritorijas, kurām palīdzība un atbalsts nepieciešams visvairāk. 1997. gadā, nosakot īpaši atbalstāmās teritorijas, izmantoja rangu metodi. Šī metode tās lietotājiem un izmantotājiem bija vienkārši un viegli saprotama un uzskatāma. Bet tai bija daudz ievērojamas nepilnības un kļūdas tās analīzē, līdz ar to 2000. gadā tika uzlabota un ieviesta teritorijas attīstības indeksu metode - lai visus pētījumā ietvertos rādītājus padarītu salīdzināmus un apvienojamus vispārinātā rādītājā, saglabājot metrisku salīdzināmību, jaunajā 2000. gada metodikā tika ieteikta rādītāju standartizācija, kas deva iespēju aprēķināt teritorijas attīstības indeksus (*Dažādā..., 2004*). Prakse ir pierādījusi, ka dažādu līmeņu un veidu teritoriju sociāli ekonomisko līmeni vislabāk raksturo sintētisks, t.i., vispārināts rādītājs – teritoriju attīstības indekss (*Reģionu..., 2009*). Teritorijas attīstības indeksu aprēķina šādi: izmanto rādītājus, kas raksturo teritorijas sociāli ekonomisko attīstību; novadu un republikas pilsētu grupās izmanto četrus rādītājus; plānošanas reģionu grupā izmanto astoņus rādītājus; katra rādītāja nozīmību novērtē ar īpašu nozīmības svaru (sīkāk skat. darba 13. pielikumā). Rādītāju nozīmības svaru summa katrā teritoriju grupā ir 1; lai teritorijas attīstību raksturojošos rādītājus, kas izteikti dažādās vienībās (piemēram, cilvēki, lati, procenti),

apvienotu un izveidotu teritorijas attīstības indeksu, veic rādītāju statistisku standartizāciju. Lai katram rādītājam piešķirtu tā specifisko nozīmību, katru standartizēto rādītāju reizina ar nozīmības svaru, tādējādi aprēķinot teritorijas attīstības indeksa komponentus. Komponentu summa veido teritorijas attīstības indeksu.

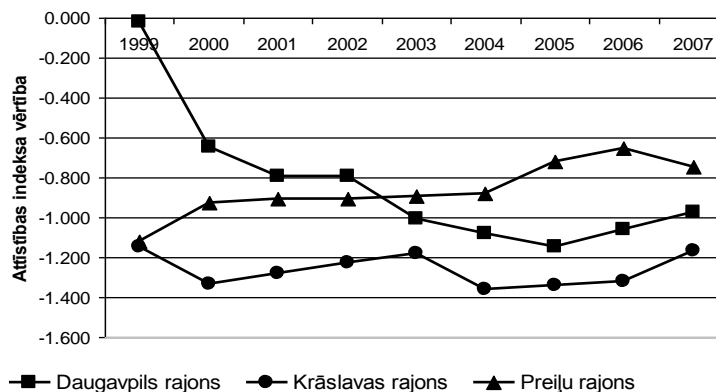
Teritorijas attīstības indekss ir viens no optimālākajiem, lai noteiktu Dienvidlatgales administratīvo teritoriju attīstības situāciju, salīdzinājumā ar visām Latvijas teritorijā esošajām administratīvajām vienībām. Protams, jāņem vērā, ka pēc teritorijas attīstības indeksa un to veidojošiem atsevišķiem komponentiem nav korekti salīdzināt visas vietējo pašvaldību teritorijas savā starpā, bet tas palīdz spriest par attīstības līmeņu atšķirībām katras atsevišķas teritoriju grupas ietvaros.

Kā galveno teritorijas attīstības indeksa mērķi var uzskatīt iespēju noteikt katras teritorijas relatīvo attīstības līmeni, salīdzinot to ar visām citām attiecīgās pašvaldību grupas teritorijām. Teritoriju attīstības indeksi raksturo teritoriju salīdzinošo attīstības līmeni uz citu tajā pašā grupā iekļauto teritoriju fona, bet neraksturo attīstību laikā (dinamikā) (*Krastīņš, Vanags, 2009*). Pēc aprēķināšanas pamatnostādnes teritoriju attīstības indekss atgādina Tautu attīstības indeksu, ko jau pāris desmitgades periodiski aprēķina un publicē ANO struktūrvienības.

Saskaņā ar ATR ieviešanu un pāreju uz novadu administratīvo iedalījumu ir izstrādāti un stājušies spēkā jauni noteikumi par teritorijas indeksa aprēķināšanas kārtību – MK noteikumi nr. 319 „Noteikumi par teritorijas attīstības indeksa aprēķināšanas kārtību un tā vērtībām”, šie noteikumi stājās spēkā 2009. gadā. Teritoriju attīstības indeksa vērtības turpmāk tiek aprēķinātas 110 novadiem kā vienotai grupai un atsevišķi 9 republikas pilsētām. Attīstības indekss lielākoties tiek piemērots reģionālās attīstības valsts atbalsta programmu izstrādē, atbalsta diferencēšanai Eiropas Savienības fondu līdzfinansēto pasākumu ietvaros, kā arī ES, valsts atbalsta un citu finanšu instrumentu ietekmes uz teritoriju attīstību un ekonomiskās efektivitātes novērtēšanā (*Dišlere, 2009*). Tāpat arī teritoriju attīstības indeksu var lietot reģionālās attīstības atbalsta intensitātes noteikšanai (*Reģionu..., 2005*) un vietējo pašvaldību un plānošanas reģionu teritoriju attīstības salīdzināšanā, vērtēšanā, prognozēšanā un cita veida teritoriju attīstības analīzē. Pamatrādītāji teritoriju attīstības indeksa sintezēšanai un intervāli, kas apzīmē ekstremālu teritorijas kvalitātes vērtējumu ir pieejami darba 14. pielikumā. Attīstības indekss ir standartizēts rādītājs. Ja salīdzina šī indeksa vērtību skatījumā pa gadiem, tad var novērot katras Dienvidlatgales teritorijas attīstības gaitu no 1999. gada līdz konkrētā novada izveidošanās laikam, jo tālāk attīstības indekss tiek aprēķināts visa novada teritorijai kopumā, vairs neizdalot pa pagastu teritorijām. Neapšaubāmi arī nākotnē ir svarīgi izveidot un uzturēt reģionālās attīstības datu bāzi, kur attīstības indeksa nepieciešamība un pielietojamība nākotnē var tikai pieaugt un aktualizēties, jo indekss kā tāds tiks vairāk reāli pielietots teritoriju un stratēģisko plānojumu darbā.

Analizējot teritorijas attīstības indeksus un rangus, dati tika apkopoti sākot no 1999. gada līdz 2007. gadam, ņemot vērā konkrētā gada indeksam un rangam nepieciešamo datu aprēķinus. Indeksi un rangi ir uzrādīti pēc oficiāli pieejamajiem valsts statistikas datiem. Uz doto brīdi 2008. gada dati nav izmantoti attīstības indeksa aprēķiniem. MK noteikumos nr. 319 „Noteikumi par teritorijas attīstības indeksa aprēķināšanas kārtību un tā vērtībām” (07.04.09.) teritorijas attīstības indeksam tiek izmantoti 2007. gada dati. Darba autore, analizējot Dienvidlatgali, attīstības indeksu ir pētījusi un analizējusi tieši tam gadam, kurā indeksa aprēķināšanas dati tika izmantoti. Analītika ir veikta pamatojoties uz pieejamajiem oficiālajiem datiem un to sadalījuma gan bijušo rajonu teritoriju kopējā skatījumā, gan pilsētu, pilsētnovadu un novadu skatījumā. Pirms ATR Latvijas teritorijā ietilpa 26 rajoni, Dienvidlatgalē bija trīs –

Daugavpils, Krāslavas un Preiļu. Rajoni ir pietiekami liela teritorijas vienība, lai to raksturojošie dati būtu stabili un nebūtu pakļauti dažādu nejaušību izraisītām svārstībām. Analizējot bijušo rajonu kopējo teritorijas attīstības indeksu (skat. 3.15.att., datu tabula darba 14. pielikumā), rezumējams, ka Dienvidlatgalē tas bijis viens no vājāk attīstītajiem – rajoni ar samērā sliktu un sliktu attīstības līmeni.

Avots: Autores veidots pēc 1999. -2007. gadu statistikas datiem (Dažādā..., 2004), (Reģionu..., 2007), (Teritorijas attīstības..., 2008), (Noteikumi par teritorijas..., 2009)

3.15. att. Dienvidlatgales bijušo rajonu teritorijas attīstības indekss, 1999.-2007.g.

Visas Latvijas bijušo rajonu kopējā situācija norāda, ka lielākā daļa rajonu bija ar negatīvu teritorijas attīstības indeksu. Dienvidlatgales bijušajos rajonos teritorijas attīstības indekss ir bijis ar negatīvu zīmi (1999. gadu salīdzinot ar 2007. gadu). Visiem trim rajoniem ir vērojama minimāla, bet tomēr pozitīva teritorijas attīstības indeksa pieauguma raksturojums. Bāzes absolūtais pieauguma temps Daugavpils un Krāslavas rajonos ir negatīvs, tikai Preiļu rajonā pētāmajā periodā ir vērojams bāzes absolūtais pieaugums, kas norāda par rajona teritorijas attīstības pieaugumu.

Teritorijas attīstības rangi, salīdzinājumā ar visiem bijušajiem 26 Latvijas rajoniem, Dienvidlatgalē ir vieni no viszemākajiem. Salīdzinot rangu pieaugumu pa gadiem (skat. 3.16. tab.), rezumējams, ka tas ir gandrīz nemainīgs ar pozitīvu pieauguma tendenci.

3.16. tabula

Dienvidlatgales rajonu teritorijas attīstības rangs, 1999.-2007.g.

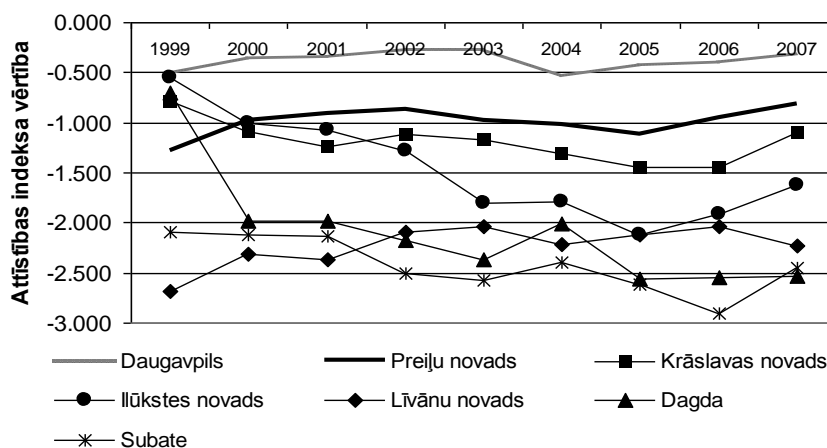
Rajons/Gads	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Bāzes absolūtais pieauguma temps
Daugavpils	12	20	20	20	22	22	23	22	22	-10
Krāslavas	23	24	24	23	23	25	25	25	24	-1
Preiļu	22	22	22	22	21	21	21	20	21	1

Avots: Autores veidots pēc 1999. -2007. gadu statistikas datiem (Dažādā..., 2004), (Reģionu..., 2007), (Teritorijas attīstības..., 2008), (Noteikumi par teritorijas..., 2009)

Laika posmā no 2004. līdz 2006. gadam Krāslavas rajons bija sasniedzis iepriekšpēdējā zemākā valsts rajona attīstības vietu, tomēr jau 2007. gadā ir situācija uzlabojusies un tas sasniedzis 24 attīstības rangu. Ne tikai teritoriju attīstības indekss uzrāda pozitīvo tendenci Preiļu rajonā, arī teritoriju attīstības rangs no visiem trīs rajoniem visaugstāk noteikts Preiļu rajonam (2006. gadā pat sasniedzot attīstības 20 rangū), pēc tā ierindojas Daugavpils rajons. Dienvidlatgale, attiecībā uz visu valsts teritoriju, ir vērtējama negatīvi. Izstrādājot pētāmās teritorijas iespējamās attīstības virzienus, jāņem vērā katra bijušā rajona un esošā novada zemās attīstības pamatfaktori, kas atainojas teritorijas attīstības indeksa aprēķina pamatrādītājos.

Statistikas datu analītika dalīti šķir pilsētu un pilsētnovadu teritoriju attīstības indeksus un rangus. Kopā skaitliski valstī tiek salīdzinātas 77 pilsētas un pilsētnovadi. No tiem septiņi - Daugavpils, Dagda, Subate, Preiļu novads, Krāslavas novads, Ilūkstes novads un Līvānu novads - atrodas Dienvidlatgales teritorijā. Diemžēl neviena no pilsētām un pilsētnovadiem nav ar pozitīvu teritorijas attīstības indeksu, teritorijas ir ar negatīvu, samērā sliktu un sliktu attīstības līmeni. Tikai Daugavpils pilsēta pētāmo gadu periodā ir uzrādījusi tikai nedaudz negatīvu attīstības indeksa kvalitatīvo vērtējumu. Analizējot faktu, ka tā republikā ir otrā lielākā pilsēta valstī, arī šis rādītājs norāda, ka Latvijā pastāv ievērojama centralizācija – finansējums un augstāks dzīves kvalitātes līmenis tiek koncentrēts galvaspilsētā un ar Rīgu robežojošajās rajonu teritorijās.

Dienvidlatgale ir viena no visattālāk no galvaspilsētas esošajām teritorijām. Salīdzinot teritoriju attīstības datus starp Dienvidlatgales pilsētām un pilsētnovadiem, var secināt, ka laika posmā no 1999. gada līdz 2007. gadam lielākoties minētajās teritorijās ir bijuši gan uzlabojumi (skat. 3.16.att., datu tabula darba 14. pielikumā), gan situācijas pasliktināšanās, tomēr pēdējo gadu laikā ar tendenci uzlaboties, izņemot Līvānu novadu 2007. gadā.

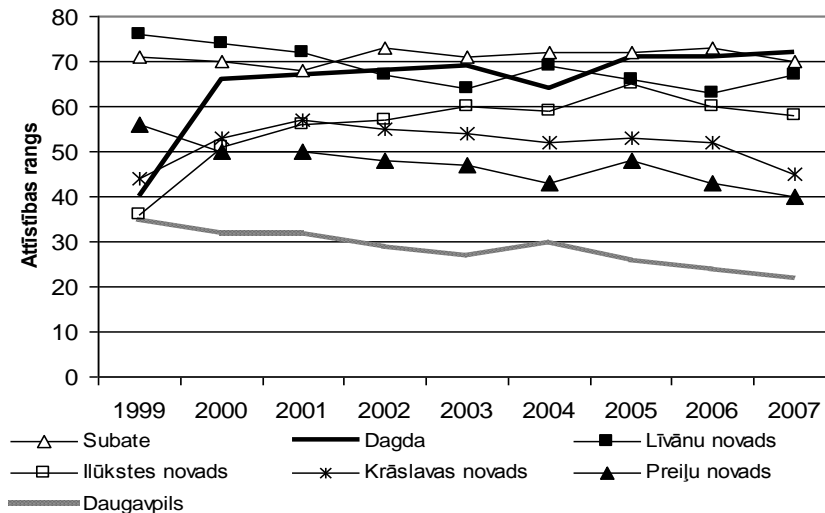

Avots: Autores veidots pēc 1999. -2007. gadu statistikas datiem (Dažādā..., 2004), (Reģionu..., 2007), (Teritorijas attīstības..., 2008), (Noteikumi par teritorijas..., 2009)

3.16. att. Dienvidlatgales pilsētu un pilsētnovadu teritorijas attīstības indekss, 1999.-2007.g.

Pēc bāzes absolūtā pieauguma tempu salīdzinājuma analizējamajā laika periodā visstraujākā attīstība no 1999. gada līdz 2007. gadam ir novērota Līvānu novadam (izmaiņas teritorijas attīstības indeksā par +0.46), tāpat arī Preiļu novadā ir strauja izaugsme (+0.458), bet visstraujākā pasliktināšanās teritorijā ir notikusi Dagdas pilsētā (teritorijas attīstības indeksa samazinājums par -1.83) un Ilūkstes novadā (-1.073). Būtiskākie iemesli situācijas straujajām izmaiņām ir bezdarba pieaugums, kas veicināja iedzīvotāju skaita samazināšanos un iedzīvotāju ienākuma nodokļa pazeminājumu.

Teritoriju attīstības ziņā 2007. gadā līderis teritorijas attīstībā Dienvidlatgalē ir Daugavpils pilsēta, otrs pozitīvākais līderis ir Preiļu novads, kam seko Krāslavas un Ilūkstes novadi (skat. 3.17.att., dati – darba 14. pielikumā). Visnegatīvākā situācija ir novērojama Dagdā un Subatē. Kopējā situācija valsts mēroga vērtējumā uzrāda, ka Dienvidlatgales teritorijā esošās pilsētas un pilsētnovadi attīstības ziņā nav līderi un to novērtējums ir zem vidējā valsts teritoriju attīstības līmeņa. Pozitīvs rādītājs, salīdzinot bāzes absolūtā pieauguma tempus analizējamajā periodā, uzrāda, ka lielākā daļa reģiona pilsētu, pilsētnovadu gadu laikā ir pakāpeniski attīstījušās, īpaši atzīmējams ir Preiļu novads (attīstība par 16 ranga vietām), Daugavpils (attīstība par 13 ranga vietām) un Līvānu novads (attīstība par 9 ranga vietām).

Avots: Autores veidots pēc 1999. -2007. gadu statistikas datiem (Dažādā..., 2004), (Reģionu..., 2007), (Teritorijas attīstības..., 2008), (Noteikumi par teritorijas..., 2009)

3.17. att. Dienvidlatgales pilsētu un pilsētnovadu teritorijas attīstības rangs, 1999.-2007.g.

Lai arī Līvānu novads kopējā pētāmo teritoriju vērtējumā ir viens no zemākajiem, attīstības izaugsmes ziņā kopš 1999. gada ir bijusi ievērojama izaugsme – no iepriekšpēdējās attīstības ranga vietas 1999. gadā līdz 67 ranga vietai 2007. gadā. Attīstības ranga vērtējumā ar visu valsts pilsētu un pilsētnovadu vērtējumu Dienvidlatgalē esošās teritorijas uzrāda zemu attīstības vērtējumu, kā vienu no zemākajiem gan valstī kopumā.

Teritoriju attīstības indekss pieder pie salīdzinājumu rādītāju grupas. Indeksa aprēķināšanai tiek izmantoti rādītāji, kas raksturo teritorijas sociāli ekonomisko attīstību. Līdz ar to teritorijas attīstības indeksi un rangi sniedz kopējo ieskatu teritoriju attīstībā salīdzinājumā gan visā valstī kopumā, gan noteiktā reģionā vai teritorijā. Galīgais teritorijas attīstības indekss nav ne absolūts, ne pilnīgi drošs pierādījums kāda atbildīga lēmuma pieņemšanai. Tas ir orientieris, ar kura palīdzību var aplūkot vienkopus samērā lielu un grūti pārskatāmu teritoriju grupu (statistikas kopu) (Krastiņš, Vanags, 2009). Pieņemot kādu lēmumu bez šī indeksa jāņem vērā viss pārējais, kas ir zināms par konkrēto teritoriju, uz kuru attiecas lēmums. Izstrādājot Dienvidlatgales novadu galvenos stratēģiskās attīstības virzienus un perspektīvas, analizētie dati sniedz reālo konkrēta laika perioda priekšstatu un reāli iespējamo (strauji nemainot teritoriju sociāli ekonomiskos rādītājus) attīstības gaitu nākotnē. Tāpat arī iegūtie dati sniedz priekšstatu par pētāmās teritorijas attīstības gaitu un attīstības vietu kopējā Latvijas teritorijas vērtējumā.

3.4.2. Potenciāla jomu izvērtējums

Dienvidlatgales potenciālo jomu – sociālās, izglītības, kultūras, sporta, dabas resursu un tautsaimniecības - izvērtējums caur esošās situācijas analīzi tiek veikts ar SVID analīzes palīdzību. SVID analīze jeb SWOT (angļu valodā) matrica ir stratēģijas plānošanas instruments, kas ļauj noteikt uzņēmuma, projekta, reģiona utt. Stiprās puses (angļu: Strengths), Vājās puses (angļu: Weaknesses), Iespējas (angļu: Opportunities) un Draudus (angļu: Threats). Abreviatūra „SVID” tiek lietota kā saīsinājums. Sākotnēji šī analīzes metode tika pielietota dažādu stratēģiju izstrādei, mūsdienās to pielieto ne tikai stratēģiju izstrādei, bet arī, lai kopvērtējumā varētu novērtēt esošo situāciju, pieejamo potenciālu un iespējamās pozitīvās un negatīvās tendences iemeslus. Stratēģiju izstrādei iegūtie rezultāti, pateicoties SVID, tika analizēti jautājumu

risināšanai (*Morrison, 2009*): kā var labāk pielietot **Stiprās** puses? Kā var veiksmīgāk apturēt vai mazināt **Vājās** puses? Kā labāk pielietot un izmantot esošās **Iespējas**? Kā labāk novērst esošos **Draudus**? Lielākoties SVID analīzi pielieto lielās kompānijās „prāta vētru” (Brainstorm) veidā. Analīzi var pielietot biznesa plānošanai, stratēģijas plānošanai, mārketinga izstrādei, biznesa un produktu attīstībai, konkurences novērtēšanai un pētījumu kopsavilkumiem (*Chapman, 2009*). Latvijā šo analīzes veidu lielākoties izmanto dažādu valsts mēroga un pašvaldību stratēģiju izstrādē, kā arī uzņēmumos, kas plāno un izstrādā attīstības stratēģijas. SVID analīze dod organizācijai, arī pašvaldībai, iespēju novērtēt potenciāla stratēģiskās stiprās un vājās puses un ņemt vērā iespējas un draudus. Analīze veicina teritoriālās kopienas salīdzinošu priekšrocību konstatēšanu un novērtējumu. Izmantojot šo metodi, var noteikt, kādā līmenī atrodas analizējamais objekts, izvērtēt situāciju vairākās jomās (sociālajā, uzņēmējdarbības, tūrisma, lauksaimniecības utt.) un apzināt, kādas ir iespējas un kādi draudi katras nozares, jomas utt. attīstībai un objektam kopumā. Ir jāzina savas stiprās un vājās puses un jāpārzina ieguvumu/zaudējumu bilance. Gudra valsts savu nākotni saista ar pareizi izstrādātu stratēģiju, kas nodrošina, ka cilvēki spēj realizēt savus mērķus (*Ūdre, 2004*). Pielietojot SVID analīzi Dienvidlatgales attīstības virzienu noteikšanai, ir jāņem vērā, ka stiprās, vājās puses un iespējas, draudi sevī ietver: stiprās puses – ir īpašības, kas veido analizējamās teritorijas konkurētspējīgās priekšrocības pamatu. Ar stiprām teritorijas īpašībām parasti iepazīstina potenciālos ekonomiskos partnerus, investorus, arī iedzīvotājus, lai tie apzinātos pozitīvos esošos momentus un iespējas. Tie ir gan ārējie, gan iekšējie jeb eksogēnie faktori; vājās puses – ir īpašības, faktori un tendences, kas rada šķēršļus ekonomiskajam attīstības ceļam un virzieniem, kas izpaužas finansiālās, sociālās, fiziskās un cita veida formās. Vājās puses, kuras ir iespējams risināt vietējā līmenī, var tikt novērstas ar konkrētiem pasākumiem, likvidējot vai samazinot eksogēnos faktorus; iespējas – ir faktori, kas ir sākuma stadijā, potenciāls, izdevīguma īpašība un var tikt, veiksmīgi pielietojot un izmantojot, pārveidoti par kādu vai kādiem stiprajiem faktoriem. Tās ir teritorijas izredzes, iespējamība, izdevība un pieturas punkts konkrētu lietu attīstībai; draudi – ir faktori, kas neveicina un bremsē teritorijas attīstību. Tos noteikti ir jāņem vērā, veicot vērienīgus pasākumus. Draudus, kurus iespējams novērst vietējā līmenī, var uzskatīt par bremsējošajiem, līdz brīdim, kamēr tie ir novērsti, taču pastāv arī tādi draudi, kas ir nenovēršami pat valsts līmenī.

Balstoties uz četriem kritiskajiem informācijas elementiem, var formulēt un noteikt attīstības virzienus. Veicot SVID, tiek analizētas sociālā, izglītības, kultūras, sporta, tautsaimniecības un dabas resursu potenciāla jomu izmantošanas iespējas. Dienvidlatgalē esošās pilsētas un novadi ir daudzveidīgi, katrs no tiem ir unikāls savā būtībā un katrai teritorijai ir īpaši atzīmējamās stiprās vai vājās puses, tāpat katrai no tām ir atšķirīgas iespējas vai draudi. Lai noteiktu Dienvidlatgales potenciāla kopvērtējumu, darba autore SVID analīzē pielietoja un analizēja visu jau veikto Dienvidlatgales pašvaldību un pilsētu izstrādāto teritoriju esošās situācijas novērtējuma informāciju, darbā apkopoto un analizēto informāciju (esošo sociālekonomisko situāciju, iedzīvotāju vērtējumu), kā arī pašas autore pieredzi vairākus gadus strādājot Dienvidlatgales pašvaldībā.

Teritorijas attīstības pamats ir iedzīvotājs. Nodrošinot labvēlīgu sociālo vidi, ir iespējams nodrošināt iedzīvotāju psiholoģisko klimatu reģionā. Ja iedzīvotājs ir apmierināts ar apkārtesošo vidi, nerodas depresivitāte un vēlēšanās doties projām no dzīvesvietas, cilvēkam rodas interese attīstīt un pilnveidot savu apkārtejo vidi, paplašināt savas zināšanas, izrādīt iniciatīvu un piedalīties sabiedriskajās darbībās. Sajūtot stabilitāti (sociālo, psiholoģisko, finansiālo, drošības utt.), cilvēks ir ar mieru ieguldīt savus esošos, potenciālos resursus teritorijas attīstībā. Dienvidlatgales sociālās

jomas raksturojošais rādītājs ir multinacionalitāte. Ja Kurzemes, Vidzemes un Zemgales reģionos valda „latviskums”, tad Latgales un Rīgas reģionos ir daudznacionāla vide. Iedzīvotāju nacionālais sastāvs raksturo reģiona uzņēmējdarbības, biznesa un sadzīves vidē valdošo mentalitāti ar no tā izrietošām sekām.

Kā galveno Dienvidlatgales vērtību – cilvēku – būtiski ir motivēt palikt, strādāt un darboties esošajā teritorijā, tā ir iespēja subreģionam izlīdzināt attīstības rādītājus ar citām valsts teritorijām. Mūsdienu Dienvidlatgales cilvēkresursu ražīgums jeb produktivitāte vērtējama kā zema – radītās vērtības attiecībā pret darba efektivitāti ir zemas. Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas „Atspēriens. Latvija 2030” izstrādes ziņojuma 1. redakcijas sadaļā „Cilvēkkapitāls un izglītība” ziņots, ka Latvijā ir vidēji labs cilvēkkapitāla spēju un talantu pamats, augsts izlietojuma līmenis, taču zems cilvēkkapitāla ražīgums, produktivitāte. Cilvēkkapitāla vērtību kopumā visvairāk ietekmē audzināšana ģimenē un izglītība (*Cilvēkkapitāls...*, 2010). Tas nozīmē, ka, izstrādājot Dienvidlatgales tautsaimniecības stratēģiskās attīstības virzienus un perspektīvas, ir būtiski pievērts uzmanību izglītības (ne tikai izglītības iestāžu sniegtajai izglītībai, bet arī kultūras un uzvedības izglītībai) nozīmei un iespējām, kā arī labvēlīgas sociālās vides veidošanai ģimenēs.

3.17. tabula

Sociālās jomas SVID

Esošās situācijas novērtējums	
Stiprās puses	Vājās puses
<p>Teritoriju ģeogrāfiskā, ekonomiskā, vēsturiskā vienotība un apdzīvojuma struktūras vienotība. Daudznacionāla, daudzkonfesiāla un toleranta iedzīvotāju etniskā struktūra.</p> <p>Pastāv plašas saiknes starp sadraudzības pilsētām (valsts iekšienē un pārrobežu).</p> <p>Izdevīgs ģeogrāfiskais stāvoklis – atrašanās 3 valstu pierobežā, starp dažādām ekonomikām un kultūrām, lielu maģistrāļu krustojums.</p> <p>Labs infrastruktūras plānojums, mūsdienīga pilsētvide.</p> <p>Reģionālās identitātes apzināšanās, Latgales patriotisms, stipras kultūras tradīcijas.</p> <p>Labsirdīgi, atvērti un viesmīlīgi cilvēki.</p> <p>Lielākajai daļai iedzīvotāju ļoti labas krievu valodas un latgaliešu dialekta zināšanas.</p> <p>Aktīvas iedzīvotāju sabiedriskās darbības (NVO, biedrības, sociālais brīvprātīgais darbs, realizē daudz sociālo prasmju apguves projektu un projektu, kas veicina pašnodarbinātību u.c.).</p> <p>Iedzīvotāju interese un darbība izglītības paaugstināšanā.</p> <p>Bērnu un jauniešu brīvā laika organizēšana (bērnu rotaļu un jauniešu sporta laukumi, interešu pulciņu un mūzikas skolu darbība, nometņu organizēšana utt.).</p> <p>Organizēta primāro medicīnas pakalpojumu un sociālo aprūpes centru pieejamība reģiona iedzīvotājiem.</p> <p>Iedzīvotāju intelektuālais potenciāls - subreģionā dzimuši daudzi ievērojami rakstnieki, profesori, amatnieki, izglītības un kultūras darbinieki.</p> <p>Baznīcas ietekme stiprina tradīcijas un sociālo normu stabilitāti.</p>	<p>Vēsturiski izveidojies negatīvs visas Latgales reģiona tēls (atpalicis, neperspektīvs), nomācošs sociālais klimats.</p> <p>Darbspējīgo un ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaita samazinājums.</p> <p>Zemi ienākumi un iedzīvotāju zemā maksātspēja.</p> <p>Bezdarba pieaugums, relatīvi liels ilgstošo bezdarbnieku īpatsvars.</p> <p>Sociālais kapitāls ir sliktā stāvoklī – augsta iespēju nevienlīdzība un zema uzticēšanās publiskajai pārvaldei.</p> <p>Negatīvs migrācijas saldo, tajā skaitā arī svārstveida migrācija.</p> <p>Zems svešvalodu (izņemot krievu valodu) zināšanu līmenis, vājas latviešu valodas zināšanas Krāslavas un Daugavpils rajonos.</p> <p>Nepietiekams finansējums veselības aprūpes jomās, novecojušas metodes, aparatūra.</p> <p>Alkoholisma problēmas, pēcpadomju attieksme pret disciplīnu un kvalitāti.</p> <p>Nav attīstīti alternatīvās sociālās aprūpes veidi – mobilās brigādes, dienas centri u.tml.</p> <p>Iedzīvotājiem ir zems pašnovērtējums, kas rada pasivitāti, skepsi. Motivācijas trūkums.</p> <p>Maz attīstīta infrastruktūra cilvēkiem ar īpašām vajadzībām.</p> <p>Mazapdzīvota un ekonomiski neatīstīta pierobežas teritorija.</p> <p>Sabiedrības novecošanās.</p> <p>Iedzīvotāju maksātspēja par izglītību, kas rada iedzīvotāju (īpaši bezdarbnieku) izglītības un kvalifikācijas neatbilstību mūsdienu darba tirgus prasībām.</p>

Nākotnes perspektīvu novērtējums	
Iespējas	Draudi
<p>Iedzīvotāju skaita pieaugums un cilvēkresursu kvalitātes uzlabošanās - aktīva demogrāfiskā politika, atbalsts ģimenēm.</p> <p>Plašas cilvēkresursu apmācības iespējas (t.sk. darbaspēka pielāgošana informatīvās sabiedrības vajadzībām).</p> <p>Svārstveida migrācijas pastiprināšanās, iedzīvotāju skaita mehāniskais pieaugums.</p> <p>Darba tirgus līdzsvarošana un nodarbinātības palielinājums aktivizējot uzņēmējdarbību.</p> <p>Sadarbības veicināšana, pieredzes apmaiņa starp pašvaldībām, kopienām, NVO, pārrobežu projekti un programmas.</p> <p>Kvalitatīvas izmaiņas veselības aprūpē.</p> <p>Sociālo aprūpes centru veidošana, paplašināšana un rekonstrukcija, restrukturizācija.</p> <p>Jauniešu piesaistes programmas Dienvidlatgalē.</p> <p>Pozitīva konkurence savā starpā, kas veicinātu dzīves kvalitātes uzlabošanu.</p> <p>Valsts un Eiropas atbalsta programmu izmantošana.</p> <p>Kapacitātes stiprināšana, darba kvalitātes uzlabošana.</p>	<p>Veselības aprūpes sistēmas sabrukums, sociālās infrastruktūras sašaurināšanās.</p> <p>”Intelektā”, jaunu perspektīvu cilvēku aizplūšana.</p> <p>Pārlika sabiedrības politizācija.</p> <p>Starppilsētu un starpreģionu konkurences pieaugums; Alkoholisms.</p> <p>Globālās ekonomiskās krīzes pastiprināšanās.</p> <p>Subreģiona depresīvais ekonomikas stāvoklis - bezdarba un sociālās neaizsargātības pieaugums, dzīves līmeņa pasliktināšanās, kvalificēto un izglītoto darbinieku aizplūšana, iedzīvotāju depresija, pesimisms, sabiedriskās aktivitātes mazināšanās, nelabvēlīga demogrāfiskā situācija.</p> <p>Diferenciācijas pastiprināšanās starp teritorijām.</p> <p>Sociālās spriedzes pieaugums, iedzīvotāju iespējamā degradācija.</p> <p>Sabiedrības neiesaistīšanās valstī, subreģionā notiekošajos procesos un vienaldzība, iedzīvotāju neticība labākai nākotnei, situācijas neizpratne.</p> <p>Cilvēku nesavlaicīga griešanās pie veselības jautājumu speciālistiem naudas trūkuma dēļ, kas noved pie ielaistām slimībām un letāliem gadījumiem.</p> <p>Augsts noziedzības līmenis.</p> <p>Valsts atbalsta programmu nepieejamība (piemēram, mazā biznesa atbalstam) – birokrātija, nosacījumi, kas neveicina aktivitāti utt.</p>

Avots: *Autores veidots*

Zema darbaspēka produktivitāte ir viens no iemesliem teritorijas zemajai attīstībai. Sociālā spriedze, kas ir ne tikai Dienvidlatgalē, nemazinās – valsts ekonomiskās krīzes sekas situāciju tikai pasliktina, par to liecina arī ekonomiskie, sociālie rādītāji – iedzīvotāju skaits samazinās (no Dienvidlatgales izbrauc arī augsta līmeņa speciālisti, uzņēmēji, izglītoti iedzīvotāji), pieaug bezdarbs, samazinās IKP, iedzīvotāju pirktspēja un daudzi citi finanšu rādītāji liecina par teritorijas sociālās jomas vājo pušu pastiprināšanos un draudu iespējamo īstenošanos.

Dienvidlatgalē, tāpat kā visā valsts teritorijā, uz doto brīdi ir saasinājusies sociālā spriedze un palielinās iedzīvotāju migrācija uz citām valstīm, izglītības, kultūras un sporta jomas turpina „izdzīvot” un iespēju robežās arī attīstīties. Darba autore ir izanalizējusi izglītības, kultūras un sporta jomu. Daļa stipro, vājo pušu atkārtojas, tāpat kā sociālās jomas SVID analīzē, lai akcentētu tieši analizēto jomu, jo minētā analīze ir svarīga nosakot tieši izglītības, kultūras un sporta jomu esošo situāciju un nākotnes iespējas, pievērsot uzmanību esošajām vājajām pusēm un iespējamajiem draudiem.

3.18. tabula

Izglītības, kultūras un sporta jomu SVID

Esošās situācijas novērtējums	
Stiprās puses	Vājās puses
<p>Teritoriju ģeogrāfiskā, ekonomiskā, vēsturiskā vienotība un apdzīvotuma struktūras vienotība.</p> <p>Iedzīvotāju, jauniešu atsaucība kultūras, tālākizglītības un sporta pasākumiem.</p> <p>Daudzveidīgs, unikāls kultūras un vēstures mantojums un tradīcijas.</p> <p>Daudznacionāla, daudzkonfesionāla un toleranta iedzīvotāju etniskā struktūra.</p>	<p>Nepietiekams materiāltehniskās bāzes nodrošinājums izglītības, kultūras, sporta jomās.</p> <p>Maz organizēta un popularizēta pieaugušo izglītība, mūzikā.</p>

3.18. tabulas nobeigums

Esošās situācijas novērtējums	
Stiprās puses	Vājās puses
<p>Iedzīvotāju augstā patriotisma sajūta, piederības izjūta Latgales reģionam.</p> <p>Kultūras un vēstures pieminekļu daudzveidība un unikalitāte.</p> <p>Izkopta un popularizēta amatniecības joma.</p> <p>Vietējās augstskolas un vairāk kā 12 dažādu valstī esošu augstskolu filiāļu un vairāku profesionālās izglītības iestāžu esamība Dienvidlatgalē.</p> <p>Pieaugušo izglītības centri, mūzikā izglītības aktivizācija.</p> <p>Kultūras un sporta pasākumu daudzveidība (koncerti, izrādes, gadatirgi, sporta jomas sacensības, pilsētas svētki, amatnieku dienas, kāzu muzikantu saieti, keramikas popularizēšanas, sporta pasākumi, 15. aug. reliģiskie svētki, labdarības pasākumi utt.).</p> <p>Aktīva valsts un ES fondu piedāvāto projektu izstrāde un realizācija.</p> <p>Pārrobežu sadarbība kultūras jomā.</p> <p>Stipras reliģiskās tradīcijas.</p> <p>Daudzveidīgu sporta jomu attīstība.</p> <p>Kultūras dzīves centru attīstība un daudzveidība – bibliotēkas, kultūras nami, kinoteātri, teātri, muzeji, zooloģiskais dārzs (Daugavpilī).</p> <p>Izdevīgs ģeogrāfiskais stāvoklis – atrašanās 3 valstu pierobežā, starp dažādām ekonomikām un kultūrām, lielu maģistrāļu krustojums.</p> <p>Salīdzinoši labs infrastruktūras plānojums, mūsdienīga pilsētvide.</p> <p>Vēsturiskās un etniskās saiknes ar Krieviju, Baltkrieviju un Lietuvu.</p> <p>Latgāliešu dialekts, dzīva latgāliešu folklorā un sekmīga pieredze tās popularizēšanā, Latgāliešu kultūras izpausmes, etniskās tradīcijas.</p> <p>Iedzīvotāju intelektuālais potenciāls - reģionā dzimuši un auguši daudzi ievērojami rakstnieki, profesori, amatnieki, izglītības un kultūras darbinieki.</p> <p>Starptautiskie kultūras, izglītības un sporta pasākumi reģionā.</p> <p>Samērā blīvi izvietoti arhitektūras un arheoloģijas pieminekļi, objekti.</p> <p>Bērnu interešu pulciņu, mūzikas skolu aktivitāte.</p> <p>Pieredze plaša mēroga masu pasākumu organizēšanā.</p>	<p>Izglītības sistēmas nestabilitāte un nepietiekamais finansējums.</p> <p>Telpu trūkums lielu, starptautisku pasākumu organizēšanai, viesmākslinieku uzņemšanai.</p> <p>Finanšu nepietiekamība pasākumu organizēšanai un kultūrvēstures objektu renovācijai un restaurācijai.</p> <p>Vēsturiski izveidojies negatīvs subreģiona tēls (atpalicis, neperspektīvs).</p> <p>Latgales amatnieku (īpaši keramikas) izzušana.</p> <p>Intereses samazināšanās par dalību masu sporta un fiziskās kultūras pasākumos.</p> <p>Zemi zinātniskā potenciāla attīstības tempi.</p> <p>Nepietiekama pilsētu publicitāte.</p> <p>Vairāku kultūrvēsturisko objektu sliktais tehniskais stāvoklis.</p>
Nākotnes perspektīvu novērtējums	
Iespējas	Draudi
<p>Valsts un ES fondu piedāvāto projektu izstrāde un realizācija.</p> <p>Izglītības, kultūras, mākslas, amatniecības un sporta iestāžu rekonstrukcija, modernizācija, labiekārtošana un pilnveidošana.</p> <p>Pieaugušo izglītības, mūzikā izglītības popularizēšana.</p> <p>Kultūrmantojuma objektu renovācija, restaurācija.</p> <p>Kopīgu pārrobežu projektu un programmu izstrāde un ieviešana izglītības, kultūras un sporta jomās.</p> <p>Iedzīvotāju skaita pieaugums ar augstāko izglītību.</p> <p>Ikgadēju pasākumu un starptautisku pasākumu tradīciju ieviešana (Latgales amatnieku dienas, podnieku dienas, pilsētu svētki, siera diena utt.) un popularizēšana valstī un ārpus Latvijas.</p> <p>Kultūrvides saglabāšana, tradicionālās amatniecības jomas popularizēšana, Latgales keramikas jomas popularizēšana, jaunu amatnieku apmācības.</p> <p>Kultūras un mākslas attīstība.</p> <p>Tūrisma un atpūtas industriju attīstība.</p> <p>Intereses veicināšana dalībai sporta un fiziskās kultūras pasākumos.</p> <p>Dabiskās vides, kultūrvēsturisko objektu, arheoloģijas un arhitektūras pieminekļu, dabas objektu saglabāšana un saprātīga izmantošana.</p> <p>Kultūrtūrisma, sakrālā, lauku un ekotūrisma attīstības iespējas.</p> <p>Tradicionālās kultūras integrēšana jauniešu vidū.</p> <p>Atpūtas industrijas un kultūras ekonomiskās nozīmes pieaugums.</p>	<p>Iedzīvotāju skaita samazināšanās, „intelekta”, jauniešu aizplūšana.</p> <p>Finanšu līdzekļu trūkums izglītības, kultūras un sporta jomām.</p> <p>Izglītības kvalitātes pazemināšanās.</p> <p>Negatīva valsts politika izglītības, kultūras un sporta jomās.</p> <p>Kultūras objektu novecošanās, neatjaunošana un straujā bojāeja.</p> <p>Iedzīvotāju aktivitātes un iniciatīvas zudums.</p> <p>Augstskolu vai to filiāļu slēgšana.</p> <p>Masu kultūras negatīvā ietekme.</p> <p>Dienvidlatgales depresīvais ekonomikas stāvoklis.</p>

Avots: *Autores veidots*

Iedzīvotāji ir ar raksturojošu augstu toleranci, draudzīgumu, viesmīlību un izteiktu teritorijā iekšējo iedzīvotāju aktivitāti kultūras jomā (pašdarbības pulciņi, vietējo pasākumu aktivitātes, latgaliešu valodas saglabāšana un izkopšana), kas rada kultūras dzīves līmeņa daudzveidību. Kā negatīvu izpausmi var izcelt ārpus Latgales aktivitātes trūkumu – iedzīvotāji savu aktīvo kultūras darbību necenšas sniegt un attīstīt ārpus reģiona. Iemesli meklējami vēstures notikumos un visa Latgales reģiona negatīvā tēla publiskumā. Uz doto brīdi kultūras, sporta un izglītošanās aktivitātes ir pietiekami kvalitatīvā līmenī, tomēr ir vērojams, ka mazinās iedzīvotāju aktivitātes un intereses, tas saistīts ar Dienvidlatgales sociālajām un ekonomiskajām problēmām, kur iedzīvotājam prioritārās lietas kļūst elementārā izdzīvošana. Lai uzlabotu ekonomisko un sociālo situāciju, iespējams ir jāpievērš uzmanība Dienvidlatgalē esošajiem dabas resursiem.

Dienvidlatgalē pieejamie dabas resursi šobrīd pilnībā netiek izmantoti un lielākoties tie tiek iegūti ar novecojošām tehnoloģijām. Dabas resursi un derīgo izrakteņu apstrāde un ražošana notiek ar zemu pievienoto vērtību. Sīkākas dabas resursu izmantošanas iespējas ir analizētas ar SVID metodes palīdzību.

3.19. tabula

Dabas resursu potenciāla izmantošanas SVID

Esošās situācijas novērtējums	
Stiprās puses	Vājas puses
<p>Bagātīga mežu fauna un flora un bioloģiskā daudzveidība.</p> <p>Bagātīgi virszemes ūdens resursi (Ezeri, upes).</p> <p>Subreģions bagāts ar derīgajiem izrakteņiem - kūdru, dolomītu, smilti, granti, mālu, sapropeli un saldūdens kaļķi.</p> <p>Ezeri ir eitrofi ar augstu produktivitāti.</p> <p>Ir veikti pētījumi par sapropeļa ieguvu.</p> <p>Daudz īpaši aizsargājamo dabas teritoriju, ainavu apvidu un dabas parku, augu un dzīvo organismu.</p> <p>Dabas pievilcība, relatīvi neskarta dabas vide.</p> <p>Meliorētas zemes.</p> <p>Mazvērtīgās koksnes izmantošana ražošanā (šķeldas, taras dēlīšu ražošana u.c.).</p> <p>Nepārveidota daba.</p>	<p>Finanšu trūkums derīgo izrakteņu ieguves izpētei un ieguves realizācijai, apstrādei.</p> <p>Ezeru, upju aizaugšana ar ūdenszālēm.</p> <p>Lauksaimniecībā izmantojamo zemju aizaugšana, neapstrādāšana.</p> <p>Paugurains reljefs, kas apgrūtina zemju apstrādi un mežu izstrādi.</p> <p>Zemes auglība zemāka, nekā vidēji Latvijā.</p> <p>Iedzīvotāju zemo zināšanu līmenis nepiesārņotas dabas vides saglabāšanai.</p> <p>Ignalinas AES ķīmisko atkritumu glabātuves tuvums.</p> <p>Zemju meliorācijas sistēmu novecošanās.</p> <p>Pieejamo dabas resursu, derīgo izrakteņu apstrāde un ražošana ar zemu pievienoto vērtību.</p>
Nākotnes perspektīvu novērtējums	
Iespējas	Draudi
<p>Ūdens resursu izmantošana uzņēmējdarbībai (zivju, vēžu audzēšana, tūrisma jomai).</p> <p>Dabas resursu un derīgo izrakteņu ieguves izpēte un racionāla izmantošana, apstrāde un ražošana ar augstu pievienoto vērtību.</p> <p>Elektroenerģijas ražošana.</p> <p>Kokaudzētavu attīstība (īpaši skuju koku audzēšana – zemes vērtību atbilstība).</p> <p>Iedzīvotāju izglītošana tīras dabas vides saglabāšanā.</p> <p>Bioloģisko zinātņu attīstība.</p> <p>Ārstniecisko augu audzēšana.</p> <p>Ekoloģisko kultūraugu ražošanas iespējas.</p> <p>Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju izmantošana rekreatīvajam tūrismam.</p> <p>Mazvērtīgās koksnes un krūmu izmantošana ražošanā.</p> <p>Lauksaimniecībā neizmantoto zemju apmežošana.</p>	<p>Vides stāvokļa pasliktināšanās.</p> <p>Kanalizācijas sistēmu trūkuma radītais gruntsūdeņu piesārņojums.</p> <p>Nesakārtotas atkritumu saimniecības radītie piesārņojuma draudi.</p> <p>Zemes erozija un auglības samazināšanās.</p> <p>Zemju platību pārpurvošanās meliorāciju sistēmu neatjaunošanas gadījumā.</p> <p>Lauksaimniecībā izmantojamo zemju aizaugšana.</p> <p>Dzīvnieku iznīcināšana malu medniecības aktivitātēs.</p> <p>Ūdens līmeņu pazemināšanās sakarā ar mazo HES darbību.</p> <p>Neefektīva valsts kontroles sistēma vides aizsardzībā (malu medniecība, zvejniecība).</p>

Avots: *Autores veidots*

Dienvidlatgalei raksturīga mazpiesārņota mozaīkveida ainava, kas paver iespējas ekoloģiski tīru ražotņu, bioloģijas zinātņu un ekotūrisma attīstībai. Pieejamo dabas resursu neefektīva izmantošana, produktu ražošana ar zemu pievienoto vērtību samazina iespēju teritorijai attīstīties, izmantojot pieejamos, esošos dabas resursus un derīgos izrakteņus. Ir neieciešama pastiprināta uzmanība un aktivitātes dabas resursu ieguves un apstrādes modernizācijai, lietderīgas izmantošanas attīstībai un produktu ražošanai ar augstu pievienoto vērtību.

Tautsaimniecības attīstībai Dienvidlatgalē ir pietiekams potenciāls, tā tiek apskatīta no divām pusēm: potenciālo uzņēmēju piesaistīšana savai teritorijai un vietējo uzņēmēju rīcībspēju un iedzīvotāju iniciatīvu sekmēšana tautsaimniecībā. Šo aktivitāšu pamatā ir Dienvidlatgales teritorijas pieejamo resursu, infrastruktūras un iespēju apzināšana, kā arī perspektīvā stipro esošo pušu un iespēju popularizēšana. Tautsaimniecībai labvēlīgas vides attīstīšana ir svarīgs faktors jauno mazo un vidējo uzņēmumu attīstīšanai reģionā (*Voronovs, Petrova, 2006*).

3.20. tabula

Tautsaimniecības attīstības potenciāla SVID

Esošās situācijas novērtējums	
Stiprās puses	Vājās puses
<p>Izdevīgs ģeogrāfiskais stāvoklis – atrašanās 3 valstu pierobežā, starp dažādām ekonomikām un kultūrām, lielu maģistrāļu krustojums, izdevīgi starptautiskie transporta koridori.</p> <p>Salīdzinoši labs infrastruktūras plānojums, mūsdienīga pilsētvide.</p> <p>Teritoriju ģeogrāfiskā, ekonomiskā, vēsturiskā vienotība un apdzīvojuma struktūras vienotība.</p> <p>Teritoriju pieredzes un sadraudzības veidošana ārpus valsts robežām esošajām teritorijām.</p> <p>Starptautisko autoceļu, dzelzceļa līnijas.</p> <p>Labs komunikāciju tīkls.</p> <p>Pastāv veiksmīgi rūpnieciskie uzņēmumi, t.sk. ar ārzemju kapitālu.</p> <p>Uzņēmumu preču eksportspēja.</p> <p>Plašs profesionālās izglītības iestāžu tīkls, pieejamas augstākās izglītības iestādes</p> <p>Piemērota vide ekoloģiskās, bioloģiskās tautsaimniecības attīstībai</p> <p>Piemēroti klimatiskie un augsnes apstākļi piena – gaļas lopkopības attīstībai.</p> <p>Divi biznesa inkubatori, vairāki uzņēmējdarbības atbalsta centri un lauku konsultāciju centri.</p> <p>Attīstītas nozares mežistrāde un kokapstrāde, tūrisms, tradicionālā lauksaimniecība, pārtikas pārstrāde un ražošana. Laba pieredze un zināšanas vieglajā, ķīmiskajā un metālapstrāde, mašīnbūves rūpniecībā.</p> <p>Brīvas un pieejamas apbūves teritorijas.</p>	<p>Darbspējīgo un ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaita samazinājums.</p> <p>Zināšanu trūkums par menedžmentu, nodarbinātības un uzņēmējdarbības iespējām.</p> <p>Zems svešvalodu (izņemot krievu valodu) zināšanu līmenis.</p> <p>Nav vienotas izpratnes par pilsētas reputācijas un mārketinga jautājumiem.</p> <p>Vēsturiski izveidojies negatīvs visas Latgales reģiona tēls (atpalcis, neperspektīvs), negatīvs Latvijas ekonomikas kopējais tēls starptautiskā līmenī.</p> <p>Maģistrāles Rīga-Daugavpils pārslogotība un asfalta seguma kvalitātes pasliktināšanās.</p> <p>Vāja jaunu produkcijas veidu izstrāde un inovatīvo tehnoloģiju ieviešana uzņēmumos.</p> <p>Zema radīto produktu pievienotā vērtība.</p> <p>Veca, nolietota tehnika un iekārtas, nesakoņas un neizmantojamas rūpniecības infrastruktūras vērtības strauja pazemināšanās.</p> <p>Trūkst augstas vai specializētas kvalifikācijas darbinieku.</p> <p>Nepietiekama nozaru asociāciju efektivitāte.</p> <p>Sadarbības un informācijas aprites trūkums, partnerattiecības un komunikāciju pieredzes trūkums. Nav saiknes starp profesionālās apmācības programmām, augstskolām un darbaspēka pieprasījumu.</p> <p>Tirgus orientācijas trūkums.</p> <p>Cilvēku pašvērtējuma trūkums, neprasme sevi pieteikt darba tirgū.</p> <p>Nepietiekama iedzīvotāju un uzņēmēju personiskā drošība un viņu īpašuma aizsardzība.</p> <p>Vājas uzņēmējdarbības atbalsta struktūras.</p> <p>Sākuma kapitāla trūkums. Augsti kredītu procenti.</p> <p>Ierobežotie finanšu līdzekļi uzņēmuma attīstībai, modernizācijai un paplašināšanai.</p> <p>Zema darba kvalitāte un disciplīna, darbinieku zemais atbildības līmenis.</p>

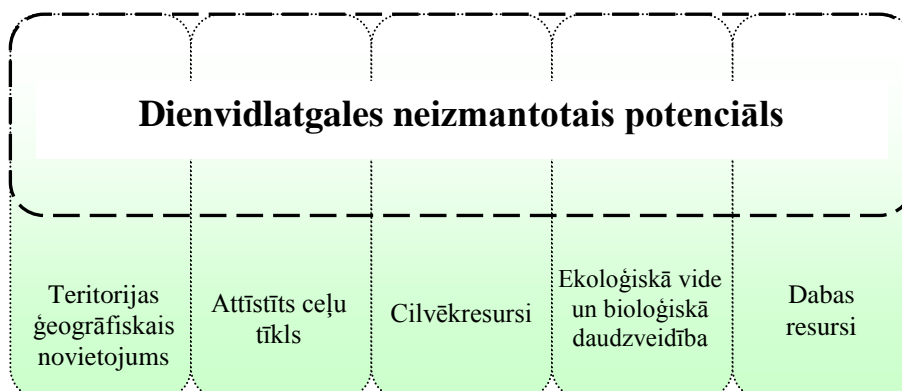
3.20. tabulas nobeigums

Esošās situācijas novērtējums	
Stiprās puses	Vājās puses
Dabas resursu daudzveidība (ievērojami meža resursi, biotopi, derīgie izrakteņi, atjaunojamie dabas resursi, rekreācijas resursi) un to pieejamība.	Nelabvēlīga vide ārējām investīcijām. Uzņēmējdarbību regulējošās likumdošanas nepilnības. Mazo uzņēmumu neaizsargātība no lielo uzņēmumu ekspansijas. Nekoordinēta nozaru reģionālās politikas plānošana. Mazapdzīvota un ekonomiski neattīstīta pierobežas teritorija. Valsts galvaspilsētas attālums.
Nākotnes perspektīvu novērtējums	
Iespējas	Draudi
Iedzīvotāju skaita pieaugums un cilvēkresursu kvalitātes uzlabošanās. Pilsētu reputācijas, komunikāciju un mārketinga stratēģiju izstrāde un konsekventa to realizācija. Uzņēmumu klasterizācijas iespēja. Mentoringa popularizēšana un aktivizēšana. Jauno tehnoloģiju un inovāciju ieviešana. Jaunas ekonomiskās domāšanas, menedžmenta, mārketinga zināšanu veicināšana. Biznesa un tehnoloģisko parku izveide. Rūpniecības, pārtikas pārstrādes un ražošanas, lauksaimniecības formu dažādošana, loģistikas un pārvadājumu pakalpojumu, atpūtas un tūrisma industriju attīstība. Valsts un ārvalstu fondu finansējuma piesaiste. Uzņēmējdarbībai labvēlīga valsts fiskālās politikas maiņa. Valsts reģionālo dienestu sniegto pakalpojumu kvalitātes pieaugums. Starptautiskas nozīmes lidostas izveide Daugavpilī. Iespējas paplašināt ražošanas teritoriālo izvietojumu. Rūpniecībā radīto produktu pievienotā vērtības paaugstināšana. Multikulturālās vides un tradīciju izmantošana jaunu produktu radīšanā. Pieredzes apmaiņas un sadarbības iespēju braucienu organizēšana uz vietējiem un ārzemju uzņēmumiem. Izglītojošo programmu realizēšana lauku apvidos un nodarbju dažādošana laukos ar mācību palīdzību un prasmju iegūšanu. Kapacitātes stiprināšana, darba kvalitātes uzlabošana. Projekti cilvēku resursu saglabāšanai laukos. Daugavpils kā Latgales rūpniecības centra izveide.	Bezdarba un sociālās neaizsargātības pieaugums, dzīves līmeņa samazinājums. Starppilsētu un starpreģionu konkurences pieaugums. Iedzīvotāju masveida migrācija. Investīciju zemā rentabilitātes līmeņa risks. Pārlika sabiedrības politizācija. Krievijas un Rietumeiropas tirgu zaudējums cenu konkurences un sarežģīto iebraukšanas formalitāšu dēļ. Zemju platību pārpurvošanās meliorāciju sistēmu neatjaunošanas gadījumā. Saražoto produktu realizācijas iespēju un cenu samazināšanās. Valsts politikas nestabilitāte, nodokļu sloga palielināšanās. Uzņēmumu likvidācija. Kapitāla un investīciju trūkums. Produktivitātes un rentabilitātes trūkums. Intelektuālā potenciāla trūkums. Infrastrukturās kvalitātes pazemināšanās. Vispārēja ekonomiskās krīzes ieilgšana, dzīves līmeņa tālāka pazemināšanās. Tālāka aktivitāšu koncentrācija galvaspilsētā. Spēcīgu reģionālo centru veidošanās Lietuvas un Baltkrievijas pierobežā. Izejvielu (gāzes, energoresursu) cenu pieaugums. Nepilnīga likumdošanas bāze. Ideju "novecošanās", gaidot finanšu atbalstu. Augsts noziedzības, korupcijas līmenis Latvijā.

Avots: *Autores veidots*

Dienvidlatgalei tautsaimniecības attīstības iespēju stipro pušu ir ievērojami mazāk, kā vājo. Esošās priekšrocības, iespējas uzņēmējdarbības attīstībai un izvietojumam ir pietiekamas, lai, neskatoties uz maznozīmīgumu šī brīža situācijā, tās ņemtu vērā izstrādājot stratēģiskās attīstības virzienus un perspektīvas. Efektīvas un konkurētspējīgas tautsaimniecības izveidošanas nosacījumi ir produktīvas kapacitātes paaugstināšana, cilvēkresursu attīstība un inovācijām atvērtas ekonomikas izveidošana.

Apkopojot darba 3. nodaļā iegūto informāciju, darba autore secina, ka būtiskākās Dienvidlatgales priekšrocības ir cilvēkresursu potenciāls (intelektuālais, kultūras, sociālais utt.), ekoloģiskā vide un bioloģiskā daudzveidība, attīstīts transporta ceļu tīkls, teritorijas ģeogrāfiskais novietojums un pieejamie dabas resursi (skat.3.18. att.).

Avots: autores veidots

3.18. att. Dienvidlatgales priekšrocības un neizmantotais potenciāls

Visam Latgales reģionam ir vāja pozīcija savu tiešo konkurentu, citu Latvijas reģionu vidū, jo pēc sociālekonomiskajiem rādītājiem reģions ir pēdējā vietā valstī. Statistikas dati ir objektīva informācija, taču mērķtirgi var būt ieinteresēti kādas specifiskas teritorijas pazīmēs, kuras nav iespējams atspoguļot statistikas datos. Ņemot vērā Dienvidlatgales esošos, uzņēmējdarbības uzsākšanai izdevīgos neizmantotos resursus (vieta, dabas resursi, iespējamo uzņēmējdarbības jomu dažādības attīstība, tirgus sektoru „neaizņemtība”), teritorija ir ar nozīmīgu attīstības potenciālu. Tā turpmākai attīstībai ir ļoti svarīga valsts atbalstīta labvēlīgas uzņēmējdarbības vides radīšana. Izstrādājot un realizējot valsts atbalstītus subreģiona attīstības un pilnveidošanas programmu pasākumus, Dienvidlatgali ir iespējams attīstīt un pilnveidot, izveidot kā uzņēmējdarbībai labvēlīgu teritoriju un vidi un paaugstināt iedzīvotāju dzīves kvalitāti. Svarīgākais teritorijas tautsaimniecības un dzīves kvalitātes iespējas vērtētājs ir iedzīvotājs. Ja Dienvidlatgales iedzīvotāji nesaskata subreģiona attīstības iespējas, neizmanto to potenciālu un attīstības līdzsvarošanas iespējas salīdzinājumā ar citām valsts teritorijām, tad praktiski teritorijā nav iespējams ieviest pozitīvas pārmaiņas. Lai noskaidrotu Dienvidlatgales iedzīvotāju viedokli, darba autore veica divus pētījumus – kvantitatīvo un kvalitatīvo, kuru rezultāti ir apkopoti nākamajā darba nodaļā. Kvantitatīvā pētījuma ietvaros, ar aptaujas anketu palīdzību, tika apzināts iedzīvotāju skatījums Dienvidlatgales sociālekonomiskajā un politiskajā situācijā. Kvalitatīvajā pētījumā tika veiktas fokusintervijas ar izglītotiem, zinošiem un profesionāliem Dienvidlatgaliešiem par subreģiona esošo situāciju, valsts attieksmi un attīstības iespējām.

Galvenie secinājumi un vērtējumi par trešās nodaļas saturu

1. Sociālekonomiskie rādītāji norāda uz teritorijas zemajiem attīstības tempiem. Dienvidlatgalei piemīt vairāki un daudzveidīgi attīstības priekšnoteikumi. Esošais teritorijas potenciāls ir vāji apzināts un neattīstīts.
2. Dienvidlatgales teritorijā esošie novadi un Daugavpils pilsēta iekļaujas Latgales reģiona inženiertehnoloģiju klasterī, biznesa inkubatoru tīklā, mākslas un amatniecības sektora attīstībā, kultūrvēstures, kultūras izziņas, dabas un aktīvā tūrisma produktu klāstā. Pilsētu un novadu ģeogrāfiskā, vēsturiskā un ekonomiskā vienotība norāda uz teritorijā esošo iedzīvotāju iekļaušanos subreģiona telpā.

3. Subreģiona ekonomika raksturojama ar zemas pievienotās vērtības produkcijas izlaidi, neskatoties uz lielāku vidēji - augstu un augstu tehnoloģiju īpatsvaru rūpniecībā, salīdzinot ar citiem Latvijas reģioniem.
4. Dienvidlatgales teritoriju attīstības indeksi un rangi uzrāda vienas no valstī zemākajām vietām. Būtiskākās problēmas ir bezdarbs, iedzīvotāju novecošanās un migrācija, darba kvalitātes un optimizācijas trūkums pašvaldību, valsts un uzņēmumu struktūrās, produktu ar pievienotu vērtību un inovatīvu produktu trūkums.
5. Būtiski ir pievērst uzmanību bijušo administratīvo vienību – pagastu – statistikas saglabāšanai. Ja pašreizējās bijušās teritorijas - pagasti - netiks saglabāti kā statistiskās uzskaites vienības, nebūs iespējams noteikt teritorijas attīstības indeksa izmaiņas un novērtēt novada izveides pozitīvo vai negatīvo ietekmi uz katru teritoriāli vienību.
6. Svarīgākais jebkuras teritorijas stratēģiskās attīstības faktors ir tās iedzīvotāji - neapdzīvotās teritorijās sociālekonomiskā attīstība nav iespējama pēc būtības.
7. Ilgtspējīga dabas resursu izmantošana nozīmē augstu ekonomisko rādītāju sasniegšanu nekaitējot dabai un videi, taupīgu neatjaunojamo resursu izmantošanu. Pieejamie dabas resursi Dienvidlatgalē ir vāji izpētīti, minimāli izmantoti, trūkst inovatīvu ideju dabas resursu pielietojamībai un jaunu produktu izveidei. Subreģionam raksturīgā mazpiesārņotā mozaīkveida ainava, paver iespējas ekoloģiski tīru ražotņu, bioloģijas zinātņu un ekotūrisma attīstībai.
8. Uzņēmējdarbībā pastāv darbības virzienu daudzveidība, sociālekonomisko resursu trūkuma dēļ, tā ir vāji attīstīta. Uzņēmumu skaita ziņā visaktīvākais ir bijušais Preiļu rajons un Daugavpils pilsēta. Viens no būtiskākajiem uzņēmumu attīstības faktoriem ir tehnoloģisko, biznesa parku, biznesa inkubatoru veidošanās, esošo uzņēmumu modernizācija un pārstrukturēšana.
9. Galvenās un nozīmīgākās tautsaimniecības nozares, ir mežsaimniecība un kokapstrāde, lauksaimniecība, lauksaimniecības produktu pārstrāde, pārtikas un rūpnieciskā ražošana, tūrisma nozares pakalpojumi, mašīnbūve, vieglā rūpniecība un ķīmiskā rūpniecība. Minētās nozares nepieciešams attīstīt un pilnveidot, izmantojot mūsdienu zināšanu un inovāciju sniegtās iespējas.
10. Reģionālās attīstības atbalsta pasākumi ne vienmēr sasniedz savu mērķi - piešķirtā finansējuma lielākais apjoms bieži tiek novirzīts ekonomiski stiprajām reģioniem.
11. Analizējot Dienvidlatgales sociālā, izglītības, kultūras, sporta, jomas, tautsaimniecības attīstības un dabas resursu izmantošanas iespējas ar SVID metodi, kā galvenā Dienvidlatgales vērtība nosakāma cilvēkresursos. Ir būtiski motivēt iedzīvotāju palikt, strādāt un darboties esošajā teritorijā, lai izlīdzinātu attīstības rādītājus ar citām valsts teritorijām. Mūsdienu Dienvidlatgales cilvēkresursu ražīgums jeb produktivitāte vērtējama kā zema – radītās vērtības attiecībā pret darba efektivitāti ir zemas.
12. Ņemot vērā darba trešajā nodaļā izklāstītos Dienvidlatgalē pieejamos resursus (cilvēku, dabas, kultūras, uzņēmējdarbības iespēju utt.), kuri pašreiz tiek izmantoti minimāli un nepietiekami, darba autore secina, ka pieejamais potenciāls (resursu apjoms, daudzveidība u.c.) ir pietiekams, lai līdzsvarotu sociālekonomisko stāvokli un veicinātu ilgtspējīgu attīstību. Esošās Dienvidlatgales priekšrocības, iespējas uzņēmējdarbības attīstībai un izvietošanai ir pietiekamas, lai, neskatoties uz maznozīmīgumu šī brīža situācijā, tās ņemtu vērā, izstrādājot stratēģiskās attīstības virzienus un perspektīvas. Efektīvas un konkurētspējīgas tautsaimniecības izveidošanas nosacījumi ir produktīvas kapacitātes paaugstināšana, cilvēkresursu attīstība un inovācijām atvērtas ekonomikas izveidošana. Tā rezultātā tiek pierādīta un apstiprināta promocijas darba hipotēze.

4. DIENVIDLATGALES SOCIĀLEKONOMISKĀ UN POLITISKĀ SITUĀCIJA IEDZĪVOTĀJU SKATĪJUMĀ

Iedzīvotāji veido reģiona koptēlu, teritorijas kopējās domas un rīcības virzību, un reakciju uz dažādiem ārpus un iekšpus reģiona esošajiem, notiekošajiem notikumiem. Veicot Dienvidlatgales potenciāla analīzi un noskaidrojot tautsaimniecības stratēģiskās attīstības virzienus un perspektīvas, nepieciešams noskaidrot iedzīvotāju viedokli. Lai noskaidrotu viedokli un attieksmi par esošo sociālekonomisko un politisko situāciju, darba autore veica divus pētījumus – iedzīvotāju aptauju ar anketas palīdzību un ekspertu padziļinātās intervijas.

4.1. Kvantitatīvā pētījuma datu analīze

Lai veiktu pētījumu, tika izstrādāta anketa ar vairākiem slēgtajiem un atvērtajiem jautājumiem. Pētījuma laikā tika aptaujāti Dienvidlatgales iedzīvotāji un veikta iegūto datu apstrāde. Pētījums ir veikts piecu mēnešu garumā laika posmā no 2009. gada 1. novembra līdz 2010. gada 21. martam, pētījuma objekts ir Dienvidlatgales iedzīvotāji un pētījuma priekšmets - Dienvidlatgales sociālekonomiskās attīstības iespējas. Pētījuma mērķis bija noskaidrot, kāds ir iedzīvotāju vērtējums un viedoklis par Dienvidlatgales esošo situāciju attiecībā pret citām valsts teritorijām un par vietējo pašvaldību darbību. Kā arī tika noteikts viedoklis par pētāmās teritorijas sociālekonomiskās attīstības perspektīvām. Iedzīvotāji apzinās, ka būtiskas teritorijas sociālekonomiskās attīstības iespējas ir atkarīgas no valsts pārvaldes ieinteresētības un atbalsta aktivitātes līmeņa. Lai sasniegtu pētījuma mērķi, tika izvirzīti vairāki uzdevumi - izstrādāt aptaujas anketu un iegūt nepieciešamos datus; veikt iegūtās informācijas analīzi; izpētīt Dienvidlatgales iedzīvotāju vērtējumu par reģiona esošo situāciju, noteikt attieksmi pret pašvaldību darbību; apkopot iedzīvotāju viedokli par reģiona sociālekonomiskās attīstības perspektīvām.

Aptaujas anketas tika aizpildītas vairākās aptaujas veikšanas vietās, visos Dienvidlatgales bijušajos rajonos – iedzīvotāju sabiedriski pieejamajās iestādēs – bibliotēkās, pašvaldību telpās un sociālajos dienestos. Kvantitatīvā pētījuma gaitā tika aptaujāti 612 Dienvidlatgales iedzīvotāji vecumā no 18 gadiem, sabiedriski pieejamo iestāžu apmeklētāji. Respondentu izlasei tika piemērota stratificētā nejaušā izlase pēc vairākām pazīmēm – administratīvi teritoriālais iedalījums, dzimums, vecuma grupas sabiedriski pieejamo iestāžu mērogā. Paraugkopas reprezentivitātei nepieciešams veidot 5% no visiem Dienvidlatgales iedzīvotājiem vecuma grupā no 18 gadiem, kas ir sabiedriski pieejamo iestāžu apmeklētāji. Ņemot vērā, ka minētajā dalījumā nav pieejami statistikas dati, paraugkopas reprezentivitātes ticamība tiek aprēķināta ar statistiskās kļūdas aprēķinu un aptauja ir nosakāma ar informatīvu raksturu. Aptaujas datu ticamības novērtējumam tiek aprēķināta statistiskā kļūdas varbūtība, kurai pētījumā ir orientējošs raksturs, jo veiktā izlase ir stratificēta. Statistiskā kļūda ir aprēķināta matemātiski, pamatojoties uz varbūtību teoriju. Šī kļūda ir atkarīga gan no izlases lieluma, gan no atbilžu sadalījuma. Statistiskā kļūda ir aprēķināta pēc formulas:

$$SK = q \times \sqrt{\pi \times (100 - \pi) / n} \quad (1.)$$

kur :

SK - statistiskā kļūda;

q - koeficients, kas pie 95% varbūtības ir vienāds ar 1.96;

π - pētījumā iegūtais respondentu atbilžu procentuālais sadalījums;

n - respondentu skaits. Minēto formulu bieži izmanto Tirgus un sabiedriskās domas pētījumu centrs SKDS.

Lai ērtāk un ātrāk noteiktu statistisko mērījuma kļūdu, ir lietderīgi izmantot statistiskās kļūdas novērtēšanas tabulu (skat. 4.1. tab.). Lai noteiktu statistisko mērījuma kļūdu, ir jāzina nesvērts respondentu skaits attiecīgajā grupā un rezultāts procentos. Izmantojot šos lielumus, tabulas attiecīgajā iedaļā var atrast statistiskās mērījuma kļūdas robežas +/- procentos ar 95% varbūtību. Piemēram, ja pētījuma rezultātā no visiem aptaujātajiem Dienvidlatgales iedzīvotājiem (respondentu skaits n = 600) tiek iegūta mērķa grupa 18.0%, kas pauž apstiprinošu attieksmi pret spriedumu vai izteikumu „X“, tad ar 95% varbūtību mēs varam teikt, ka statistiskā mērījuma kļūda šeit ir + / - 3.0% robežās. No tā izriet, ka mērķa grupa, kura identificē sevi ar spriedumu vai izteikumu „X” ir no 15.0% līdz 21.0%.

4.1. tabula

**Pētījuma rezultātu statistiskās kļūdas novērtēšanas tabula
ar 95% varbūtību pie respondentu skaita n=600**

Procentuālais atbilžu sadalījums (%)	Statistiskā kļūda	Procentuālais atbilžu sadalījums (%)	Statistiskā kļūda
1 vai 99	0.8	22 vai 78	3.3.
2 vai 98	1.1	25 vai 75	3.5
4 vai 96	1.6	28 vai 72	3.6
6 vai 94	1.9	30 vai 70	3.7
8 vai 92	2.2	32 vai 68	3.7
10 vai 90	2.4	35 vai 65	3.8
12 vai 88	2.6	40 vai 60	3.9
15 vai 85	2.9	45 vai 55	4.0
18 vai 82	3.0	50 vai 50	4.0
20 vai 80	3.2	-	-

Avots: Autores aprēķinātais 1. formulas

Veiktās aptaujas izlases apjoms sastāda 612 respondentus, vecumgrupu sadalījumā - 4 grupās: līdz 25. gadu vecumam; no 26 līdz 35 gadu vecumam; no 36 līdz 45 gadu vecumam; virs 46 gadu vecuma. Aizpildītās anketas tika kodētas, ievadītas sagatavotā datu matricā, apkopotas un apstrādātas ar SPSS datu analīzes rīkiem. Visi statistiskie rādītāji aprēķināti izmantojot *Statistical Package for Social Sciences* programmu (SPSS 11.01)

Aptaujas rezultāti tiek analizēti Dienvidlatgales bijušo rajonu dalījumā, kurš vēsturiski pastāvējis sen, lai arī tas likumdošanā vairs nepastāv, sadzīvē un statistikā tiek joprojām lietots. Rajonu dalījums ir veiksmīgs dažādu aprēķinu veikšanai, kad ir nepieciešams ne pārāk sīks (novadi) un ne pārāk apjomīgs (reģions) dalījums, līdz ar to darba autore ir izmantojusi datu analīzē bijušo rajonu teritoriju robežu dalījumu – Daugavpils, Krāslavas un Preiļu. Veicot aptaujas, darba autore nav saskārusies ar aptaujāto respondentu iebildumiem par šādu dalījuma norādi, kas norāda, ka iedzīvotāji joprojām savu dzīvesvietu piedēvē kādam no bijušajiem rajoniem un šādu dalījumu lieto ikdienā. Respondentu sadalījums teritoriju griezumā ir līdzīgs – no Daugavpils rajona tika aptaujāti 37.6% no respondentu kopskaita, nedaudz mazāk ir no Preiļu rajona – 35.6%, bet no Krāslavas rajona 26.8% no respondentu kopskaita (sīkāk skat. darba 16. pielikumu). Sadalījums veidots ar nolūku, lai aptaujāto respondentu skaits no visiem Dienvidlatgales bijušajiem rajoniem būtu līdzīgs, tādējādi iegūstot precīzāku katra rajona iedzīvotāju vērtējumu, kas ļauj izvērtēt aptaujāto iedzīvotāju domu un viedokļu atšķirību starp rajoniem, izkristalizējot vienoto subreģiona iedzīvotāju aptaujā pētīto jautājumu atbilžu noslieci, spriedumu un izteikumu attieksmi un viedokļus. Vecumgrupu dalījumā vislielākais respondentu procentuālais sadalījums ir no 26 līdz 35 gadiem (33.2%), līdzvērtīgs sadalījums ir grupā no 36 līdz 45 gadiem (29.7%), respondentu līdz 25 gadiem procentuālais sadalījums no visa kopskaita sastāda 22.5%.

Vismazāk aptaujātā vecumgrupa ir virs 46 gadiem (14.5%), sākotnēji tika plānots šo grupu dalīt divās, bet, ņemot vērā respondentu skaitu, tā tika izveidota kā viena. Vecāka gada gājuma respondenti bieži vien nevēlējās aizpildīt anketas aizbaidinoties, ka „nav līdzī brīļu”, „nav laika”, „nevēlas atbildēt”, „es nespēju neko mainīt un nevēlos par to runāt”, „neprotu lasīt un rakstīt latviski”, „lai domā jaunie, lai viņi dara, es tāpat jau no valdības puses esmu nostādīts „uz ceļiem””, „man vienalga, man galvenais kaut kā izdzīvot līdz pensijai” utt. Iedzīvotāji virs 55 gadiem lielākoties atteicās aizpildīt anketas, cilvēki vecumā vairs nevēlas piedalīties aktīvi sabiedriskās domas izteikšanā un komentāros. Tie ir gatavi labākajā gadījumā atbildēt uz 1 vai 2 jautājumiem, bet ne vairāk vai sīkāk. Visaktīvākie sava viedokļa pautēji un par aptauju interesi izrādošie iedzīvotāji bija vecumā no 26 līdz 45 gadiem. Respondentu dzimumu sadalījums iedalās 69.4% aptaujātu sieviešu un 30.6% aptaujātu vīriešu kārtas respondentu. Veicot aptauju, iezīmējās būtiska atšķirība starp sieviešu un vīriešu aktivitāti izsakot savu viedokli – vīrieši ir izteikti pasīvāki, nevēlas aizpildīt anketas un izteikt savu personīgo viedokli aizbaidinoties, ka „ir par vecu/jaunu”, „neko nezin”, „nav laika”, „viņu uzskats nav svarīgs” utt. Sievietes ir ievērojami aktīvākas, tas pierādās arī aizpildot anketas – atvērto jautājumu atbilžu biežums un apjoms ir ievērojami lielāks tieši sieviešu dzimuma pārstāvēm. Aizpildot anketas tika novērots, ka sievietes ir daudz emocionālākas un kategoriskākas, vīrieši – nosvērtāki un praktiskāki atbildot uz anketu jautājumiem.

Pamatojoties uz pētījuma mērķi, tika sastādīta anketa ar kuras palīdzību tika iegūta informācija par Dienvidlatgales iedzīvotāju skatījumu uz teritorijā esošo situāciju un iespējamajiem risinājumiem situācijas uzlabošanai. Anketa sastāvēja no 15 jautājumiem (skat. 15. pielikumu). Anketas jautājumi tika grupēti trijos blokos:

Respondentu uzskats un viedoklis par sociālekonomisko situāciju Dienvidlatgalē; vietējo pašvaldību darbības vērtējums – iedzīvotāju uzskats un vērtējums par savas pašvaldības esošo situāciju, darbību, politisko nostāju un teritorijas, subreģiona attīstības iespējām; fakti par respondentu – vecums, dzimums un dzīvesvieta rajonu dalījumā.

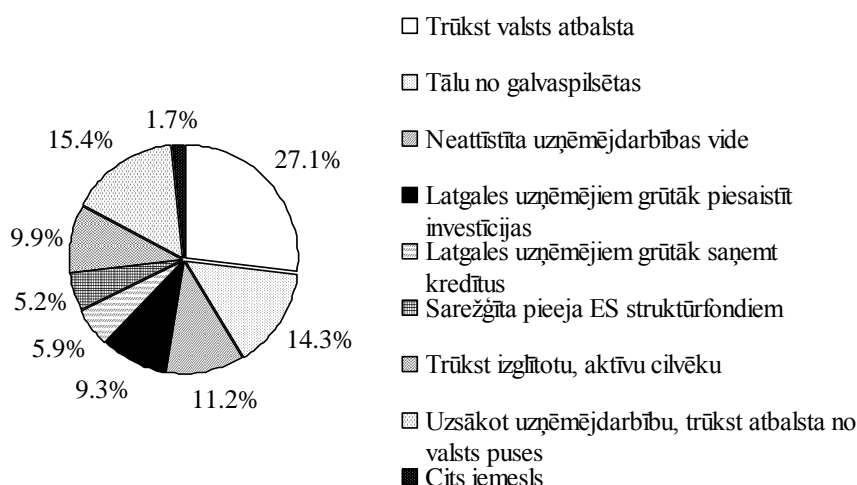
Anketā tika ietverti gan slēgtie jautājumi, kuru atbilžu varianti jau doti, respondentam vajadzēja izvēlēties atbilstošāko, gan pusslēgtie jautājumi – doti vairāki atbilžu varianti, kā arī atstāta brīva vieta ar iespēju paust savu viedokli, ja atbilde nav atrodamā starp piedāvātajiem atbilžu variantiem vai sīkāk pamatot un akcentēt savu izvēli. Anketā tika ietverti 2 atvērtie, atklātie jautājumi, kuri deva iespēju respondentam paust savu viedokli.

Jautājumu bloka „Respondentu uzskats un viedoklis par sociālekonomisko situāciju Dienvidlatgalē” atbilžu analīze

Pirmajā jautājumu blokā sākotnēji tika noskaidrots respondentu viedoklis par Latgales kā viena no Latvijas teritorijā esošo reģionu attīstības vietu starp pārējiem valsts vēsturiskajiem reģioniem – Kurzemi, Vidzemi un Zemgali. Viedokli bija jānosaka pēc vērtējumu skalas no 1 līdz 4, kur „1” ir viszemākais vērtējums un „4” – visaugstākais. Apkopojot datus, darba autore, summēja piešķirtos vērtējumus katram no reģioniem un kopsomma tika dalīta ar respondentu skaitu. Tādējādi attīstības ziņā visaugstāk novērtētais reģions aptaujāto Dienvidlatgales iedzīvotāju kopvērtējuma skatījumā ir Vidzemes reģions – piešķirti vidējais 3.09 punkti (sīkāk skatīt darba 16. pielikumā). Kā nākamais atzīmēts Zemgales reģions – piešķirti 2.82 punkti. Kurzemes reģions novērtēts kā trešais attīstības ziņā un tam vidējais vērtējums sastāda 2.55 punktus. Latgales reģions vērtēts kā vismazāk attīstītākais – tikai 1.61 punkts. Vērtējums norāda, ka aptaujas respondenti kritiski un reāli vērtē sava reģiona attīstību, salīdzinājumā ar citiem valsts vēsturiskajiem reģioniem. Respondentu izteiktais vērtējums ir nosakāms kā reālistisks, par to liecina gan valsts statistikas dati, gan kopējā

iedzīvotāju dzīves kvalitātes līmeņa situācija. Respondentu dalījumā pa vecumgrupām vispozitīvāk Latgales attīstību vērtē iedzīvotāji virs 46 gadu vecuma. Viskritiskāk uz reģiona attīstības līmeni starp visiem valsts reģioniem skatās jaunieši līdz 25 gadu vecumam. Jaunieši ievērojami kritiskāk izvērtē sava reģiona attīstības vietu, bet, piemēram, Vidzemes reģionu novērtē ievērojami augstāk, nekā pārējos valsts reģionus. Dienvidlatgales iedzīvotāji nedzīvo ilūziju pasaulē, tie vērtē, salīdzina un seko līdzi sava un citu valsts reģionu attīstības pazīmēm. Dienvidlatgales iedzīvotāji spēj kritiski no malas paskatīties uz savu reģionu un novērtēt tā attīstības tendences, esošos situāciju un atzīt, ka reģions ir vismazāk attīstītais valstī. Būtiski ir atzīmēt esošo tendenci – jo jaunāks reģiona iedzīvotājs, jo zemāks ir sava reģiona novērtējums. Kā arī – jo vecāks respondents, jo Latgales reģiona attīstības vērtējums viņuprāt ir augstāks.

Būtiski ir noskaidrot, kādi galvenie iemesli ir Dienvidlatgales pašvajai attīstībai. Respondentiem tika piedāvāti vairāki atbilžu varianti, kā arī iespēja pašiem izteikt savu viedokli, ja tas nebija atrodams starp sniegtajām atbildēm. Jautājuma atbilžu sniegšanā respondentam tika lūgts atzīmēt ne vairāk kā trīs galvenos iemeslus. Kopvērtējumā visbiežāk tika minēts, ka būtiskākais Dienvidlatgales zemās attīstības iemesls ir valsts atbalsta trūkums reģionam, to atzīmējuši 27.1% respondentu (skat. 4.1. att.), kā otrs svarīgākais iemesls tika minēts atbalsta trūkums uzsākot uzņēmējdarbību (15.4%), un trešais iemesls tiek atzīmēts reģiona attālā atrašanās no galvaspilsētas. Dzimumu vērtējumā atbildes krasi neatšķiras.

Avots: Autores apkopota un izveidota konstrukcija pēc iedzīvotāju aptaujas rezultātiem

4.1. att. Dienvidlatgales zemā attīstības līmeņa iemesli (% sadalījums no sniegto atbilžu kopskaita)

Lielākoties kā neattīstītas uzņēmējdarbības vidi Latgalē minēja respondenti vecumā no 36 līdz 45 gadiem, bet jaunu, valsts atbalsta trūkumu akcentēja jaunieši līdz 25 gadiem. Kā citu iemeslu, kas netika minēts piedāvātajos atbilžu variantos, respondenti galvenokārt minēja vēsturiski radušos situāciju, iedzīvotāju pasivitāti savu tiesību un vienlīdzības aizstāvēšanā, valsts iestāžu un tiesu sistēmas korumpētības problēmas un valsts reģionālās politikas trūkumu, kad attīstība vērsta tikai uz Rīgu un pierīgas novadiem. Analizējot to respondentu atbildes, kas uz pirmo jautājumu, Latgales vērtējumā ir atzīmējuši viszemāko vērtējumu (1), otrajā jautājumā par iemesliem Dienvidlatgales zemajam attīstības līmenim minēja valsts atbalsta trūkumu gan subreģionam vispārīgi, gan uzņēmējiem, kas vēlas uzsākt darbību.

Noskaidrojot, kādi ir būtiskākie nosacījumi Dienvidlatgales attīstībai, aptaujātie iedzīvotāji nesniedza vienu īpaši atšķirīgu kopēju pamatattēlu no sniegtajiem atbilžu variantiem, novērojama viedokļu sadrumstalotība. Uz jautājumu varēja atbildēt gan

izvēloties sniegtos atbilžu variantus, gan ierakstot savu atbildi, ja tā atšķirās no piedāvātajām. Respondentiem tika lūgts atzīmēt ne vairāk kā 5 būtiskākos nosacījumus ar kuru palīdzību Dienvidlatgale varētu attīstīties. Kā prioritāti (11.6%) ar 0.3% pārsvaru no otrās vietas respondenti norādījuši labvēlīgas nodokļu politikas izstrādes nepieciešamību uzņēmējdarbības veicināšanai (skat. 4.2. tab.), 2 vecumgrupās (līdz 25 un virs 46 gadiem) visbiežāk atzīmētais variants (skat. darba 16. pielikumu). Otrs būtiskākais nosacījums ir infrastruktūras sakārtošana un attīstība (visbiežāk atzīmētais vecumgrupā no 36 līdz 45 gadiem). Arī pētījumu centra SKDS 2008. gadā veiktās aptaujas par autoceļu un ceļa zīmju kvalitāti rezultāti norāda, ka Latvijā autoceļu un ceļa zīmju kvalitāte ir zema. Vissliktāk ceļu kvalitāti vērtē Latgales iedzīvotāji (*Aptauja par...,2008*). Reģiona iedzīvotājiem infrastruktūras (ceļu, komunikāciju, saziņas tīklu) problēmas ir pietiekami aktuālas un to kvalitāte neatbilst mūsdienu prasībām. Šī problēma un izteikta vēlēšanās pēc tās risinājuma tiek atzīmēta arī nākamajos anketas jautājumos, to minot kā vienu no galvenajām Dienvidlatgales problēmām un kā vienu no iespējamajiem risinājumiem teritorijas ekonomiskajai un sociālajai pilnveidošanai un attīstībai.

4.2. tabula

**Potenciālie nosacījumi Dienvidlatgales attīstībai
(% sadalījums no sniegto atbilžu kopskaita)**

Iemesli un iespējas Latgales reģiona attīstībai	Kopā	Sievietes	Vīrieši
Labvēlīgas nodokļu politikas izstrāde uzņēmējdarbības veicināšanai	11.6	11.1	13.2
Infrastruktūras sakārtošana un attīstība	11.3	10.6	13.5
Jaunu cilvēku piesaiste reģionam	10.3	10.9	8.4
Ārvalstu investīciju piesaiste	9.1	7.6	14.0
Reģiona uzņēmējdarbības atbalsta valsts programmas izstrāde un realizācija	8.0	6.9	11.8
Labvēlīgas nodokļu politikas ieviešana reģionam	7.9	9.2	3.9
ES fondu finanšu apguves nosacījumu un prasību piemērošana Latgales reģiona specifikai	7.1	7.0	7.5
Neapliekamā minimuma paaugstināšana	6.5	6.2	7.5
Pašvaldību saiknes uzlabošana ar iedzīvotājiem un to vajadzībām uzņēmējdarbības vides attīstībai	5.0	4.9	5.3
Reģionāli diferencētu subsīdiju ieviešana	5.0	5.9	2.3
Sociāli korporatīvā atbildība	4.7	5.4	2.5
Uzņēmējdarbības uzsākšanas un pirmo gadu darbības nosacījumu, nodokļu atvieglojumu ieviešana	4.3	4.6	3.3
Valsts iestāžu (ministriju, aģentūru utt.) izvietošana reģiona teritorijā	3.8	4.3	2.1
Palīdzība inovācijas darbības attīstībai problēmreģionos (grantu zinātniskai pētniecībai, pētījumu veikšana u.c.)	3.1	3.4	2.1
Mūžizglītības aktivitāšu palielināšana	1.9	1.7	2.5
Cits iemesls	0.3	0.3	0.2

Avots: Autores apkopota un izveidota konstrukcija pēc iedzīvotāju aptaujas rezultātiem

Jaunu cilvēku piesaiste reģionam respondentu skatījumā (10.3%) palīdzētu attīstīt Dienvidlatgali (visbiežāk atzīmētais variants vecuma grupā no 26 līdz 35 gadiem). Aptaujas 15. jautājumā par Dienvidlatgales zemo attīstības līmeni 9.9% aptaujāto jaunu cilvēku trūkumu minēja kā iemeslu, savukārt jautājumā par uzņēmējdarbības atbalsta aktivitātēm, kas būtu jāveic valsts pārvaldei un pašvaldībām, jauniešu piesaisti uzsver tikai 2.4%.

Būtisks nosacījums teritorijas attīstībai ir akcentēta ārvalstu investīciju piesaiste (9.1%), visbiežāk atzīmētais nosacījums starp vīriešu kārtas respondentiem. Latvijā ienākošo investīciju samazinājums jau novērots 2009. gadā, par to liecina CSP datu bāzē pieejamā informācija, ārvalstu tiešās investīcijas jau 2009. gada pirmajā ceturksnī,

salīdzinot ar to pašu laika periodu 2008. gadā, samazinājušās gandrīz 16 reizes. Tendence turpinās arī 2010. gadā, par to liecina arī Lursoft dati - novērojama tendence, ka palielinās to gadījumu skaits, kad kaimiņvalsts pārstāvji savas investīcijas no Latvijas kapitālsabiedrību pamatkapitāliem izņem (*Jansone, 2010*). Tāpat kā pirmais nosacījums, kas skar nodokļu politikas maiņu, arī sestais Dienvidlatgales attīstības nosacījums ir saistīts ar valsts fiskālās politikas izmaiņām. Dienvidlatgales iedzīvotāji atzīmē nepieciešamību pēc labvēlīgas nodokļu politikas ieviešanas visam Latgales reģionam (7.9%). Ņemot vērā pēdējo gadu situāciju un nodokļu palielinājumus, pieņemtie valdības lēmumi fiskālās politikas jomā neveicina reģionu ekonomisko attīstību. Par iedzīvotāju viedokli un pamatotu uztraukumu liecina 2010. gada 13. aprīlī Preiļu novada domes telpās notikusī Latgales plānošanas reģiona un Latgales pašvaldību un Saeimas Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas komisijas izbraukuma sēdē apspriestās Latgales reģiona problēmas. Kā viena no pamatproblēmām tika minēta uzņēmumu attīstības problēma saistībā ar valstī esošo nodokļu politiku. A/S „Preiļu siers” valdes priekšsēdētājs J. Šņepsts trāpīgi izteicis domu, kura uztrauc, iespējams, ne tikai Latgales reģiona uzņēmējus: „Uzņēmumu vadītājiem tagad nav laika domāt par attīstību, ražošanas izmaksu samazināšanu, bet gan — kā samaksāt bezgalīgos un brīžiem absurdos nodokļus. Tas grauj Latvijas uzņēmumu konkurētspēju” (*Saeimas..., 2010*). Izstrādājot reģionam labvēlīgu fiskālo politiku, ir iespējams piesaistīt teritorijai uzņēmumus, to filiāles un palielināt iedzīvotāju ekonomisko aktivitāti.

Rezumējot atbildes par Dienvidlatgales potenciālajiem attīstības nosacījumiem, ir vērojama atbilžu sadrumstalotība, kas var liecināt par to, ka iedzīvotāji nav vienprātīgi par attīstības pamatvirzieniem vai arī iespējas ir tik daudzveidīgas, ka nav nosakāms viens vai divi pamatnosacījumi. Bieži vien kāda no minētajām iespējām iet kopsolī ar citām vai arī izriet kā ķēdes reakcija no citām. Attīstības nosacījumi jāskata kompleksi kā vienota sistēma un tie nav katrs atsevišķi izdalāmi, pilnveidojami vai uzlabojami, lai sasniegtu vēlamu rezultātu teritorijas attīstībai.

Pašreizējo Dienvidlatgales ekonomisko attīstību aptaujāto respondentu skatījumā galvenokārt veicina vietējo uzņēmumu aktivitātes, to norāda gandrīz trešā daļa (31%) no aptaujātajiem iedzīvotājiem (dati darba 16. pielikumā). Arī iedzīvotāju patriotiskā nostāja un aktivitātes veicina reģiona attīstību, tā uzskata 22.2% no aptaujātajiem respondentiem. ES sniegto fondu aktivitāšu iespējas sniedz papildus atbalstu daudziem subreģiona uzņēmējiem un lauksaimniekiem, aptaujas respondenti (17.4%) uzskata, ka tas ir nozīmīgs ieguldījums ekonomikas attīstībai. Lai arī statistika liecina, ka laika periodā no 2004. līdz 2008. gadam ES fondu līdzekļu kopējais finansējuma apjoms Latgales reģionam tika novirzīts tikai 8% apjomā (*ES fondu..., 2009*), saņemot vismazāko finansējuma daļu starp reģioniem, iedzīvotāji to vērtē atzinīgi. Jāatzīmē, ka valdībā pieņemtais lēmums ES Struktūrfondu līdzekļus ieviest nozaru griezumā ir bijis galvenais bremsējošais faktors, kas rada situāciju, kad ar Struktūrfondu palīdzību tiek ietekmēta vēl krasāka atšķirību palielināšanās starp Latvijas reģioniem. Kā citu, atbilžu variantos neminētu, iemeslu respondenti norādīja galvenokārt lauksaimnieku aktivitātes, piena pārstrādes rūpnīcu darbība un pieejamie dabas resursi. Var secināt, ka respondenti uzskata, ka pašreiz Dienvidlatgales attīstība balstās uz vietējo iedzīvotāju, uzņēmumu, saimniecību un pašvaldību aktivitātēm.

Nākamajā anketas jautājumā tika noskaidrots, kādas ir pašreizējās Dienvidlatgales problēmas. Jautājums tika uzdots atklātā veidā, bez iespējamajiem norādītajiem atbilžu variantiem, sniegtās atbildes tika sadalītas vairākās grupās, kas veidoja raksturojošo atbildes būtību (sīkāks grupu atbilžu uzskaitījums pievienots darba 16. pielikumā). Dienvidlatgales aptaujāto iedzīvotāju skatījumā svarīgākā esošā laika problēma ir

saistīta ar valsts pārvaldes attieksmi pret teritoriju kā tādu. 17.1% no respondentiem uzskata, ka Dienvidlatgalei trūkst vispārējās valdības ieinteresētības un finansiāla atbalsta (skat. 4.3. tab.), tas tiek norādīts arī anketas 2. jautājuma (par iemesliem Dienvidlatgales zemajai attīstībai) visbiežāk atzīmētajā atbildē par valsts atbalsta trūkumu. Par to vienisprātis ir abu dzimumu pārstāvji. Respondenti izsakot savu viedokli atbildēs bija skarbi un asi, tieši norādot savu neapmierinātību ar valsts attieksmi pret subreģionu un tā problēmām. Iedzīvotāju pamatoto satraukumu apstiprina arī fakts, kas izskanēja 2010. gada 13. aprīlī Preiļu novada domes telpās, kur notika Latgales plānošanas reģiona un Latgales pašvaldību un Saeimas Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas komisijas izbraukuma sēde. Latgales plānošanas reģiona attīstības padomes priekšsēdētāja R. Strode uzsvēra nepieciešamību pēc vienotiem spēles noteikumiem mudinot parlamentāriešus ar vārdiem: „Latgalē visi grib un prot strādāt, un nevēlas attieksmi kā pret čukčām. Uzklusiet mūs, ieklausieties mūsos un beidzot nostājieties uz zemes” (*Saeimas...*, 2010). Nākamā lielākā minētā Dienvidlatgales problēma tika uzrādīta depopulācija (14.5%), visaktīvāk to akcentēja iedzīvotāji no 26 līdz 35 gadu vecumam. Iedzīvotājus uztrauc cilvēku masveida emigrācija, jauniešu neatgriešanās reģionā, cilvēku izmiršana un iedzīvotāju skaita samazināšanās.

4.3. tabula

Dienvidlatgales esošās problēmas (% sadalījums no sniegto atbilžu kopskaita)

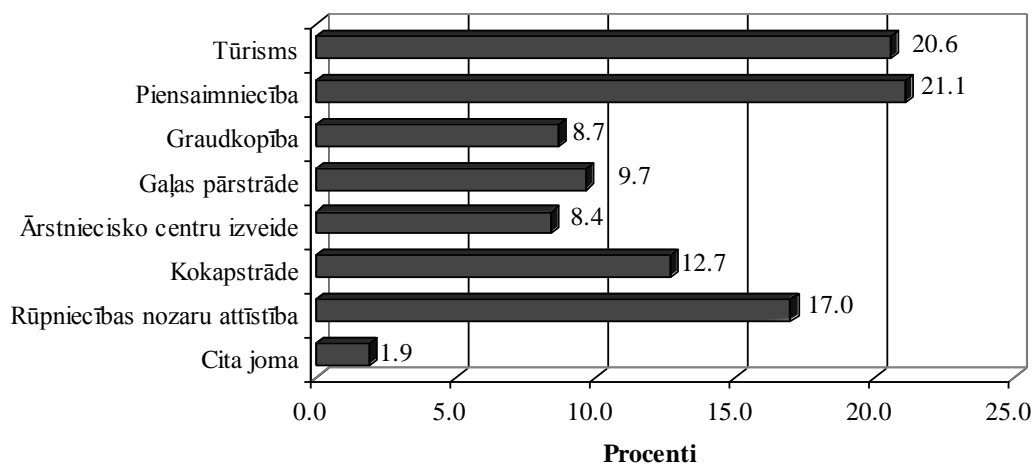
Atbilžu grupas	Kopā	Sievietes	Vīrieši
Vispārējās valdības ieinteresētības un finansiāla atbalsta trūkuma problēmas	17.1	16.9	17.6
Depopulācija	14.5	15.0	12.9
Iedzīvotāju ekonomiska rakstura problēmas	12.1	12.2	11.9
Bezdarba problēmas	11.9	11.7	15.5
Vispārējās iedzīvotāju ieinteresētības un psiholoģiska rakstura problēmas	11.2	12.2	8.3
Infrastruktūras kvalitātes problēmas	7.9	8.0	7.9
Iznīcināta rūpniecības joma	4.0	4.7	1.8
Vēsturiski iemesli	3.0	3.2	2.5
Profesionālu, izglītotu darbinieku trūkums	3.0	3.1	2.5
Alkoholisms	1.8	1.4	2.9
Korumpētība	0.8	0.6	1.4
Ar likumdošanu saistītas problēmas	0.7	0.9	0.4
Birokrātija	0.6	0.7	0.0
Cits variants	3.2	3.6	2.2
Nezin, nav atbildes	8.2	6.8	12.2

Avots: Autores apkopota un izveidota konstrukcija pēc iedzīvotāju aptaujas rezultātiem

Gandrīz vienādas nozīmes, atšķiroties tikai par procenta robežas atbilžu biežumu, tiek uzskatītas tādas problēmas kā augsts bezdarba līmenis (11.9%), iedzīvotāju finansiāla, ekonomiska rakstura problēmas (12.1%) un cilvēku vispārējās nomāktības (ieinteresētības trūkuma, psiholoģiska rakstura) problēmas (11.2%), ko visbiežāk atzīmējuši iedzīvotāji virs 46 gadu vecuma. Respondenti atzīst, ka iedzīvotājos ir izveidojies masveida kūtrums, pesimisms, bailes uzņemties risku, aktivitātes un motivācijas trūkums. Viedokli apstiprina 2006. gadā Baltijas Sociālo zinātņu institūta veiktais pētījums „Mūžizglītības pieejamība un izglītoties iespējas Latvijā” (ES Struktūrfondu nacionālās programmas „Mūžizglītības stratēģijas izstrāde un ieviešana” projekta „Mūžizglītības stratēģijas izstrāde” ietvaros), kura ietvaros noskaidrots, ka viszemākie ienākumi uz vienu māsaimniecības locekli ir iedzīvotājiem Latgalē – vairāk nekā pusei (*Mūžizglītības...*, 2006). Esošo aptaujas datu ticamību

apliecina arī CSP 2010. gada sākumā veiktā aptauja par mājsaimniecību novērtējumu, kur Latvijas iedzīvotāji, vērtējot savu mājsaimniecību situāciju (tātad vispārīgi norādot reģiona vērtējumu), pagājušajā gadā bijuši noskaņoti bezcerīgi, baidās paust optimismu. Pētījumā uzrādās, ka vairāk nekā citos reģionos materiālā stāvokļa pašnovērtējums ir pasliktinājies Latgalē (*Dārziņa, 2010*). Atbilžu grupās negrupētajās atbildēs ir izskanējis viedoklis, ka Dienvidlatgales galvenās problēmas ir vispārējā valsts nestabilitāte un jaunu, inovatīvu ideju trūkums. Sniegtās atbildes norāda, ka iedzīvotāji saskata daudzveidīgas un pietiekami nopietnas, ieilgušas problēmas, kuras, sākot risināt, ātrā laika posmā nav novēršamas. Lielākā daļa norādīto problēmu attiecināmas uz visu valsts teritoriju, ne tikai Dienvidlatgali. Iedzīvotāju atbilžu noskaņojums norāda par pieaugošu neapmierinātību ar valsts varas biežajām maiņām, nesakārtoto likumdošanu, nevienlīdzīgajiem atbalsta noteikumiem starp reģioniem un valdības vispārēju neieinteresētību reģiona problēmu risināšanā un reāla atbalsta sniegšanā. Tas rada iedzīvotājos ķēdes reakciju, kad palielinās bezdarbs, nabadzības līmenis, iedzīvotāji masveidā izbrauc ne tikai no reģiona, bet arī valsts un rada kopējo negatīvu morālo stāvokli – depresiju, nomāktību, neticību un kūtumu.

Vai Dienvidlatgales iedzīvotāji saskata kādas perspektīvas tautsaimniecības jomu attīstībā un vai pastāv, kāda konkrēta nozare, kura ir perspektīva? To darba autore noskaidroja kā nākamo aptaujas jautājumu. Respondenti visbiežāk atzīmēja piensaimniecību (21.1%), tūrismu (20.6%) un rūpniecību (17%) (skat.4.2. att.). Lai arī kā vienu no svarīgām Dienvidlatgales problēmām aptaujas anketas jautājumā iedzīvotāji kā atbildi uzrādīja rūpniecības nozares izpostīšanu, tie joprojām rūpniecības nozares potenciālo attīstību iekļauj kā vienu perspektīvām. Bez atbilžu variantos sniegtajām tautsaimniecības jomām, respondentiem bija iespēja norādīt arī citas jomas. Starp tām tika norādītas – aītkopība (gaļa, vilna), zirgkopība (izjādes, sports), amatniecība, ziepju ražošana, biškopība, zivkopība, eksotisko dzīvnieku audzēšana, tirdzniecība, augļkopība, medības kā sporta veids. Respondenti atbildēs visbiežāk norāda tās jomas, kas dotajā brīdī ir aktuālas – lauksaimniecība, tūrisms un rūpniecība. Kokapstrādes joma savu aktivitāti, salīdzinot ar vairākiem gadiem atpakaļ, ir zaudējusi un līdz ar to iedzīvotāji to vairs neuzskata par perspektīvāko no jomām. Rajonu sadalījumā Krāslavas un Preiļu rajonu respondenti visbiežāk ir atzīmējuši piensaimniecības nozari, bet Daugavpils rajona – rūpniecību. Analizējot to respondentu atbildes, kas aptaujas vērtējumā Latgales reģionam ir norādījuši visaugstāko vērtējumu (4), rezumējams, ka visbiežāk Dienvidlatglei tiek norādīta piensaimniecība kā perspektīva nozare.

Avots: Autores apkopota un izveidota konstrukcija pēc iedzīvotāju aptaujas rezultātiem

4.2. att. Attīstīties spējīgākās nozares un jomas Dienvidlatgalē (% sadalījums no sniegto atbilžu kopskaita)

Lielākā daļa Dienvidlatgales aptaujāto iedzīvotāju uzskata, ka teritorijā nav pietiekami attīstīta uzņēmējdarbība (82%). Sievietes, Krāslavas un Preiļu rajonu iedzīvotāji, respondenti sākot no 36 gadu vecuma savās atbildēs ir kategoriskāki, tie striktāk norāda, ka uzņēmējdarbības joma nav attīstīta. To apstiprina 2006. gada LR Ekonomikas ministrijas pasūtītajā Latvijas iedzīvotāju aptaujā „Komercedarbības un pašnodarbinātības uzsākšanas analīze” par attieksmi pret uzņēmējdarbību rezultātos norādīts, ka Latgales reģiona iedzīvotāji ir visnedrošākie par savu darbu, nākotni, uzņēmējdarbības iespējām, īpaši – mazturīgi vecāka gadagājuma, bezdarbnieki un cittautieši (*Socioloģiskā... 2006*), kuru skaits Dienvidlatgalē ir proporcionāli augsts. Kopējais atbilžu sadalījums vēlreiz apstiprina anketā iegūto datu tendenci – iedzīvotāji nav apmierināti ar reģiona ekonomisko un sociālo situāciju un uzskata, ka situācija varētu būt ievērojami labāka un kvalitatīvāka.

Darba ietvaros autore pētīja cik lielā mērā Dienvidlatgales uzņēmējdarbības esošās attīstības vērtējums ir atkarīgs no iedzīvotāju vecuma, dzimuma un dzīvesvietas, vai izvērtējot esošo uzņēmējdarbības situāciju pastāv sakarības. Tā noteikšanai tika izvirzītas divas hipotēzes un veikta to pārbaude, izmantojot neparametriskās metodes χ^2 – Hī kvadrāta (Chi-Square) testu divu nominālai skalai atbilstošu pazīmju savstarpējās saistības aprēķināšanai. Hī kvadrāta kritēriji tika aprēķināti pēc formulas:

$$\chi^2 = \sum_{i=1}^k \frac{(n_i - \tilde{n}_i)^2}{\tilde{n}_i} \quad (2)$$

kur:

n_i - dotā empīriskā sadalījuma frekvences;

\tilde{n}_i - atbilstošā teorētiskā sadalījuma frekvences;

k - intervālu skaits.

Empīriskā un teorētiskā sadalījuma atbilstības raksturošanai tiek izvirzītas hipotēzes (*Paura, Arhipova, 2002*):

1. hipotēze (H_0): nepastāv sakarības starp Dienvidlatgales uzņēmējdarbības attīstības vērtējumu un vērtētāju viedokli saistībā ar to vecumu, dzimumu un dzīvesvietu.

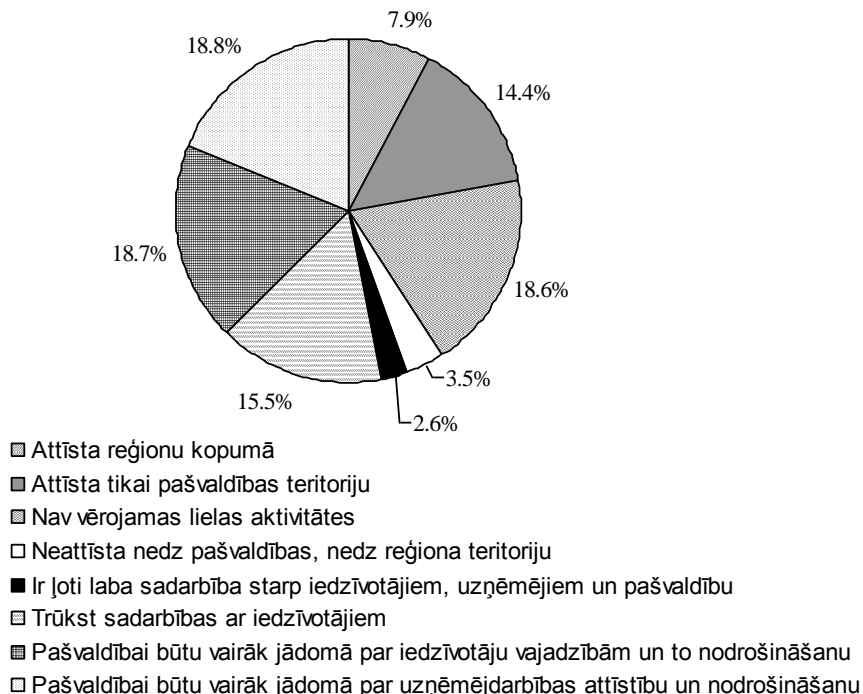
2. hipotēze (H_1): pastāv sakarības starp Dienvidlatgales uzņēmējdarbības attīstības vērtējumu un vērtētāju viedokli saistībā ar to vecumu, dzimumu un dzīvesvietu.

Lēmuma pieņemšanai tiek izmantota p – vērtības pieeja. Datu ticamības līmenim pieņemts, ka $\alpha=0.05$. Analizējot iegūtos datus jāsecina, ka starp pazīmēm pastāv sakarības, kas norāda, ka uzņēmējdarbības esošās situācijas novērtējums ir atkarīgs no iedzīvotāja dzīvesvietas ($p=0.021 > \alpha$) un vecuma ($p=0.006 > \alpha$) (χ^2 faktiskā vērtības noteikšanas testu skat. darba 16. pielikuma 7. jautājuma analīzē). Uzņēmējdarbības esošās situācijas novērtējums nav atkarīgs no iedzīvotāja dzimuma ($p=0.144 > \alpha$). Iegūtie dati norāda, ka aktīva uzņēmējdarbība iedzīvotāju vērtējumā līdzvērtīgi nav iespējama visā Dienvidlatgales teritorijā (gan pilsētās, gan lauku teritorijās), kā arī viens no faktoriem ir potenciālā uzņēmēja vecums. Tas nozīmē, ka, lai aktivizētu uzņēmējdarbību Dienvidlatgalē, būtiskākais nav potenciālā uzņēmēja dzimums, bet gan vecums un uzņēmējdarbības uzsākšanas vieta. Darba autore, izstrādājot Dienvidlatgales tautsaimniecības attīstības virzienus, akcentēs jaunu cilvēku nepieciešamību teritorijā.

Jautājumu bloka „Vietējo pašvaldību darbības vērtējums” atbilžu analīze

Pašvaldības darbības vērtējumā respondenti bija atsaucīgi, norādot vairākus no sniegtajiem atbilžu variantiem. Atbilžu skaitam nebija ierobežojumu, līdz ar to vērtējumā netiek akcentēts viens dominējošais vērtējums. Gandrīz piektā daļa aptaujāto uzskata, ka viņu vietējā pašvaldība nav īpaši aktīva, tajā nav vērojamas lielas aktivitātes (skat. 4.3. att.), bet 3.5% no aptaujātajiem respondentiem savā viedoklī ir daudz

kategoriskāki – tie uzskata, ka vietējās pašvaldības darbība neattīsta ne dz pašvaldības teritoriju, ne dz arī reģiona teritoriju. Tikai 7.9% no aptaujātajiem iedzīvotājiem uzskata, ka viņu pašvaldība attīsta ne tikai pašvaldības teritoriju, bet arī dod ievērojamu ieguldījumu reģiona attīstībā. Par šādu viedokli pārliecināti galvenokārt Daugavpils rajona iedzīvotāji – 13% no Daugavpils rajona respondentiem (skat. darba 16. pielikumu).

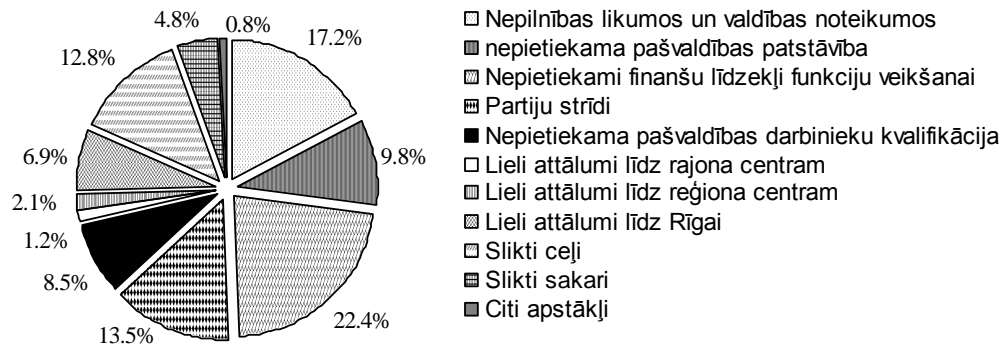
Avots: Autores apkopota un izveidota konstrukcija pēc iedzīvotāju aptaujas rezultātiem

4.3. att. Vietējo pašvaldību darbības vērtējums (% sadalījums no sniegto atbilžu kopskaita)

Iegūtie dati norāda uz negatīvu tendenci – iedzīvotāju neuzticību pašvaldības darbam un paveiktajam. Iedzīvotāju prasības pret pašvaldību, tās darbību un paveikto ir ievērojami augstākas, nekā tiek darīts, un esošā situācija tos neapmierina. Visvairāk apmierināto ar savas pašvaldības darbību ir Krāslavas rajonā, diemžēl tikai 2.6% no visiem aptaujātajiem iedzīvotājiem atzīst, ka vietējai pašvaldībai ir ļoti laba sadarbība ar iedzīvotājiem un uzņēmējiem. Šajā sakarībā jāatzīmē, ka pašvaldībās ir aizmirsts to pamatuzdevums – iedzīvotāju interešu pārstāvēniecība. Par pašvaldības pamatuzdevuma – iedzīvotāju interešu pārstāvēniecību – mazināšanos vai nosacītu „pazušanu” liecina arī respondentu pamudinājumi – pašvaldībai būtu vairāk jādomā par iedzīvotāju vajadzībām un to nodrošināšanu, un uzņēmējdarbības attīstību, nodrošināšanu tās teritorijā (kopā – 37.5%).

Ikvienai aktivitātei vai tās trūkumam ir iemesli, darba autore noskaidroja, kas Dienvidlatgales iedzīvotāju skatījumā traucē vietējām pašvaldībām darboties saskaņā ar likumdošanā noteikto pašvaldības būtību un uzdevumiem. Jautājumam tika piedāvātas vairākas atbildes un iespēja izteikt citu viedokli. Kā biežāk minēto iemeslu respondenti norādīja finanšu līdzekļu nepietiekamību pašvaldību funkciju nodrošināšanai – 22.8% no visiem respondentiem (skat. 4.4. att., dati darba 16. pielikumā), vislielākais šāda viedokļa pārsvars novērojams Preiļu un Daugavpils rajonu respondentu atbildēs. Būtiskas ir arī likumdošanas nepilnības (17.5%), kas ievērojami traucē pašvaldību kvalitatīvai darbībai, īpaši to uzsver Daugavpils bijušā rajona teritorijas iedzīvotāji un sievietes. Partiju strīdi, protams, ietekmē pašvaldību darbu un kvalitāti, 13.8% no

visiem aptaujātajiem respondentiem tam pilnībā piekrīt, visvairāk to akcentē iedzīvotāji vecumā virs 46 gadiem.

Avots: Autores apkopota un izveidota konstrukcija pēc iedzīvotāju aptaujas rezultātiem

4.4. att. Iemesli, kas traucē pašvaldību kvalitatīvai darbībai (% sadalījums no sniegto atbilžu kopskaita)

Kā citus, pašvaldības darbības kvalitātes bremsējošos iemeslus respondenti minēja pašvaldības vadības un darbinieku iniciatīvas trūkumu, autoritatīva stila vadību, pašvaldības darbinieku nevēlēšanās iedziļināties novada problēmās, birokrātiju korupciju un citus. Dienvidlatgales iedzīvotāji analizē un cenšas izprast, atrast iemeslus pašvaldību zemajai darba kvalitātei un minimālajām aktivitātēm.

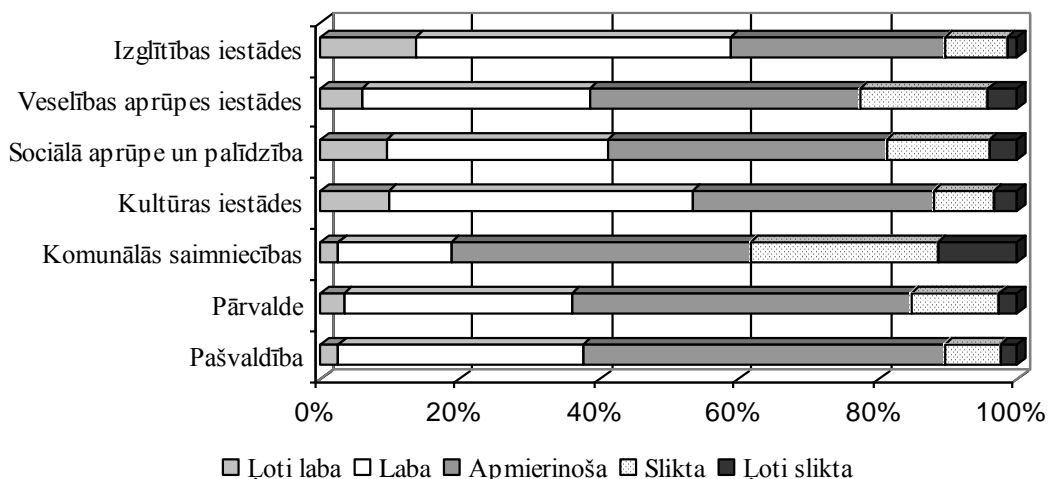
Lai arī visā Dienvidlatgalē vietējām pašvaldībām ir apstiprināti teritoriju plānojumi, iedzīvotāji ne vienmēr par to ir informēti. Bieži vien trūkst informācijas ar izskaidrojumu, kas ir teritoriju plānojums, kāpēc tas nepieciešams, ko tas dod iedzīvotājam utt. Cik informēti ir Dienvidlatgales iedzīvotāji par savas vietējās pašvaldības teritorijas plānojumu kā tādu, liecina arī par cilvēku ieinteresētības un līdzdalības līmeni. Anketēšanas dati liecina, ka tikai puse (50.2%) no Dienvidlatgales aptaujātajiem iedzīvotājiem ir informēti par savas pašvaldības teritorijas plānojuma izstrādi, 3.4% apgalvo, ka teritorijas plānojums nav izstrādāts. Tas liecina par cilvēku neinformētību. Pārējie 46.4% iedzīvotāju nav informēti par teritorijas plānojumu, augstais nezināšanas līmenis liecina, ka iedzīvotāji ir pasīvi informācijas apgūvē, tie neinteresējas par savas teritorijas attīstības un plānošanas dokumentiem, kaut gan tas skar ikvienu. Interese parasti rodas brīdī, kad katrs cilvēks personīgi saskaras ar šo dokumentu izmantošanas nepieciešamību, piemēram, lai saņemtu būvatļauju. Iedzīvotājiem, kuri ir informēti par pašvaldības teritorijas plānojumu, tika lūgts izteikt savu vērtējumu par tā kvalitāti. No visiem respondentiem, kuri apstiprināja savas pašvaldības teritorijas plānojuma esamību, gandrīz trešā daļa (30.9%) ar to nav iepazinušies un savu vērtējumu līdz ar to nevar sniegt. Pārējie respondenti savas pašvaldības teritorijas plānojuma kvalitāti vērtē pozitīvi un uzskata, ka plānojums ir ļoti labs (2.3%), labs (24.1%) un apmierinošs (32.2%), visvairāk šādu vērtējumu snieguši Daugavpils un Preiļu rajonu teritoriju iedzīvotāji. Sliktu un ļoti sliktu vērtējumu snieguši galvenokārt iedzīvotāji vecumā līdz 25 un virs 46 gadiem.

Pašvaldībai teritorijas plānojums ir jāizstrādā un jāapstiprina pašvaldības attīstības programma. Salīdzinot ar teritorijas plānošanas dokumentu, par attīstības programmas esamību ir informēti tikai 36.3% no respondentiem, 1.8% uzskata, kā tāds vietējā pašvaldībā nepastāv un 61.9% nav informēti par tā esamību (skat. darba 16. pielikumu). Informētākie iedzīvotāji par attīstības programmu ir vecumā līdz 36 gadiem, lielākā daļa vīriešu nezina, ka tāda pastāv. Apkopojot visu pašvaldību izstrādātās attīstības programmas, darba autore secina, ka, lai arī dažām pašvaldībām tādas ir izstrādātas deviņdesmitajos gados, tomēr visiem bijušajiem pagastiem tādas bija. Uz doto brīdi,

iespējams, ka kādam no novadiem, kur tika pievienotas jaunas teritorijas, jauna attīstības programma vēl nav izstrādāta, bet joprojām eksistē un darbojas bijušo pagastu pārvalžu izstrādātās pašvaldības teritorijas attīstības programmas. Iedzīvotājiem, kuri ir informēti par pašvaldības attīstības programmu, tika lūgts izteikt savu vērtējumu par tā kvalitāti. No visiem respondentiem, kuri apstiprināja savas pašvaldības attīstības programmas esamību, nedaudz vairāk nekā trešā daļa (36.9%) apgalvo, ka ar to nav iepazinušies, lai sniegtu vērtējumu, visvairāk šādu atbildi snieguši vecumā līdz 25 gadiem un Krāslavas bijušā rajona teritorijas iedzīvotāji. Kā ļoti labu un pašvaldībai atbilstošu attīstības programmu vērtē tikai 0.9% no respondentiem. Tie respondenti, kas 8. jautājumā ir snieguši vērtējumu par pašvaldības darbību reģiona mēroga attīstībā, pašvaldības attīstības programmas kvalitāti ir novērtējuši kā ļoti labu. Salīdzinoši ar vietējās pašvaldības teritorijas plānojumu, kvalitātes vērtējums ir samazinājies. Kā labu attīstības programmu atzīst tikai piektā daļa (23%), galvenokārt sievietes un respondenti no Daugavpils rajona, apmierinošu – 22.5%, sliktu – 10.4% un ļoti sliktu – 6.3%, kas ir 7 reizes vairāk, nekā to respondentu, kas uzskata, ka attīstības programma ir ļoti laba. Esošie rezultāti liecina par nepieciešamību izvērtēt attīstības programmu kvalitāti, noteiktos mērķus un atbilstību. Skaitļi uzrāda skarbu realitāti – lielākoties iedzīvotāji nav informēti un neizrāda aktīvu interesi par vietējo pašvaldību teritorijas plānojumiem un attīstības programmām, tie, kas ir iepazinušies, tos vērtē kā pretrunīgus un satura kvalitātes ziņā tikai kā apmierinošus.

Nākamajā anketas jautājumā tika noskaidrots respondentu dzīvesvietas pašvaldības, tās iestāžu un komercsabiedrību darbības kvalitātes vērtējums.

Izglītības jomā Dienvidlatgales iedzīvotāji seko vispārējai Latvijas tendencei - censties iegūt arvien labāku izglītību. Izglītības prestižs Latgalē vienmēr ir bijis augsts un arvien turpina pieaugt (*Izglītība, 2010*). Dienvidlatgales izglītības iestādēs var iegūt pietiekami augstas kvalitātes izglītību, par ko liecina daudzās skolēnu godalgas nacionālā mēroga sacensībās. Dienvidlatgales izglītības iestāžu darbības kvalitātes kopvērtējums respondentu skatījumā ir vērtējams kā pietiekami labs, 58.9% no respondentiem izglītības kvalitāti vērtē no ļoti labas līdz labai (skat. 4.5. att., dati – darba 16. pielikumā), visvairāk to atzīmējuši Preiļu bijušā rajona teritorijā un iedzīvotāji no 26 līdz 35 gadu vecumam.

Avots: Autores apkopota un izveidota konstrukcija pēc iedzīvotāju aptaujas rezultātiem

4.5. att. Dienvidlatgales pašvaldību iestāžu, komercsabiedrību darbības un kopējās teritorijas kvalitātes vērtējums, %

Gandrīz trešā daļa aptaujāto respondentu izglītības iestāžu darbības kvalitāti vērtē kā apmierinošu un tikai neliela daļa (10.5%) uzskata, ka kvalitāte ir slikta vai pat ļoti slikta,

visvairāk tas akcentēts Daugavpils rajonā un vecumā līdz 25 gadiem. Primārās veselības aprūpes prakšu skaits, kurās reģistrēto pacientu ir vairāk nekā 2000, visā Latgalē veido gandrīz trešo daļu (27%). Veselības aprūpes politikas realizētāji atzīst, ka ārstu trūkuma dēļ lauku teritorijās, īpaši Latgalē, ir tukšas ārstu prakšu vietas, kur neizdodas piesaistīt ārstus (*Krapāne, Rozenfelde, 2010*). Latgales plānošanas reģiona Attīstības padomes priekšsēdētājs A. Vaivods vairākkārt uzsvēris, ka Latgalē medicīnas aprūpe ir īpaši smagā situācijā, daudzi cilvēki nav spējīgi apmaksāt medicīnas pakalpojumus, krasi samazinājušās iedzīvotāju iespējas saņemt nepieciešamo medicīnisko aprūpi un jo īpaši iespējas ārstēties stacionārajās slimnīcās (*LR Veselības..., 2010*). Netiek arī pietiekami nodrošināta veselības aprūpes pakalpojumu teritoriālā pieejamība. Dienvidlatgales iedzīvotāju viedoklis ir pieticīgāks, nedaudz vairāk kā trešdaļa (38.7%) ir apmierināti ar veselības aprūpes iestāžu darbības kvalitāti subreģionā, īpaši vīrieši. Kā apmierinošu iestāžu darbību vērtē otra trešdaļa (38.6%) respondentu, salīdzinoši mazs pārsvars (22.7%) iedzīvotāju uzskata, ka veselības aprūpes iestāžu darbības kvalitāte ir vērtējama kā slikta vai ļoti slikta, vairākumā šādu attieksmi ir pauduši Daugavpils rajona iedzīvotāji un respondenti vecumā līdz 25 gadiem. Latvijas iedzīvotāju aktivitāte, salīdzinot ar citām Eiropas valstīm, apmeklējot veselības aprūpes iestādes ir ļoti maza (*Krapāne, Rozenfelde, 2010*), iespējams, ar to ir izskaidrojamas zemās iedzīvotāju prasības pēc iestāžu kvalitātes nodrošinājuma. Sociālie pakalpojumi garantē sociālo aizsardzību tiem iedzīvotājiem, kuri saviem spēkiem nespēj sevi nodrošināt vai pārvarēt īpašas dzīves grūtības un kuri nesaņem ne no viena cita pietiekamu palīdzību. Pašvaldībās ir pieejami dažāda veida sociālās aprūpes pakalpojumi (centri veciem cilvēkiem, bāreņiem, invalīdiem, aprūpe mājās, krīzes centri utt.), kuru mērķis ir cilvēku, kuram nepieciešama šāda palīdzība pēc iespējas tuvināt ģimeniskai videi un kvalitatīvai sadzīvei. Lauku pašvaldībās nav vienuviet pieejami visi iespējamie sociālās aprūpes un palīdzības veidi, tie tiek veidoti un sniegti pēc pieprasījuma daudzuma, kā arī kooperējoties vai izmantojot citu, blakus esošo pašvaldību pieejamos pakalpojumus. Vērtējot Dienvidlatgales pašvaldību sniegtos sociālās aprūpes un palīdzības iestāžu darbības kvalitāti, lielākā daļa respondentu (41.3%) atzīst, ka tā ir laba un ļoti laba. 18.8% respondentu sociālos pakalpojumus vērtē kā sliktus vai ļoti sliktus, vairākumā to atzīmēja Daugavpils rajonā un iedzīvotāji no 26 līdz 35 gadu vecumam.

LR Kultūras ministrija uzskata, ka plašs un daudzveidīgs ikdienā pieejamo kultūras pakalpojumu un pasākumu klāsts, spilgtu notikumu un profesionālu izstāžu un izrāžu pieejamība, profesionālu mākslinieku darbība ir priekšnosacījums ilgtspējīgai reģiona attīstībai (*Reģionālā..., 2010*). Mūsdienīgu kultūras produktu plašs un daudzveidīgs piedāvājums reģiona, novada un ciematu kultūras namos, centros liecina par to, ka konkrētā teritorija ir orientēta uz nākotni un atvērta dažādām kultūras inovācijām. Pēc LR KM informācijas Daugavpils rajons atrodas valstī piektajā vietā pēc kultūras iestāžu skaita. Dienvidlatgales iedzīvotāju vērtējumā kultūras iestāžu darbības kvalitāte lielākoties vērtējama kā laba vai ļoti laba, šādu viedokli pauž vairāk nekā puse no aptaujātajiem respondentiem, 53.3%, visvairāk šādu vērtējumu sniedza Daugavpils rajona un iedzīvotāji vecumā no 26 līdz 35 gadiem, savukārt vislielāko vēlmi pēc kultūras iestāžu darbības izmaiņām norādīja Krāslavas rajonā. Trešā daļa (34.6%) no aptaujātajiem iedzīvotājiem ir apmierināti ar iestāžu darbību, visvairāk - iedzīvotāji virs 36 gadu vecuma.

Komunālās saimniecības jautājumi arvien ir aktuāli pilsētās un ciematos. Lielākoties Dienvidlatgales teritorijā esošā komunālā sistēma ir novecojusi un tās atjaunošanai ir nepieciešami ievērojami materiāli ieguldījumi, kuru bieži vien vietējām pašvaldībām pietrūkst. Pašvaldības un to komercsabiedrības, savu budžetu ietvaros, katru gadu cenšas uzlabot un rekonstruēt iekārtas vai vismaz īslaicīgi pielabot, lai

iedzīvotāji varētu saņemt komunālos pakalpojumus – ūdeni, siltumu, kā arī apkalpo kanalizācijas sistēmas un attīrīšanas iekārtas. Dienvidlatgales iedzīvotāji savos vērtējumos par komunālo saimniecību darbības kvalitāti ir kritiski, tikai 18.8% aptaujāto iedzīvotāju ir apmierināti ar komunālās saimniecības darbību un to vērtē kā labu vai ļoti labu, visbiežāk Krāslavas rajonā. Liela daļa respondentiem jeb 42.8% ir tikai apmierināti ar komunālo saimniecību sniegto kvalitāti, bet gandrīz tikpat liela daļa (38.4%) ir neapmierināti ar sniegto kvalitāti un to vērtē ne tikai kā sliktu, bet arī kā ļoti sliktu. Visaugstākais neapmierinātības līmenis ir Daugavpils rajonā, to uzrāda puse no bijušā rajona teritorijas respondentiem.

Pašvaldību pārvaldes jeb novada domes sastāvs un speciālistu komanda ir būtisks attīstības virzītājspēks. Ja pašvaldības pārvaldes darbinieki darbojas vienoti, katrs savā nozarē, bet ar kopīgu mērķi un pamatuzdevumiem, bieži vien maksimālo rezultātu var gūt ne tikai ar ievērojamiem finanšu līdzekļiem. Katrs iedzīvotājs savu vietējās pašvaldības pārvaldi vērtē pēc paveiktajiem darbiem, uzlabojumiem un savas iekšējās apmierinātības dzīvojot pašvaldības teritorijā - jo apmierinātāks ir iedzīvotājs, jo veiksmīgāk strādā konkrētā pašvaldība un, savas kompetences ietvaros, nodrošina vairumam iedzīvotāju labu dzīves kvalitāti vai tās priekšnoteikumus.

Aptaujāto iedzīvotāju vērtējumā Dienvidlatgales pašvaldības lielākoties tiek vērtētas kā apmierinošas, apmēram puse (48.5%) no iedzīvotājiem vietējo pašvaldības pārvaldi vērtē kā apmierinošu. Tas nozīmē, ka cilvēki kopumā ir apmierināti ar situāciju un jūtas viduvēji, kaut gan nenoliedz, ka būtu nepieciešamas pārmaiņas un ievērojamāka pašvaldības teritorijas attīstība. Trešdaļa no aptaujātajiem iedzīvotājiem (36.1%) ir apmierināti ar pašvaldības pārvaldes darbību un to vērtē kā labu un pat ļoti labu, īpaši vecumā no 26 līdz 35 gadiem. Dienvidlatgalē esošo pašvaldību pārvalžu darbu kritiskāk vērtē vīriešu kārtas respondenti, bet sievietes savu vērtējumu izsaka pozitīvāk.

Respondentiem tika lūgts izteikt savu vērtējumu par savas vietējās pašvaldības teritoriju kopumā, nevis dalīti par kādu no pašvaldības iestādēm vai tās komercsabiedrībām. Pēc sniegtajiem rezultātiem ir vērojams, ka trešdaļa iedzīvotāju (37.7%) ir apmierināti ar vietējo pašvaldību, puse (52%) aptaujāto ir tikai apmierināti, visvairāk šāds viedoklis ir Preiļu rajona iedzīvotājiem. Pašvaldības, tās iestāžu un komercsabiedrību vērtējumā Dienvidlatgales teritorijā izglītības darbības kvalitāte tiek norādīta kā pietiekami laba un atbilstoša mūsdienu situācijai un prasībām, veselības un sociālās aprūpes, kultūras un pārvalžu iestāžu darbības kvalitāti novērtē lielākoties kā labu un apmierinošu, bet komunālajām saimniecībām izteikts kritisks vērtējums.

Aptaujas noslēgumā Dienvidlatgales iedzīvotāji tika aicināti izteikt savu personīgo viedokli par to, kādi būtu galvenie tautsaimniecības attīstības atbalsta pasākumi, ko varētu izstrādāt un realizēt valsts un pašvaldības. Jautājuma atbildes tika sadalītas vairākās grupās, kas veidoja raksturojošo atbildes būtību (sīkāks grupu atbilžu uzskaitījums pievienots darba 16. pielikumā). Dienvidlatgales teritorijā aptaujāto iedzīvotāju skatījumā svarīgākais tautsaimniecības attīstības pasākums ir saistīts ar valsts fiskālo politiku – 22.3% no respondentiem uzskata, ka samazinot nodokļu likmes, kas attiecas uz uzņēmējiem, tas veicinātu tautsaimniecības attīstību (skat. 4.4. tab., dati – darba 16. pielikumā). Iedzīvotāji valsts vadību aicina „ievieš tādu nodokļu sistēmu, kas veicina, nevis grauj uzņēmējdarbību” un veidot „pārdomātu nodokļu politiku no valsts, kas ieinteresētu cilvēku veikt uzņēmējdarbību, palikt valstī un strādāt”. Rūpniecības, ražošanas jomu attīstība, uzņēmumu modernizācija, paplašināšana un darbības kvalitātes uzlabošana ir svarīgi uzņēmējdarbības jomas atbalstoši pasākumi, tā uzskata 11.7% no visiem respondentiem, īpaši sieviešu dzimtas un respondenti no Daugavpils rajona. Dienvidlatgales iedzīvotāji uzskata, ka valstij jāakcentē lielāks atbalsts tieši vietējo uzņēmumu attīstībai, to norāda 11.3% no respondentiem.

**Tautsaimniecības attīstības atbalsta pasākumi Dienvidlatgalē
(% sadalījums no sniegto atbilžu kopskaita)**

Atbilžu grupas	Kopā	Sievietes	Vīrieši
Nodokļu likmju samazināšana	22.3	21.8	23.6
Rūpniecības, ražošanas jomu attīstība, uzņēmumu modernizācija, paplašināšana un darbības kvalitātes uzlabošana	11.7	13.2	6.9
Valsts atbalsta akcentēšana vietējo uzņēmumu attīstībai	11.3	11.7	9.8
Likumdošanas sakārtošana un izmaiņas valsts pārvaldē	10.8	10.8	10.9
Korupcijas un līdzekļu izšķērdēšanas novēršana valsts pārvaldē un valsts institūcijās	6.6	6.6	6.5
Infrastruktūras uzlabošana	5.9	7.0	2.5
Latvijā saražotās produkcijas eksporta veicināšana	5.2	4.5	7.3
Birokrātijas mazināšana	3.4	3.7	2.2
Bezdarba mazināšana	2.8	2.5	4.0
Investīciju piesaiste	2.7	2.6	2.9
Intelektuālā potenciāla, iedzīvotāju un jaunatnes ieinteresēšana un piesaiste valstij	2.4	2.4	2.5
ES fondu finansējuma piesaiste valsts attīstībai	1.5	1.5	1.8
Robežšķērsošanas jautājumu risinājums	0.7	0.7	0.7
Nav atbildes/Nezina	12.6	11.8	18.0
Cits variants	0.2	0.2	0.0

Avots: Autores apkopota un izveidota konstrukcija pēc iedzīvotāju aptaujas rezultātiem

Aptaujātie cilvēki uzskata, ka to var panākt ar dažāda veida konkrētiem pasākumiem, piemēram, „nelikt no valdības iestāžu puses šķēršļus uzņēmējdarbības izveidei un attīstībai”, „veidot vieglāk pieejamus ES fondu projektus – bez nevienam nevajadzīgajam pieteikuma un atskaišu kaudzēm”, „vairāk informācijas un darbības iespēju uzņēmējiem – biznesa inkubatori, pieredze ārvalstīs utt.”, „vairāk uzmanības un atbalsta mazajiem un vidējiem uzņēmējiem, nevis oligarhiem”, kā arī iesaka „ņemt vērā citu valstu pieredzi un problēmu risinājumus, piemēram, Zviedriju”. Arī likumdošanas sakārtošana un izmaiņas valsts pārvaldē var sniegt zināmu ieguldījumu uzņēmējdarbības attīstībā, tā uzskata 10.8% no aptaujātajiem. Respondentu atbildēs jaušamas rūpes par valsts nesakārtoto likumdošanu un valsts aparāta darbinieku nemitīgu skaita pieaugumu, kas rada reālas problēmas ne tikai uzņēmējdarbības jomā.

Kā nākamais svarīgs pasākums, ko būtu jāveic valsts valdībai un pašvaldībām ir korupcijas un līdzekļu izšķērdēšanas novēršana valsts pārvaldē un valsts institūcijās, tā uzskata 6.6% no aptaujātajiem iedzīvotājiem. Antropologu biedrības dibinātājs R. Ķīlis Latviju ienākumu sadales ziņā uzskata par visnevienlīdzīgāko no ES valstīm. Valsts trajektorija ienākumu sadales ziņā vairāk atgādina anglosakšu trajektoriju, bet virziens, uz kuru valdība reāli orientējas ir skandināvu ienākumu sadales principi. Ja valstī vairāk tiek runāts par nabadzību, trūkumu, kas ir uztverams kā konservatīvi labēja runāšana par to, ka trūkumcietējiem jāpalīdz, tad par nevienlīdzības tēmu diskusijas izpaliel (Zirnis, 2010). Nevienlīdzības jautājums būtu jāakcentē arī analizējot un meklējot attīstības iespējas, virzienus valsts reģioniem. Latvijā ir salīdzinoši liels bagāto un nabago slānis, bet vidējā turīguma iedzīvotāju ir attiecīgi ļoti maz. Tas rada nestabilu un vāju dzīves kvalitāti. Profesors R. Ķīlis uzsver, ka šādu nevienlīdzības situāciju jārisina valsts līmenī, tomēr tāda uzstādījuma joprojām nav, jo ideoloģiski tas tiek noklusēts. Līdz ar to situācija norāda, ka, sakarā ar iztrūkstošu nevienlīdzības risināšanas politiku, ir tikai palīdzība trūcīgajiem. Tādējādi valsts nemaina esošo sistēmu, bet subsidē trūcīgo iedzīvotāju pacietību (Zirnis, 2010). Esošās nevienlīdzības dēļ, kas izskanēja arī netieši aptaujas rezultātos, cilvēku kapitāls tiek ne tikai samazināts absolūtos skaitļos, bet arī netiek pilnvērtīgi izmantots. Nabadzība turpina ražot nabadzību un radīt absurdas

situācijas, kad ir neskaitāmi daudz bezdarbnieku un tajā pat laikā ļoti trūkst kvalitatīvu un kārtīgu darbinieku.

Rezumējot aptaujas rezultātus, secināms, ka iedzīvotājiem ir daudz konstruktīvu ideju, kā valsts pārvalde un pašvaldības varētu veicināt tautsaimniecību, to atbalstīt un attīstīt. Ieteikumi vairāk ir fundamentāli, to ieviešana sakārtotu un veicinātu ne tikai uzņēmējdarbības jomu. Ieteikumos saskatāms Dienvidlatgales iedzīvotāju satraukums un interese par notiekošo, tiek analizēti iemesli, kāpēc valsts ir nonākusi šādā situācijā, un tiek domāts par iespējamajiem risinājumiem, kā panākt veiksmīgu attīstību.

Kvantitatīvā pētījuma mērķis ir izpildīts, datu apstrāde un pētījuma rezultāti ir veikti un mērķis sasniegts. Darba autore secina, ka iedzīvotāji kritiski vērtē gan Latgales, gan tieši Dienvidlatgales teritorijas attīstību, valsts un pašvaldību darbības aktivitātes reģionu līdzsvarotas attīstības veicināšanā. Respondenti atbildēs norāda, ka subreģionā ir pietiekams potenciāls un pastāv īstenojamas iespējas attīstīt uzņēmējdarbību un norāda vairākus prioritāros virzienus un būtiskākos nosacījumus Dienvidlatgales līdzsvarotai un ilgtspējīgai attīstībai, kas pierāda darba autores promocijas darbā izvirzīto hipotēzi.

4.2. Ekspertu interviju analīze

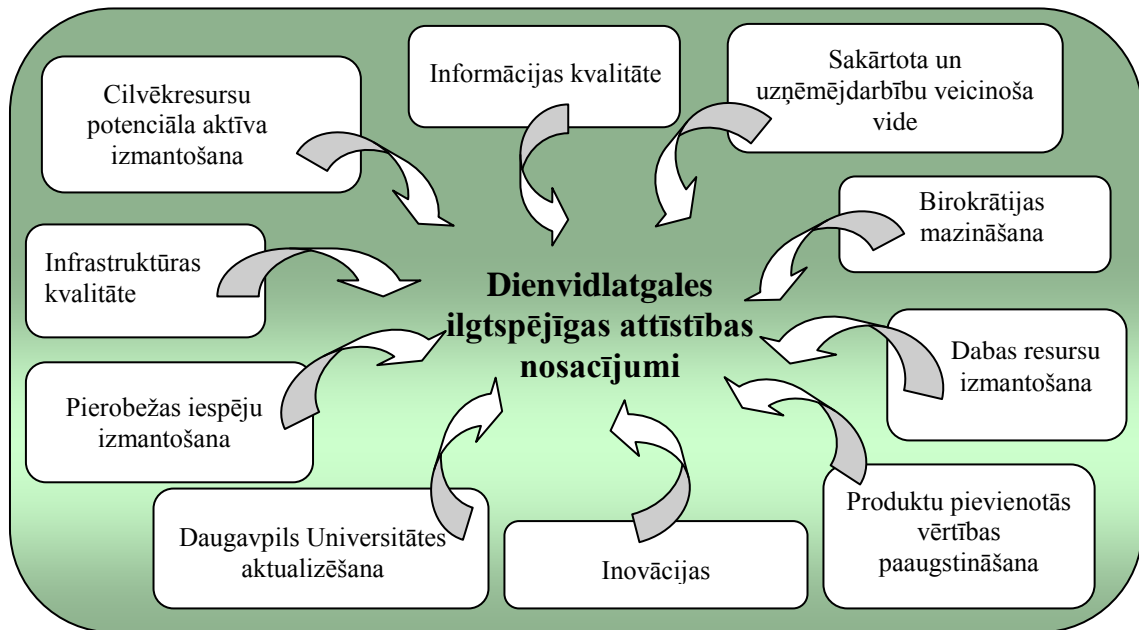
Pētījumā izmantota kvalitatīvā pētījuma metode – padziļinātās ekspertu intervijas. Padziļinātās intervijas parasti ir individuālas, tiešas „aci pret aci” intervijas, kuru garums var ilgt 30 - 90 minūtes, atšķirībā no jautājumu sarežģītības un intervētās personas vēlmī izteikt savu skatījumu. Padziļināto interviju mērķis bija noteikt Dienvidlatgales vērtējumu attīstības kritēriju un iespēju paaugstināšanā, izzināt potenciālos tautsaimniecības attīstības virzienu un noskaidrot Daugavpils Universitātes nozīmi subreģiona attīstības veicināšanā.

Ekspertu noteikšana tika veikta pēc autores izstrādātiem atbilstības kritērijiem: 1) darbības teritorija - Dienvidlatgale, visu bijušo rajonu teritoriju pārstāvība (darbā tiek pētīta Dienvidlatgale, tātad ekspertam šī teritorija, esošā kultūras, sociālekonomiskā vide ir jāpārzina pietiekami labā līmenī); 2) izglītības līmenis – augstākā (tas liecina par intelektuālo attīstības līmeni, spēju analizēt un izvērtēt esošo situāciju un nākotnes perspektīvas); 3) vecums – sākot no 28 gadiem (personības briedums, praktiskā pieredze); 4) darbības joma – pārstāvēto jomu dažādība – no valsts struktūrām līdz privātajai uzņēmējdarbībai (lai aptvertu dažādu jomu darbību interešu skatījumu); 5) intervijas laiks – laika posmā no septembra līdz oktobrim 2010 (intervijai jāsniedz esošās situācijas novērtējums, teritorijas attīstības iespēju vērtējums). Ņemot vērā izstrādātos kritērijus, darba autore intervēja 9 ekspertus (atbilstību kritērijiem skatīt darba pielikumā nr. 17 (17.1. tabula)) – Aldis Cimoška, Juris Viļums, Aigars Smans, Aleksejs Homutiņins, Aleksejs Krivenko, Elita Jermolajeva, Uldis Koņečņijs, Ināra Pastare un Ingrīda Bernāne. Intervijas veiktas laika posmā no 2010. gada septembra līdz oktobrim, atbilstoši ekspertu laika iespējām sniegt interviju.

Ar interviju palīdzību tika noskaidrota esošā situācija Dienvidlatgalē, esošais potenciāls, attīstības nosacījumi, virzieni, perspektīvas un augstākās izglītības ieguldījums subreģiona attīstībā. Atbildes tika apkopotas, galvenā atbilžu būtība sakārtota tabulu veidā, katram viedoklim norādot tās autoru (skat. darba 17. pielikuma 17.2. tabulu).

Eksperti intervijās norādīja vairākus Dienvidlatgales ilgtspējīgas attīstības nosacījumus, būtiskākie ir sagrupēti 4.6. attēlā. Līdzšinējā valsts atbalsta vērtējumā Dienvidlatgalei sociālekonomiskās situācijas līdzsvarošanā un attīstībā visi eksperti norāda, ka valsts atbalsts ir minimāls, nepietiekošs vai pat tāda vispār nav. Atbalsta trūkums rada esošās situācijas pasliktināšanos gan iedzīvotāju, īpaši jaunatnes

emigrācijā no Dienvidlatgales, gan uzņēmējdarbības situācijas pasliktināšanos ar nespēju esošajā ekonomiskās krīzes laika posmā izdzīvot, gan vispārējo sabiedrības nomāktību un neapmierinātību.

Avots: autore veidots pēc pētījuma ekspertu sniegtās informācijas

4.6. att. Dienvidlatgales būtiskākie ilgtspējīgas attīstības nosacījumi ekspertu vērtējumā

Eksperti norāda, ka valsts atbalsts Latvijā pastāv, galvenokārt koncentrēts Rīgas un Pierīgas reģionos ar noslieci uz korumpētību atbalsta pasākumu un finanšu sadalījumā, viss Latgales reģions tiek diskriminēts. Pieejamajām atbalsta programmām nav stabilitātes ne laika, ne noteikumu ziņā. Tiek akcentēta valsts iestāžu darbinieku neaktivitāte un formālā darba veikšana, politiķu runas un lozungi, kas nenoved pie reālas rīcības. Daļai intervijas ekspertu ir viedoklis, ka palīdzība uzņēmējiem no valsts tiešā finanšu veidā nav nepieciešama, svarīgāk būtu radīt kvalitatīvus un labus priekšnoteikumus uzņēmējdarbības vides attīstībai, kas ietver: uzņēmējdarbību veicinošas nodokļu likmes; pretimnākšanu no pašvaldību puses; „sēklas fondu”⁴ izveidi; atbalsta fondu izveidi, kas projektiem segtu kredītprocenu likmes; uzņēmējdarbības veikšanai nepieciešamās infrastruktūras uzlabošanu un attīstību (ceļi, interneta kvalitāte, gāze, komunālie tīkli utt); lauksaimniecības platību maksājumu līdzsvarošanu ar ES vidējo līmeni; atbalstu MVU; jaunu dinamisku uzņēmumu attīstības stimulēšanu utt.

Pašreiz ES fondu iespējas bieži vien ir vienīgais reālais atbalsts, ko saņem uzņēmēji. Eksperti norāda, ka mazie projekti (10-20 tūkst/Ls) nespēj nozīmīgi attīstīt Dienvidlatgales teritoriju. Apjomīgi projekti nav iespējami, jo nav valsts atbalsta – ir tikai runas no politiķu puses, bet esošā korupcija un birokrātija liedz tādus realizēt Dienvidlatgalē. Vēl būtiski ir tas, ka daļai uzņēmēju, bankas atsaka kredītu, kas nepieciešams projekta realizācijai, vienīgā izeja – kredīts ārvalstīs, kas nozīmē, ka bankas Latvijā zaudē gan klientu, gan finanses. Projektu aktivitāšu un finansējuma plānošanā valstij vajadzētu finanšu apjomu pārdali noteikt par labu visai Latgalei, fondu

⁴ Inovāciju atbalsta instruments, „sēklas fonds” nodrošina agrīnas stadijas finansējumu mikro, mazajiem un vidējiem uzņēmumiem ar starptautisku izaugsmes potenciālu. Sēklas kapitāls ir finansējums, kas paredzēts jaunas biznesa idejas īstenošanai – inovatīva produkta radīšanai, kas būtu radikāli jauns, patentējams, ar straujas izaugsmes un eksporta potenciālu.

sadalei būtu jānotiek pēc reģionālo programmu noteiktajām prioritātēm un nepieciešamībām, kā arī ir nepieciešams ES fondu finansējuma procentu apjoma palielinājums. Eksperti atzīst, ka valstiskā līmenī ir bijis daudz diskusiju, lai visam Latgales reģionam būtu noteikti valstiski labāki nosacījumi fondu apguvei, bet pārējo reģionu noraidošā attieksme šādu iespēju šobrīd izslēdz. Pārskatot uzņēmējdarbības atbalsta sadalījumu projektiem par labu Dienvidlatgalei, ir iespēja piesaistīt teritorijai ekonomiski aktīvus iedzīvotājus. Pašvaldību iespējas projektu realizācijā ir ierobežotas, projektu apjomi un skaits ir atkarīgs no pašvaldības budžetā pieejamo finanšu apmēra apjoma.

Eksperti intervijās akcentēja daudzveidīgas Dienvidlatgales problēmas, kuras gan neveicina, gan arī aizkavē subreģiona attīstību. Zemajam attīstības līmenim par iemeslu ir gan pašu iedzīvotāju rīcība, gan valsts līmeņa sistēmas nefunkcionēšana. No iedzīvotāju puses tā ir bezatbildīga kredītu ņemšana, īstermiņa domāšana, savas negatīvās pieredzes ātra aizmirstāšana, situāciju neanalizēšana un kļūdu atkārtošana, valstsvīru solījumu nepilde un iedzīvotāju miermīlīgā attieksme pret to. No valsts iestāžu un sistēmas puses tika akcentēta sociālās sistēma, kura ar valdības lēmumiem diskriminē pensionārus. LAD, NVA un citu valsts iestāžu birokrātija liedz īsos laika termiņos realizēt projektus, to izskatīšanas un darbības procedūras ir ilgst vairāk kā pus gadu, kas neveicina attīstību un uzņēmēju ieinteresētību sadarboties. Tāpat uzņēmējiem nepieciešams izpildīt un ievērot līguma noteikumus, likumu, MK noteikumu, NVA, VID, LAD utt. prasību ievērošanu, tajā pašā laikā valsts iestādes neievēro minētās prasības, kas attiecas pret tām. Kā uzskata daļa ekspertu, tad valsts politika un sistēma strādā potenciālo uzņēmēju, lauksaimnieku iniciatīvas sagraušanai. Ir nepieciešama valsts attieksmes maiņa pret uzņēmējiem, lauksaimniekiem, kas ir valsts uzturētāji, nodokļu maksātāji, nevis kā to nostāda valsts – noziedznieki.

Latvijas problemātika ir, atgūstot neatkarību, valsts stratēģija bija nesaglabāt iepriekšējā saimniekošanas sistēmā radīto ekonomiku, ko Lietuva, Igaunija saglabāja, līdz ar to Latvija attīstībā atpaliek no šīm kaimiņzemēm. Tagad valsts orientējas galvenokārt uz rietumiem, kas savukārt Latviju uzskata par austrumiem un Eiropas nomali, un tāda tā arī paliks, jo robežojas ar Krieviju – nav iespēju paplašināties tālāk. Eksperti norāda, ka nav nepieciešams orientēties tikai uz vienu pusi, Dienvidlatgalei jābūt kā labam tranzīta kanālam ar Krieviju, jābūt labam partnerim gan Krievijai, gan Eiropai un to starpniekam.

Dienvidlatgalei nepieciešamie atbalsta veidi, uzlabojumi un attīstības kritēriji tautsaimniecības attīstībai ekspertu vērtējumā ir daudzpusīgi. Pirmkārt valdībai ir jādefinē attīstības virzienu konkrētās prioritātes, jo valsts attīstības plānā tautsaimniecības nozaru prioritātes nav noformulētas. Valstij jānosaka tautsaimniecības jomu atbalsta prioritātes gan valstiskā, gan reģiona līmenī – problēma ir tā, ka nedz valsts, nedz reģionu līmenī par tādām joprojām nevar vienoties. Pašreiz privāto un publisko investīciju piesaistē viss Latgales reģions atpaliek no citiem valsts reģioniem. Lai nodrošinātu Dienvidlatgales attīstību, nepieciešamas ievērojams līdzekļu palielinājums. Investīciju līdzekļu koordinācijai jābūt reģiona līmenī. Eksperti uzskata, ka valsts līmenī vislabākais atbalsts uzņēmējiem no valsts ir radīt vidi uzņēmējdarbībai, kurā var pilnveidoties un attīstīties, nevis nīkuļot. Tādā vidē ietilpst saprātīga, sakārtota nodokļu sistēma, birokrātijas aparātu mazināšana valsts institūcijās, to optimizācija, sistēmas vienkāršošana jebkura veida iesniegumiem un projektu izskatīšanas optimizācija, visa veida infrastruktūras (ceļu, informācijas tehnoloģiju, gāzes padeves, komunālā utt.) sakārtošana, uzlabošana, rekonstrukcija un attīstība, uzņēmējdarbības inkubatoru attīstība, „sēklas fondu” ieviešana, lauksaimniekiem platību maksājumu apjoma līdzsvarošana ar ES vidējo līmeni, akcentēts atbalsts mazajiem un vidējiem

uzņēmumiem, jaunu dinamisku uzņēmumu attīstības stimulēšana utt. Valstij jārada tādi apstākļi, lai iedzīvotāji vēlētos palikt, jānodrošina, lai Dienvidlatgales pierobežas teritorijā dzīvotu un strādātu jauni un izglītoti cilvēki. Kā viens no pozitīviem piemēriem tika minēta kaimiņvalsts Igaunija, kura atbalstu reģioniem, subreģioniem sniedz ar aktivitāti palielinot atalgojumu pedagogiem, kas strādā valsts reģionos. Latvijas sistēma strādā pretēji. Izmantojot Dienvidlatgales priekšrocības, valdības līmenī jāmeklē ārpolitiski risinājumi sadarbības attīstībai un tirgus paplašināšanai uz Krieviju, Baltkrieviju, Kazahstānu, kā arī jānodrošina Latvijas uzņēmēja riska novēršana eksportējot preces uz šīm valstīm. Būtiski ir stimulēt valsts iekšējo pieprasījumu, lai maksimāli apmierinātu to valsts iekšienē, nevis ārpus tās. Diemžēl valstī ir pierasts veidot paaugstinātu uzcenojumu, kas rada jebkuru darbību nerentablu. Eksperti uzsver, ka visas teritorijas attīstības pamats ir ražošana, kuru arī jāattīsta. Attīstīta ražošana novērsīs vairākas problēmas – demogrāfiskās, nodokļu apjoma nepietiekamības, bezdarba, sociālās utt. Ja vēlamies, lai visā Latvijā eksistētu lauksaimniecība, tad tai ir nepieciešams nopietns atbalsts un lauksaimnieku aizsargātība no valsts puses. Piemēram, Bioloģiskajiem produktiem nepieciešamas subsīdijas, jo produkti ir dārgāki, bet sociālekonomiskajā situācijā vairums iedzīvotāju finansiāli nevar atļauties tos iegādāties.

Pašvaldību līmenī Dienvidlatgales attīstību var veicināt novirzot lielākus nodokļu procentus pašvaldībām un nododot atsevišķus nodokļus pašvaldību administrēšanai. Ir nepieciešams atjaunot trešo valstu investīciju programmu pašvaldībām.

Interviju eksperti uzskata, ka arī bankām ir jāstimulē uzņēmējdarbības attīstība, jo tās Globālajā finanšu krīzē ir līdzvainīgas.

Eksperti interviju laikā akcentēja arī iedzīvotāju personiskās īpašības, kas nepieciešamas, lai attīstītu tautsaimniecību Dienvidlatgalē. Eksperti norādīja, ka iedzīvotājiem ir jābūt aktīviem, ar pozitīvu domāšanu, tālredzīgiem, saimnieciskiem, iniciatīvas bagātiem, nepieciešams uzturēt veselīgu dzīvesveidu. Diemžēl šobrīd valsts ar esošo fiskālo politiku neatbalsta veselīga dzīvesveida veicināšanas uzņēmējdarbību, kas tiek praktizēts visā ES (piemēram, uzņēmējdarbības aktivitātēm, to sniegtajiem pakalpojumiem, kas veicina veselīgu dzīvesveidu (trenažieru, aerobikas zāles, baseini utt.) tiek piemērota pazemināta nodokļu likme). Iedzīvotājam ir jāapzinās, ka neviens neies, neko nedarīs viņu vietā, labā, ja vien paši to nedarīs, lai nodarbotos ar uzņēmējdarbību, ir jābūt enerģiskiem, zinošiem, jāpārzina mārketinga darbības pamati, jābūt dinamiskiem un nemitīgi jāspēj piemēroties mainīgajā pasaulē. Eksperti uzskata, ka Dienvidlatgalē ir nepieciešami līderi, stipras personības, kas spētu apvienot pesimistiskos, depresijā un izmisumā esošos iedzīvotājus. Pašreiz tādu cilvēku nav.

Dienvidlatgales esošais potenciāls galvenokārt ir cilvēkresursu zināšanas par ražošanu, kuras būtu jānodod jaunajai paaudzei; kvalificēti inženieri; profesionalitāte (bieži vien nozarēs, kas pārsvarā izpostītas, nolaistas un izzudušas); labas ražošanas tradīcijas; infrastruktūras plānojums; lauksaimnieciskā teritorija un brīvās tirgus nišas ražošanas jomā, īpaši pārstrādes. Maksimāli jāizmanto esošie resursi un to pārstrāde Dienvidlatgales teritorijā ar maksimāli augstāku pievienoto vērtību

Eksperti norāda, ka Dienvidlatgalē praktiski nav lielu uzņēmumu, kuri darbojas vienā vai divās nozarēs, līdz ar to teritorijā ir jāattīsta vairākas nozares, kas noteikti būs savstarpēji saistītas un viena otru attīstībā papildinās un veicinās. Apkopojot ekspertu viedokļus un ieteikumus tautsaimniecības virzienu noteikšanā, tika izveidots šāds sadalījums:

Daugavpils pilsēta – galvenais attīstības virziens ir rūpniecība. Lielie rūpniecības uzņēmumi (mašīnbūve, metāla ražotnes utt.) lielākoties ir ārvalstu uzņēmumu meitas uzņēmumi, kurus vada ārvalstu vadītāji. Darbinieki tiek apmācīti pēc ārvalstu

speciālistu apmācības darba metodēm, tas ir pozitīvi. Negatīvais – šie uzņēmumi nodokļus maksā ārvalstīs. Daugavpilī nepieciešams būvēt HES un attīstīt ražošanu, piemēram, stikla šķiedras ražošanu, dažāda veida ķīmiskā rūpniecība, pārtikas ražošana un pārstrāde, mašīnbūve, augsto tehnoloģiju produktu ražošana un metālapstrāde.

Dienvidlatgale ir lauksaimnieciska teritorija, šobrīd lauksaimniecība lēnām, bet stabili attīstās. Zemes kvalitāte subreģionā ir zemāka, nav tik auglīga kā citos reģionos

Daugavpils novads - jāstimulē vairāki attīstības virzieni, kas abpusēji saistīti, kompleksi attīstāmas – naftas pārstrādes rūpnīca, Lociku lidostas attīstība un loģistikas centra izveide, uzlabojot infrastruktūru. Attīstīties spējīgas ir piensaimniecība, gaļas lopkopība, graudkopība, augļkopība, dārzenkopība. No netradicionālajām nozarēm - gliemežu, sēņu audzēšana. Pierobežas zonā pie Baltkrievijas robežas – celulozes rūpnīcas izbūve.

Ilūkstes novads - labvēlīgi nosacījumi graudkopībai, augļkopībai un dārzenkopībai. No netradicionālajām nozarēm – aitkopība kompleksi ar iegūtās vilnas pārstrādes rūpniecību, biškopība.

Krāslavas novads – Krāslavas pilsētā potenciāls ir tranzīta loģistikas parka izveidei. Novada teritorijā piensaimniecība, lopkopība, graudkopība (īpaši pierobežas zonā), zivkopība, kokapstrāde, loģistikas centrs tranzītam pierobežā, rūpniecība, pārtikas ražošana un pārstrāde. No netradicionālajām nozarēm – biškopība, bioloģiskā, rekreatīvā joma, dabas vides attīstība, aitkopība kompleksi ar iegūtās vilnas pārstrādes rūpniecību, perspektīva nozare ir šķiedras kaņepju audzēšana.

Dagdas novads – graudkopība (īpaši labvēlīgi pierobežas zonā), piensaimniecība, kokapstrāde, keramika, amatniecība, bioloģiskā, rekreatīvā joma, dabas vides attīstība.

Aglonas novads – reliģiskais tūrisms, piensaimniecība, lopkopība, bioloģiskā lauksaimniecība, zivsaimniecība. Netradicionālās lauksaimniecības nozares - aitkopība kompleksi ar iegūtās vilnas pārstrādes rūpniecību.

Riebiņu novads – piensaimniecība, lopkopība, graudkopība, bioloģiskā lauksaimniecība, zivsaimniecība, no netradicionālās lauksaimniecības nozarēm - aitkopība kompleksi ar iegūtās vilnas pārstrādes rūpniecību.

Preiļu novads - piensaimniecība, lopkopība, graudkopība, bioloģiskā lauksaimniecība, pārtikas ražošana un pārstrāde. No netradicionālajām nozarēm – biškopība, truškopība.

Vārkavas novads – labvēlīgi nosacījumi graudkopībai, bioloģiskajai lauksaimniecībai, zivsaimniecība (Rožkalnu pagastā).

Līvānu novads – labvēlīgi nosacījumi graudkopībai un piensaimniecībai.

Eksperti, nenorādot konkrētu Dienvidlatgales novadu, papildus izteica, ka visā subreģionā ir iespējams attīstīt tūrisma, kas nosakāms kā papildus nozare, saistot to galvenokārt ar lauksaimniecību. Tūrisma Dienvidlatgalē jārada viens nozīmīgs objekts (8. pasaules brīnums), kas galvenokārt piesaistītu tūristus. Diemžēl tūristam Latvija ir dārga valsts, lata vērtība ir mākslīgi augsta, kā arī īss vasaras periods. Visā Dienvidlatgalē jāattīsta bioloģiskā saimniekošana, kur sākotnēji ir svarīgi izglītot potenciālo patērētāju par ekoloģisku produktu, jo trūkst informācijas. Kā pozitīvi piemēri ir minami gandrīz visi Dienvidlatgales novadi – 2010. gadā, sākot no februāra mēneša Riebiņu, Līvānu, Vārkavas, Krāslavas, Ilūkstes un Daugavpils novadi ir pieņēmuši lēmumu par ģenētiski modificēto augu audzēšanas aizliegumu (*Pašvaldības...*, 2010). Bioloģiskās ielejas izveide Dienvidlatgalē vērtējama kā pozitīva un vērtīga, ideja ir reāli īstenojama Daugavpils Universitātes Sistemātiskās bioloģijas institūta vadībā, kas ir vadošais Baltijā un viens no labākajiem Eiropā. Esošajā situācijā īstenojama tikai ar piedāvāto Eiropas projektu aktivitātēm. Bioloģiskās daudzveidības akcents ir atbalstāms, pārskatot kompensāciju kārtību zemju īpašniekiem, kur ir izveidoti dabas parki, liegumi, aizsargājamās dabas teritorijas utt. Perspektīvas nozares Dienvidlatgalē ekspertu vērtējumā ir biškopībai, truškopībai, dzērveņu audzēšanai,

ārstniecisko augu audzēšanai, kas Eiropā ir ļoti pieprasīta, linkopība būtu perspektīva ar produkcijas noietu uz ES valstīm, pašreiz linkopības jomu nesubsidē un linus neaudzē. Eksperti atzīst, ka, ja linkopībai nav ievērojamu investīciju, nav attīstīties spējīga nozare. Arī pārtikas ražošana un pārstrāde, kokrūpniecība, loģistikas parku izveide, tranzīta pakalpojumu sniegšana, tirdzniecība ir perspektīvas nozares lielākajā daļā Dienvidlatgales. Ir nepieciešams nodrošināt tranzīta pakalpojumus, ražošanu, tirdzniecību. Esošais ģeogrāfiskais stāvoklis nav izmantots, jo tas galvenokārt saistīts ar nekvalitatīvu infrastruktūru. Dienvidlatgale ir Eiropas vārti uz Krievijas, Baltkrievijas un Kazahstānas tirgiem, kas ir liels noieta tirgus, kur valsts varētu iegūt lētas izejvielas.

Kooperācijas nozīme ekspertu skatījumā tika vērtēta divējādi, ar atšķirīgiem viedokļiem. Daļa intervēto uzskata, ka kooperācija ir būtisks attīstības dzinulis Dienvidlatgalē, tā ir nepieciešama, bet ir problēmas ar nopietnu partneru atrašanu. Kooperācijas noliegšana ir kā sekas no Padomju laika sistēmas izpratnes par to, gados vecākiem uzņēmējiem, lauksaimniekiem ir psiholoģiska barjera no bijušajiem laikiem par sadarbību un kooperāciju. Pasaules pieredze norāda uz pretējo – ir nepieciešams veidot kooperāciju starp uzņēmējiem. Latvijas iedzīvotāju tendence uz individuālismu uzņēmējdarbībā neveicina strauju vispārējo uzņēmējdarbības attīstību. Nepieciešama izglītojoša informācija par kooperāciju. Nepieciešams finansiāli atbalstīt kooperatīvu uzsākšanu un sniegt metodisko palīdzību. Otrs viedoklis daļai ekspertu ir pretējs - kooperatīviem Latvijā nav nākotnes. Eiropā tie pastāv ar 100 gadu pieredzi, bet Latvijā Padomju pieredze neļauj radīt atbilstošus apstākļus kooperatīvu izveidei. Latvijas atbalsts no valsts puses kooperatīviem, kas maksā nodokļus citām valstīm, ir absurds. Valsts ļauj un stimulē no Latvijas izvest saražoto izejvielu ar zemu pievienoto vērtību, lai arī pastāv ļoti daudz iespēju to pārstrādāt valsts iekšienē tādējādi ražojot produkciju ar augstu pievienoto vērtību un maksājot nodokļus. Eksperti piedāvā citu modeli, kas ir vērtējami kā perspektīvi - ģimenes uzņēmumu veidošana kā kooperācijas modelis.

Eksperti norāda, ka Latvija ir vienīgā valsts Eiropā, kas izglītībai un zinātnei ir samazinājusi budžetu. Diemžēl, lai izdzīvotu un tiktu līdz zinātnes progresa jaunumiem, zinātniekam ir jāvelta 90% sava laika grantu, projektu izstrādei un zinātnei paliek tikai 10% laika. Nav iespējams bez ārpus Latvijas resursu piesaistes sasniegt lielus un ievērojamus rezultātus zinātnes - uzņēmējdarbības jomās (inovācijās), jo personāls ir novecojis, tehnoloģijas novecojušas. Jaunie zinātnieki par minimālu atalgojumu nestrādās, līdz ar to rodas situācija, kad zinātniskais potenciāls izsīkst.

Daugavpils Universitātes darbības vērtējums Dienvidlatgales attīstības ieguldījumā ekspertu vērtējumā nebija vienots. Daļa uzskata, ka DU devums ir minimāls, tā ir maz efektīva izglītības iestāde, tā negatavo konkurētspējīgus speciālistus. Pasniedzēji ir novecojuši vecas informācijas sniegšanas un domāšanas stila ziņā. Bieži vien tiek sniegta tikai teorija bez prakses, kas ir neefektīvs ieguldījums cilvēkresursu attīstībā un nākotnē. Ja DU ir pašreiz modernas iekārtas, tad problēma rodas tajā, ka nav zinātnieku, kas prastu un kas vēlētos ar tām strādāt. Trūkst cilvēkus motivācijas apgūt kaut ko jaunu, kā arī trūkst kvalificētu darbinieku, lai arī valstī ir liels bezdarbs. Savukārt citi eksperti apliecina DU ieguldījumu Dienvidlatgales attīstībā - universitāte pamazām mainās – ja kādreiz galvenais bija studijas un tad paralēli zinātne, tad pašreiz universitātes tendence ir būt tuvāk uzņēmējiem, reālajai dzīvei. Izglītības sistēma sagatavo pietiekami profesionālus darbiniekus, viss ir atkarīgs no cilvēka personības.

Daugavpils Universitāte ir visai Latgalei izšķiroša attīstības veicinātāja, tā ir kā starpnieks kvalificētu speciālistu sagatavošanai uzņēmējiem. Lai radītu kvalitāti, nepieciešama pastāvīga programmu pārskate un pieprasījuma apmierināšana pēc nepieciešamajiem speciālistiem. Universitātes sekundārā nozīme izpaužas pilsētas sabiedrības latviskošanā. Tās attīstība galvenokārt notiek ar ES fondu un Latvijas

Investīciju attīstības aģentūras finansējumu. DU ir aktīva projektu realizācijas ziņā, tie ir projekti, kas sekmē uzņēmumu attīstību inovāciju jomā (piemēram, DU darbojas Tehnoloģiju pārneses kontaktpunkts, ar kura palīdzību tiek radīti jauni izgudrojumi un sniegtas inovatīvas idejas uzņēmējiem). Eksperti atzīst, ka DU būtu intensīvāk jāveicina reģionu augstskolu sadarbība, jānosaka darbības jomas un tajās padziļināti jāsadarbības zinātnē. Daugavpils universitāte varētu attīstīties ķīmijas, bioloģijas, dabaszinātņu un filoloģijas zinātnēs.

Būtiskākais, ko uzsver eksperti, ir tas, ka, ja nebūs reģionālo augstskolu, perspektīvā nebūs arī attīstības reģionā. Universitātei ir trešā misija – tai jābūt saiknei ar sabiedrību, uzņēmējiem, šodienas reālo situāciju. Universitātei jāsniedz tādas zināšanas, kas palīdz attīstīt ekonomiku. Jau divus gadus DU darbojas Tehnoloģiju pārneses kontaktpunkts – izgudrojumu, ideju sniegšana uzņēmējiem. Inženieriem un zinātniekiem jāapvienojas ar ražošanas sektora uzņēmējiem, radot jaunus, inovatīvus produktus un tos ieviešot ražošanā, eksportējot. Dienvidlatgalei ir jāiesaista zinātniskais potenciāls uzņēmējdarbības attīstībā, vides ilgtspējā. Bez augstākās izglītības attīstības subreģionā būtiski ir attīstīt profesionālo izglītību. Dienvidlatgalē jāveicina daudzpusīgu programmu koledžu un tehnikumu darbība, īpaši akcentējot izglītību mūsdienu uzņēmējdarbības jomu aktivitāšu pieprasītajos praktiskajos virzienos, akcentējot tehniskās zināšanas. Pašreizējā situācijā Latvijā mūžizglītības atbalsts ir tikai valsts runas līmenī, rīcības nav. Cilvēku neizglītības sekas ir iespēja valsts varai manipulēt ar šīm masām, kas arī notiek. Dienvidlatgales iedzīvotājiem jāseko līdzi laika ritmam, jāizglītojas, jāaktivizē sava iniciatīva.

Interviju eksperti apliecināja savu kompetenci jautājumos par Dienvidlatgales esošo situāciju, problemātikas izvērtējumu, kritēriju, atbalsta iespēju noteikšanā un attīstības virzienu analīzē, izglītības sistēmas, Daugavpils Universitātes vērtējumā. Padziļināto interviju mērķis ir sasniegts, iegūtie rezultāti tiks izmantoti Dienvidlatgales tautsaimniecības attīstības virzienu izstrādē.

Galvenie secinājumi un vērtējumi par ceturtais nodaļas saturu

Kvantitatīvā un kvalitatīvo pētījumu respondenti un eksperti norāda vairākas būtiskas Dienvidlatgales problēmas un attīstības iespējas.

1. Būtiskākais Dienvidlatgales zemās attīstības iemesls ir valsts atbalsta trūkums subreģionam un atbalsta trūkums no valsts uzsākot uzņēmējdarbību, kā arī teritorijas attālā atrašanās no galvaspilsētas.
2. Dienvidlatgales esošais potenciāls ir cilvēkresursu zināšanas par ražošanu, kuras būtu jānodod jaunajai paaudzei, kvalificēti inženieri, profesionalitāte, labas ražošanas tradīcijas, infrastruktūras plānojums, lauksaimnieciskā teritorija un brīvās tirgus nišas ražošanas jomā.
3. No perspektīvām, attīstīties spējīgām tautsaimniecības jomām kā prioritārās tiek noteiktas piensaimniecība, tūrisms, rūpniecības nozares un kokapstrāde.
4. Dienvidlatgales pašvaldībām jābūt aktīvākām, aktivitātes vēršot iedzīvotāju pamatvajadzību nodrošināšanai un uzņēmējdarbības stimulēšanai konkrētā teritorijā.
5. Svarīgākais uzņēmējdarbības atbalsta pasākums ir saistīts ar valsts fiskālās politikas nostādņu maiņu par labu vietējiem vidējiem un mazajiem uzņēmumiem. Svarīgi ir sakārtot un attīstīt visa veida infrastruktūru, piesaistīt Dienvidlatgalei jaunus, izglītotus cilvēkus, attīstīt un stimulēt rūpniecības un ražošanas jomu attīstību, uzņēmumu modernizāciju, paplašināšanu un darbības kvalitātes uzlabošanu.
6. Valdībai valsts attīstības virzieniem ir jānedefinē konkrētas prioritātes, valsts attīstības plānā tautsaimniecības nozaru prioritātes nav noformulētas. Valstij jānosaka tautsaimniecības jomu atbalsta prioritātes gan valstiskā, gan reģiona līmenī.

7. Lai nodrošinātu Dienvidlatgales attīstību, nepieciešamas ievērojams līdzekļu palielinājums. Investīciju līdzekļu koordinācijai jābūt reģiona līmenī.
8. Valsts līmenī vislabākais atbalsts uzņēmējiem no valsts ir radīt vidi uzņēmējdarbībai, kurā var pilnveidoties un attīstīties, nevis nīkuļot. Tādā vidē ietilpst saprātīga, sakārtota nodokļu sistēma, birokrātijas aparātu mazināšana valsts institūcijās, to optimizācija, sistēmas vienkāršošana jebkura veida iesniegumiem un projektu izskatīšanas optimizācija, visa veida infrastruktūras (ceļu, informācijas tehnoloģiju, gāzes padeves, komunālā utt.) sakārtošana, uzlabošana, rekonstrukcija un attīstība, uzņēmējdarbības inkubatoru attīstība, „sēklas fondu” ieviešana, lauksaimniekiem platību maksājumu apjoma līdzsvarošana ar ES vidējo līmeni, akcentēts atbalsts mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, jaunu dinamisku uzņēmumu attīstības stimulēšana utt.
9. Izglītības sistēma Latvijā ir tendēta nevis uz zināšanu iegūšanu, bet apliecināša dokumenta par izglītību, iegūšanu. Iegūstamās teorijas un reālās prakses savienojamība dzīvē nepastāv. Dienvidlatgalei ir jāiesaista zinātniskais potenciāls uzņēmējdarbības attīstībā un vides ilgtspējā.
10. Daugavpils Universitāte ir visai Latgalei izšķirošs attīstības veicinātājs, tā mainās attīstībā – ja kādreiz uzsvars bija uz studijām un tad paralēli zinātnei, tad pašreiz universitātes tendence ir būt tuvāk uzņēmējiem, reālajai dzīvei, būt starpnieka lomā starp zinātnei, sabiedrību un uzņēmējiem.

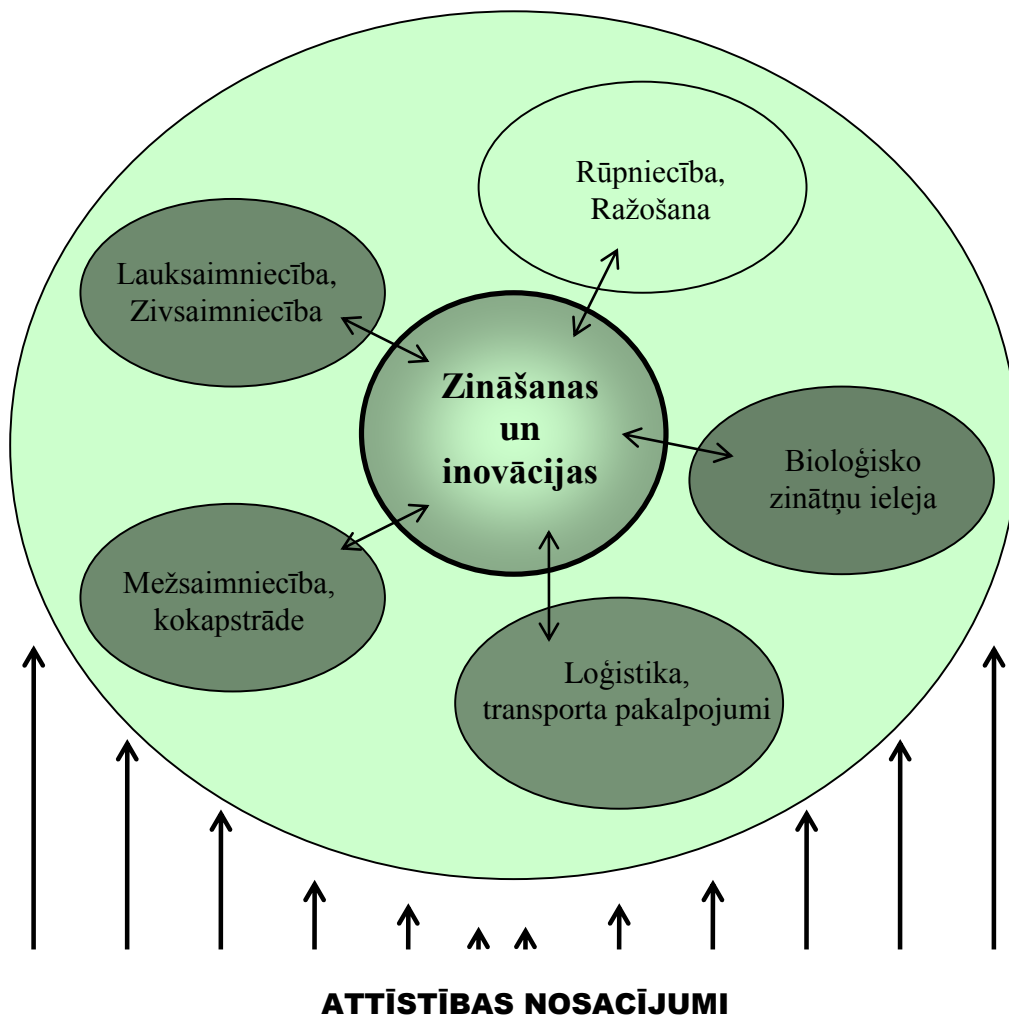
5. DIENVIDLATGALES PRIORITĀRIE TAUTSAIMNIECĪBAS STRATĒGISKĀS ATTĪSTĪBAS VIRZIENI

Dienvidlatgales esošais attīstības potenciāls, kas tika noskaidrots un izvērtēts darba iepriekšējās nodaļās, ir daudzveidīgs, kas norāda uz vairāku tautsaimniecības virzienu attīstības iespējām. Subreģiona attīstības līmeņa atšķirības starp pārējām valsts teritorijām norāda uz esošajām nevienmērīgajām attīstības tendencēm. Sociālekonomiskās situācijas līdzsvarošanai nepieciešams mērķtiecīga valsts atbalsta darbība, Dienvidlatgales iedzīvotāju aktīva iniciatīva, inovatīva pieeja un vēlēšanās mainīt esošo situāciju. Teritoriju īpatnības, atšķirīgās vērtības un vajadzības prasa daudzveidīgu, katrai teritorijai piemērotu nacionālo un starptautisko attīstības atbalsta līdzekļu izlietojumu. Šāda mērķtiecīga reģionālā politika prognozējamā laiktelpā varētu mazināt iespēju nevienlīdzību starp cilvēkiem, kas dzīvo dažādās Latvijas vietās, un veicināt viņu rīcībspēju (*Latvija. Pārskats...*, 2005). Pašreizējā situācijā būtiski ir apvienot resursus, idejas un spēkus ekonomiskās aktivitātes veicināšanai.

Nozīmīgi Dienvidlatgales rīcībspēju veicinošie resursi ir ģeogrāfiskais novietojums, rūpnieciskās ražošanas, lauksaimniecības un amatniecības tradīcijas, cilvēkresursu zināšanas un profesionalitāte, reģionālā augstskola un vairākas augstskolu filiāles, ekoloģiski tīra vide, bioloģiskā daudzveidība un pievilcīgas dabas ainavas. Viens no svarīgākajiem Dienvidlatgales uzdevumiem ir esošo resursu kvalitātes paaugstināšana un jaunu resursu, jaunu produktu radīšana un piesaiste. Lai arī ekonomiskā krīze joprojām rada jaunas sekas, Dienvidlatgalē ir vērojams potenciāls, kurš var tikt izmantots attīstībai. Protams, risināmo problēmu loks ir ievērojami lielāks, nekā pieejamie resursi to novēršanai. Šobrīd ir svarīgi izvērtēt un noteikt teritorijas attīstības potenciāla prioritāros virzienus (ienesīgākie teritorijas attīstības un izdevīguma ziņā, ar ilgtspējīgu raksturu) un perspektīvas, un veikt pieejamo resursu sadali atbilstoši tiem. Ņemot vērā reģionālās ekonomikas ārvalstu un Latvijas zinātnieku (*A. Smits, D. Rikardo, M. Porters, A. Lohs, A. Kristallers, A. Boruks, K. Brīvkalns, E. Vanags, I. Vanags, I. Vilka, I. Vaidere, O. Krastiņš, B. Rivža., P. Rivža, M. Krūzmētra, V. Boroņenko* un daudzi citi) teorijas un diskusijas par reģionu un teritoriju attīstību, padziļināti izpētot un analizējot kopējo Dienvidlatgales sociālekonomisko situāciju, veicot novadu attīstības programmu, stratēģiju, teritorijas plānojumu analīzi, veicot Dienvidlatgales potenciālo jomu SVID analīzi, ar kvantitatīvo un kvalitatīvo pētījumu palīdzību noskaidrojot teritorijas iedzīvotāju vērtējumu, skatījumu un priekšlikumus tālākai Dienvidlatgales attīstībai, kā arī reflektējot Īrijas labās prakses pieredzi teritorijas attīstības iespēju daudzveidībā un virzienos, darba autore ierosina vairākus Dienvidlatgales prioritāros tautsaimniecības stratēģiskās attīstības virzienus. To grafisks attēlojums skatāms 5.1. attēlā. Jāņem vērā, ka grafikā norādītie attīstības virzieni un perspektīvas mijiedarbojas, papildina viens otru un darbojas vienlaicīgi.

Globālajā kontekstā teritorijas attīstības nostādņēm vairāk uzmanības jāvelta resursu piešķiršanai, veiksmīgai izmantošanai un konkurētspējas veicināšanai. Nostādnes jāvirza ilgtspējīgas attīstības veidošanai, mobilizējot neizmanto to esošo potenciālu (dabas, ģeogrāfisko, cilvēkresursu utt.), nevis kompensējot pagātnes problēmas.

Darba autore izšķir piecus prioritāros tautsaimniecības stratēģiskās attīstības virzienus, kur katram no tiem ir izdalītas vairākas perspektīvas nozares, tiek izdalītas un akcentētas konkrētas nozaru teritorijas ar veiksmīgāku un attīstītīes spējīgāku potenciālu. Teritoriju izvēli noteikusi Dienvidlatgales tautsaimnieciskā darbība un pieredze, attīstības potenciāla iespējas un kvalitatīvā pētījuma ekspertu vērtējums.

Sadarbības veicināšana	Eksporta attīstība	ES atbalsta pasākumi
Infrastruktūras kvalitātes pieaugums un attīstība		
Korporatīvi sociālā atbildība	Labo ziņu akcents	Valsts iestāžu darba optimizācija
Uzņēmējdarbībai labvēlīga fiskālā politika		
Nodarbinātības un darba kvalitāte, optimizācija un iedzīvotāju motivācija		

Avots: Autores izveidota konstrukcija

5.1. att. Dienvidlatgales stratēģiskās attīstības virzieni un nosacījumi

Par centrālo faktu attīstības virzienu īstenošanai un darbībai tiek izvirzītas **zināšanas un inovācijas**, kas ir būtiski ilgtspējīgas attīstības veicinātāji (teorētiskais pamatojums rodams darba autorei izpētot un izanalizējot reģionālās attīstības teorētiskos modeļus un metodes (promocijas darba 1.1. un 1.2. apakšnodaļas)). Zināšanu līmenis un kvalitāte nosaka iedzīvotāju attīstības līmeni – jo informētāks, ziņošāks un zinātkārāks, profesionālāks, aktīvāks, iniciatīvas bagāts, ir iedzīvotājs, jo viņam ir vairāk iespēju sevi darba tirgū pierādīt kā kvalificētu un profesionālu darbinieku vai darba devēju. Izglītība ir viens no cilvēkkapitāla palielināšanas līdzekļiem un subreģiona attīstības iespējām, to norādīja ne tikai kvalitatīvā pētījuma eksperti un kvantitatīvā pētījuma respondenti, bet to pierāda Īrijas valsts pieredze inovatīvu produktu attīstībā. Izglītība un kvalitatīvas informācijas, pieejamība paplašina cilvēka iespējas iegūt un izmantot būtiskus dabas un

dzīves darbības (finanšu, tehnoloģiskos utt.) resursus. Bieži vien tieši zināšanu, pieredzes un informācijas trūkums ir galvenais šķērslis brīvi pieejamu resursu un iespēju izmantošanā. Joprojām nozīmīga daļa iedzīvotāju atzīst neprasmi izmantot elektroniskos resursus, kas krasi samazina iespējas, piemēram, ES fondu līdzekļu apguvei, darba ražīguma palielināšanai, informācijas aprites tempu palielināšanai utt.

Mūžizglītība aptver visus izglītības posmus cilvēka mūžā, balstās uz iekšēju vajadzību vai ārēju faktoru izraisītu nepieciešamību iegūt un papildināt zināšanas un prasmes. Dienvidlatgalei ieteicams akcentēt mūžizglītības nozīmi, kas perspektīvā, ilgspējīgi sniedz teritorijai atdevi – izglītoti, intelektuāli, ziņoši un zināt griboši iedzīvotāji. Kopienas intelektuālais potenciāls ir nozīmīgs sociālekonomiskās attīstības rādītājs. Arvien lielāka loma savu darbinieku izglītošanā ir jāuzņemas darba devējiem.

Inovācijas darbības attīstība Dienvidlatgalē (granti zinātniskai pētniecībai, pētījumi, izglītības kvalitāte un piedāvājuma dažādošana) veicinātu ne tikai teritorijas pilnveidošanu un tālejošu attīstību ilgtermiņā, bet sniegtu iespēju piesaistīt iedzīvotājus, attīstīt teritorijā uzņēmējdarbību un veicināt visas valsts labklājības un intelekta izaugsmi. Inovāciju atbalsts subreģionā saimnieciskajā darbībā piesaistītu augstas kvalifikācijas profesionāļus un radošus cilvēkus. Pasaules prakse pierāda, ka vislielākā uzmanība inovācijas sistēmas izveidē veltāma mazu un vidējo uzņēmumu veidošanai un attīstībai, radot labvēlīgus tiesiskos regulējumus, veicinot to nodrošinātību ar atbilstošu infrastruktūru un finansējuma iespējām – tas ir radot tādējādi visefektīvāko ceļu jaunu ideju īstenošanā un samazinot risku jauniem inovatīviem uzņēmumiem iekļauties valsts ekonomiskajā dzīvē (*Inovācija, 2006*). Praksē īstenotai pat nelielai inovatīvai iecerei ir ievērojami lielāks ieguldījums, jēga un saimnieciskā vērtība, nekā lielam zināšanu kopumam, kas netiek izmantots. Būtiski Dienvidlatgalē ir attīstīt arī sociālās inovācijas, kas ļautu teritorijas attīstības subjektiem savādāk domāt, runāt, rīkoties un panākt ilgspējīgas attīstības rezultātus vidē, kur tie dzīvo. Sociālajām inovācijām nav nepieciešams tik apjomīgs finanšu līdzekļu ieguldījums, cik visu teritorijas attīstības subjektu ieinteresētība un atbildība, kas definējama kā reālā, nevis deklarētā – gan valsts pārvaldes, gan iedzīvotāju līmenī.

Kā prioritāros inovācijas atbalsta instrumentus Dienvidlatgalei darba autore iesaka izmantot visu triju veidu atbalsta instrumentus – finanšu, infrastruktūras un informācijas. No tiem izdalot un akcentējot *finanšu jomā*: valdības atbalsta programmu izstrāde un ieviešana Dienvidlatgales attīstībai; atvieglojumu izstrādāšana kreditēšanas sistēmai uzņēmējiem Dienvidlatgalē; „sēklas fonda” piedāvājums reģionā darbojošajiem uzņēmējiem jaunu ideju īstenošanas pirmajiem soļiem. *Infrastruktūras jomā*: zinātnes/tehnoloģiskā parka izveide Daugavpilī (otrā lielākā pilsēta valstī, augstākās izglītības iestāžu koncentrācijas vieta reģionā); vispārējās infrastruktūras (ceļi, komunikācijas) sakārtošana, kvalitātes uzlabošana un attīstība; industriālo parku izveides veicināšana. *Informācijas jomā*: informācijas un konsultāciju centru izveide un pilnveidošana Dienvidlatgalē; izglītības kvalitātes un daudzveidības piedāvājuma uzsvars. Inovācijas Centri Dienvidlatgalē varētu uzsākt savu darbību kā apmācību iestādes (t.sk. tālāpmācība) studentiem, skolēniem, skolotājiem, pieaugušajiem, tehniskajiem darbiniekiem, ar nolūku sasniegt ilgtermiņa mērķus – lai radītu zinātnietilpīgu reģionālo ekonomiku un pārstrukturētu rūpniecību. Uzņēmumu un izglītības un zinātnes iestāžu savstarpējo tīklu jeb klasteru veidošana ir viens no veidiem kā kvalitatīvi veicināt sociālekonomisko situāciju reģionā. Klusters ir galvenais mūsdienu ekonomiskais instruments inovācijās, jaunu tehnoloģiju izmantošana menedžmentā, teritoriālās ekonomikas salīdzinošo priekšrocību veidošanā (*Voronovs, Petrova, 2006*). Pieeja ir pietiekami attīstīta gan ekonomiskajā teorijā, gan praksē, īpaši ES valstīs (Lielbritānijā, Dānijā, Somijā utt.). ES valstīs klasteri ir svarīgs

inovāciju un uzņēmumu konkurētspējas attīstības elements. Ņemot vērā, to, ka vislielākā klasteru nozīme ir inovāciju stadijā, nākotnē Dienvidlatgales attīstībā uzmanība ir jāvelta klasteru izveidei un attīstībai subreģiona teritorijā. Kā perspektīvus Dienvidlatgales ekonomikas stabilas attīstības klasterus darba autore iesaka veidot: loģistikas klasteri (cilvēku un kravas, auto, dzelzceļa, avio pārvadājumu izveide), ražošanas klasteri (būvmateriāli, tekstils, metālizstrādājumi), bioproduktu klasteri (zivju, gaļas, stādu, augu, augļu, dārzeņu), inženiertehnoloģisko, meža un tūrisma klasterus. Klasteru pieeja uzsvēr, ka konkrētās saimnieciskās teritorijas (pilsēta, novads, reģions) ražošanas struktūrai jāattīstās tā, lai vienas ekonomikas nozares produkciju varētu izmantot citu nozaru darbībā. Darba autore uzskata, ka ir jāakcentē, jāvirza un jāstimulē klasteru veidošanās tieši reģionos, īpaši mazāk attīstītajos. Lai arī šķiet, ka reģioni vēl īsti nav spējīgi patstāvīgi izstrādāt un realizēt lielus projektus, process ir jāstimulē, lai reģionos veidotos pieredze, būtu aktivitātes un veidotos dažādas inovācijas un ciešāka sadarbība, kooperācija. Dienvidlatgalē visperspektīvāk klasterus būtu veidot pierobežā, jo teritorija atrodas uz robežas ar Krieviju, Baltkrieviju un Lietuvu. Ir jāveido daudzveidības attīstības princips, kas sniedz iespēju izmantot dažādu apjomu un iespēju potenciālu, kas ir pieejams Dienvidlatgalē.

Pēc būtības, Dienvidlatgale savu konkurētspējas priekšrocību spēku un unikālo izvietojumu ar orientāciju uz citiem Latvijas reģioniem, ES, NVS valstīm var sekmīgi izmantot vairākos virzienos. 5.1 tabulā ir parādīta Dienvidlatgales subreģiona perspektīvo tautsaimniecības attīstības virzienu analīze vietējā un starptautiskajā telpā.

5.1. tabula

Dienvidlatgales prioritāro tautsaimniecības virzienu analīze vietējā un starptautiskajā telpā

Attīstības virziens	Subreģiona daļa	Izmantojamās priekšrocības	Mērķa tirgi	Attīstības nosacījumi
Lauk-saimniecība, zivsaimniecība	Lauksaimniecības teritorijas.	-piena-gaļas ražošanas tradīcijas; -zivkopības tradīcijas; -labvēlīgi ekoloģiskie apstākļi; -bezdarba līmeņa samazināšana laukos.	Austrumlatgales, Rīgas, Zemgales, Vidzemes iedzīvotāji. Citu Eiropas valstu iedzīvotāji, Krievija, NVS valstu iedzīvotāji. Investori.	Produkcijas kvalitātes paaugstināšana; līdzekļu piesaiste no ES Struktūrfondiem; jaunu tehnoloģiju apgūšana, inovāciju ieviešana; reklāma un produkcijas virzīšana ārvalstīs.
Rūpniecība, ražošana	Galvenokārt Daugavpils pilsēta. Papildus - subreģiona pilsētas (Ilūkste, Līvāni, Preiļi utt.).	-vieglās un mašīnbūves rūpniecības tradīcijas; -augstākās izglītības pieejamība subreģionā; -atjaunojamo dabas resursu lielie krājumi (smilts, grants, kūdra, sapropelis utt.); -lēts darbaspēks.	Austrumlatgales, Rīgas, Zemgales, Vidzemes reģionu celtniecības uzņēmumi, vieglās rūpniecības un pārtikas preču patērētāji. ES, Krievijas, NVS valstu sabiedrības, vieglās rūpniecības un pārtikas preču patērētāji.	Investoru piesaiste; ceļu infrastruktūras attīstība, rekonstrukcija; lidostas būvniecība; ES fondu līdzekļu piesaiste; nepieciešamo zināšanu apguves iespējas; uzņēmējdarbību veicinošas valsts fiskālās politikas ieviešana; darba kvalitāte un korporatīvā sociālā atbildība.

5.1. tabulas nobeigums

Attīstības virziens	Subreģiona daļa	Izmantojamās priekšrocības	Mērķa tirgi	Attīstības nosacījumi
Mežizstrāde, kokapstrāde	Visa subreģiona teritorija	-kokapstrādes un amatniecības tradīcijas; -kokmateriālu apjomi; -Krievijas, Baltkrievijas un Lietuvas robežu tuvums.	ES, Krievija, NVS valstis	Amatniecības tradīciju nodošana nākamajām paaudzēm; līdzekļu piesaiste no ES Struktūrfondiem; produktu ar augstu pievienoto vērtību ražošanas veicināšana.
Loģistika, transporta pakalpojumi	Pārsvarā pilsētas (Daugavpils, Līvāni, Krāslava), to apkārtnē un Krāslavas, Daugavpils novadu pierobežā	-ģeogrāfiskais stāvoklis, Krievijas, Baltkrievijas, Lietuvas robežu tuvums; -transporta stratēģiskie koridori „Austrumi-Rietumi” un „Ziemeļi-Dienvidi”; -sazarots dzelzceļa mezgls; -daudz nacionāla vide.	Vietējās un starptautiskās loģistikas, kravu pārvadājumu un transporta pakalpojumu sabiedrības, ekspeditori. Investori.	Ceļu infrastruktūras attīstība, rekonstrukcija; lidostas būvniecība; muitas noliktavu celtniecība robežu un dzelzceļa staciju tuvumā; industriālo parku veidošana uz bijušo rūpnīcu bāzes; nozares izglītības pieejamība subreģionā; investoru piesaiste; reklāma un pakalpojumu virzīšana ārvalstīs.
Bioloģisko zinātņu ieleja	Visa subreģiona teritorija	-ģeogrāfiskais stāvoklis, ūdens, meža resursu, faunas un floras bagātība, klimats; -DU bioloģijas zinātņu tradīcijas un pieredze; -aizsargājamo augu un dzīvnieku sugu esamība; -īpaši aizsargājamo dabas teritoriju daudzums.	Starptautiskās bioloģisko zinātņu sabiedrības, izglītības un zinātnes iestādes. Investori.	Līdzekļu piesaiste no ES Struktūrfondiem; investoru piesaiste; reklāma un informācija; nozares izglītības kvalitātes veicināšana.

Avots: Autores veidota tabula

Darba autore ir veikusi Dienvidlatgales prioritāro tautsaimniecības virzienu sīkāku analīzi – katru virzienu skatot pa potenciālajām nozarēm un nosakot nozares labvēlīgāko attīstības novada teritoriju, virzienu nozaru grafiski attēlojumi ir pieejami darba 18. pielikumā.

Attīstības virzienu sīkāks izklāsts:

Lauksaimniecība, zivsaimniecība. Lauksaimnieciskā ražošana ir lauku iedzīvotāju eksistences un labklājības pamats. Lauksaimniecības zemes kvalitāte nosaka lauksaimniecības virzienu konkrētā teritorijā. No lauksaimniecības un zivsaimniecības nozarēm darba autore iesaka Dienvidlatgalē attīstīt:

Piensaimeniecība – Daugavpils, Krāslavas, Dagdas, Preiļu, Riebiņu un Līvānu novados.

Gaļas lopkopība – Daugavpils (Maļinovas, Naujenes pagasti), Ilūkstes, Krāslavas, Aglonas, Preiļu, Riebiņu un Līvānu novados.

Graudkopība – Daugavpils, Ilūkstes, Krāslavas un Dagdas (īpaši pierobežas zonā), Preiļu, Vārkavas, Riebiņu (Galēnu, Sīlukalna, Stabulnieku pagasti) un Līvānu novados.

Augļkopība – Daugavpils, Dagdas, Ilūkstes, Vārkavas un Līvānu novados.

Dārzenkopība – Daugavpils, Dagdas, Ilūkstes, Preiļu, Vārkavas un Līvānu novados.

Zivsaimniecība – Aglonas (Aglonas pagasts), Dagdas (Asūnes un Andzeļu pagasti), Krāslavas (Krāslavas, Aulejas, Skaistas, Robežnieku, Kombuļu pagasti), Daugavpils

(Demenes, Kalupes, Medumu, Skrudalienas un Višķu pagasti) un Riebiņu (Rušonas pagasts) novados.

No netradicionālajām nozarēm:

Bioloģiskā lauksaimniecība – Aglonas, Riebiņu, Preiļu, Vārkavas, Krāslavas, Dagdas un Līvānu novados.

Aitkopība – akcentējot kalnainākās, paugurainākās un no pilsētām, ciematiem attālākās teritorijas Ilūkstes, Krāslavas, Aglonas un Riebiņu novados. Aitkopības attīstība nozīmē ne tikai aitu audzēšanu, bet iegūto izejvielu pārstrādes struktūras izveidi. Esošajā situācijā darbojas tikai viens uzņēmums visā Latgales reģionā – Preiļos, kas pārstrādā vilnu un ražo dziju un dzijas izstrādājumus. Diemžēl uzņēmums strādā valsts iekšzemes tirgū jo: „lielo nodokļu, muitas birokrātijas un preču eksportēšanai nepieciešamo kvalitātes sertifikātu dēļ par jauniem tirgiem ārvalstīs uzņēmums nesapņo” (Kirillova, 2010).

Zirgkopība – Dienvidlatgales teritorijā zirgkopības tradīcijas ir izkoptas Dagdas un Riebiņu (Riebiņu pagasts) novados, kuras perspektīvā būtu nepieciešams turpināt un vēl vairāk attīstīt.

Sēņu audzēšana – Daugavpils un Krāslavas novados.

Gliemežu audzēšana – Riebiņu un Daugavpils novados.

Dzērveņu audzēšana – akcentējot novadus ar purvainām un dzērveņu audzēšanā perspektīvām teritoriju platībām – Līvānu (Līvānu pagasts), Vārkavas (Vārkavas pagasts), Preiļu (Pelēču pagasts), Riebiņu (Sīļukalna, Rušonas pagasti), Aglonas (Kastuļinas pagasts), Krāslavas (Kaplavas, Robežnieku, Skaistas pagasti), Dagdas (Asūnes, Svariņu, Andzeļu, Bērziņu, Ezernieku pagasti), Daugavpils (Ambeļu, Dubnas, Kalkūnes, Kalupes, Līksnas, Maļinovas, Naujenes, Nīcgales, Vaboles pagasti) un Ilūkstes (Subates pagasts) novados.

Mājputnu (zosis, strausi u.c.) audzēšana – akcentējot Krāslavas, Dagdas, Daugavpils un Ilūkstes novadus.

Ārstniecisko augu audzēšana – Dagdas, Daugavpils, Krāslavas, Aglonas un Riebiņu novados.

Šķiedras kaņepju audzēšana un pārstrāde – Krāslavas, Dagdas un Daugavpils novados. Pārstrāde veicama kompleksi, izveidojot izejvielu pārstrādes struktūru un piedāvājot produktu ar iespējami augstāku pievienoto vērtību. Pārstrādes infrastruktūras izveide un to izvietošana ir iespējama, pārstrukturizējot, rekonsukturējot un reorganizējot esošās, nedarbojošās lina pārstrādes ražotnes, rūpnīcas un teritorijas.

Stādaudzētavas – akcentējot Daugavpils un Ilūkstes novadus.

Biškopība – Preiļu, Aglonas, Ilūkstes, Dagdas un Krāslavas novados.

Pieaugošais pieprasījums un eksporta potenciāls attiecībā uz augstas kvalitātes piena produkciju, augļiem un dārzeņiem, sēnēm rada iespēju attīstīt ražošanu un uzsākt patērētājiem orientētu mārketingu. Dienvidlatgalē nozīmīgākā lauksaimniecības preču ražošanas nozare ir piena nozare. Izmantojot pieaugošo pieprasījumu pēc ekoloģiski tīriem produktiem un netradicionāliem lauksaimniecības produktiem (sēnes, trušu, zosu gaļa utt.) un pieaugošo pieprasījumu pēc dabas produktiem (ārstniecisko augu audzēšanas iespēja) teritorijā ir iespēja paplašināt lauksaimniecības produkcijas ražošanu. Ņemot vērā ekoloģiski tīro vidi un minimālo dažādu ķīmikāliju pielietojumu lauksaimniecībā, Dienvidlatgalei ir perspektīva saražot produktus izcelt ar ekoloģiskā, bioloģiskā produkta zīmolu. Šis ieteikums attiecas ne tikai uz lauksaimniecības jomu, bet arī ražošanu un tūrismu.

Rūpniecība, ražošana. Rūpniecībai valstī ir vitāli svarīga loma ārējās tirdzniecības bilances uzlabošanā. Rūpniecības loma Dienvidlatgales ekonomikā pēdējos gados pieaug, lielākie ražošanas uzņēmumi koncentrēti Daugavpilī.

No rūpniecības, ražošanas nozarēm darba autore iesaka Dienvidlatgalē attīstīt:
Vieglā rūpniecība – Daugavpils, Krāslavas, Preiļu, Līvānu, Dagdas, Ilūkstes pilsētās un Dubnas, Maļinovas ciematos.

Metālapstrāde – Daugavpils, Ilūkstes pilsētās un Daugavpils novadā (Kalkūne).

Mašīnbūve – Daugavpils pilsētā.

Pārtikas ražošana un pārstrāde – Daugavpils, Krāslavas, Dagdas, Preiļu, Līvānu, Ilūkstes, Subates pilsētās un Aglonas, Dubnas, Kalkūnes, Naujenes ciematos.

Ķīmiskā rūpniecība – Daugavpils un Līvānu pilsētās.

Būvmateriālu ražošana - Daugavpils un Līvānu pilsētās.

Augsto tehnoloģiju produktu ražošana – Daugavpils un Preiļu pilsētās.

Celulozes rūpniecība – Daugavpils novada pierobežas zonā pie Baltkrievijas robežas (celulozes rūpnīcas izbūve) un Līvānu pilsētā.

Naftas pārstrādes rūpnīca – Daugavpils novada teritorijā.

HES būvniecība – Daugavpils pilsētā vai Daugavpils novada teritorijā.

Ražošanas un rūpniecības jomās Dienvidlatgale var izmantot teritorijas un vides priekšrocības – nosacīti tīro un ekoloģisko vidi. Ekoloģiskas vides akcentēšana var tikt izmantota dažādu pārtikas produktu ražošanā, piemēram, pētāmās teritorijas daba un tīrā vide var asociēties ar pārtikas produkcijas kvalitāti un ekoloģiskumu, ko, konkurējot ar citu teritoriju produkciju, Dienvidlatgale var izmantot kā būtisku priekšrocību ne tikai valsts mēroga pārtikas produktu tirgus iekarošanā, bet arī eksportējot precī uz ārvalstīm. Kā nozīmīgu pievienoto vērtību vietējam produktam sniedz arī amatnieku radītie vietējie izstrādājumi.

Mežistrāde, kokapstrāde. Mežsaimniecība, mežrūpniecība un kokapstrāde ir vienas no plašākajām visa Latgales reģiona rūpniecības nozarēm. Kokmateriāli ir nozīmīga izejviela zāģmateriālu, celtniecības materiālu un mēbeļu ražošanā, kā arī celulozes un papīra ražošanā. Mūsdienās kokapstrādes rūpniecība tiek orientēta uz augstas apstrādes pakāpi un kvalitāti ražošanā.

Mežistrādē visaugstākais mežu īpatsvars novērojams Līvānu novada Līvānu pagasta teritorijā, Krāslavas novada Kaplavas un Ūdrīšu pagastu teritorijās, Ilūkstes novada Dvietes pagasta teritorijā, Aglonas novada Aglonas pagasta teritorijā, Dagdas novada Andrupenes, Bērziņu, Ķepovas, Svriņu, Šķaunes pagastu teritorijās, un Daugavpils novada Nīcgales, Salienas un Vaboles pagastu teritorijās.

Kokapstrādes uzņēmumi - Daugavpils, Krāslavas, Līvānu, Preiļu, Subates pilsētās un Vārkavas, Maļinovas, Līču, Dubnas, Līksnas, Nīcgales, Kalkūnes, Pieniņu, Gailīšu ciematos, un Aglonas (Aglonas pagasts), Līvānu (Līvānu pagasts), Krāslavas (Kalniešu, Piedrujas, Ūdrīšu, Krāslavas pagasti), Ilūkstes (Ilūkstes, Eglaines pagasti), Dagdas (Andrupenes, Konstantinovas, Svriņu, Šķaunes pagasti) novadu teritorijās.

Loģistika, transporta pakalpojumi. Daudzās valstīs plaši izmanto teritorijas izdevīgo ģeogrāfisko izvietojumu kā galveno priekšrocību. Dienvidlatgales ģeogrāfiskais izvietojums kā priekšrocība netiek pilnībā realizēta, kaut gan tā var tikt izmantota vairākās uzņēmējdarbības aktivitātēs. Kā vienu no potenciālajiem attīstības virzieniem darba autore piedāvā attīstīt transporta un loģistikas pakalpojumu darbību. Ne tikai Dienvidlatgale, bet visa Latgale, kļūstot par loģistikas un rūpniecības centru, var palielināt pievienoto vērtību precēm, kas šo reģionu šķērso, ne vien būt tām sākuma punkts, kā tas ir pašreiz.

Dienvidlatgales teritoriju šķērso vairāki starptautiskas nozīmes transporta koridori un dzelzceļa tranzītkoridori. Tas rada labus potenciālos priekšnoteikumus transporta un loģistikas uzņēmējdarbības attīstībai Dienvidlatgalē. Teritorija perspektīvā varētu kļūt par tiltu starp austrumiem un rietumiem ar labi attīstītu infrastruktūru un kvalitatīviem pakalpojumiem. 2006.-2007. gadu laika posmā LRAA jau veica nelielu pētījumu ES

fondu projekta ietvaros „Tehnoloģisko parku un loģistikas centru attīstība Latgales reģionā” (*Pētījums. Tehnoloģisko..., 2009*) (daļa no projektā veiktajām aktivitātēm). Lai arī pētījuma veicēju uzskats bija, ka dotajā brīdī loģistikas un transporta pārvaldījumu pakalpojumi nav aktuāli, darba autore uzskata, ka minētajiem pakalpojumiem Dienvidlatgales teritorijā ir reālas attīstības iespējas. Tā kā teritorija atrodas vairāku svarīgu un nozīmīgu transporta maršrutu krustojumā, ir jāizmanto teritorijas sniegtās priekšrocības. ES un Krievijas imports paver iespēju preču atkārtotai, sīkākai iepakšanai, to savākšanai un komplektēšanai dažādiem piegādes punktiem un atmuitošanai. Veiksmīgā atrašanās vieta uz robežas starp ES un Krieviju ļauj sabiedrībām, kuras nav ES rezidentes, Dienvidlatgalē izvērst ražošanas jaudas, gūstot labumu no labvēlīga muitas režīma vai sniedzot pakalpojumu kravu sagatavošanā un muitas formalitāšu kārtošana eksportam uz Krieviju, NVS vai Centrālāzijas valstīm. Tāpat arī transporta infrastruktūra un lidostas celtniecība Daugavpils novada Locikos sniedz iespēju vietējiem ražotājiem veikt savlaicīgu preču, materiālu piegādi un tūristu pieplūdumu. No transporta (auto, vilcieni, lidmašīnas) infrastruktūras un transporta plūsmām teritorijas attīstība tiktu veicināta vairākos virzienos – jaunu darba vietu radīšana, vietējo autotransporta uzņēmumu izveide un darbība, tūrisma un apkalpojošās jomas aktivitātes paaugstināšana (viesnīcas, tūrisma organizēšanas iestādes, uzņēmumi un mītnes, tehniskās apkopes stacijas, degvielas uzpildes stacijas, ēdināšanas uzņēmumi), reģiona ražotāju piekļuve tirgiem un potenciālo loģistikas centru izveide. Loģistikas centru izveide akcentējama tranzīta autoceļu un dzelzceļu posmiem:

- A6 Rīga-Daugavpils-Krāslava-Baltkrievijas robeža (Pāternieki) – Līvānos, Daugavpilī, Krāslavā un Krāslavas pierobežā.
- A13 Krievijas robeža (Grebņeva)-Rēzekne-Daugavpils-Lietuvas robeža (Medumi), kas ir Eiropas ceļu tīkla E 262 (Kauņa-Ukmerģe-Daugavpils-Rēzekne-Ostrova) daļa – Daugavpilī un Daugavpils novada pierobežas teritorijā.
- Dzelzceļa posms Vitebska-Indra-Daugavpils-Krustpils-Rīga – Indras ciematā, Daugavpilī un Līvānos.
- Dzelzceļa posms Sanktpēterburga-Kārsava-Rēzekne-Daugavpils-Eglaine-Klaipēda/Kurcums-Viļņa – Krāslavā.

Dzelzceļa koridori izvietoti paralēli diviem iepriekšminētajiem galvenajiem autoceļiem un loģistikas parku izveide var tikt izmantota abpusēji. Tranzītkoridoriem, kas šķērso teritoriju, būs nepieciešama tranzītpakalpojumu, un kravu loģistikas attīstība. Līdz ar to loģisks risinājums Dienvidlatgalē būtu izmantot teritorijas, atrašanās vietas, ceļu infrastruktūras radītās priekšrocības un attīstīt loģistikas un transporta pakalpojumu nozari.

Transporta pakalpojumu nozarē Dienvidlatgalē akcentējamās Daugavpils, Krāslavas, Ilūkstes, Preiļu un Līvānu pilsētas.

Lai attīstītu minēto pakalpojumu darbību teritorijās ir jāņem vērā četri būtiski trūkumi un faktori, kuri samazina Dienvidlatgales teritorijas pievilcīgumu un mazina nozares straujāku attīstību – pieredzes trūkums kā transporta un loģistikas centram un nepieciešamās liela mēroga investīcijas, infrastruktūras kvalitātes uzlabošana un ceļu pārbūve, un nepieciešams valsts atbalsts un ieinteresētība šāda centra veidošanai visā Latgales teritorijā.

Bioloģisko zinātņu ieleja. Bioloģiskā daudzveidība Dienvidlatgalē, ir akcentējama kā viens no prioritārajiem attīstības virzieniem. Aizsargājamo augu un dzīvo organismu izpētei ir pietiekams potenciāls, lai Dienvidlatgalē veidotu bioloģisko zinātņu ieleju ar DU kā vadošo iestādi. Starptautiskā līmenī Latvijai, kā ar mežu teritorijām bagātai teritorijai, kas absorbē arī citu valstu CO₂ izmešus, svarīgi vides resursu nenoplicinošu dinamiku padarīt par tirgus attiecību sastāvdaļu. Šādā, pavisam praktiskā līmenī,

Dienvidlatgali var veidot kā „zaļu” un videi draudzīgu teritoriju. Saskaņā ar Jēlas universitātes veikto pētījumu *Environmental Performance Index (EPI)* vēl pavisam nesen – 2008. gada pētījumā Latvija tika atzīta par 8. *zaļāko* valsti pasaulē. 2010. gadā publicētajā pētījumā mūsu rādītāji ir zemāki – 21. vieta pasaulē (*Zaļā Latvija, 2010*). Latgalē ir 53 valsts nozīmes īpaši aizsargājamās dabas teritorijas un 159 dabas pieminekļi, kā arī liels skaits vietējās nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju, šeit ir ievērojama aizsargājamo augu un sugu daudzveidība. Vislielākais īpaši aizsargājamo dabas teritoriju īpatsvars ir Daugavpils rajonā, kur izvietotas vairākas augstākās izglītības iestādes, tostarp Daugavpils Universitāte. Līdz ar to loģisks teritorijas attīstības virziens ir ekoloģiskas un daudzveidīgas vides saglabāšana, ko perspektīvā spētu saglabāt izveidojot bioloģisko zinātņu ieleju. Bioloģisko zinātņu ieleja darbotos kā dabas zinātņu un izpētes praktiskā teritorija. Minētās zinātņu ielejas centrs tiktu veidots Daugavpils Universitātē. Bioloģisko zinātņu ielejas izveide akcentētu ekoloģiskuma saglabāšanas ideju pētāmajā teritorijā un veicinātu dažādu produktu ar augstu pievienoto vērtību ražošanu lauksaimniecības, zivsaimniecības, rūpniecības un tūrisma nozarēs, kas veidotu apļveida sadarbību, kooperāciju starp Dienvidlatgales attīstības virzieniem. Veicot padziļināto interviju ar Daugavpils Universitātes Zinātņu prorektori un Sociālo zinātņu fakultātes asociēto profesori Dr.oec. E. Jermolajevu, darba autorei tika apliecināts, ka Bioloģijas zinātņu ielejas izveide Dienvidlatgalē ir perspektīvs risinājums, ko iespējams īstenot Daugavpils Universitātes Sistemātiskās bioloģijas institūtā ar Eiropas piedāvāto projektu palīdzību.

Papildus nozares, kas netiek uzrādītas Dienvidlatgales attīstības virzienu grafiskajā attēlojumā nav uzskatāmas kā prioritārās. Tās veidojamas tikai kā papildus nodarbošanās kādai pamatnozaarei. Būtiskākā šāda papildus nozare ir tūrisms. Dienvidlatgales tūrisma jomas uzņēmēji ir uzkrājuši pietiekami labu pieredzi, attīstot lauku tūrisma, izmantojot teritorijas dabas resursus un piedāvājot dažāda veida aktīvo atpūtu dabā. Atpūta Dienvidlatgalē galvenokārt attiecas uz lauku tūrisma un aktīvas atpūtas veidiem dabā. Tiek uzsvērts arī reliģiskais tūrisms (15. augusta svētki Aglonā) un reģiona tradīcijas. Kultūrvēsturiskajiem objektiem uzmanība tiek pievērsta mazāk, neskatoties uz to, ka potenciāls šajā virzienā ir ievērojams. Tūrisma nozare visbiežāk orientējas uz vietējo, Latvijas iedzīvotāju mērķtirgu. Darba autore tūrisma produktu izveidē iesaka izmantot mūsdienās pieaugošo interesi par ekotūrisma, dabas tūrisma un akcentu likt vairāk uz ārvalstu tūristu mērķtirgu. Tam pakārtoti būtu nepieciešams sakārtot un uzlabot teritorijas infrastruktūru un realizēt lidostas celtniecību Daugavpilī. Tas sniegtu ievērojamu ieguldījumu ne tikai tūrisma nozares attīstībai.

Izpētot esošo situāciju, piedāvāto un iespējamo tūrisma produktu un apkārtējās vides jomā, darba autore secina, ka tūrisms nevar būt Dienvidlatgales prioritārais attīstības virziens. Valsts, reģiona klimats veido salīdzinoši mazu tūrisma labvēlīgu laika periodu – īsais vasaras periods. Pārējos gadalaikos subreģions nespēj piedāvāt masveida tūrisma produktus – šeit nav lielu kalnu, ir samērā bargas ziemas, lietus periodi. Tas var piesaistīt tikai ekstrēmā tūrisma cienītājus, kādu ir maz. Vēl tūrisma attīstībai būtiska problēma ir lielā odu, moskītu koncentrācija valstī, īpaši koncentrētās teritorijās pie ūdeņiem, kāda ir Dienvidlatgale. Reflektējot Īrijas valsts piemēru, Dienvidlatgalē varētu attīstīt B&B (*Bed and Breakfast*) jeb „Gultasvieta un Brokastis” piedāvājumu saimniecībās kā papildus nozari. Attīstot teritorijā loģistikas un kravu pārvadājumu nozari, arī aktīvo laika pavadīšanu (riteņbraukšanas maršruti, ģimeņu tūrisms ar auto u.c.) tas veicinātu B&B pieprasījumu.

Tūrisma jomā attīstības perspektīvas ir Daugavpils, Krāslavas, Preiļu, Līvānu, Ilūkstes, Dagdas pilsētās un Aglonas, Līksnas ciematos, un Līvānu novada Jeriskas pagastā, Preiļu novada Aizkalnes pagastā, Riebiņu novada Riebiņu un Rušonas pagastos,

Krāslavas novada Kaplavas, Robežnieku, Krāslavas, Skaistas pagastos, Vārkavas novadā, Ilūkstes novadā, Aglonas novada Aglonas, Šķeltovas pagastos, Dagdas novada Andrupenes, Dagdas, Ezernieku pagastos un Daugavpils novada Kalupes, Medumu, Naujenes, Nīcgales, Salienas, Skrudalienas un Sventes pagastos.

Truškopības nozarei ir pietiekams attīstības potenciāls, bet, tāpat kā aitkopība, tā ir attīstīties spējīga nozare, ja tiek radīta produkta pārstrādes sistēma – trušu ādiņu apstrāde un no tām jaunu produktu radīšana. Perspektīvas nozares attīstībai ir Preiļu, Riebiņu (Riebiņu pagasts), Krāslavas (Robežnieku pagasts), Daugavpils (Vaboles, Nīcgales pagasti) un Līvānu (Turku pagasts) novados.

Dienvidlatgales tautsaimniecības stratēģisko **virzienu attīstības nosacījumi** (skat. 5.1. att.) ir būtiski attīstības veicinātāji teritorijā. Lielākā daļa problēmu, kas saistītas ar attīstības aktivitātēm pētāmajā teritorijā ir tādas, ko var atrisināt valsts un pašvaldību līmenī. Lielākā ne tikai Dienvidlatgales, bet visas Latgales reģiona problēma ir saistīta ar to, ka no valsts puses, salīdzinot ar visiem reģioniem, tiek veltīta minimāla uzmanība. Tas attiecas gan uz valsts atbalstu uzņēmējdarbības uzsākšanas jomā, gan tās attīstībai, gan cilvēkresursu attīstībai, gan investīciju ziņā, gan informācijas sniegšanā. To norādīja aptaujas rezultāti un ekspertu vērtējums. Dienvidlatgales nepietiekamā finanšu kapacitāte nenodrošina nedz ekonomisko, nedz sociālo attīstību teritorijā. Kvalitatīvā pētījuma eksperti uzskata, ka valsts līmenī vislabākais atbalsts uzņēmējiem no valsts ir radīt vidi uzņēmējdarbībai, kurā var pilnveidoties un attīstīties, nevis nīkuļot. Tādā vidē ietilpst saprātīga, sakārtota nodokļu sistēma, birokrātijas aparātu mazināšana valsts institūcijās, to optimizācija, sistēmas vienkāršošana jebkura veida iesniegumiem un projektu izskatīšanas optimizācija, visa veida infrastruktūras (ceļu, informācijas tehnoloģiju, gāzes padeves, komunālā utt.) sakārtošana, uzlabošana, rekonstrukcija un attīstība, uzņēmējdarbības inkubatoru attīstība, „sēklas fondu” ieviešana, lauksaimniekiem platību maksājumu apjoma līdzsvarošana ar ES vidējo līmeni, akcentēts atbalsts mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, jaunu dinamisku uzņēmumu attīstības stimulēšana utt. Valstij jārada tādi apstākļi, lai iedzīvotāji vēlētos palikt, jānodrošina, lai Dienvidlatgales pierobežas teritorijā dzīvotu un strādātu jauni un izglītoti cilvēki.

Darba autore izvirza vairākus būtiskus Dienvidlatgales attīstības nosacījumus.

Valsts iestāžu darba optimizācija. Radot un nostiprinot valsts pārvaldes darbiniekos ieinteresētību un reālu, ilgtspējīgu rīcību teritoriju attīstībā un attīstības līdzsvarošanā, un birokrātijas mazināšanā. Šī apgalvojuma nozīmīgumu ilustrējošs piemērs ir redzams Īrijas valdības rīcības un valsts attīstības tempos, sociālekonomiskajos rādītājos.

Uzņēmējdarbībai labvēlīga fiskālā politika. Uzņēmējdarbības sektora konkurētspēja nevar attīstīties bez uzņēmējdarbībai labvēlīgas vides un to lielā mērā nosaka esošā fiskālā politika. Fiskālās politikas maiņu par labu uzņēmējdarbībai uzsver kvantitatīvā pētījuma respondenti, Dienvidlatgales iedzīvotāji. Kā viens no iespējamajiem atbalsta pasākumiem ne tikai Dienvidlatgales, bet visas valsts uzņēmējiem ir progresīvā nodokļa ieviešana. Igaunijas, Lietuvas un Polijas valstis to ieviesušas ievērojami agrāk, turklāt bez SVF norādēm. Piemēram, progresīvais IIN ieviešanas piemērs ir Polijas Republika. Fakti apstiprina, ka poļi atgriežas no Īrijas, Lielbritānijas dzimtenē, līdz ar to valstī pieaug vidusšķiras iedzīvotāju skaits. Diemžēl Latvijā esošā situācija norāda, ka cilvēki emigrē un līdz ar to vidusšķiras iedzīvotāju skaits strauji samazinās, valsts zaudē ne tikai jaunus, bet arī izglītotus un profesionālus cilvēkus. Kaimiņvalstis – Lietuva un Igaunija šajā situācijā ir jāuztver kā konkurenti.

Kvalitatīvā pētījuma eksperti atzīst, ka mikrouzņēmuma nodoklis (9%) nav atbalsts uzņēmējdarbībai, jo nākotnē, uzsākot uzņēmējdarbību kā mikrouzņēmumam norāda, ka uzņēmējs, neveiksmes gadījumā, nav tiesīgs saņemt bezdarbnieka pabalstu

un papildus zaudē iespēju uz pensijas saņemšanu. No uzņēmējdarbības viedokļa, ja nodokļu sistēma Latvijā nebūs elastīga un kopējais slogs pieaugs, uzņēmēji ilgtermiņā būs zaudētāji. Tāpat arī PVN likmes esošais paaugstinājums nav vienīgā problēma, kura ietekmē uzņēmēju domas par turpmākajiem darbības plāniem. Par nodokļu jautājumu precīzi izteicies franču filozofs, apgaismotājs Šarls Monteskijs: „Nodokļu jautājumā jāņem vērā nevis tas, ko tauta spēj dot, bet gan tas, ko tauta spēj dot vienmēr”. Paaugstinot nodokļus, pastāv pamatots risks, ka valstī būs ilgs stagnācijas periods.

ES atbalsta pasākumi. No ES sniegtā papildus iespēja attīstīt reģionus un teritorijas, ir ES subsīdijas un Struktūrfondi. Analizējot ES fondu statistiskos datus par laika periodu no 2004. līdz 2008. gadam, redzams, ka līdzekļu sadale bijusi krasī neproporcionāla – Rīgas reģions (Rīgas pilsēta un Pierīga) saņēma 55% no visiem ES līdzekļiem (summēti gan projekti, kas realizēti Rīgas reģionā, gan nacionālā mēroga projekti). Latgale saņēmusi vismazāko finansējuma daļu – tikai 9%, bet pārējie līdzekļi tika sadalīti vairāk vai mazāk līdzīgi starp Zemgali (12%), Vidzemi (11%) un Kurzemi (14%) (*Saskaņā ar...*, 2009), to uzsver arī kvalitatīvā pētījuma eksperti. Tas ir fakts, kas liecina, ka valstī ir ļoti vāji attīstīta reģionālā attīstība un trūkst valsts ieinteresētības vāji attīstīto teritoriju attīstībai, trūkst ilgtspējīga visas valsts teritorijas līdzvērtīga attīstības redzējuma. Būtiskas problēmas rada arī sarežģījumi banku kredītpolitikā, jo bieži vien, ja uzņēmumam ir pieeja ES fondu projektu realizācijai, tos realizējot, ir jāiegulda savi līdzekļi, kur summas parasti nav mazvērtīgas. Tāpat arī nav attaisnojams un atbalstāms ES subsīdiju piešķirtās summas apjoms, kas ir viens no zemākajiem starp ES valstīm. Tikai izlīdzinot un ieviešot vismaz vidējos subsīdiju maksājumu rādītājus, kādi ir citās ES valstīs, ir iespējama lauksaimniecības un zivsaimniecības kvalitatīva attīstība.

Pētot iespēju nosakot labvēlīgākus ES fondu projektu un subsīdiju maksājumu atbalsta nosacījumus Dienvidlatgalei, visai Latgalei, eksperti norāda, ka pārējie reģioni valstiskā līmenī to neakceptē, kas norāda uz valsts reģionu solidaritātes trūkumu un nevēlēšanos mainīt esošo situāciju. Iemesls tam ir meklējams jautājumā par konkurences veidošanos un atbalsta finanšu novirzi no pārējiem reģioniem

Eksporta attīstība. Uzņēmējdarbība un vietējās saražotās produkcijas eksporta veicināšana ir svarīgi nosacījumi Dienvidlatgales attīstības paaugstināšanai. Stokholmas Ekonomikas augstskolas un Hārvarda universitātes Stratēģijas un konkurētspējas institūta pārstāvis (Zviedrija) Kristians Ketels (Christian H.M.Ketels) norāda, ka Latvijā patlaban trūkst izteikti spēcīgu eksportspējīgu uzņēmumu, valdībai līdz šim nav bijusi stratēģija, kā radīt šādas konkurētspējīgas nozares un kā atbalstīt uzņēmumus (*Latvijai jāatrod...* 2010). Dienvidlatgalē ir eksportspējīgi uzņēmumi, taču trūkst tādu produktu, kas pasaules tirgū būtu atšķirīgi un konkurētspējīgi. Apstākļos, kad valstī ir augsts teritoriju attīstības neviendabīgums pat tik teritoriāli mazā valstī kā Latvija, visa Latgales reģiona konkurētspējas veidošana rada būtisku problēmu ne tikai vietējā, bet arī nacionālā līmenī, jo tas var bremsēt valsts kopējo attīstību un konkurētspējas veidošanu starptautiskajos tirgos. Diemžēl reālā situācija valstī norāda, ka Latvijā ilgstošā laika periodā nav izveidoti iedarbīgi atbalsta instrumenti arī eksporta darbības veicināšanai. Vidēja termiņa perspektīvā jāizstrādā programma eksporta veicināšanai – jaunu uzņēmumu atbalstīšana, jaunu produktu izstrāde, jaunu noieta tirgu meklēšana, izstāžu atbalsta vienkāršošana un paplašināšana (*Uzņēmēju plāns...*, 2010). Dienvidlatgales uzņēmēju produkcijas ražošana ar iespējami augstāku pievienoto vērtību un tās eksportēšanu uz Eiropas, Krievijas un NVS valstīm būtiski veicinātu produktu noieta un pieprasījumu, kas savukārt sekmētu jaunas produkcijas ražošanu un attīstību.

Korporatīvā sociālā atbildība. Iedzīvotāju un uzņēmēju korporatīvā sociālā atbildība ir viens no priekšnoteikumiem teritorijas mērķtiecīgai attīstībai. Tā ir laba

uzņēmējdarbības prakse, kas demonstrē uzņēmuma vērtības un principus un parāda, ka uzņēmums brīvprātīgi ir iekļāvis sociālās, vides un cilvēktiesību vērtības savā ikdienas darbībā un attiecībās ar uzņēmumā ieinteresētajām pusēm – darbiniekiem, klientiem, partneriem, vietējo pašvaldību, sabiedrību un citiem. Sociāli efektīva uzņēmējdarbība, kas nodrošina pienācīgu dzīves līmeni sabiedrības locekļiem, nav īstenojama, ja katrā uzņēmējdarbības subjektā netiek formulēta korporatīvā kultūra, kas vienlaikus ir gan korporatīvās sociālās atbildības veidošanās un īstenošanas pamatnosacījums, gan arī neatņemama korporatīvās sociālās atbildības sastāvdaļa.

Infrastruktūras kvalitātes pieaugums un attīstība. Kvalitatīva un attīstīta ceļu infrastruktūra ir viens no svarīgākajiem elementiem, kas veicina uzņēmējdarbību – plašāks ceļu tīkls (autoceļi, dzelzceļš, ūdensceļi) nodrošina uzņēmējiem iespējas paplašināt un izvietot ražotnes vairākās vietās. Kvalitatīvs ceļu segums samazina izmaksas, kas saistītas ar transporta uzturēšanu, amortizāciju un ļauj iekonomēt līdzekļus ieguldīt uzņēmuma attīstībā un modernizācijā, kas attiecīgi paaugstina uzņēmējdarbības efektivitāti un konkurētspēju. Ceļu tīkls Latgalē ir vērtējams kā pietiekami labi attīstīts gan garuma, gan blīvuma ziņā, ko nevar teikt par kvalitāti. Uz doto brīdi Latvijā, Dienvidlatgalē ceļu kvalitāte pasliktinās, lai arī autoceļu lietotāju maksājumi pēdējo gadu laikā ir pieauguši. Veiktajā aptaujā un ekspertu intervijās infrastruktūras problemātiku iedzīvotāji īpaši akcentē. Ceļu, informācijas tehnoloģiju (internets), komunālās, energoresursu utt. infrastruktūras uzlabošanas un attīstības jautājums ir aktuāls ne tikai uzņēmēju darbības nodrošināšanai, bet arī iedzīvotāju kvalitatīvas pārvietošanās nodrošināšanai. Ņemot vērā Īrijas labās prakses piemēru, pētāmajā teritorijā ir jāuzlabo esošo infrastruktūru kvalitāte un jāveicina jaunu izveide. Dienvidlatgalē būtiski ir uzlabot transporta infrastruktūru, kas ir priekšnoteikums investīciju pieplūdei un uzņēmējdarbības attīstībai. Dienvidlatgales teritorijā jāuzlabo un dažos posmos jāveic ceļu pārbūve uz starptautiskajām un valsts nozīmes autoceļu līnijām: no Līvāniem līdz Daugavpili, no Rēzeknes līdz Daugavpili un no Līvāniem līdz Krāslavai, no Krāslavas līdz Baltkrievijas pierobežai un no Daugavpils līdz Lietuvas un Baltkrievijas pierobežām. Jāuzlabo daudzu vietējās un lauku nozīmes ceļu kvalitāte un ielu kvalitāte pilsētās, kas tieši attiecas uz uzņēmējdarbības aktivitātēm un ir viens no nosacījumiem uzņēmuma līdzsvarotai attīstībai. Dzelzceļa līniju uzlabošana veicinātu tranzīta un loģistikas parku pakalpojumu attīstību. Informāciju tehnoloģiju infrastruktūras kvalitātes uzlabošana lauku rajonos uzlabotu interneta un mobilo sakaru kvalitāti – radītu informācijas pieejamību lauku iedzīvotājiem un uzņēmējiem, atvieglotu saziņu un atskaišu nodošanu ar valsts iestādēm (LAD, VID utt.). Lai nodrošinātu investīciju pieplūdumu un uzņēmumu uzturēšanas izmaksu samazinājumu, Krāslavas pilsētā nepieciešams nodrošināt gāzes pieejamību. Komunālās infrastruktūras uzlabošana pakāpeniski tiek veikta visās Dienvidlatgales pilsētās un dažviet ciematos, kas ir jāturpina un jāsniedz iedzīvotājiem kvalitatīvus komunālos pakalpojumus.

Labo ziņu akcents. Uzņēmējdarbības attīstība skatāma divējādi – potenciālo uzņēmēju piesaiste teritorijai vai vietējo uzņēmumu rīcībspējas un iedzīvotāju iniciatīvas sekmēšana. Tradicionāli minēto aktivitāšu pamatā ir savas teritorijas pieejamo resursu, infrastruktūras un iespēju apzināšana un to popularizēšana. Saistībā ar Īrijas valsts pieredzi un aktivitātēm, Dienvidlatgalei ieteicams pārņemt „labo ziņu teritoriju” praksi – popularizēt esošās priekšrocības un iespējas uzņēmējiem, investoriem uzņēmējdarbības uzsākšanai teritorijā, neskatoties uz to maznozīmīgumu šodienas situācijā. Informācija, kādu pauž vai tikai paudīs pati Dienvidlatgale, rada teritorijas kopainu un, dzirdot tikai negatīvu informāciju, potenciālie investori vai uzņēmēji pat nemēģina izskatīt iespēju savas uzņēmējdarbības izvietošanai teritorijā. Jārada pozitīvs priekšstats, iespēju priekšrocības, kas ieinteresētu un pievilinātu ne tikai investorus un

uzņēmējus, bet arī jaunus, izglītotus un profesionālus cilvēkus. Teritorijas (pilsētas, ciema, novada) kopējais vērtējums (laba, slikta, draudzīga, saviesīga, krimināla utt.) bieži vien ir psiholoģiski svarīgs faktors dzīvesvietas izvēlei un tās maiņai.

Viens no svarīgākajiem reģiona (Latgales) uzdevumiem ir jautājums par reģiona imidža koriģēšanu un paaugstināšanu (Voronovs, Petrova, 2006). „Labo ziņu teritorijas” tēlu šobrīd veido gan Latgales reģiona attīstības aģentūra, gan Latgaliešu biedrība „Latgales saeima”, Latgales studentu centrs, Tūrisma un informācijas centri, Latgales amatniecības un mākslas centrs, „made in Latgola” aktivitāšu īstenotāji un daudzi citi. Viss ir atkarīgs no cilvēka vēlmes darboties un tā aktivitātes nosprausto mērķu sasniegšanā. „Labo ziņu teritorijas” ideja var atklāt, pierādīt iedzīvotājiem, ka nav tik slikti un dramatiski kā tie iztēlojas, ka pastāv iespējas attīstīt un uzlabot reģiona sociālekonomisko situāciju. Lepnuma ieaudzināšana par savu pilsētu, savu dzimto vietu, reģionu stimulē un ietekmē sabiedrību. Lai iedzīvotājiem ieaudzinātu lepnumu, idejai vai piedāvājumam, kas veido dzīvesvietas kā preces vērtību, jābūt plaši pazīstamam un vietējā sabiedrībā atzītam. Lepnums par savu dzīvesvietu ir tas, ko uzreiz jūt atbraukušie cilvēki (Petrova, Jermolajeva, 2007). Dienvidlatgalei nepieciešams popularizēt esošās priekšrocības uzņēmējdarbības jomas attīstībai un izvietojšanai, neskatoties uz maznozīmīgumu šī brīža situācijā.

LU docents M. Pūķis norāda uz pašvaldības attīstības nozīmīgu rīcības virzienu: aktivizāciju pozitīvu ziņu izplatīšanā un interešu grupu iesaistīšanā līdzdarboties pozitīvajos sasniegumos (Pūķis, 2010). Būtiski jāpilnveido sabiedrības iesaistīšanas un informēšanas metodes, kas norāda uz sadarbības veicināšanas nepieciešamību.

Sadarbības veicināšana. Valsts līmeņa problemātika ir saistīta ar sadarbības trūkumu starp valsts institūcijām, kurām jāatbalsta mazo un vidējo uzņēmumu attīstība, vājas nozaru asociācijas un attiecīgi zema spēja aizstāvēt nozaru intereses, kā arī uzņēmējdarbības infrastruktūras zemais līmenis. Piemēram, bieži vien tiek aizmirsts vietējo pašvaldību galvenais darbības virziens – ekonomiskās rošības atjaunošanas sekmēšana pašvaldības teritorijā.

Konkurētspējīgas tautsaimniecības veicināšanai nepieciešams orientēties uz vietēju un starptautisku sadarbību. Sadarbība, nevis sacensība, ir līdzeklis kā risināt būtiskākos mūsdienu izaicinājumus. Tam nepieciešama attiecīga domāšanas pārorientēšana. Gan politikas plānošanas, gan rīcībpolitikas līmenī nepieciešams paplašināt un dažādēt sadarbības tīklus. Tajos arvien vairāk jāiekļauj cilvēkus ar atšķirīgām kompetencēm, dažādas sociālās grupas, dažādas sabiedrības, valsts institūcijas un dažādu kultūru pārstāvjus, kopā veidojot jaunu virsvērtību, ko nav iespējams sasniegt vienatnē.

Nodarbinātības un darba kvalitāte, optimizācija un iedzīvotāju motivācija. Sociālās degradācijas problēma un bezdarbs padziļina darbaspēka aizplūšanu no teritorijas. Saasinātas problēmas ir sociālā krituma jautājumos vairākos Dienvidlatgales ciematos. Lielajās pilsētās – Daugavpilī, Krāslavā, Preiļos, Līvānos – ir pietiekami lieli cilvēkkapitāla resursi, kurus var un būtu nepieciešams izmantot. Daudzi bijušo rūpnīcu kvalificētie strādnieki pilsētās sastāda „kritisko masu”, kas ir pietiekama jaunu ražošanas uzņēmumu radīšanai. Diemžēl esošais potenciāls teritorijā ir nepieprasīts. Iedzīvotāju motivācijai Dienvidlatgales konkurētspējas paaugstināšanai un optimizācijai autore iesaka veikt pasākumus darbaspēka konkurētspējas paaugstināšanai, iedzīvotāju pašiniciatīvas ierosināšanai un paaugstināšanai, pilsētu un lauku līdzsvarotas attīstības veidošanu un Dienvidlatgales identitātes saglabāšanu. Kā piemērs minams Īrijas darba tirgus un uzņēmējdarbības aktivitātes. Neskatoties uz dažādām problēmām, Īrijas valsts ieguldījums aktīvās darba tirgus pasākumiem ir vienmēr bijis ievērojams (procentuāli no IKP), ievērojami pārsniedzot ES rādītājus esošajā jomā. Sākot jau no 1980.-tajiem

gadiem aktīvā darba tirgus pasākumu politika ir bijusi kā viens no pamatuzdevumiem cīņā pret pieaugošos bezdarba līmeni.

Viens no ieteikumiem darbaspēka piesaistei saistās ar valsts atvērtas migrācijas politikas ieviešanu. Minētās politikas ieviešana cenšoties kompensēt iedzīvotāju skaita samazinājumu, lielākoties piesaistītu imigrantus zemas kvalifikācijas darba vietām. Šāda imigrācijas politika veicinātu straujāku darbaspēka pieaugumu, bet būtiski nemazinātu spriedzi paaudžu ienākumu sadalījumā (*Atspēriens. Latvija..., 2010*). Lēta darbaspēka imigrācija iespējams neradīs papildus stimulu uzņēmējiem kāpināt darbinieku produktivitāti un spēju pievienot lielāku vērtību pakalpojumam vai produktam, jo uzņēmumi varētu izmantot jau ierastos darba organizācijas veidus un tehnoloģijas. Viens no priekšlikumiem ir imigrācijas politiku fokusēt uz talantiem, profesionāļiem, kas radītu ekonomikai augstu pievienoto vērtību un automatizētu roku darbu.

Dienvidlatgales subreģiona centrs ir attīstāms Daugavpils pilsētā, kas ir liela rūpniecības, pakalpojumu daudzveidības, augstākās izglītības un cilvēkresursu koncentrācijas teritorija, kas spējīga pildīt subreģiona prezentācijas lomu.

Daugavpils Universitāte ir akcentējama kā Dienvidlatgales izglītības centrs, kas sadarbībā ar uzņēmējiem veido un rada jaunus, inovatīvus produktus un darbojas kā starpnieks starp zinātni, sabiedrību un uzņēmējdarbību. Attīstot bioloģiskās daudzveidības un ekoloģiskās teritorijas ideju, Daugavpils Universitāte ir būtiskākais informācijas nesējs un sniedzējs ar kura palīdzību tiek popularizēta un akcentēta ekoloģiskā vide un ekoloģiskie Dienvidlatgales produkti – pārtika, pakalpojumi (tūrisms, rekreācija), zināšanas (ekoloģijas, bioloģijas jomās) utt.

Dienvidlatgales subreģiona attīstība Latvijas mērogā izlīdzinātu teritorijas ziņā mazās valsts reģionu nelīdzsvarotas attīstības tendences. Eiropas Savienības un citas valstis Latviju galvenokārt uztver kā vienotu teritoriju. Latvijas reģionu sociālekonomiskās attīstības izlīdzināšana investoriem sniegtu pozitīvāku, stabilāku un uzticamāku skatījumu uz Latviju kā potenciālo investīciju ieguldīšanas teritoriju. Subreģiona vājās attīstības problemātikas aktualizēšana un faktiskā risināšana norādītu uz valsts teritorijas vienotību, kvalitatīvas valsts politikas virzību un ilgtspējīgas attīstības nodrošināšanu. Latvijas stabilai izaugsmei ir nepieciešams, lai tiktu attīstīta visa valsts teritorija, nevis radīta vēl krasāka disproporcija starp reģioniem.

Reģionu nelīdzsvarota attīstība rada draudus nabadzības pašatzažošanās pastiprināšanai, kas līdzī nes būtiskus draudus sabiedrībai kopumā – nepietiekama izglītība, nespēja piemēroties un konkurēt darba tirgū, bezdarbs, neaktīvās sabiedrības daļas pieaugums, zemi vai vispār neesoši ienākumi no darba, trūcīgs uzturs, slikta veselība, nepiemēroti dzīves apstākļi, nepietiekama veselības aprūpe, neveselīgi bērni, kas rada alkoholisma un vardarbības pieaugumu, kā arī kriminogēnās situācijas pasliktināšanos.

Galvenie secinājumi un vērtējumi par piektās nodaļas saturu

1. Dienvidlatgales rīcībspēju veicinošie resursi ir ģeogrāfiskais novietojums, rūpnieciskās ražošanas, lauksaimniecības un amatniecības tradīcijas, cilvēkresursu zināšanas un profesionalitāte, reģionālā augstskola un vairākas augstskolu filiāles, ekoloģiski tīra vide, bioloģiskā daudzveidība un pievilcīgas dabas ainavas.
2. Dienvidlatgalē jārosina esošo resursu kvalitātes pieaugums, jaunu resursu, jaunu produktu radīšana un piesaiste. Globālajā kontekstā teritorijas attīstības nostādņēm vairāk uzmanības jāvelta resursu piešķiršanai, veiksmīgai izmantošanai un konkurētspējas veicināšanai. Nostādnes jāvirza ilgtspējīgas attīstības veidošanai,

mobilizējot neizmantoto esošo potenciālu (dabas, ģeogrāfisko, cilvēkresursu utt.), nevis kompensējot pagātnes problēmas.

3. Centrālā uzmanība attīstības virzienu un perspektīvu īstenošanai un darbībai ir zināšanas un inovācijas, kas ir būtiski ilgtspējīgas attīstības veicinātāji.
4. Dienvidlatgales plaši pieejamais potenciāls ļauj teritorijā izšķirt vairākus attīstības virzienus un perspektīvas, kas vērtējams kā pozitīvs un ilgtspējīgs nosacījums teritorijas vispārīgai sociālekonomiskajai attīstībai. Tautsaimniecības attīstības virzieni – lauksaimniecība, zivsaimniecība, rūpniecība, ražošana, mežistrāde, kokapstrāde, loģistika, transporta pakalpojumi, bioloģisko zinātņu ielejas izveide - mijiedarbojas viens ar otru un veicina nozaru un jomu attīstību.
5. Ņemot vērā Īrijas valsts labās prakses pieredzes reflektāciju, atbalsta un ilgtspējīgas attīstības nosacījumi Dienvidlatgales tautsaimniecības attīstībai ir sadarbības veicināšana, eksporta attīstība, infrastruktūras kvalitātes pieaugums un attīstība, korporatīvā sociālā atbildība, labo ziņu akcents, infrastruktūras kvalitātes nodrošināšana, valsts iestāžu darba optimizācija, uzņēmējdarbībai labvēlīgas fiskālās politikas ieviešana, izglītības pieejamība un kvalitāte, nodarbinātības un darba kvalitātes, optimizācija un iedzīvotāju motivācija. Nodrošinot un veicinot attīstības nosacījumus, ir iespējams panākt Dienvidlatgales sociālekonomisko rādītāju izlīdzināšanos ar pārējām valsts teritorijām.

SLĒDZIENI

Promocijas darbā autore ir:

- izpētījusi reģionālās attīstības politiku Latvijā, noskaidrojusi Dienvidlatgales novadu izveidošanas motīvus un noteikusi teritoriju attīstības potenciāla definējumu;
- noteikusi labās prakses pieredzes piemēra - Īrijas valsts attīstības pamatprincipus, ekonomiskās attīstības iemeslus un pieļautās kļūdas;
- veikusi teritoriju attīstības potenciāla salīdzinājuma analīzi starp Īriju un Latviju;
- izvērtējusi un analizējusi esošo situāciju, Dienvidlatgales novadu ģeogrāfisko un vēsturisko vienotību, sniegusi sociālā un ekonomiskā potenciāla raksturojumu un izvērtējumu, analizējusi Dienvidlatgalē pieejamos reģionālās attīstības atbalsta instrumentus un veikusi potenciāla jomu izvērtējumu;
- veikusi Dienvidlatgales teritoriju attīstības indeksu un rangu analīzi;
- noteikusi Dienvidlatgales iedzīvotāju uzskatus un vērtējumus reģiona un pašvaldību sociālekonomiskajai un politiskajai darbībai un nākotnes perspektīvām;
- ar padziļināto interviju palīdzību noteikts ekspertu vērtējums par Dienvidlatgales attīstības kritērijiem un to iespēju paaugstināšanu, noskaidroti potenciālie tautsaimniecības attīstības virzieni un Daugavpils Universitātes nozīme subreģiona attīstības veicināšanā;
- atklājusi piemērotākos un ilgtspējīgākos Dienvidlatgales prioritāros attīstības virzienus un definējusi darbības procesus un attīstības nosacījumus Dienvidlatgales ilgtspējīgai attīstībai;
- promocijas darba aprobācijas procesā iegūtie teorētisko un praktisko pētījumu rezultāti izmantojami īstenojot reģionālās politikas izmaiņas, skatot Dienvidlatgales attīstības perspektīvas un nosakot teritorijas attīstības pamatvirzienus.

Promocijas darbam izvirzītie **uzdevumi ir izpildīti un mērķis** - veikt Dienvidlatgales attīstības potenciāla analīzi un izstrādāt tautsaimniecības attīstības virzienus – **ir sasniegts**. Autores izvirzītā **hipotēze** par to, ka Dienvidlatgales teritorijas sociālekonomiskajai līdzsvarošanai un attīstībai ir pietiekams potenciāls, kas šobrīd ir vērtējams kā vāji izmantots, **ir apstiprinājies**.

GALVENIE SECINĀJUMI

Promocijas darba galvenie teorētiskie un praktiskie rezultāti iegūti kombinējot kvalitatīvos un kvantitatīvos pētījumus. Pētījuma rezultātā izklāstītie secinājumi pierāda darbā izvirzīto hipotēzi.

Pamatojoties uz promocijas darbā veiktajiem pētījumiem, autore ir veikusi vairākus secinājumus:

Reģionālās attīstības pētāmo jautājumu jomā.

1. Latvijā, tāpat kā ES kopumā, palielinās reģionu nozīme un tiek attīstīta reģionālā politika. Vietējām un reģionālajām pašvaldībām ir būtiska loma decentralizācijas procesā.
2. Latvijā ir kritiski augsta sociālā nevienlīdzība un sabiedrībai ir tendence arvien vairāk noslāņoties. Valstī ir salīdzinoši liels bagāto un nabago slānis, bet vidējā turīguma iedzīvotāju attiecība ir minimāla un negatīvā tendence – depopulācija un novecošanās tendence rada nestabilu un vāju dzīves kvalitāti.
3. Valstī pilvērtīgi nedarbojas likumdošanā noteikti pasākumi reģionu līdzvarošanai, līdz ar to reģionālās attīstības politika tiek vērtēta kā nesekmīga. Esošie atšķirīgie reģionālās attīstības līmeņi negatīvi ietekmē kopējos nacionālās ekonomikas attīstības tempus. Reģionu sociālekonomiskās atšķirības – vēsturiskie notikumi, dabas un kultūrvēstures nianšes, atšķirības tradīcijās un ekonomiskajās aktivitātēs, ienākumu dažādībā – norāda uz reģionu attīstības problēmjautājumu akcentēšanas un risināšanas nepieciešamību.
4. Latvijas reģionu nevienmērīgā attīstība liecina, ka reģionālās attīstības politikas mērķi nav sasniegti. Iemesli ir vairāki, kā būtiskākie minami: dažādo un mainīgo politisko interešu, nevis profesionālisma dominēšana reģionālās attīstības politikas ieviešanā; sabiedrības ieinteresētības, motivācijas un aktivitāšu vājums; ES Struktūrfondu apgūto līdzekļu nevienmērīgs sadalījums, kā rezultātā reģionālās disproporcijas Latvijā pastiprinājušās, nevis izlīdzinājušās.
5. Reģionālā industrializācija ir būtisks attīstības process, kurā svarīga nozīme ir ekonomiskās un sociālās attīstības faktoriem.
6. Reģionālās problemātikas jautājumu risināšanas gaitā pasaules zinātnieki pēdējo 15 gadu laikā ir izveidojuši jaunu zinātni (aizsācējs U. Aizards), kas ir starpdisciplināra - tā apvieno ekonomistus, ģeogrāfus, inženierus, ekologus, sociologus, politologus, psihologus, juristus un citu specialitāšu pārstāvjus: visus, kuri uzskata par lietderīgu pētīt un risināt problēmas sarežģītajā reģionālajā griezumā.
7. Stratēģiskā plānošana ir potenciāli spēcīgs politikas un vadības instruments, kura galvenie procesa uzdevumi ir panākt vienprātību par prioritātēm un darbības plānu, novērtēt iespējas, kā arī piešķirt resursus. Latvijas reģionālās attīstības stratēģiskie dokumenti lielākoties veidoti bez starpsektoriālas pieejas ar vāju koordināciju starp valsts institūcijām un pašvaldībām, līdz ar to stratēģiju īstenošanas mēģinājumi nav pietiekami sekmīgi reģionālās attīstības praksē.
8. Administratīvi teritoriālās reformas metodi var uzskatīt par jauktu brīvprātīgas un piespiedu apvienošanas metodi un pamatoti var atzīt par salīdzinoši demokrātisku. Pēc ATR pabeigšanas uzmanība būtu jāvelta jaunizveidoto novadu pašvaldību demokrātijas paaugstināšanai un darbības efektivitātes uzlabošanai un optimizācijai.
9. Teritoriju attīstības potenciāls vērtējams pēc pētāmās teritorijas infrastruktūras, uzņēmējdarbības vides inovāciju un finanšu attīstības līmeņiem, kā arī intelektuālās kapacitātes attīstības līmeņiem.

10. Valsts līmenī jārisina valdības ieinteresētība reģionu sociālekonomiskās attīstības līdzsvarošanā. Valdībai ir jādefinē konkrētas prioritātes valsts attīstības virzieniem, valsts attīstības plānā tautsaimniecības nozaru prioritātes nav formulētas. Valstij jānosaka tautsaimniecības jomu atbalsta prioritātes gan valstiskā, gan reģiona līmenī.

Īrijas labās prakses pieredzes pētāmo jautājumu jomā.

11. Īrijas valsts ir izvēlējusies pareizu makroekonomisko politiku - labvēlīgi nosacījumi bija daudzām valstīm, bet ne visas tos izmantoja. Īrijas straujā attīstība notika, ļoti īsā laikā pārveidojot valsts ekonomiku. Nodarbinātības līmenis, ienākumi, ekonomiskā izaugsme sasniedza ne tikai Eiropas, bet arī pasaules mēroga rekordus.
12. Īrijas valsts vēsturiskie notikumi laika posmā no 70. gadiem līdz 1987. gadam ir veidojušies un attīstījušies līdzīgi kā pašreiz Latvijā – ekonomiskā krīze, bezdarba pieaugums, masveida iedzīvotāju migrācija, uzņēmējdarbības aktivitāšu mazināšanās un uzņēmumu darbības pārtraukšana, lauksaimniecības jomas un sociālo problēmu risinājumu veidu un līdzekļu trūkums, vispārējā iedzīvotāju nomāktība utt. Īrijas valsts labās prakses piemērs sniedz iespēju risinājumus Dienvidlatgales teritorijas zemās attīstības problēmām, veidojot maksimāli efektīvus ekonomikas tālāktīstības darbības virzienus, pamatnostādnes un plānus, kas sekmētu ilgtspējīgu attīstības izaugsmi.
13. Sektoru specializācijas kontekstā Īrija šajā ~15 gadu laika posmā sektoru specializācijas kontekstā Īrija ir koncentrējusies uz zināšanu ekonomikas attīstību. Elastīguma nepieciešamība, saskaroties ar mainīgiem apstākļiem un neparedzamiem triecieniem, ir viens no attīstības pamatprincipiem 21. gadsimta staruajās pārmaiņās jebkurā nozarē.
14. Daudzi zinātnieki (*McDonagh J., Clinch P., Houston E., Sweeney P.* un citi) kā galveno iemeslu straujajai ekonomikas izaugsmei min zemo uzņēmuma ienākuma nodokļu (UIN) sistēmu (10 - 12.5%), salīdzinoši Latvijā – 15 procenti.
15. Valsts valdības, aģentūru un reģionu produktīvais, aktīvais darbs pierāda Īrijas valsts kopējo vēlmi attīstīt valsti ilgtermiņā, nodrošinot tās iedzīvotājiem augstu dzīves kvalitāti. Produktivitāte un tās nozīme ir vērojama gan valsts, gan privātajās jomās. Produktivitātes paaugstināšana un valsts, pašvaldību iestāžu, uzņēmumu optimizācija rada priekšnoteikumus Dienvidlatgales attīstības ilgtspējīgai augšupejai.
16. Izdevīgie valūtas kursi attiecībā pret citu valstu valūtām, īpaši pret GB mārciņu un ASV dolāru, ārvalstu investoriem un uzņēmumiem radīja pozitīvu Īrijas valsts tēlu. Latvijā lata vērtība, kas īpaši pārsniedz euro vērtību, neveicina ārvalstu tiešo investīciju un uzņēmumu ienākšanu valstī un rada uzņēmējdarbībai nepievilcīgu valsts statusu.

Dienvidlatgales esošā potenciāla izvērtējuma un attīstības virzienu noteikšanas jautājumu jomā.

17. Pieejamie cilvēku, dabas un ģeogrāfiskā izvietojuma resursi norāda uz Dienvidlatgales teritorijas daudzveidīgiem attīstības priekšnoteikumiem. Esošais teritorijas potenciāls ir vāji apzināts un neattīstīts, trūkst inovatīvu ideju dabas resursu pielietojamībai un jaunu produktu izveidei. Tādējādi tika pierādīta promocijas darba hipotēze.
18. Dienvidlatgales teritorijā esošie novadi un republikas nozīmes pilsēta iekļaujas Latgales reģiona inženiertehnoloģiju klasterī, biznesa inkubatoru tīklā, mākslas un amatniecības sektora attīstībā, kultūrvēstures, kultūras izziņas, dabas un aktīvā tūrisma produktu klāstā. Pilsētu un novadu ģeogrāfiskā, vēsturiskā un ekonomiskā vienotība norāda uz teritorijā esošo iedzīvotāju iekļaušanos subreģiona telpā.

19. Dienvidlatgale ir multikulturāla, multietniska, multifunkcionāla un multinacionāla teritorija, kur iedzīvotāju daudznacionālais sastāvs ir reģiona priekšrocība. Tas ļauj uzturēt pastāvīgas aktīvas saites ar fiziskām un juridiskām personām daudzās pasaules valstīs, tā ir attīstīta multikulturāla vide.
20. Dienvidlatgalei raksturīgā mazpiesārņotā mozaīkveida ainava paver iespējas ekoloģiski tīru ražotņu, bioloģijas zinātņu un ekotūrisma attīstībai.
21. Dienvidlatgalē uzņēmējdarbības un lauksaimniecības līmenis ir salīdzinoši zems, ekonomiskajā struktūrā dominē nozares ar nelielu pievienoto vērtību, nav attīstītas uzņēmējdarbības infrastruktūras, kas kavē ārējo investīciju ieguldījumus ekonomikā.
22. Galvenā Dienvidlatgales vērtība ir cilvēkresursi, to ražīgums jeb produktivitāte vērtējama kā zema – radītās vērtības attiecībā pret darba efektivitāti ir zemas. Lai izlīdzinātu attīstības rādītājus ar citām valsts teritorijām, būtiski ir iedzīvotājus motivēt palikt Dienvidlatgalē un argumentēt nepieciešamību paaugstināt produktivitāti (darba, preču, pakalpojumu utt.). Iedzīvotāju iniciatīva, vēlme izglītoties, attīstīt un pilnveidot apkārtējo vidi ir priekšnoteikums teritorijas kvalitatīvai izaugsmei.
23. Dienvidlatgales esošais potenciāls ir cilvēkresursu zināšanas par ražošanu, kvalificēti inženieri, profesionalitāte, labas ražošanas tradīcijas, infrastruktūras plānojums, lauksaimnieciskā teritorija un brīvās tirgus nišas ražošanas jomā.
24. Uzņēmējdarbībā pastāv darbības virzienu daudzveidība, sociālekonomisko resursu trūkuma dēļ tā ir vāji attīstīta. Vieni no būtiskākajiem uzņēmumu attīstības faktoriem ir tehnoloģisko, biznesa parku, biznesa inkubatoru veidošanās, esošo uzņēmumu modernizācija, pārstrukturēšana un inovācijām atvērtas ekonomikas veidošana..
25. Vislabākais atbalsts uzņēmējiem no valsts ir radīt vidi uzņēmējdarbībai, kurā var pilnveidoties un attīstīties, nevis nīkuļot. Tādu vidi raksturo: sakārtota nodokļu sistēma; uzņēmējdarbību veicinošas nodokļu likmes; birokrātijas aparātu mazināšana valsts institūcijās un to optimizācija; sistēmas vienkāršošana jebkura veida iesniegumiem un projektu izskatīšanas optimizācija; visu veidu infrastruktūras (ceļu, informācijas tehnoloģiju, gāzes padeves, komunālā utt.) sakārtošana, uzlabošana, rekonstrukcija un attīstība; uzņēmējdarbības inkubatoru attīstība, „sēklas fondu” ieviešana; lauksaimniekiem platību maksājumu apjoma līdzsvarošana ar ES vidējo līmeni; akcentēts atbalsts mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, jaunu dinamisku uzņēmumu attīstības stimulēšana utt.
26. Dienvidlatgalei ir jārosina esošo resursu kvalitātes pieaugums, jaunu resursu, jaunu produktu radīšana un piesaiste. Globālajā kontekstā teritorijas attīstības nostādņēm vairāk uzmanības jāvelta resursu piešķiršanai, veiksmīgai izmantošanai un konkurētspējas veicināšanai. Nostādnes jāvirza ilgtspējīgas attīstības veidošanai, mobilizējot neizmantoto esošo potenciālu, nevis kompensējot pagātnes problēmas.
27. Daugavpils Universitāte akcentējama kā Dienvidlatgales izglītības centrs, kas sadarbībā ar uzņēmējiem veido un rada jaunus, inovatīvus produktus un darbojas kā starpnieks starp zinātni, sabiedrību un uzņēmējdarbību.
28. Dienvidlatgales plaši pieejamais potenciāls ļauj teritorijā izšķirt vairākus attīstības virzienus un perspektīvas, kas vērtējams kā pozitīvs un ilgtspējīgs nosacījums teritorijas vispārīgai sociālekonomiskajai attīstībai. Tautsaimniecības attīstības virzieni – lauksaimniecība, zivsaimniecība, rūpniecība, ražošana, mežistrāde, kokapstrāde, loģistika, transporta pakalpojumi, bioloģisko zinātņu ielejas izveide - mijiedarbojas viens ar otru un veicina nozaru un jomu attīstību.
29. Ņemot vērā Īrijas valsts labās prakses pieredzes reflektāciju, atbalsta un ilgtspējīgas attīstības nosacījumi Dienvidlatgales tautsaimniecības attīstībai ir: sadarbības

veicināšana; eksporta attīstība; infrastruktūras kvalitātes pieaugums un attīstība; korporatīvā sociālā atbildība; labo ziņu akcents, infrastruktūras kvalitātes nodrošināšana; valsts iestāžu darba optimizācija; uzņēmējdarbībai labvēlīgas fiskālās politikas ieviešana; izglītības pieejamība un kvalitāte; nodarbinātības un darba kvalitāte; iedzīvotāju motivācija. Nodrošinot un veicinot attīstības nosacījumus, ir iespējams panākt Dienvidlatgales sociālekonomisko rādītāju izlīdzināšanos ar pārējām valsts teritorijām.

30. Promocijas darba aprobācijas procesā iegūtie teorētiskie un praktiskie pētījumu rezultāti, slēdzieni un atzinumi var būtiski atvieglot Dienvidlatgales attīstības institūciju darbu, strādājot pie teritorijas attīstības rīcības programmām, stratēģijām un teritoriālajiem plānojumiem, kā arī ekonomiskās un finanšu analīzes noteikšanas, potenciāla izpētes un dažādu problēmjautājumu risinājumu izpēti un monitoringa iespējas.

Dienvidlatgales potenciāls un attīstība ietver ļoti plašu problēmu loku, līdz ar to nepieciešamo pētījumu loks situācijas detalizētai izzināšanai ir ļoti plašs. Balstoties uz promocijas darbā veikto izpēti, autore ir izstrādājusi **priekšlikumus** šādu **turpmāko pētījumu veikšanai**:

- Detalizēta izpēte par Dienvidlatgalē nodarbināto iedzīvotāju apmierinātību ar darba apstākļiem, atalgojumu, motivācijas iespējām, koncentrējoties uz situācijas analīzi uzņēmējdarbības sektoru, pilsētu-lauku teritoriju, nodarbināto vecuma, izglītības pakāpes un citos griezumos.
- Detalizēta izpēte jauniešu migrācijas iemesliem un iespējām tos piesaistīt kā darba un dzīves vietai Dienvidlatgales teritorijā.
- Detalizēta izpēte loģistikas un transporta pārvadājumu pakalpojumu attīstības iespējām Daugavpilī un pierobežas teritorijās.
- Pētījuma izstrāde par darba kultūru un attieksmes maiņas iespējām.

GALVENĀS PROBLĒMAS UN TO RISINĀJUMA IESPĒJAS

1. Valsts reģionālās politikas pasīvā darbība rada ievērojamas sociālās un ekonomiskās disproporcijas starp reģioniem un teritorijām.

Problēmas iespējamais risinājums:

- nepieciešama mērķtiecīga un koncentrēta valsts darbība, lai nodrošinātu teritoriju attīstību un mazinātu reģionālās atšķirības. Ņemot vērā Īrijas valsts labās prakses piemēra reflektāciju, reģionālo politiku nepieciešams veidot, integrējot ekonomikas un sociālos aspektus, nevis skatot katru no tiem atsevišķi;
- nepieciešams panākt līdzsvaru ES, nacionālo, reģionālo un vietējo teritoriju prioritāšu ievērošanā visu mērogu attīstības plānos, to finansēšanā un praktiskajā īstenošanā;
- ilgtspējīgā reģionālās attīstības politikā ir jābūt noteiktai vietējo pašvaldību centrālajai lomai.

2. Zemā darbaspēka produktivitāte Dienvidlatgalē kavē un nestimulē uzņēmējdarbības izaugsmes tempus un kopējo sociālekonomisko attīstību.

Problēmas iespējamais risinājums:

- valsts līmenī jāizstrādā un jārealizē ilgtermiņa politika sociālās degradācijas un depopulācijas problēmu risināšanai reģionos;
- ņemot vērā Īrijas valsts labās prakses piemēra reflektāciju, kā svarīgāko valsts nostādni noteikt cilvēkresursu attīstību un izglītību. Dienvidlatgalē nepieciešams veikt pasākumus darbaspēka konkurētspējas paaugstināšanai, iedzīvotāju pašiniciatīvas ierosināšanai un mūžizglītības popularizēšanai.

3. Esošais Dienvidlatgales attīstības potenciāls un pieejamie resursi ir vāji izmantoti.

Problēmas iespējamais risinājums:

- apzināt Dienvidlatgalē esošos resursus un to pielietojamības iespējamību teritorijas attīstības veicināšanai;
- ņemot vērā Īrijas valsts labās prakses piemēra reflektāciju, aktualizēt Dienvidlatgales sabiedrības uzmanību uz teritorijas potenciāla un resursu iespēju izmantošanu dzīves kvalitātes paaugstināšanai;
- aktualizēt Daugavpils Universitātes un zinātnes nozīmi jaunu, inovatīvu produktu izstrādē no teritorijā pieejamajiem resursiem. Veicināt universitātes sadarbību ar sabiedrību un uzņēmējiem.

4. Dienvidlatgales teritorija atrodas ģeogrāfiski izdevīgā vietā, kas savieno austrumu un rietumu tirgus - šobrīd šī priekšrocība ir vāji izmantota.

Problēmas iespējamais risinājums:

- nepieciešams valsts līmeņa politisks risinājums valstu sadarbības veicināšanai;
- valstī jāievieš elastīgs un ātrs vīzu saņemšanas process, jāoptimizē robežšķērsošanas noteikumi, kas veicinātu uzņēmēju, investoru aktivitāti un tranzīta plūsmu;
- nepieciešama tranzīta plūsmas ceļu un dzelzceļu kvalitātes uzlabošana un piemērošana aktīvai noslogotībai; jāattīsta loģistikas pakalpojumu centru izbūve pierobežas zonā Daugavpils, Krāslavas un Līvānu pilsētās;
- būtiski ir atrast labākos risinājumus iedzīvotāju zināšanu (valodu zināšanas, kaimiņvalstu situācijas pārzināšana u.c.) pielietošanai. Jautājuma risināšanā jāiesaista Daugavpils Universitātes potenciāls nodrošinot zināšanu sniegšanas iespējas valodu, loģistikas, starptautisko attiecību u.c. jomās.

IZMANTOTIE INFORMĀCIJAS AVOTI

1. *Administratīvi teritoriālā reforma un tās realizācijas gaita* [tiešsaiste]. Reģionālās attīstības un Pašvaldību lietu ministrija. [Skatīts 2008. gada 22. janv.]. Pieejams: <http://www.rapl.gov.lv/lat/pasvaldibas/Novadu%20izveide/?doc=5511>
2. *Administratīvi teritoriālās reformas likums* [tiešsaiste]: LR likums (21.10.1998.). [Skatīts 2008.g. 9.febr.]. Pieejams: www.likumi.lv
3. Agarwal P. (2009) *Walter Christaller* [tiešsaiste]: *Hierarchical Patterns of Urbanization*. Center of Spatially Integrated Social Sciences. [Skatīts 2010.g. 16.nov.]. Pieejams: <http://www.csiss.org/classics/content/67>
4. *Aglonas īpaši atbalstāmā pagasta sociāli ekonomiskās attīstības programma līdz 2010. gadam* (1998). Aglonas pagasta padome. Aglona. 100 lpp.
5. *Aglonas novada karte* [tiešsaiste] (2009). Aglonas novada dome. [Skatīts 2009.g. 05.sept.]. Pieejams: <http://en.wikipedia.org/wiki/File:AglonasMapa.png>
6. *Aglonas novada tautsaimniecība* [tiešsaiste] [skatīts 2009.g. 05.sept.]. Pieejams: <http://www.skeltova.lv/?ln=ru&id=1>
7. *Aizvadītajā gadā Latvijā ilgtermiņa migrācijas rezultātā iedzīvotāju skaits samazinājās par 2542 cilvēkiem* [tiešsaiste] (2009). Sociālās statistikas departamenta iedzīvotāju statistikas daļa. [Skatīts 2009. gada 17. okt.]. Pieejams: <http://www.b2binfo.lv/lat/jaunumi/?doc=508>
8. Alašejeva J. (2003) *Īrijas skola – kā vislabāk izmantot Es naudu?* [tiešsaiste] [skatīts 2009.g. 17.sept.]. Pieejams: <http://www.politika.lv/temas/7197/>
9. Andiņš I. (2002) *Zaļās salas zilzaļie brīnumi IV* [tiešsaiste] [skatīts 2008. g. 18. okt.]. Pieejams: <http://www.impro.lv/?selected=articles&artId=ZALJASALA3&referer=CPIRIJA>
10. *Ambeļu pagasta iedzīvotāju nacionālais sastāvs* [tiešsaiste]. Ambeļu pagasta pārvalde. [Skatīts 2009.g. 11.sept.]. Pieejams: <http://www.naujene.lv/Default.aspx?t=47c55bb0-2835-43e9-81e0-2f26ba6b4f3d>
11. *Ambeļu pagasta vēsture* [tiešsaiste] (2009). Ambeļu pagasta pārvalde. [Skatīts 2009.g. 04.sept.]. Pieejams: <http://www.naujene.lv/Default.aspx?t=2118c906-bf43-4e08-8d79-e1d677f129b5&m=m2190>
12. *Andrupenes pagasta attīstības programma 2008. - 2020.g* (2008). Andrupenes pagasta pārvalde. Andzeļi. 30 lpp.
13. *Andrupenes pagasta iedzīvotāji* [tiešsaiste]. Andrupenes pagasta pārvalde. [Skatīts 2009.g. 06.sept.]. Pieejams: <http://www.andrupene.lv/?ln=lv&id=4>
14. *Andrupenes pagasta tautsaimniecība* [tiešsaiste] (2009). Andrupenes pagasta pārvalde. [Skatīts 2009.g. 19.sept.]. Pieejams: <http://www.andrupene.lv/?ln=lv&id=6>
15. *Andrupenes pagasta vispārīgs raksturojums* [tiešsaiste] (2009). Andrupenes pagasta pārvalde. [Skatīts 2009.g. 06.sept.]. Pieejams: <http://www.andrupene.lv>
16. *Andzeļu pagasts* [tiešsaiste] (2009). Krāslavas rajona padome. [Skatīts 2009.g. 06.sept.]. Pieejams: <http://www.kraslavasrajons.lv/public/index.php?id=28>
17. *Aptauja par ceļu un ceļa zīmju kvalitāti* [tiešsaiste] (2008). Pētījumu centrs SKDS. [Skatīts 2010.g. 02.jūl.]. Pieejams: <http://www.iauto.lv/art/14770/0>
18. Armstrong H., Taylor J. (2000) *Regional Economics and Policy*. 3rd edition. Oxford: Blackwell. 432 p.
19. *Asūnes pagasts* [tiešsaiste] (2009). Krāslavas rajona padome. [Skatīts 2009.g. 06.sept.]. Pieejams: <http://www.kraslavasrajons.lv/public/index.php?id=28>
20. *Atbalstam novadu izaugsmes sekmēšanai tiks veidota jauna ES fondu aktivitāte ar 9,5 miljonu latu finansējumu* [tiešsaiste] (2010). [Skatīts 2010.g. 02. apr.]. Pieejams: http://www.saimnieks.lv/Eiropas_lietas/Eiropas_nauda/6517

21. *Atspēriens. Latvija 2030* (2010) Latvijas Ilgtspējīgas attīstības stratēģijas izstrādes ziņojums [tiešsaiste]. RAPLM pasūtījums. [Skatīts 2010. gada 02. feb.]. Pieejams: www.latvija2030.lv
22. *Attīstības indekss* [tiešsaiste] (2009). Valsts reģionālās attīstības aģentūra. [Skatīts 2009. g. 08. aug.]. Pieejams: http://www.vraa.gov.lv/lv/petnieciba/attistibas_indekss
23. *Aulejas pagasts* [tiešsaiste] (2009). Krāslavas rajona padome. [Skatīts 2009.g. 06.sept.]. Pieejams: <http://www.kraslavasrajons.lv/public/index.php?id=28>
24. *Ārvalstu investīcijas* [tiešsaiste] (2009). LR Centrālās Statistikas pārvaldes dati. [Skatīts 2009. gada 24. sept.]. Pieejams: www.csb.gov.lv
25. Barnes T.J. (1996) *Logics of Dislocation: Models, Metaphors and Meanings of Economic Space*. New York. 293 p.
26. Barševskis A. (2009) *Meža attīstības fonda finansētais projekts „Reto un aizsargājamo bezmugurkaulnieku, vaskulāro augu un sēņu sugu sastopamības atkarība no meža apsaimniekošanas un aizsardzības vēstures un bioloģisko daudzveidību uzturošajām struktūrām”* [tiešsaiste] [skatīts 2010.g. 19.sept.]. Pieejams: http://www.zm.gov.lv/doc_upl/14_DU_A.Barsevskis.pdf
27. *Bebrenes pagasta vēsture* [tiešsaiste] (2009). Bebrene pagasta padome. [Skatīts 2009.g. 14.sept.]. Pieejams: <http://www.bebrene.lv/Parvalde/parvalde.htm>
28. *Bebrenes pagasta vispārīgs raksturojums* [tiešsaiste] (2009). [Skatīts 2009.g. 14.sept.]. Pieejams: <http://www.visitdaugavpils.lv/index.php?p=5&id=175>
29. *Bebrenes pagasts* [tiešsaiste] (2009). Ilūkstes novada dome. [Skatīts 2009.g. 14.sept.]. Pieejams: <http://www.ilukste.lv/?sec=2&subsec=160>
30. *Bērziņu pagasts* [tiešsaiste] (2009). Dagdas novada dome. [Skatīts 2009.g. 10.sept.]. Pieejams: <http://www.dagda.lv/?ln=lv&id=14>
31. Bikse V. (2007) *Ekonomikas teorijas pamatprincipi*. Rīga: Izglītības soļi. 454 lpp
32. Bikse V. (2009) *Latvijas progress uzņēmējdarbības izglītības attīstībā pēc iestājas Eiropas Savienībā* [tiešsaiste]. 47 lpp. Eiropas Komisijas pārstāvniecība Latvijā. [Skatīts 2009.g. 26.jūl.]. Pieejams: http://www.politika.lv/temas/fwd_eiropa/17406/
33. *Biķernieku pagasta skaitļi un fakti* [tiešsaiste] (2009). Biķernieku pagasta pārvalde. [Skatīts 2009.g. 20.sept.]. Pieejams: <http://www.naujene.lv/Default.aspx?t=1026a4c5-91ee-45d6-8100-d0b9dd2f9aa9&m=m5584>
34. *Biķernieku pagasta vēsture* [tiešsaiste] (2009). Biķernieku pagasta pārvalde. [Skatīts 2009.g. 09.sept.]. Pieejams: <http://www.naujene.lv/Default.aspx?t=1026a4c5-91ee-45d6-8100-d0b9dd2f9aa9&m=m5584>
35. Boehm S., Gehrke C., Kurz H.D., Sturn R. (2002) *Is the Progress in Economic? Knowledge, Truth and the History of Economic Thoought* [tiešsaiste]. UK. 411 p. [Skatīts 2010.g. 21.nov.]. Pieejams: http://books.google.lv/books?id=KbQc92sYwIMC&pg=PA223&lpg=PA223&dq=augst+losch&source=bl&ots=Zcr_B29qgT&sig=JmglyFnlwI84JTV3mp83OM&hl=lv&ei=tqnyTL2VIMG0hAein9zwCw&sa
36. Boroņenko V. (2006) *Ekonomiskie reģioni Latvijā. No: Reģionālais ziņojums. Pētījumu materiāli*. Daugavpils Universitāte, Sociālo zinātņu fakultāte, sociālo pētījumu institūts. Nr. 2, 2005. Daugavpils: Saule. 76.-111.lpp
37. Boroņenko V. (2007) *Klasteru pieeja reģionu attīstībai zināšanu ekonomikas apstākļos*. Daugavpils Sociālo pētījumu institūts. Daugavpils. 370 lpp.
38. Boyce D. (2010) *Walter Isard, 1919-2010*. [tiešsaiste] [skatīts 2010.g. 17.nov.]. Pieejams: <http://aap.cornell.edu/crp/upload/Isard-Obituary.pdf>
39. Brizga J. (2005) *Latvijas Attīstības plāna ilgtspējīgas attīstības novērtējums*. Sabiedriskās politikas centrs PROVIDUS. Pasaules dabas fonds. Rīga. 95 lpp.
40. Brizga J. (2007) *ES Struktūrfondi – palīgs vai drauds Latvijas ilgtspējīgai attīstībai?* [tiešsaiste] [skatīts 2008.g. 04.okt.]. Pieejams: <http://www.politika.lv/index.php?id=2996>

41. Bugina V., Pučere I. (2000) *Ievads reģionālās attīstības teorijās*. LLU. Jelgava. 136 lpp.
42. Chapman A. (2009) *SWOT Analysis* [tiešsaiste] [skatīts 2009.g. 11.dec.]. Pieejams: <http://www.businessballs.com/swotanalysisfreetemplate.htm>
43. Cilvēkkapitāls un izglītība (2010). **No: Atspēriens. Latvija 2030**. Tematiskā darbnīca Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas izstrādes ziņojums. 1. redakcija.
44. Clinch P., Convery F., Walsh B. (2002) *After the celtic tiger*. Challenges ahead. Dublin: The O'Brien press. 207 p.
45. *Consolidated Report of the Latest Developments Concerning Local and/ or Regional Self-Government in Member States having Signed the European Charter of Local Self-Government* (2003). Strastbourg: Council of Europe. 167 p.
46. Cooney T. (2009) Iebraucēji, uzsākot biznesu šeit, Īrijas ekonomikai dod nozīmīgu ieguldījumu. *Sveiks*, Nr. 2 (99), 15. janvāris, 7. lpp.
47. Cooke P. (2006) *Problems and Prospects for Clusters in Theory and Practice*. Centre for Advanced Studies [tiešsaiste]. Cardiff University. [Skatīts 2010. 21. nov.] Pieejams: www.dime-eu.org/.../Cooke%2006%20Clusters%20Critique%5B1%5D.doc
48. Červonkas (*Vecsalienas*) muižas pils [tiešsaiste] (2009). [Skatīts 2009.g. 13.sept.]. Pieejams: <http://www.visitdaugavpils.lv/index.php?p=3&id=77>
49. Čingule S. (2005) *Rušonas pagasta kultūrvēsture*. Riebiņu novada dome. 39 lpp.
50. *Dabas resursi. Latvijas vides pārskats* [tiešsaiste] (2001). Latvijas vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs. [Skatīts 2009. gada 31. okt.]. Pieejams: http://www.lva.gov.lv/produkti/soe2001_lv/par/daba/daba.htm
51. *Dagdas novada karte* [tiešsaiste] (2009). Dagdas novada dome. [Skatīts 2009.g. 27.aug.]. Pieejams: http://en.wikipedia.org/wiki/File:Dagdas_novads_karte.png
52. *Dagdas pilsēta un pagasts* [tiešsaiste] (2009). Dagdas novada dome. [Skatīts 2009.g. 06.sept.]. Pieejams: <http://www.dagda.lv>
53. *Dagdas pilsētas un Andrupenes, Andzeļu, Asūnes, Bērziņu, Ezernieku, Konstantinovas, Ķepovas, Svāriņu un Šķaunes pagastu pašvaldību apvienošanās projekts* (2007). Dagda. 86 lpp.
54. *Dagdas pilsētas un Dagdas pagasta attīstības plāns 1998.-2018. gadam* (1998). Dagda. 129 lpp.
55. Daugavietis J. (2010) *Saeimas Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas komisijas izbraukuma sēde Preiļos* [tiešsaiste]. [Skatīts 2010.g. 18. apr.]. Pieejams: <http://www.latgale.lv/lv/news/article?id=3929>
56. *Daugavpils novada karte* [tiešsaiste] (2009). Daugavpils novada dome. [Skatīts 2009.g. 27.aug.]. Pieejams: http://en.wikipedia.org/wiki/File:Daugavpils_novads_karte.png
57. *Daugavpils pilsētas attīstības programma „Mana pils Daugavpils” 2008-2014* (2008). Daugavpils pilsētas domes Pilsētas attīstības departaments. Daugavpils. 73 lpp.
58. *Daugavpils rajona Ambeļu pagasta sociāli ekonomiskā attīstības programma* (2000). Ambeļu pagasta padome. Ambeļi. 15 lpp.
59. *Daugavpils rajona Biķernieku pagasta potenciālā īpaši atbalstāmā pagasta teritorijas attīstības programma* (2001). Ambeļu pagasta padome. Biķernieki. 28 lpp.
60. *Daugavpils rajona Dvietes pagasta attīstības programma* (2000). Dvietes pagasta pārvalde. Dviete. 50 lpp.
61. *Daugavpils rajona Medumu pagasta sociāli ekonomiskās attīstības programma* (2001). Medumu pagasta pārvalde. Medumi. 21 lpp.
62. *Daugavpils rajona Naujenes pagasta attīstības programma līdz 2011. gadam* (2003). Naujenes pagasta padome. Naujene. 124 lpp.
63. *Daugavpils rajona partnerības darbības teritorijas vietējās attīstības stratēģija 2009.-2013. gadam* (2009). Daugavpils. 123 lpp.

64. *Daugavpils rajona Skrudalienas pagasta sociāli ekonomiskā attīstības programma* (2001). Skrudalienas pagasta padome. Skrudaliena. 91 lpp.
65. *Daugavpils rajona Tabores pagasta sociāli ekonomiskās attīstības programma* (2000). Tabores pagasta pārvalde. Tabore. 88 lpp.
66. *Daugavpils rajona Vecsalienas pagasta potenciālā īpaši atbalstāmā pagasta teritorijas attīstības programma* (2001). Vecsaliena pagasta padome. Vecsaliena. 22 lpp.
67. *Daugavpils vēsture* (2009). Daugavpils pilsētas domes oficiālā interneta mājas lapa [tiešsaiste] [skatīts 2009.g. 12.nov.]. Pieejams: <http://www.daugavpils.lv/page/94>
68. *Dažādā Latvija: pagasti, novadi, pilsētas, rajoni, reģioni. Vērtējumi, perspektīvas, vīzijas* (2004). Valsts reģionālās attīstības aģentūra, Latvijas Statistikas institūts. Rīga: VRAA. 539 lpp.
69. Dārziņa L. (2010). *Mājsaimniecību pesimisms un baltā skaudība* [tiešsaiste]. Centrālās statistikas pārvaldes aptauja par mājsaimniecību situāciju. [Skatīts 2010.g. 02.jūl.]. Pieejams: <http://www.lv.lv/?menu=doc&id=212232>
70. *Degsme* (1991) Dr. Kārļa Ulmaņa atziņas, norādījumi, aicinājumi un vēlējumi. Faksimilizdevums, K. Ulmaņa piemiņas fonds. Rīga. 232 lpp.
71. *Demenes pagasta skaitļi un fakti* [tiešsaiste] (2009). Demenes pagasta pārvalde. [Skatīts 2009.g. 22.sept.]. Pieejams: <http://www.naujene.lv/Default.aspx?t=e08206af-371b-46cf-9e90-5fc126aba9ef&m=m4751>
72. *Demenes pagasta sociāli ekonomiskās attīstības programma* (1998). Demenes pagasta pārvalde. 62 lpp.
73. *Demenes pagasta vēsture* [tiešsaiste] [(2009). Demenes pagasta pārvalde. [Skatīts 2009.g. 03.sept.]. Pieejams: <http://www.naujene.lv/Default.aspx?t=e08206af-371b-46cf-9e90-5fc126aba9ef&m=m4751>
74. *Demenes pagasts* [tiešsaiste] (2009). [Skatīts 2009.g. 08.sept.]. Pieejams: http://lv.wikipedia.org/wiki/Demenes_pagasts
75. Dombrovskis V., Rastrigina O., Jākobsons A. (2006) *Uzņēmējdarbības globālais monitorings*. Latvijas Ziņojums. Telia Somera institūts Rīgas Ekonomikas augstskolā. 36 lpp
76. Dorgan S. (2006) *How Ireland Became the Celtic Tiger*. The Heritage Foundation. Dublin. 240 p.
77. Dišlere I. (2009) *Sagatavoti noteikumi par teritorijas attīstības indeksa aprēķināšanas un piemērošanas kārtību* [tiešsaiste] [skatīts 2009. gada 08. aug.]. Pieejams: http://www.nap.lv /lat/attistibas_planosana/iesakam_izlasit/?doc=1006
78. *Dubnas pagasta skaitļi un fakti* [tiešsaiste] (2009). Dubnas pagasta pārvalde. [Skatīts 2009.g. 19.sept.]. Pieejams: <http://www.naujene.lv/Default.aspx?t=cbab463e-5bb4-46eb-a071-154d1462055e>
79. Dubnas pagasta teritorijas plānojuma paskaidrojuma raksts (2006). **No:** *Dubnas pagasta teritorijas plānojums 2006.-2018.gadam*. Dubnas pagasta pārvalde. Dubna. 3.-93. lpp.
80. Dvietes pagasta teritorijas plānojuma paskaidrojuma raksts (2005). **No:** *Dvietes pagasta teritorijas plānojums, 2005. - 2017.gadam*. Dvietes pag. pārvalde. Dviete. 2.-141. lpp.
81. *Dvietes pagasts* [tiešsaiste] (2009). [Skatīts 2009.g. 16.sept.]. Pieejams: <http://www.kalkuni.lv/Default.aspx?t=43770390-c221-4300-86b8-44d9b6b9d575>
82. *Economy, Society and Peripherality* (2002) Experiences from the West of Ireland. Editor McDonagh J. Dublin: Arlen house. 260 p.
83. *Efektīva pašvaldības politikas veidošana* (2003): Rokasgrāmata pašvaldībām. Rīga: Latvijas Pašvaldību mācību centrs, 7.-8. lpp.
84. *Eglaines pagasta sociāli ekonomiskās attīstības programma* (2002). Eglaines pagasta pārvalde. Eglaine. 94 lpp.

85. Eglaines pagasta teritorijas plānojuma paskaidrojuma raksts (2005). **No:** *Eglaines pagasta teritorijas plānojums 2005. - 2017.gadam*. 1. redakcija. Eglaines pagasta pārvalde. Eglaine. 2.-116. lpp.
86. *Eglaines pagasts* [tiešsaiste] (2009). [Skatīts 2009.g. 14.sept.]. Pieejams: <http://www.drp.lv/Default.aspx?t=51b855af-c304-4652-823e-004ee0115c9d>
87. Egle I. (2004) Pašvaldību reformas gados izdevies izveidot tikai 20 novadus. *Diena*, 30. novembris 1.; 4. lpp.
88. Egle I. (2007) *ZZS turpinās aizstāvēt nedzirdēto novadu intereses* [tiešsaiste] [skatīts 2007. gada 14.dec.]. Pieejams: http://www.vdiena.lv/lat/politics/regions/zzs_turpinaas_aizstaaveet_nedzirdeeto_novadu_intereses
89. *Eiropas Reģionālais Attīstības fonds* [tiešsaiste] (2010) LR Finanšu Ministrija. [Skatīts 2010. gada 14.nov.]. Pieejams: <http://www.esfondi.lv/page.php?id=335>
90. *Ekonomika. Latgales reģions* [tiešsaiste] (2009). Latvijas reģionu attīstības portāls. [Skatīts 2009. gada 26. okt.]. Pieejams: <http://www.latreg.lv/pub/default.php?lapa=81&oid=97>
91. *Ekonomika Latgalē* [tiešsaiste] (2010) Latvijas reģionu attīstības portāls. [Skatīts 2010.g. 08. apr.]. Pieejams: <http://www.latreg.lv/pub/default.php?lapa=81&oid=96>
92. *Ekonomikas skaidrojošā vārdnīca* (2000). Latvijas Zinātņu akadēmija. Rīga: Zinātne.
93. *ES fondu līdzekļu sadalījums pa ieguldījumu kategorijām 2004.-2008.gadā Latvijas reģionos* (2009). Finanšu ministrijas dati. Rīga.
94. *ES fondu makroekonomiskās ietekmes izvērtējums* [tiešsaiste] (2008) Otrā posma ziņojums. Biedrība "Baltijas starptautiskais ekonomikas politikas studiju centrs". Rīga: SIA "Baltijas Konsultācijas". 20 lpp. [Skatīts 2009.g. 27.okt.]. Pieejams: http://www.esfondi.lv/upload/01strukturfondi/petijumi/2707200730062008_2_Makroek.iet.izv.pdf.
95. *ES reģionālā politika un strukturālie instrumenti* (2001) Rīga. 37 lpp.
96. *European Charter of Local Self-Government* [tiešsaiste] (1985). European Union Charter. Strasbourg: Council of Europe. [Skatīts 2007. gada 23. nov.]. Pieejams: <http://conventions.coe.int/treaty/EN/Treaties/Html/122.htm>
97. *European Union Economies a comparative study* (2007). Editor F.Somers. 3rd edition. New York: Addison Wesley Longman. 280 p.
98. *Ezernieku pagasts* [tiešsaiste] (2009). Krāslavas rajona padome. [Skatīts 2009.g. 06.sept.]. Pieejams: <http://www.kraslavasrajons.lv/public/index.php?id=28>
99. Fearon D. (2009) *Alfred Weber: Theory of the Location of Industries, 1909* [tiešsaiste]. Center of Spatially Integrated Social Sciences. [Skatīts 2010.g. 19.nov.]. Pieejams: <http://www.csiss.org/classics/content/51>
100. Finnegan R.B. (2001) Ireland: Brussels and the Celtic Tiger. **In:** *The European Union and the Member States. Cooperation, Coordination and Compromise*. E.E. Zeff, E.B. Pirro (Eds.). Colorado: Lynne Rienner Publishers, Inc., p. 163 – 190.
101. FitzGerald G. (2006) *Ireland in the world. Further Reflections*. Dublin: Liberties Press. 254 p.
102. Flanigan J. (2008) *Entrepreneurship Takes Off in Ireland* [tiešsaiste]. New York Times, 17. January, p. 23. [skatīts 2008. gada 23. jūlijā]. Pieejams: www.nytimes.com/2008/01/17/business/smallbusiness/17edge.html?_r=4&ref=business&oref=login&oref=slogin
103. Freidman J. (1973) *Retracking America, a theory of Transactive Planning*. New York: Doubleday. 400 p.
104. Frieden J. A. (2005) *Global Capitalism. Its Fall and Rise in the Twentieth Century*. NY: W.W.Norton and Company. p. 320.

105. Garvin T. (2005) *Preventing the Future: Why was Ireland so Poor for so Long?* Dublin: Gill & Macmillan. 248 p.
106. Gardiner K. (2008) *Ireland and EMU* [tiešsaiste]: a Tiger by the Tail. [Skatīts 2008. gada 18. okt.]. Pieejams: www.msdw.org/GEFdata/digests/19971208-mon.html#xtocid78081
107. Glasson J. (1992) *An Introduction to Regional Planning. Concepts, Theory and Practice*. London: UCL Press Limited. 2nd edition. 434 p.
108. Groza A., Jaunsleinis A., Šinfa S. (2005) *Vietējās nodarbinātības stratēģijas izstrāde*: Rokasgrāmata pašvaldībām. Rīga. 112 lpp.
109. Hajoš B., Kissiov V., Martikonis R., Marton I., Šulca I. (2002) *The Future of the European Integration Process: Ideas and Concepts of Candidate Countries*. Center for European Integration Studies, Rheinische Friedrich Wilhelms – Universität Bonn, Discussion Paper C 107, p. 43-46.
110. Hastings T., Sheenan B., Yeates P. (2007) *Saving the Future*. How Social Partnership Shaped Ireland's Economic Success. Dublin: Bachel Publishing. 239 p.
111. Heckscher-Ohlin model [tiešsaiste] (2010). From Wikipedia encyclopedia. [Skatīts 2010. gada 19. nov.]. Pieejams: http://en.wikipedia.org/wiki/Heckscher%E2%80%93Ohlin_model
112. *History of economic theory and Thought - Johann Heinrich von Thunen – rent* [tiešsaiste] (2008) Economic Theories. SCARLETT. [Skatīts 2010. gada 16. nov.]. Pieejams: <http://www.economictheories.org/2008/10/johann-heinrich-von-thunen-rent.html>
113. Houston E. (2004) *Working and living in Ireland*. UK: Lightning Source UK LTD. 272 p.
114. *Iedzīvotāji. Latgales reģions* [tiešsaiste] (2009). Latvijas reģionu attīstības portāls. [Skatīts 2009. gada 26. okt.]. Pieejams: <http://www.latreg.lv/pub/default.php?lapa=81&oid=97>
115. *Iedzīvotāju īpatsvars virs darbspējas vecuma 2009. gada sākumā* [tiešsaiste] (2009). LR Centrālās Statistikas pārvaldes dati. [Skatīts 2009. gada 18. sept.]. Pieejams: www.csb.gov.lv
116. *Ieteikumi pašvaldību attīstības plānošanai* (2000): rokasgrāmata pašvaldību darbiniekiem. Rīga: ES Phare programmas finansēts izdevums. 180 lpp.
117. *Ilūkste*. [tiešsaiste] [skatīts 2009.g. 16.sept.]. Pieejams: <http://www.daily-tangents.com/Gerboni/Cities/index.php3?city=Ilukste>
118. *Ilūkstes novada attīstības programma 2005. - 2011. gads* (2005). Ilūkstes novada dome. Ilūkste. 112 lpp.
119. *Ilūkstes novada karte* [tiešsaiste] (2009). Ilūkstes novada dome. [Skatīts 2009.g. 17.aug.]. Pieejams: <http://en.wikipedia.org/wiki/File:MapaIl%C5%ABkstes.PNG>
120. *Ilūkstes novada pašvaldību apvienošanās projekts* (2007). Ilūkste. 64 lpp.
121. Ilūkstes novada teritorijas plānojuma paskaidrojuma raksts (2007). **No:** *Ilūkstes novada teritorijas plānojums 2007. - 2019. gadam*. Ilūkstes novada dome. Ilūkste, 2.-129. lpp.
122. *Ilūkstes novads* [tiešsaiste]. Ilūkstes novada dome. [Skatīts 2009.g. 08.sept.]. Pieejams: http://www.ilukste.lv/upload/File/Dome09/gada_parskats.pdf
123. *Ilūkstes pilsēta* [tiešsaiste] [skatīts 2009.g. 16.sept.]. Pieejams: <http://lv.wikipedia.org/wiki/Il%C5%ABkste>
124. *Ilūkstes pilsētas vēsture* [tiešsaiste. Ilūkstes novada dome.] [Skatīts 2009.g. 14.sept.]. Pieejams: <http://www.ilukste.lv/?sec=2&subsec=160>
125. *Ilūkstes novada uzņēmējdarbība* [tiešsaiste] (2009). Ilūkstes novada dome. [Skatīts 2009.g. 18.sept.]. Pieejams: <http://www.ilukste.lv/?sec=22>

126. *Indras pagasts* [tiešsaiste] (2009). Krāslavas rajona padome. [Skatīts 2009.g. 06.sept.]. Pieejams: <http://www.kraslavasrajons.lv/public/index.php?id=28>
127. *Inovācija* (2006). LR EM Uzņēmējdarbības un rūpniecības departaments. Latvijas Tehnoloģiskais centrs. Rīga: SIA AG99. 9 lpp.
128. *Ireland agriculture* [tiešsaiste (2008).] [Skatīts 2008. gada 13. dec.]. Pieejams: www.library.louisville.edu/government/subjects/agriculture.html
129. *Ireland agriculture* [tiešsaiste] (2009). [Skatīts 2009. gada 03. aprīlī]. Pieejams: www.agriculture.gov.ie.
130. *Ireland in European Union* [tiešsaiste] (2008). [Skatīts 2008. gada 13. dec.]. Pieejams: www.europa.eu.int/comm/eurostat
131. *Ireland Government* [tiešsaiste] (2009). [Skatīts 2009. gada 17. janv.]. Pieejams: www.irlgov.ie/en/essay/twentieth.html
132. *Ireland Health Service* [tiešsaiste (2008).] [Skatīts 2008. gada 10. okt.]. Pieejams: www.hse.ie/eng/Find_a_Service/Languages/Guide_to_Health_Services_Latvian.pdf
133. Ivancova J. (2010) Biznesa forumā atklājas visas Daugavpils problēmas. *Latgales Laiks*, Nr. 14 (2047), 19. februāris, 4 lpp.
134. *Izglītība* [tiešsaiste] (2010). Latvijas reģionu attīstības portāls. [Skatīts 2010.g. 12. martā]. Pieejams: <http://www.latreg.lv/pub/default.php?lapa=81&oid=98>
135. *Izvaltas pagasts* [tiešsaiste] (2009). Krāslavas rajona padome. [Skatīts 2009.g. 06.sept.]. Pieejams: <http://www.kraslavasrajons.lv/public/index.php?id=28>
136. *Īrijas Centrālās Statistikas Pārvaldes dati par iedzīvotāju skaitu Īrijā* [tiešsaiste] (2010). Central statistic office in Ireland. [Skatīts 2010. gada 10. nov.]. Pieejams: http://www.cso.ie/Quicktables/GetQuickTables.aspx?FileName=CNA13.asp&TableName=Population+1901+-+2006&StatisticalProduct=DB_CN
137. *Īrijas Republika* [tiešsaiste] (2008). [Skatīts 2008. gada 10. okt.]. Pieejams: www.knab.gov.lv/uploads/free/country_profile_iriya.pdf
138. *Īrijas Republikas IKP rādītāji no 1960. līdz 1979. gadam* [tiešsaiste] (2006). World Development Indicators database [skatīts 2010. gada 28. nov.]. Pieejams: http://www.nationmaster.com/time.php?stat=eco_gdp&country=ei
139. *Īrijas Republikas IKP rādītāji no 1980. līdz 2009. gadam* [tiešsaiste] (2009). International Monetary Fund. 2009 World Economic Outlook. [Skatīts 2010. gada 28. nov.]. Pieejams: http://www.indexmundi.com/ireland/gdp_%28official_exchange_rate%29.html
140. *Īrijas valsts* [tiešsaiste] (2008). [Skatīts 2008. gada 18. okt.]. Pieejams: www.lu.lv/biblioteka/e-Eiropa/dalibvalstis/irija.html
141. Īrijas veiksmes stāsts. Varētu būt arī Latvijas... (2000). *Dienas Bizness*, 22. novembris, 2. lpp.
142. *Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas Latgales novados* [tiešsaiste] (2010). Dabas aizsardzības pārvalde. [Skatīts 2010.g. 19.sept.]. Pieejams: http://www.daba.gov.lv/public/lat/ipasi_aizsargajamas_dabas_teritorijas/latgales_novados/
143. Jansone I. (2010) *Pieaug izņemto ārvalstu investīciju gadījumu skaits* [tiešsaiste] [skatīts 2010.g. 08. martā]. Pieejams: <http://www.lursoft.lv/press/2010/01/29/Pieaug-iznemto-arvalstu-investiciju-gadijumu-skaits>
144. Jauhiainen J.S. (2000) *Regional Development and Regional Policy: European Union and the Baltic Sea Region*. Turku. 132 p.
145. Jermolejeva E., Zelča S., Baltere R. (2008) Eiropas Savienības ietekme uz reģionu ilgtspējīgu attīstību. **No:** *LZP Ekonomikas, juridiskās un vēstures galvenie pētījumu virzieni 2008.gadā*, Rīga, Nr.14, 67.-72. lpp.
146. Jermolajeva E., Baltere R., Švarce D. (2009) Uzņēmējdarbības attīstība Latvijas reģionos – valsts atbalsts un Eiropas Savienības līdzfinansējums. **No:** *Daugavpils*

- Universitātes Reģionālais ziņojums. Pētījumu materiāli. Nr. 4, 2008. Daugavpils Universitāte: Saule, 7.-26. lpp.*
147. Jerošenoko V. (2009) *Kas mainīsies nosakot prioritārās tautsaimniecības nozares?* [tiešsaiste] [skatīts 2009.g. 05. dec.]. Pieejams: <http://business.lv/blog/vadims-jerosenko/id/45>
 148. Jundze A. (2009) *Inovācijas var reāli palīdzēt Latvijai* [tiešsaiste] [skatīts 2010.g. 23. martā]. Pieejams: http://www.innovation.lv/ino2/publications/NRA/Inovācijas_var_palidzet_Latvijai.pf
 149. *Kalkūnes pagasta padomes 2006. gada publiskais pārskats* (2007). Kalkūnes pagasta padome. Kalkūne. 23 lpp.
 150. *Kalkūnes pagasta sociāli ekonomiskā attīstības programma* (2002). Kalkūnes pagasta pārvalde. Daugavpils. 114 lpp.
 151. Kalkūnes pagasta teritorijas plānojuma paskaidrojuma daļa (2006). **No:** *Kalkūnes pagasta teritorijas plānojums 2006.-2018. gads*. 1. sējums. Kalkūnes pagasta padome. Kalkūne, 1.-151. lpp.
 152. *Kalkūnes pagasts - vispārējās ziņas* [tiešsaiste] (2009). Kalkūnes pagasta pārvalde. [Skatīts 2009.g. 08.sept.]. Pieejams: <http://www.naujene.lv/Default.aspx?t=2e4e4838-b843-410e-ba14fddd98f4afb&m=m6604>
 153. *Kalniešu pagasta sociāli ekonomiskās attīstības programma* (1997). Kalniešu pagasta pārvalde. 41 lpp.
 154. *Kalniešu pagasta teritorija* [tiešsaiste] (2008). Kalniešu pagasta pārvalde. [Skatīts 2009.g. 13.okt.]. Pieejams: www.kalniesi.lv
 155. Kalniņa D. (2009) *Daugavpilī atrod par izmirušu uzskatītu augu* [tiešsaiste]. 11.augusts, 2009. [Skatīts 2010.g. 19.sept.]. Pieejams: <http://www.nra.lv/zinas/27864-daugavpili-atrod-par-izmirusu-uzskatitu-augu.htm>
 156. Kalniņa I., Sebre A., Grūberte D. (2001) *ES reģionālā politika un strukturālie instrumenti*. Rīga: A/S „McĀbols”. 5 lpp.
 157. *Kalupes pagasta sociāli ekonomiskā attīstības programma* (2000). Kalupes pagasta padome. Kalupe. 89 lpp.
 158. Kalupes pagasta teritorijas plānojuma paskaidrojuma daļa (2006). **No:** *Kalupes pagasta teritorijas plānojums 2006. – 2018. gads*. 1. sējums. Kalupes pagasta pārvalde. Kalupe, 2.-112. lpp.
 159. *Kalupes pagasta vēsture* [tiešsaiste] (2009). Kalupes pagasta padome. [Skatīts 2009.g. 07.sept.]. Pieejams: <http://www.kalupe.lv/>
 160. *Kalupes pagasts* [tiešsaiste] [skatīts 2009.g. 10.sept.]. Pieejams: http://lv.wikipedia.org/wiki/Kalupes_pagasts
 161. *Kaplavas pagasta teritorijas vispārīgs apraksts* [tiešsaiste] (2009). Krāslavas rajona padome. [Skatīts 2009.g. 06.sept.]. Pieejams: <http://www.kraslavasrajons.lv/public/index.php?id=28>
 162. *Kaplavas pagasts* [tiešsaiste] [skatīts 2009.g. 06.sept.]. Pieejams: http://lv.wikipedia.org/wiki/Kaplavas_pagasts
 163. *Kastuļinas pagasts* [tiešsaiste] (2009). Krāslavas rajona padome. [Skatīts 2009.g. 06.sept.]. Pieejams: <http://www.kraslavasrajons.lv/public/index.php?id=28>
 164. Kārklīņa D. (2010) *Jaunais Teritorijas attīstības plānošanas likums veicinās pašvaldību attīstību ilgtermiņā*. [tiešsaiste] [skatīts 2010.g. 27. apr.]. Pieejams: <http://www.lv.lv/index.php?menu=doc&sub=466&id=204720>
 165. Keegan W. (2010). *The financial crisis hit Ireland hard. But don't sell it short*. [tiešsaiste] [skatīts 2010.g. 28. aug.]. Pieejams: <http://www.guardian.co.uk/business/2010/may/01/william-keegan-ireland-debt-crisis>

166. Keišs S. (2005) Reģionālās attīstības virzieni un pasākumu sistēma reģionu izveidei Latvijā ES kontekstā. *LZP Ekonomikas un juridiskās zinātnes galvenie pētījumu virzieni 2004. gadā*. Nr. 10, 73.-79 lpp.
167. Keišs S., Tilta E., Kazinovskis A., Zariņa V., Medne A. (2007) Reģionalizācija un tās loma līdzsvarotā administratīvi teritoriālā attīstībā Latvijā. **No:** *LZP Ekonomikas un juridiskās zinātnes galvenie pētījumu virzieni 2006.gadā*. Nr.12. Rīga: LZP Ekonomikas un juridiskās zinātnes ekspertu komisija, 68.-75.lpp. ISSN 1691-290X
168. Keišs S., Tilta E., Zariņa V., Jesemčika A., Medne A., Kazinovskis A., Balode G. (2008) Reģionalizācija un tās loma līdzsvarotā administratīvi teritoriālā attīstībā Latvijā. **No:** *LZP Ekonomikas, juridiskās un vēstures zinātnes galvenie pētījumu virzieni 2008.gadā*. Nr. 14. Rīga, Tautsaimniecības attīstības institūts, Tipogrāfija P&Ko, 85.-92. lpp.
169. *Keramikas meistari* [tiešsaiste] (2009). Maļinovas pagasta padome. [Skatīts 2009.g. 12.sept.]. Pieejams: <http://www.malinova.lv/Default.aspx?t=a44c273a-9863-4159-ac2e-fb05c080cd79&m=m1500>
170. Kirillova L. (2010) Ar optimismu par senā aroda pastāvēšanu. *Novadnieks*. 15. oktobris, 4. lpp
171. Kieran A. (2000) *The Celtic tiger: The Myth of Social Partnership in Ireland*. Manchester: University Press. 200 p.
172. Kokapstrādes uzņēmumus gremdē patēriņa kritums (2008). *Kapitāls*, jūnijs, 88.-97.lpp.
173. *Kombuļu pagasts* [tiešsaiste] (2009). Krāslavas rajona padome. [Skatīts 2009.g. 06.sept.]. Pieejams: <http://www.kraslavasrajons.lv/public/index.php?id=28>
174. *Konstantinovas pagasts* [tiešsaiste] (2009). Krāslavas rajona padome. [Skatīts 2009.g. 06.sept.]. Pieejams: <http://www.kraslavasrajons.lv/public/index.php?id=28>
175. Krapāne L., Rozenfelde L. (2010) *Kas notiek Latvijā: Veselības aprūpe – reformas plāni un realitāte* [tiešsaiste] [skatīts 2010.g. 03. martā]. Pieejams: <http://www.delfi.lv/news/national/politics/article.php?id=21099716>
176. Krasnopjorovs O. (2010) *Migrācija – izaicinājumi un iespējas* [tiešsaiste] [skatīts 2010. g. 30. martā]. Pieejams: 30.03.2010. <http://www.delfi.lv/news/comment/comment/article.php?id=30924335>
177. Krastiņš O. (2000) Teritoriālā noslāņošanās ir mazāka nekā sociālā. Tomēr liela. *Latvijas Vēstnesis*, 19. okt., Nr. 368/369.
178. Krastiņš O., Vanags E., Vanags I., Valodiņš E., Zaķe A., Locāne V. (2009) *Latvijas dažādība skaitļos un vīzijās 2009*. Latvijas Republikas Centrālā Statistikas pārvalde. Rīga. 108 lpp.
179. *Kravu pārvadājumu intensitāte pa dzelzceļu* [tiešsaiste] (2009). LR Satiksmes ministrija. [skatīts 2009. gada 18. okt.]. Pieejams: www.sam.gov.lv
180. *Krāslava*. [tiešsaiste] [skatīts 2009.g. 07.sept.]. Pieejams: <http://lv.wikipedia.org/wiki/Kr%C4%81slava>
181. *Krāslavas novada karte* [tiešsaiste] (2009). Krāslavas novada dome. [Skatīts 2009.g. 26.aug.]. Pieejams: http://en.wikipedia.org/wiki/File:Kr%C4%81slavas_novada_karte.png
182. *Krāslavas pilsētas vēsture* [tiešsaiste] (2009). Krāslava. [Skatīts 2009.g. 08.sept.]. Pieejams: <http://www.varaviksne.lv/materiali/kraslava/kraslava.htm>
183. *Krāslavas rajona Krāslavas novada Aulejas, Indras, Izvaltas, Kalniešu, Kaplavas, Kombuļu, Piedrujas, Robežnieku, skaistas un Ūdrišu pagastu apvienošanās projekts* (2008). Krāslava. 74 lpp.
184. *Krāslavas rajona Svriņu pagasta Sociāli ekonomiskās attīstības programma 2000.-2009 gads* (2000). Svriņu pagasta pārvalde. Svriņi. 60 lpp.

185. *Krāslavas rajona Šķaunes pagasta Sociāli ekonomiskās attīstības programma* (2000). Šķaunes pagasta pārvalde. Šķaune. 61 lpp.
186. *Krāslavas rajona teritorijas plānojums* (2002). Krāslavas rajona padome. Krāslava. 80 lpp.
187. Kļaviņš A. (2010) *Ieskats Latvijas augu aizsardzības vēsturē* [tiešsaiste] [skatīts 2010.g. 12.sept.]. Pieejams: <http://latvijas.daba.lv/aizsardziba/audi/>
188. Kleckins Ā., Kacs Z., Vasiļjevs A., Šahbadjana G. (2004) *Dienas kārtība Latvijai*. Talsi: Talsu tipogrāfija. 407 lpp.
189. Kučinskis M. (2005) Pašvaldību reformas – nepieciešamība līdzsvarotas attīstības veicināšanai visā Latvijā. *Novadnieks*, 1. novembris, 2. lpp.
190. *Ķepovas pagasts* [tiešsaiste] (2009). Krāslavas rajona padome. [Skatīts 2009.g. 06.sept.]. Pieejams: <http://www.kraslavasrajons.lv/public/index.php?id=28>
191. Lambooy J.G. (1969) City and City Region in the Perspective of Hierarchy and Complementary. *Tijdschrift Voor Econ. En Soc. Geografie*, No.60, p. 141-145.
192. Lamentovičs V. (1996) *Mūsdienu valsts*. Rīga. 132 lpp.
193. *Latgales attīstības plāns – pilotprojekts* (2000) Darba noslēguma ziņojums. Eiropas Komisija PHARE. LR Finanšu ministrija. 203 lpp.
194. *Latgales plānošanas reģiona nolikums*. Daugavpils.
195. *Latgales pilsētu attīstības stratēģija* (2001). LR Vides Aizsardzības un Reģionālās Attīstības Ministrija. Latgales reģiona Attīstības aģentūra. 202 lpp.
196. *Latgales plānošanas reģiona teritoriālais plānojums 2006.-2026. gadam* (2007). Latgales Attīstības aģentūra. Daugavpils.
197. *Latgales stratēģija 2030* (2010). Latgales plānošanas reģions. [tiešsaiste] (2010). [Skatīts 2011.g. 10.janv.]. Pieejams: <http://www.latgalestrategija.lv>
198. *Latvija. Pārskats par tautas attīstību 2004/2005* (2005). Rīcībspēja reģionos. Rīga. 148 lpp.
199. *Latvija pēc teritoriālās reformas* (2003). Ziņojums Nr. 25466-LV, Pasaules Bankas dokuments, 8. aprīlis, 15. lpp.
200. *Latvijai jāatrod ilgtspējīgas attīstības dzinējspēks* [tiešsaiste] (2010). [Skatīts 2010.g. 20.okt.]. Pieejams: http://www.financenet.lv/viedokli/350749-latvijai_jaatrod_ilgtspejigas_attistibas_dzinejspeks
201. *Latvijas galvenie transporta koridori* [tiešsaiste] (2009). LR Satiksmes ministrija. [Skatīts 2009. gada 18. okt.]. Pieejams: www.sam.gov.lv
202. Latvijas reģionālās attīstības politikas koncepcija [tiešsaiste]: Ministru kabineta 1996. gada 03. decembra izdots dokuments. [Skatīts 2008.g. 22.janv.]. Pieejams: www.likumi.lv
203. *Latvijas Republikas pašvaldību reformu koncepcija* [tiešsaiste]: Ministru kabineta 1993. gada 28. septembra izdots dokuments. [Skatīts 2008.g. 22.janv.]. Pieejams: www.likumi.lv
204. *Latvijas statistikas gadagrāmata 2001* (2002). LR Centrālā statistikas pārvalde. Rīga, 26. lpp.
205. *Latvijas statistikas gadagrāmata 2002* (2003). LR Centrālā statistikas pārvalde. Rīga, 16. lpp.
206. *Laucesas pagasta sociāli ekonomiskā attīstības programma* (2001). Laucesas pagasta pārvalde. Laucesa. 92 lpp.
207. Laucesas pagasta teritorijas plānojuma paskaidrojuma daļa (2009). **No:** *Laucesas pagasta teritorijas plānojums 2006. – 2018.gadam*. 1. sējums. Laucesas pagasta pārvalde. Laucesa. 129 lpp.

208. *Lauku attīstība, Dvietes pagasts* [tiešsaiste] (2009). [Skatīts 2009.g. 10.sept.]. Pieejams: <http://www.naujene.lv/Default.aspx?t=43770390-c221-4300-86b8-44d9b6b9d575&m=m3894>
209. *Lauksaimniekiem par trīs miljoniem latu samazinās subsīdijas* (2010). [tiešsaiste] BNS. [Skatīts 2010.g. 02.dec.]. Pieejams: http://www.financenet.lv/zinas/354883-lauksaimniekiem_par_tris_miljoniem_latu_samazinās_subsīdijas
210. *Likums par pašvaldībām* [tiešsaiste]: LR likums (19.05.1994.). [Skatīts 2008.g. 9.febr.]. Pieejams: www.likumi.lv
211. *Lisabonas stratēģija* (2000). Eiropas Savienības ilgtermiņa attīstības plāns.
212. Lībermanis G. (2006) *Makroekonomika*. Rīga: Kamene. 445 lpp.
213. *Līksnas pagasta iedzīvotāju nacionālais sastāvs* [tiešsaiste]. Līksnas pagasta pārvalde. [Skatīts 2009.g. 13.sept.]. Pieejams: <http://www.kalupe.lv/Default.aspx?t=345a69a3-29a6-4194-82e5-9c1c0651d448&m=m404>
214. *Līksnas pagasta skaitļi un fakti* [tiešsaiste] (2009). Līksnas pagasta pārvalde. [Skatīts 2009.g. 21.sept.]. Pieejams: <http://www.naujene.lv/Default.aspx?t=edd4c843-d7b6-4609-b85c-d18042a89690>
215. Līksnas pagasta teritorijas plānojuma paskaidrojuma daļa (2006). **No:** *Līksnas pagasta teritorijas plānojums 2006. - 2018.gadam*. 1. sējums. Līksnas pagasta padome. Līksna. 123 lpp.
216. *Līvānu novada izveide un raksturojums* [tiešsaiste] (2009). Līvānu novada bibliotēka. [Skatīts 2009.g. 17.aug.]. Pieejams: <http://www.livanub.lv/modules.php?name=Content&pa=showpage&pid=72&novads=novads>
217. *Līvānu novada izveides vēsture* [tiešsaiste] (2009). Līvānu novada dome. [Skatīts 2009.g. 17.aug.]. Pieejams: http://www.livani.lv/lat/novada_izveides_vesture
218. *Līvānu novada karte* [tiešsaiste] (2009). Līvānu novada dome. [Skatīts 2009.g. 23. aug.]. Pieejams: http://en.wikipedia.org/wiki/File:L%C4%ABv%C4%81nu_novada_karte.png
219. *Līvānu novada pašvaldības integrētās attīstības programma 2008.-2014. gadam* (2008). Līvānu novada dome. Līvāni. 120 lpp.
220. *Low Tax Policies Created the Tiger* [tiešsaiste] (2008) Ireland's Economy. [Skatīts 2008. gada 09. okt.]. Pieejams: www.independent.ie/opinion/editorial/lowtax-policies-created-the-tiger-485406.html
221. *LR Centrālās Statistikas pārvaldes dati* [tiešsaiste] (2010). Publicēti oficiālajā interneta mājas lapā sadaļā „Datu zona”, „Datubāzes”. [Skatīts 2010. gada 12. sept.]. Pieejams: www.csb.gov.lv
222. *LR Veselības ministre Baiba Rozentāle tikās ar Latgales reģiona pašvaldību un ārstniecības iestāžu vadītājiem* [tiešsaiste] (2010). [Skatīts 2010.g. 22. apr.]. Pieejams: <http://www.kraslavasrajons.lv/public/index.php?type=news&nid=717>
223. *Mainoties saglabājies, dažādā Latvija* (2008). Latvijas Republikas Centrālā Statistikas pārvalde. Rīga. 318 lpp.
224. Maļinovas pagasta teritorijas plānojuma paskaidrojuma daļa (2007). **No:** *Maļinovas pagasta teritorijas plānojums 2007. – 2019. gadam*. 1. sējums. Maļinovas pagasta padome. Maļinova. 115 lpp.
225. *Maļinovas pagasta vēsture* [tiešsaiste] (2009). Maļinovas pagasta pārvalde. [Skatīts 2009.g. 10.sept.]. Pieejams: <http://www.naujene.lv/Default.aspx?t=3f913f52-ae19-4398-857a-5705e8dc9bff&m=m404>
226. *Maļinovas pagasts* [tiešsaiste] (2009). [Skatīts 2009.g. 13.sept.]. Pieejams: http://lv.wikipedia.org/wiki/Vi%C5%A1%C4%B7u_pagasts
227. McSweeney E. (1999) *Pašvaldības ekonomiskā attīstība un ekonomikas stratēģiskā plānošana*. Rīga: Kanādas Urbanistikas institūts. 60 lpp.

228. *Medumu pagasta skaitļi un fakti* [tiešsaiste] (2009). Medumu pagasta pārvalde. [Skatīts 2009.g. 04.okt.]. Pieejams: <http://www.naujene.lv/Default.aspx?t=7135a14e-2fc3-465b-ae96-fc910bb6e73f&m=m6704>
229. *Medumu pagasts* [tiešsaiste] (2009). [Skatīts 2009.g. 18.sept.]. Pieejams: http://lv.wikipedia.org/wiki/Medumu_pagasts
230. *Medumu vēsture* [tiešsaiste] (2009). Medumu pagasta pārvalde. [Skatīts 2009.g. 18.sept.]. Pieejams: <http://www.naujene.lv/Default.aspx?t=7135a14e-2fc3-465b-ae96-fc910bb6e73f&m=m6704>
231. Melluma A., (2000) *Latvijas pierobeža*. Rīga: Zinātne. 108 lpp.
232. Melluma A. (2009) *Latvijas pierobeža. Kāda tā ir?* [tiešsaiste] [skatīts 2009. g. 26. okt.]. Pieejams: http://www.politika.lv/temas/pilsoniska_sabiedriba/5746/
233. *Meža resursi* [tiešsaiste] (2009). Latvijas vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs. [Skatīts 2009. gada 31. okt.]. Pieejams: <http://www.lva.gov.lv/produkti/soe2001lv/resursi/meza/meza.htm>
234. *Mēs Eiropā!* (2007) Eiropas Savienības informācijas aģentūra. Rīga. 55 lpp. ISBN 978-9984-39-262-2
235. Morrison M. (2009) *SWOT Analysis* [tiešsaiste] [skatīts 2009.g. 11.dec.]. Pieejams: <http://www.rapidbi.com/created/SWOTanalysis.html#Background>
236. *Mūžizglītības pieejamība un izglītoties iespējas Latvijā* (2006). Baltijas Sociālo zinātņu institūta veiktais pētījums ES Struktūrfondu nacionālās programmas „Mūžizglītības stratēģijas izstrāde un ieviešana” projekta „Mūžizglītības stratēģijas izstrāde” ietvaros. 195 lpp.
237. Naglis R. (2010) *Rušonā diskutē par ekonomiskās aktivitātes atbalsta instrumentiem novadā* [tiešsaiste]. Riebiņu novada dome. [Skatīts 2010.g. 06. maijā]. Pieejams: http://www.riebini.lv/lv/zia/?news_id=5
238. *National Income - Gross product* [tiešsaiste] (2009). Central Statistic Office. [Skatīts 2009.g. 18.okt.]. Pieejams: www.cso.ie/statistics/nationalingp.htm
239. Naujenes pagasta teritorijas plānojuma paskaidrojuma daļa (2004). **No:** *Daugavpils rajona Naujenes pagasta teritorijas plānojums no 2004. līdz 2015. gadam*. Naujenes pagasta padome. Naujene, 3.-102. lpp
240. *Naujenes pagasta vispārējs raksturojums* [tiešsaiste] (2009). Naujenes pagasta pārvalde. [Skatīts 2009.g. 22.sept.]. Pieejams: <http://www.naujene.lv/Default.aspx?t=44f60f13-86d8-4608-86fa-9fbcaea1a430&m=m2621>
241. *Naujenes pagasts* [tiešsaiste] (2009). [Skatīts 2009.g. 22.sept.]. Pieejams: http://lv.wikipedia.org/wiki/Naujenes_pagasts
242. *NGP in Ireland* [tiešsaiste] (2008). Statistic. [Skatīts 2008. gada 18. okt.]. Pieejams: www.cso.ie/statistics/nationalingp.htm
243. *Nīcgales pagasta nacionālais sastāvs* [tiešsaiste] (2009). Nīcgales pagasta pārvalde. [Skatīts 2009.g. 23.sept.]. Pieejams: <http://www.medumi.lv/Default.aspx?t=a6f8bdcf-9079-4fb6-8e72-f72ff39e53ae&m=m404>
244. Nīcgales pagasta teritorijas plānojuma paskaidrojuma daļa (2009). **No:** *Nīcgales pagasta teritorijas plānojums 2009. – 2021.gadam*. 1. daļa. Nīcgales pagasta pārvalde. Nīcgale. 42 lpp.
245. *No Krāslavas senatnes* [tiešsaiste] (2009). Krāslavas novada dome. [Skatīts 2009.g. 06.sept.]. Pieejams: <http://kraslava.lv/par-novadu/vesture/>
246. *No sendienām, Kalkūnes pagasts* [tiešsaiste] (2009). [Skatīts 2009.g. 14.okt.]. Pieejams: <http://www.naujene.lv/Default.aspx?t=2cf069aa-0db0-4177-b48b-56fd419c919b&m=m697>

247. *Noteikumi par Preiļu rajona Līvānu novada izveidošanu* [tiešsaiste]: Ministru kabineta 1999. gada 21. decembra noteikumi Nr. 411. [Skatīts 2008.g. 09.febr.]. Pieejams: www.likumi.lv
248. *Noteikumi par Preiļu rajona Preiļu novada izveidošanu* [tiešsaiste]: Ministru kabineta 2002. gada 24. oktobra noteikumi Nr. 374. [Skatīts 2008.g. 11.febr.]. Pieejams: www.likumi.lv
249. *Noteikumi par Preiļu rajona Riebiņu novada izveidošanu* [tiešsaiste]: Ministru kabineta 2004. gada 16. novembra noteikumi Nr. 926. [Skatīts 2008.g. 21.janv.]. Pieejams: www.likumi.lv
250. *Noteikumi par Preiļu rajona Vārkavas novada izveidošanu* [tiešsaiste]: Ministru kabineta 2002. gada 19. februāra noteikumi Nr. 70. [Skatīts 2008.g. 21.janv.]. Pieejams: www.likumi.lv
251. *Noteikumi par teritorijas attīstības indeksa aprēķināšanas kārtību un tā vērtībām* [tiešsaiste]: Ministru kabineta 2009. gada 07. aprīļa noteikumi Nr. 319. [Skatīts 2009.g. 12.aug.]. Pieejams: www.likumi.lv
252. *Noteikumi par teritorijas attīstības indeksa aprēķināšanas kārtību un tā vērtībām* [tiešsaiste]: Ministru Kabineta 2010. gada 25. maija noteikumi Nr. 482 [Skatīts 2010.g. 18.jūn.]. Pieejams: www.likumi.lv
253. *Noteikumi par vietējo pašvaldību administratīvi teritoriālo iedalījumu* [tiešsaiste]: Ministru kabineta 2007. gada 04. septembra rīkojums Nr. 596. [Skatīts 2007.g. 11.nov.]. Pieejams: www.likumi.lv
254. *Novadu veidošanas rokasgrāmata* (2004). Rīga: SIA „Pašvaldību konsultāciju centrs”. 72 lpp.
255. O’Connel P.J., McGinnity F. (1997) *Working schemes? Active Labour Market Policy in Ireland*. Aldershot: Ashgate. 332 p.
256. *Organization for Economic Co-operation and Development* (2006) *Report of Ireland*. Paris: OECD Publishing. 154 p.
257. *Par Daugavpils rajona Daugavpils novada izveidošanu* [tiešsaiste: Ministru kabineta 2007. gada 29. maija rīkojums Nr. 363.] [Skatīts 2007.g. 11.nov.]. Pieejams: www.likumi.lv
258. *Par Daugavpils rajona Ilūkstes novada izveidošanu* [tiešsaiste]: Ministru kabineta 2003. gada 21. oktobra rīkojums Nr. 581. [Skatīts 2007.g. 11.nov.]. Pieejams: www.likumi.lv
259. *Par Īrijas veismēm, Latvijas izredzēm* (2003). *Latvijas Vēstnesis*, 18. februārī, B6. lpp.
260. *Par Krāslavas rajona Krāslavas novada izveidošanu* [tiešsaiste]: Ministru kabineta 2001. gada 11. decembra rīkojums Nr. 515. [Skatīts 2007.g. 11.nov.]. Pieejams: www.likumi.lv
261. *Par Latvijas Republikas administratīvo teritoriju izveidošanu un apdzīvoto vietu statusa noteikšanu* [tiešsaiste]: LR likums (06.06.1991.). [Skatīts 2008.g. 9.febr.]. Pieejams: www.likumi.lv
262. *Par nepieciešamajiem grozījumiem ar pašvaldību darbību saistītajos likumos, noslēdzot vietējo pašvaldību administratīvi teritoriālo reformu* [tiešsaiste]: Ministru kabineta 2008. gada 22. februāra rīkojums Nr. 90. [Skatīts 2008.g. 03. martā]. Pieejams: www.likumi.lv
263. *Par novadu izveidošanas modeli* [tiešsaiste]: Ministru kabineta 2003. gada 01. decembra rīkojums Nr. 738. [Skatīts 2008.g. 22.janv.]. Pieejams: www.likumi.lv
264. *Par novadu izveidošanas projektu* [tiešsaiste]: Ministru kabineta 2003. gada 31. marta rīkojums Nr. 190. [Skatīts 2008.g. 22.janv.]. Pieejams: www.likumi.lv

265. *Par pašvaldībām* [tiešsaiste]: LR likums (19.05.1994.). [Skatīts 2008.g. 9.febr.]. Pieejams: www.likumi.lv
266. *Par teritorijas plānojumu izstrādi 2009. gadā vietējās pašvaldībās* [tiešsaiste] (2010). Telpiskās plānošanas departaments. [Skatīts 2010.g. 03. dec.]. Pieejams: <http://www.raplm.gov.lv/uploads/filedr/aktualitates/Informativiebukleti/ParTP.doc>
267. *Pašvaldības, kas noteikušas aizliegumu ģenētiski modificēto kultūraugu audzēšanai* [tiešsaiste] (2010) Valsts Augu Aizsardzības dienests. [Skatīts 2010.g. 20. nov.]. Pieejams: <http://www.vaad.gov.lv/sakums/registri/genetiski-modificetie-organismi/gmo-brivo-zonu-registrs.aspx>,
268. *Pašvaldības Latvijā* [tiešsaiste] (2008). Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija. [Skatīts 2008. gada 02. martā]. Pieejams: http://www.raplm.gov.lv/lat/pasvaldibas/vispariga_informacija_par_pasvaldibam/
269. *Pašvaldības politika rokasgrāmata* (1995). Eiropas Padomes „Lode” projekts. Rīga: v/u „Rīgas paraugtipogrāfija”. 132 lpp.
270. *Pašvaldību apvienošanās rokasgrāmata* (2000). Phare Valsts pārvaldes reforma Latvijā. Rīga. 88 lpp.
271. *Pašvaldību apvienošanās projekts Daugavpils novada izveidei* (2007). Ziņojuma 1. redakcija. Daugavpils. 134 lpp.
272. *Pašvaldību mēroga demokrātiskais aspekts* [tiešsaiste] (2005). Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija. [skatīts 2005. gada 04. aug.]. Pieejams: http://demo.mp.lv/raplm/lat/pasvaldibas/Projekti/102_novadu_projekts/teksts/?doc=3
273. Paura L., Arhippova I. (2002) *Neparametriskās metodes, SPSS datorprogramma*. Mācību līdzeklis studentiem. Jelgava: LKC. 148 lpp
274. *Pārmaiņu vadība* (1998): rokasgrāmata pašvaldību vadītājiem un apmācības pedagogiem. ANO cilvēku apmetņu centrs Habitat. Rīga: Latvijas pašvaldību mācību centrs. 188 lpp.
275. Pender M. (1997) *Creating a Coherent Design for Cluster Analysis and Related Policies*. The Austrian “TIP” Experience. Amsterdam. 22 p.
276. Petrova I., Jermolajeva E. (2007) *Eiropas valstu pieredze teritoriālajā marketingā un tās izmantošanas iespējas Latvijā*. Daugavpils: Saule. 159 lpp.
277. *Pētījums „Tehnoloģisko parku un loģistikas centru attīstība Latgales reģionā”* [tiešsaiste] (2009) projekts: Jauna telpiskās attīstības zona Latvijas un Krievijas pierobežu reģioniem – apvienojot divu valstu potenciālu. [Skatīts 2009.g. 21. sept.]. Pieejams: http://www.latgale.lv/lv/Transport_and_logistic/Strategy_dev
278. *Piedrujas pagasta vēsture* [tiešsaiste] (2009). Krāslavas rajona padome. [Skatīts 2009.g. 06.sept.]. Pieejams: <http://www.kraslavasrajons.lv/public/index.php?id=28>
279. *Piedrujas pagasts* [tiešsaiste] (2009). [Skatīts 2009.g. 11.sept.]. Pieejams: http://lv.wikipedia.org/wiki/Piedrujas_pagasts
280. *Pilskalnes pagasts* [tiešsaiste] (2009). Ilūkstes novada dome. [Skatīts 2009.g. 19.sept.]. Pieejams: <http://www.ilukste.lv/?sec=2&subsec=160>
281. Pīlēģis A. (2005) *102 pašvaldību modelis nav galīgs un pabeigts* [tiešsaiste] [skatīts 2005. gada 08. aug.]. Pieejams: <http://www.delfi.lv/news/conference/conference/article.php?id=2689527>
282. Porter M. (1990) *New Introduction to the Competitive Advantage of Nation* [tiešsaiste]. **In:** *The Competitive Advantage of Nation*. New York: [Skatīts 2010.g. 19.okt.]. Pieejams: The free press <http://www.isc.hbs.edu/econ-natlcomp.htm>
283. Porter M. (1998) *Clusters and the New Economics of Competition*. P. 14. [tiešsaiste] [skatīts 2010. gada 08. aug.]. Pieejams: <http://hbr.org/product/clusters-and-the-new-economics-of-competition/an/98609-PDF-ENG>,

284. *Preiļu novada attīstības programma līdz 2015. gadam* (2003). Preiļu novada dome. Preiļi. 62 lpp.
285. *Preiļu novada hronika* [tiešsaiste] (2009). Preiļu novada dome. [Skatīts 2009.g. 16.aug.]. Pieejams: <http://www.preili.lv/page.php?id=748>
286. *Preiļu novada karte* [tiešsaiste] (2009). Preiļu novada dome. [Skatīts 2009.g. 24.aug.]. Pieejams: http://en.wikipedia.org/wiki/File:Prei%C4%Bcu_novada_karte.png
287. *Preiļu novada un Pelēču un Saunas pašvaldību apvienošanās projekts* (2008). Ziņojums. Preiļi. 51 lpp.
288. *Preiļu pilsētas vēsture* [tiešsaiste]. Preiļu novada dome. [Skatīts 2009.g. 16.aug.]. Pieejams: <http://www.preili.lv/page.php?id=612>
289. *Preiļu rajona Pelēču pagasta sociāli ekonomiskās attīstības programma un attīstības plāns* (2002). Pelēču pagasta pārvalde. Pelēči. 46 lpp.
290. *Preiļu rajona Rožkalnu un Upmalas pašvaldību apvienošanās projekts* (2002). Vārkavas novada dome. Vārkava. 88 lpp.
291. *Preiļu rajona Sutru pagasta attīstības programma* (2003). Sutru pagasta pārvalde. Sutri. 43 lpp.
292. *Preiļu rajona tūrisma attīstības programma* (2004). Preiļu rajona padome. Preiļi. 44 lpp.
293. *Preiļu rajona Vārkavas novada un Vārkavas pagasta apvienošanās projekts* (2008). Vārkava. 59 lpp.
294. Pumain D. (2004) *Central Places Theory* [tiešsaiste] [skatīts 2010. gada 25. nov.]. Pieejams: http://www.hypergeo.eu/article.php3?id_article=188
295. Pūķis M. (2005) *Pašvaldības un demokrātija*: Tālmācību studiju kurss. Rīga: SIA „Latvijas Uzņēmējdarbības un menedžmenta akadēmija”. 223 lpp.
296. Pūķis M. (2010) *Pašu valdība*. Latvijas Pašvaldību savienība, Jelgavas tipogrāfija. 512 lpp.
297. Pūķis M., Začesta L. (2003) ES reģionālās attīstības politika un pašvaldības darbības Latvijā. Naciālais ziņojums. Rīga: Latvijas Pašvaldību savienība. 73 lpp.
298. Pynd H., Lundtorp S. (2000) *Pašvaldību administratīvi-teritoriālās reformas īstenošana Latvijā – jaunu pašvaldību veidošanas stimuli un kritēriji*. Phare valsts pārvaldes reforma Latvijā. Rīga: Mc Ābols. 71 lpp.
299. Pyndt H. (2005) *Administrative-territorial reform of local governments*. [tiešsaiste] [skatīts 2005. gada 07. maijā]. Pieejams: <http://www.kl.dk/243816/>
300. Rags Z. (1998) *Pašvaldības un to darbības tiesiskais pamats demokrātiskā valstī. Izmantojot Latvijas pieredzi*. Rīga: Latvijas Policijas akadēmijas izdevums. 306 lpp.
301. Rags Z. (2002) *Latvijas Republikas pašvaldību tiesības*. Monogrāfija. Rīga. 343 lpp.
302. *RAPLM vietējo pašvaldību vadītājus informē par aktuālajiem jautājumiem* [tiešsaiste] (2008). Daugavpils rajona padomes oficiālā interneta mājas lapa. [Skatīts 2008. gada 14. aug.]. Pieejams: <http://www.drp.lv/default.aspx?t=0dcb272b-0114-43a1-ab6e-7d8ba5c7866d&ls=0&full=2825cd17-aa2e-4a19-9979-7575fb4cbbf0>
303. *Regional Studies Association An enlarged Europe* (1995). London: Jessica Kingsley Publishers Ltd. 299 p.
304. *Regions Nomenclature* (1995): Regions Nomenclature of Territorial units for Statistics (NUTS). Luxemburg: Eurostat.
305. Reģiona telpiskās struktūras apraksts (2007). **No: Latgales reģiona teritorijas plānojums 2006.-2026.gadam**. Latgales reģiona attīstības aģentūra. Daugavpils. 79. lpp.
306. *Reģionālais attīstības likums* [tiešsaiste]: LR likums (21.03.2002.). [Skatīts 2010.g. 19.jūn.]. Pieejams: www.likumi.lv

307. *Reģionālā kultūrpolitika* [tiešsaiste] (2010). LR Kultūras ministrija. [Skatīts 2010.g. 20. apr.]. Pieejams: <http://www.km.gov.lv/lv/starpmozares/regionala.html>
308. *Reģionu attīstība Latvijā 2004* (2005). VRAA. Rīga. 88 lpp.
309. *Reģionu attīstība Latvijā 2005* (2006). VRAA. Rīga. 87 lpp.
310. *Reģionu attīstība Latvijā 2006* (2007). VRAA. Rīga. 63 lpp.
311. *Reģionu attīstība Latvijā 2008* (2009). VRAA. Rīga. 160 lpp.
312. *Reģionu attīstība Latvijā 2009* (2010). VRAA. Rīga. 172 lpp.
313. *Reģistrētā bezdarba līmenis* [tiešsaiste] (2009). Nodarbinātības Valsts aģentūras dati. [skatīts 2009. gada 26. okt.]. Pieejams: <http://www.nva.lv/index.php?cid=6#bezdarbs>
314. *Riebiņu novada attīstības programma 2009. -2017. gadam* (2009). Riebiņu novada dome. Riebiņi. 142 lpp.
315. *Riebiņu novada karte* [tiešsaiste] (2009). Riebiņu novada dome. [Skatīts 2009.g. 23.aug.]. Pieejams: http://en.wikipedia.org/wiki/Riebi%C5%86u_novads
316. *Riebiņu novads* [tiešsaiste] (2009). Riebiņu novada dome. [Skatīts 2009.g. 17.aug.]. Pieejams: <http://www.riebini.lv/lv/novads>
317. Riņķadancis ap reģioniem un reģionālajām pašvaldībām (2003). *Latvijas Vēstnesis*, 1. decembris, B7. lpp.
318. Rivža B., Rivža P., Krūzmētra M., Ramute L. (1999) *Valsts administratīvi reģionālais iedalījums: Problēmas, metodes, risinājumi*. LLU, BO SIA Zinātņu akadēmijas ekonomikas institūts. Jelgava. 116 lpp.
319. *Robežnieku pagasta vēsture* [tiešsaiste] (2009). Krāslavas rajona padome. [Skatīts 2009.g. 06.sept.]. Pieejams: <http://www.kraslavasrajons.lv/public/index.php?id=28>
320. *Robežnieku pagasts* [tiešsaiste] (2009). [Skatīts 2009.g. 06.sept.]. Pieejams: http://lv.wikipedia.org/wiki/Robe%C5%BEnieku_pagasts
321. Rouse P. (2001) Government and Agriculture in Ireland, 1945. – 1965. **In:** *Irish Economic and Social History*. Dublin: Economic and Social History Society of Ireland, p. 82-83.
322. Rozentāle L. (2007) *Kas bremzē reformu* [tiešsaiste] [skatīts 2007. gada 14. dec.]. Pieejams: http://www.vdiena.lv/lat/politics/regions/kas_bremzee_reformu
323. *Rožupes pagasta vēsture* [tiešsaiste] (2009). Līvānu novada bibliotēka. [Skatīts 2009.g. 18.aug.]. Pieejams: <http://www.livanub.lv/modules.php?name=Content&novads=vesture&pa=showpage&pid=68>
324. Rudzītis E. (2009) Uzņēmumu reģistrācijā bez pozitīvām pārmaiņām. *Nedēļa*, 26. janvāris, 19. lpp.
325. *Rušonas pagasta tūrisma attīstības programma* (1997). Rušonas pagasta pārvalde. Aglonas stacija. 48 lpp.
326. *Sabiedrības informētība par Eiropas Savienības fondu līdzekļu apguvi Latvijā* [tiešsaiste] (2008). Latvijas iedzīvotāju aptauju datu analīze. Tirgus un sabiedriskās domas pētījumu centrs SKDS. Rīga. 64 lpp. [Skatīts 2009.g. 10.okt.]. Pieejams: http://esfondi.lv/upload/01strukturf/petijumi/SKDS_rezultati_122008.pdf
327. *Saeimas Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas komisijas sēde Preiļos* . [tiešsaiste] (2010). Novadnieks, 16. Aprīlī. [Skatīts 2010.g. 18.aprīlī]. Pieejams:http://www.novadnieks.lv/index.php?subaction=showfull&id=1271407076&archive=&start_from=&ucat=4&menu=news
328. *Salienas pagasta iedzīvotāju nacionālais sastāvs* [tiešsaiste]. Salienas pagasta pārvalde. [Skatīts 2009.g. 14.sept.]. Pieejams: <http://www.nicgale.lv/Default.aspx?t=949e9fbd-5e0f-41fc-a087-e75ccbe191f1&m=m9771>
329. *Salienas pagasta sociāli ekonomiskās attīstības programma no 2000. gada līdz 2012. gadam* (2000). Salienas pagasta pārvalde. Saliena. 115 lpp.

330. *Salienas pagasta vēsture* [tiešsaiste] (2009). Salienas pagasta pārvalde. [Skatīts 2009.g. 15.sept.]. Pieejams: <http://www.naujene.lv/Default.aspx?t=f20b2467-e83c-42bd-9102-a7b48d90e374>
331. *Saskaņā ar Finanšu ministrijas sniegtajiem datiem par Eiropas Savienības budžetā iemaksāto un no Eiropas Savienības budžeta saņemto līdzekļu apjomu* [tiešsaiste] (2009). Finanšu ministrija. [Skatīts 2009.g. 08.sept.]. Pieejams: http://www.fm.gov.lv/?lat/eiropas_savieniba/es_budzets/
332. Sedliņa I. (2005) Reģionu komiteja ir tuvāk iedzīvotājam. *Latvijas Vēstnesis*, 14. septembris, B5. lpp.
333. *Senās Latvijas vēstures avoti* (1940). 2. sējums, 2. burtnīca. Rīga, 335.-371.lpp.
334. *Skaistas pagasts* [tiešsaiste] (2009). Krāslavas rajona padome. [Skatīts 2009.g. 06.sept.]. Pieejams: <http://www.kraslavasrajons.lv/public/index.php?id=28>
335. *Skrudalienas pagasta iedzīvotāju nacionālais sastāvs* [tiešsaiste]. Skrudalienas pagasta pārvalde. [Skatīts 2009.g. 15.sept.]. Pieejams: <http://www.nicgale.lv/Default.aspx?t=9104308d-9571-4306-9462ac345a007fc7&m=m3622>
336. *Skrudalienas pagasta vispārīgā informācija* [tiešsaiste]. Skrudalienas pagasta pārvalde. [Skatīts 2009.g. 15.sept.]. Pieejams: <http://www.naujene.lv/Default.aspx?t=07df13f3-282e-48f4-af09-24851f810457>
337. *Social News in Ireland* [tiešsaiste (2009).] [Skatīts 2009. gada 15. jūnijā]. Pieejams: http://www.eubusiness.com/Social/scroller_newstic.html
338. *Sociālie pakalpojumi* [tiešsaiste] (2010). Labklājības ministrijas Sociālo pakalpojumu pārvalde. [Skatīts 2010.g. 22. apr.]. Pieejams: http://www.spf.lv/?object_id=957
339. Strautiņš P. (2007) Latvijai vajadzīga sava „Nokia”. Un arī „Toyota”. *Rīdiena*, Nr. 76, 06. oktobrī, 5. lpp.
340. Subates pilsētas ar lauku teritoriju teritorijas plānojuma paskaidrojuma daļa (2008). **No:** *Subates pilsētas ar lauku teritoriju teritorijas plānojums 2008. - 2020.gadam*. 2. daļa. Subate. 159 lpp.
341. *Subates pilsēta ar lauku teritoriju* [tiešsaiste] (2009). [Skatīts 2009.g. 20.sept.]. Pieejams: <http://www.subate.lv/Default.aspx?t=e8d00811-e8f6-4c54-8ecc-b0394ef6c4e5&m=m2606>
342. *Sutru pagasts* [tiešsaiste] (2009). Preiļu valsts ģimnāzija. [Skatīts 2009.g. 15.aug.]. Pieejams: <http://www.pvg.edu.lv/~sutri/>
343. *Svariņu pagasts* [tiešsaiste] (2009). Krāslavas rajona padome. [Skatīts 2009.g. 06.sept.]. Pieejams: <http://www.kraslavasrajons.lv/public/index.php?id=28>
344. *Sventes pagasta iedzīvotāju nacionālais sastāvs* [tiešsaiste]. Sventes pagasta pārvalde. [Skatīts 2009.g. 13.sept.]. Pieejams: <http://www.nicgale.lv/Default.aspx?t=e15268e9-da7e-4446-bae6-e646c53d4432&m=m5606>
345. *Sventes pagasta sociāli ekonomiskās attīstības programma* (2003). Sventes pagasta pārvalde. Svente. 32 lpp.
346. Sventes pagasta teritorijas plānojuma paskaidrojuma daļa (2008). **No:** *Sventes pagasta teritorijas plānojums 2003.-2015. gadam*. 1. daļa. Sventes pagasta pārvalde. Svente. 183 lpp.
347. *Šēderes pagasta vēsture* [tiešsaiste] (2009). Ilūkstes novada dome. [Skatīts 2009.g. 10.sept.]. Pieejams: <http://www.ilukste.lv/?sec=46>
348. *Šēderes pagasts* [tiešsaiste] (2009). [Skatīts 2009.g. 10.sept.]. Pieejams: <http://www.visitdaugavpils.lv/index.php?p=5&id=178>
349. *Šķeltovas pagasta 2008. gada publiskais gada pārskats* (2009). Šķeltovas pagasta pārvalde. Šķeltova. 17 lpp.

350. *Šķeltovas pagasts* [tiešsaiste] (2009). Krāslavas rajona padome. [Skatīts 2009.g. 06.sept.]. Pieejams: <http://www.kraslavasrajons.lv/public/index.php?id=28>
351. Šķinķe I., Šķinķis P. (1997) *Reģionālās politikas atspoguļojums administratīvi teritoriālā iedalījuma maiņās 1940. - 1956. gados*. Latvijas Arhīvi, 46.-57. lpp.
352. Slattery L. (2009) Ireland 'technically' in depression. *Irish Times*, No.20. May, p. 3.
353. *Socioloģiskā aptauja par attieksmi pret uzņēmējdarbību* (2006). LR Ekonomikas ministrijas pētījuma „Komercedarbības un pašnodarbinātības uzsākšanas analīze” ietvaros TNS Latvija (ESF projekts Nr.VPD1/ESF/NVA/04/NP/3.1.5.1./0001/0001). 69 lpp.
354. Sweeney P. (2008) *Ireland's Economic Success, reasons and lessons*. Dublin: New Island. 233 p.
355. *Tabores pagasta skaitļi un fakti* [tiešsaiste] (2009). Tabores pagasta pārvalde. [Skatīts 2009.g. 13.okt.]. Pieejams: <http://www.naujene.lv/Default.aspx?t=655a968b-c91e-43f8-b026-10c056680448>
356. Tabores pagasta teritorijas plānojuma paskaidrojuma daļa (2006). **No:** *Tabores pagasta teritorijas plānojums 2006. – 2018. gads*, 1. sējums. Tabores pagasta pārvalde. Tabore. 131. lpp.
357. *Teritorijas attīstības indeksa aprēķināšanas un piemērošanas kārtība* [tiešsaiste]: Ministru kabineta 2008. gada 15. septembra noteikumi Nr. 370. [Skatīts 2009.g. 03.aug.]. Pieejams: www.likumi.lv
358. *Teritorijas plānošanas likums* [tiešsaiste]: LR likums (22.05.2002.). [Skatīts 2008.g. 9.febr.]. Pieejams: www.likumi.lv
359. *Turku pagasta vēsture* [tiešsaiste] (2009). Līvānu novada bibliotēka. [Skatīts 2009.g. 08.sept.]. Pieejams: <http://www.livanub.lv/modules.php?name=Content&novads=vesture&pa=showpage&pid=69>
360. *Uzņēmēju plāns Latvijas ekonomikas stimulēšanai* [tiešsaiste] (2010). Latvijas Tirdzniecības un Rūpniecības kamera. [Skatīts 2010. gada 02. martā]. Pieejams: <http://www.chamber.lv/pub/index.php?id=94&gid=1&lid=288>
361. Ūdre I. (2004) Par Latvijas nākotni, attīstības iespējām un virzieniem. **No:** *Dienas kārtība Latvijai*. Rīga: s/o Baltijas forums, 25. – 32. lpp.
362. *Ūdrīšu pagasts* [tiešsaiste] (2009). Krāslavas rajona padome. [Skatīts 2009.g. 06.sept.]. Pieejams: <http://www.kraslavasrajons.lv/public/index.php?id=28>
363. Vaara L., Lindholms L-E. (1995) *Menedžments sabiedriskā sektora vadītājiem pārejas ekonomikā*. Rīga. 169 lpp.
364. *Vaboles pagasta iedzīvotāju nacionālais sastāvs* [tiešsaiste]. Vaboles pagasta pārvalde. [Skatīts 2009.g. 13.sept.]. Pieejams: <http://www.naujene.lv/Default.aspx?t=f4d8827e-6c55-41ab-9985-7b7ee47f7a9d&m=m548>
365. Vaboles pagasta teritorijas plānojuma paskaidrojuma daļa (2005). **No:** *Vaboles pagasta teritorijas plānojums 2005. – 2017.g.*, 1. sējums. Vaboles pagasta pārvalde. Vabole. 102. lpp.
366. Vaidere I. (1995) Ekonomikas reģionālās disproporcijas kavē tautsaimniecības attīstību. *Labrīt*. 8. aprīlis, Nr. 84.
367. Vaidere I., Vanags E., Vanags I., Vilka I. (2006) *Reģionālā politika un pašvaldību attīstība Eiropas Savienībā un Latvijā*. Rīga: Latvijas Universitātes Akadēmiskais apgāds. Latvijas Statistikas Institūts. 295 lpp.
368. Vaidere I., Vanags E., Vanags I., Vilka I. (2008) *Regional Policy and Development of Local Government in Latvia and the European Union*. Riga, p. 326.
369. Valdniece K. (2001) Kad iezīmējas attīstīties spējīgi novadi. *Latvijas Vēstnesis*, 27. februāris, 4. lpp.

370. *Valsts pārvaldes, pašvaldību un teritoriālā reforma* (2000) Iedzīvotāju, pašvaldību un valsts interešu krustpunkti. Situācija, problēmas un to risinājumi Latvijas inteliģences XXXII konferencē 2000. gada 28. janvārī Latvijas Zinātņu akadēmijā. Rīga. 124 lpp.
371. Vanags E. (1997) *Pašvaldību organizācija un ekonomika*. Rīga: Latvijas Universitāte. 160 lpp.
372. Vanags E., Vilka I. (2005) *Pašvaldību darbība un attīstība*. Rīga: Latvijas Universitātes Akadēmiskais apgāds. 384 lpp.
373. Vanhove N. (1999) *Regional Policy: A European Approach*. 3rd edition. USA: Aldershot. 639 p.
374. *Vārkavas novada domes publiskais gada pārskats par 2008. gadu* (2009). Vārkavas novada dome. Vārkava. 32 lpp.
375. *Vārkavas novada karte* [tiešsaiste] (2009). Vārkavas novada dome. [Skatīts 2009.g. 23.aug.]. Pieejams: http://en.wikipedia.org/wiki/File:V%C4%81rkavas_novada_karte.png
376. *Vārkavas pagasta tautsaimniecība* [tiešsaiste] (2009). Vārkavas pagasta pārvalde. [Skatīts 2009.g. 27.aug.]. Pieejams: <http://www.varkava.lv/Varkava2/Tautsaimnieciba.html>
377. *Vārkavas novada teritorijas plānojuma grozījumi 2008.-2014. gadam* (2008). Vārkavas novada dome. Vārkava. 131 lpp.
378. Vecsalienas pagasta teritorijas plānojuma paskaidrojuma daļa (2008). **No:** *Vecsalienas pagasta teritorijas plānojums, 2003. – 2015. gads*, 1. daļa. Gala redakcijas projekts. Vecsalienas pagasta pārvalde. Vecsaliena, 3.-171. lpp
379. *Vecsalienas pagasta skaitļi un fakti* [tiešsaiste] (2009). Vecsalienas pagasta pārvalde. [Skatīts 2009.g. 02.okt.]. Pieejams: <http://www.naujene.lv/Default.aspx?t=33d0ad67-8208-4f0e-8e7c-3764a6ab0827>
380. *Vecsalienas pagasta vēsture* [tiešsaiste] (2009). Vecsalienas pagasta pārvalde. [Skatīts 2009.g. 12.sept.]. Pieejams: <http://www.naujene.lv/Default.aspx?t=f20b2467-e83c-42bd-9102-a7b48d90e374>
381. Veško D. (2005) Baltos laukumus aizpildīs līdz 2009. gadam. *Latvijas Avīze* Nr. 317 (2513), 22. novembris, 12. lpp.
382. Vetter A., Kersting N. (2003a) Democracy Versaus Efficiency? Comparing Local Government Reforms across Europe. **In:** *Reforming Local Government in Europe: Closing the gap between Democracy and Efficiency – Opladen*. N. Kersting, A. Vetter (eds.) Germany: Leske&Budrich, p. 11-28.
383. Vetter A., Kersting N. (2003b) Reforming Local Government. Heading for Efficiency and democracy. **In:** *Reforming Local Government in Europe: Closing the gap between Democracy and Efficiency – Opladen*. N. Kersting, A. Vetter (eds.). Germany: Leske&Budrich, p. 333-349.
384. *Vide* [tiešsaiste] (2009). Latvijas Reģionu attīstības portāls. [Skatīts 2009. gada 31. okt.]. Pieejams: <http://www.latreg.lv/pub/default.php?lapa=81&oid=101>
385. *Vides stāvokļa pārskats* (2007). **No:** *Latgales reģiona teritorijas plānojums 2006.-2026.gadam*. Latgales reģiona attīstības aģentūra. Daugavpils, 2.-84. lpp.
386. *Višķu pagasta iedzīvotāju nacionālais sastāvs* [tiešsaiste]. Višķu pagasta pārvalde. [Skatīts 2009.g. 14.sept.]. Pieejams: <http://www.nicgale.lv/Default.aspx?t=1b374b0d-fdde-479f-a82a-f011ee61d0b9&m=m9126>
387. *Višķu pagasta sociālās un ekonomiskās attīstības programma* (2003). Višķu pagasta pārvalde. 50 lpp.
388. *Višķu pagasta vēsture* [tiešsaiste] (2009). [Skatīts 2009.g. 17.sept.]. Pieejams: http://lv.wikipedia.org/wiki/Vi%C5%A1%C4%B7u_pagasts

389. Voronovs V., Petrova I., Račko E. (2006) *Reģionālās ekonomikas konkurētspējas paaugstināšana un aktīvā adaptācija globalizācijas apstākļos*. Daugavpils Universitāte, Sociālo pētījumu institūts. Daugavpils: Daugavpils Universitātes izdevniecība Saule. 120 lpp
390. Wenberg E. (2010) EU New Member States complain about agricultural subsidies [tiešsaiste]. **In:** *Global Agriculture Information Network*. 2.05.2010. Gain Report number: PL1003. [Skatīts 2010.g. 02.dec.]. Pieejams: http://gain.fas.usda.gov/Recent%20GAIN%20Publications/EU%20New%20Member%20States%20complain%20about%20agricultural%20subsidies_Warsaw_Poland%20EU-27_2-52010.pdf
391. Williams B., Redmond D. (2006) *Ideopolis: Knowledge City Region*. Dublin Case Study. The Work Foundation. Dublin. 75 p.
392. Williams C., Smith A.D. (1982) The National Construction of Socialspace. *Progress in Human Geography*, No. 6 (4), p. 502-518.
393. *Worldwide declaration of Local Self-Government* [tiešsaiste] (1985). Rio de Janeiro [Skatīts 2007. gada 23. novembrī]. Pieejams: http://www.bunkers.nga.gr.jp/siryousitu/enransitucharter/inta_decl_txt.html.
394. *Zaļā Latvija* [tiešsaiste] (2010). Biedrības Homo ecos ziņojumi. [Skatīts 2010. g. 12. jūl.]. Pieejams: <http://www.homoecos.lv/lv/7/zala-latvija>
395. *Ziņojums par Latvijas tautsaimniecības attīstību* (2006). LR Ekonomikas ministrija. Rīga. 172 lpp.
396. Zirnīs E. (2010) Esam vaļģa tauta. *Sestdiena*, 13. marts, 13.-14.lpp.
397. Айзард У. (1998) Некоторые направления регионального развития и сотрудничества и некоторые вопросы в региональной науке, не имеющие ответов. *Региональное развитие и сотрудничество*, No. 1-2.
398. Гладкий Ю.Н., Чистбаев А.И. (1998) *Основы региональной политики*: учебник. СПб: Изд-во Михайлова В.А. 659 с. ISBN 5-8016-0032-9.
399. Винник И. Зачем поджигать свой до? (2004). *Вести сегодня*, 8 март, с.5. (Irina Vinnika – Sabiedrības integrācijas lietu ministrijas Minoritāšu lietu departamenta sekretariāta direktore).

PIELIKUMS

Latvijas Lauksaimniecības universitāte

Ekonomikas fakultāte

Ekonomikas katedra

**MBA, Sandas Čingules-Vinogradovas
promocijas darba**

**DIENVIDLATGALES POTENCIĀLA
IZVĒRTĒJUMS UN ATTĪSTĪBAS VIRZIENI**

PIELIKUMS

Promocijas darba autore

(paraksts)

Jelgava 2011

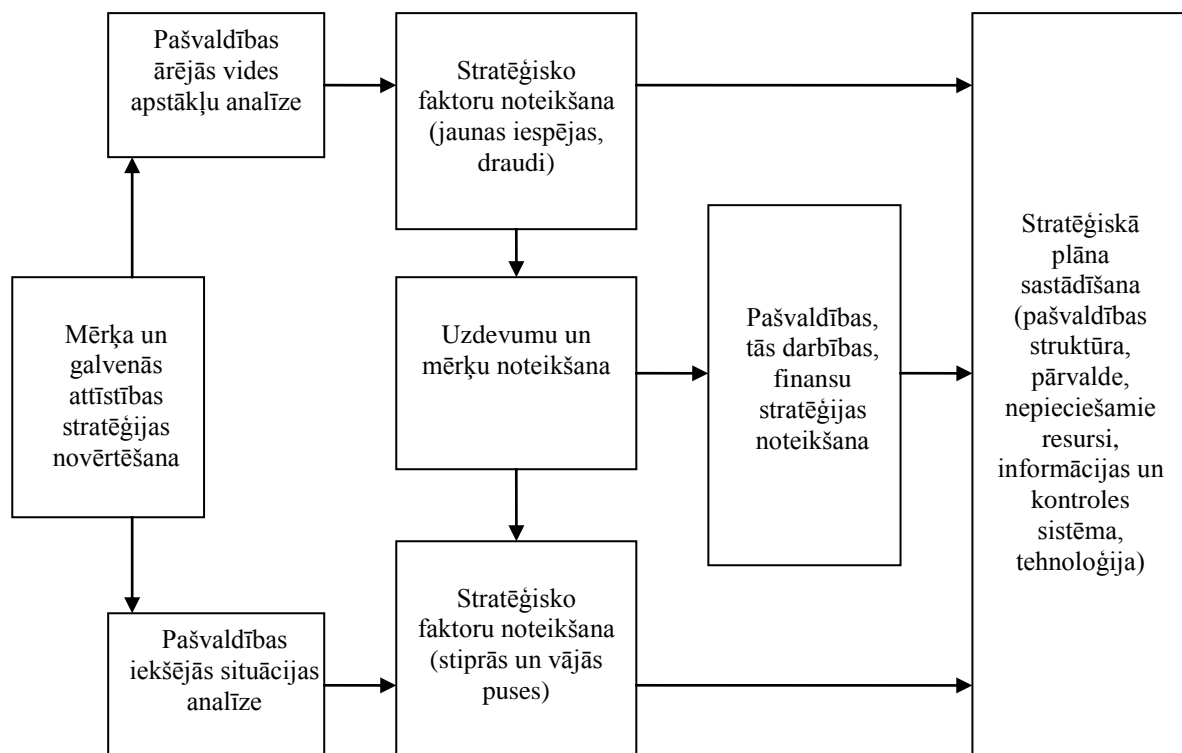
Pašvaldību stratēģiskās plānošanas nepieciešamība

Analizējot plānošanas procesu, ir jāizprot attīstības stratēģijas plānošanas un izstrādes nepieciešamība. Stratēģiskā plānošana ir svarīga un nepieciešama:

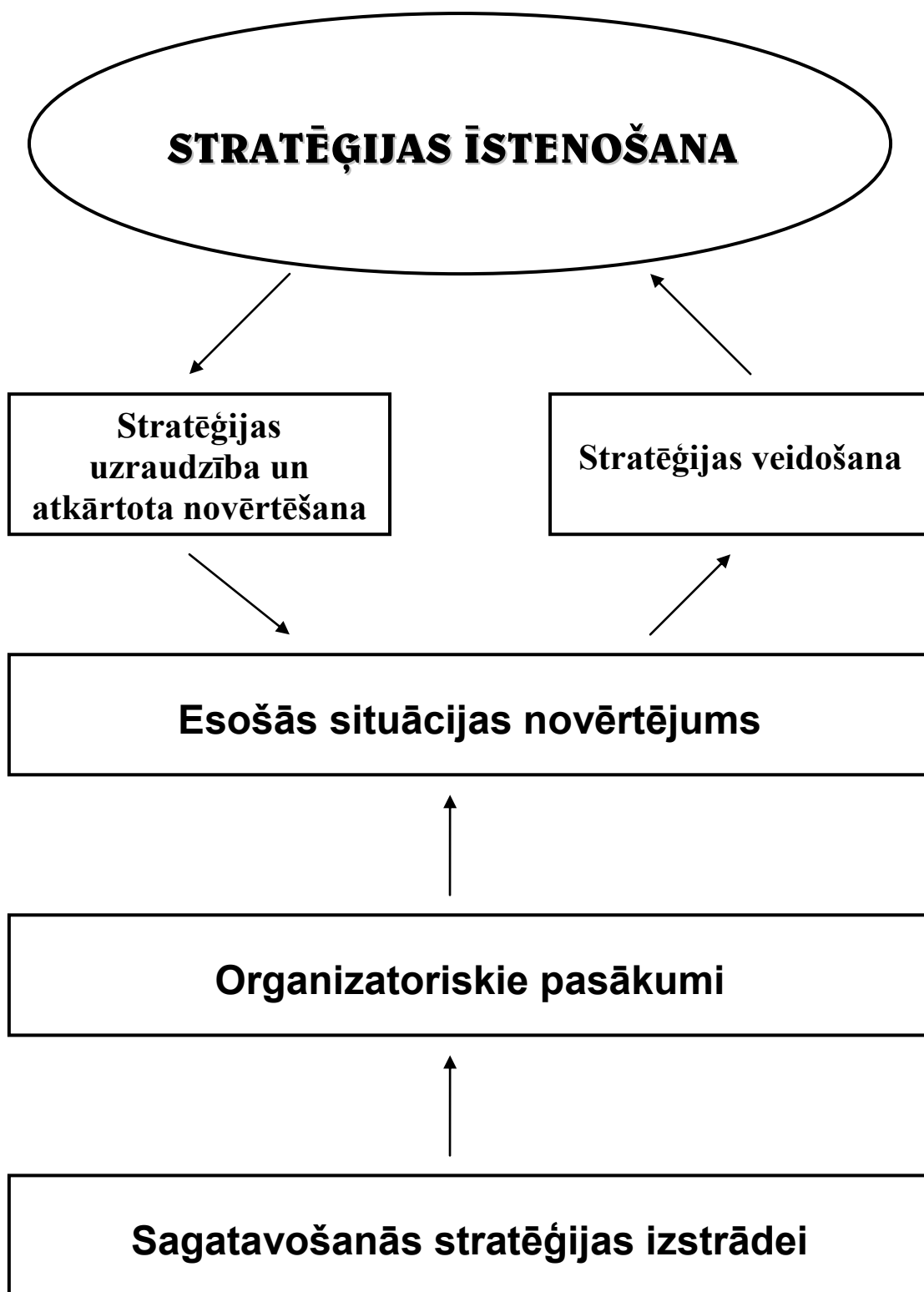
- lai noteiktu globālos mērķus (*Šķiltere, 1998*);
- lai veiktu informācijas analīzi, uzņēmuma un tā apkārtējās vides pārskatu un analīzi (*Šķiltere, 1998*), šajā gadījumā ar uzņēmumu saprotama pašvaldība kā tāda;
- lai nodrošinātu iespējas un risinājumus, kurus deputāti apzinātos, zinātu, un saprastu iespējamus risinājumus, ko darīt, kā panākt, kā paredzēt vēlamos rezultātus (*Efektīva pašvaldības..., 2003*);
- lai noteiktu procesus, kas būtiski jāmaina (*Groza, Jaunsleinis, 2005*);
- lai novērstu nevēlamus rezultātus (*Efektīva pašvaldības..., 2003*);
- lai uzlabotu darbību un sasniegumus (*Efektīva pašvaldības..., 2003*);
- lai noteiktu sabiedrības vajadzības un mainītu pakalpojumus (*Efektīva pašvaldības..., 2003*);
- lai reorganizētu institūciju, pārvaldi utt. (*Efektīva pašvaldības..., 2003*);
- lai virzītu un veicinātu institucionālo attīstību, pārmaiņas, nojaušot un atbildot uz tām organizācijas un sabiedrības vajadzībām, kas saistītas ar ikdienas darbību (*Pārmaiņu vadība, 1998*);
- lai pie pašvaldību ierobežotajiem resursiem, ar dažādu sektoru sadarbību un resursu apvienošanu, sasniegtu iespējami labāku rezultātu (*Ieteikumi pašvaldību..., 2000*);
- lai noteiktu vairākus attīstības variantus (*Šķiltere, 1998*);
- lai pieņemtu perspektīvus lēmumus (*Šķiltere, 1998*).

Pašvaldību stratēģiskās plānošanas nozīmība un ieguvumi

- Stratēģiskā plānošana palīdz realizēt lielas un vērienīgas ieceres. Akcentējot ilgtermiņa, prioritārus jautājumus, tā piešķir ikdienas darbībai perspektīvu.
- Tā palīdz noteikt, apzināt, izveidot kopēju vispārējo redzējumu, kas sniedzas tālāk par „nākamajām vēlēšanām”. Šajā sakarā ir būtiskas divas lietas. Pirmā – vajadzība pēc kopēja vispārējā redzējuma par to, kādai būtu jābūt pašvaldībai; otra – pašvaldību vēlēšanas un administrācijas maiņu pavadošās inerces pārvarēšanas process.
- Stratēģiskā plānošana, precīzas analīzes ceļā, var no cita redzesloka akcentēt svarīgus jautājumus. Informācijas iegūšana bieži var pašvaldībai palīdzēt ieraudzīt jaunu perspektīvu sasāpējušu problēmu risināšanā.
- Tā palīdz pašvaldībām izmantot gadījumu. Zinātnieks, profesors P. Drukens atzīmē, ka pirmais darbs, kas jāveic ceļā uz rītdienu, ir nomest vakarējo ādu (*Pārmaiņu vadība, 1998*). Stratēģiskajai plānošanai, ja tā gatavojas kalpot organizāciju nākotnes vajadzībām, jābūt aktīvai.
- Tā palīdz atrast daudz efektīvākus resursu izmantošanas veidus. Koncentrējot uzmanību uz projektiem un programmām, kas atzītas par „vissvarīgākajām” un ir ieguvušas vispārēju atbalstu, pašvaldības var optimizēt resursu efektīvu izmantošanu.
- Stratēģiskā plānošana veicina sabiedrības un pat visas kopienas apziņu un iespējas sasniegt konsensu.
- Tā var piedāvāt sabiedriskā un privātā sektora sadarbības mehānismu.

Pašvaldības stratēģiskās plānošanas process

Stratēģijas izstrādes posmi

Stratēģiskās plānošanas uzsākšanas, izstrādes un realizēšanas metodika

- Sagatavošanās attīstības stratēģijas izstrādei un organizatorisko pasākumu veikšana ir pirmais solis ar ko jāsāk. Organizatorisko pasākumu īstenošana ir pirmais posms vietējās ekonomikas attīstības un pašvaldības vispārīgās attīstības veicināšanai stratēģijas izstrādē. Šajā procesā ir svarīgi noteikt, kas un kā (ar kādām metodēm) izstrādās stratēģiju, un jāveic visi nepieciešamie pasākumi, lai to veiktu. Tātad šajā posmā jāsaplāno stratēģijas izstrādes process un jānodrošina tā īstenošanas tiesiskais pamats un nepieciešamie resursi. Šis posms ir svarīgs partnerības noteikšanai un dibināšanai, posma laikā ir jāizveido partnerības sadarbības mehānisms. Jāatzīmē, ka ir ieteicams iesaistīt pēc iespējas vairāk cilvēku ārpus pašvaldībā strādājošajiem no dažādām jomām, vecuma sadalījuma un sociālajiem slāņiem. Aktīvi iesaistot cilvēkus, kuri stāv ārpus pašvaldības darbā iesaistītajām personām, var darba grupās ienest ne tikai vērienīgas idejas un pieredzi, bet tādējādi arī garantēt labāka plāna izpratni, tad, kad tas būs pieņemts. Šī izpratne parasti vēlāk pārvēršas plāna atbalstā.
- Esošās situācijas novērtējums ir būtisks posms, lai izprastu pašvaldības pozīciju ceļā uz stratēģisko attīstības mērķu sasniegšanu, kā arī novērtētu nepieciešamos resursus perspektīvā. Šajā posmā ir jāapskata un jāatlasa visu veidu vietējie, reģionālie, nacionālie un ES stratēģiskie dokumenti (vadlīnijas, koncepcijas, stratēģijas, programmas utt.), normatīvie akti un direktīvas, kas ir tieši vai pakārtoti attiecināmas uz attīstības stratēģiju un ar tās saturā saistītajiem jautājumiem, kā arī ir jāizvērtē iepriekšminētie dokumenti, strādājot pie pašvaldības attīstības stratēģijas izveides. Šajā procesa posmā nepieciešams apkopot informāciju par attīstības stratēģijā iekļautajiem jautājumiem un problēmām un „veikt informācijas analīzi un novērtējumu reģionālā, nacionālā un starptautiskā kontekstā” (Groza, Jaunsleinis, 2005). Jāatzīmē, ka informācijas apkopošana un analīze nebeidzas ar attīstības stratēģijas sagatavošanu, tā turpinās arī nākamajos posmos.
- Attīstības stratēģijas veidošanas posmā jānosaka pamatjautājumi – kādu iztēlojamies nākotnes situāciju; ko pašvaldība vēlas sasniegt; kā to panākt. To visu var nosaukt arī par – vīziju, mērķiem un uzdevumiem. Protams, pastāv iespēja visu strukturizēt sīkāk un plašāk, nosakot ilgtermiņa, īstermiņa mērķus un apakšmērķus. Vīzijas formulējums parasti notiek pēc esošās situācijas analīzes. Mērķu nosprašana tiek veikta uz esošās situācijas analīzes, kas balstās uz SVID (stiprās puses, vājās puses, iespējas, draudi) analīzi. Jāievēro, ka „mērķis nav tas, ko vēlamies IZDARĪT, bet gan tas, ko vēlamies SASNIEGT” (Groza, Jaunsleinis, 2005), jo, salīdzinājumā ar vīziju, mērķis ir šaurāks un precīzāks. Ja skatās no saturiskā viedokļa, tad mērķiem ir jābūt diezgan ambicioziem, sabiedrībai, iedzīvotājiem, politiķiem un uzņēmējiem pievilcīgiem, un tiem jādemonstrē sagaidāmie sasniegumi.
- Attīstības stratēģijas īstenošanā nepieciešamas vairākas darbības: vispusīga ieviešanas plāna (rīcības programmas) izstrādāšana; darbs pie projektu datu bāzes; atbilstošu resursu nodrošināšana. Rīcības programmā jānorāda, kā un ar kādiem līdzekļiem izvirzītie uzdevumi tiks veikti. Protams, attīstības stratēģijas īstenošanā neiztikt bez cilvēku un finanšu resursiem. Darba autora personīgā prakse rāda, ka vislabāk noteikt konkrētus cilvēkus, kas ir atbildīgi par attīstības stratēģijas īstenošanu un pie tā arī strādā, jo bieži vien cilvēki darbojas pēc principiem – ja konkrēti es neesmu atbildīgs, tad varu par to nelauzīt galvu; ja tas neietilpst manos darba pienākumos, tad man tas nav jādara. Pastāv iespēja, ka stratēģijas īstenošanā situācijas mainās, kā rezultātā ir jānosaka papildus finansējums un jāmeklē papildus finansējuma avoti.
- Veiksmīgai attīstības stratēģijai ieteicams izveidot efektīvu uzraudzības sistēmu, tomēr šī prakse Latvijā vēl nav populāra. Jāievēro, ka attīstība ir nepārtraukts un dinamisks process, tā nevar beigties vai apstāties, tā nemitīgi, atkarībā no daudziem apstākļiem, mainās un iegūst citu raksturu. Stratēģijas īstenošana var uzcelt un aktualizēt vēl iepriekš nenoteiktas un nepiefiksētas pašvaldības teritorijā esošās problēmas vai jaunas iespējas, tāpēc ir nepieciešama nemitīga analīze, uzraudzība, attīstības stratēģijas pārskatīšana un korekciju ieviešana. Līdz ar to, veicot attīstības stratēģijas novērtējumu, jābūt gataviem veikt izmaiņas attīstības stratēģijā, jābūt gataviem jauninājumiem un nemitīgai sekošanai vispārējiem globāliem attīstības virzieniem. Ir svarīgi regulāri un savlaicīgi informēt iedzīvotājus, sabiedrību, uzņēmumus un partnerus par situāciju un izmaiņām. Rezultāti ir atkarīgi nevis no viena cilvēka, bet gan no prasmes izveidot komandu, kas veiksmīgi apzinās, pārzina problēmas, iespējas un vēlas uzlabojumus savā pašvaldībā.

4. pielikums

4.1. tabula

Īrijas republikas IKP rādītāji no 1960. līdz 2009. gadam (ASV dolāros)

Gads	IKP faktiskajās cenās (milj. ASV dolāros)	Ķēdes pieauguma temps, %	Gads	IKP faktiskajās cenās (milj. ASV dolāros)	Ķēdes pieauguma temps, %
1960	1.940	-	1985	20.987	6.49
1961	2.088	7.63	1986	28.141	34.09
1962	2.260	8.24	1987	33.363	18.56
1963	2.431	7.57	1988	36.549	9.55
1964	2.767	13.82	1989	37.697	3.14
1965	2.946	6.47	1990	47.770	26.72
1966	3.105	5.40	1991	48.418	1.36
1967	3.344	7.70	1992	54.435	12.43
1968	3.279	-1.94	1993	50.439	-7.34
1969	3.788	15.52	1994	55.347	9.73
1970	4.266	12.62	1995	67.083	21.20
1971	4.948	15.99	1996	74.013	10.33
1972	6.132	23.93	1997	81.214	9.73
1973	7.261	18.41	1998	88.184	8.58
1974	7.664	5.55	1999	96.417	9.34
1975	9.205	20.11	2000	96.865	0.46
1976	9.175	-0.33	2001	104.726	8.12
1977	10.917	18.99	2002	123.018	17.47
1978	14.217	30.23	2003	158.048	28.48
1979	17.780	25,06	2004	185.374	17.29
1980	21.234	19,43	2005	201.926	8.93
1981	20.240	-4.68	2006	221.947	9.92
1982	21.121	4.35	2007	260.08	17.18
1983	20.433	-3.26	2008	267.579	2.88
1984	19.708	-3.55	2009	226.771	-15.25

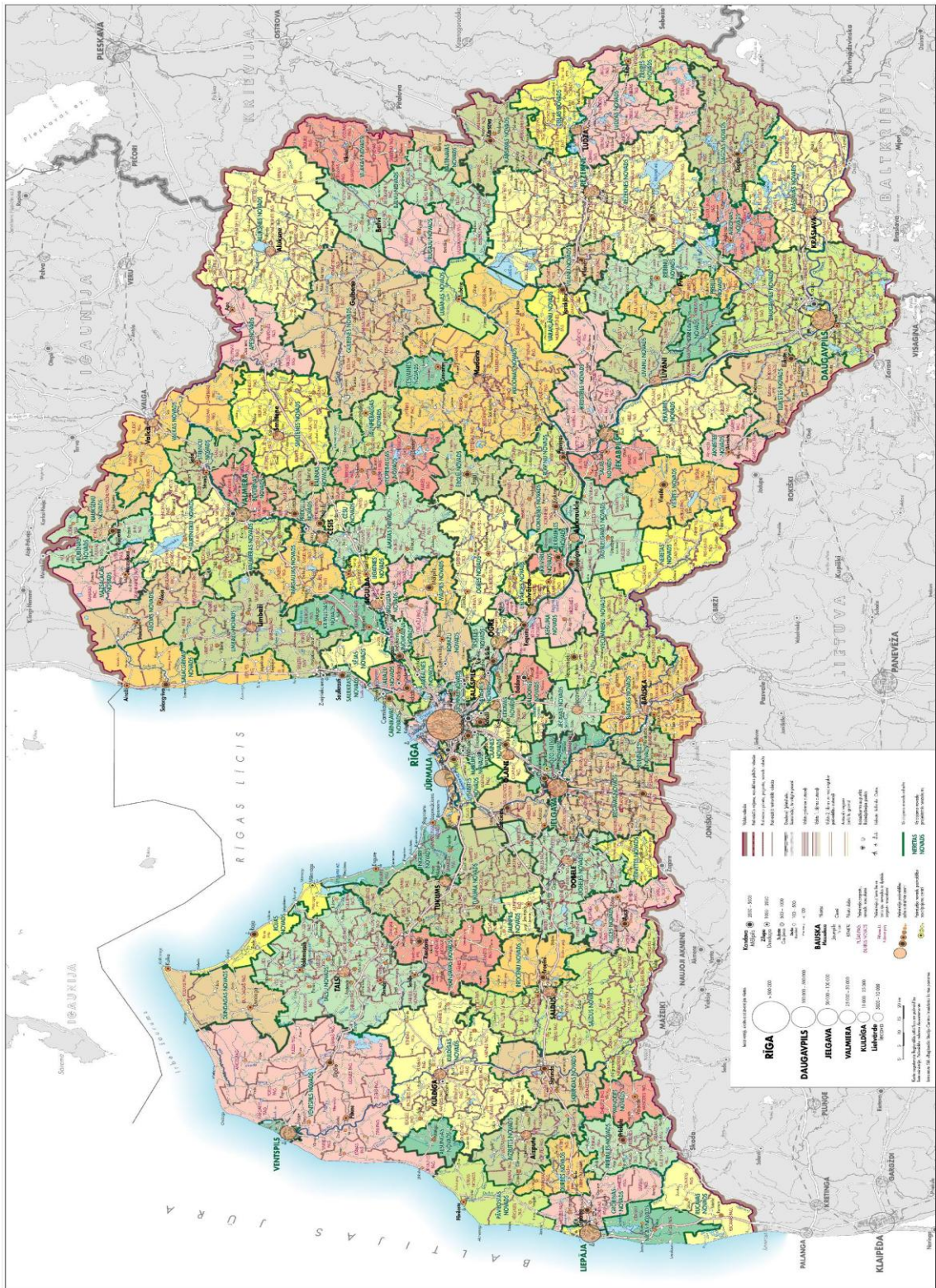
Avots: dati no 1960 līdz 1979. gadam: Pasaules attīstības indikatoru datu bāze (*Īrijas Republikas IKP..., 2006*); dati no 1980. līdz 2009. gadam: Pasaules ekonomikas pārskats 2009 (*Īrijas Republikas IKP..., 2009*)

Iedzīvotāju skaita izmaiņas Īrijas republikā no 1961. līdz 2009. gadam

Gads	Iedzīvotāju skaits (milj.)	Bāzes pieaugums temps, %	Gads	Iedzīvotāju skaits (milj.)	Bāzes pieaugums temps, %
1961	2.818	-	1993	3.574	26.83
1966	2.884	2.34	1994	3.586	27.25
1971	2.978	5.68	1995	3.601	27.79
1979	3.368	19.52	1996	3.626	28.67
1980	3.401	20.69	1997	3.664	30.02
1981	3.443	22.18	1998	3.703	31.41
1982	3.480	23.49	1999	3.742	32.79
1983	3.504	24.34	2000	3.790	34.49
1984	3.529	25.23	2001	3.847	36.52
1985	3.540	25.62	2002	3.917	39.00
1986	3.541	25.66	2003	3.980	41.23
1987	3.547	25.87	2004	4.045	43.54
1988	3.531	25.30	2005	4.134	46.70
1989	3.510	24.56	2006	4.240	50.46
1990	3.506	24.41	2007	4.339	53.97
1991	3.526	25.12	2008	4.422	56.92
1992	3.555	26.15	2009	4.435	57.38

Avots: Īrijas Centrālās Statistikas Pārvaldes dati (*Īrijas centrālās...*, 2010)

5. pielikums

Avots: Valsts Reģionālā Attīstības Aģentūra

LR novadu izvietojums kopš 2009. gada jūlija (VRAA)

6. pielikums

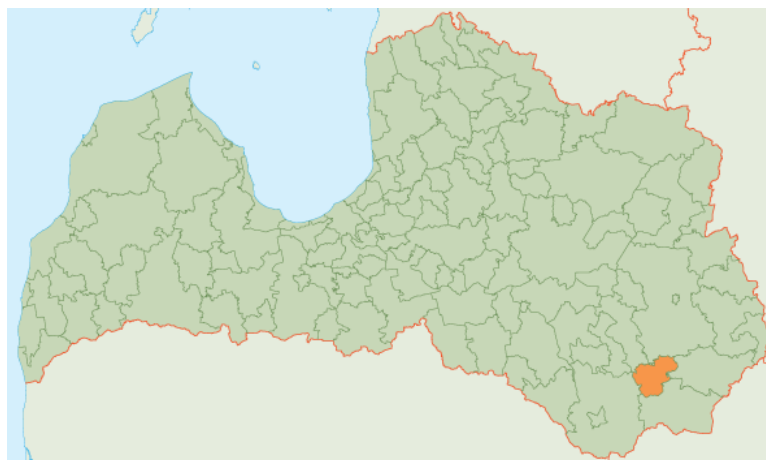
6.1. tabula

Pašvaldību skaita izmaiņas Eiropas valstīs

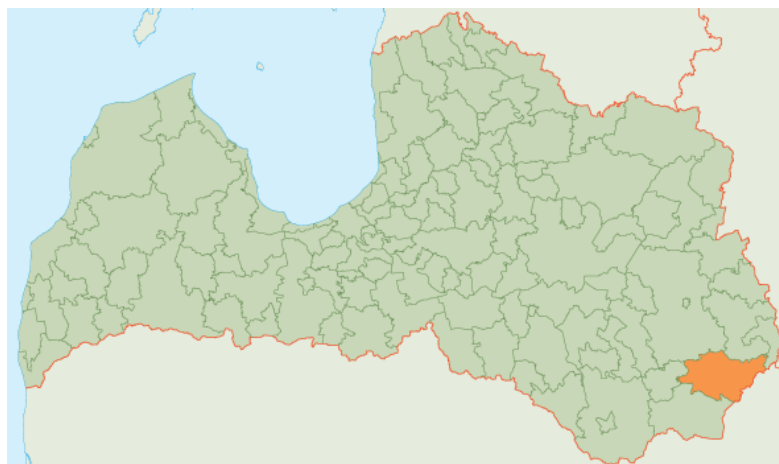
Valsts	Pašvaldību skaits 1950. g.	Pašvaldību skaits tagad		Izmaiņas
Lietuva	(1990) 581	1996	56	-90%
Zviedrija	2 281	1992	289	-87%
Dānija	1 387	1992	275	-80%
Beļģija	2 669	1991	589	-78%
Lielbritānija	2 028	1999	467	-77%
Vācija	25 930	1994	14 808	-51%
Nīderlande	1 015	1998	572	-44%
Austrija	3 999	1992	2 301	-42%
Norvēģija	744	1992	439	-41%
Somija	547	1993	455	-17%
Spānija	9 214	1992	8 082	-12%
Latvija	(1990) 570	2002	542	-4%
Francija	(1945) 38 814	1990	36 763	-5%
Šveice	3 097	2001	2 880	-7%
Itālija	7 781	1999	8 099	4%
Čehija	(1990) 4104	1994	6 230	51%

Avots: Eiropas Padomes dati un autores aprēķins

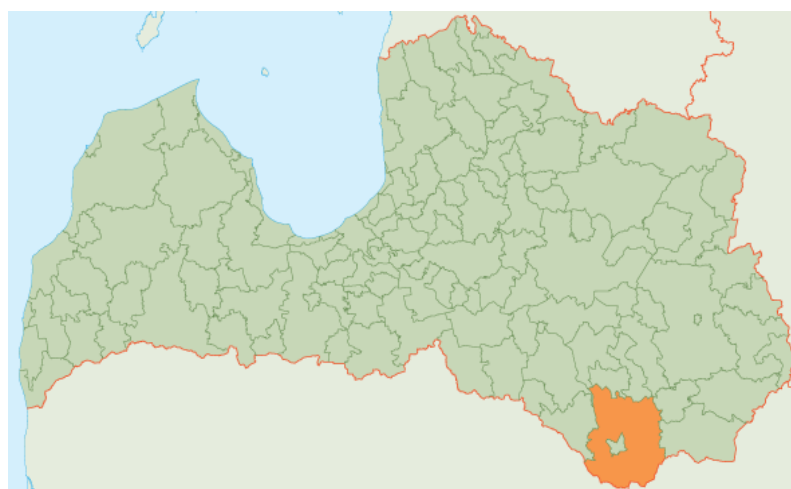
Dienvidlatgales novadu kartes

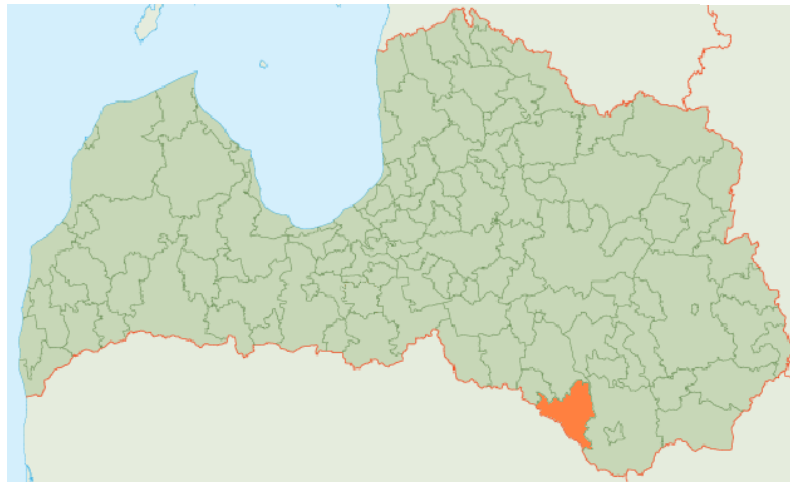
Aglonas novads (*Aglonas novada...*, 2009)

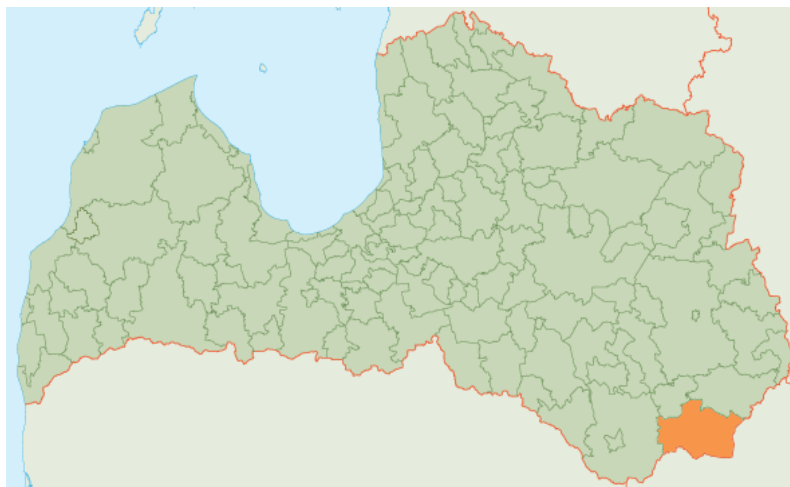
Dagdas novads (*Dagdas novada...*, 2009)

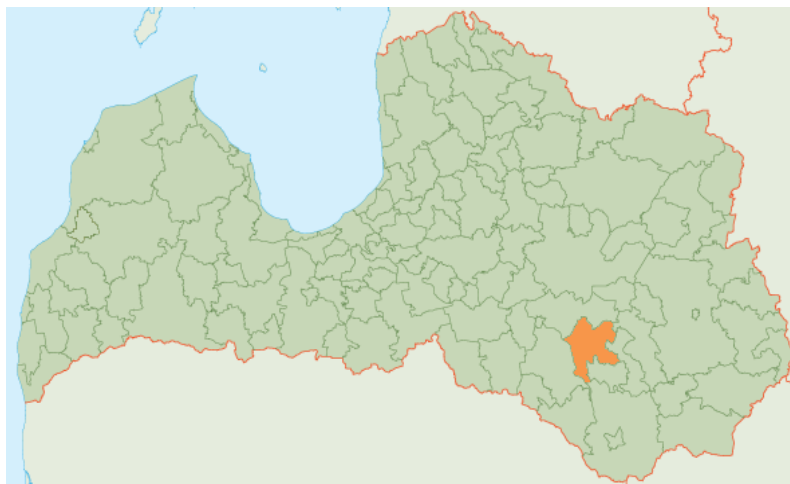
Daugavpils novads (*Daugavpils novada...*, 2009)

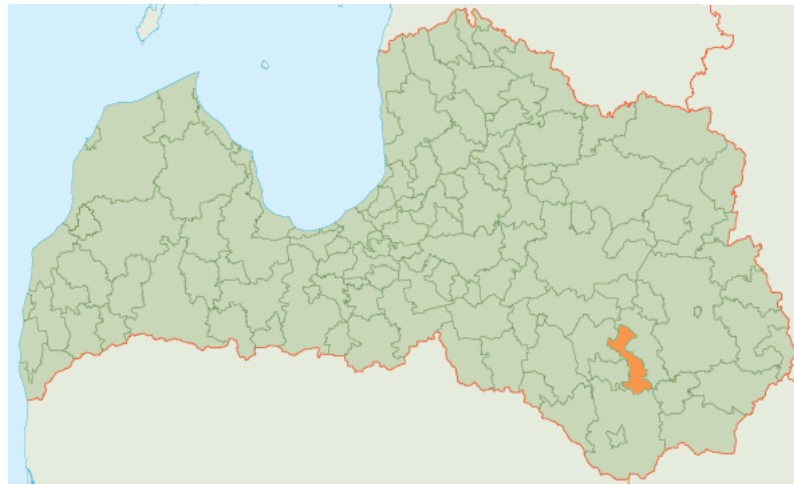
Ilūkstes novads (*Ilūkstes novada...*, 2009)

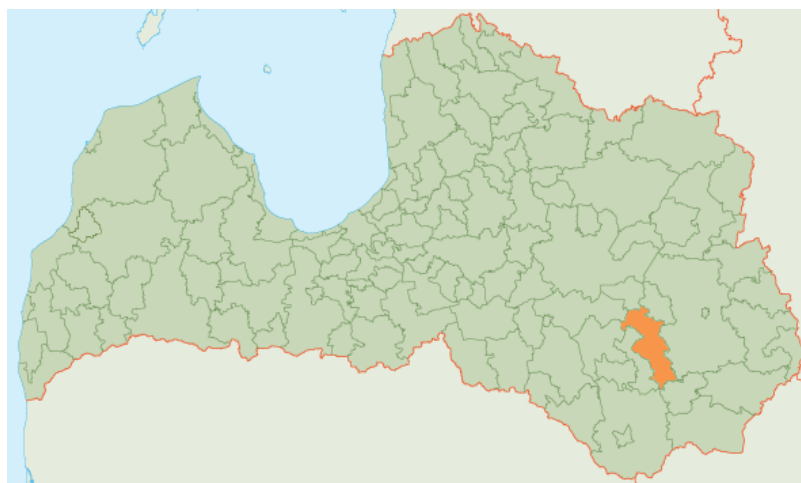
Krāslavas novads (*Krāslavas novada...*, 2009)

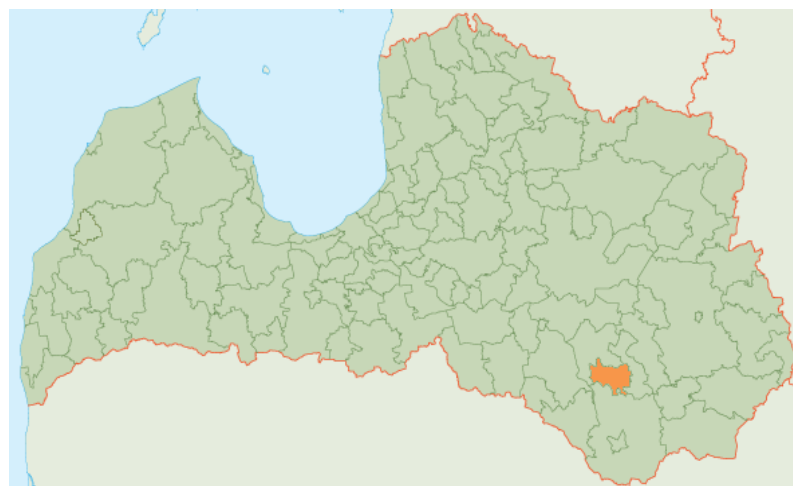
Līvānu novads (*Līvānu novada...*, 2009)

Preiļu novads (*Preiļu novada...*, 2009)

Riebiņu novads (*Riebiņu novada...*, 2009)

Vārkavas novads (*Vārkavas novada...*, 2009)

Dienvidlatgales republikas nozīmes pilsētas un novadu teritoriju ģeogrāfiskā, vēsturiskā un ekonomiskā vienotība

Līvānu novads

Līvānu novada teritorijā ietilpst Līvānu pilsēta un Jersikas, Rožupes, Rudzātu, Sutru un Turku pagasti (Novada karte – 5. pielikumā).

Novads Dienvidlatgalē tika izveidots kā pirmais. Līvānu novads atrodas Latgales plānošanas reģionā, Preiļu rajonā un izveidots 1999. gada 21. decembrī saskaņā ar LR Ministru Kabineta noteikumiem Nr.411/1999, kad ATR ietvaros novadā apvienojās Līvānu pilsēta, Rožupes un Turku pagasts. Kopš 2009. gada jūnija tam papildus ir pievienoti Jersikas, Rudzātu un Sutru pagasti. Novada izveidi noteica politiskie un teritoriālie faktori – Līvāni ietilpst Preiļu rajona teritorijā, tādējādi saglabājot savu pilsētas darbības lemtspēju neatkarīgi no Preiļiem, tāpat arī Līvāni atrodas izdevīgā vietā – ekonomiskās ietekmes sfēra ir ietverta Latgales ekonomiskā trijstūra telpā „Daugavpils – Rēzekne – Jēkabpils (*Līvānu novada pašvaldības...*, 2008). Lai iegūtu vairāk individuālo rīcību un teritorijas izaugsmi, pēc apvienoto teritoriju iniciatīvas valstī tika izveidots kā viens no pirmajiem novadiem. Pirms tika pieņemti lēmumi par pilsētas un pagastu apvienošanu, pašvaldības jau iepriekš saistīja ilgstoša sadarbība. Pašvaldību sadarbība bija ne tikai starp iepriekšminētajām pašvaldībām, bet arī aktīvs sadarbības partneris bija Jersikas pašvaldība. Jersikas pagasta padomes lēmums pēc situācijas izpētes un ilgstošām diskusijām sākotnēji bija neapvienoties un neieklauties Līvānu novadā (*Līvānu novada izveides...*, 2009). Un tikai 2009. gada jūnijā ATR beigu posma realizācijas ietvaros klāt tika pievienoti Jersikas, Rudzātu un Sutru pagasti. Novada teritorija atrodas Latvijas dienvidaustrumu daļā, Latgales novadā Daugavas labajā krastā. Līvānu novadu un pilsētu šķērso valsts galvenais autoceļš Rīga – Daugavpils – Krāslava – Baltkrievijas robeža (A6). Attālums līdz Rīgai ir 167 km, līdz Preiļiem 36 km, līdz Jēkabpilij 28 km.

Kopš novada izveides, novada prioritārais uzdevums tiek noteikts, ka pašvaldību sadarbības pamatā ir vēlme racionāli izmantot resursus un sekmēt ne tikai katras pašvaldības, bet arī tuvākās apkārtnes attīstību, nostiprināt pašvaldību ekonomisko un administratīvo patstāvību (*Līvānu novada izveides...*, 2009). Pašvaldību sadarbību ir veicinājušas kopīgas intereses, kopīgas infrastruktūras un pakalpojumu izmantošana: 1) kopš 1995. gada Līvānu un Turku pagasta pašvaldības sadarbojas celulozes rūpnīcas projekta ietvaros; 2) 1996. gada 1. oktobrī Līvānu pilsētas dome un Jersikas, Rožupes un Turku pagastu padomes noslēdz vienošanos par kopīgu darbu teritoriālpārveidošanu; 3) 1996. gada 10. decembrī Līvānu pilsētas, Jersikas, Rožupes un Turku pagastu pašvaldības noslēdz līgumu par sadarbību sociāli ekonomiskā attīstības plāna un ģenplāna izstrādē; 4) 1998. gada Līvānu pilsētas dome sadarbībā ar apkārtnējiem pagastiem izstrādā projektu "Līvānu pilsētas un Jersikas, Rožupes un Turku pagastu apvienošanās iespēju izpētes projekts"; 5) 1998. gada oktobrī Līvānu pilsētas dome un Rožupes un Turku pagastu padomes pieņem lēmumu par administratīvi teritoriālās reformas veikšanu un apvienošanu ar blakusesošajām pašvaldībām; 6) 1999. gada 16. martā Līvānu pilsētas domes un Jersikas, Rožupes un Turku pagastu padomes noslēdz līgumu "Par Līvānu novada un Jersikas attīstības plānošanas padomes izveidi un teritorijas attīstības plānojuma izstrādāšanu"; 7) Līvānu pilsētai un Jersikas, Rožupes un Turku pagastiem ir izveidota un darbojas kopīga būvvalde un kopīga plānošanas padome (*Līvānu novada izveides...*, 2009).

Novadā ietilpstošo teritoriju raksturojums

Līvānu pilsēta. Līvānu pilsēta tiek dēvēta par pilsētu krustcelēs – tās teritorijā satiekas Dubnas upe ar Daugavu, Zemgale ar Latgali. Pilsēta ir kļuvusi par nozīmīgu autoceļu un dzelzceļu satiksmes mezglu, jo vēsturiski izveidojusies un paplašinājusies abpus lielceļam Rīga - Daugavpils, un pilsētas galvenā - Rīgas iela ir viens no šīs Latvijas nozīmes maģistrāles posmiem (*Līvānu novada izveides...*, 2009). Lai gan Līvāni ietilpst Latgales kultūrvēsturiskajā apgabalā, tie vēsturiski ir veidojušies un attīstījušies Latgales, Vidzemes un Zemgales novadu krustpunktā. Līvānu dzelzceļa stacija izveidota 1861. gadā pēc Rīgas - Orlas dzelzceļa līnijas atklāšanas. Laika gaitā mazinājusies vienīgi ūdensceļa nozīme. Pārceltuve pār Daugavu savieno Līvānus ar Zemgales (Sēlijas) novadu. Līvānu izaugsmi sekmējusi ne vien labā satiksme un vietējo izejvielu resursi (kokmateriāls, māls, dolomīts, smiltis, kūdra), bet arī intelektuālais potenciāls. Tāpēc Līvāni visos laikos ir bijuši ne vien novada satiksmes un saimnieciskais centrs, bet arī kultūras un izglītības centrs.

Rožupes pagasts. Pagasta centrs - Rožupe atrodas 12 km no Līvānu pilsētas un 24 km attālumā no Preiļu pilsētas. Pagasta teritoriju šķērso piecas upes. Galvenais uzņēmējdarbības veids Rožupes pagastā ir lauksaimnieciskā ražošana (lopkopība, graudaugu, dārzeņu audzēšana u.c.). Pagastā sāk attīstīties arī netradicionālā lauksaimniecība (*Rožupes pagasta...*, 2009).

Turku pagasts. Pagasta administratīvais centrs ir Zundāni. Gar pagasta dienvidrietumu robežu tek Daugava, cauri pagastam tek Daugavas pieteka Nereta. Teritoriju šķērso valsts galvenais autoceļš Rīga - Daugavpils. Galvenais uzņēmējdarbības veids Turku pagastā ir lauksaimnieciskā ražošana (lopkopība, graudaugu, dārzeņu audzēšana u.c.). Pagastā sāk attīstīties arī netradicionālā lauksaimniecība (zosu, trušu audzēšana u.c.) (*Turku pagasta...*, 2009). Turku un Rožupes ciemu savstarpējās saites var uzskatīt par visai vājām, praktiski neesošām, abi pagasti ir vērsti uz Līvānu pilsētas pakalpojumu izmantošanu (*Līvānu novada pašvaldības...*, 2008). Attālo lauku teritoriju iedzīvotājiem nozīmīga ir vietējo administratīvo centru – Rožupe un Zundāni – sasniedzamība.

Sutru pagasts. Pagastam ir ģeogrāfiski izdevīga atrašanās vieta – līdz Līvāniem – 24 km, Preiļiem - 12 km, laba, ērta sabiedriskā transporta satiksme ar Preiļiem, Līvāniem, Rīgu (*Līvānu novada izveides...*, 2009). Pārsvārā iedzīvotāji nodarbojas ar tradicionālo lauksaimniecību (piena un gaļas lopkopība, dārzeņu audzēšana un graudkopība) pārsvārā piemājas saimniecību vajadzībām.

Jersikas pagasts. Līvānu novada teritorijai pievienots 2009. gada jūnijā, bet kopēja sadarbība ar Līvānu novadu ir kopš pagājušā gadsimta deviņdesmitajiem gadiem. Teritorijā atrodas nozīmīgs kultūras un tūrisma objekts Jersikas pilskalns. Iedzīvotāji nodarbojas ar tradicionālo lauksaimniecību (piena un gaļas lopkopība, dārzeņu audzēšana un graudkopība).

Vēsturiski jāmin, ka jau 13. gadsimtā Jersikas karaļvalsts bija ievērojami lielāka un bagātāka, nekā mūsdienų galvaspilsēta. Pat tajos laikos, kad Latvijas teritorijā ieradās krustneši, Jersikas kņaziste bija pati spēcīgākā Latvijā. Tolaik Rīga bija neliela pilsēta un atšķirībā no Jersikas tajā bija tikai viena baznīca, bet Jersikā – nocietināta pils un vairākas greznas baznīcas.

Rudzātu un Sutru pagasti. Līvānu novada teritorijai pievienoti 2009. gada jūnijā. Caur pagasta teritoriju tek upe Feimanka ar savu pieteku Sanaužu un nelielā posmā - Ošas pieteka Sumanka (*Sutru pagasts*, 2009). Rudzātu un Sutru pagastu sadarbība galvenokārt notikusi ne tikai ar Līvānu novada pilsētu, bet arī Preiļu novadu. Tomēr politisko interešu rezultātā teritorijas savu izvēli pievienoties no diviem iespējamajiem novadiem – Preiļu vai Līvānu – ir izvēlējušās atrasties kā Līvānu novada teritorijas. Iedzīvotāji lielākoties nodarbojas ar tradicionālo lauksaimniecību.

Novada tautsaimniecības raksturojums. Galvenie Līvānu novada tautsaimniecības sektori ir rūpniecība, lauksaimniecība un pakalpojumi. Prioritārie uzņēmējdarbības veidi Līvānos ir saistīti ar tradicionālajām ražošanas un pakalpojumu nozarēm: kokapstrāde, kūdras ieguve un pārstrāde, ķīmiskā rūpniecība, būvmateriālu ražošana, lauksaimniecības produkcijas ražošana un pārstrāde, lopbarības un pārtikas ražošana, tirdzniecība, transporta un citi pakalpojumi. Pakalpojumu attīstība pilsētā saistās ar pakalpojumu nodrošināšanu vietējiem iedzīvotājiem un tranzīta autobraucējiem. Galvenais lauku tautsaimniecības sektors ir lauksaimnieciskā ražošana. Novadā sāk attīstīties netradicionālā lauksaimniecība (trušu, zosu, lielo dzīvnieku audzēšana u.c.). Novadā joprojām ir augsts bezdarba līmenis. Strādājošie, galvenokārt, nodarbināti optisko šķiedru, būvmateriālu un pārtikas ražošanā, tirdzniecībā un izglītības sfērā, kokapstrādē un kūdras ieguvē. Līvānu novada izaugsmes pamats ir tautsaimniecības attīstība. Novada attīstība balstās uz vēsturiskām tradīcijām un rūpniecisko pieredzi, inovācijām, kvalificētiem speciālistiem un ekonomiskās struktūras daudzveidību (*Līvānu novada izveide un...*, 2009).

Līvānu novada teritorija ir nevienmērīgi apdzīvota – tās ziemeļaustrumu un vidusdaļā ir lielas purvu un mežu teritorijas. Teritorijas ar lielāku lauksaimniecības zemju īpatsvaru ir novada centrālajā un dienvidaustrumu pusē. Apvienoto pagastu teritoriju kopējā ciešā sadarbība pastāvējusi jau pirms novada izveides. Līvānu pilsētas sniegtos pakalpojumus labprāt plašāk izmantotu arī Daugavas otra krasta tuvējās teritorijas, taču to ierobežo sliktā satiksme pār Daugavu (ir tikai viena pārceļtuve - Jersikas pagastā). Līvānu novads nodrošina iedzīvotājiem visus pamata pakalpojumus, kā arī iekļaujas Latgales reģiona inženiertehnoloģiju klasterī, biznesa inkubatoru tīklā, mākslas un amatniecības sektora attīstībā, kultūrvēstures, kultūras izziņas, dabas un aktīvā tūrisma produktu klāstā. Tāpat arī novads izmanto ekonomiskā trijstūra lielo pilsētu (Daugavpils, Rēzekne un Jēkabpils) sniegtos pakalpojumus izglītības (augstākās, profesionālās, mūžizglītības), zinātniskās pētniecības, sporta un kultūras jomās.

Preiļu novads

Preiļu novada teritorijā ietilpst Preiļu pilsēta, Preiļu pagasts, Aizkalnes, Pelēču un Saunas pagasti (Novada karte – 5. pielikumā)

Pamatojoties uz 1998. gada 21. oktobrī pieņemto ATR likumu, 1999. gada 20. oktobrī tika parakstīta vienošanās par sadarbību starp Preiļu pilsētu, Aizkalnes, Pelēču, Preiļu, Rudzātu, Rušonas, Saunas, Silajāņu un Sutru pagastiem. 2000. gadā Preiļu pilsētas dome veica izpēti projektu par pilsētas un minēto pagastu sadarbību (apvienošanas) (*Valdniece*, 2001). Projektu tika paredzēts veikt 4 posmos, kur katrā posmā tiktu pievienotas atsevišķas teritoriālās vienības. Tika īstenots tikai pirmais pilsētas domes projekta posms – pievienojot pilsētai divus pagastus. 2000. gada 18. janvārī Aizkalnes iedzīvotāji, un 2000. gada 3. februārī Preiļu pagasta iedzīvotāji kopsapulcē nobalsoja par apvienošanas ar

Preiļu pilsētas pašvaldību. Pārējās teritorijas savu atbalstu novada izveidē neakceptēja. 2000. gada 8. martā Preiļu rajona padome nolēma atbalstīt Preiļu pilsētas, Preiļu un Aizkalnes pagastu pieņemto lēmumu par apvienošanu un ierosināt Ministru kabinetam pieņemt lēmumu par Preiļu novada izveidošanu (*Preiļu novada hronika, 2009*). Līdz ar to 2000. gada 24. oktobrī Ministru kabinets akceptēja „Noteikumus par Preiļu rajona Preiļu novada izveidošanu” Nr. 374. Kopš 2009. gada jūnija Preiļu novada teritorijai tika pievienoti papildus divi pagasti – Pelēču un Saunas. Pārējie pagasti izvēlējas pievienoties citiem novadiem. Tika jau paredzēts iepriekš, ka pirmajam apvienošanās projektam būs gan politiskās gribas trūkums, gan amatpersonu, iedzīvotāju pretestība pārmaiņām, neredzot vietu sev apvienotās pašvaldības domē.

Preiļu novads atrodas Austrumlatvijas dienvidu daļā, Latgales reģiona centrālajā daļā. Preiļu novada atrašanās trijstūra – Daugavpils, Rēzekne, Jēkabpils – centrā ir izdevīga vieta gan ģeogrāfiskā ziņā, gan arī kopumā labi attīstītas sabiedriskās satiksmes ziņā.

Novadā ietilpstošo teritoriju raksturojums

Preiļu pilsēta ir viena no senākajām apdzīvotajām vietām Latvijā. Starp Preiļiem un apkārtējo pagastu centriem ir laba sabiedriskā transporta satiksme (*Preiļu novada un Pelēču..., 2008*). Preiļu pilsēta ir veidota kompakti ar izteiktu teritoriālo zonējumu.

Preiļu pagasts. Preiļu pagasts atrodas Preiļu rajona centrālajā daļā – rajona centrā, Preiļu pilsētas apkārtnē. Pagasta administratīvais centrs – Līči atrodas 2 km attālumā no Preiļiem. Cauri pagastam tek 3 upes. Pagasts ir bieži apdzīvots, teritorijā atrodas vairāk kā 60 apdzīvotas vietas (*Preiļu pilsētas vēsture, 2009*).

Aizkalnes pagasts. Aizkalnes pagasts atrodas Preiļu rajona DA daļā. Pagasta administratīvais centrs – Aizkalne (līdz 1939. gadam - Jasmuiža). Cauri pagastam tek Jašas upe ar pietiekām. Pagastā atrodas trīs ezeri (*Preiļu novada un Pelēču..., 2008*). Darbojas Raiņa memoriālais muzejs “Jasmuiža”, kas kļuvis par vienu no ievērojamākajiem tūrisma centriem Preiļu rajonā.

Pelēču pagasts. Pelēču pagasts atrodas Preiļu rajona dienvidu daļā 16 km no rajona Dubnas un Višķu pagastiem, kā arī ar Rožkalnu, Upmalas, Vārkavas, Aizkalnes un Rušonas pagastiem. Pa pagasta rietumu robežu plūst Dubnas upe. Latvijas brīvvalsts laikā Pelēču pagasta teritorija ietilpa Aizkalnes pagastā (*Preiļu novada un Pelēču..., 2008*).

Saunas pagasts. Saunas pagasts atrodas Preiļu rajona centrālajā daļā. Pagastā ir sazarots ceļu tīkls, kas savstarpēji savieno pagasta lielākās apdzīvotās vietas. Šis ir piektais lielākais pagasts Preiļu rajonā. Pagasta centrs atrodas Prikuļos. Tagadējais Saunas pagasts tika izveidots pēc II pasaules kara no bijušā Preiļu pagasta (*Preiļu novada un Pelēču..., 2008*). Nelielas platības tika pievienotas arī no Vārkavas un Rudzētu pagastiem. Pagastā 10,6% teritorijas jeb vairāk kā 1300 ha aizņem purvi.

Novada administratīvais centrs ir Preiļu pilsēta, taču pašvaldības sniegtie pakalpojumi iedzīvotājiem tika saglabāti arī vietās, kur tie nodrošināti pirms apvienošanās. Preiļu novada izveidošana un darbība balstīta uz šādiem galvenajiem principiem: 1) novada teritorijas attīstības potenciāla paaugstināšana; 2) pašvaldību funkciju izpildes uzlabošana; 3) novada teritorijas līdzsvarota attīstība, pilsētas un lauku partnerība; 4) pagastu pieejamības saglabāšana un attīstīšana visā novada teritorijā; 5) katras teritorijas unikālo iezīmju un vērtību saglabāšana (*Preiļu novada un Pelēču..., 2008*).

Novada tautsaimniecības raksturojums. Svarīgākās Preiļu novada ekonomikas nozares ir lauksaimnieciskās produkcijas (piena) pārstrāde, vieglā rūpniecība, kokapstrāde, transporta pakalpojumu sfēra, kā arī samērā liels īpatsvars ir pilsētas (Preiļu pils un parks, pilsētas kultūrvidē) un lauku tūrismam, un tirdzniecībai. Novadā ir izteikta kultūrvides un dabas pievilcība. Preiļos un tuvākajā apkārtnē kompakti izvietojusies rajonā lielākie kultūrvēsturiskā mantojuma nekustamie objekti, kā arī kultūras infrastruktūras objekti, ir pieredze lielu pasākumu rīkošanā.

Analizējot Preiļu novada teritoriju ģeogrāfiskā, vēsturiskā un ekonomiskā vienotībā, secināms, ka novada teritorija ir cieši saistīta un apvienotās teritorijas jau iepriekš ir sadarbojušās. Politisku interešu dēļ, Preiļu novada sākotnēji plānotā teritorija ir samazinājusies, jo potenciālie novadā ietilpstošie pagasti (piemēram, Riebiņu, Rušonas, Silajāņu) ir apvienojusies citā, neatkarīgā un ATR sākotnējos plānos neparedzētā novada izveidē – Riebiņu novadā. Līdz ar to ir izveidojusies situācija, kad Preiļu novada teritorija ir rajona robežās šauri izstiepta. Kaut arī apvienotās teritorijas saista gan infrastruktūras, sociālā un kultūras vienotība, novada teritorijas analizē jāatzīst, ka tas nav labākais teritorijas plānojuma skats – kopainā teritorijai trūkst vienotības izskata – nav apvienotas visas ar Preiļu pilsētu robežojošās pagastu teritorijas, kas nākotnē, iespējams, radīs diskomfortu iedzīvotājiem dažādu dokumentālu, juridisku lietu risināšanā (piemēram, reālais novada administratīvais centrs ir krietni tālāk, nekā blakus esošā kaimiņu novada administratīvais centrs). Kopumā Preiļu novads nodrošina iedzīvotājiem visus pamata pakalpojumus, kā arī, iekļaujas Latgales reģiona inženiertehnoloģiju klasterī, biznesa inkubatoru tīklā, mākslas un kultūras sektora attīstībā, kultūrvēstures, kultūras izziņas, dabas un aktīvā tūrisma produktu klāstā. Tāpat arī novads aktīvi izmanto lielo pilsētu (Daugavpils, Rēzekne un Jēkabpils) sniegtos

pakalpojumus izglītības (augstākās, profesionālās, mūžizglītības), zinātniskās pētniecības, sporta un kultūras jomās.

Riebiņu novads

Riebiņu novads sastāv no sešām apvienotām lauku teritorijām – Galēnu, Riebiņu, Rušonas, Silajāņu, Sīļukalna un Stabulnieku pagastiem.

Sākotnēji ATR ar 102 novadu izveidi paredzēja, ka Galēnu pagastu pievienotu Viļāniem Rēzeknes rajonā, bet Sīļukalna pagastu – Varakļāniem Madonas rajonā (*Veško, 2005*), pārējās 4 pašvaldības – Riebiņu Rušonas, Stabulnieku, Silajāņu tiktu pievienotas jau esošajam Preiļu novadam. Tāds variants minētās pašvaldības nav apmierinājis un līdz ar to tika meklētas alternatīvas un iespējas.

Riebiņu novads tika izveidots 2004. gada 16. novembrī, saskaņā ar MK noteikumiem Nr. 926 „Noteikumi par Preiļu rajona Riebiņu novada izveidošanu”. Riebiņu novads ir tipiska lauku teritorija. Novads ir bez teritorijā ietilpstošas pilsētas vai pilsētciemata. Atrodas Latvijas Dienvidaustrumos. Administratīvais centrs ir Riebiņi, kas ir 7 km attālumā no rajona centra – Preiļiem. Lielākie pēc teritorijas platības ir Rušonas un Riebiņu pagasti (*Riebiņu novads, 2009*).

Apvienotās pašvaldības ir ģeogrāfiski vienotas, kur administratīvais centrs ir Riebiņu ciems - ģeogrāfiski atrodas teritorijas vidū - Riebiņu pagasts tieši robežojas ar visiem novadā ietilpstošajiem pagastiem, izņemot Sīļukalna pagastu. Novadā ir labi izveidota infrastruktūra: dzelzceļš, labs autoceļu sazarojums. Novada definētās prioritātes ir uzņēmējdarbības veicināšana un atbalsts; izglītības un nodarbinātības veicināšana; infrastruktūras uzlabošana un pašvaldības ekonomiskās kapacitātes stiprināšana (*Riebiņu novads, 2009*). Riebiņu novads ģeogrāfiski atrodas Latvijas dienvidaustrumu daļā jeb Latgales dienvidrietumu daļā.

Novada un teritoriju vienotība aizsākās tikai 2001. gadā, kad tika noslēgts sadarbības līgums starp Preiļu rajona Riebiņu, Rušonas, Silajāņu, Sīļukalna pagastu padomēm un Rēzeknes rajona Feimaņu pagasta padomi ar perspektīvu administratīvi teritoriālās reformas beigu posmā izveidot novadu. Sadarbības līguma rezultātā tika izveidota Pašvaldības sadarbības apvienība Viduslatgale. Tomēr apvienošanās Viduslatgales novadā neritēja tik veiksmīgi kā plānots. 2003. gadā pagasti nolemj par nosaukuma maiņu uz „Riebiņu novads”, taču Feimaņu pagasta padome nolemj atdalīties un veidot savu Feimaņu novadu. Līdz ar to 2003.gada jūnijā jau tika uzsākta Preiļu rajona Sīļukalna, Stabulnieku Galēnu, Riebiņu, Silajāņu un Rušonas pagastu pašvaldību apvienošanās (sadarbības) projekta izstrāde. 2003. gada 20. novembrī Riebiņu pagasta pašvaldības telpās notiek visu 6 pašvaldību vadītāju, deputātu un plānotāju sanāksme, kurā pašvaldību plānotāji un projekta darba grupas locekļi uzstājas ar ziņojumu par Riebiņu novada pašvaldību apvienošanās projekta izstrādes gaitu un īsu projekta ziņojumu. 2004. gada janvārī Preiļu novada kultūras namā notiek LR Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrijas rīkotās pārrunas ar Preiļu rajona pašvaldībām par ministrijas piedāvāto 102 novadu projektu. Sīļukalna, Stabulnieku Galēnu, Riebiņu, Silajāņu un Rušonas pagastu pašvaldības atsakās no šī varianta un izsaka priekšlikumu, apvienojoties, veidot Riebiņu novadu. Ministrija to akceptē un 2004. gada 16. novembrī tiek pieņemti MK noteikumi Nr. 926 “Noteikumi par Preiļu rajona Riebiņu novada izveidošanu”.

Attālums no novada centra līdz rajona centram – Preiļiem ir 7 km, attālums līdz Rīgai – 215 km, 60 km līdz Rēzeknei, 60 km līdz Daugavpīlij. Līdz dzelzceļam no novada centra ir ievērojams attālums – 25 km līdz Aglonas stacijai, 42 km līdz Līvāniem (*Riebiņu novada attīstības..., 2009*).

Novadā ietilpstošo teritoriju raksturojums

Novada apvienoto teritoriju kultūrvēsturiskā piederība ir Latgales novadam. Līdz 1950. gada sākumam šajā teritorijā eksistēja tikai Silajāņu pagasts, kurā bija apvienoti Silajāņi, Feimaņi, Rušona, Riebiņi, Stabulnieki. Dažādos laika posmos pētāmās pašvaldības ir bijušas dažādu rajonu sastāvā, bet vēsturiskās saites vieno tieši Riebiņu, Stabulnieku, Sīļukalna, Silajāņu, Galēnu un Rušonas pagastus.

Galēnu pagasts. Galēnu pagasts atrodas Preiļu rajona ziemeļaustrumu daļā. Saskaņā ar LPSR 1973. gada 29. marta dekrētu, lielais Galēnu pagasts tika sadalīts trijos mazākos pagastos: Galēnu, Stabulnieku un Sīļukalna pagastos (*Riebiņu novada attīstības..., 2009*). Galēnu pagasta kopplatības lielāko daļu aizņem lauksaimniecībā izmantojamā zeme. Pagastā ir ievērojami dabas, arheoloģijas, vēstures un arhitektūras pieminekļi. Teritoriju šķērso vairākas upes.

Riebiņu pagasts. Atrodas Preiļu rajona dienvidrietumu daļā. Riebiņu pagasta rietumu un austrumu daļām katrai ir sava vēsture. Riebiņu pagasts izveidots pēc II pasaules kara no agrāko Preiļu un Silajāņu pagastu daļām (*Riebiņu novada attīstības..., 2009*). Pagasta teritoriju šķērso divas upes, teritorijā atrodas viens ezers.

Rušonas pagasts. Pagasts atrodas Preiļu rajona dienvidaustrumu daļā. Kā liecina arheoloģiskie pieminekļi un atradumi un rakstītie vēstures avoti, Rušonas pagasta teritorija ir bijusi ļoti sen un bieži apdzīvota. Savulaik 15. gs. Rušonas novadā ietilpa arī Aglona ar pārējo apkaimi. Patreizējais Rušonas pagasts izveidots pēc II pasaules kara no agrāko Preiļu, Silajāņu, Aizkalnes un Aglonas pagastu daļām (*Riebiņu novada attīstības..., 2009*). Pagasta robeža ar Rēzeknes rajonu daļēji iet pa Feimaņu un Rušonas

ezeriem, sadalot šos ezerus divās daļās un Rušenicas upi. Rušonas pagasts ir bagāts ar ūdeņiem, kas aizņem 1/5 daļu no pagasta teritorijas un 43% no Preiļu rajonā esošajiem ūdeņiem (*Čingule, 2005*). Teritorijā atrodas aizsargājamo ainavu apvidus „Kaučers”. Rušonas teritorijas lielāko īpatsvaru sastāda lauksaimniecības zeme.

Silajāņu pagasts. Silajāņu pagasts atrodas Preiļu rajona austrumos. Tagadējais Silajāņu pagasts aizņem tikai 31% no senā Silajāņu pagasta – tā centrālo daļu. Pārējā teritorija pēc II pasaules kara atdota jaunizveidotajiem pagastiem: Riebiņu, Rušonas un Feimaņu (*Riebiņu novada attīstības..., 2009*). Pagasta teritoriju šķērso Feimankas upe un iztek Saunas un Čornajas upes, kā arī šeit atrodas Lielais Ostrovas (24,4 ha) ezers un Mazais Ostrovas (5,0 ha) ezers. Blakus zemkopībai Silajāņu pagasta iedzīvotāji nodarbojas arī ar dažādiem amatiem, sevišķi podniecību un kokgrebumiem, jo zeme te nav auglīga. Silajānieši kopš seniem laikiem pazīstami kā labi linkopji un zirgaudzētāji (*Riebiņu novada attīstības..., 2009*).

Siļukalna pagasts. Pagasts vēsturiski izveidojies pēc II. pasaules kara, no Galēnu pagasta ziemeļrietumu daļas, kurai vēlāk pievienota daļa no bijušā Stirmienes pagasta teritorijas. Pagastam ir kopīga vēsture un kultūrvēsture ar Galēnu pagastu (*Riebiņu novada attīstības..., 2009*). Centrs atrodas bijušās kopsaimniecības centrā. Pagasta teritorija sadalīta 3 daļās. Ziemeļaustrumu daļu no ziemeļrietumu daļas atdala Aklais purvs un meži. Dienvidaustrumu no pārējās pagasta teritorijas atdala meži un Lielā Pelčāres purva dabas lieguma zona. Pagastā atrodas vairākas upes un viens ezers, kā arī divi purvi, kas ir bagāti ar dzērvenēm (*Riebiņu novads, 2009*).

Stabulnieku pagasts. Atrodas Preiļu rajona ziemeļaustrumu daļā. Stabulnieku pagasts ir agrākā Galēnu pagasta daļa (*Riebiņu novada attīstības..., 2009*). Līdz ar to tam ir kopīga vēsture ar Galēnu pagastu. Stabulnieki ir diezgan nabadzīgi ar ūdens resursiem (pagasta teritoriju šķērso tikai viena upe). Vislielāko daļu no pagasta teritorijas aizņem kvalitatīva lauksaimniecībā izmantojamā zeme, tāpēc Stabulnieku pagastā galvenokārt iedzīvotāji nodarbojas ar lauksaimniecību (ražošana un pārstrāde).

Riebiņu novada kopējā teritorijas ģeogrāfiskā vienotība - kopumā novada teritorija ir monolīta, to nešķēļ citas administratīvās teritorijas, nešķērso dabīgie šķēršļi- lieli mežu vai purvu masīvi, lielas upes, ezeri u.c. Novadā apvienotie pagasti ir ģeogrāfiski vienoti. Kompaktuma ziņā pētāmā teritorija vērtējama kā relatīvi vienota. Konfigurācijas ziņā novada teritorija ir izstiepta.

Novada tautsaimniecības raksturojums. Riebiņu novada teritorijā galvenie saimnieciskās darbības virzieni ir tradicionālā lauksaimniecība (graudaugu audzēšana, piena lopkopība, kokapstrāde), pēdējo gadu laikā sāk iezīmēties arī bioloģiskā lauksaimniecības nozare, mežistrāde un stādaudzētava, kā arī tirdzniecība un pakalpojumu sfēra, neatņemama daļa ir tūrisms, ņemot vērā novada teritorijā, it īpaši Rušonas pagasta, esošo ezeru un upju skaitu, kā arī kultūrvēsturisko arheoloģijas pieminekļu un vērtību skaitu. Analizējot Preiļu novada teritoriju ģeogrāfiskā, vēsturiskā un ekonomiskā vienotībā, secināms, ka novada teritorija ir jau vairāku gadsimtu laikā cieši saistīta gan vēsturiski, gan kultūras ziņā un apvienotās teritorijas jau iepriekš ir savstarpēji sadarbojušās. Novada iedzīvotāji mazāku vienotības saikni var izjust ar attālākajiem novada punktiem, piemēram, Rušona un Galēni, Siļukalns. Visas Riebiņu novadā ietilpstošās pagastu teritorijas atrodas vienotā rajonā, kas veicina vienotības un piederības izjūtu.

Ņemot vērā, ka Riebiņu novads ir lauku teritorijas novads, tas nespēj pilnībā nodrošināt iedzīvotājiem visus pamata pakalpojumus, galvenokārt tie tiek izmantoti no blakus esošā Preiļu novada un Viļānu pilsētas. Tāpat arī novads izmanto lielo pilsētu (Daugavpils, Rēzeknes un Jēkabpils) sniegtos pakalpojumus izglītības (augstākās, profesionālās, mūžizglītības), zinātniskās pētniecības, sporta un kultūras jomās.

Krāslavas novads

Krāslavas novads sastāv no 12 apvienotām teritorijām – Aulejas, Indras, Izvaltas, kalmiešu, Kaplavas, Krāslavas, Kombuļu, Piedrujas, Robežnieku, Skaistas, Ūdrīšu pagastiem un Krāslavas pilsētas (Novada karte – 5. pielikumā).

Krāslavas novads sākotnēji izveidots 2001. gadā, apvienojot Krāslavas pagastu un Krāslavas pilsētu, to nosaka MK noteikumi nr. 515 „Par Krāslavas rajona Krāslavas novada izveidošanu” (11.12.01.) (*Par Krāslavas..., 2001*). Pārējie iepriekšminētie pagasti Krāslavas novada teritorijai pievienoti 2009. gada jūnijā, saskaņā ar Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likumu.

Krāslavas novads atrodas Latgales dienviddaļā un Sēlijas austrumdaļā. Tas robežojas ar Daugavpils, Aglonas un Dagdas novadiem, tāpat arī ar Baltkrievijas Vitebskas apgabalu. Novads atrodas 275 km attālumā no Rīgas, 44 km attālumā no Daugavpils un 87 km attālumā no Rēzeknes (*Krāslavas rajona..., 2008*). Teritorijā ir divi ievērojami upju sateces baseini – Daugavas un Dubnas, un ļoti liels skaits ezeru.

Novadā ietilpstošo teritoriju raksturojums

Novadā ietilpstošo teritoriju vienotība ir atzīmējama ar to, ka visi apvienotie pagasti atrodas Krāslavas rajona teritorijā, vienkopus apkārt Krāslavas pilsētas teritorijai. Līdz 2009. gada jūnijam

apvienotie pagasti (izņemot Krāslavas pagastu un pilsētu) ir izrādījuši patstāvību un nevēlēšanos vienoties kopīgā teritorijā, līdz ar to rajona teritorijā nav izveidojusies tāda situācija kā Preiļu rajonā. Krāslavas rajonā izveidoti tikai divi novadi un trīs pagasti no bijušās rajona teritorijas ir pievienoti Aglonas novada teritorijai.

Aulejas pagasts. Pagasta teritorija atrodas bijušā Krāslavas rajona centrālajā daļā. Pirmo reizi minēta 1599. gadā Polijas dokumentos kā AWLY MOŽA. 20. gadsimta 20. gados Aulejas pagasta tagadējā teritorija bija Izvaltas pagasta sastāvdaļa. Trīsdesmitajos gados izveidojās Aulejas pagasts ar centru Grāveros. Turpmāko administratīvi teritoriālo pārkārtojumu laikā daļa bijušās Aulejas pagasta teritorijas tika pievienota Grāveru un Šķeltovas pagastiem. Tikai 1971. gadā Aulejas pagasts ieguvis tagadējās robežas (*Aulejas pagasts, 2009*).

Aulejas pagasts atrodas Latgales augstienes Dagdas pauguraines vidusdaļā, tās visezerainākajā vietā. No Cārmina ezera iztek pagasta lielākā upe Dubna. Pagasta teritorijā atklātas un novērtētas apmēram 45 kūdras iegulas ar platību līdz 1 ha (*Aulejas..., 2009*). Ezeros ir lieli sapropeļa krājumi, bet tie nav izpētīti. Nacionālā sastāva ziņā pagasts ir ļoti latvisks - vairāk kā 90% latviešu tautības iedzīvotāju. Pagastā iedzīvotāji lielākoties nodarbojas ar tradicionālo lauksaimniecību – piensaimniecība un lopkopība. Darbojas piensaimnieku kooperatīvā sabiedrība, vairākas kokzāģētavas un lopkautuve.

Indras pagasts. Atrodas Latgales augstienes Dienvidu malā. Pagastam ir kopīga vēsture ar Piedrujas pagastu, jo 1937. gadā Piedruja tika pārdēvēta par Indras pagastu, kur 1945. gadā teritorijā izveidoja vairākus ciemus. Līdz ar to mūsdienās Indras pagasta teritorijā atrodas 37 mazie ciemi, vairāk no tiem apdzīvoti ir Indras, Vaicuļevas un Vaivodu ciemi (*Indras pagasts, 2009*). Pagasta teritoriju lielākoties apdzīvo Baltkrievu tautības iedzīvotāji, kur latviešu – tikai ~12%.

Izvaltas pagasts. Pagasts atrodas Latgales augstienes Dagdas pauguraines Rietumu daļā. Izvalta pirmo reizi minēta 1625. gadā, kad tur ieradās jezuīti un nodibināja savu misiju. Pēc 1949. gada administratīvi teritoriālo pārkārtojumu laikā liela daļa bijušā Izvaltas pagasta teritorijas tika pievienota tagadējam Šķeltovas pagastam, neliela daļa - Naujenes un Ūdrīšu pagastiem. Savukārt tagad esošajam Izvaltas pagastam tika pievienota neliela daļa bijušā Krāslavas pagasta teritorijas (*Izvaltas pagasts, 2009*).

Pagasta teritorijā atrodas ļoti daudz mazu ezeru, lielākajam pagasta ezeram cauri tek upe. Teritorija ir akmeņaina, atrodami derīgie izrakteņi – grants, kūdra, māls. Iedzīvotāji pārsvarā nodarbojas ar tradicionālo lauksaimniecību, graudaugu šķirnes sēklu audzēšanu, linu audzēšanu un sniedz lauksaimniecības tehnikas pakalpojumus. Pagastā pastāv kooperatīvā sabiedrība, darbojas šķembu ražošanas un grants drupināšanas uzņēmums.

Kalniešu pagasts. Kalniešu pagasta lielākā daļa atrodas Latgales augstienes Dagdas pauguraines dienvidu malā, pagasta dienvidu malā gar Daugavu stiepjas Augšdaugavas pazeminājums.

Pagasta teritorija izveidojusies pēc II pasaules kara un aizņem bijušā Skaistas pagasta dienvidu daļu. Laika gaitā Kalniešu pagasta teritorijai tika pievienotas arī daļas no citām teritorijām – Krāslavas pagasta un Baltiņu ciema (*Kalniešu pagasta..., 2008*).

Cauri pagasta teritorijai plūst Daugava, tādējādi veidojot robežu ar Kaplavas pagastu. Teritorijā ir ļoti daudz ezeru. Apmēram 34% teritorijas platības aizņem meži. Daļa Kalniešu pagasta teritorijas ietilpst Augšdaugavas aizsargājamo ainavu apvidū, kas dibināta 1990. gadā (*Kalniešu pagasta..., 2008*). Lielākoties pagasta teritorijā dzīvo baltkrievu tautības iedzīvotāji apmēram 39%, latviešu īpatsvars ir apmēram trešdaļa.

Vairāki pagasta teritorijā esošie uzņēmumi nodarbojas ar kokapstrādi, darbojas tūristu mītnes.

Kaplavas pagasts. Kaplavas pagasts stiepjas gar Daugavas kreiso krastu. Dienvidrietumu daļa atrodas Augšzemes augstienes austrumu malā - Skrudalienas paugurainē, pārējā teritorija - Latgales augstienes Augšdaugavas pazeminājumā ar terasēto Daugavas ieleju, kura lejteces virzienā pakāpeniski pazeminās (*Krāslavas rajona Krāslavas..., 2008*).

Jau 17. gadsimta Vecās Kaplavas vietā bijusi apmetne, kas lielā mēra laikā 1780. gadā iznīka. 18. gadsimtā šajā vietā uz dzīvi apmetās baltkrievi. Sākot ar 19. gadsimta beigām, Kaplava ieguva arvien lielāku sabiedriskā centra nozīmi, jo no 1890. gada tur atradās pagasta pārvalde un pagasta tiesa. Ar ārpusauli Kaplavu saistīja Grīvas - Priedaines lielceļš un Daugava, kurā 20. gadsimta sākumā sāka kursēt Dinaburgas tvaikonis, kas pieturēja arī Kaplavā. Diemžēl I pasaules kara laikā liela daļa Kaplavas apbūves aizgāja bojā (*Kaplavas pagasta teritorijas..., 2009*). 1945. gadā Kaplavas teritorijā izveidoja vairākus ciemus. Pagasts atjaunots 1990. gadā pirmskara Kaplavas pagasta robežās (*Kaplavas pagasts, 2009*).

Kaplavas pagastā atrodas vairāki gleznaini ezeri ar līčainiem krastiem un daudzām pussalām. Daugavas krastā ir vairākas skaistas atpūtas vietas, ierīkots vasarnīcu rajons. 66% teritorijas platības aizņem meži, daudz mazu purviņu un vairāki purvi.

Teritorijā darbojas kokapstrādes, kokzāģētavas, kokogļu ražošanas, vilnas pārstrādes, ādas apstrādes uzņēmumi. Darbojas tūrisma uzņēmumi (ekotūrisms, zirgu izjādes, aktīvais un ūdens tūrisms). Visa

pagasta teritorija ietilpst Augšdaugavas aizsargājamo ainavu apvidū (dibināta 1990. gadā), daļa teritorijas - dabas parkā «Daugavas loki» (dibināts 1990. gadā) (*Kaplavas pagasta teritorijas..., 2009*). Pagastā dzīvo vairāki daiļamata meistari darinot unikālus pinumus, izšuvumus, adījumus, mezglojumus un kokgriezumus.

Kombuļu pagasts. Teritorija atrodas Latgales augstienes Dagdas paugurainē. Pagastā atrodas Dagdas paugurienes augstākie pauguri – Asaru kalns un tūristu iecienītais saules kalns, kuru ieskauj plaši ezeri.

Kombuļu teritorija apdzīvota jau sen, par to liecina daudzie senkapi. Līdz II pasaules karam tagadējā pagasta teritorija ietilpa bijušajā Krāslavas pagastā. 1945. gadā Krāslavas pagastā tika izveidoti vairāki ciemi. Viens no tiem bija Kombuļu ciems. Tagadējā Kombuļu pagasta robežas izveidojās 1959. gadā, kad Kombuļu ciemam tika pievienota likvidētā Ludzišu ciema teritorija (*Kombuļu pagasts, 2009*).

Kombuļu pagastā atrodas daļa no dziļākā ezera Baltijā – Dreidža (Drīdža), daļa ezera atrodas Skaistas pagasta teritorijā. Teritorijā ietilpst daudz likumotu un lielāku, mazāku ezeru. Ceturto daļu no teritorijas aizņem meži.

Pagastā darbojas kooperatīvā sabiedrība, kas sniedz lauksaimniecības pakalpojumus, tajā darbojas lauksaimniecības tehnikas darbnīcas, graudu kaltes, kokzāģētava. Tāpat pagasta teritorijā pastāv citi kokzāģētavas uzņēmumi, darbojas dzirnavas, pie Dreidža ierīkota atpūtas vieta ar ūdens sporta inventāra nomu. Kombuļu pagastā atrodas daļa no 1999. gadā nodibinātā dabas parka «Drīdža ezers», kas izveidots kompleksā dabas lieguma «Drīza ezers ar apkārtējo ainavu» (dibināts 1977. gadā) vietā (*Krāslavas rajona Krāslavas..., 2008*).

Piedrujas pagasts. Pagasts atrodas Daugavas labajā krastā Latgales augstienes dienvidu malā, tā lielāko daļu aizņem Augšdaugavas pazeminājums, ziemeļrietumu malu - Dagdas pauguraine. Tālākais pagasts Latvijas dienvidaustrumos (*Piedrujas pagasts, 2009*).

Piedrujas apmetni dibinājis kņazs Jans Sapjeha 1618. gadā pie savas pils, kas viduslaikos piederējusī Polockas kņaziem. 1937. gadā Piedrujas pagasts tika pārdēvēts par Indras pagastu. 1945. g. Indras pagastā izveidoja Dvorčānu, Indras, Ķeļavas, Kuzmiņu, Piedrujas un Voicuļevas ciemus, bet pagastu pēc četrus gadus darbības likvidēja. 1954. gadā Piedrujas ciemam pievienoja Dvorčānu ciemu. 1990. gadā Piedrujas pagasta teritorijā atjaunoja Piedrujas pagastu. Tagadējais Piedrujas pagasts aizņem tikai bijušā Piedrujas pagasta dienvidu daļu (*Piedrujas pagasta vēsture, 2009*). Pagasta teritorijā galvenais dabas elements ir terasētā Daugavas ieleja, kuru saposmo īsas gravas, sīkas upītes un subglaciālas iegultnes, kurās iegūlušī vairāki lieli un mazi ezeri. Apmēram 27% pagasta teritorijas aizņem meži. Teritorijā caurtek Daugava un atrodas daļa no Augšdaugavas aizsargājamā ainavu apvidus (dibināts 1990. gadā).

Teritorijā novērojams maz latviešu iedzīvotāju (~13%), lielākoties nacionālais sastāvs ir baltkrievu (~58%) un krievu (~17%) tautības iedzīvotāji (*Krāslavas rajona Krāslavas..., 2008*). Iedzīvotāji galvenokārt nodarbojas ar tradicionālo lauksaimniecību – piena lopkopība un graudkopība, bet ir arī netradicionālā lauksaimniecība – zemeņu audzēšana. Darbojas kokapstrādes uzņēmumi, pastāv neliela viesnīca.

Robežnieku pagasts. Robežnieku pagasts atrodas Latgales augstienes Dagdas paugurainē.

Līdz 1938. gadam Robežnieku pagasts tika dēvēts par Pustiņas pagastu, kas līdz 1920. gadam piederēja Krievijas Vitebskas guberņai. Reformu laika gaitā teritorijā izveidoti vairāki ciemi un tikai 1990. gadā atjaunots kā Robežnieku pagasts (*Robežnieku pagasta vēsture, 2009*). Administratīvi teritoriālo pārkārtojumu laikā neliela daļa bijušā Robežnieku pagasta pievienota Indras pagastam.

Teritorijā atrodas vairāki dziļi ezeri, pagastā sākas Daugavas pieteka Rosica. Nedaudz vairāk kā ceturta daļa no pagasta teritorijas aizņem mežu platības, ir vairāki nelieli purvi, upes (*Robežnieku pagasts, 2009*). Pagasta nacionālais sastāvs ir Krāslavas novada teritorijai līdzvērtīgs – gandrīz iedzīvotāju ir baltkrievu tautības, apmēram ceturta daļa latviešu un pārējie krievu tautības iedzīvotāji.

Pagastā esošās saimniecības un uzņēmumi nodarbojas ne tikai ar tradicionālajām tautsaimniecības nozarēm kā, piemēram, ar graudkopību vai piena lopkopību. Šeit darbojas graudu kalte, nodarbojas ar linkopību un augļkopību. No netradicionālajām tautsaimniecības nozarēm pagastā tiek audzēti strausi, fazāni, pāvi, pērļu vistas, kā arī tiek audzēti ārstniecības augi. Darbojas lopkautuve un piensaimnieku kooperatīvā sabiedrība, aktīvi darbojas mednieku biedrība. Pagastā attīstīta tūrisma nozare, viesu mājas.

Skaistas pagasts. Skaistas pagasts atrodas Latgales augstienes dienvidu daļā - Dagdas paugurainē. Skaistas pagasts (senākais nosaukums - Izabelinas pagasts) dibināts 1861. gadā. Tagadējā pagasta teritorijas veidošanās saistāma ar Ezeriņu ciemu, kad pēc Skaistas pagasta likvidācijas (1949. gadā) un daļas no teritorijas pārdēvēšanas par Ezeriņu ciemu, laika gaitā minēto ciemu pārdēvē par Skaistu (1964. gadā) (*Skaistas pagasts, 2009*). Un tikai 1990. gadā to atjauno kā pagastu, tomēr tā teritorija ir krietni samazinājusies – pagasts sastāv no bijušā Skaistas pagasta ziemeļu daļas, bet dienvidu daļā ir izveidots Kalniešu pagasts.

Pagastu gandrīz no visām pusēm ieskauj ezeri un upes, Daugavas pietekas. Teritorijā atrodas daļa Sivera un Dreidža (Drīdža) ezera. Ceturta daļa no teritorijas aizņem meži (*Skaistas pagasts, 2009*). Šeit atrodas

daļa no dabas parka „Drīdža ezers” (dibināts 1999. gadā, no 1977. gada kompleksais dabas liegums „Drīdža ezers ar apkārtējo ainavu”) un Dabas liegums „Skaistas avotu purvs”.

Pagasta lielākoties dzīvo latvieši. Zemnieku saimniecības un uzņēmumi pārsvarā nodarbojas ar tradicionālo lauksaimniecību – graudkopību, lopkopību un piena lopkopību. Uzņēmumi nodarbojas ar mežistrādi, darbojas lopkautuve, nodarbojas ar biškopību, tiek sniegti lauksaimniecības pakalpojumi, tāpat arī pagasta teritorijā neizpaliek bez viesu namiem un tūrisma jomas uzņēmējdarbības.

Ūdrīšu pagasts. Ūdrīšu pagasts atrodas Latgales augstienes Dagdas paugurainā Daugavas labajā krastā, gar Daugavu stiepjas Augšdaugavas pazeminājums.

Senatnē pagasta teritorijā atradušās vairākas muižas un pusmuižas. Ūdrīšu pagasts izveidojies padomju laikā pēc II. pasaules kara, aizņemot bijušā Krāslavas pagasta dienvidrietumu daļu un ļoti nelielu bijušā Izvaltas pagasta daļu (*Ūdrīšu pagasts, 2009*). Pagasta teritorijā atrodas vairāki ezeri un upes. Mežu platības aizņem gandrīz pusi no pagasta platības. Ir izpētītas grants un smilts atradnes, tās šobrīd netiek izmantotas, izņemot grants karjeru Romuļos. Pagastā atrodas daļa no Augšdaugavas aizsargājamo ainavu apvidus (dibināta 1990. gadā, teritorijas īpatnības - stāvās kraujas un plašās terases Daugavas krastos, pieteku ielejas, izteiktais gravu tīkls), daļa no dabas parka „Daugavas loki” (dibināts 1990. gadā, lai saglabātu unikālo Daugavas vidusteces senlejas ainavu). Pagasta zemes vidējā kadastrālā vērtība ir visaugstākā no visām bijušā Krāslavas pagasta teritorijām. Zeme ir auglīga, līdz ar to iedzīvotāji nodarbojas ar piena lopkopību, dārzenkopību, tiek audzēti ārstniecības augi. Vairāki uzņēmumi nodarbojas ar kokapstrādi, darbojas kooperatīvā sabiedrība, zvērsaimniecība, agroserviss, autoserviss, sadzīves atkritumu apsaimniekošanas uzņēmums, tūrisma mītne.

Krāslavas pagasts un Krāslavas pilsēta. Pilsēta izveidojusies galvenokārt uz divām reljefa lielformām: Latgales augstienes dienvidu pamales un Daugavas ielejas. Tikai neliela Krāslavas pilsētas teritorijas daļa Daugavas kreisajā pusē ietilpst Augšzemes augstienē.

Krāslava bijusi apdzīvota jau neolīta laikmetā, pie Adamovas, vienu kilometru tuvās apdzīvotās vietas no esošās Krāslavas pilsētas atrašanās vietas (*No Krāslavas senatnes, 2009*). Pilsēta un pagasts atrodas Daugavas ielokā, netālu no Baltkrievijas robežas. Tā ir viena no vissenākajām rakstītos avotos pieminētajām apdzīvotajām vietām Latvijas teritorijā, kas izveidojusies savulaik stratēģiski nozīmīgā Daugavas – Dņepras ūdensceļa malā. Šeit 18. – 19. gadsimtos bijis izcils Latgales kultūras un izglītības centrs (*Krāslava, 2009*). Gandrīz neskarta līdz mūsdienām ir saglabājusies 19. gadsimta koka apbūve – arhitektūras izcilie darbi šai Dienvidlatgales pilsētai piešķir savdabīgu skaistumu.

Pirms Latvijas neatkarības atgūšanas Krāslavu un tās apkārtni bija ļoti iecienījuši tūristi no visas PSRS. Viesus piesaistīja Krāslavas rajona ezeri, neskartā daba, sakārtota vide un laipnie latgalieši. Arī pašlaik tūristi bieži vien, zilo ezeru vilināti, dodas uz Krāslavas pilsētu. Pilsētas izziņai ir izstrādātas un izveidotas vairākas tūrisma takas. Tāpat arī tiek veidoti dažādi tūrisma maršruti Krāslavas tuvākajā apkārtnē, gleznainākajās un skaistākajās vietās (*Krāslavas pilsētas..., 2009*). Pilsētā aktīvi darbojas Tūrisma informācijas centrs.

Krāslavas novads sākotnēji veidojies 2001. gadā apvienojoties Krāslava pilsētai un Krāslavas pagastam. Teritorijā ir attīstīta rūpnieciskā ražošana un pakalpojumu sniegšana, labi attīstīts tirdzniecības uzņēmumu tīkls.

Krāslavas novada kopējā teritorijas ģeogrāfiskā vienotība - kopumā novada teritorija ir monolīta, to nešķēļ citas administratīvās teritorijas, nešķērso dabīgie šķēršļi- lieli mežu vai purvu masīvi, lielas upes, ezeri u.c. Esošie dabas resursi veiksmīgi iekļaujas novada teritorijas ainavā. Novadā apvienotie pagasti ir gan ģeogrāfiski, gan arī vēsturiski vienoti. Kompaktuma ziņā pētāmā teritorija vērtējama kā vienota. Konfigurācijas ziņā novada teritorija nav izstiepta.

Novada tautsaimniecības raksturojums. Dominējošās saimniecības nozares lielākoties ir tradicionālā lauksaimniecība (piena lopkopība, gaļas lopkopība un dārzenu audzēšana) un mežistrāde, kokapstrāde, kā arī pakalpojumu sfēra. Protams, pilsētas teritorijā vairāk attīstīta rūpnieciskā ražošana, pakalpojumu sniegšanas uzņēmumu daudzveidība un attīstīts tirdzniecības uzņēmumu tīkls. Lauku teritorijā, izņemot tradicionālo lauksaimniecības sfēru, darbojas arī uzņēmumi, saimniecības netradicionālās jomās, piemēram, eksotisko putnu, dzīvnieku audzēšanā, linkopībā, zemeņu audzēšanā, ārstniecības augu audzēšanā, biškopība u.c. Jāmin arī novada ģeogrāfiskais izvietojums, kas ir īpaši labvēlīgs priekšnoteikums loģistikas un tranzīta pakalpojumu attīstībai un lauku tūrismam, ekotūrismam. Novada lauku teritorijās ir vērojams labs potenciāls bioloģiskās lauksaimniecības un zivsaimniecības attīstībai.

Krāslavas novadam ir nozīmīgs ekonomiskās attīstības potenciāls un tā turpmākai attīstībai ir ļoti svarīga labvēlīgas uzņēmējdarbības vides radīšana.

Dienvidlatgalei ir raksturīgs zems latviešu īpatsvars iedzīvotāju vidū. Kopumā bijušajā Krāslavas rajonā šis radītājs ir otrais zemākais valstī, pēc Daugavpils rajona. Arī jaunā Krāslavas novada teritorijā ir ievērojams skaits citu tautību iedzīvotāju, īpaši krievu un baltkrievu, kas nosaka kultūras daudzveidību un perspektīvā šī teritorijai piemītošā, vēsturiski veidojusies, īpatnība ir jāņem vērā attīstot un pilnveidojot novadu un tā darbību.

Krāslavas novads ir ar ļoti bagātu un daudzveidīgu kultūru. Savstarpēji ietekmējoties, to veidojušas daudzās tautības un etniskās grupas, kas šeit dzīvo jau gadsimtiem ilgi. Viena no Krāslavas rajona vērtībām ir tā ainaviskā izteiksmība, gleznainība, sugu daudzveidība. Lai to, pēc iespējas, saglabātu, daudzas teritorijas un objekti, kam ir īpaši unikāla vērtība, ņemti valsts aizsardzībā. Novadā ir liels virzemes ūdeņu tīkls, teritorijā ir daudz un dažādi kultūras, arheoloģijas, arhitektūras un dabas pieminekļi (valsts un vietējās nozīmes). Kopumā Krāslavas novadā ir 13 valsts nozīmes kultūras un arhitektūras pieminekļi, 53 arheoloģijas pieminekļi, 5 mākslas pieminekļi un viens pilsēt būvniecības pieminekļis (*Krāslavas rajona Krāslavas...*, 2008). Perspektīvā, ņemot vērā dabas sniegtās iespējas (ūdeņi, ainavas, gleznainie skati, koka arhitektūra, kultūru daudzveidība utt.) varētu veiksmīgi attīstīt tūrisma un izziņas kultūras jomu.

Novada teritorija ir piemērota tūrisma nozares attīstībai un tautsaimniecības nozaru vidū tūrisms novada attīstības plānojumos ir iekļauts kā viena no prioritātēm 3 virzienos – Kultūras tūrisms, Dabas tūrisms un aktīvais tūrisms. Darba autore ieteiktu to papildināt ar ekotūrismu, jo novadā atklājas liels minētās nozares potenciāls. Krāslavas pilsēta ir ne vien novada administratīvais centrs, bet arī pilsēta ar savdabīgu un bagātīgu kultūras mantojumu, viens no pilsēt būvniecības pieminekļiem valstī. Novada latgaliskās tradīcijas, folklorā, multinacionālā kultūra, vēsturiskais mantojums, valoda un amatniecība ir tas, kas piesaista tūristus (*Krāslavas rajona Krāslavas...*, 2008). Novada teritoriju lielākoties apmeklē Latvijas iedzīvotāji, taču ar katru gadu pieaug ārzemju ceļotāju skaits.

Analizējot Krāslavas novada teritoriju ģeogrāfiskā, vēsturiskā un ekonomiskā vienotībā, secināms, ka novada teritorija ir cieši saistīta un apvienotās teritorijas jau iepriekš vēsturiski, dažādos laika posmos, ir bijušas cieši saistītas. Apvienotās teritorijas saista gan infrastruktūras, sociālā, gan kultūras vienotība. Kopumā novads nodrošina iedzīvotājiem visus pamata pakalpojumus, kā arī, iekļaujās Latgales reģiona inženiertehnoloģiju klasterī, biznesa inkubatoru tīklā, mākslas un kultūras sektora attīstībā, kultūrvēstures, kultūras izziņas, dabas un aktīvā tūrisma produktu klāstā. Tāpat arī novads aktīvi izmanto lielo pilsētu (lielākoties Daugavpils un Rēzeknes) sniegtos pakalpojumus izglītības (augstākās, profesionālās, mūžizglītības), zinātniskās pētniecības, sporta un kultūras jomās.

Vārkavas novads

Vārkavas novads sastāv no 3 apvienotām teritorijām – Rožkalnu, Upmalas un Vārkavas pagastiem (Novada karte – 5. pielikumā).

Novada teritorija atrodas Austrumlatvijas zemienē ietilpstošajā Vidusdaugavas līdzenumā.

Vārkavas novads sākotnēji izveidots 2002. gadā, apvienojot Upmalas un Rožkalnu pagastus, to nosaka MK noteikumi nr. 70 „Par Preiļu rajona Vārkavas novada izveidošanu” (19.02.02). Vārkavas pagasts novada teritorijai pievienots 2009. gada jūnijā. Sadarbība starp lauku pagastiem ir ilgusi vairākus gadus, tomēr sākotnējā novada izveidē Vārkavas pagasts nav piedalījies. Tas saistīts gan ar novada centra noteikšanu Vecvārkavā (nevis Vārkavas pagasta teritorijā, bet Upmalas pagastā) (*Baranovska, 2002*), gan arī krasie politiskie iemesli. Novads tapis izvairoties no teritoriju pievienošanas citiem novadiem ar pilsētu – Līvāniem vai Preiļiem. Nacionālā sastāva ziņā viens no latviskākajiem novadiem Latvijas teritorijā.

Novada administratīvais centrs Vecvārkava atrodas 30 km attālumā no Līvāniem un 20 km attālumā no Preiļiem. Pagastu teritorijas relatīvi viendabīgas, kaut gan šo teritoriju šķērso Dubnas upe. Cauri teritorijai tek vairākas mazas upītes. Novada ziemeļaustrumu robežai pieskaras upe Feimanka (*Vārkavas novada teritorijas...*, 2008).

Novada teritoriju vieno līdzīgais derīgo izrakteņu potenciāls. Ir zināmas derīgo izrakteņu – bezakmens māla un smilts atradnes. Agrākajos gados ģeoloģiskās meklēšanas un izpētes darbu gaitā teritorijā atklātas un izpētītas četras smilts–grants atradnes. Retāk sastopama kūdra un grants. Citi derīgie izrakteņi vairāk atrodas vienas pašvaldības teritorijā un mazāk iespaido ģeoloģisko vienotību, bet vairāk nozīmīgi pašvaldības ekonomiskās patstāvības realizācijai nākotnē (*Preiļu rajona Vārkavas...*, 2008).

Novadā ietilpstošo teritoriju raksturojums.

Upmalas pagasts. Pagasta teritorijā atrodas vēsturiskais Vārkavas centrs – Vecvārkava. Upmalas pagasts atrodas Preiļu rajona dienvidrietumu daļā. Gar pagasta dienvidu robežu tek Dubnas upe, kas šķir Upmalas pagastu no Rožkalnu pagasta (*Preiļu rajona Rožkalnu...*, 2002).

Rožkalnu pagasts. Pagasta administratīvais centrs – Rimicāni. Rožkalni atrodas Preiļu rajona dienvidrietumu daļā. Pa pagasta ziemeļu robežu plūst Dubnas upe, kas to šķir no Upmalas pagasta.

Vārkavas pagasts. Pagasta kopplatības lielāko daļu aizņem lauksaimniecībā izmantojamā zeme. Senais Vārkavas pagasts vēsturiski aizņēma plašu teritoriju. Tagadējais Vārkavas pagasts aizņem tikai 31% no agrākās pagasta teritorijas. 70.tajos gados izveidoti Sutru un Upmalas pagasti, kuri agrāk atradās Vārkavas pagasta teritorijā (*Preiļu rajona Vārkavas...*, 2008). Vārkavas pagastā ir ievērojami dabas, arheoloģijas, vēstures un arhitektūras pieminekļi.

Novada tautsaimniecības raksturojums. Vārkavas novada teritorijas pašvaldībās ir attīstītas līdzīga rakstura uzņēmējdarbības formas, vietējie iedzīvotāji izmanto bagātīgos purvu un meža resursus un nodarbojas ar ogu un sēņu lasīšanu (*Preiļu rajona Vārkavas...*, 2008). Lauksaimniecība ir viena no tautsaimniecības nozarēm, kurā nodarbināta lielākā daļa apvienoto pagastu iedzīvotāju. Novadā pastāv tradicionālā lauksaimniecība piena – gaļas lopkopība, graudaugu audzēšana, kā arī attīstās netradicionālā lauksaimniecība. Atsevišķas zemnieku saimniecības nodarbojas ar dārzeņu, augļu koku, ogu un ārstniecības augu audzēšanu. Blakus konvencionālajai lauksaimniecībai kā jauna un zemnieku aktivitātēs pieaugoša lauku apsaimniekošanas forma attīstās bioloģiskā lauksaimniecība (*Vārkavas pagasta...*, 2009). Novadā aktīvi darbojas bioloģiskās apvienības Latgales nodaļa, kura atrodas zemnieku saimniecība „Salenieki”. Tiek rīkotas veselības apmācības, piedaloties lektoriem no dziednieku asociācijas, kā arī bioloģijas zinātnu doktoriem (*Vārkavas novada domes...*, 2009).

Tūrisms, kā uzņēmējdarbības veids rajonā sāka attīstīties kopš 90. gadu pirmās puses. Pēdējos gados daudziem uzņēmējiem tas ir kļuvis par nopietnu ieņēmumu avotu. Iespējas tūrisma uzņēmējdarbības attīstībai rodas piesaistot finansu līdzekļus dažādos fondos. Novada pašvaldība ir atbalstījusi Tūrisma informācijas punkta izveidi (*Vārkavas novada teritorijas...*, 2008). Vārkavā atrodas Eiropas nozīmes aizsargājamā dabas teritorija dabas liegums „Dubnas paliene”.

Pēc zemes lietošanas mērķiem, redzams, ka nelielas platības aizņem rūpniecības objekti, praktiski tās ir kokapstrādes zāģētavas un galdniecības specializētie uzņēmumi. Kopvērtējumā visos trijos pagastos ir zems ekonomiskās aktivitātes līmenis un mazs šajā sektorā nodarbināto iedzīvotāju skaits.

Ilūkstes novads

Ilūkstes novads sastāv no 7 apvienotām teritorijām – Bebrenes, Dvietes, Eglaines, Pilskalnes, Šēderes pagastiem un Ilūkstes pilsētas, un Subates pilsētas ar lauku teritoriju (Novada karte skatāma darba 5. pielikumā).

Ilūkstes novada teritorija atrodas Latvijas dienvidaustrumu daļā, vēsturiskajā Sēlijas novadā, bijušā Daugavpils rajona rietumu daļā, Daugavas kreisajā krastā. Attālums līdz Rīgai ir 250 km, līdz Daugavpilij – 25 km.

Novads izveidots 2003. gadā, saskaņā ar LR MK noteikumiem nr. 581 „Par Daugavpils rajona Ilūkstes novada izveidošanu” (21.10.03.). 2009. gada jūlijā novadam pievienojās Subates pilsēta ar lauku teritoriju, kā arī Dvietes un Eglaines pašvaldības. Novada izveides iemesls ir meklējams politiskajā līderu darbībā, kas, uzklusot iedzīvotāju vēlmēm, pašvaldību domes sēdēs nolemj pašvaldību teritorijas neapvienot Daugavpils rajona robežu vienā novadā un iesaka izveidot atsevišķu Ilūkstes novadu, kas atbilst ATR novadu izveides prasībām. Pēc pašvaldībās notikušajām iedzīvotāju aptaujām, kurās vairākums iedzīvotāju atbalstīja vēlmi pašvaldības pievienošanai Ilūkstes novadā, tika pieņemts lēmums par novada izveides īstenošanu. Piemēram, Bebrenes pagastā iedzīvotāju vairākums atbalstīja pievienošanu novadam, jo uzskata, ka Ilūkste jau vairākus gadsimtus ir bijusi viņu senču kultūras, izglītības un tirdzniecības centrs, ar Ilūkstes novadu viņus vieno Sēliskās kultūrvēsturiskās saites. Iedzīvotāji un pagasta vadība uzskata, ka Ilūkstes novadā Bebrenes pagastam būs lielāka ietekme lēmumu pieņemšanā, Ilūkste ir tuvāk un tā ir latviskāka par Daugavpili (*Ilūkstes novada pašvaldību...*, 2007). Pamatojoties uz iepriekšminēto, kā arī teritorijas individuālo vēlmi pašattīstīties un piedalīties lēmumu pieņemšanā par teritoriju attīstības gaitu, un uzsverot, to, ka Ilūkstes novada teritorija ir nozīmīga Sēlijas sastāvdaļa – reizē multikulturāla un multikonfesionāla (Ilūkstes pilsētas vēsture, 2009), novads 2003. gadā uzsāka savu darbību.

Novada teritorijā pagastu sadarbība pirms apvienošanās galvenokārt ir bijusi izglītības, kultūras, tūrisma, sociālās aprūpes un uzņēmējdarbības jomās.

Novadā ietilpstošo teritoriju raksturojums.

Bebrenes pagasts. Atrodas Latvijas dienvidaustrumu daļā.

Bebrenes apkārtnē apdzīvota sākot ar akmens laikmetu, par to liecina Dvietes apmetnes vieta. Bebrene teritoriju no 5. līdz 10. gadsimtam apdzīvoja sēļi, kuri te ienāca no Viduslatvijas un Dienvidlietuvas (*Bebrenes pagasts*, 2009). Bebrene pagasts. 13. gadsimtā Bebrene teritorija kā novads piederēja pie Sēļu Naujenes pavalsts (*Bebrenes pagasta vēsture*, 2009). 1864. gadā tiek nodibināts Bebrene pagasts, 20. gadsimta sākumā tas vairākkārt pārtrauca un mainīja statusu. 1950. gadā apriņķis tika iekļauts Daugavpils apgabalā un pēc tam Daugavpils rajonā (*Bebrenes pagasta vispārīgs...*, 2009).

Pagasta teritorijā ir vairāki ezeri un akmeņupes ieleja. Teritorija izceļas ar dažādiem arheoloģiskiem atradumiem un bagātām muižām (*Ilūkstes novada attīstības...*, 2005). Lielākoties iedzīvotāji nodarbojas ar tradicionālo lauksaimniecību, ir attīstīta tūrisma joma, darbojas kokzāģētavas un kokapstrādes uzņēmumi. Teritorijā attīstīta pakalpojumu sniegšanas uzņēmējdarbība, piemēram, teritorijā ir vairāki autoservisi, graudu noliktavas, transporta pakalpojumu sniegšanas uzņēmumi.

Dvietes pagasts. Pagasts atrodas Austrumlatvijas zemienu Aknīstes nolaidenuma dienvidaustrumu malā, Daugavas kreisajā krastā. Pagasta austrumu robežu veido Daugava (*Ilūkstes novada pašvaldību...*, 2007).

Dvietes senleja un paliene, kur koncentrējas lielākās pagasta un kultūrvēsturiskās vērtības ir viena no senākajām apdzīvotajām vietām Latvijā. Pirmie iedzīvotāji šeit ienākuši jau ledus laikmeta beigū posmā. Kopš vidējā dzelzs laikmeta, šīs teritorijas pamatiedzīvotāji ir bijuši sēļi – viena no četrām baltu ciltīm. Pēc pirmā pasaules kara pagasta teritorija ietilpst Ilūkstes apriņķī (*Dvietes pagasta teritorijas...*, 2005). Pagasts ir salīdzinoši latvisks – vairāk kā 80% ir latviešu tautības iedzīvotāju.

Teritorijā ir vairākas upes un ezeri. Dvietē atrodas vairākas aizsargājamās dabas teritorijas, parks, kas ir Natura 2000 teritoriju ietvaros. Neskatoties uz ilgstošu lauksaimniecisko darbību, Dvietes pagastā ir saglabājušās relatīvi lielas mežu teritorijas – apmēram divas trešdaļas no pagasta teritorijas aizņem meži (*Dvietes pagasts*, 2009), tomēr kokapstrādes uzņēmējdarbība pagastā nav attīstīta. No dabas resursiem teritorijā atrodami lieli kūdras krājumi. Pagasts neizceļas ar lielu uzņēmumu skaitu, bet ir izteikti lauksaimniecības rajons. Lielākā daļa pagasta iedzīvotāju nodarbināti lauksaimniecībā, galvenās ražošanas nozares ir augļkopība un lopkopība. No pārējām nozarēm Dvietē ir attīstīta graudkopība, dārzeņu audzēšana, piena un gaļas (cūkgaļas) lopkopība un no netradicionālajām tautsaimniecības jomām pagastā darbojas sēņu (austersēņu) audzēšanas uzņēmums. Pakalpojumu nozare pagastā nav attīstīta, darbojas divas kooperatīvās sabiedrības. Tāpat arī notiek aktīva ES naudas līdzekļu piesaiste ražošanas attīstībai, saimniecībām iesniedzot pieteikumus uz Lauku attīstības plāna pasākumiem (Lauku attīstība..., 2009). Kā visstraujāk attīstītākā uzņēmējdarbības nozare pagastā ir ekoloģiskais un rekreācijas tūrisms, 2002. gadā tika izstrādāta ekotūrisma attīstības koncepcija (*Dvietes pagasta teritorijas...*, 2005).

Eglaines pagasts. Eglaines pagasts atrodas Daugavpils rajona dienvidrietumu daļā, 36 km no rajona centra – Daugavpils un 220 km no Rīgas.

Sākotnēji vēsturiski (1883. gadā) Eglaines pagasta nosaukums bija Lašu pagasts. No 1915. gada līdz 1918. gadam to iekaroja vācieši, iedzīvotājiem izsniedz „Ost” pases, bet jau drīzumā pēc vāciešiem pagastā saimnieko lielnieki līdz 1919. gadam, kad pagastu okupē Lietuvas karaspēks un šeit noorganizē savu pašvaldību. 1920. gada rudenī Lietuvas karaspēks pagastu atstāj un tas tiek pievienots Latvijai (*Eglaines pagasts*, 2009). Līdz II. pasaules karam Lašu pagasts atradās Ilūkstes apriņķī. Nonākot PSRS pakļautībā pēc kara gados, mainās pagasta teritorijas robežas, par pagasta centru kļūst Eglaines ciems un pagasts iegūst Eglaines vārdu. Pagastā iebrauc daudz cilvēku no Lietuvas, Baltkrievijas un līdz ar to strauji mainās pagasta iedzīvotāju nacionālais sastāvs (*Eglaines pagasta teritorijas...*, 2005).

Vidēji 80% no pagasta kopplatības aizņem lauksaimniecībā izmantojamā zeme, tas ir rādītājs, kas norāda pagasta nākotnes attīstības perspektīvu lauksaimniecībā. Bez lauksaimniecības (lielākoties graudkopība, gaļas un piena lopkopība, aitkopība) uzņēmējdarbības pagastā darbojas arī tādi uzņēmumi, kas nodarbojas ar gumijas un plastmasas izstrādājumu ražošanu, kokapstrādi, biškopību, tūrisma un atpūtas pakalpojumu sniegšanu.

Ilūkstes pilsēta. Ilūkste atrodas Latvijas dienvidaustrumos, Daugavpils rajona rietumu daļā.

Ilūkstes novada teritorija apdzīvota jau 8. gadu tūkstoši pirms mūsu ēras. Ilūkste senajos vēstures avotos minēta kā apdzīvota vieta, amatnieku un tirgotāju apmetne, uz Pilskalnes (Šlosbergas) muižas zemes (*Ilūkste*, 2009). Ilūkstes apriņķis izveidots 1816. gadā. Apriņķa teritorija ietilpa senajā Sēļu novadā jeb Augšzemē un iepriekšējos gadsimtos Kurzemes hercogistes sastāvdaļa. Apriņķis bija mazākais Zemgalē, bet otrs lielākais (aiz Jelgavas) pēc iedzīvotāju skaita. Apriņķī bija raibs nacionālais un konfesionālais sastāvs un vāji attīstīta saimniecība. Par apdzīvotu vietu Ilūkste sāka veidoties 16. gadsimtā. Pateicoties savai atrašanās vietai, kur satek ceļi no Sēlijas vidienes, Lietuvas, Baltkrievijas un Daugavpils, Ilūkste sāka veidoties kā tirdzniecības centrs un no 1795. gada arī apriņķa centrs (*Ilūkstes novads*, 2009). Ilūkste var lepoties ar savu kultūras un izglītības vēsturi. Pirmā mācību iestāde – latīņu skola šeit atklāta 1596. gadā (*Ilūkstes pilsēta*, 2009). Līdz pirmajam pasaules karam Ilūkste pastāvēja kā miests ar ierobežotām pilsētas tiesībām. Ilūkstē un tās apkārtnē dzīvoja daudz leišu un poļu. No miesta pamazām izauga pilsēta. Pilsētas tiesības Ilūkste ieguva 1917. gadā, bet jau pēc trīs gadiem saasinājās robežstrīds starp Latviju un Lietuvu. Lietuva pieprasīja Baltijas jūrmaļu no Palangas līdz Liepājai, kā arī Ilūksti un tās etniski raibo apkārtni. Starptautiskā arbitražā 1921. gadā angļu profesora Džeimsa Simpsona vadībā Ilūksti atstāja Latvijai (*Ilūkste*, 2009).

Pirmā Pasaules kara laikā Ilūkste tika burtiski noslaucīta no zemes virsas (*Ilūkstes novada attīstības...*, 2005), jo pilsēta atradās kauju joslā. Tomēr gadu laikā tika atjaunota un pilsēta atkal ieguvusi savu godu un pilsētas nosaukumu. Padomju varas gados vēl ilgu laiku Latvijā pastāvēja vecais administratīvi – teritoriālais iedalījums apriņķos. Latvijas Republikas gados apriņķī ietilpa 19 pagasti un to skaits nemainījās līdz pat 1947. gadam. Likvidējot apriņķi 1950. gadā, tā teritorijā izveidoja 53 ciema padomes, kas tika sadalītas 4 jaunizveidotos rajonos: Aknīstes, Grīvas, Ilūkstes un Krāslavas. 1953. gadā daudzus

rajonus likvidē, veidojas lielāki rajoni. Tāpat arī likvidēja Ilūkstes rajonu un gandrīz visu tā teritoriju pievienoja Daugavpils rajonam (*Ilūkstes pilsētas vēsture, 2009*).

Lielākoties iedzīvotāji ir nodarbināti privātajā sektorā – tirdzniecība, pakalpojumu sniegšana (šūšanas pakalpojumi, frizētavas, autoservisi, videonoma, foto un transporta pakalpojumi), rūpniecība un tūrisms.

Pilskalnes pagasts. Pilskalnes pagasts atrodas Latvijas dienvidaustrumos, Daugavpils rajona rietumu daļā.

Pilskalnes pagasta teritorija ir bijusi biezi apdzīvota jau senos laikos, par to liecina pilskalnu daudzums – septiņi, vairāk kā jebkur citur Daugavpils rajonā. Bronzas laikmetā teritoriju apdzīvojušas Baltu ciltis (*Pilskalnes pagasts, 2009*). Pilskalnes pagasts vēsturiski atradās Ilūkstes apriņķī starp Dvietes, Svences, Lašu un Bebreņu pagastiem, apkārtnē Ilūkstes pilsētai (*Ilūkstes novada attīstības..., 2005*).

Iedzīvotāji galvenokārt nodarbojas ar tradicionālo lauksaimniecību, lielākoties uzturot piemājas saimniecības. Pagasta teritorijā atrodas vairāki gaļas pārstrādes uzņēmumi, kautuves, graudu pārstrādes kompleksi un graudu noliktava. Darbojas kokzāģētavas un kokapstrādes uzņēmumi, tiek sniegti transporta, lauksaimniecības, metālapstrādes un celtniecības pakalpojumi (*Ilūkstes novada uzņēmējdarbība, 2009*). Pagasta teritorijā atrodas dabas liegums ar vairākām dabas takām, darbojas tūrisma, ekotūrisma, atpūtas un rekreācijas uzņēmumi.

Pilskalnes pagasta attīstību būtiski ietekmē faktors, ka pagasta teritorija robežojas ar Ilūkstes pilsētu, kura atstāj iespaidu uz pagasta sociālo un ekonomisko attīstību (*Ilūkstes novada teritorijas..., 2007*).

Subates pilsēta ar lauku teritoriju. Subates pilsēta ar lauku teritoriju atrodas Sēlijas austrumu daļā. Pilsēta ar lauku teritoriju rietumos robežojas ar Lietuvas Republiku, faktiski Subates pilsētas ar lauku teritoriju kā administratīvās vienības visa rietumu robeža visā tās garumā ir valsts robeža (Subates pilsētas..., 2008).

12.gadsimta beigās tagadējā Subates lauku teritorija atradās Sēlijā, 13. gadsimtā tā nonāca Livonijas ordeņvalstī (*Ilūkstes novada pašvaldību..., 2007*). Kā senākais dokumentētais laiks, kurā minēta Subate, ir 1570. gads. Kā pilsēta tā izveidota 1894. gadā, administratīvi apvienojot Vecsubates (pastāvēja no 1550. gada) un Jaunsubates miestu (pastāvēja no 1686. gada). 1680. gadā tai piešķirtas Magdeburgas tiesības, bet pilsētas tiesības - 1917. gadā. Subates vēsturiskais centrs ar 16.-20.gadsimtu apbūvi ir Valsts nozīmes pilsētībūvniecības piemineklis, kurš ir vienīgais bijušajā Daugavpils rajonā (Subates pilsēta..., 2009). 1820. gadā tagadējās Subates pilsētas apkārtnes teritorijā tika izveidots Prodes pagasts. Prodes ciemam 1954. gadā pievienoja Ilzes ciemu, bet daļu tā teritorijas iekļāva Eglaines ciemā (Eglaines pagastā). 1963. gadā, kad ciemu likvidēja, tā teritorijas daļu pievienoja Bebreņu ciemam (Bebreņu pagasta teritorijai), daļu – Subates pilsētai. Administratīvi teritoriālo pārkārtojumu laikā daļa bijušās Prodes pagasta teritorijas nonāca tagadējo Eglaines un Bebreņu pagastos, bet Subates lauku teritorijā iekļāva nelielu daļu no bijušā Asares pagasta (*Subates pilsētas..., 2008*).

Mūsdienās Subates pilsētas ar lauku teritoriju iedzīvotāji lielākoties nodarbojas kokapstrādes, mežstrādes, vieglās rūpniecības, stādu, dārzeņu audzēšanas jomās. Teritorijā tūrisma infrastruktūra nav attīstīta, pilsētā neatrodas uz tūristu apkalpošanu specializēti uzņēmumi. Ievērojamākais pašvaldības dabas objekts ir dabas liegums „Baltmuižas purvs”, kas ir iekļauts NATURA 2000 īpaši aizsargājamo dabas teritoriju sarakstā. No dabas resursiem teritorijā atrodas kūdras un sapropeļa atradnes.

Šēderes pagasts. Pagasta teritorija atrodas Latvijas dienvidaustrumos, vēsturiskajā Sēlijas novadā.

1889. gadā ar zemnieku lietu komisāra barona Kroma rīkojumu 7 atsevišķie muižu pagasti (Annasmuižas, Baltmuižas, Hohenbergas, Lustbergas, Šēderes, Lašu un Vecgrīnvaldes) tika apvienoti vienā kopīgā pagastā. Jaunais pagasts tika nodēvēts par Lašu pagastu, jo atradās jaunās apvienotās teritorijas centrā (*Šēderes pagasts, 2009*). 20. gadsimta laikā vairākkārt tika mainīta pašvaldības politiskā iekārta, kā arī administratīvās robežas. Pēc otrā pasaules kara, 1945. gadā tika mainītas Lašu pagasta administratīvās robežas un izveidotas divas pašvaldības – Lašu pagasts ar centru Šēderē un Eglaines pagasts ar centru Eglainē. 1954. gadā Lašu pagastam pievienoja daļu no Pilskalnes pagasta teritorijas. Pēc Ilūkstes rajona likvidācijas, 1962. gada Lašu pagastam pievienoja daļas no Raudas un Svences pagastiem. 1991. gadā Lašu pagasts tika pārdēvēts par Šēderes pagastu (*Ilūkstes novada attīstības..., 2005*).

Mūsdienās teritorijā atrodas divi dabas parki ar kopējo platību 1060 ha un NATURA 2000 teritorija (Bardinska ezers un tā apkārtnē). Ir divas smilts – grants derīgo izrakteņu atradnes, vairākas upes un ezeri.

Pagasta iedzīvotāji lielākoties nodarbojas ar tradicionālo lauksaimniecību, kā uzņēmējdarbības formu izvēloties piemājas saimniecību veidošanu, ir ļoti neliels skaits zemnieku saimniecību. Pagasta teritorijā no ražošanas uzņēmumiem Šēderē darbojas pāris kokapstrādes, kokzāģētavas uzņēmumi un viens naftas produktu pārsūkņēšanas uzņēmums, tiek sniegti transporta pakalpojumi, šeit atrodas vairāki mazumtirdzniecības veikali un viens sabiedriskās ēdināšanas uzņēmums.

Novada tautsaimniecības raksturojums. Ilūkstes novadā ir apvienojušās vēsturiski interesantas un ainaviski skaistas, kultūrvēstures un dabas objektiem bagātas Augšzemes teritorijas. Analizējot novada apvienoto teritoriju vēsturisko rašanos, secināms, ka apvienotās teritorijas jau vairāku gadsimtu laikā ir cieši saistītas – vairākas pagastu teritorijas dažādu administratīvo pārkārtojumu un reformu rezultātā ir bijušas vienotas, teritorijas vai to daļas ir pievienotas blakus esošajām pagastu teritorijām, kā arī mūsdienu pagastu teritorijas ir pastāvējušas zem vienota vēsturiskās teritorijas nosaukuma utt. Kā arī nozīmīgs fakts ir tas, ka novada teritorija vēsturiski ietilpst bijušajā Sēlijas novadā (13. gs). Vēsturiskajos dokumentos tiek apstiprināts fakts, ka jau senatnē ir valdījusi apvienoto teritoriju un iedzīvotāju kultūrvēsturiskā vienotība un piekritība Sēlijas novadam, jo te ir bijis Ilūkstes apriņķis. Arī mūsdienās šīs teritorijas ir ekonomiski un funkcionāli vienotas ar izdevīgu ģeogrāfisko stāvokli, labu ceļu tīklu un izteiktu attīstības centru. Novadā ir plašs infrastruktūras objektu klāsts, kas saista pilsētu un lauku teritorijas, kā arī spēj nodrošināt visas iedzīvotājiem nepieciešamās pašvaldības funkcijas un pakalpojumus (*Ilūkstes novads, 2009*). Jāatzīmē, ka arī daļa no esošā Daugavpils novada apvienotajām teritorijām (Demenes, Kalkūnes, Laucesas, Medumu, Salienas, Skrudalienas, Sventes, Tabores un Vecsalienas pagasti) vēsturiski iekļāvušās Sēlijas novadā, tomēr mūsdienu pašvaldību vadība un iedzīvotāju izteiktā vēlme ir atšķirīga – pašvaldības pievienojušās Daugavpils novadam, nevis Ilūkstes.

Kopvērtējumā secināms, ka Ilūkstes novadā apvienotajām teritorijām ir cieša kopējā teritorijas ģeogrāfiskā un vēsturiskā vienotība - novada teritorija ir monolīta, to nešķeļ citas administratīvās teritorijas, nešķērso dabīgie šķēršļi - lieli mežu vai purvu masīvi, lielas upes, ezeri u.c. Novadā apvienotie pagasti ir ģeogrāfiski, kultūrvēsturiski un ūdeņu vienoti. Kompaktuma ziņā pētāmā teritorija vērtējama kā relatīvi vienota.

Novada pilsētas un teritorijas ekonomisko ģeogrāfisko novietojumu raksturo samērā lielais attālums no valsts galvaspilsētas Rīgas, kā arī jūras ostām, tomēr pastāv laba sasaiste ar rajona centru un otru lielāko republikas pilsētu Daugavpili (*Ilūkstes novada teritorijas..., 2007*). Nozīmīgs fakts novada teritorijas attīstībā ir tuvums valsts robežām ar Lietuvu un Baltkrieviju.

Pētāmā novada teritorijas pašvaldībās ir attīstītas līdzīga rakstura uzņēmējdarbības formas, vietējie iedzīvotāji izmanto meža un lauksaimniecības zemes resursus un lielākoties nodarbojas tradicionālo lauksaimniecību un mežsaimniecību, kokapstrādi. Ir novērojama netradicionālās tautsaimniecības nozaru attīstība, piemēram, bioloģiskā lauksaimniecība, biškopība, austersēņu audzēšana, gumijas un plastmasas izstrādājumu ražošana. Novada teritorijā attīstās arī tūrisma uzņēmējdarbības nozare, ir novērojams, ka lielākas aktivitātes minētajā jomā ir Ilūkstes pilsētā un Bebreņes, Dvietes, Eglaines pagastos. Lielākoties iedzīvotāji darbojas vēstures, aktīvās atpūtas, ekoloģijas un rekreācijas tūrisma jomās.

Aglonas novads

Aglonas novads sastāv no 4 apvienotām teritorijām – Aglonas, Grāveru, Kastuļinas un Šķeltovas pagastiem (Novada karte skatāma darba 5. pielikumā).

Novads izveidots saskaņā ar 2008. gada decembrī pieņemto Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likumu. Novada darbība uzsākta tikai 2009. gada jūnijā pēc pašvaldību vēlēšanām.

Aglonas novadam ir novērojama savdabīga situācija, jo apvienotās teritorijas iepriekš atradās divu rajonu robežās – Preiļu (Aglonas pagasts) un Krāslavas (Grāveru, Kastuļinas un Šķeltovas pagasti). Novada kopējā teritorija aizņem 392,7 kvadrātkilometri. Aglonas novada lauku teritorijā darbojas gan lieli specializēti lauksaimnieciskie uzņēmumi, gan mazas zemnieku saimniecības. Attīstīta tautsaimniecība rada patstāvīgas nodarbinātības iespējas vietējiem iedzīvotājiem, veido spēcīgu izglītotu (ir vairākas pamat, vidējās un profesionālās izglītības iestādes) vidusslāni lauku teritorijās.

Aglonas novads kā Latgales sastāvdaļa atzīts kā savdabīgs Eiropas kultūras reģions ar savu senču valodu, kultūru un tradīcijām.

Novada teritorijā pagastu sadarbība galvenokārt ir bijusi izglītības (Aglona kā vidējās un tehniski profesionālās izglītības ieguves vieta) un tūrisma, reliģijas jomās (sagrālais tūrisms, Aglonas baznīca, ūdens tūrisms).

Novadā ietilpstošo teritoriju raksturojums.

Aglonas pagasts. Aglonas pagasts atrodas Preiļu rajona dienvidaustrumu daļā. Pagasts atrodas Latgales augstienē, Seimaņu paugurainē (*Aglonas īpaši..., 1998*). Lielākās apdzīvotās vietas ir Aglona, Salenieki un Jaunaglona.

Pirmās cilvēka darbības pēdas Aglonas novadā arheologi fiksē ap 1. gadsimtu pirms mūsu ēras, kad Aglona veidojās par baltu cilts piederīgo centru. 10.-13. gadsimtā. šis novads bijis plaši apdzīvots, par ko liecina 9 pilskalni Aglonas apkaimē. Teritorija kā apdzīvota vieta sāka veidoties 17.-18. gadsimtu mijā, kad dominikāņu ordeņa mūki te sāka celt jaunu baznīcu un klosteri (*Aglonas īpaši..., 1998*). Un jau 20. gadsimta 20.–30. gados Aglona kļuva par Latvijas katolicisma centru. Ar Latvijas Saeimas 1995. gada 12. oktobra lēmumu Aglona pasludināta par starptautiskas nozīmes svētvietu.

1936. gada 1. aprīlī Aglonas pagasts tika atdalīts no Daugavpils rajona Kapņu pagasta. 1968. gadā Aglona administratīvi apvienota ar Somersetas ciemu (Aglonas īpaši..., 1998).

Aglonas pagasts ir samērā bagāts ar dabas resursiem. Tā teritorijā atrodas 4 lieli smilts un grants atradnes, kā arī daudzi nelieli karjeri. Divi no lielajiem karjeriem atrodas pagasta pašvaldības īpašumā. teritorija ir bagāta ar mežu resursiem, kas aizņem vairāk nekā 1/3 no teritorijas platības.

Aglonas pagastu var uzskatīt par vienu no skaistākajām bijušā Preiļu rajona vietām, kura ir bagāta ar ezeriem, kā arī ar vēstures, arheoloģijas un arhitektūras pieminekļiem. Kopumā teritorijā ir 21 ezers, aizņemot 1209 ha platību un viena upe Tartaka. Lielākie ezeri ir Cirišs un Cirišu HES ūdenskrātuve. Ciriša ezerā ir astoņas salas. Viena no lielākajām ir Upursala, kurai ir dīvaina forma, kas atgādina Mēness sirpi. Salas augstākajā paugurā atrodas senlatviešu pilskalns – Upurkalns. Pati Aglona ir ietverta starp diviem ezeriem – Ciriša un Aglonas (Egles) ezeru. Unikāls dabas brīnums ir Cirišu HES ūdenskrātuve (Aglonas īpaši..., 1998). Tur savulaik bija seši ezeri, kurus savienoja mazas upītes. Bet vēlāk tie tika mākslīgi appludināti un izveidota Cirišu HES ūdenskrātuve.

Aglonas pagasta teritorijā ir augstvērtīgas ainavas no ģeogrāfiskā, vizuālā un kultūrvēsturiskā viedokļa. Zemnieku saimniecību platības pagastā ir mazas, tikai 12 no tām ir lielākas par 20 ha. Lielākoties nodarbojas ar tradicionālo lauksaimniecību, ražojot produktus savu saimniecību vajadzībām.

Grāveru pagasts. Grāveru pagasts atrodas Krāslavas rajona ziemeļrietumu daļā.

Pagastā lielākās apdzīvotās vietas ir Grāveri, Sloboda, Sakovo un Raginski. Teritorijā pārsvarā pastāv naturālās saimniekošanas forma, pēc nacionālā sastāva lielākoties ir krievu tautības iedzīvotāji.

Teritoriju vienotību uzsver Cirišu HES ūdenskrātuves ūdens resursu baseins – gan Grāveru, gan Kastuļinas pagasti ietilpst Cirišu HES ūdens resursu baseinā, mākslīgais grāvis no Cārmaņa ezera uz Jazņa ezeru atrodas Grāveru pagastā (Aglonas īpaši..., 1998).

Kastuļinas pagasts. Pagasts atrodas Krāslavas rajona ziemeļrietumu daļā.

Kastuļinas teritorijā senatnē bijušas vairākas muižas un pusmuižas, kuru zeme agrārās reformas laikā sadalīta. Pagasts izveidojies pēc II. pasaules kara, tas aizņem galvenokārt lielāko daļu bijušā Kapiņu pagasta (Kastuļinas..., 2009).

Kastuļinas pagastā, tāpat kā Aglonas un Grāveru pagastos lielākoties nodarbojas ar tradicionālo lauksaimniecību. Teritorijā atrodas kokzāģētava, notiek lauksaimniecības pakalpojumu sniegšana - graudaugu kaltēšana, malšana, noliktavu pakalpojumi, zemes darbu un ražas novākšanas. Attīstās arī netradicionālās tautsaimniecības nozares – tiek audzētas zemenes, nodarbojas ar augļkopību.

Pagasta teritorijā atrodas vairāki dabas resursi – grants, sapropelis, ezeri (kopumā 23) un meži. Kastuļinas pagastā tāpat kā Grāveru, Šķeltovas un Aglonas pagastos ir faktiski īstenojamas iespējas attīstīt tūrismu, jo teritorijās atrodas ļoti daudz ezeru.

Šķeltovas pagasts. Šķeltovas pagasts atrodas Krāslavas rajona rietumu daļā, Latvijas dienvidaustrumu daļā, Latgales augstienes Dienvidlatgales paugurainē uz Austrumeiropas platformas (Šķeltovas pagasta..., 2009). Attālums no pagasta centra līdz rajona centram ir 20km, līdz Daugavpilij - 45km, līdz Rīgai – 255 km.

Šķeltovas pagasta teritorija izveidojusies pēc otrā pasaules kara, līdz 1945. gadam teritorija bija sadalīta starp diviem tai laikā esošajiem kaimiņu pagastiem - Izvaltas un Aulejas, abi pagasti šobrīd ir apvienoti Krāslavas novadā. 1949. gadā likvidēja Šķeltovas pagasta teritorijas līdzšinējo statusu un 1950. gadā, izveidojot Krāslavas rajonu, Šķeltovas ciema padome paliek par tā sastāvdaļu (Šķeltovas pagasts, 2009). 1990. gadā izveidota Krāslavas rajona Šķeltovas pagasta tautas deputātu padome un nodibināts Šķeltovas pagasts.

Šķeltovas pagastā atrodas septiņi ezeri, un caurtek upe - Dubna, kas ir raksturīgi Krāslavas rajonam, teritorijā ir ļoti daudz mazu upīšu un strautu. Noslēpumiem apvītais Velnezers Krāslavas rajona Šķeltovas pagastā ir viens no Aglonas novada slavenākajiem tūrisma objektiem, tā apkārtnē 1999. gadā ir dibināta kā dabas liegums (Šķeltovas pagasts, 2009). No dabas resursu bagātībām pagasta teritorijā atrodas smilts karjers un grants karjers.

Šķeltovā iedzīvotāji lielākoties nodarbojas ar tradicionālo lauksaimniecību, galvenokārt ar cūkkopību, lopkopību un piena lopkopību. Audzē arī tīršķirnes gaļas lopus un nodarbojas ar dažādu dārzenu, zemeņu audzēšanu, ir attīstīta amatniecības joma – kalšana, grozu pīšana, laivu izgatavošana, aušana adīšana. Ir vairākas tūristu mītnes un viesu mājas.

Novada tautsaimniecības raksturojums. Aglonas novada teritorijas izdevīgais ģeogrāfiskais novietojums un skaistā, ainaviskā daba ar ūdeņiem un pauguriem ir priekšnoteikums vietējā lauku tūrisma attīstībai. Tūristus un atpūtniekus var ieinteresēt vairāki arheoloģijas un arhitektūras pieminekļi. Novadā ir saglabājušās zemnieku saimniecības, kurās rit lauku dzīves veids un senās tradīcijas - maizes cepšana, alus darīšana, šeit dzīvo slavenas audējas un adītājas.

No lauksaimniecības nozarēm novadā galvenokārt darbojas piena lopkopība, tīršķirnes lopu audzēšana, cūkkopība. No netradicionālās lauksaimniecības minama zemeņu audzēšana, biškopība, sēņu un dzērveņu audzēšana. Novadā ir attīstītas tādas tautsaimniecības nozares kā mežsaimniecība un medību

saimniecības un amatniecība – kalšana, grozu pīšana, laivu izgatavošana, aušana un adīšana. Īpaši attīstīts ir lauku, ūdens un reliģiskais tūrisms. Novada teritorijā darbojas pārtikas un lopbarības graudu kaltēšanas un pārstrādes cehs, maizes ceptuve, vairāki autoservisa, tirdzniecības, zivsaimniecības, tūrisma pakalpojumu un kokapstrādes uzņēmumi.

Analizējot Aglonas novada teritoriju ģeogrāfiskā, vēsturiskā un ekonomiskā vienotībā, secināms, ka novada teritorijā ir nepieciešamie apstākļi (kultūrvēsturiskais un reliģiskais mantojums) tādu netradicionālo nozaru attīstībai kā tūrisms. Tāpat arī pateicoties novada teritorijā esošajiem ūdens resursiem ir iespējams attīstīt saldūdens zivkopības nozari. Lai arī novadā ir vairākas izglītības iestādes, tomēr tas ir lauku teritorijas novads, līdz ar to tas nespēj pilnībā nodrošināt iedzīvotājiem visus pamata pakalpojumus, galvenokārt tie tiek izmantoti no blakus esošajiem Preiļu un Krāslavas novadiem. Tāpat arī novads izmanto lielo pilsētu (Daugavpils, Rēzeknes un Krāslavas) sniegtos pakalpojumus izglītības (augstākās, profesionālās, mūzikā), zinātniskās pētniecības, sporta un kultūras jomās.

Aglonas novada kopējā teritorijas ģeogrāfiskā vienotība - kopumā novada teritorija ir monolīta, to nešķēļ citas administratīvās teritorijas, nešķērso dabīgie šķēršļi - lieli mežu vai purvu masīvi, lielas upes, ezeri u.c. Novadā apvienotie pagasti ir ģeogrāfiski, kultūrvēsturiski un ūdeņu vienoti. Kompaktuma ziņā pētāmā teritorija vērtējama kā relatīvi vienota.

Dagdas novads

Dagdas novads sastāv no 10 apvienotām pagastu teritorijām – Andrupenes, Andzeļu, Asūnes, Bērziņu, Dagdas, Ezernieku, Konstantīnovas, Ķepovas, Svriņu un Šķaunes pagastiem (Novada karte – 5. pielikumā).

Novads izveidots saskaņā ar 2008. gada decembrī pieņemto Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likumu. Novada darbība uzsākta tikai 2009. gada jūnijā pēc pašvaldību vēlēšanām.

Dagdas novada teritorija atrodas Latvijas dienvidaustrumu daļā, Latgales novadā Daugavas labajā krastā. Attālums līdz Rīgai ir 268 km, līdz Krāslavai 36 km, līdz Daugavpilij 82 km, Rēzeknei – 60 km un Ludzai – 59 km. Ģeopolitisko novietojumu raksturo austrumu robežas un kulturāli etniskā dažādība.

Novada teritorijā pagastu sadarbība galvenokārt ir bijusi izglītības, sociālās aprūpes un medicīnas, tūrisma un reliģijas jomās.

Novadā ietilpstošo teritoriju raksturojums.

Andrupenes pagasts. Andrupenes pagasts atrodas Latgales augstienē Maltas pazeminājuma, Rāznavas. Feimaņu un Dagdas pauguraines saskares vietā.

Andrupenes pagasts ir teritoriāli vislielākais pagasts Dagdas novadā ar lielāko iedzīvotāju skaitu. Ciems sācis veidoties 1910. gadā, kad tika uzbūvētas pirmās mājas. Pirms Otrā pasaules kara Andrupenes pagasts bija viens no lielākajiem pagastiem Rēzeknes apriņķī. No 1935. gada līdz 1979. gadam pagasta teritorijā bijuši vairāki teritorijas pārkārtojumi, visu šo administratīvi teritoriālo pārkārtojumu laikā lielākā daļa bijušā Andrupenes pagasta platības tika pievienota esošajiem Mākoņkalna un Andzeļu pagastiem, daļa - tagadējam Pušas pagastam. Savukārt liela daļa bijušo Kapiņu un Dagdas pagastu teritorijas tika pievienota tagadējam Andrupenes pagastam (*Andrupenes pagasta vispārīgs..., 2009*).

Pagasts ir sevišķi bagāts ar saldūdens resursiem – ezeriem, teritorijā atrodas 28 ezeri, tie ir bagāti ar sapropeli, ir izpētīts tikai viens ezers un pēc pētījumu rezultātiem ezers glabā apmēram 6,5 miljoni kubikmetru sapropeļa. Pētījumi tika veikti par sapropeļa iespējām: to izmantot augsnes mēslošanā, lopkopībā un medicīnā. Sapropeli ir liels organisko vielu saturs (52% Bižas ezerā), tam piemīt dziedniecības spējas un vērtības ziņā neatpaliek no Ķemeru dūņām. Reāla sapropeļa iegūšanas projekta īstenošanai nepieciešams apjomīgs finansējums, ko uz doto brīdi pašvaldība nespēj nodrošināt, tas iespējams, piemēram, piesaistot ārvalstu investīcijas (*Andrupenes pagasta attīstības..., 2008*).

Mežu platības pagastā aizņem nedaudz vairāk kā trešdaļu no visas pagasta teritorijas. Sakarā ar mežu resursu esamību teritorijā, darbojas vairākas kokapstrādes uzņēmumi. Tāpat arī pagastā ir daudzas perspektīvas smilts un grants karjeru vietas. Lielākoties pagasta teritorijā iedzīvotāji nodarbojas ar tradicionālo lauksaimniecību – graudkopību un piena lopkopību. Pēdējos gados palielinās arī linu, rapša un kartupeļu sējumu platības. Pagastā attīstās arī netradicionālā lauksaimniecība.

Andrupenes pagastā puse no iedzīvotājiem ir latviešu tautības, kā otrā lielākā pārstāvētā tautība ir krievi – trešdaļa no iedzīvotāju kopskaita (*Andrupenes pagasta iedzīvotāji, 2009*), kas ir tipiski Krāslavas rajona teritorijām. Andrupenes pagastam ir ciešas saites ar rajona pašvaldībām un tuvāko pilsētu – Dagdu. Pagasta teritorijā darbojas trīs lauksaimniecības kooperatīvās sabiedrības, kuras galvenokārt sniedz pakalpojumus pagasta iedzīvotājiem lauksaimniecības darbu veikšanā, ceļu uzturēšanā un autotransporta pakalpojumus. Kopā ar AS “Latvijas Finieris” tika izveidots kopuzņēmums SIA “Andrupenes Kokaudzētava”, kurā audzē siltumnīcās bērzus ietvarstādos. Andrupenes pagasta padome sadarbojas ar Somijas firmu „Lannen Tehtaatt Oyj” tehnoloģisko līniju ieviešanā koku stādu audzēšanā ietvarstādos

(*Andrupenes pagasta tautsaimniecība, 2009*). Tūrisms Andrupenes pagastā attīstās pārsvarā trīs virzienos: rekreatīvais, izziņas un aktīvais. Pagasta vadība aktīvi piedalās dabas parka "Rāzna" izveidošanā. Saskaņā ar Ministru kabineta 23.03.2004. gada protokollēmumu (prot. Nr. 24§) pagastā īpaši aizsargājamās dabas teritorijas aizņem vairāk kā 30% un ietilpst dabas parkā „Rāzna”, kas ir arī Eiropas nozīmes aizsargājamā dabas teritorija NATURA 2000. Pagastā saglabātas reģiona unikālās tradīcijas, bagātais dabas un kultūras mantojums, kas izceļ tieši Andrupenes savdabību citu Dagdas novada un Latgales reģiona pagastu vidū (*Andrupenes pagasta attīstības..., 2008*). Andrupene ir nozīmīga tūrisma teritorija – Rāznas nacionālais parks ar dabas, kultūras vērtībām un multikulturālo vidi ir viens no visvairāk apmeklētajiem tūrisma galamērķiem Latvijā. Pagasta teritorijā nav atpalikušu un neapdzīvotu nomaļu, arī visattālākās teritorijas ir integrētas Dagdas novada sociālajā, kultūras un sabiedriskajā dzīvē.

Andzeļu pagasts. Lielākā pagasta daļa atrodas Latgales augstienes Dagdas paugurainā, bet ziemeļu daļa - Rāznavas paugurainē. Teritorijā atrodas daļa Rāznavas pauguraines augstāko virsotņu.

Tagadējā Andzeļu pagasta teritorija pirms II pasaules kara ietilpa bijušajā Andrupenes pagastā, neliela daļa - bijušajā Ezernieku pagastā (*Andzeļu pagasts, 2009*). Patreiz robežu ar Ezernieku pagastu veido Ežezera krastu līnija.

Teritorijā atrodas vairāki ezeri un upes, kā arī nelieli purvi un pārpurvotas teritorijas. Tāpat sastopamas smilts un grants karjeru atradnes.

Andzeļos ir multikulturāla vide, šeit dzīvo gan latvieši, gan krievi, gan arī baltkrievi, poļi, ukraiņi un lietuvieši (*Dagdas pilsētas un Andrupenes..., 2007*).

Pagasta teritorijā atrodas vairāki nelieli kokapstrādes uzņēmumi, atpūtas bāze un zemnieku saimniecības, kas pārsvarā nodarbojas ar piena, gaļas lopkopību un graudaugu audzēšanu.

Asūnes pagasts. Asūnes pagasts atrodas Latgales augstienes Dagdas paugurainē.

Ziņas par Asūni ir atrodamas jau no 17. gadsimta. Līdz 1945. gadam Asūnes pagasta teritorijā ietilpa tagadējais Ķepovas pagasts. No 1935. gada līdz 1976. gadam vairāku administratīvi teritoriālo pārkārtojumu laikā liela daļa bijušā Asūnes pagasta teritorijas tika iekļautas Svriņu un Bērziņu pagastu teritorijās, bet daļa bijušā Dagdas pagasta teritorijas pievienota tagadējam Asūnes pagastam (*Asūnes pagasts, 2009*).

Teritorijā atrodas vairāki ezeri un upes, maz mežu teritoriju, ir nelieli purvi. Pagasta teritorijā darbojas kokzāģētavas, iedzīvotāji galvenokārt nodarbojas ar lauksaimniecību (graudkopību un lopkopību).

Bērziņu pagasts. Pagasts atrodas Latgales augstienes Dagdas paugurainē.

Par seno pagasta apdzīvotību liecina Fridrihovas viduslaiku kapsēta, Andžānu pilskalns un citu vēsturisku objektu esamība. Kā pagasta vienība teritorija izveidojusies pēc II pasaules kara, apvienojot daļu bijušo Asūnes, Ezernieku (Bukmuižas) un Šķaunes pagastu teritoriju (*Dagdas pilsētas un Andrupenes..., 2007*).

Teritorijas starppauguru iepakās atrodas daudz mazu ezeru un upju. Gandrīz pusi no pagasta teritorijas aizņem mežu masīvi. Ir vairāki purvi (lielākais – 204 ha), derīgajiem izrakteņiem, kā, piemēram, smiltij, mālam un grantij, ir vietēja nozīme (*Bērziņu pagasts, 2009*). Iedzīvotāji lielākoties nodarbojas ar tradicionālo lauksaimniecību – graudkopību, piena, gaļas lopkopību. Teritorijā darbojas graudu kalte, graudu maltuve, kokzāģētava, piensaimnieku kooperatīvā sabiedrība, darbojas šķirnes cūku audzēšanas ferma.

Dagdas pagasts un Dagdas pilsēta. Atrodas Latgales augstienes Dagdas paugurainē.

Dagda kā ciems pastāv kopš 17. gadsimta jeb dēvētajiem poļu laikiem Latgalē. Šajā laikā Latgalē sāk apmesties daudz ebreju amatnieku un tirgotāju, līdz ar to veidojas tagadējais daudznacionālais iedzīvotāju skaits (*Dagdas pilsēta un..., 2009*). Pagasts ir veidojies pie bijušās Dagdas muižas, cariskās Krievijas laikā tas atradās Vitebskas guberņā. No 1935. gada līdz 1971. gadam vairāku administratīvi teritoriālo pārkārtojumu laikā daļa bijušā Dagdas pagasta teritorijas tika pievienota tagadējiem Konstantinovas, Andrupenes, Asūnes pagastiem un Dagdas pilsētai, savukārt tagadējā Dagdas pagasta teritorijā iekļauta daļa bijušā Ezernieku pagasta (*Dagdas pilsēta un..., 2009*). 1950. gadā ciemam tiek piešķirts pilsētciemata statuss. No 1950. gada līdz 1962. gadam Dagda kļūst par Dagdas rajona centru. Šajā laikā tiek izveidoti vairāki rūpniecības uzņēmumi un uzceltas daudzdzīvokļu dzīvojamās mājas (*Dagdas pilsētas un..., 1998*).

Dagdas ciema teritorijā atrodas vairāki ezeri, upes un nelieli purvi. Jau vēsturiski Dagda ir veidojusies par tirdzniecības un pakalpojumu sniegšanas centru, tāpēc arī mūsdienās šī sfēra ir attīstīta (Dagdas pilsēta un..., 2009). Pagasta un pilsētas teritorijās atrodas vairākas tūrisma mītnes. Skaistas pastaigu un dabas vērošanas vietas ir Dagdas muižas parks, Lubānas pilskalns un skvērs mazpilsētas centrā.

Pagastā un pilsētā iedzīvotāju nacionālais sastāvs ir ļoti raibs ar savdabīgu veidošanās vēsturi. Teritorijā dzīvo daudz daļēji krievisko, daļēji polisko baltkrievu ar īpatnēju valodu, kurā ir latgaliešu vārdu piejaukums (*Dagdas pilsēta un..., 2009*). Dagdas pilsēta ir bagāta ar Latgalei raksturīgām kultūras tradīcijām. Daudz iedzīvotāju nodarbojas ar amatniecību, īpaši pinumiem, adījumiem, tamborējumiem,

aušanu, akvareli, koka grebumiem un svētbilžu izgatavošanu. Pagasta teritorijā darbojas piensaimnieku kooperatīvā sabiedrība, kas sadarbojas arī ar Asūnes un Konstantinovas pagastiem (*Dagdas pilsētas un...*, 1998). Ņemot vērā Dagdas pagasta teritorijas lauksaimniecībā izmantojamās zemes salīdzinoši zemo kvalitāti, paugurainību un sadrumstalotību, augšņu apstākļi šeit ir vairāk piemēroti pļavu, ganību un daudzgadīgo tīrumzāļu audzēšanai. Tas ir pamats piensaimniecības jomas attīstībai, kā arī netradicionālās lauksaimniecības nozaru attīstībai, piemēram, ārstniecības augu audzēšana, biškopība, lupīnas un zirņu audzēšana. Dagdas apkārtnē esošie ezeri ir piemēroti vēžu un zivju audzēšanai. Nevērtīgo lapu koksnī var izmantot šitaki sēņu audzēšanai.

Ezernieku pagasts. Ezernieku pagasta lielākā daļa atrodas Latgales augstienes Dagdas paugurainē, pagasta ziemeļrietumu stūrīs iesniedzas Rāznavas paugurainē. Daudzo ezeru, pauguru un upīšu dēļ Ezernieku pagasts ir viens no gleznainākajiem pagastiem Latgalē. Teritorijas ziņā Ezernieku pagasts ir otrais lielākais pagasts Dagdas novadā.

Bukmuižas pagasts par Ezernieku pagastu tika pārdēvēts 20. gadsimta 30. gadu beigās. Vairāku 20. gadsimta laikā notikušo administratīvi teritoriālo pārkārtojumu laikā daļa bijušās pagasta teritorijas tika pievienota tagadējiem Dagdas, Andzeļu, Bērziņu un Svriņu pagastiem (*Ezernieku pagasts*, 2009).

Pagasta teritorijā atrodas vairāki saldūdens ūdens resursi, šeit atrodas arī ličainākais un salām bagātākais ezers Latvijā - Ežezers. Gandrīz 40% teritorijas aizņem mežu masīvi. Pagasta ziemeļrietumu daļa ietilpst Ezernieku aizsargājamo ainavu apvidū (dibināta 1977. gadā), kurā atrodas dabas liegums „Ežezers” (dibināts 1999. gadā) (*Dagdas pilsētas un...*, 2007). Pagastā darbojas kombinētās lopbarības cehs, vairākas kokzāģētavas, lauksaimniecības kooperatīvā sabiedrība, tūrisma un atpūtas bāze. Iedzīvotāji galvenokārt nodarbojas ar tradicionālo lauksaimniecību.

Konstantinovas pagasts. Konstantinovas pagasts atrodas Latgales augstienes Dagdas paugurainē.

Līdz II pasaules karam tagadējā Konstantinovas pagasta teritorija ietilpa bijušajā Dagdas pagastā, neliela daļa ziemeļrietumu stūra - bijušajā Kapiņu pagastā. 1990. gadā nodibināts Iskras pagasts, bet tajā pašā gadā tas tiek pārdēvēts par Konstantinovas pagastu (*Konstantinovas...*, 2009).

Trešā daļa no pagasta teritorijas ir ar mežu platībām, pagastā atrodas vairāki ezeri, upes un purvi. Teritorijā neatrodas neviena baznīca, līdz ar to iedzīvotāji pārsvarā dodas uz Dagdas un Krāslavas pilsētas baznīcām un lūgšanu namiem. Lielākoties iedzīvotāji nodarbojas ar tradicionālajām lauksaimniecības nozarēm, šeit darbojas piensaimnieku kooperatīvā sabiedrība, kokzāģētava, kokapstrādes uzņēmums un tūristu mītne.

Ķepovas pagasts. Ķepovas pagasts atrodas Latgales augstienes Dienvidu daļā - Dagdas paugurainē.

Pagasts ir mazākais novadā gan teritorijas, gan iedzīvotāju skaita ziņā. Tā teritorija izveidojās pēc II pasaules kara un tagad aizņem kādreizējā Asūnes pagasta dienvidaustrumu daļu (*Ķepovas...*, 2009).

Teritorijā atrodas tūristu iecienītais paugurs saules kalns. Apmēram 2/5 no pagasta teritorijas aizņem meži, atrodas vairākas upes. Iedzīvotāji lielākoties nodarbojas ar tradicionālo tautsaimniecību – piena un gaļas lopkopību. Pagasta teritorijā darbojas piensaimnieku kooperatīvā sabiedrība, darbojas mehāniskās darbnīcas, kokzāģētava.

Svriņu pagasts. Svriņu pagasts atrodas Latgales augstienes Dagdas paugurainē.

Pagasta teritorija izveidojusies padomju laikā, tajā ietilpst daļa bijušo Ezernieku un Asūnes pagastu teritorijās (*Svriņu...*, 2009).

Svriņu pagasta teritorijā atrodas vairāki ezeri un ezeriņi, upes. Meži aizņem pusi no pagasta teritorijas, ir vairāki purvi. Zemju vērtība ir viena no zemākajām bijušajā Krāslavas rajonā, līdz ar to zemnieku saimniecībās lielākoties ir attīstīta daudznozaru lauksaimniecība (*Krāslavas rajona Svriņu...*, 2000). Darbojas kooperatīvā piensaimnieku sabiedrība, vairākas kokzāģētavas un kokapstrādes uzņēmumi un kokapstrādes kooperatīvās saimniecības.

Šķaunes pagasts. Pagasta teritorijā atrodas Latgales augstienes Dagdas paugurainē.

No 1935. gada līdz 1973. gadam vairāku administratīvi teritoriālo pārkārtojumu laikā daļa bijušā Šķaunes pagasta teritorijas iekļauta tagadējo Pasienes un Bērziņu pagastu teritorijās, kā arī nedaudz ir mainījusies robeža ar Konstantinovas pagastu. Šķaune bija pirmā Latvijas apdzīvotā vieta, ko 1944. gadā no vācu karaspēka atbrīvoja Latviešu strēlnieki (*Krāslavas rajona Šķaunes...*, 2000).

Pagasta teritorijā tek Daugavas labā pieteka, atrodas vairums ezeru un nelieli purvi. Gandrīz pusi no pagasta teritorijas platības aizņem meži.

Salīdzinoši ar pārējiem Dagdas novada pagastiem, Šķaunes pagastā ir liels īpatsvars latviešu tautības iedzīvotāju. Iedzīvotāji lielākoties nodarbojas ar tradicionālo lauksaimniecību – gaļas lopkopību – cūkkopību, jaunlopu audzēšanu gaļai. Teritorijā atrodas zāģētava un kokapstrādes darbnīcas.

Novada tautsaimniecības raksturojums. No lauksaimniecības nozarēm novadā galvenokārt darbojas tradicionālā lauksaimniecība - piena lopkopība, tīršķirnes lopu audzēšana, cūkkopība. Netradicionālā

lauksaimniecība pastāv, tomēr tā nav pietiekami populāra un nav jūtams straujš attīstības progress. Analizējot novada teritorijas stiprās puses un iespējas, secināms, ka pateicoties paugurainajam reljefam Dagdas novadā kā perspektīva nozare ir uzskatāma ilggadīgo stādījumu ierīkošana, piemēram, upenes, zemenes, ķirši, ābeles, avenes u.c. Ņemot vērā esošās teritorijas vidēji zemo augšnes kvalitāti, ekoloģisko vidi, tīro gaisu un sugu daudzveidību, iedzīvotājiem bez tradicionālās lauksaimniecības ieteicams attīstīt dažādas netradicionālās lauksaimniecības nozares. Piemēram, nozares, kas saistītas ar ūdeņu izmantošanu – zivsaimniecība, vēžu audzēšana – tāpat arī savvaļas dzīvnieku dārzu ierīkošana, ārstniecības augu audzēšana vai biškopība. Dagdas novada teritorijā esošo saldūdens ūdeņu krātuvju skaita bagātība un ainaviskā daba ar pauguraino reljefu, kā arī multikulturālās vides un kultūras priekšrocības (amatnieki, senlaicīgā koka arhitektūra, amatnieku darinājumi un priekšnesumi) ir lielisks priekšnoteikums vietējā lauku, senkultūras, aktīvā, eko un rekreācijas tūrisma attīstībai. Novadā ir vairākas zemnieku saimniecības un uzņēmumi, kuri ir uzsākuši tūrisma jomas attīstību.

Dagdas novads nodrošina iedzīvotājiem visus pamata pakalpojumus, iekļaujas Latgales reģiona inženiertehnoloģiju klasterī, biznesa inkubatoru tīklā, mākslas un kultūras sektora attīstībā, kultūrvēstures, kultūras izziņas, dabas un aktīvā tūrisma produktu klāstā. Novads aktīvi izmanto lielo pilsētu (īpaši Krāslavas, Ludzas un Daugavpils) sniegtos pakalpojumus izglītības (augstākās, profesionālās, mūžizglītības), zinātniskās pētniecības, sporta un kultūras jomās.

Dagdas novada kopējā teritorijas ģeogrāfiskā vienotība - kopumā novada teritorija ir monolīta, to nešķeļ citas administratīvās teritorijas, nešķērso dabīgie šķēršļi - lieli mežu vai purvu masīvi, lielas upes, ezeri u.c. Novadā apvienotie pagasti ir ģeogrāfiski, kultūrvēsturiski un ūdeņu vienoti. Kompaktuma ziņā pētāmā teritorija vērtējama kā relatīvi vienota.

Daugavpils novads

Bijušajā Daugavpils rajona teritorijā ir izveidoti divi novadi – Daugavpils un Ilūkstes. Daugavpils novads ir lielākais apvienoto pagastu teritoriju skaita ziņā novads Dienvidlatgalē. Novadā apvienoti 19 pagasti – Ambeļu, Biķernieku, Demenes, Dubnas, Kalkūnes, Kalupes, Laucesas, Līksnas, Maļinovas, Medumu, Naujenes, Nīcgales, Salienas, Skrudalienas, Sventes, Tabores, Vaboles, Vecsalienas un Višķu pagasti (Novada karte – 5. pielikumā).

Sākotnēji vairāki Daugavpils novadā ietilpstošie pagasti izrādīja interesi izveidot atsevišķus, mazākus novadus, piemēram, 1999. gadā tika veikta Daugavpils rajona teritorijas izpēte, kuru veica LR VZD Nacionālais mērniecības centrs. Kā viens no variantiem tika piedāvāts apvienoties Kalupes - Līksnas - Nīcgales - Vaboles pagastiem. Pagastu vadības uzskatīja, ka reformām nav vajadzīga sasteigta rīcība un nogaidīja (*Kalupes...*, 2000). Minētās pašvaldības uzskatīja, ka dotajā brīdī tās vēl nav gatavas apvienošanās procesam un arī iedzīvotāju skeptiskā attieksme pret teritoriju apvienošanu tos atturēja no tālejošu lēmumu pieņemšanas saistībā ar ATR realizāciju. Tāpat arī tika ieteikts veidot Grīvas novadu, kas tika akceptēts saskaņā ar valdības izstrādāto novadu veidošanās projektu. Grīvas novadā apvienotos Demenes, Laucesas, Medumu, Tabores, Skrudalienas, Kalkūnes, Vecsalienas, Salienas pagasti. 2005. gada beigās Daugavpils rajona pašvaldības izstrādāja savu novadu veidošanas priekšlikumu un to iesniedza RAPLM. Tajā tika arī izskatīts viens no variantiem veidot mazāka pašvaldību skaita novadus, piemēram, apvienojot Kalkūnes, Sventes un Medumu pagastus (*Kalkūnes...*, 2006). Arī Līksnas pagasts tika plānojis izveidot savu atsevišķu novadu, kur tiktu apvienotas blakus esošās pašvaldības, tomēr valdība šo priekšlikumu neatbalstīja (*Līksnas...*, 2006), tāpat kā netika atbalstīta Naujenes novada izveide, kaut gan tas atbilda visiem novadu izveidošanas kritērijiem un iedzīvotāji, izsakot savu vēlmi, vairumā norādīja, ka vēlētos, lai tiktu veidots Naujenes novads (*Daugavpils rajona Naujenes...*, 2003). Dažādu politisku un sociālu (iedzīvotāju ieinteresētība un vēlmi uzklauššana) iemeslu dēļ darbs pie mazāku novadu teritoriju apvienošanās projektu izstrādes netika veikts. Visbeidzot, kad Dienvidlatgalē jau bija izveidoti un savu darbību uzsākuši vairāki novadi, Daugavpils novada izveide valdībā tiek akceptēta un saskaņā ar MK noteikumiem nr. 363 „Noteikumi par Daugavpils rajona Daugavpils novada izveidošanu” (29.05.07.) tiek noteiktas Daugavpils novada teritorijas robežas. Saskaņā ar 2008. gada decembrī pieņemto Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likumu, novada darbība tika uzsākta 2009. gada jūnijā pēc pašvaldību vēlēšanām.

Daugavpils novada teritorija vēstures līkločos gandrīz vienmēr ir pildījusi pierobežas zonas lomu - Robeža starp baltu un somugru ciltīm (5. gadsimta sākumā pirms mūsu ēras); Robeža starp Livoniju un Lietuvas valsti (13. gadsimta vidus līdz 1561. gadam); Robeža starp Kurzemes hercogisti un Poļu Inflantiju (1561.-1721.g); Robeža starp Kurzemes hercogisti un Krieviju (1721.-1795.g.); Robeža starp Vitebskas un Kurzemes guberņām. 20. gadsimta laika posmā Latvija dažādu politisku notikumu rezultātā piedzīvoja daudzas administratīvi teritoriālā iedalījuma izmaiņas. Gadsimta sākumā tās teritorija ietilpa Krievijas impērijas sastāvā. Administratīvi teritoriālo iedalījumu veidoja Kurzemes guberņa, Vidzemes guberņas Rīgas, Valmieras, Cēsu un Valkas apriņķi un Vitebskas guberņas Daugavpils, Rēzeknes un Ludzas apriņķi. Neliela daļa pašreizējās Latvijas teritorijas ietilpa arī Pleskavas un Kauņas

gubernās. Savukārt apriņķu sīkāku administratīvo iedalījumu veidoja pilsētas un pagasti. Daugavpils apriņķis aptvēra teritorijas tikai Daugavas labajā krastā. 1925. gadā apriņķī bija 22 pagasti - Aiviekstes, Asūnes, Aulejas, Dagdas, Izvaltas, Jasmuižas, Kalupes, Kapiņu, Krāslavas, Krustpils, Līksnas, Līvānu, Naujenes, Piedrujas, Preiļu, Pustiņas, Rudzētu, Skaistas, Ungurmuižas, Vārkavas, Vīpes un Višķu pagasti (*Pašvaldību apvienošanās..., 2007*).

Novada ģeopolitisko novietojumu raksturo austrumu robežas un kulturāli etniskā dažādība. Daugavpils novada teritorija atrodas Latvijas dienvidaustrumu daļā, Latgales novadā Daugavas labajā krastā. Attālums līdz Rīgai ir 229 km, līdz Krāslavai 44 km, un līdz Preiļiem 55 km. Novads robežojas ar Baltkrievijas un Lietuvas republikām. Daugavpils novads atrodas lielas pilsētas ietekmes zonā un veido patstāvīgu administratīvo vienību ar relatīvi līdzsvarotu robežu attālumu no Daugavpils pilsētas teritorijas. Visa novada teritorija ietilpst Latvijas galvenās upes Daugavas baseinā, kas nosaka vienotu virszemes un pazemes ūdens resursu sistēmu novada teritorijā, lauksaimniecības atkarību no Daugavas upes režīma, vienotu floras un faunas biotelpu.

Novada teritorijā pagastu sadarbība pirms apvienošanās galvenokārt ir bijusi izglītības, sociālās, medicīnas, valsts pārvaldes iestāžu (būvvaldes, VID, NVA) pakalpojumu izmantošanas, uzņēmējdarbības un tūrisma jomās.

Novadā ietilpstošo teritoriju raksturojums.

Ambeļu pagasts. Pagasts atrodas Latgales augstienes Dagdas ziemeļrietumu malā.

Ambeļi atrodas vienā no Daugavpils rajona visattālākajiem nostūriem. Cariskās Krievijas laikā tagadējā pagasta teritorijā atradās Ambeļu muiža. Padomju laikos 1944. gadā tika izveidota Ambeļu ciema padome. Sākoties jaunām administratīvajām reformām, 1950. gadā ciema padome tika iekļauta Daugavpils rajonā. 1954. gadā Ambeļu teritorijas daļas tika pievienotas Višķu, Grietānu un Augstkalnes ciemu teritorijām. Pēc pieciem gadiem no jauna tiek izveidota Ambeļu ciema padome piešķirot atpakaļ sadalītās teritorijas daļas (*Naujenes pagasta vispārējs..., 2009*). No jauna atgūstot valsts neatkarību 1990. gadā ciema padome tiek pārdēvēta par Ambeļu pagastu.

Tagadējā Ambeļu pagasta ģeogrāfiskā novietojuma pievilcība gadsimtu gaitā ievērojami mainījusies. Agrīnā feodālisma periodā, Jersikas valsts laikā un pirms tam, teritorija atzīta par izdevīgi novietotu un bijusi blīvi apdzīvota (*Daugavpils rajona Ambeļu..., 2000*). Mūsdienās situācija ir mainījusies, pašvaldība ir vērtējama kā ekonomiski mazaktīva. Daudz iedzīvotāju apsaimnieko savas naturālās saimniecības. Galvenā nodarbošanās pagastā ir lauksaimniecība: piena lopkopība, graudu ražošana, liellopu audzēšana. Pagasta teritoriju šķērso Dubnas un Tartakas upes, teritorijā atrodas vairāki nelieli ezeri un purvi. Uz Dubnas upes darbojas 3 mazas jaudas HES, kuras pieder individuālajam uzņēmumam.

Biķernieku pagasts. Pagasts atrodas Latgales augstienes Dagdas ziemeļrietumu malā.

Biķernieku pagasts iegūst savu patstāvību 1931. gadā, atdaloties no Naujenes, Izvaltas un Višķu pagastiem (*Biķernieku pagasta vēsture, 2009*).

Mūsdienās pagasta iedzīvotāju nacionālais sastāvs ir 4/5 krievu tautības un latviešu tautības tikai aptuveni 7%, pārējie ir baltkrievu un poļu tautības iedzīvotāji (*Biķernieku pagasta skaitļi..., 2009*).

Pagasta teritorijā atrodas smilts – grants un smilts atradnes. Iedzīvotāji pārsvarā nodarbojas ar tradicionālo lauksaimniecību – gaļas un piena lopkopību un graudkopību. Pastāv saimniecība, kas nodarbojas ar āboliņa sēklu un rapša audzēšanu. Izpētot augsnes kvalitāti, ir secināms, ka pagasta teritorijas augsnes lielākoties ir piemērotas graudaugu, cukurbiešu, linu un kartupeļu audzēšanai, kā arī kultivēto ganību ierīkošanai (*Daugavpils rajona Biķernieku..., 2001*). Tūrisma sfēra pagasta teritorijā nav attīstīta, lai arī šeit atrodas divi ezeri un vairākas nelielas upes. Pagasta ūdens resursus var izmantot aktīvās rekreācijas attīstībai (makšķerēšana) vai/un tādu medījumu kā pīļu audzēšanai. Vietējie ūdens resursi labi piemēroti dīķkopības un zivsaimniecības attīstībai.

Demenes pagasts. Pagasts atrodas Augšzemes augstienes Daugavpils novada dienviddaļas Skrudalienas paugurainē.

Pirmās ziņas par Demenes novadu atrodams 1493. gadā, novada vecais nosaukums ir Taržeka. Līdz 1830. gadam Demene piederēja Lorigoveru dzimtai. Pagasts dibināts ap 1885. gadu. Līdz I. pasaules karam šeit bijusi diezgan apdzīvota vieta. 1979. gadā Demenes ciemam pievienots Jānuciema ciems (*Demenes pagasts, 2009*). Atjaunotās Latvijas Republikas laikā, 1998. gadā Demenes pagastam pievienots Līdumnieku pagasts, kurā teritorija bija veidojusies padomju varas gados pēc II. pasaules kara, apvienojot daļu bijušās Demenes un Silenes pagastu teritorijas (*Demenes pagasta vēsture, 2009*).

Daba pagasta teritorijā izteikti gleznaina. Pagasta centrālajā daļā stiepjas Demenes iegultne ar virkni ezeru. Vienu trešdaļu no pašvaldības teritorijas aizņem mežu masīvi, nelielas platības aizņem purvi. Ir bagātīgas smilts un grants krājumu atradnes, kā arī ezeros lielas sapropeļa iegulas. Kopš 1999. gada pagasta teritorijā nodibināts Silenes dabas parks. Iedzīvotāji galvenokārt nodarbojas ar piena lopkopību un liellopu audzēšanu, ļoti vāji attīstīta tūrisma un rekreācijas nozare.

Dubnas pagasts. Dubnas pagasta lielākā daļa atrodas Austrumlatvijas zemienes Jersikas līdzenumā, tikai austrumu daļā sākas Latgales augstienes Feimaņu paugurainie.

19. gadsimta 60. gados tika celta Dubnas muiža, kas piederēja Benislavsku dzimtai. Dubnas pagasta teritorija līdz 1945. gadam bija iekļauta Višķu un Kalupes pagastos. 1944. gadā tika nodibināta Medupes ciema padome. Nākamā gada laikā apvienojas Dubnas un Medupes ciema padomes (*Dubnas pagasta...*, 2006). 1990. gadā Dubnas pagasta ciemam tiek piešķirts pagasta nosaukums.

Pagasta teritorijā atrodas vairākas upes un viens ezers, kā arī vairāki zemie purvi, bet rūpnieciski izmantojamo kūdras krājumu tajos nav, ir nelielas grants un smilts derīgo izrakteņu atradnes. Pagastā galvenokārt nodarbojas ar tradicionālo lauksaimniecību, pārsvarā ir piemājas saimniecības formas. Dubnā darbojas maizes ceptuve, segu un spilvenu ražotne, kokzāģētava.

Kalkūnes pagasts. Pagasta teritorija atrodas Austrumlatvijas dienviddaļā, lielākoties atrodas Jersikas paugurainē, neliela daļa Jersikas līdzenumā.

Kalkūnes pagasts nodibināts 1864. gadā no četriem muižu pagastiem: Kalkūnes, Klopmanstodes, Didrichšteinas un Meduma. 1881. gadā barons fon Etingens Gecenšteinu pusmuižā ierīkoja un uzturēja skolu. Pagastā pēdējo gadsimtu laikā valdījušas vairāku tautu varas - 1919./20. gadu laikā vācieši atstāja pagastu un to ieņēma lielinieki, pēc to padzīšanas pagastu ieņēma poļi un lietuvieši. Pēc pagasta atbrīvošanas 1920. gada sāk darboties latviešu iestādes. 1925. gadā Kalkūnes pagasts pārdēvēts par Lauceses pagastu. Pagasta teritorija 1949. gada laikā ietilpst Grīvas rajonā, pēc tam no 1955. gada – Ilūkstes rajonā, bet no 1956. gada Daugavpils rajona sastāvā (*No sendienām...*, 2009). Pagasta Berķenele atrodas nozīmīgs kultūrvēsturisks objekts – Jāņa Raiņa mājas.

Teritorijā atrodas vairākas upes un upītes, mazi ezeri, īpaši aizsargājami purvu biotopi dabas parkā „Svente” un aizsargājamo ainavu apvidus „Augšzeme”, kas ietilpst NATURA 2000.

Pagasta atrašanās vietu var uzskatīt par izdevīgu novietojumu – atrodas pie Daugavpils pilsētas robežas, raksturojas ar ērtu satiksmi un ceļu tīkliem, nelielais attālums līdz pilsētas centram veicina iedzīvotāju nodarbinātību. Iedzīvotāji nodarbojas lielākoties ar tradicionālo lauksaimniecību (piena, gaļas lopkopību, graudaugu audzēšanu) kā arī ar augkopību, ir saimniecības, kas nodarbojas ar dārzkopību un biškopību. Kalkūnes pagasta teritorijā atrodas vairākas uzņēmēj sabiedrības, kas nodarbojas ar gaļas pārstrādi, zivju izstrādājumu ražošanu, guļbūvju un karkasa ēku ražošanu, alkohola ražošanu, kokapstrādi un metālapstrādi. Kā arī sniedz dažāda veida pakalpojumus, piemēram, ēku un būvju celtniecības, ceļu celtniecības un rekonstrukcijas, dažāda veida tirdzniecības (pārtikas produktu, minerālmēslu) pakalpojumus (*Kalkūnes...*, 2007). Tūrisma un netradicionālo lauksaimniecības jomu nozares nav attīstītas.

Kalupes pagasts. Pagasta teritorija atrodas Austrumlatvijas dienviddaļā, Jersikas līdzenumā.

Kalupes pagasts izveidots 1866. gadā, sadalot Līksnas pagastu. 1945. gadā pagastā izveidoja Kalupes, Līvberžu, Rožkalnu, Stradiņu un Stūrīšu ciema padomes. 1954. gadā Kalupes ciemam pievienoja Stūrīšu ciemu, 1959. gadā daļu no Osagala ciema un pēc 4 gadiem - daļu Dubnas ciema (*Kalupes...*, 2000).

Teritorijā ir vairākas upes, ezers, samērā daudz purvu. Ir nelielas māla, smilts un kūdras atradnes. Pagasta teritorijā nav īpaši aizsargājamo dabas teritoriju, bet ir liels virszemes ūdensobjektu īpatsvars, kas varētu tikt izmantots tūrisma jomā, kā arī bagāts kultūrvēsturiskais mantojums. Kalupes pagastā ir ļabi priekšnosacījumi lauku tūrisma, velotūrisma un ekotūrisma attīstībai, tomēr aktīvāku pagasta teritorijas izmantošanu tūrismā ierobežo atbilstošas infrastruktūras un informācijas trūkums (*Kalupes...*, 2006). Pakalpojumu nozarē uzņēmējdarbība nav attīstīta, nav rūpnieciska rakstura un lauksaimniecības produkcijas uzņēmumu. Dominējošās saimniecības nozares ir tradicionālā lauksaimniecība, vairāk kā piemājas saimniecības. Jāatzīmē, ka teritorijā ir ļabi attīstīts tirdzniecības uzņēmumu tīkls.

Laucesas pagasts. Pagasts izvietojies Daugavpils rajona dienvidu daļā Daugavas krastā. Pagasta lielākā daļa atrodas Augšzemes augstienes Skrudalienas paugurainē.

Laucesas teritorija vēsturiski atradusies Kalupes pagastā. Kalkūnes pagasts (vēlāk Laucesas) nodibināts 1864. gadā apvienojot četrus muižu pagastus: Kalkūnes, Lopmanstodes, Didrichšteinas un Meduma pagastu. Pagastam 1935. gads ir attīstībā nozīmīgs, jo tika uzcelti veikali, skolas, dzīvokļi skolotājiem un internātskolas. 1953. gadā Laucesas pagastu pārdēvē par Maltas pagastu. Un jau pēc gada līdz 1977. gadam tā nosaukums bija Skrudalienas pagasts. Un tikai 1977. gadā atkal tika reģistrēts tagadējais Laucesas pagasta nosaukums (*Laucesas...*, 2009).

Pagasta teritorijā atrodas vairākas upes un trīs ezeri, ļoti maz mežu platību. Pagasta teritorija ir daudz labāk piemērota lauksaimnieciskā rakstura darbībai, nekā vairākas citas Daugavpils rajona teritorijas. Iedzīvotāji lielākoties nodarbināti tradicionālās lauksaimniecības (piena un gaļas (cūku) lopkopība, graudkopība) jomā, ir saimniecības, kas nodarbojas ar linu audzēšanu, augļu, koku, krūmu stādu un dārzeņu audzēšanu, biškopību. Bez tam pagasta teritorijā darbojas kūpināšanas cehs, lopu kautuve, putnu gaļas un olu ražošanas, pieminekļu un flīžu izgatavošanas uzņēmumi, ir vairāki koka apstrādes uzņēmumi (*Laucesas...*, 2001). Darbojas arī viesu māja un atpūtas bāze. Līdz ar to Lauceses pagasta teritorijā atrodas un strādā vairāki nelieli uzņēmumi, kas nodarbina vietējos iedzīvotājus.

Nacionālais iedzīvotāju sadalījums uzrāda, ka pagastā ir tikai aptuveni 18% latviešu tautības iedzīvotāju, lielākā daļa ir krievu un poļu tautības iedzīvotāju (*Laucesas...*, 2009), izteikti slāvisks pagasts.

Līksnas pagasts. Pagasts atrodas Latvijas dienvidaustrumu daļā.

Līksnas vārds saistās ar 13. gadsimtu, kad latgaļu valdnieks Visvaldis 1230. gadā dāvina kādu Daugavas salu un zemi prefī Līksnai Daugavgrīvas Cisterciešu klosterim. Vēlāk šeit valda Dinaburgas komturi. No 1677. gada Līksna ietilpst Daugavpils stārstijā, un šajā laikā tā pāriet pārpoļoto vācu baronu Fon Zībergu īpašumā. Līksnas centrs sācis veidoties 18. gadsimta beigās, kad grāfi Plāteri Zībergi, Līksnas upes krastā lika pamatus savai muižai. Liela nozīme bija Līksnas pārceltuvei, sevišķi nozīmīga tā kļuva ar jaunās Daugavpils rūpniecības attīstību un Līksnas adatu fabrikas darba uzsākšanu. Pašreizējās robežās pagasts funkcionē no 1974. gada (*Līksnas pagasta skaitļi...*, 2009).

Pagastā atrodas vairāki ezeri un upes, pāri plūst Daugava, teritorijā ir daudz pārpurvotu teritoriju. Līksnā atrodas platības ziņā vislielākās smilts un smilts - grants atradnes Daugavpils rajonā. Teritorijā sastopamas arī kūdras un sapropeļa atradnes. Ievērojamākais pagasta dabas objekts ir dabas liegums „Lubasts”, kas ir NATURA 2000 īpaši aizsargājamo dabas teritoriju tīklā.

Kā galvenās tautsaimniecības nozares pagastā ir attīstītas graudkopība un lopkopība, cūkkopība. Darbojas arī uzņēmumi, kas nodarbojas ar kokapstrādi (kokzāģētavas, koka apstrāde, koksnis pirmapstrāde, galdniecība utt.). Pagasta teritorijā praktiski nav uzņēmumu, kas sniegtu iedzīvotājiem pakalpojumus. Šāda situācija izveidojusies pilsētas tuvuma ietekmē. Tūrisma joma pagastā nav attīstīta, tomēr tai ir pietiekams potenciāls, lai attīstītu tādas tūrisma nozares sfēras kā, piemēram, sakrālais, izziņas, rekreācijas vai ekotūrisms.

Maļinovas pagasts. Atrodas Daugavpils rajona centrālajā ziemeļaustrumu daļā, daļa teritorijas atrodas Austrumlatvijas zemienes Jersikas līdzenuma dienvidaustrumu malā, bet daļa teritorijas – Dagdas pagaurainē.

Līdz 1935. gadam Maļinovas pagasta teritorija tika iekļauta Višķu pagastā, pēc tā tiek atdalītas vairākas ciema padomes un laika gaitā Maļinovas pagasta teritorija iegūst savu neatkarīgu pagasta nosaukumu (*Maļinovas pagasts*, 2009). Teritorijā atrodas vairākas upes un purvi, ir aizsargājamās dabas teritorija „Tīrās sūnas purvs”, NATURA 2000. Neskatoties uz intensīvu lauksaimniecisko darbību, mežu teritorijas aizņem gandrīz vienu trešdaļu no pagasta teritorijas. Pagasta teritorijā atrodas plašas kūdras atradnes.

Iedzīvotāju nodarbošanās jomas pārsvarā ir tradicionālā lauksaimniecība (lopkopība, dārzeņu audzēšana, cūkkopība) un kokapstrāde. Pagastā darbojas arī vieglās rūpniecības ražotne, karjeru izstrādes uzņēmums un vairāki transporta uzņēmumi. Tiek sniegti auto, moto un sadzīves priekšmetu remonta pakalpojumi. Nodarbinātības rādītājus Maļinovas pagastā būtiski ietekmē tas rādītājs, ka pagasts robežojas ar ekonomiski diezgan spēcīgu pašvaldību – Višķu pagastu, kā arī Daugavpils pilsētas nelielais attālums arī ietekmē pagasta ekonomiski aktīvo iedzīvotāju nodarbinātību.

Maļinovas pagastā tūrisma pakalpojumu nozare nav attīstīta. Pagastā ir labi priekšnosacījumi lauku tūrisma, velotūrisma un ekotūrisma attīstībai, tomēr aktīvāku pagasta teritorijas izmantošanu tūrisma ierobežo atbilstošas infrastruktūras un informācijas trūkums (*Maļinovas...*, 2007). Jāatzīmē, ka pagastā ir attīstīta amatniecība – teritorijā atrodas keramikas darbnīca, kur savus darbus veido divi tautas daiļamatnieki meistari Vinčeviči (*Keramikas...*, 2009).

Medumu pagasts. Pagasta teritorija izvietojas Latvijas dienvidaustrumu daļā.

Medumi (Medden) – kā apdzīvota vieta vēsturiskajos avotos pieminēta 18. gadsimta sākumā, bet muižu sarakstos jau 17. gadsimta sākumā, kad Medumu muiža piederēja Rēbinderu dzimtai. Medumu novads 13. gadsimta sākumā bija sēļu apdzīvota teritorija. 1208. gadā bīskaps Alberts ar krusta karotājiem ieņēma Sēlpili un praktiski no 13. gadsimta Sēlija ir Livonijas ordeņa īpašums, ko apstiprina arī ta dēvētais Lietuvas lielkņaza Mindauga 1255. gada dāvinājuma raksts Livonijas ordenim, kur starp citiem Sēlijas novadiem ir pieminēta Medene. 13. – 14. gadsimtos bieži novadu šķērsoja sirotāji - gan lietuvieši, gan Livonijas ordeņa karotāji. 15. – 16. gadsimtu laikā Medumu teritorijā veidojas muiža. I Pasaules kara laikā Medumi kā apdzīvota vieta tika iznīcināta. Frontes līnija no 1915. gada rudens šķērsoja Medumus, ko aizstāvēja Krievijas armija. Medumos ir dzimusi olimpiskā čempione basketbolā Ulja Semjonova (*Medumu vēsture*, 2009).

Pēc kara Latvijas valdība Medumu zemi pārdod bezzemniekiem. Tagadējā Medumu pagasta teritorija tiek iekļauta Lauceses un Kurcuma pagastā (Ilūkstes apriņķis). Medumu pagasts aizņem bijušā Kurcuma pagasta teritoriju. 1945. gadā Kurcuma pagasta teritorijā izveidoja Ilgas, Kurcuma un Medumu ciema padomes. 1946. gadā no Ilūkstes apriņķa Lauceses un Kurcuma pagasta daļas zemes platībām tiek veidots Medumu pagasts. 1954. gadā Medumu ciemam pievienoja Ilgas un Kurcuma ciemus (*Medumu pagasts*, 2009).

Pagasta teritorija ir bagāta ar lieliem ūdens resursiem. Pagasta teritorijā atrodas 22 ezeri. Medumu pagasts ietilpst Augšzemes īpaši aizsargājamo ainavu apvidū. Tam ir raksturīgs marginālais glaciomorfostrukturālais reljefs ar daudzajiem esošajiem ezeriem. Pagasta dabas resursi ir dzeramais ūdens, grants, māls.

Iedzīvotāji lielākoties nodarbojas ar tradicionālo lauksaimniecību – piena un gaļas lopkopību. Darbojas kokapstrādes uzņēmumi, graudu pārstrādes uzņēmums. Tiek sniegti lauksaimniecības tehnikas un zāģētavas pakalpojumi. Medumu ezera apkārtnē ir piesaistīta tūrisma jomai, izveidotas dabas takas un tūrisma maršruti. Tā kā Medumu pagasts atrodas izdevīgā ģeogrāfiskā vietā, pie Kauņas – Sanktpēterburgas šosejas, un tam ir raksturīgas krāšņas dabas ainavas un ekonomiski maz izmainīti dabas resursi (meži, ūdens), kā arī īpatnējs Augšzemes reljefs, tad mērķtiecīgi būtu pagasta teritorijā attīstīt ekoloģisko tūrismu, pakāpeniski izveidojot nepieciešamo infrastruktūru.

Naujenes pagasts. Atrodas Austrumlatvijas vidienē, Latgales dienvidaustrumu daļā.

Naujene pirmo reizi vēsturē minēta 12. gadsimtā kā Novene, Krievijā pazīstama kā Nevjene (Nevgin), bija lietuviešu, krustnešu un Polockas kņaza karapulku neželīgo cīņu vieta. Augstais stāvais krasts upes līkumā pēc seno karavadoņu domām bija lieliska stratēģiska pozīcija ūdens ceļa novērošanai, pa kuru ritēja tirdzniecība – Polocka ar Rīgu un Gotu krastu. Daugavas krastos atradās vairākas seno latgaļu apmetnes, par ko liecina 3 senie pilskalni – Naujenes, Markovas un Pilskalnes (*Daugavpils rajona Naujenes...*, 2003). 17. gadsimta beigās, neželīgās Krievijas valdības reliģiskās politikas rezultātā, Naujenes pagastā sāka apmesties vecticībnieki. Ienākot izpostītos un pamestos ciemos, vecticībnieki patstāvīgi sāka atjaunot sagraudās, pēc kara un bada laikiem izpostītās saimniecības ēkas un mājas. 18. - 19. gadsimtos atrodies Krievijas impērijas Vitebskas guberņas Dinaburgas stāststijas sastāvā, turpinās Naujenes pagasta teritorijas kultūrvēsturiskā attīstība. Sākot ar 19. gadsimta otro ceturksni Dinaburgas apriņķa ekonomiskā attīstība iegūst intensīvu raksturu - muižnieki arvien vairāk piemēro savas muižas tirgus prasībām, palielinās amatnieku skaits, kas ražo tirgum (*Naujenes pagasta teritorijas...*, 2004). 1945. gadā pagastā izveidoja Jurīšu, Kokinu, Lāču, Sondarišķu un Vecpils ciema padomes, bet pagastu pēc 4 gadiem likvidēja. 1954. gadā Vecpils ciemam pievienoja Jurīšu un Lāču ciemus, 1980. gadā - Sondarišķu un daļu Biķernieku ciema teritorijas, bet daļu Vecpils ciema teritorijas pievienoja Daugavpils pilsētai. 1990. gadā Vecpils ciemu pārdēvēja par Naujenes pagastu (*Naujenes pagasts*, 2009). Naujenes pagasts atšķiras no citiem Latgales reģiona un Daugavpils novada apvienotajiem pagastiem ar to, ka tas ir lielākais pagasts iedzīvotāju skaita un izveidotās infrastruktūras ziņā. Pagastā ir saglabāties daudz mežu, kas aizņem 1/3 no kopējās pagasta teritorijas. Ir vairākas kūdras, grants un smilts atradnes. Teritorijā ir daudz upju, strautu, avotu un divi ezeri. Naujenes pagastā atrodas aizsargājamais ainavu apvidus „Augšdaugava” un tajā ietilpst dabas parks „Daugavas loki”. Šodien Naujenes pagastā ir zināmi vairāk nekā 12 arheoloģijas pieminekļi, starp kuriem, kā pats nozīmīgākais, minams Vecpils pilskalns ar Dinaburgas pilsdrupām. Juzefova parkā var apskatīt 17 eksotu koku un krūmu sugas (*Daugavpils rajona Naujenes...*, 2003).

Pagasta teritorijā svarīgākās tautsaimniecības nozares ir kokapstrāde - galdniecība, zāģmateriālu sagatavošana, pārtika - galešu un spirta ražošana, graudu pārstrāde, siltumenerģijas ražošana, ūdens ieguve un piegāde, transporta apkalpe. Lauksaimniecības jomā ir attīstīta dārzenu un ogu audzēšana, piena un gaļas lopkopība, graudaugu nozares. Pakalpojumu jomā ir attīstīta celtniecība, ēdināšana, kravas pārvadājumi, mežsaimniecības pakalpojumi nozarēs. Pagastā ir labi attīstīti sabiedrisko pasažieru pārvadājumu pakalpojumi. Lociku ciemā atrodas lidosta „Daugavpils”, kurai izstrādāta Starptautiskās reģionālās lidostas izveides koncepcija.

Pagasta teritorijā kā viena no visstraujāk attīstošajām uzņēmējdarbības jomām ir tūrisms. Esošie dabas resursi (paugurainais Latgales augstienes reljefs, aizsargājamo mežu teritorijas, upes (Daugava, Puniška, Balta u.c.) purvi, pļavas, mozaikveida ainavas u.c.), ekoloģiski tīrā vide, dabas un kultūrvēsturiskie objekti, ceļu tīkls (pēc to sakārtošanas) un atbilstoša pakalpojumu infrastruktūra Naujenes pagastā veido piemērotu apstākļu kopumu rekreācijas un tūrisma attīstībai teritorijā. Liela nozīme tūristu piesaistei ir unikālam dabas veidojumam – dabas parkam „Daugavas loki” (*Naujenes pagasta teritorijas...*, 2004). Pateicoties neskartajai dabai, reljefa un klimata īpatnībām, kā arī kultūrvēsturiskajam mantojumam viena no galvenajām tūrisma perspektīvām Naujenes pagastā ir dabas (putnu vērošana, ogošana, sēņošana, dabas takas, pārgājieni u.c.) un kultūras tūrisms. Dabas un kultūrvēsturiskie resursi, interesantie apskates objekti dod iespēju aktivizēt šo perspektīvu novada teritorijā. Teritorijā esošie dabas un kultūrvēsturiskie objekti pagastā, ļauj attīstīt dažādas aktīvā tūrisma veidus gan ziemā (distanču un kalnu slēpošana, slidošana), gan vasarā (laivu tūrisms, peldēšana, pārgājieni, izjādes ar zirgiem, velotūrisms). Laivu tūrisma aktivitātes nodrošina Daugavas upe, kuras krastos ierīkota laivu bāze, kempings vai telšu vieta šo tūrisma veidu tikai popularizētu. Salīdzinoši lielas perspektīvas Naujenes pagastā ir arī velotūrismam (*Daugavpils rajona Naujenes...*, 2003). Tas dotu iespēju uzlabot lauku ekonomiku, tūrisma infrastruktūru un situāciju, atvieglotu piekļūšanu lauku apvidiem, kā arī popularizētu pagastā esošos apskates objektus, ainavas.

Nīcgales pagasts. Pagasta teritorija atrodas Latgales dienvidu daļā, Austrumlatvijas zemienes Jersikas līdzenumā. Gar pagasta rietumu robežu plūst Daugava.

Senatnē Nīcgales novads piederēja Ilūkstes baronam Zībergam. Kad 1690. gadā izraidīja jezuītus no Rīgas, tie apmetās uz dzīvi Ilūkstē. Kad Zībergi bija kļuvuši katoļi, viņi atļāva jezuītiem savos īpašumos

izvērst katolisko darbību. Šai darbības jomā bija iekļauta arī Nīcgale (*Nīcgales pagasta teritorijas...*, 2009).

Neskatoties uz ilgstošu lauksaimnieciskās darbības attīstību Nīcgales pagastā ir palicis salīdzinoši daudz mežu - tie aizņem aptuveni 2/3 no pagasta teritorijas platības. Ievērojamākie pagasta dabas objekti ir aizsargājamais ainavu apvidus „Nīcgaļu meži”, kas ir NATURA 2000 īpaši aizsargājama dabas teritorija un ģeoloģiskais dabas piemineklis „Nīcgales Lielais akmens”, kas ir lielākais laukakmens Latvijas teritorijā. Pagasta teritorijā atrodas vairākas upes un viens ezers, kā arī pagastā atrodas viena no lielākajām purvu koncentrācijas vietām Daugavpils rajonā.

Nīcgales pagasta teritorija izceļas ar derīgo izrakteņu daudzumu un to vērtīgumu. Pagasta zemes dzīlēs sastopami šādi derīgie izrakteņi – kūdra, māls, smilts un smilts – grants atradnes (*Nīcgales pagasta teritorijas...*, 2009).

Pagastā lielākoties attīstīta tradicionālā lauksaimniecība – piena un gaļas lopkopība, graudkopība. Veiksmīgi attīstīta tūrisma nozare, izveidoti vairāki kultūrvēstures un dabas izziņas maršruti, takas. Darbojas vairāki atpūtas un rekreācijas uzņēmumi, kokapstrādes un kokzāģētavas, mežistrādes uzņēmumi, tiek sniegti lauksaimniecības tehnikas un transporta pakalpojumi.

Salienas pagasts. Salienas pagasts atrodas Latvijas dienvidaustrumu daļā, Augšdaugavā.

1897. gadā Salonājas muiža veica apvienošanos ar apkārtējām muižām – Lielbornes, Červonkas, Sīķeles-Rozališku, Joehaninas, Heronomovas un Šlapaku, un izveidoja Solonajas pagastu. Salienas pagasta (agrāk Salanājas pagasts) atradās Ilūkstes apriņķī, starp Naujenes, Izvaltas un Krāslavas pagastiem (*Salienas...*, 2000). Pēc muižu apvienošanās daļa Jaunbornes pagasta bija Kaplavas pagasta teritorija un pievienota Salonājas pagastam. I. pasaules karš izpostīja daudzas teritorijas, tai skaitā Salonājas pagasta teritoriju. 1920. gadā pagastā ienāca Latvijas nacionālā armija un pagastu pievienoja brīvvalijai Latvijai. Tā paša gada rudenī nodibinājās pirmā pagasta pašvaldība, kura darbojās Salonājas muižas dzīvojamajā ēkā. Pēc padomju varas ienākšanas Latvijā 1944. gadā savu darbību uzsāka Salienas pagasta Izpildu komiteja Ilūkstes apriņķī. Pagasta teritorijā bija 4 ciema padomes – Salienas, Jaunbornes, Lazdukalna, Červonkas (no 1945. gada Vecsalienas pagasts). 1950. gadā tika veikts jauns administratīvi teritoriālais dalījums, kura rezultātā Salienas pagasta Izpildu komiteja pārtrauca savu darbību un ciema padomes kļuva par patstāvīgām struktūrām (*Salienas pagasta vēsture*, 2009), 1991. gada februārī Salienas ciema padome tiek reorganizēta par Salienas pagasta padomi.

Pagasta teritorijā atrodas vairākas upes un relatīvi daudz ezeru. Aptuveni pusi no pagasta teritorijas platības klāj mežu masīvi. Teritorijā atrodas aizsargājamo ainavu apvidus „Augšdaugava” un dabas parks „Daugavas loki” (dibināts 1990. gadā).

Teritorijā iedzīvotāji galvenokārt nodarbojas ar tradicionālo lauksaimniecību – graudkopība, dārzeņu audzēšana, piena un gaļas lopkopība. Tāpat arī ir uzņēmumi, kas nodarbojas ar mežistrādi, kokapstrādi, viesu namu, atpūtas un rekreācijas tūrisma nozarēm.

Skrudalienas pagasts. Skrudalienas pagasts atrodas Latvijas dienvidaustrumos.

Silenes un Skrudalienas ciemu būvēšanas laika sākums precīzi nav zināms. Skrudalienas pareizticīgo baznīca bija celta periodā no 1862. līdz 1872. gadam, kas nozīmē, ka ciemats tolaik jau sāka veidoties. Silenes dabas parkā atrodas Ilgu muižas medību pils, kas celta 19. gadsimta 90. gados. Pašreiz Ilgas muižas pili izmanto Daugavpils Universitāte kā mācību bāzi. Ievērojams arhitektūras piemineklis ir arī Šenheidā muižas kungu māja, kas celta ap 1870. gadu barona Eigena fon Engelharta laikā. Latvijas brīvvalsts laikā Skrudalienas pagastu apmeklēja tādas personas kā Kārlis Ulmanis un Zigfrīds Meierovics. Silenes ciems 20. gadsimta sākumā izskatījās, kā neliels ciematiņš, kura nacionālajā sastāvā lielu īpatsvaru ieņēma ebreju tautas pārstāvji (*Skrudalienas pagasta vispārīgā...*, 2009). Vēsturiski Skrudaliena (Skrudalīna) kā ciems pastāv kopš 1790. gada. 20. gadsimta sākumā pagasta teritorija bija iekļauta Ilūkstes apriņķī. Šī pakļautība saglabājas līdz 1956. gadam, kad Daugavpils rajonam tika pievienotas likvidētā Ilūkstes rajona Silenes un Skrudalienas ciemi (*Daugavpils rajona Skrudalienas...*, 2001).

Pagastā ir vairāki gleznaini ezeri un daudz upju, te atrodas dabas parks „Silene” (NATURA 2000), dabas liegumi „Glušonkas purvs” un „Ilgas”, un aizsargājamais ainavu apvidus „Augšdaugava” (NATURA 2000).

Iedzīvotāju nacionālais sastāva ziņā teritoriju apdzīvo lielākoties slāvu tautību iedzīvotāji, latviešu tautības iedzīvotāji sastāda vien 1/10 no kopskaita (*Skrudalienas pagasta iedzīvotāju...*, 2009). Pagastā attīstīta tradicionālā lauksaimniecība – gaļas lopkopība un graudkopība. Darbojas arī maizes ceptuve, sēņu pārstrādes cehs, graudu kalte, kokzāģētava. Teritorijā ievērojami attīstīta tūrisma un atpūtas uzņēmējdarbība, pie ezeriem pieguļošajā apkārtnē izveidotas vairākas atpūtas un rekreācijas vietas, viesu mājas un bāzes. Pagasta teritorija ir piemērota tūrisma nozares attīstībai – aktīvā tūrisma, dabas izziņas, rekreācijas, reliģiskā un ekotūrisma.

Sventes pagasts. Pagasts atrodas Latvijas dienvidaustrumos, pašas Augšzemes augstienes vidienē.

Sventes pagasts dibināts 1864. gadā. Pagastvalde atradās bijušajā muižas krogā. Sākoties I pasaules karam, pagastvaldi pārcēla uz Grīvu un Daugavpili. No 1915. līdz 1918. gadam pagastu okupēja vācu karaspēks, teritoriju šķērsoja frontes līnija. Pēc kara līdz 1919. gada vidum pagastā valdīja lielnieki, pēc gada tika ievēlēta pirmā pagasta padome. 1945. gadā Sventes pagastā izveidoja Grendzenes, Sventes un Vecsventes ciemus, bet pagastu pēc 4 gadu darbības likvidēja. 1954. gadā Sventes ciemam pievienoja Vecsventes ciemu, 1959. gadā – Raudas ciema padomes saimniecības „Daugava” teritoriju. 1990. gadā atjaunoja Sventes pagastu. Administratīvu teritoriālo pārkārtojumu laikā daļa bijušās Sventes pagasta teritorijas pievienota Šēderes pagastam, savukārt Sventes pagastā iekļauta daļa no bijušā Pilskalnes pagasta (*Sventes...*, 2008). Pagasta teritorija ir bagāta ar kultūras mantojumu, daudz arheoloģisko pieminekļu (pilskalni, senkapi). Svente ir bagāta ar ūdeņiem, šeit atrodas vairāk nekā 10 ezeri, 10,5 km garumā pagasts robežojas ar Daugavas upi. Pagasta teritorijā ir diezgan bagāti dabas resursu krājumi. Ir izpētītas vairāku miljonu kubikmetru bagātas smilts, grants, māla un kūdras iegulas, kā arī sastopams sapropelis un minerālais ūdens.

Galvenie virzieni, kuros darbojas pagasta uzņēmēji ir tradicionālā lauksaimniecība (piena gaļas lopkopība, graudkopība, dārzeņu audzēšana), kokapstrāde un tirdzniecība. Sventē veiksmīgi attīstīta tūrisma un atpūtas nozare, teritorijā izvietotas vairākas, viesu un brīvdienu mājas, atpūtas nami, atpūtas bāzes, kempings, slaloma trase, viesnīca.

Tabores pagasts. Pagasta teritorija izvietojas Augšzemes augstienes ziemeļaustrumu daļā un raksturojas ar paugurainu reljefu.

Pagasts tika izveidots 1950. gadā. Līdz šim laikam tas bija Skrudalienas pagasts, kurš nodibināts 1889. gadā, apvienojot 7 pagastus – Bruņas, Taboras, Jaunsalienas, Elnes, Lasenbergas un Māres (*Tabores...*, 2006). Teritorija ir diezgan nabadzīga ar ūdenstilpēm – dabiskas cilmes ezeru nav, ir tikai pāris upes. Pagasta teritorijā atrodas vairāku veidu derīgie izrakteņi - smilts, smilts-grants un kūdra. Ievērojamākie pagasta dabas teritorijas ir aizsargājamais ainavu apvidus „Augšdaugava” (NATURA 2000 teritorija) un daļa dabas parka „Daugavas loki”.

Puse no Tabores pagasta iedzīvotājiem ir krievu tautības, latvieši vien sastāda 15% no iedzīvotāju skaita (*Tabores...*, 2009). Lielākās darbojošās zemnieku saimniecības nodarbojas ar daudznozaru lauksaimniecību (piena, gaļas lopkopība, graudkopība, dārzeņu audzēšana, augļu, ogu audzēšana), sabiedrisko ēdināšanu. Analizējot dabas apstākļus pagasta teritorijā var teikt, ka tie ir labvēlīgi lauksaimniecības attīstībai. Darbojas kokapstrādes uzņēmums, tiek sniegti lauksaimniecības tehnikas pakalpojumi, lauksaimniecības darbu pakalpojumi un serviss. Tūrisms kā nozare pagastā praktiski nav attīstīts.

Vaboles pagasts. Pagasta atrodas ziemeļrietumos no Daugavpils.

Vaboles muiža atradās Daugavpils apriņķī, Līksnas pagastā. Līksnas centrs sācis veidoties 18. gadsimtā, kad Grāfi Plāteri Zībergi likuši pamatus savai muižai. Vienlaikus tikusi uzcelta arī Līksnas baznīca. Gadu gaitā Līksnas apkārtnē sāka veidoties apdzīvotas vietas kā Vabole, Ķirupe. Pagastā dzimuši pirmās latviešu tautas atmodas darbinieki brāļi Skrindas (*Vaboles...*, 2005).

Pagasta teritorijā atrodas 9 ezeri, vairākas upes, purvi un krāšņs parks. No derīgajiem izrakteņiem pagasta teritorijā ir kūdras, smilts, smilts-grants un sapropeļa atradnes. Iedzīvotāju nacionālais sastāvs uzrāda, ka pagasts, salīdzinājumā ar citām Daugavpils novada teritorijām, ir diezgan latvisks, te dzīvo apmēram 85% latviešu tautības iedzīvotāju (*Vaboles...*, 2009).

Lai arī pagasta teritorijā ir samērā daudz mežu platību, darbojas tikai viens kokapstrādes uzņēmums. Lielākoties iedzīvotāji tiek nodarbināti savās piemājas un zemnieku saimniecībās, galvenokārt tradicionālo kultūru lauksaimniecības jomās – piena un gaļas lopkopība un graudkopība. Pagasta teritorijā atrodas viena viesu māja, tūrisma nozare praktiski nav attīstīta.

Vecsalienas pagasts. Vecsalienas pagasts atrodas dienvidaustrumos no Daugavpils.

Pagasta teritorijā atrodas baronu fon Hānu 1870. gadā celtā Vecsalienas (Červonkas) pils ar muižas apbūvi un parku (*Vecsalienas pagasta teritorijas...*, 2009). Červonkas (Vecsalienas) muižas pils celta neogotikas stilā un izvietota 19. gadsimtā veidota parka ieskāpumā. Blakus pilij un muižas apbūvei izpleties 3 hektāru liels brīvā plānojuma parks ar vismaz 14 veidiem eksotisko koku sugu. 1920. gada zemes reformas rezultātā lielie īpašumi baroniem Kohiem atsavināti (*Červonkas...*, 2009). Salienas pagasta teritorijā 1944. gadā bija 4 ciema padomes – Salienas, Jaunbornes, Lazdukalna, Červonkas (no 1945.gada Vecsalienas pagasts). 1950. gadā tika veikts jauns administratīvi teritoriālais dalījums, kura rezultātā Salienas pagasta Izpildu komiteja pārtrauca savu darbību un Vecsalienas pagasta padome kļuva par patstāvīgu struktūru (*Vecsalienas pagasta vēsture*, 2009).

Pagasta teritorijā atrodas viens ezers un vairākas upes. Derīgo izrakteņu atradnes ir māls, smilts, smilts-grants un kūdra. Daļa no pagasta teritorijas iekļaujas dabas parkā „Daugavas loki”.

Vecsalienā puse no iedzīvotājiem ir krievu tautības *Vecsalienas pagasta skaitļi...*, 2009, latviešu tautības tikai ~15%, ir daudz poļu un baltkrievu tautības iedzīvotāju ().

Uzņēmējdarbība pagastā ir attīstīta ļoti vāji. Pagasta teritorijā praktiski nav uzņēmumu, kas sniegtu iedzīvotājiem sadzīves pakalpojumus. Transporta infrastruktūras pakalpojumu sniegšanai pagastā ir izdevīgs ģeogrāfiskais izvietojums – netālu no lielās pilsētas, blakus valsts maģistrālei un valsts robežas šķērsošanas punktam. Uz doto brīdi autotransporta apkalpošanu pagasta teritorijā nodrošina divi uzņēmumi - viens nodrošina tirdzniecību ar naftas produktiem un otrs izmanto pagasta teritoriju naftas produktu transportēšanai uz Ventspils ostu (*Daugavpils rajona Vecsalienas...*, 2001). Uz doto brīdi pagastā galvenais iedzīvotāju nodarbinātības veids ir dabiskā lauksaimniecība piemājas saimniecībās, lauksaimniecības produkcijas ražošanā pagastā, tāpat kā visā Latvijā, dominē sīkražošana. Pagastā ir diezgan lielas zemnieku saimniecības, kuras nodarbojas ar tradicionālo lauksaimniecību (graudkopību un lopkopību), tomēr to ražīgums ir ļoti neliels. Pastāv piemājas saimniecības, kuras nodarbojas ar zivsaimniecību, izmantojot piemājas saimniecību dīķus. Darbojas gaļas pārstrādes cehs.

Višķu pagasts. Višķu pagasts atrodas Latvijas dienvidaustrumu daļā, Daugavpils rajona ziemeļaustrumos.

1945. gadā pagastā izveidoja Ambeļu, Augstkalnes, Dubnas, Grietānu, Maļinovas, Medupes, Podgurjes, Silavišķu un Višķu ciema padomes, bet pagastu 1949. gadā likvidēja. 1954. gadā Višķu ciemam pievienoja Ambeļu ciemu. 1959. gadā Višķu ciema P. Stučkas p/s teritoriju pievienoja Augstkalnes ciemam. 1977. gadā Višķu ciemam pievienoja Silavišķu ciemu. 1990. gadā ciemu pārdēvēja par pagastu (*Višķu pagasta vēsture*, 2009).

Teritorijā ir vairākas upes un ezeri, purvi. Derīgie izrakteņi ir smilts atradnes un nelielas grants iegulas, ir kūdras un sapropēja atradnes. Iedzīvotāji galvenokārt nodarbojas ar tradicionālo lauksaimniecību – piena un gaļas lopkopību, graudkopību, dārzu audzēšanu. Darbojas vairāki kokapstrādes, tirdzniecības, sabiedriskās ēdināšanas uzņēmumi, vairākas tūristu mītnes, motelis, atpūtas un rekreācijas uzņēmumi.

Novada tautsaimniecības raksturojums. Vēsturiskos laika posmos Daugavpils novadu izveidojušo pašvaldību teritorija vairākus gadus eksistē vienas administratīvajās teritorijas robežās. Vēsturiski mainīta un pārveidota novada teritorija, ir izveidojusies par vienotu teritoriju ar vēsturisko un kultūras mantojumu, tradīcijām, sabalansētu infrastruktūru, kopīgām problēmām un ilggadīgu veiksmīgās sadarbības pieredzi. Piemēram, ilggadīga pierobežas zona loma noteica kopējo teritorijas ekonomiskās un sociālās attīstības specifiku, teritoriju nosacīti var raksturot kā valsts perifēriju, novada teritorijā jūtamas ekonomiskās un sociālās, tajā skaitā radnieciskās, pārrobežu saiknes ar Lietuvu un Baltkrieviju. Teritorijā novērojama multinacionālas sabiedrības ar īpatnējo kaimiņkultūru mijiedarbība, kā arī par ko liecina bagāts un savdabīgs kultūrmantojums. Apvienotajā teritorijā ir liels nepilsoņu īpatsvars, it īpaši krievvalodīgo iedzīvotāju skaits. Novada sociālo vidi ievērojami ietekmēja Padomju Savienības ekonomiskā, sociālā un militārā politika attiecībā uz Daugavpils lielpilsētu un līdz ar to uz Daugavpils novadu izveidojušo pašvaldībām (*Pašvaldību apvienošanās...*, 2007).

Daugavpils novada teritorija ir ģeogrāfiski vienota, atsevišķas tās daļas nešķēļ citas administratīvās teritorijas, tomēr ir dabiskais šķērslis - Daugavas upe, kas sadala novadu divās daļās. Kopvērtējumā Daugavpils novads ir vērtējams kā kompakta un vienmērīgi apdzīvota teritorija.

Daugavpils novadu izveidojušo pašvaldību teritorija salīdzinājumā ar citiem novadiem un rajoniem, neizceļas ar lielu uzņēmumu skaitu. Daugavpils novads ieņem priekšpēdējo vietu starp citiem Latvijas rajoniem pēc reģistrēto uzņēmumu skaita. Šī tendence ir vērojama praktiski visā Latgales reģionā (*Pašvaldību apvienošanās...*, 2007). Dažādos no pilsētas attālos pagastos nav attīstīta neviena tautsaimniecības nozare, izņemot vietējas pašvaldības pārvaldes un piemājas saimniecības. Daugavpils novadu izveidojušajās pašvaldībās visvairāk ir lauksaimniecībā nodarbināto skaits, bet vismazāk valstī reģistrēto ražošanas uzņēmumu. Uzņēmumu, kas darbojas pakalpojumu sniegšanas jomā, skaits un lielums ir atkarīgs no to atrašanās vietas, piemēram, visvairāk pakalpojumu sniedzēju ir Naujenes pagastā, pārējos pagastos šo uzņēmumu skaits ir robežās no 1 līdz 10. Līdzīgi kā citos Latgales lauku rajonos, lauksaimniecībai ir raksturīga lauksaimnieciskās zemes fragmentācija, ražošana savam patēriņam (apmēram 90% no lauku saimniecībām pārstāv izdzīvošanas ekonomiku), pirmspensijas vecuma iedzīvotāji ir pārsvarā starp lauksaimniecībā strādājošajiem (apmēram 49% no lauksaimniecībā strādājošajiem ir vecumā virs 50 gadiem). Galvenā nodarbošanās rajonā ir graudkopība un liellopu audzēšana (*Pašvaldību apvienošanās...*, 2007).

Apvienotās pašvaldības ir ar ļoti atšķirīgu sociāli ekonomisko vidi, infrastruktūras sakārtotību un citām atšķirībām, kas būtiski ietekmēs novada budžeta sadales principus, lai nodrošinātu visas teritorijas vienlīdzīgu un vienmērīgu attīstību. Jāatzīmē, ka novadam ir liela administratīva teritorija, grūti pārskatāma un pārvaldāma, kas nākotnē neizslēdz nomaļu veidošanos.

Kopvērtējumā Daugavpils novads nodrošina iedzīvotājiem visus pamata pakalpojumus, kā arī, iekļaujās Latgales reģiona inženiertehnoloģiju klasterī, biznesa inkubatoru tīklā, mākslas un kultūras sektora attīstībā, kultūrvēstures, kultūras izziņas, dabas un aktīvā tūrisma produktu klāstā. Novads aktīvi izmanto lielo pilsētu (īpaši Daugavpils) sniegtos pakalpojumus izglītības (augstākās, profesionālās, mūžizglītības), zinātniskās pētniecības, medicīnas, sporta un kultūras jomās.

Daugavpils pilsēta

Daugavpils ir otrā lielākā un nacionālas nozīmes Latvijas pilsēta, Latgales plānošanas reģiona lielākā pilsēta. Daugavpils pilsēta atrodas pie Latvijas austrumu robežas un ir nozīmīgs sociāli ekonomiskās attīstības centrs Baltijā.

Daugavpils pirmsākumi saistīti ar tirdzniecības ceļu, kas feodālisma laikā bija viena no lielākajām satiksmes maģistrālēm Austrumeiropā. Daugavpils pilsēta 2010. gadā svinēja 735 gadu jubileju. Vēstures gaitā pilsēta vairākkārt mainījusi savu atrašanās vietu un tikusi saukta dažādi: Dinaburga (1275- 1656), Borisogļebska (1656-1667), atkal Dinaburga (1667-1893), Dvinska (1893 – 1920), kopš 1920. gada – Daugavpils. Kari un liela mēroga pārbūves ir gandrīz pilnībā iznīcinājušas pirmo pilsētas apbūvi un plānojumu. Daugavpils kā pilsētībūvniecības pieminekļa galvenā vērtība ir tā, ka pilsēta pilnīgi no jauna tika radīta 19. gs. Daugavpils (Dinaburgas) cietoksnis ir ievērojama fortifikācijas būve, vienīgā šāda veida un mēroga Baltijas valstīs (*Daugavpils...*, 2009). Cietoksnis ir stilistiski viengabalains klasicisma stila ansamblis, kura plānojuma pamatā ir nocietināta pilsēta ar regulāros kvartālos sadalītu teritoriju.

Daugavpils ir lielākā pilsēta četru valstu pierobežā (Krievija, Baltkrievija, Lietuva) un ES Austrumu pierobežā. Pilsēta atrodas nozīmīgu transporta tīklu krustpunktā. Izdevīgais ģeogrāfiskais stāvoklis ļāvis pilsētai attīstīties par nozīmīgu pakalpojumu centru reģionā ar ietekmes zonu gan Latvijā, gan Lietuvā un Baltkrievijā. Pilsēta izvietota Austrumlatvijas zemienes Dienvidaustrumu malā. Pilsētas lielākā daļa atrodas senās Daugavas gultnē, kas pilsētas teritorijā ir šaura. Pilsēta izvietojusies Daugavas abos krastos. Upes garums pilsētas teritorijā – 16 km. Pilsētas kopējā platība 7248 ha (*Daugavpils pilsētas...*, 2008).

Vēsturiski Daugavpils ekonomikas pamatu veidoja mazā ražošana un tirdzniecība (it īpaši strauji tā sāka attīstīties pēc tam, kad Daugavpils 19 gs. beigās – 20 gs. sākumā kļuva par svarīgu dzelzceļa mezglu). Padomju laikos pilsētas ekonomikas pamatā bija lielā rūpniecība, un dominējošais darbības veids pilsētā bija strādnieku darbs lielās rūpnīcās (ap 40% darbaspējīgo pilsētas iedzīvotāju) (*Daugavpils pilsētas...*, 2008).

Multietniskā Daugavpils sabiedrība ir veidojusies dažādos vēsturiskos apstākļos. Pirms II pasaules kara daudzviet Latgalē blakus sadzīvoja daudzu nāciju cilvēki, funkcionēja latviska, slāviska, ebrejiska kultūra, sadzīvošanas pieredze nebija no augšas uzspiesta un sakņojās pašu dzīvē, veicinot lielāku atvērtību un iecietību pret citādo (*Daugavpils pilsētas...*, 2008). Latgales iedzīvotāji pieņēma citas kultūras, taču nepārtautojās, palika latvieši, latgaliēši. Pēc Otrā pasaules kara un padomju varas forsētais rūpniecības izvērsums, kas prasīja darbaspēka iepludināšanu no Krievijas u.c. padomju republikām, mainīja nacionālo attiecību struktūru Latvijā un visvairāk tieši Daugavpilī. Šajos gados pilsētā samazinājās latviešu tautības iedzīvotāju skaits, dominēja krievu valoda, latviešu valoda tika izspiesta no apkalpojošās sfēras, sabiedriskās dzīves, palikdama tikai par ģimenes un, zināmā mērā, kultūras valodu, ilgus gadus pilsētā bija tikai viena latviešu vidusskola. Uzreiz pēc LR atjaunošanas nacionālais un valodas jautājums Daugavpilī bija būtiski akcentējams. Savu pozitīvo ieguldījumu sabiedrības integrācijā deva arī nacionālo kultūras biedrību veidošanās. Pēdējo piecpadsmit gadu laikā daugavpiliešiem raksturīgas divas tendences — gan instinktīva norobežošanās no centra un aizvainotības sajūta (mūs nesaprot, mūs atstumj), gan arī vēlēšanās iekļauties un būt piederīgiem Latvijas valstij, tā joprojām ir rosīga un viesmīlīga pilsēta ar savu sabiedriskās un kultūras dzīves auru, ar savu slāviski latvisko akcentu.

Daugavpils pilsētā atrodas vietējā augstskola – Daugavpils Universitāte un vairākas augstskolu filiāles - Baltijas Starptautiskā akadēmija, Ekonomikas un Kultūras Augstskola, Grāmatvedības un Finanšu Koledža, Informācijas Sistēmu menedžmenta Augstskola, Latvijas Universitāte, Psiholoģijas Augstskola, Rīgas Aeronavigācijas Institūts, Rīgas Starptautiskā Ekonomikas un Biznesa Administrācijas Augstskola, Rīgas Tehniskā universitāte, SIA „Sociālā darba un Sociālās pedagoģijas Augstskola” „Attīstība”, Sociālo tehnoloģiju Augstskola, Transporta un Sakaru Institūts, Valsts Policijas Koledža u.t.t.. Pilsētā ir pieejamas vairākas profesionālās izglītības iestādes.

Tautsaimniecības raksturojums. Daugavpils vēsture nosaka arī pilsētas tagadni. Joprojām pilsētas attīstības nozīmīgākais faktors ir ģeogrāfiskais stāvoklis. Daugavpils ir liels dzelzceļa mezgls, kas veicina arī rūpniecības attīstību. Daugavpilī darbojas vairāki lieli metālapstrādes uzņēmumi, attīstīta ir pārtikas un vieglā rūpniecība. Aktīvi darbojas vidējā un mazā biznesa sektors. Pateicoties Daugavpils Universitātei, 1988. g. atjaunotajam teātrim, kā arī dažādu kultūrnacionālu biedrību darbībai, Daugavpils ir kļuvusi par nozīmīgu Latgales kultūras, izglītības centru (*Daugavpils...*, 2009). Industriālais sadalījums Daugavpils pilsētā pēc 2007. gada datiem sastāda – 36% metālapstrāde, 5% vieglā rūpniecība, 13% siltumenerģija un ūdens apgāde, 8% būvniecības industrija, 5% ķīmiskā rūpniecība, 23% pārtikas rūpniecība un 10% pārējie. 15 lielākie uzņēmumi ar vislielāko apgrozījumu Daugavpilī ir: AS „Daugavpils lokomotīvu remonta rūpnīca”; AS „Daugavpils siltumtīkli”; valsts AS LDZ LrCentrs

„Lokomotīvu serviss”; AS „Ditton pievadķēžu rūpnīca”; SIA „Axon Cable”; valsts AS LDZ VR „Centrs vagonu serviss”; SIA „Rhodia industrial Yarn”; SIA „Glaskek Latgale”; SIA „Zieglera mašīnbūve”; AS „Maiznīca Dinella”; AS „Latgales piens”; SIA „Belmast”; SIA „Gaļas kombināts-R”; SIA „Daugavpils dzelzsbetons”; SIA „MBD” (*Daugavpils pilsētas...*, 2008). Daugavpils stacija ir svarīgākais kravu operāciju centrs Latvijas Austrumu reģiona daļā, pārstrādājot 2006. gadā aptuveni 1/3 no kopējā reģiona kravu skaita. Pēdējo gadu laikā kravu apjoms samazinās, jo samazinās gan iekšzemes, gan eksporta kravu iekraušana. Gandrīz pusi no visām pārstrādājamajām kravām veido importētās preces, nafta un naftas produkti (~150 000 tonnu). Cits svarīgs importējamo preču veids ir grants un šķembas.

Daugavpilī, tāpat kā visā Latvijā kopumā, pakalpojumi veido vairāk nekā pusi no saražotā kopprodukta. Padomju laikos Daugavpils pilsēta bija pārindustrializēta, tās pamatā bija augsti attīstīta rūpniecība, daži uzņēmumi bija vienīgie ražotāji padomju ekonomiskajā sistēmā, kas bija cieši saistīti ar ražošanas ķēdes partneriem citās padomju republikās. Līdz ar neatkarības atgūšanu padomju saiknes tika pārtrauktas, ražošana sabruka, bet atsevišķās pakalpojumu nozarēs (tirdzniecībā, finanšu starpniecībā u.c.) ir notikusi strauja attīstība. To noteica augošā ekonomiskā atvērtība, tirdzniecības un kapitāla kustības liberalizācija, straujā banku attīstība. Pilsētā sniegtos pakalpojumus var sadalīt: publiskajos pakalpojumos – tos sniedz pašvaldība, pašvaldības uzņēmumi un valsts iestādes; pārējos pakalpojumos – pilsētas saimniecības subjektu sniegtie pakalpojumi. Publiskos pakalpojumus sniedz: valsts pārvaldes iestādes; sabiedriskās kārtības un drošības iestādes; izglītības un zinātnes iestādes; veselības aprūpes iestādes; sociālās drošības iestādes; vides aizsardzības pārvaldes iestādes; komunālo pakalpojumu uzņēmumi; sporta, kultūras un reliģijas organizācijas; pašvaldības transporta uzņēmumi; pašvaldības sakaru uzņēmumi; pārējie pašvaldības pakalpojumi. Pārējie pakalpojumi iekļauj šādus komercpakalpojumus: vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība; automobiļu, motociklu, individuālās lietošanas priekšmetu, sadzīves aparatūras un iekārtu remonts; viesnīcu un restorānu pakalpojumi; transporta, glabāšanas un sakaru komercpakalpojumi; finanšu starpniecība; operācijas ar nekustamo īpašumu, noma, datorpakalpojumi; citi komercpakalpojumi.

Daugavpils sākusī aktīvi darboties tūrisma sektorā tikai pēdējos gados, kad strauji sāka attīstīties nozīmīgi projekti, piemēram, „Marks Rotko un Daugavpils” un „Daugavpils cietokšņa attīstība”, un savu darbību aktivizēja Daugavpils novada Tūrisma informācijas centrs. Lielu un starptautiski atpazīstamu pasākumu (festivālu, koncertu, sporta pasākumu un starptautisku konferenču) norise pilsētā veicina apmeklētāju skaita pieaugumu.

Daugavpils pilsēta nodrošina iedzīvotājiem visus pamata pakalpojumus, iekļaujas Latgales reģiona inženiertehnoloģiju klasterī, biznesa inkubatoru tīklā, mākslas un kultūras sektora attīstībā, kultūrvēstures, kultūras izziņas, pilsētu atpūtas un aktīvā tūrisma produktu klāstā.

Ekonomiskie rādītāji Dienvidlatgalē

Iekšzemes kopprodukta rādītājs Dienvidlatgales rajonos, tūkst. Ls

Gads/ Rajons	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Bāzes pieauguma temps
Daugavpils	33192	38469	50194	38223	36239	42995	42991	35765	35776	35150	44287	22535	-10657
Krāslavas	18099	20653	25366	26686	25847	26853	29327	31178	33584	39143	40340	37113	19014
Preiļu	20101	23098	28964	27587	28298	32816	37812	42849	46942	57133	73207	90011	69910
Kopā	71392	82220	104524	92496	90384	102664	110130	109792	116302	131426	157834	149659	78267

Avots: Autores izveidots pēc 1995.-2006. gadu LR Centrālās Statistikas pārvaldes datiem.

Iekšzemes kopprodukta rādītājs Dienvidlatgales rajonos uz 1 iedzīvotāju, Ls

Gads/Rajons	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Bāzes pieauguma temps
Daugavpils	748	873	1149	883	844	1008	1015	853	867	861	1098	566	-182
Krāslavas	464	536	667	711	696	731	806	865	945	1122	1177	1103	639
Preiļu	456	531	674	649	673	787	916	1049	1162	1437	1868	2331	1875
Kopā	1668	1940	2490	2243	2213	2526	2737	2767	2974	3420	4143	4000	2332

Avots: Autores izveidots pēc 1995.-2006. gadu LR Centrālās Statistikas pārvaldes datiem.

Patstāvīgo iedzīvotāju skaits Dienvidlatgales rajonos gada sākumā

Gads/Rajons	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Daugavpils	46348	46100	45928	45564	44665	44415	44300	43869	43504	43085	42774
Krāslavas	41336	41104	40924	40290	39890	39270	38705	38319	37738	37288	36948
Preiļu	45998	45878	45725	45299	44738	44300	43792	43136	42748	42290	41845
Kopā	133682	133082	132577	131153	129293	127985	126797	125324	123990	122663	121567

Gads/Rajons	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Izmaiņas (2009-1990)	Bāzes pieauguma temps, %
Daugavpils	42508	42193	41647	41088	40588	40069	39496	38574	37883	-8465	-18,26
Krāslavas	36555	36203	35875	35197	34573	33967	33313	32699	32100	-9236	-22,34
Preiļu	41517	41041	40684	40077	39465	38900	38317	37743	37212	-8786	-19,10
Kopā	120580	119437	118206	116362	114626	112936	111126	109016	107195	-26487	-19,81

Avots: Autores izveidots pēc 2001.-2009. gadu LR Centrālās Statistikas pārvaldes datiem.

Dienvidlatgales rajonu apdzīvotības blīvums gada sākumā (iedzīvotāji uz 1 km²)

Gads/Rajons	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Bāzes pieauguma temps
Daugavpils	17.6	16.9	16.8	16.7	16.5	16.3	16.1	15.9	15.6	15.3	15	-2.6
Krāslavas	17.2	16.2	16	15.8	15.7	15.4	15.1	14.8	14.6	14.3	14	-3.2
Preiļu	21.7	20.5	20.3	20.1	19.9	19.6	19.3	19	18.8	18.5	18.3	-3.4
Kopā	18.83	17.87	17.70	17.53	17.37	17.10	16.83	16.57	16.33	16.03	15.77	-3.07

Avots: Autores izveidots pēc 1995., 2000.-2009. gadu LR Centrālās Statistikas pārvaldes datiem.

Ilgtermiņa migrācijas saldo Latvijas reģionos 1990. un 2008. gados.

Gads/Reģions	1990	2008
Vidzemes	-1 123	-1 112
Kurzemes	-1 196	-1 106
Zemgales	-1 051	-756
Latgales	219	-2 167

Avots: Autores izveidots pēc 1990., 2008.. gadu LR Centrālās Statistikas pārvaldes datiem.

Ilgtermiņa migrācijas saldo Dienvidlatgales rajonos

Gads/ Rajons	1990	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Daugavpils	-84	334	-52	45	-1	60	90	140	-149	-178	-141	-50	-93	-446	-310
Krāslavas	-59	-88	-20	-124	-74	42	-9	10	139	-272	-215	-211	-176	-220	-249
Preiļu	-118	-221	-339	-80	-63	-118	-32	-131	-27	-254	-223	-175	-219	-250	-248
Kopā	-261	25	-411	-159	-138	-16	49	19	-37	-704	-579	-436	-488	-916	-807

Avots: Autores veidots pēc 1990., 1995.-2008. gadu LR Centrālās Statistikas pārvaldes datiem.

Reģistrētā bezdarba līmenis uz gada sākumu, %

Gads/Rajons	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Bāzes pieauguma temps
Daugavpils	23	22	19	14	9.5	9.5	-13.5
Krāslavas	19.6	21	20.9	18.4	10.2	12.7	-6.9
Preiļu	21.3	19.4	18.2	16.3	11	14.5	-6.8

Avots: Autores izveidots pēc 2004.-2009. gadu Nodarbinātības Valsts aģentūras datiem

Patstāvīgo iedzīvotāju nacionālais sastāvs Daugavpils, Krāslavas un Preiļu rajonos gada sākumā, %

Gads/ Tautība	1989	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Bāzes pieauguma temps
Latvieši	47.6	51.8	51.9	51.9	51.9	52.0	52.1	52.2	52.3	52.3	52.5	4.9
Krievi	32.9	30.1	30.1	30.1	30.2	30.2	30.1	30.0	30.0	29.9	29.8	-3.1
Baltkrievi	9.3	8.4	8.3	8.2	8.1	7.9	7.8	7.7	7.6	7.5	7.4	-1.9
Ukraiņi	1.6	1.1	1.1	1.1	1.2	1.2	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	-0.4
Poļi	6.5	6.8	6.8	6.8	6.8	6.9	6.9	6.9	6.8	6.8	6.8	0.3
Lietuvieši	0.8	0.7	0.7	0.7	0.7	0.7	0.7	0.7	0.7	0.7	0.7	-0.1
Citas tautības	1.3	1.1	1.1	1.1	1.1	1.2	1.2	1.3	1.4	1.5	1.6	0.3

Avots: Autores izveidots pēc 1989.,2000.-2009. gadu LR Centrālās Statistikas pārvaldes datiem.

Patstāvīgo iedzīvotāju nacionālais sastāvs Daugavpils, Krāslavas un Preiļu rajonos gada sākumā, skaits

Gads/ Tautība	1989	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Bāzes pieauguma temps
Latvieši	64017	62793	62552	61992	61365	60509	59701	58951	58097	57035	56319	-7 698
Krievi	44289	36486	36244	35977	35716	35099	34518	33915	33323	32632	31961	-12 328
Baltkrievi	12 570	10 177	10 000	9 803	9 529	9 237	8 989	8 747	8 495	8 221	7 971	-4 599
Ukraiņi	2 096	1 386	1 363	1 362	1 367	1 345	1 309	1 281	1 262	1 242	1 215	-881
Poļi	8 681	8 300	8 250	8 141	8 064	7 981	7 902	7 750	7 583	7 442	7 266	-1 415
Lietuvieši	1 131	891	895	869	850	840	829	791	764	760	743	-388
Citas tautības	1 737	1 296	1 276	1 293	1 315	1 351	1 378	1 501	1 602	1 684	1 720	-17
Kopā	134521	121329	120580	119437	118206	116362	114626	112936	111126	109016	107195	-27 326

Avots: Autores izveidots pēc 1989.,2000.-2009. gadu LR Centrālās Statistikas pārvaldes datiem.

Derīgo izrakteņu atradnes Dienvidlatgales teritorijā 2008.gadā

Nr.	Derīgais izraktenis	Atradne (atradnes iecirknis), Administratīvā piederība	Derīgā izrakteņa izmantošana	Izpētītie krājumi 2009.g. 1. janv.(tūkst. m³)
1.	Dolomīts	SĪĻUKALNS II <i>Preiļu rajons</i> Siļukalna pagasts	Šķembām	236.93
2.	Smilts- grants	ELERNE (III iecirknis) <i>Daugavpils rajons</i> Tabores pagasts	Būvniecībai, Ceļu būvei un remontam	1 072.45
3.		ELERNE (II iecirknis) <i>Daugavpils rajons</i> Tabores pagasts	Būvniecībai, Betona ražošanai Ceļu būvei un remontam	2 840.57
4.		OLIŠI <i>Daugavpils rajons</i> Svences pagasts	Būvniecībai, Ceļu būvei un remontam	223.83
5.	Smilts	DVIETES MEŽN. 101. /107.kv. <i>Daugavpils rajons</i> Dvietes pagasts	Dvietes pagasta padome Būvniecībai, Ceļu būvei	57.22
6.		KAPAS <i>Daugavpils rajons</i> Līksnas pagasts	Būvniecībai	1 097.00
7.		KAPAS II <i>Daugavpils rajons</i> Līksnas pagasts	Būvniecībai, Ceļu un tiltu būvei	0.00
8.		ŠEDERE <i>Daugavpils rajons</i> Ilūkstes novads	Būvniecībai, Ceļu remontam	116.04
9.		BALTIKA <i>Krāslavas rajons</i> Kalniešu pagasts	Būvniecībai, Ceļu būvei un remontam	84.99
10.		LIELMEŽI <i>Krāslavas rajons</i> Konstantinovas pagasts	Būvniecībai, Ceļu būvei un remontam	435.81
11.		ŠKAUNE – 2 <i>Krāslavas rajons</i> Šķaunes pagasts	Būvniecībai, Ceļu būvei	175.09
12.		Smilts- grants un smilts	ELERNE (I iecirknis) <i>Daugavpils rajons</i> Tabores pagasts	Būvniecībai, Betona ražošanai Ceļu būvei
13.	PANTALIŠKI <i>Daugavpils rajons</i> Biķernieku pagasts		Būvniecībai	Smilts-grants: 462.63 Smilts: 146.48
14.	SVENTES MEŽNIECIBA <i>Daugavpils rajons</i> Svences pagasts		Būvniecībai, Ceļu būvei un remontam	Smilts-grants: 0.00 Smilts: 0.00
15.	BERJOZOVKA <i>Krāslavas rajons</i> Izvaltas pagasts		Būvniecībai, Ceļu būvei un remontam	Smilts-grants: 1 990.58 Smilts: 1 174.44
16.	CIPARI <i>Krāslavas rajons</i> Ūdrīšu pagasts		Būvniecībai, Ceļu būvei	Smilts-grants: 0.00 Smilts: 0.00
17.	KADIKI <i>Krāslavas rajons</i> Izvaltas pagasts		Būvniecībai, Ceļu būvei un remontam	Smilts-grants: 221.85 Smilts: 24.38
18.	KADIKIŠI <i>Krāslavas rajons</i> Izvaltas pagasts		Būvniecībai, Ceļu būvei un remontam	Smilts-grants: 148.06 Smilts: 18.54
19.	MIHALINI II <i>Krāslavas rajons</i> Andzeļu pagasts		Būvniecībai, Ceļu remontam	Smilts-grants: 48.75 Smilts: 100.07
20.	OŠUKALNI – CEKULES <i>Krāslavas rajons</i> Ūdrīšu pagasts		Būvniecībai, Ceļu būvei	Smilts-grants: 71.50 Smilts: 18.10
21.	PARAHOVNA <i>Krāslavas rajons</i> Robežnieku pagasts		Būvniecībai, Ceļu remontam	Smilts-grants: 20.08 Smilts: 200.27
22.	RAKUTI <i>Krāslavas rajons</i> Ūdrīšu pagasts		Būvniecībai, Ceļu remontam	Smilts-grants: 468.10 Smilts: 2 050.79

Derīgo izrakteņu atradnes Dienvidlatgales teritorijā 2008.gadā (tabulas turpinājums)

Nr.	Derīgais izraktenis	Atradne (atradnes iecirknis), Administratīvā piederība	Derīgā izrakteņa izmantošana	Izpētītie krājumi 2009.g. 1. janv. (tūkst. m³)
23.		VIENTULNIEKI <i>Krāslavas rajons</i> Kaplavas pagasts	Būvniecībai, Ceļu būvei un remontam	Smilts-grants: 277.34 Smilts: 96.72
24.		ANSVERIŅI I (I iecirknis) <i>Preiļu rajons</i> Aglonas pagasts	Būvniecībai, Ceļu uzturēšanai	Smilts-grants: 98.80 Smilts: 18.43
25.		KANKUĻI - 1980.g. <i>Preiļu rajons</i> Riebiņu novads	Būvniecībai, Ceļu būvei un remontam	Smilts-grants: 53.89 Smilts: 486.85
26.		SKANGELI (Riebiņi) <i>Preiļu rajons</i>	Riebinu novads Būvniecībai, Ceļu būvei un remontam	Smilts-grants: 1 679.73 Smilts: 317.00
27.		VANAGSILS (II laukums) <i>Preiļu rajons</i> Turku pagasts	Būvniecībai, Ceļu būvei un remontam	Smilts-grants: 16.54 Smilts: 33.90
28.		VĀRPSALA <i>Preiļu rajons</i> Turku pagasts	Būvniecībai, Ceļu būvei un remontam	Smilts-grants: 276.39 Smilts: 70.93
29.		ZĪLĀNI - 1991./99.g. <i>Preiļu rajons</i> Riebiņu novads	Būvniecībai, Ceļu būvei un remontam	Smilts-grants: 183.57 Smilts: 0.00
30.		Smilšmāls un mālsmilts	STASIŠKI <i>Daugavpils rajons</i> Demeņes pagasts	Laukumu planēšanai, Ceļu būvei
				Tūkst. tonnas ar mitrumu 40 %
31.	Kūdra	BALTMUIŽAS purvs <i>Daugavpils rajons</i> Subates lauku teritorija <i>Jēkabpils rajons</i> , Gārsenes pagasts	Lauksaimniecībā	772.73
32.		GERLAKU purvs <i>Daugavpils rajons</i> Kalupes pagasts, Maļinovas pagasts, Vaboles pagasts	Lauksaimniecībā	470.36
33.		NĪCGALES purvs <i>Daugavpils rajons</i> Nicgales pagasts	Lauksaimniecībā	1 283.30
34.		SKREBEĻU-SKRŪZMAŅU <i>Preiļu rajons</i> Līvānu novads	Lauksaimniecība	14 135.73

Avots: Autores sastādīta pēc Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas aģentūra

Ekonomiski aktīvās statistikas vienības Dienvidlatgales bijušajos rajonos (skaits)

Rajons/ Gads/ Ekonomiski aktīvās statistikas vienība	Daugavpils rajons				Krāslavas rajons				Preiļu rajons			
	2004	2005	2006	2007	2004	2005	2006	2007	2004	2005	2006	2007
Pašnodarbinātās personas	566	680	743	792	1 056	980	996	980	1 403	1 491	1 608	1 621
Individuālie komersanti	33	32	46	52	44	55	123	138	108	91	122	125
Komercesab.-as	169	160	167	181	173	168	167	176	274	313	319	350
Zemnieku un zvejnieku saimniecības	402	437	425	434	331	334	334	334	730	765	749	752

Avots: Autores izveidots pēc 2004.-2007. gadu LR Centrālās Statistikas pārvaldes datiem.

Ekonomiski aktīvās statistikas vienības Latvijas reģionos (skaits)

Reģions/ Gads/ Ekonomiski aktīvās statistikas vienība	Vidzemes				Kurzemes			
	2004	2005	2006	2007	2004	2005	2006	2007
Pašnodarbinātās personas	6 690	6 023	6 199	6 686	5 178	5 855	6 795	7 499
Individuālie komersanti	563	589	896	898	816	834	1 343	1 428
Komercesabiedrības	2 831	3 045	3 358	3 613	3 871	4 106	4 370	4 863
Zemnieku un zvejnieku saimniecības	3 424	3 412	3 355	3 253	2 406	2 606	2 988	2 933
Kopskaits	13 508	13 069	13 808	14 450	12 271	13 401	15 496	16 723
Reģions/ Gads/ Ekonomiski aktīvās statistikas vienība	Zemgales				Latgales			
	2004	2005	2006	2007	2004	2005	2006	2007
Pašnodarbinātās personas	4 890	6 004	6 043	6 338	7 338	7 698	8 399	9 008
Individuālie komersanti	643	594	1 166	1 248	675	675	1 082	1 185
Komercesabiedrības	2 753	2 981	3 223	3 618	3 189	3 291	3 444	3 712
Zemnieku un zvejnieku saimniecības	3 085	3 110	2 978	3 020	2 689	2 821	2 799	2 794
Kopskaits	11 371	12 689	13 410	14 224	13 891	14 485	15 724	16 699

Avots: Autores izveidots pēc 2004.-2007. gadu LR Centrālās Statistikas pārvaldes datiem

Ekonomiski aktīvās tirgus sektora statistikas vienības Dienvidlatgalē

Reģions/ Gads/ Ekonomiski aktīvās tirgus statistikas vienība	Daugavpils rajons					Krāslavas rajons					Preiļu rajons				
	2004	2005	2006	2007	2008	2004	2005	2006	2007	2008	2004	2005	2006	2007	2008
Uz 1000 iedzīvotājiem	29	32	35	37	37	46	45	48	49	49	63	68	72	75	73
Pašnodarbinātās pers.,%	48.4	52	53.8	54.3	52.6	65.8	63.8	61.5	60.2	58.6	55,8	56	57,5	56,9	54.6
Individuālie komersanti,%	2.8	2.4	3.3	3.6	4.2	2.8	3.6	7.6	8.5	9.7	4,3	3,4	4,3	4,4	5.5
Komerc-sabiedrības, %	14.4	12.2	12.1	12.4	14.7	10.8	10.9	10.3	10.8	11.8	10,9	11,8	11,4	12,3	13.3
Zemnieku un zvejnieku saimniec.,%	34.4	33.4	30.8	29.7	28.5	20.6	21.7	20.6	20.5	19.9	29	28,8	26,8	26,4	26.6

Avots: Autora izveidots pēc 2004.-2008. gadu LR Centrālās Statistikas pārvaldes datiem.

Ekonomiski aktīvās tirgus sektora statistikas vienības Latvijas reģionos (uz 1000 iedzīvotājiem)

Gads/Reģions	2004	2005	2006	2007	2008
Rīgas reģions	52	56	61	68	69
Pierīgas reģions	34	41	45	49	49
Vidzemes reģions	55	54	57	60	59
Kurzemes reģions	39	43	50	55	53
Zemgales reģions	39	44	47	50	47
Latgales reģions	38	40	44	48	48

Avots: Autora izveidots pēc 2004.-2008. gadu LR Centrālās Statistikas pārvaldes datiem.

**Tirgus sektora ekonomiski aktīvās statistikas vienības Dienvidlatgalē (NACE 2. red)
galvenajos darbības veidos 2005. – 2008.g., skaits**

2005				2006				2007				2008			
Daugavpils	Daugavpils r.	Krāslavas r.	Prieku r.	Daugavpils	Daugavpils r.	Krāslavas r.	Prieku r.	Daugavpils	Daugavpils r.	Krāslavas r.	Prieku r.	Daugavpils	Daugavpils r.	Krāslavas r.	Prieku r.
Mežsaimniecība un mežsaimniecība															
2	22	17	22	7	18	17	23	29	13	14	28	32	17	15	33
Mēbeļu ražošana															
21	2	2	8	22	2	1	8	23	5	3	10	28	3	3	12
Augkopība un lopkopība, medniecība un saistītas palīgdarības															
70	963	1090	1827	86	1013	1116	1908	226	1039	1106	1880	181	993	1039	1787
Zivsaimniecība															
0	2	00	1	1	1	1	1	0	1	1	0	0	0	0	1
Pārtikas produktu ražošana															
25	7	4	15	27	5	3	14	23	6	4	11	23	5	4	11
Dzērienu ražošana															
5	0	1	1	5	0	1	1	5	0	1	1	5	0	1	1
Ieguves rūpniecība un karjeru izstrāde															
2	0	1	7	1	1	1	6	1	1	1	6	1	1	1	6
Apstrādes rūpniecība															
285	54	73	131	295	55	64	125	263	57	54	114	272	54	59	114
Tekstilizstrādājumu ražošana															
20	4	3	7	20	4	2	7	17	4	3	6	17	2	3	6
Apģērbu ražošana															
80	8	11	19	77	7	11	20	50	4	6	16	56	3	8	13
Ādas un ādas izstrādājumu ražošana															
1	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	1	1	0	0	1
Gumijas un plastmasas izstrādājumu ražošana															
10	1	0	0	12	1	0	1	14	1	0	2	13	2	0	2
Nemetālisko minerālu izstrādājumu ražošana															
22	0	4	7	23	2	6	8	17	3	6	11	16	3	4	11
Metālu ražošana															
0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0
Gatavo metālizstrādājumu ražošana, izņemot mašīnas un iekārtas															
23	1	3	5	26	2	3	5	29	3	2	4	32	3	4	3
Datoru, elektronisko un optisko iekārtu ražošana															
1	0	0	0	2	0	0	0	3	0	0	0	2	0	0	0
Elektrisko iekārtu ražošana															
1	0	0	2	1	0	0	3	1	0	0	3	1	0	0	3
Citu neklasificētu iekārtu, mehānismu un darba mašīnu ražošana															
4	1	2	0	6	1	1	0	6	1	1	0	5	1	1	0
Automobiļu, piekabju un puspiekabju ražošana															
1	0	0	0	2	0	0	1	1	0	0	1	0	0	0	1
Citu transportlīdzekļu ražošana															
3	0	0	0	3	0	0	0	3	0	0	0	3	0	0	0
Cita veida ražošana															
13	1	1	5	13	1	1	5	12	1	0	0	12	1	1	0
Transports un uzglabāšana															
109	8	8	44	131	10	12	48	156	11	17	56	177	21	25	57

Avots: Autores izveidots pēc 2005.-2008. gadu LR Centrālās Statistikas pārvaldes datiem.

10. pielikums

10.1. tabula

Latvijas IIN atvieglojumu summu salīdzinājums 2009. un 2010. gados

Atvieglojums	2010. gadā	2009. gadā
Neapliekamais minimums	35 Ls mēnesī (420 Ls gadā)	750 Ls gadā
Neapliekamais minimums pensionāram	1980 Ls gadā	
Papildu atvieglojums I vai II grupas invalīdiem	108 Ls mēnesī (1296 Ls gadā)	
Papildu atvieglojums III grupas invalīdiem	84 Ls mēnesī (1008 Ls gadā)	
Papildu atvieglojums politiski represētajām personām un nacionālās pretošanās kustības dalībniekiem	108 Ls mēnesī (1296 Ls gadā)	
Nodokļa atvieglojums par apgādājamo personu	63 Ls mēnesī (756 Ls gadā)	
Attaisnotie izdevumi par izglītības un ārstniecisko pakalpojumu izmantošanu	150 Ls	300 Ls
Ar IIN neapliekamais ienākums no lauksaimniecības	2000 Ls gadā	4000 Ls gadā
Darba devēja dāvana darbiniekiem	Apliek ar IIN, neatkarīgi no summas	180 Ls gadā

Avots: Darba autores apkopota informācija pēc likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" (11.05.93.)

Avots: Lauku Atbalsta dienests

10.1. att. Lauku Atbalsta dienesta teritoriālā karte, 2010

10.2. tabula

Valsts subsīdiju izmaksas no 2000. līdz 2009. gadam (Ls)

Teritorija	Austrumlatgale		Dienvidkurzeme		Dienvidlatgale	
	Ls	Ķēdes pieauguma temps, %	Ls	Ķēdes pieauguma temps, %	Ls	Ķēdes pieauguma temps, %
2000	686 095.04	-	1 909 389.52	-	1 301 488.80	-
2001	707 643.28	3.14	2 207 069.77	15.59	1 303 619.22	0.16
2002	1 188 181.69	67.91	3 157 172.85	43.05	2 331 625.54	78.86
2003	1 290 442.47	8.61	3 916 466.15	24.05	2 818 760.15	20.89
2004	926 524.95	-28.20	1 971 072.52	-49.67	1 717 330.76	-39.07
2005	971 962.69	4.90	1 831 136.03	-7.10	1 782 516.45	3.80
2006	2 452 567.55	152.33	6 357 405.13	247.18	4 864 006.01	172.87
2007	1 405 536.09	-42.69	3 085 113.84	-51.47	2 382 436.86	-51.02
2008	957 251.76	-31.89	2 677 462.42	-13.21	1 873 387.68	-21.37
2009	309 755.34	-67.64	803 429.54	-69.99	543 283.87	-71.00
Kopā	10 895 960.86	-	27 915 717.77	-	20 918 455.34	-
Bāzes pieauguma temps, %	-54.85		-57.92		-58.26	

Avots: Autores apkopojums pēc Lauku Atbalsta dienesta informācijas

10.2. tabulas turpinājums[2]

Teritorija	Lielrīga		Viduslatvija		Zemgale	
	Ls	Ķēdes pieauguma temps, %	Ls	Ķēdes pieauguma temps, %	Ls	Ķēdes pieauguma temps, %
2000	1 900 618.14	-	1 109 708.39	-	2 511 750.80	-
2001	1 796 125.31	-5.50	1 019 499.76	-8.13	3 727 221.70	48.39
2002	2 885 881.93	60.67	1 717 938.25	68.51	4 006 211.64	7.49
2003	3 319 193.51	15.01	2 089 599.67	21.63	4 814 210.08	20.17
2004	2 239 189.51	-32.54	1 057 624.50	-49.39	2 330 296.66	-51.60
2005	2 939 517.08	31.28	838 686.54	-20.70	2 709 135.02	16.26
2006	5 648 662.59	92.16	3 115 951.85	271.53	8 362 253.60	208.67
2007	3 389 272.08	-40.00	1 748 189.58	-43.90	3 746 413.66	-55.20
2008	3 640 779.45	7.42	1 539 169.94	-11.96	3 019 381.20	-19.41
2009	1 458 330.12	-59.94	483 553.08	-68.58	1 409 207.86	-53.33
Kopā	29 217 569.72	-	14 719 921.56	-	36 636 082.22	-
Bāzes pieauguma temps, %	-23.27		-56.43		-43.90	

Avots: Autores apkopojums pēc Lauku Atbalsta dienesta informācijas

10.2. tabulas turpinājums[3]

Teritorija	Ziemeļaustrumi		Ziemeļkurzeme		Ziemeļvidzeme	
	Ls	Ķēdes pieauguma temps, %	Ls	Ķēdes pieauguma temps, %	Ls	Ķēdes pieauguma temps, %
2000	684 151.08	-	1 778 693.68	-	2 520 399.61	-
2001	613 892.13	-10.27	1 837 300.15	3.29	2 804 253.35	11.26
2002	1 270 820.43	107.01	2 451 086.66	33.41	3 883 868.53	38.50
2003	1 495 043.67	17.64	2 829 497.52	15.44	4 621 397.16	18.99
2004	795 520.10	-46.79	1 771 339.13	-37.40	2 513 703.01	-45.61
2005	618 260.33	-22.28	1 656 466.34	-6.49	2 068 704.53	-17.70
2006	2 782 696.09	350.08	5 091 454.72	207.37	7 257 434.32	250.82
2007	1 244 446.63	-55.28	2 526 009.82	-50.39	3 658 652.66	-49.59
2008	963 484.57	-22.58	1 903 686.45	-24.64	3 338 668.35	-8.75
2009	420 030.87	-56.41	728 306.89	-61.74	1 285 282.23	-61.50
Kopā	10 888 345.90	-	22 573 841.35	-	33 952 363.75	-
Bāzes pieauguma temps, %	-38.61		-59.05		-49.00	

Avots: Autores apkopojums pēc Lauku Atbalsta dienesta informācijas

10.3. tabula

Valsts finansētās programmas „Mērķdotācijas pašvaldību investīcijām” piešķirtais finansējums Dienvidlatgalei 2007. – 2009. gadā, Ls

Novads	Ls
Aglonas novads	90839
Dagdas novads	239360
Daugavpils novads	1032923
Daugavpils pilsēta	2786967
Ilūkstes novads	386440
Krāslavas novads	671000
Līvānu novads	569059
Preiļu novads	699000
Riebiņu novads	250000
Vārkavas novads	53000
Kopā	6778588

10.4. tabula

Pabeigto 2004.-2006.gada plānošanas perioda ES struktūrfondu projektu skaits un finansējuma apjoms (līdz 31.03.2009.) sadalījumā pa Es fondu projektu aktivitātēm

Reģions	ERAF	ERAF	ESF	ESF	ELVGF
	Finansējums LVL	Projektu skaits	Finansējums LVL	Projektu skaits	Finansējums LVL
Rīgas reģions	177 658 582	946	33 373 331	608	15 849 969
Īpatsvars	60%	55%	36%	46%	23%
Kurzemes reģions	29 297 840	182	42 668 168	239	13 213 927
Īpatsvars	10%	11%	46%	18%	19%
Vidzemes reģions	29 180 912	257	2 916 498	96	13 000 174
Īpatsvars	10%	15%	3%	7%	19%
Latgales reģions	21 975 510	175	6 927 021	201	9 241 669
Īpatsvars	7%	10%	7%	15%	13%
Zemgales reģions	25 033 403	157	5 689 870	146	13 419 608
Īpatsvars	8%	9%	6%	11%	20%
Visa Latvija	14 790 249	6	2 173 043	34	3 742 008
Īpatsvars	5%	0%	2%	3%	5%
Kopā	297 936 496	1 723	93 747 931	1 324	68 467 355

Avots: Labklājības ministrijas sniegtā informācija

10.4. tabulas turpinājums

Reģions	ELVGF	ZVFI	ZVFI	Kopā	Kopā
	Projektu skaits	Finansējums LVL	Projektu skaits	Finansējums LVL	Projektu skaits
Rīgas reģions	426	4 227 596	92	231 109 478	2 072
Īpatsvars	13%	24%	21%	48%	30%
Kurzemes reģions	764	12 319 572	307	97 499 507	1 492
Īpatsvars	23%	69%	70%	20%	22%
Vidzemes reģions	978	659 071	21	45 756 655	1 352
Īpatsvars	29%	4%	5%	10%	20%
Latgales reģions	598	311 343	9	38 455 543	983
Īpatsvars	18%	2%	2%	8%	14%
Zemgales reģions	580	212 729	6	44 355 610	889
Īpatsvars	17%	1%	1%	9%	13%
Visa Latvija	26	108 012	1	20 813 312	67
Īpatsvars	1%	1%	0%	4%	1%
Kopā	3 372	17 838 323	436	477 990 105	6 855

Avots: Labklājības ministrijas sniegtā informācija

Reģionu iedzīvotāju rīcībspējas faktori

Reģionu iedzīvotāju ekonomisko rīcībspēju nosaka daudzu faktoru darbība kopumā (*Latvija. Pārskats...*, 2005):

- vēsturiski izveidojušās uzņēmējdarbības tradīcijas, nozaru struktūra, administratīvais dalījums;
- iedzīvotāju etniskais sastāvs, atšķirīgā etniskā mentalitāte un vēsturiskā pieredze;
- ilgstoša atrašanās lielas valsts tautsaimniecības kompleksā;
- plānveida ekonomiskās sistēmas mantojums, kas izpaužas gan kā ražošanas un teritoriju plānošana šī kompleksa interesēs, gan kā iedzīvotāju privātīpašuma un privātās iniciatīvas noliegšana, kas radījusi cilvēkos pārliecīgu paļaušanos uz valsti, nevēlēšanos uzņemties iniciatīvu, nespēju pielāgoties strauji mainīgajiem apstākļiem utt.;
- ģeopolitiskā situācija – ģeogrāfiskais novietojums, robežas un attiecības ar kaimiņvalstīm, pieejamie dabas resursi;
- uzņēmējdarbības vide – visa veida infrastruktūra; no sacījumi uzņēmējdarbības uzsākšanai;
- valsts politika un prioritātes konkrētu nozaru attīstībā, īpašās ekonomiskās zonas, nodokļu atvieglojumi, ES regulas utt.;
- dažāds attālums no tirgiem un transporta maģistrālēm un ar to saistītās transporta un komunikāciju izmaksas, pārējās infrastruktūras attīstības līmenis;
- demogrāfiskā situācija – demogrāfiskā slodze, dzimumu un vecumu sadalījums pilsētas un laukos, potenciālā darbaspēka situācija nākotnē;
- izglītība – vai iedzīvotāju izglītības un kvalifikācijas piedāvājums atbilst darba tirgus pieprasījumam reģionā, vai darbaspēks neizplūst uz citiem reģioniem;
- iedzīvotāju mobilitātes iespējas;
- iedzīvotāju personiskās īpašības – iniciatīva, gatavība riskēt un uzņemties atbildību, vēlme darboties ne tikai savās vai ģimenes interesēs, bet arī plašākas sabiedrības labā;
- iedzīvotāju sociālais kapitāls – sociālie tīkli, uzticēšanās, institucionālās normas (gan formālās, gan neformālās), kas veicina kooperēšanos, drošības sajūtu, palīdzību.

Dienvidlatgales lielākie uzņēmumi nozaru sadalījumā un tūrisma informācijas centri

Mežizstrāde un kokapstrāde

Lielākie mežizstrādes un kokapstrādes uzņēmumi reģionā ir ZS „AMA” (kokmateriālu tirdzniecība, taras materiālu sagatavošana, koka logu, durvju un mēbeļu ražošana, mazo arhitektūras formu ražošana, koka suvenīru izgatavošana); SIA „ANGRO” (kokapstrāde, taras dēlīšu ražošana); SIA „BIOKOKS” (kokapstrāde), ZS „Čiekuriņi” (kokapstrāde); SIA „Ditton Būve” (viena no uzņēmuma darbības nozarēm – kokapstrāde); SIA „Everss V” (mēbeļu, durvju ražotne); SIA „Grand D” (kokmateriālu tirdzniecība, taras materiālu sagatavošana, koka logu, durvju, grīdas segumu un mēbeļu izgatavošana); SIA „Jaunsilava” (masīvkoka sērijveida mēbeļu ražošana); ZS „Kļavas” (kokogļu ražotne); SIA „Koka nami” (guļbūvju ražošana, koka karkasa paneļu ēku celtniecība); SIA „KREBSAR” (kokapstrāde, kokmateriālu tirdzniecība); ZS „Liepas” (viena no darbības nozarēm – kokapstrāde); SIA „Līvānu mājas un logi” (mežizstrāde, kokmateriālu tirdzniecība, koka logu, durvju, grīdas segumu izgatavošana, mēbeļu, saliekamo koka paneļu ražošana un galdniecības izstrādājumu ražošana); SIA „Motors – Antaris” (mežizstrāde, kokmateriālu tirdzniecība, taras materiālu sagatavošana); ZS „Olūts” (kokapstrāde); SIA „Sencis” (mēbeļu ražotne); SIA „Sistēma-D” (ofisu, skolu, laboratoriju mēbeļu ražotne); ZS „Šņepstu Jaunāres” (kokapstrāde); SIA „Vārpa” (mežizstrāde, kokmateriālu tirdzniecība, taras materiālu sagatavošana, koka logu, durvju, grīdas segumu izgatavošana, mēbeļu furnitūra, dārza mēbeļu izgatavošana un skaidu briekšu ražošana).

Pārtikas pārstrāde un ražošana

Reģionā lielākais graudu pārstrādātājs ir a/s „Daugavpils Dzirnavnīeks”, savukārt piena pārstrādes nozarē – SIA „Daugavpils saldējuma fabrika”, AS „Preiļu siers” (tā eksportē 95% saražotās produkcijas), AS „Krāslavas piens” un AS „Latgales piens”. Gaļas pārstrādes jomā sekmīgi darbojas SIA „Daugavpils gaļas kombināts”, SIA „Žabo” un SIA „Gaļas kombināts-R”, bet zivju pārstrādes jomā – SIA „Avis-D”, SIA „Zilā lagūna” un SIA „Antares”. Lielākie dzērienu ražotāji ir SIA „Mamas-D” un a/s „Pallada”. Lielāko daļu olu un putnu gaļas produkcijas reģionā saražo SIA „Zoti” un SIA „Daugavpils putni” putnu fabrikās. Konditorejas, maizes, miltu izstrādājumus ražo AS „Daugavpils maiznīeks”, SIA „ADUGS”, SIA „Daugulis un partneri”, SIA „Arka Preiļi”, AS „Maiznīca Dinella” un SIA „Antaris”. Ar ogu, dārzeņu, sēņu pārstrādi un konservēšanu nodarbojas IU „Pārsla”.

Rūpnieciskā ražošana

Lielākie ražošanas uzņēmumi Daugavpilī ir „Ditton Pievadķēžu rūpnīca” (visu veidu ķēdes, darbgaldu un instrumentu ražošana), „Dauer D” (elektroinstrumenti) un „Zieglers mašīnbūve” (plūjmašīnu un lauksaimniecības tehnikas ražošana, produkcijas realizācija uz vairāk nekā 30 pasaules valstīm), darbojas arī skrošu un metālapstrādes rūpnīcas uzņēmumi SIA „Aglar”, SIA „Stars” un SIA „Belmast”.

Sadalījumā pa jomām: ķīmiskās rūpniecības jomā - „Rhodia Industrial Yarns” (ķīmiskās šķiedras ražošana, produkciju eksportē uz Rietumeiropu un ASV), SIA „Anda Optek” (kvarca optiskā šķiedra), SIA „Z-Light” (optisko šķiedru ražošana) un SIA „PIK” (laku un krāsu ražotne), SIA „Magistr” (tehniskā tekstila ražošana). Viegglās rūpniecības jomā - SIA „Nemo” (540 strādājošie) atrodas Krāslavā, savukārt Daugavpilī – SIA „Dinaburgas apģērbs”, SIA „Linco D”, SIA „Modes formula”, SIA „Dana”, SIA „Gaross”, SIA „Triāda M”, SIA „Dinaburga Teks”, SIA „KLIP”, SIA „Din Cont” un SIA „Aurora Baltika”, bet Preiļos – šūšanas uzņēmums „VS Teks”. Ar būvmateriālu ražošanu nodarbojas SIA „Līvānu būvmateriāli-R” (ražo ķieģeļus celtniecības un apdares darbiem) un SIA „Rols” (ražo būvniecības materiālus (smiltis, šķembas), SIA „Daugavpils dzelzsbetons” un SIA „MBD”. Mašīnbūve - „Ditton pievadķēžu rūpnīca” (visa veida pievadķēžu ražošana), „Dauer D” (elektroinstrumentu ražošana - elektriskie rokas perforatori, āmuri, nelielas kokapstrādes iekārtas) un „Zieglers mašīnbūve” (lauksaimniecības tehnika - specializējas plūjmašīnu ražošanā).

Tūrisma informācijas centri

Daugavpils rajonā ir trīs TIC – biedrība „Daugavpils novada TIC”, Ilūkstes novada informācijas centrs un Tūrisma informācijas birojs; Krāslavas rajonā – Krāslavas rajona TIC un informācijas centrs „Dagdas Fēnikss”. Visvairāk informācijas centru ir Preiļu rajonā – Preiļu rajona, Aglonas novada, Vārkavas novada, Līvānu TIC un Rušonas pagasta Tūrisma informācijas un uzņēmējdarbības atbalsta centrs.

13. pielikums

Teritorijas attīstības indeksa aprēķināšanai nepieciešamie rādītāji un to nozīmības svars¹ (Noteikumi par teritorijas..., 2010)

Nr. p. k.	Rādītājs ²	Plānošanas reģioni		Novadi vai republikas pilsētas	
		+ vai -	svars	+ vai -	svars
1	Iekšzemes kopprodukts uz vienu iedzīvotāju, latos (faktiskajās cenās) ³	+	0.3	-	-
2	Bezdarba līmenis, % (reģistrēto bezdarbnieku skaits pret darbības vecuma iedzīvotāju skaitu) ⁴	+	0.15	+	0.3
3	Iedzīvotāju ienākuma nodokļa apmērs uz vienu iedzīvotāju, latos	+	0.1	+	0.3
4	Nefinanšu investīcijas uz vienu iedzīvotāju (latos) (ietverti nemateriālie ieguldījumi, dzīvojamās ēkas, citas būves un celtnes, ilggadīgie stādījumi, tehnoloģiskās mašīnas un iekārtas, pārējie pamatlīdzekļi un inventārs, kā arī pamatlīdzekļu izveidošana un nepabeigto būvprojektu un kapitālā remonta izmaksas)	+	0.1	-	-
5	Demogrāfiskās slodzes līmenis (bērnu un pensijas vecuma iedzīvotāju skaits pret darbības vecuma iedzīvotāju skaitu, reizināts ar 1000)	+	0.1	+	0.2
6	Individuālo komersantu un komercsabiedrību skaits uz 1000 iedzīvotājiem	+	0.1	-	-
7	Pastāvīgo iedzīvotāju blīvums (cilvēku skaits uz vienu kvadrātkilometru)	+	0.05	-	-
8	Pastāvīgo iedzīvotāju skaita izmaiņas pēdējo piecu gadu laikā, % (starpība starp pastāvīgo iedzīvotāju skaitu perioda beigās un perioda sākumā pret iedzīvotāju skaitu perioda sākumā, reizināta ar 100)	+	0.1	+	0.2
Svaru summa			1.0		1.0

Avots: (Noteikumi par teritorijas..., 2010)

Paskaidrojumi.

1. Plusa zīme (+) norāda, ka attiecīgo rādītāju izmanto.

2. Mīnusa zīme (-) norāda, ka attiecīgo rādītāju neizmanto.

Piezīmes.

¹ Nozīmības svars - rādītāju svarīgums jeb nozīme kopējā teritorijas attīstības indeksa vērtībā.

² Šā pielikuma 1., 4. un 6.punktā minētā rādītāja avots - Centrālā statistikas pārvalde, 2.punktā minētā rādītāja avots - Nodarbinātības valsts aģentūra (reģistrēto bezdarbnieku skaits) un Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde (darbības vecuma iedzīvotāju skaits), 3.punktā minētā rādītāja avots - Valsts kase (iedzīvotāju ienākuma nodoklis) un Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde (pastāvīgo iedzīvotāju skaits), 5. un 8.punktā minētā rādītāja avots - Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde, 7.punktā minētā rādītāja avots - Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde (pastāvīgo iedzīvotāju skaits) un Valsts zemes dienests (platība, km²).

³ Ministru kabineta 2010.gada 25.maija noteikumu Nr.482 "Noteikumi par teritorijas attīstības indeksa aprēķināšanas kārtību un tā vērtībām" 4.punktā minētajā plānošanas reģionu teritorijas attīstības indeksa ikgadējā aprēķināšanā gadam *t* tiek izmantota statistika atbilstoši 1.punktā minētajam rādītājam par gadu *t-2*, kā arī atbilstoši 4. un 6.punktā minētajam rādītājam par gadu *t-1*.

⁴ Darbības vecuma iedzīvotāji - sievietes 15-61 gads, vīrieši 15-61 gads.

Dienvidlatgales teritoriju attīstības indeksu un rangu rādītāji

Teritoriju attīstības indeksa sintezēšanas pamatrādītāji

Teritoriju attīstības indeksa sintezēšanai zinātnieki un praktiķi iesaka izmantot šādus pamatrādītājus:

- *Bezdarba līmenis*, rēķinot bezdarbniekus procentos no darbaspējīgo skaita. Bezdarbs nepārprotami ir viena no lielākajām sociālajām problēmām valstī. Diemžēl bieži vien ir grūti noteikt reālo bezdarbnieku skaitu kaut vai novadā, jo pastāv neregistrētie bezdarbnieki un slēptais bezdarbs.
- *Iedzīvotāju ienākuma nodokļa lielums*, rēķinot vidēji uz vienu iedzīvotāju, netieši raksturo iedzīvotāju ienākumus.
- *Nefinansu investīcijas*, rēķinot vidēji uz vienu iedzīvotāju gadā, ir viens no ekonomiskās aktivitātes rādītājiem. Tajās ir ietverti ilgtermiņa nemateriālie ieguldījumi, dzīvojamās ēkas, citas būves un celtnes, ilggadīgie stādījumi, tehnoloģiskās mašīnas un iekārtas, pārējie pamatlīdzekļi un inventārs, kā arī pamatlīdzekļu izveidošana un nepabeigto būvobjektu un kapitālā remonta izmaksas (*Latvijas statistikas...*, 2003). Nefinansu investīcijas tiek rēķinātas tikai rajona mērogos, dati par pagastiem vai novadiem nav pieejami.
- *Demogrāfiskā slodze* ir rādītājs, kas raksturo bērnu un pensijas vecuma iedzīvotāju attiecību pret darbaspējīgajiem iedzīvotājiem (*Latvijas statistikas...*, 2002).
- *Ekonomiski aktīvo uzņēmumu un uzņēmējdarbības skaits* uz 1000 iedzīvotājiem raksturo mazās uzņēmējdarbības aktivitāti. Par ekonomiski aktīviem tiek uzskatīti uzņēmumi un uzņēmējdarbības, kas ražo produkciju vai sniedz pakalpojumus.
- *Iedzīvotāju skaits jeb blīvums* uz 1 km² ir klasisks ekonomiskās ģeogrāfijas rādītājs. Tradicionāli pastāv uzskats, ka jo lielāks iedzīvotāju blīvums, jo augstāks attīstības līmenis.
- *Teritoriju pievilcības indekss*, kuru aprēķina kā pastāvīgo iedzīvotāju skaita izmaiņas pēdējo piecu gadu laikā, rēķinot uz 100 iedzīvotājiem jeb procentos pret iedzīvotāju skaitu pēdējā gada 1. janvārī. Ir pavisam maz rajonu, novadu, pagastu, kas pēdējo desmit gadu laikā ir spējuši palielināt savu iedzīvotāju skaitu. Taču jāņem vērā arī fakts, ka iedzīvotāju skaita samazināšanās gandrīz vai visos pagastos, novados vai rajonos ir saistīta ar vispārēju iedzīvotāju skaita samazināšanos valstī. To izraisa liels mirušo skaits un mazs dzimušo skaits.

Teritorijas attīstības indeksa intervāli

Vairāki Latvijas akadēmiķi – E. Vanags, O. Krastiņš, E. Vanags, V. Locāne – saskaņā ar teritorijas attīstības indeksa vērtībām, ir ieviesuši teritoriju sadalījumu pa attīstības grupām, sadalot tās kvalitatīvajos vērtējumos. Teritorijas attīstības indeksa intervāls no 3 un vairāk apzīmē ekstremālu teritorijas kvalitātes vērtējumu.

No 2.0 līdz 2.9 – Ļoti labs teritorijas kvalitātes vērtējums.

No 1.0 līdz 1.9 – Labs teritorijas kvalitātes vērtējums.

No 0.5 līdz 0.9 – Samērā labs teritorijas kvalitātes vērtējums.

No 0.0 līdz 0.49 – Nedaudz pozitīvs teritorijas kvalitātes vērtējums.

No 0.0 līdz -0.49 – Nedaudz negatīvs teritorijas kvalitātes vērtējums.

No -0.5 līdz -0.9 – Samērā slikts teritorijas kvalitātes vērtējums.

No -1.0 līdz -1.9 – Slikts teritorijas kvalitātes vērtējums.

No -2.0 līdz -2.9 – Ļoti slikts teritorijas kvalitātes vērtējums.

No -3.0 un vairāk – Ekstremāls teritorijas kvalitātes vērtējums (*Mainoties...*, 2008).

14.1. tabula

Dienvidlatgales rajonu teritorijas attīstības indekss

Rajons/ Gads	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Bāzes absolūtais pieauguma temps
Daugavpils	-0.017	-0.649	-0.794	-0.794	-1.004	-1.081	-1.145	-1.060	-0.971	-0.954
Krāslavas	-1.149	-1.333	-1.278	-1.227	-1.180	-1.362	-1.341	-1.321	-1.170	-0.021
Preiļi	-1.117	-0.925	-0.906	-0.905	-0.894	-0.882	-0.717	-0.652	-0.744	0.373

Avots: Autores veidots pēc 1999. -2007. gadu statistikas datiem (*Dažādā...*, 2004), (*Reģionu...*, 2007), (*Teritorijas attīstības...*, 2008), (*Noteikumi par teritorijas...*, 2009)

14.2. tabula

Dienvidlatgales pilsētu un pilsētnovadu attīstības indekss

Pilsēta, pilsētnovads/Gads	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Bāzes absolūtais pieauguma temps
Līvānu novads	-2.686	-2.311	-2.371	-2.094	-2.035	-2.211	-2.119	-2.042	-2.226	0.460
Preiļu novads	-1.273	-0.973	-0.911	-0.870	-0.979	-1.019	-1.110	-0.947	-0.815	0.458
Daugavpils	-0.512	-0.361	-0.348	-0.269	-0.271	-0.533	-0.428	-0.402	-0.314	0.198
Krāslavas novads	-0.778	-1.082	-1.232	-1.116	-1.174	-1.305	-1.442	-1.441	-1.100	-0.322
Subate	-2.097	-2.120	-2.129	-2.504	-2.577	-2.398	-2.614	-2.898	-2.455	-0.358
Ilūkstes novads	-0.549	-0.998	-1.076	-1.281	-1.805	-1.786	-2.118	-1.914	-1.622	-1.073
Dagda	-0.703	-1.988	-1.983	-2.174	-2.370	-2.009	-2.556	-2.540	-2.533	-1.830

Avots: Autoesa veidots pēc 1999. -2007. gadu statistikas datiem (Dažādā..., 2004), (Reģionu..., 2007), (Teritorijas attīstības..., 2008), (Noteikumi par teritorijas..., 2009)

14.3. tabula

Dienvidlatgales novadu un pagastu (laika posmā pirms apvienošanās novados) teritoriju attīstības indekss

Novadu dalījums kopš 2009. gada jūnija	Ietilpstošie pagasti pirms apvienošanās	1999. gads	2000. gads	2001. gads	2002. gads	2003. gads	2004. gads	2005. gads	2006. gads	2007. gads	2007. gada datu analīze 2009. gada novadu kopējai analīzei (jaunā teritorijas attīstības indeksa kārtība)
Aglonas novads	Aglonas pagasts	-0.173	-0.110	-0.168	-0.017	-0.120	-0.243	-0.342	-0.378	-0.485	-1.532
	Grāveru pagasts	-0.899	-1.018	-0.655	-1.283	-1.220	-1.238	-1.241	-1.288	-1.366	
	Kastuļinas pagasts	-0.975	-0.956	-0.879	-0.907	-0.868	-0.956	-0.916	-0.904	-0.838	
	Šķeltovas pagasts	-1.738	-1.659	-1.589	-1.576	-1.607	-1.709	-1.671	-1.537	-1.624	
Dagdas novads	Andrupenes pagasts	-1.563	-1.534	-1.151	-1.235	-1.017	-1.130	-1.044	-1.033	-0.856	-1.211
	Andzeļu pagasts	-0.934	-0.789	-0.076	-0.966	-0.893	-1.113	-1.166	-1.294	-0.940	
	Asūnes pagasts	-1.212	-1.201	-1.104	-1.197	-1.268	-1.394	-1.643	-1.363	-1.179	
	Bērziņu pagasts	-1.269	-1.130	-0.839	-0.756	-0.816	-0.815	-0.676	-0.665	-0.358	
	Dagdas pagasts	-0.419	-0.505	-0.589	-0.497	-0.600	-0.731	-0.911	-0.772	-0.629	
	Ezernieku pagasts	-0.544	-0.548	-0.324	-0.137	-0.489	-0.443	-0.660	-0.702	-0.543	
	Konstantinovas pagasts	-0.501	-0.549	-0.497	-0.413	-0.717	-0.716	-0.917	-0.733	-0.727	
	Ķepovas pagasts	-1.269	-1.560	-1.632	-1.504	-1.370	-1.278	-1.259	-0.961	-0.944	
	Svariņu pagasts	-1.301	-1.329	-1.322	-0.973	-1.033	-1.273	-1.070	-1.191	-1.347	
Šķaunes pagasts	-0.992	-0.731	-0.743	-0.705	-0.642	-0.827	-0.920	-1.123	-0.753		

14.3. tabulas turpinājums[2]

Novadu daļjums kopš 2009. gada jūnija	Ietilpstošie pagasti pirms apvienošanās	1999. gads	2000. gads	2001. gads	2002. gads	2003. gads	2004. gads	2005. gads	2006. gads	2007. gads	2007. gada datu analīze 2009. gada novadu kopējai analīzei (jaunā teritorijas attīstības indeksa kārtība)
Daugavpils novads	Ambeļu pagasts	-1.515	-1.782	-1.525	-1.721	-1.624	-1.297	-1.325	-1.391	-1.490	-0.580
	Bīķernieku pagasts	-0.849	-0.679	-0.612	-0.794	-0.943	-0.940	-0.896	-0.905	-0.813	
	Demenes pagasts	-0.642	-0.684	-0.666	-0.416	-0.502	-0.492	-0.400	-0.330	-0.510	
	Dubnas pagasts	-0.295	-0.352	-0.244	-0.492	-0.593	-0.496	-0.430	-0.279	-0.352	
	Kalkūnes pagasts	0.389	0.459	0.533	0.444	0.372	0.236	0.274	0.239	0.229	
	Kalupes pagasts	-0.337	-0.514	-0.390	-0.540	-0.694	-0.481	-0.496	-0.441	-0.523	
	Laucesas pagasts	0.043	0.082	0.086	-0.020	0.133	0.005	0.077	0.062	-0.032	
	Līksnas pagasts	-0.378	-0.554	-0.512	-0.552	-0.430	-0.436	0.413	-0.512	-0.399	
	Maļinovas pagasts	-0.441	-0.365	-0.223	-0.413	-0.518	-0.392	-0.380	-0.294	-0.280	
	Medumu pagasts	-0.319	-0.417	-0.593	-0.618	-0.560	-0.519	-0.535	-0.474	-0.393	
	Naujenes pagasts	0.634	0.617	0.353	0.590	0.599	0.508	0.461	0.494	0.479	
	Nīcgales pagasts	-0.155	-0.218	-0.378	-0.360	-0.453	-0.286	-0.421	-0.242	-0.281	
	Salienas pagasts	-1.080	-0.858	-0.918	-0.933	-0.821	-0.788	-0.734	-0.655	-0.711	
	Skrudalienas pagasts	-0.473	-0.521	-0.520	-0.776	-0.663	-0.695	-0.642	-0.652	-0.647	
	Sventes pagasts	-0.376	-0.684	-0.450	-0.624	-0.790	-0.813	-0.845	-0.701	-0.680	
	Tabores pagasts	-0.117	-0.186	-0.273	-0.343	-0.240	-0.427	-0.294	-0.213	-0.222	
	Vaboles pagasts	-0.377	-0.640	-0.599	-0.824	-0.718	-0.770	-0.574	-0.603	-0.598	
	Vecsalienas pagasts	-0.397	-0.771	-0.476	-0.752	-0.681	-0.419	-0.580	-0.636	-0.603	
Višķu pagasts	0.275	0.139	-0.056	-0.130	-0.200	-0.279	-0.285	-0.212	-0.264		
Ilūkstes novads	Bebrenes pagasts	-0.412	-0.588	-0.695	-0.899	-	-	-	-	-	-0.702
	Dvietes pagasts	-0.475	-0.543	-0.745	-0.758	-0.715	-0.605	-0.584	-0.586	-0.535	
	Eglaines pagasts	-0.323	-0.725	-0.657	-0.784	-0.766	-0.625	-0.653	-0.603	-0.558	
	Ilūkstes pilsēta	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Pilskalnes pagasts	-0.651	-0.638	-0.720	-0.714	-	-	-	-	-	
	Subates pilsēta ar lauku teritoriju	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Šēderes pagasts	0.711	0.882	0.480	0.075	-	-	-	-	-	
Krāslavas novads	Aulejas pagasts	-1.163	-1.108	-1.054	-1.062	-0.891	-0.914	-0.901	-0.817	-0.905	-0.877
	Indras pagasts	-1.461	-1.283	-1.235	-1.146	-1.248	-1.421	-1.448	-1.530	-1.349	

14.3. tabulas turpinājums[3]

Novadu daļījums kopš 2009. gada jūnija	Ietilpstošie pagasti pirms apvienošanās	1999. gads	2000. gads	2001. gads	2002. gads	2003. gads	2004. gads	2005. gads	2006. gads	2007. gads	2007. gada datu analīze 2009. gada novadu kopējai analīzei (jaunā teritorijas attīstības indeksa kārtība)
Krāslavas novads	Izvaltas pagasts	-1.179	-1.290	-1.068	-1.069	-1.108	-1.113	-1.059	-1.150	-0.897	-0.877
	Kalniešu pagasts	-1.022	-1.049	-1.185	-1.006	-1.048	-1.456	-1.396	-1.364	-1.331	
	Kaplavas pagasts	-1.063	-1.117	-1.113	-1.011	-0.802	-0.932	-0.969	-0.774	-0.701	
	Krāslavas pagasts	-0.605	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Kombuļu pagasts	-1.173	-1.189	-1.068	-0.917	-0.887	-0.937	-0.870	-0.862	-0.886	
	Krāslavas pilsēta	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Piedrujas pagasts	-1.433	-1.361	-1.182	-1.133	-1.137	-1.260	-1.219	-1.340	-0.928	
	Robežnieku pagasts	-1.177	-1.349	-1.270	-1.230	-1.171	-1.179	-1.137	-1.227	-1.077	
	Skaistas pagasts	-0.975	-1.034	-0.924	-0.964	-0.916	-1.156	-1.064	-1.146	-1.007	
	Ūdrīšu pagasts	-0.711	-0.819	-0.556	-0.681	-0.878	-1.176	-1.198	-1.228	-1.128	
Līvānu novads	Jersikas pagasts	-1.420	-0.727	-0.769	-0.671	-0.525	-0.651	-0.670	-0.602	-0.720	-0.864
	Līvānu pilsēta	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Rožupes pagasts	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Rudzātu pagasts	-0.720	-0.380	-0.458	-0.449	-0.399	-0.456	-0.466	-0.443	-0.293	
	Sutru pagasts	-1.205	-1.161	-1.229	-1.268	-1.183	-1.228	-1.166	-0.941	-0.925	
	Turku pagasts	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Preiļu novads	Aizkalnes pagasts	-0.814	-	-	-	-	-	-	-	-	-0.119
	Pelēču pagasts	-1.014	-0.884	-0.825	-0.879	-0.957	-0.854	-0.804	-0.768	-0.905	
	Preiļu pagasts	-0.505	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Preiļu pilsēta	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Saunas pagasts	-1.288	-1.145	-0.812	-0.894	-0.974	-1.006	-0.972	-0.775	-0.703	
Riebiņu novads	Galēnu pagasts	-0.776	-0.723	-0.678	-0.699	-0.790	-0.910	-0.964	-0.836	-0.882	-1.524
	Riebiņu pagasts	-0.430	-0.264	-0.316	-0.443	-0.515					
	Rušonas pagasts	-0.615	-0.538	-0.613	-0.605	-0.622					
	Silajāņu pagasts	-0.995	-0.942	-1.132	-1.113	-0.950					
	Sīļukalna pagasts	-1.119	-1.004	-0.981	-1.212	-1.049					
	Stabulnieku pagasts	-1.220	-1.206	-1.396	-1.192	-1.211					

14.3. tabulas nobeigums

Novadu daļījums kopš 2009. gada jūnija	Ietilpstošie pagasti pirms apvienošanās	1999. gads	2000. gads	2001. gads	2002. gads	2003. gads	2004. gads	2005. gads	2006. gads	2007. gads	2007. gada datu analīze 2009. gada novadu kopējai analīzei (jaunā teritorijas attīstības indeksa kārtība)
Vārkavas novads	Rožkalnu pagasts	-0.991	-1.069	-1.054	-0.941	-1.017	-1.059	-1.100	-0.906	-0.874	-1.493
	Upmalas pagasts	-1.048	-0.982	-0.994							
	Vārkavas pagasts	-0.790	-0.776	-0.742							

Avots: Autores veidots pēc 1999. -2007. gadu statistikas datiem (Dažādā..., 2004), Reģionu..., 2007), Teritorijas attīstības..., 2008), (Noteikumi par teritorijas..., 2009)

14.4. tabula

Dienvidlatgales novadu un pagastu (laika posmā pirms apvienošanās novados) teritoriju attīstības rangs

Novadu daļījums kopš 2009. gada jūnija	Ietilpstošie pagasti pirms apvienošanās	1999. gads	2000. gads	2001. gads	2002. gads	2003. gads	2004. gads	2005. gads	2006. gads	2007. gads	2007. gada datu analīze 2009. gada novadu kopējai analīzei (jaunā teritorijas attīstības indeksa kārtība)
Aglonas novads	Aglonas pagasts	244	211	108	159	182	227	267	273	309	103
	Grāveru pagasts	418	424	368	447	434	424	424	422	426	
	Kastuļinas pagasts	430	417	407	407	392	401	387	387	381	
	Šķeltovas pagasts	479	471	465	459	454	451	448	440	436	
Dagdas novads	Andrupenes pagasts	476	466	443	444	410	414	402	402	385	97
	Andzeļu pagasts	425	396	386	413	396	410	414	423	396	
	Asūnes pagasts	459	446	436	438	439	439	446	429	413	
	Bērziņu pagasts	462	439	403	379	385	375	358	350	269	
	Dagdas pilsēta	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Dagdas pagasts	323	330	353	321	327	361	384	366	345	
	Ezernieku pagasts	357	350	278	267	295	287	355	358	324	
	Konstantinovas pagasts	348	351	323	297	365	359	388	360	367	
	Ķepovas pagasts	461	469	467	458	446	430	425	394	397	
	Svariņu pagasts	466	458	457	414	413	429	407	413	422	
Šķaunes pagasts	433	387	382	368	341	379	389	406	370		
Daugavpils novads	Ambeļu pagasts	472	473	462	462	456	434	429	432	431	79
	Bīķernieku pagasts	414	374	358	390	404	399	378	388	375	

14.4. tabulas turpinājums[2]

Novadu dalījums kopš 2009. gada jūnija	Ietilpstošie pagasti pirms apvienošanās	1999. gads	2000. gads	2001. gads	2002. gads	2003. gads	2004. gads	2005. gads	2006. gads	2007. gads	2007. gada datu analīze 2009. gada novadu kopējai analīzei (jaunā teritorijas attīstības indeksa kārtība)
Daugavpils novads	Demenes pagasts	381	376	371	299	299	311	284	262	317	79
	Dubnas pagasts	290	293	248	319	325	313	293	238	267	
	Kalkūnes pagasts	62	58	43	51	66	77	73	68	68	
	Kalupes pagasts	303	335	304	327	359	308	312	295	319	
	Laucesas pagasts	166	139	138	163	109	145	121	120	151	
	Līksnas pagasts	315	352	329	328	280	285	287	321	287	
	Maļinovas pagasts	332	298	242	298	304	274	277	244	237	
	Medumu pagasts	296	316	355	344	315	316	324	305	285	
	Naujenes pagasts	35	39	42	39	40	36	36	33	35	
	Nīcgales pagasts	238	254	298	279	289	239	290	219	239	
	Salienas pagasts	446	407	411	410	387	371	362	349	362	
	Skrudalienas pagasts	339	340	331	385	351	356	349	347	348	
	Sventes pagasts	313	377	313	346	380	374	370	356	354	
	Tabores pagasts	224	240	258	273	225	283	248	206	213	
	Vaboles pagasts	314	371	356	398	366	367	333	342	340	
Vecsalienas pagasts	318	392	318	378	355	279	335	346	341		
Višķu pagasts	87	117	182	199	212	236	243	205	230		
Ilūkstes novads											85
	Bebrenes pagasts	320	356	375	406	-	-	-	-	-	
	Dvietes pagasts	340	349	383	380	363	339	338	333	321	
	Eglaines pagasts	298	385	370	387	375	343	353	341	328	
	Ilūkstes pilsēta	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Pilskalnes pagasts	383	369	376	371	-	-	-	-	-	
	Subates pilsēta ar lauku teritoriju	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Šēderes pagasts	29	15	50	136	-	-	-	-	-		
Krāslavas novads	Aulejas pagasts	450	436	430	421	395	395	379	374	391	93
	Indras pagasts	471	454	452	433	437	441	438	439	423	
	Izvaltas pagasts	454	456	432	422	421	411	404	410	389	
	Kalniešu pagasts	437	427	447	416	416	443	435	430	421	
	Kaplavas pagasts	442	437	438	417	383	397	394	367	358	
	Krāslavas pagasts	369	-	-	-	-	-	-	-	-	

14.4. tabulas nobeigums

Novadu dalījums kopš 2009. gada jūnija	Ietilpstošie pagasti pirms apvienošanās	1999. gads	2000. gads	2001. gads	2002. gads	2003. gads	2004. gads	2005. gads	2006. gads	2007. gads	2007. gada datu analīze 2009. gada novadu kopējai analīzei (jaunā teritorijas attīstības indeksa kārtība)
Krāslavas novads	Kombuļu pagasts	451	445	431	408	394	398	375	383	388	93
	Krāslavas pilsēta	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Piedrujas pagasts	469	460	446	428	424	427	421	427	395	
	Robežnieku pagasts	453	459	453	442	427	420	410	416	407	
	Skaistas pagasts	431	426	412	412	400	416	406	409	402	
	Ūdrīšu pagasts	393	402	340	360	393	419	418	417	411	
Līvānu novads	Jersikas pagasts	468	386	388	358	307	350	356	340	364	92
	Līvānu pilsēta	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Rožupes pagasts	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Rudzātu pagasts	396	301	316	307	273	293	301	296	247	
	Sutru pagasts	456	444	451	446	430	423	415	391	394	
	Turku pagasts	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Preiļu novads	Aizkalnes pagasts	409	-	-	-	-	-	-	-	-	53
	Pelēču pagasts	436	410	400	403	406	384	367	365	390	
	Preiļu pagasts	350	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Preiļu pilsēta	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Saunas pagasts	464	441	398	405	409	404	395	368	361	
Riebiņu novads	Galēnu pagasts	402	384	372	364	379	394	393	379	387	102
	Riebiņu pagasts	328	270	275	304	300					
	Rušonas pagasts	374	345	359	341	334					
	Silajāņu pagasts	434	415	440	426	405					
	Stļukalna pagasts	446	421	419	440	417					
	Stabulnieku pagasts	459	447	459	435	433					
Vārkavas novads	Rožkalnu pagasts	432	433	429	411	411	407	408	389	386	101
	Upmalas pagasts	440	419	423							
	Vārkavas pagasts	404	393	381	397	407	405	368	372	356	

Avots: Autores veidots pēc 1999. -2007. gadu statistikas datiem (Dažādā..., 2004), Reģionu..., 2007), Teritorijas attīstības..., 2008), (Noteikumi par teritorijas..., 2009)

Anketa

Sveicināti. Lūdzu jūs veltīt laiku viedokļu noskaidrošanai par Dienvidlatgali (Daugavpils, Krāslavas un Preiļu rajoni), tās attīstības iespējām, pašvaldību darbību un aktivitātēm teritoriju attīstībā. Anketa tiks izmantota augstskolas studiju darba izstrādei par Dienvidlatgales attīstības potenciāla noskaidrošanu un attīstības virzienu noteikšanai. Jūsu viedoklis ir svarīgs un tas tiks ņemts vērā analizējot Dienvidlatgales attīstības potenciāla iespējas un virzienus.

Jautājumi par subreģionu

1. Lūdzu, sniedziet savu vērtējumu (no 1 līdz 4, kur viens ir viszemākais vērtējums un 4 – visaugstākais) par Latvijas reģionu attīstības salīdzinājumu.

Kurzemes reģions -

Latgales reģions -

Vidzemes reģions -

Zemgales reģions –

2. Kādi Jūsaprāt ir 3 galvenie iemesli, kāpēc Dienvidlatgale (Daugavpils, Krāslavas, Preiļu rajoni) attīstības ziņā Latvijā ir vienā no zemākajiem rādītājiem?

- Trūkst valsts atbalsta
- Tālu no galvaspilsētas
- Neattīstīta uzņēmējdarbības vide
- Uzņēmējiem grūtāk piesaistīt investīcijas
- Uzņēmējiem grūtāk saņemt kredītus
- Sarežģīta pieeja Eiropas Savienības struktūrfondiem
- Trūkst izglītotu, aktīvu cilvēku
- Uzsākot uzņēmējdarbību trūkst atbalsta no valsts puses
- Cits iemesls, kāds?

3. Kādi ir 5 būtiskākie nosacījumi Dienvidlatgales attīstībai? (Lūdzu atzīmēt ne vairāk kā 5 iemeslus)

- Ārzemju investīciju piesaiste
- Dienvidlatgales uzņēmējdarbības atbalsta valsts programmas izstrāde un realizācija
- Eiropas Savienības fondu finanšu apguves nosacījumu un prasību piemērošana subreģiona specifikai
- Labvēlīgas nodokļu politikas izstrāde uzņēmējdarbības veicināšanai
- Neapliekamā minimuma paaugstināšana
- Infrastruktūras (ceļu, komunikāciju utt.) sakārtošana un attīstība
- Mūžizglītības aktivitāšu palielināšana
- Jaunu cilvēku piesaiste reģionam
- Sociālā korporatīvā atbildība
- Pašvaldību saiknes uzlabošana ar iedzīvotājiem un to vajadzībām uzņēmējdarbības vides attīstībai
- Valsts iestāžu (ministriju, aģentūru utt.) izvietošana Dienvidlatgales teritorijā
- Labvēlīgas nodokļu politikas izstrāde reģionam
- Uzņēmējdarbības uzsākšanas un pirmo gadu darbības nosacījumu, nodokļu atvieglojumu ieviešana
- Reģionāli diferencētu subsīdiu ieviešana
- Palīdzība inovācijas darbības attīstībai problēmreģionos (granti zinātniskai pētniecībai, pētījumu veikšanai u.c.).
- Citi iemesli, kādi?

4. Kas galvenokārt veicina Dienvidlatgales reģiona ekonomisko attīstību? (Lūdzu atzīmēt ne vairāk kā 3 iemeslus)

- Iedzīvotāju patriotiskā nostāja un aktivitātes
- Eiropas Savienības fondu aktivitāšu realizācijas iespējas
- Investoru ieguldījumi
- Vietējo uzņēmēju aktivitātes
- Pašvaldību darbība
- Cits iemesls, kāds?

5. Kādas Jūsprāt ir galvenās Dienvidlatgales subreģiona problēmas?

6. Kādas svarīgākās nozares ir attīstīties spējīgas Dienvidlatgalē?

- Tūrisms
- Piensaimniecība
- Graudkopība
- Gaļas pārstrāde
- Ārstniecisko centru izveide
- Kokapstrāde
- Rūpniecības nozaru attīstība
- Cita joma, kāda?

7. Vai Dienvidlatgalē ir pietiekami attīstīta uzņēmējdarbība?

- Jā
- Nē

Jautājumi par pašvaldību

8. Kā Jūs vērtējat savas pašvaldības darbību reģiona attīstībā?

- Attīsta reģionu kopumā
- Attīsta tikai pašvaldības teritoriju
- Nav vērojamas lielas aktivitātes
- Neattīsta nedz pašvaldības, nedz reģiona teritoriju
- Ir ļoti laba sadarbība starp iedzīvotājiem, uzņēmējiem un pašvaldību
- Trūkst sadarbības ar iedzīvotājiem
- Pašvaldībai būtu vairāk jādomā tieši par iedzīvotāju vajadzībām, to nodrošināšanu
- Pašvaldībai būtu vairāk jādomā par uzņēmējdarbības attīstību un nodrošināšanu tās teritorijā

9. Kas jūsprāt traucē pašvaldības kvalitatīvai darbībai?

- Nepilnības likumos un valdības noteikumos
- Nepietiekama pašvaldības patstāvība

- Nepietiekami finanšu līdzekļi funkciju veikšanai
- Partiju strīdi
- Nepietiekama pašvaldības darbinieku kvalifikācija
- Lieli attālumi līdz rajona centram
- Lieli attālumi līdz reģiona centram
- Lieli attālumi līdz Rīgai
- Slikti ceļi
- Slikti sakari
- Citi apstākļi, kādi?

10 Vai jūsu pašvaldībā ir izstrādāts teritorijas plānojums?

- Jā
- Nē
- Nezinu

11 Ja pašvaldībai ir teritorijas plānojums, tad kā vērtējat tā kvalitāti?

Ļoti labs	Labs	Apmierinošs	Slikts	Ļoti slikts

- Neesmu ar to iepazinies/iepazinusies

12 Vai jūsu pašvaldībai ir izstrādāta pašvaldības attīstības programma?

- Jā
- Nē
- Nezinu

13 Ja pašvaldībai ir izstrādāta pašvaldības attīstības programma, kā Jūs vērtējat tā kvalitāti un realizējamību?

Ļoti laba	Laba	Apmierinoša	Slikta	Ļoti slikta

- Neesmu ar to iepazinies/iepazinusies

14 Pašvaldību iestāžu un tās komercsabiedrību darbības kvalitāte vērtējama kā:

	Ļoti laba	Laba	Apmierinoša	Slikta	Ļoti slikta
Skolas un pirmsskolas iestādes					
Veselības aprūpes iestādes					
Sociālā aprūpe un palīdzība					
Kultūras iestādes					
Komunālā saimniecība					
Pārvalde					
Pašvaldībā kopumā					

15. Kādi būtu galvenie tautsaimniecības attīstības atbalsta pasākumi, ko varētu izstrādāt un realizēt valsts un pašvaldības?

Lūdzu, sniedziet datus par sevi:

Dzimums:

- Sieviete
- Vīrietis

Vecums: _____

Dzīvesvieta:

- Daugavpils rajons
- Krāslavas rajons
- Preiļu rajons

Paldies par izteikto viedokli!

Kvantitatīvās aptaujas rezultāti

Dzīvesvieta

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Daugavpils rajons	230	37.6	37.6	37.6
	Krāslavas rajons	164	26.8	26.8	64.4
	Preiļu rajons	218	35.6	35.6	100.0
	Total	612	100.0	100.0	

Vecums

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	līdz 25	138	22.5	22.5	22.5
	26-35	203	33.2	33.2	55.7
	36-45	182	29.7	29.7	85.5
	virš 46	89	14.5	14.5	100.0
	Total	612	100.0	100.0	-

Dzimums

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Sieviete	425	69.4	69.4	69.4
	Vīrietis	187	30.6	30.6	100.0
	Total	612	100.0	100.0	-

1. jautājums: reģionu vērtējums pēc skalas no 1 līdz 4

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Kurzemes reģiona attīstības vērtējums	612	1.00	4.00	2.5507	.75624
Vidzemes reģiona attīstības vērtējums	612	1.00	4.00	3.0980	.81528
Latgales reģiona attīstības vērtējums	612	1.00	4.00	1.6144	.84956
Zemgales reģiona attīstības vērtējums	612	1.00	4.00	2.8203	1.00427
Valid N (listwise)	612	-	-	-	-

Kurzemes reģiona attīstības vērtējums

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1.00	34	5.6	5.6	5.6
	2.00	272	44.4	44.4	50.0
	3.00	241	39.4	39.4	89.4
	4.00	65	10.6	10.6	100.0
	Total	612	100.0	100.0	-

Latgales reģiona attīstības vērtējums

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1.00	353	57.7	57.7	57.7
	2.00	173	28.3	28.3	85.9
	3.00	55	9.0	9.0	94.9
	4.00	31	5.1	5.1	100.0
	Total	612	100.0	100.0	-

Vidzemes reģiona attīstības vērtējums

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1.00	28	4.6	4.6	4.6
	2.00	92	15.0	15.0	19.6
	3.00	284	46.4	46.4	66.0
	4.00	208	34.0	34.0	100.0
	Total	612	100.0	100.0	-

Zemgales reģiona attīstības vērtējums

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1.00	78	12.7	12.7	12.7
	2.00	139	22.7	22.7	35.5
	3.00	210	34.3	34.3	69.8
	4.00	185	30.2	30.2	100.0
	Total	612	100.0	100.0	-

Crosstab

			Kurzemes reģiona attīstības vērtējums				Total
			1.00	2.00	3.00	4.00	
Dzimums	Sieviete	Count	24	210	157	34	425
		% within Dzimums	5.6%	49.4%	36.9%	8.0%	100.0%
	Vīrietis	Count	10	62	84	31	187
		% within Dzimums	5.3%	33.2%	44.9%	16.6%	100.0%
Total		Count	34	272	241	65	612
		% within Dzimums	5.6%	44.4%	39.4%	10.6%	100.0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	18.838(a)	3	.000
Likelihood Ratio	18.565	3	.000
Linear-by-Linear Association	14.688	1	.000
N of Valid Cases	612	-	-

a 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 10.39.

Crosstab

			Vidzemes reģiona attīstības vērtējums				Total
			1.00	2.00	3.00	4.00	
Dzimums	Sieviete	Count	16	57	201	151	425
		% within Dzimums	3.8%	13.4%	47.3%	35.5%	100.0%
	Vīrietis	Count	12	35	83	57	187
		% within Dzimums	6.4%	18.7%	44.4%	30.5%	100.0%
Total		Count	28	92	284	208	612
		% within Dzimums	4.6%	15.0%	46.4%	34.0%	100.0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	5.638(a)	3	.131
Likelihood Ratio	5.449	3	.142
Linear-by-Linear Association	4.790	1	.029
N of Valid Cases	612	-	-

a 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 8.56.

Crosstab

			Latgales reģiona attīstības vērtējums				Total
			1.00	2.00	3.00	4.00	
Dzimums	Sieviete	Count	246	113	43	23	425
		% within Dzimums	57.9%	26.6%	10.1%	5.4%	100.0%
	Vīrietis	Count	107	60	12	8	187
		% within Dzimums	57.2%	32.1%	6.4%	4.3%	100.0%
Total		Count	353	173	55	31	612
		% within Dzimums	57.7%	28.3%	9.0%	5.1%	100.0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	3.706(a)	3	.295
Likelihood Ratio	3.815	3	.282
Linear-by-Linear Association	.506	1	.477
N of Valid Cases	612	-	-

a 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 9.47.

Crosstab

			Zemgales reģiona attīstības vērtējums				Total
			1.00	2.00	3.00	4.00	
Dzimums	Sieviete	Count	45	111	152	117	425
		% within Dzimums	10.6%	26.1%	35.8%	27.5%	100.0%
	Vīrietis	Count	33	28	58	68	187
		% within Dzimums	17.6%	15.0%	31.0%	36.4%	100.0%
Total		Count	78	139	210	185	612
		% within Dzimums	12.7%	22.7%	34.3%	30.2%	100.0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	16.384(a)	3	.001
Likelihood Ratio	16.584	3	.001
Linear-by-Linear Association	.442	1	.506
N of Valid Cases	612	-	-

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 23.83.

Crosstab

			Kurzemes reģiona attīstības vērtējums				Total
			1.00	2.00	3.00	4.00	
Vecums	līdz 25	Count	5	52	62	19	138
		% within Vecums	3.6%	37.7%	44.9%	13.8%	100.0%
	26-35	Count	11	92	80	20	203
		% within Vecums	5.4%	45.3%	39.4%	9.9%	100.0%
	36-45	Count	12	92	64	14	182
		% within Vecums	6.6%	50.5%	35.2%	7.7%	100.0%
	virš 46	Count	6	36	35	12	89
		% within Vecums	6.7%	40.4%	39.3%	13.5%	100.0%
Total		Count	34	272	241	65	612
		% within Vecums	5.6%	44.4%	39.4%	10.6%	100.0%

Crosstab

			Vidzemes reģiona attīstības vērtējums				Total
			1.00	2.00	3.00	4.00	
Vecums	līdz 25	Count	6	22	56	54	138
		% within Vecums	4.3%	15.9%	40.6%	39.1%	100.0%
	26-35	Count	10	14	121	58	203
		% within Vecums	4.9%	6.9%	59.6%	28.6%	100.0%
	36-45	Count	5	32	77	68	182
		% within Vecums	2.7%	17.6%	42.3%	37.4%	100.0%
	virš 46	Count	7	24	30	28	89
		% within Vecums	7.9%	27.0%	33.7%	31.5%	100.0%
Total		Count	28	92	284	208	612
		% within Vecums	4.6%	15.0%	46.4%	34.0%	100.0%

Crosstab

			Latgales reģiona attīstības vērtējums				Total
			1.00	2.00	3.00	4.00	
Vecums	līdz 25	Count	84	37	13	4	138
		% within Vecums	60.9%	26.8%	9.4%	2.9%	100.0%
	26-35	Count	117	66	10	10	203
		% within Vecums	57.6%	32.5%	4.9%	4.9%	100.0%
	36-45	Count	108	41	23	10	182
		% within Vecums	59.3%	22.5%	12.6%	5.5%	100.0%
	virš 46	Count	44	29	9	7	89
		% within Vecums	49.4%	32.6%	10.1%	7.9%	100.0%
Total		Count	353	173	55	31	612
		% within Vecums	57.7%	28.3%	9.0%	5.1%	100.0%

Crosstab

			Zemgales reģiona attīstības vērtējums				Total
			1.00	2.00	3.00	4.00	
Vecums	līdz 25	Count	18	37	56	27	138
		% within Vecums	13.0%	26.8%	40.6%	19.6%	100.0%
	26-35	Count	24	28	93	58	203
		% within Vecums	11.8%	13.8%	45.8%	28.6%	100.0%
	36-45	Count	22	59	26	75	182
		% within Vecums	12.1%	32.4%	14.3%	41.2%	100.0%
	virš 46	Count	14	15	35	25	89
		% within Vecums	15.7%	16.9%	39.3%	28.1%	100.0%
Total		Count	78	139	210	185	612
		% within Vecums	12.7%	22.7%	34.3%	30.2%	100.0%

2. jautājums: Dienvidlatgales zemās attīstības iemesli

§j2 Frequencies

		Responses	
		N	Percent
Dienvidlatgales zemās attīstības iemesli	Trūkst valsts atbalsta	423	27.1%
	Tālu no galvaspilsētas	223	14.3%
	Neattīstīta uzņēmējdarbības vide	175	11.2%
	Latgales uzņēmējiem grūtāk piesaistīt investīcijas	146	9.3%
	Latgales uzņēmējiem grūtāk saņemt kredītus	92	5.9%
	Sarežģīta pieeja ES struktūrfondiem	82	5.2%
	Trūkst izglītotu, aktīvu cilvēku	154	9.9%
	Uzsakot uzņēmējdarbību trūkst atbalsta no valsts puses	240	15.4%
Cits iemesls	27	1.7%	
Total		1562	100.0%

a Group

Jaut_18*§j2 Crosstabulation

			Dienvidlatgales zemās attīstības iemesli									Total
			Trūkst valsts atbalsta	Tālu no galvaspilsētas	Neattīstīta uzņēmējdarbības vide	Latgales uzņēmējiem grūtāk piesaistīt investīcijas	Latgales uzņēmējiem grūtāk saņemt kredītus	Sarežģīta pieeja ES struktūrfondiem	Trūkst izglītotu, aktīvu cilvēku	Uzsakot uzņēmējdarbību trūkst atbalsta no valsts puses	Cits iemesls	
Dzimums	Sieviete	Count	303	136	119	101	56	52	92	172	26	425
		% within Jaut_18	71.3%	32.0%	28.0%	23.8%	13.2%	12.2%	21.6%	40.5%	6.1%	
	Vīrietis	Count	120	87	56	45	36	30	62	68	1	187
		% within Jaut_18	64.2%	46.5%	29.9%	24.1%	19.3%	16.0%	33.2%	36.4%	0.5%	
Total	Count	423	223	175	146	92	82	154	240	27	612	

Percentages and totals are based on respondents.

Jaut_19*§j2 Crosstabulation

			Dienvidlatgales zemās attīstības iemesli									Total
			Trūkst valsts atbalsta	Tālu no galvaspilsētas	Neattīstīta uzņēmējdarbības vide	Latgales uzņēmējiem grūtāk piesaistīt investīcijas	Latgales uzņēmējiem grūtāk saņemt kredītus	Sarežģīta pieeja ES struktūrfondiem	Trūkst izglītotu, aktīvu cilvēku	Uzsakot uzņēmējdarbību trūkst atbalsta no valsts puses	Cits iemesls	
Vecums	līdz 25	Count	104	50	40	33	25	26	40	57	5	138
		% within Jaut_19	75.4%	36.2%	29.0%	23.9%	18.1%	18.8%	29.0%	41.3%	3.6%	
	26-35	Count	140	71	53	46	30	21	46	80	8	203
		% within Jaut_19	69.0%	35.0%	26.1%	22.7%	14.8%	10.3%	22.7%	39.4%	3.9%	
	36-45	Count	121	63	62	36	25	16	43	67	8	182
		% within Jaut_19	66.5%	34.6%	34.1%	19.8%	13.7%	8.8%	23.6%	36.8%	4.4%	
	virs 46	Count	58	39	20	31	12	19	25	36	6	89
	% within Jaut_19	65.2%	43.8%	22.5%	34.8%	13.5%	21.3%	28.1%	40.4%	6.7%		
Total	Count	423	223	175	146	92	82	154	240	27	612	

Percentages and totals are based on respondents.

Jaut_1_L*§j2 Crosstabulation

			Dienvidlatgales zemas attistibas iemesli									Total
			Trūkst valsts atbalsta	Tālu no galvaspilsētas	Neattīstīta uzņēmējdarbības vide	Latgales uzņēmējiem grūtāk piesaistīt investīcijas	Latgales uzņēmējiem grūtāk saņemt kredītus	Sarežģīta pieeja ES struktūrfondiem	Trūkst izglītotu, aktīvu cilvēku	Uzsakot uzņēmējdarbību trūkst atbalsta no valsts puses	Cits iemesls	
Latgales reģiona attīstības veirējums	1	Count	244	131	92	73	45	48	96	134	18	881
		% within Jaut_1_L	27.7%	14.9%	10.4%	8.3%	5.1%	5.4%	10.9%	15.2%	2.0%	
	2	Count	117	59	56	50	33	21	39	80	5	460
		% within Jaut_1_L	25.4%	12.8%	12.2%	10.9%	7.2%	4.6%	8.5%	17.4%	1.1%	
	3	Count	39	23	16	13	8	10	12	18	2	141
		% within Jaut_1_L	27.7%	16.3%	11.3%	9.2%	5.7%	7.1%	8.5%	12.8%	1.4%	
4	Count	23	10	11	10	6	3	7	8	2	80	
	% within Jaut_1_L	28.8%	12.5%	13.8%	12.5%	7.5%	3.8%	8.8%	10.0%	2.5%		
Total	Count	423	223	175	146	92	82	154	240	27	1562	

Percentages and totals are based on responses.

3. jautājums: Būtiskākie nosacījumi Dienvidlatgales attīstībai

\$Jaut_3 Frequencies

		Responses		Percent of Cases
		N	Percent	
Nosacījumi Dienvidlatgales attīstībai(a)	Arvalstu investīciju piesaiste	215	9.1%	35.1%
	Reģiona uzņēmējdarbības atbalsta valsts programmas izstrāde un realizācija	189	8.0%	30.9%
	ES fondu finanšu apguves nosacījumu un prasību piemērošana Latgales reģiona specifikai	168	7.1%	27.5%
	Labvēlīgas nodokļu politikas izstrāde uzņēmējdarbības veicināšanai	273	11.6%	44.6%
	Neapliekama minimuma paaugstināšana	153	6.5%	25.0%
	Infrastrukturā (celu, komunikāciju utt.) sakārtošana un attīstība	266	11.3%	43.5%
	Mužizglītības aktivitāšu palielināšana	44	1.9%	7.2%
	Jaunu cilvēku piesaiste reģionam	242	10.3%	39.5%
	Sociāla korporatīva atbildība	110	4.7%	18.0%
	Pašvaldību saiknes uzlabošana ar iedzīvotājiem un to vajadzībām uzņēmējdarbības vides attīstībai	117	5.0%	19.1%
	Valsts iestāžu (ministriju, agentūru utt.) izvietošana reģiona teritorijā	89	3.8%	14.5%
	Labvēlīgas nodokļu politikas ieviešana reģionam	186	7.9%	30.4%
	Uzņēmējdarbības uzsākšanas un pirmo gadu darbības nosacījumu, nodokļu atvieglojumu ieviešana	101	4.3%	16.5%
	Reģionāli diferencētu subsīdiu ieviešana	118	5.0%	19.3%
	Palīdzība inovācijas darbības attīstībai problemreģionos (granti zinātniskajai pētniecībai, petījumu veikšana u.c.)	73	3.1%	11.9%
Cits iemesls	7	.3%	1.1%	
Total	2351	100.0%	384.2%	

Jaut_ \$j3 Crosstabulation

		Nosacījumi Dienvidlatgales attīstībai																Total	
Dzimums	Sie v. Vir.	Count	Arvalstu investīciju piesaiste	Reģiona uzņēmējdarbības atbalsta valsts programmas izstrāde un realizācija	ES fondu finanšu apguves nosacījumu un prasību piemērošana Latgales reģiona specifikai	Labvēlīgas nodokļu politikas izstrāde uzņēmējdarbības veicināšanai	Neapliekama minimuma paaugstināšana	Infrastrukturā (celu, komunikāciju utt.) sakārtošana un attīstība	Mužizglītības aktivitāšu palielināšana	Jaunu cilvēku piesaiste reģionam	Sociāla korporatīva atbildība	Pašvaldību saiknes uzlabošana ar iedzīvotājiem un to vajadzībām uzņēmējdarbības vides attīstībai	Valsts iestāžu (ministriju, agentūru utt.) izvietošana reģiona teritorijā	Labvēlīgas nodokļu politikas izstrāde reģionam	Uzņēmējdarbības uzsākšanas un pirmo gadu darbības nosacījumu, nodokļu atvieglojumu ieviešana	Reģionāli diferencētu subsīdiu ieviešana	Palīdzība inovācijas darbības attīstībai problemreģionos (granti zinātniskajai pētniecībai, petījumu veikšana u.c.)	Cits iemesls	Total
					Count	135	122	125	198	110	189	30	194	96	87	77	164	82	105
		% within Jaut_18	7.6%	6.9%	7.0%	11.1%	6.2%	10.6%	1.7%	10.9%	5.4%	4.9%	4.3%	9.2%	4.6%	5.9%	3.4%	.3%	
		Count	80	67	43	75	43	77	14	48	14	30	12	22	19	13	12	1	570
		% within Jaut_18	14.0%	11.8%	7.5%	13.2%	7.5%	13.5%	2.5%	8.4%	2.5%	5.3%	2.1%	3.9%	3.3%	2.3%	2.1%	.2%	
Total		Count	215	189	168	273	153	266	44	242	110	117	89	186	101	118	73	7	2351

Percentages and totals are based on response

Jaut_ \$j3 Crosstabulation

		Nosacījumi Dienvidlatgales attīstībai																Total	
Vecums	lidz 25 26-35 36-45 virs 46	Count	Arvalstu investīciju piesaiste	Reģiona uzņēmējdarbības atbalsta valsts programmas izstrāde un realizācija	ES fondu finanšu apguves nosacījumu un prasību piemērošana Latgales reģiona specifikai	Labvēlīgas nodokļu politikas izstrāde uzņēmējdarbības veicināšanai	Neapliekama minimuma paaugstināšana	Infrastrukturā (celu, komunikāciju utt.) sakārtošana un attīstība	Mužizglītības aktivitāšu palielināšana	Jaunu cilvēku piesaiste reģionam	Sociāla korporatīva atbildība	Uzlabošana ar iedzīvotājiem un to vajadzībām uzņēmējdarbības vides attīstībai	Valsts iestāžu (ministriju, agentūru utt.) izvietošana reģiona teritorijā	Labvēlīgas nodokļu politikas izstrāde reģionam	Uzņēmējdarbības uzsākšanas un pirmo gadu darbības nosacījumu, nodokļu atvieglojumu ieviešana	Reģionāli diferencētu subsīdiu ieviešana	Palīdzība inovācijas darbības attīstībai problemreģionos (granti zinātniskajai pētniecībai, petījumu veikšana u.c.)	Cits iemesls	Total
				lidz 25	Count	53	49	44	58	39	57	16	56	36	25	31	52	16	28
		% within Jaut_19	9.1%	8.4%	7.5%	9.9%	6.7%	9.8%	2.7%	9.6%	6.2%	4.3%	5.3%	8.9%	2.7%	4.8%	3.8%	.3%	
	26-35	Count	85	62	53	86	63	88	15	95	40	46	28	61	41	27	25	2	817
		% within Jaut_19	10.4%	7.6%	6.5%	10.5%	7.7%	10.8%	1.8%	11.6%	4.9%	5.6%	3.4%	7.5%	5.0%	3.3%	3.1%	.2%	
	36-45	Count	55	45	41	81	35	86	10	64	26	32	15	41	27	35	15	1	609
		% within Jaut_19	9.0%	7.4%	6.7%	13.3%	5.7%	14.1%	1.6%	10.5%	4.3%	5.3%	2.5%	6.7%	4.4%	5.7%	2.5%	.2%	
	virs 46	Count	22	33	30	48	16	35	3	27	8	14	15	32	17	28	11	2	341
		% within Jaut_19	6.5%	9.7%	8.8%	14.1%	4.7%	10.3%	.9%	7.9%	2.3%	4.1%	4.4%	9.4%	5.0%	8.2%	3.2%	.6%	
Total		Count	215	189	168	273	153	266	44	242	110	117	89	186	101	118	73	7	2351

Percentages and totals are based on responses.

4. jautājums: Dienvidlatgales pašreizējie attīstības veicinātāji

\$Jaut_4 Frequencies

		Responses	
		N	Percent
Dienvidlatgales attīstības veicinātāji(a)	Iedzīvotāju patriotiska nostāja un aktivitātes	299	22.2%
	ES fondu aktivitāšu realizācijas iespējas	235	17.4%
	Investoru ieguldījumi	172	12.8%
	Vietējo uzņēmēju aktivitātes	418	31.0%
	Pašvaldību darbība	211	15.7%
	Cits iemesls	13	1.0%
Total		1348	100.0%

Jaut_18*\$Jaut_4 Crosstabulation

			Dienvidlatgales attīstības veicinātāji						Total
			Iedzīvotāju patriotiska nostāja un aktivitātes	ES fondu aktivitāšu realizācijas iespējas	Investoru ieguldījumi	Vietējo uzņēmēju aktivitātes	Pašvaldību darbība	Cits iemesls	
Dzimums	Siev.	Count	215	170	104	303	128	11	931
		% within Jaut_18	23.1%	18.3%	11.2%	32.5%	13.7%	1.2%	-
	Vīr.	Count	84	65	68	115	83	2	417
		% within Jaut_18	20.1%	15.6%	16.3%	27.6%	19.9%	.5%	-
Total		Count	299	235	172	418	211	13	1348

Percentages and totals are based on responses.

Jaut_19*\$Jaut_4 Crosstabulation

			Dienvidlatgales attīstības veicinātāji						Total
			Iedzīvotāju patriotiska nostāja un aktivitātes	ES fondu aktivitāšu realizācijas iespējas	Investoru ieguldījumi	Vietējo uzņēmēju aktivitātes	Pašvaldību darbība	Cits iemesls	
Vecums	līdz 25	Count	77	48	39	102	46	1	313
		% within Jaut_19	24.6%	15.3%	12.5%	32.6%	14.7%	.3%	-
	26-35	Count	91	67	71	138	69	6	442
		% within Jaut_19	20.6%	15.2%	16.1%	31.2%	15.6%	1.4%	-
	36-45	Count	84	82	42	110	66	1	385
		% within Jaut_19	21.8%	21.3%	10.9%	28.6%	17.1%	.3%	-
	virs 46	Count	47	38	20	68	30	5	208
		% within Jaut_19	22.6%	18.3%	9.6%	32.7%	14.4%	2.4%	-
Total		Count	299	235	172	418	211	13	1348

Percentages and totals are based on responses.

5. jautājums: Dienvidlatgales problēmas

\$Jaut_5 Frequencies

		Responses		Percent of Cases
		N	Percent	
Dienvidlatgales esošās problēmas(a)	Vispārejas valdības ieinteresētības un finansiāla atbilstamības trūkuma problēmas	185	17.1%	30.2%
	Depopulācija	157	14.5%	25.7%
	Bezdarba problēmas	129	11.9%	21.1%
	Iedzīvotāju ekonomiska rakstura problēmas	131	12.1%	21.4%
	Vispārejas iedzīvotāju ieinteresētības un psiholoģiska rakstura problēmas	121	11.2%	19.8%
	Infrastrukturālās kvalitātes problēmas	86	7.9%	14.1%
	Iznicinātā rūpniecības sfēra	43	4.0%	7.0%
	Vēsturiski iemesli	33	3.0%	5.4%
	Profesionālu, izglītoju darbinieku trūkums	32	3.0%	5.2%
	Alkoholisms	19	1.8%	3.1%
	Korumpcija	9	.8%	1.5%
	Ar likumdošanu saistītas problēmas	8	.7%	1.3%
	Birokrātija	6	.6%	1.0%
	Cits variants	35	3.2%	5.7%
Nezin. nav atbildes		89	8.2%	14.5%
Total		1083	100.0%	177.0%

a Dichotomy group tabulated at value 1.

*\$Jaut_5 Crosstabulation

			Dienvidlatgales esošas problemas															Total
			Visparejas valdības ieinteresētības finansiāla atbalsat trukuma problemas	Depopulācija	Bezdarba problemas	Iedzīvotāju ekonomiska rakstura problemas	Visparejas iedzīvotāju ieinteresētības un psiholoģiska rakstura problemas	Infrastrukturā kvalitātes problemas	Iznicinātā rupniecības sfēra	Vesturiski iemesli	Profesionālu, izglītotu darbinieku trūkums	Alkoholisms	Korumpētība	Ar likumdosanu saistītas problemas	Birokrātija	Cits variants	Nezin, nav atbildes	Total
Dzimums	Siev	Count	136	121	86	98	98	64	38	26	25	11	5	7	6	29	55	805
		% within Jaut_18	16.9%	15.0%	10.7%	12.2%	12.2%	8.0%	4.7%	3.2%	3.1%	1.4%	.6%	.9%	.7%	3.6%	6.8%	-
	Vīr.	Count	49	36	43	33	23	22	5	7	7	8	4	1	0	6	34	278
		% within Jaut_18	17.6%	12.9%	15.5%	11.9%	8.3%	7.9%	1.8%	2.5%	2.5%	2.9%	1.4%	.4%	.0%	2.2%	12.2%	-
Total		Count	185	157	129	131	121	86	43	33	32	19	9	8	6	35	89	1083

Percentages and totals are based on responses.

Jaut_19*\$Jaut_5 Crosstabulation
*\$Jaut_5 Crosstabulation

			Dienvidlatgales esošas problemas															Total
			Visparejas valdības ieinteresētības finansiāla atbalsat trukuma problemas	Depopulācija	Bezdarba problemas	Iedzīvotāju ekonomiska rakstura problemas	Visparejas iedzīvotāju ieinteresētības un psiholoģiska rakstura problemas	Infrastrukturā kvalitātes problemas	Iznicinātā rupniecības sfēra	Vesturiski iemesli	Profesionālu, izglītotu darbinieku trūkums	Alkoholisms	Korumpētība	Ar likumdosanu saistītas problemas	Birokrātija	Cits variants	Nezin, nav atbildes	Total
Vecums	līdz 25	Count	42	34	25	22	27	18	1	0	1	0	0	0	0	3	24	197
		% within Jaut_19	21.3%	17.3%	12.7%	11.2%	13.7%	9.1%	.5%	.0%	.5%	.0%	.0%	.0%	.0%	1.5%	12.2%	-
	26-35	Count	67	73	55	59	37	27	9	9	5	3	3	1	0	14	39	401
		% within Jaut_19	16.7%	18.2%	13.7%	14.7%	9.2%	6.7%	2.2%	2.2%	1.2%	.7%	.7%	.2%	.0%	3.5%	9.7%	-
	36-45	Count	60	31	41	32	32	27	23	18	17	13	6	7	2	17	20	346
		% within Jaut_19	17.3%	9.0%	11.8%	9.2%	9.2%	7.8%	6.6%	5.2%	4.9%	3.8%	1.7%	2.0%	.6%	4.9%	5.8%	-
	virš 46	Count	16	19	8	18	25	14	10	6	9	3	0	0	4	1	6	139
		% within Jaut_19	11.5%	13.7%	5.8%	12.9%	18.0%	10.1%	7.2%	4.3%	6.5%	2.2%	.0%	.0%	2.9%	.7%	4.3%	-
Total		Count	185	157	129	131	121	86	43	33	32	19	9	8	6	35	89	1083

6. jautājums: Dienvidlatgales perspektīvās tautsaimniecības nozares

\$Jaut_6 Frequencies

		Responses	
		N	Percent
Tautsaimniecības nozares(a)	Turisms	327	20.6%
	Piensaimeniecība	335	21.1%
	Graudkopība	138	8.7%
	Galas parstrāde	154	9.7%
	Arstniecisko centru izveide	133	8.4%
	Kokapstrāde	201	12.7%
	Rupniecības nozaru attīstība	269	17.0%
	Cita joma	30	1.9%
Total		1587	100.0%

a Dichotomy group tabulated at value 1.

Jaut_18*\$Jaut_6 Crosstabulation

			Tautsaimniecības nozares								Total
			Turisms	Piensaimeniecība	Graudkopība	Galas parstrāde	Arstniecisko centru izveide	Kokapstrāde	Rupniecības nozaru attīstība	Cita joma	
Dzimums	Siev.	Count	223	254	94	108	109	130	197	22	1137
		% within Jaut_18	19.6%	22.3%	8.3%	9.5%	9.6%	11.4%	17.3%	1.9%	-
	Vir.	Count	104	81	44	46	24	71	72	8	450
		% within Jaut_18	23.1%	18.0%	9.8%	10.2%	5.3%	15.8%	16.0%	1.8%	-
Total		Count	327	335	138	154	133	201	269	30	1587

Percentages and totals are based on responses.

Jaut_19*\$Jaut_6 Crosstabulation

			Tautsaimniecības nozares								Total
			Turisms	Piensaimeniecība	Graudkopība	Galas parstrāde	Arstniecisko centru izveide	Kokapstrāde	Rupniecības nozaru attīstība	Cita joma	
Vecums	līdz 25	Count	79	79	40	32	46	44	67	1	388
		% within Jaut_19	20.4%	20.4%	10.3%	8.2%	11.9%	11.3%	17.3%	.3%	-
	26-35	Count	108	99	47	54	43	63	84	14	512
		% within Jaut_19	21.1%	19.3%	9.2%	10.5%	8.4%	12.3%	16.4%	2.7%	-
	36-45	Count	87	93	30	44	25	50	85	2	416
		% within Jaut_19	20.9%	22.4%	7.2%	10.6%	6.0%	12.0%	20.4%	.5%	-
	46 un virs	Count	53	64	21	24	19	44	33	13	271
		% within Jaut_19	19.6%	23.6%	7.7%	8.9%	7.0%	16.2%	12.2%	4.8%	-
Total		Count	327	335	138	154	133	201	269	30	1587

Percentages and totals are based on responses.

Jaut_1_L*\$Jaut_6 Crosstabulation

		Tautsaimniecības nozares									
		Turisms	Plensaimniecība	Graudkopība	Galas parstrāde	Artniecisko centru izveide	Kokapstrāde	Rupniecības nozaru attīstība	Cita joma	Total	
Latgales reģiona attīstības vērtējums	1	Count	196	201	80	79	81	113	157	17	924
		% within Jaut_1_L	21.2%	21.8%	8.7%	8.5%	8.8%	12.2%	17.0%	1.8%	-
	2	Count	89	89	41	51	28	58	76	8	440
		% within Jaut_1_L	20.2%	20.2%	9.3%	11.6%	6.4%	13.2%	17.3%	1.8%	-
	3	Count	27	28	13	16	17	18	25	2	146
		% within Jaut_1_L	18.5%	19.2%	8.9%	11.0%	11.6%	12.3%	17.1%	1.4%	-
4	Count	15	17	4	8	7	12	11	3	77	
	% within Jaut_1_L	19.5%	22.1%	5.2%	10.4%	9.1%	15.6%	14.3%	3.9%	-	
Total		Count	327	335	138	154	133	201	269	30	1587

Percentages and totals are based on responses.

*\$Jaut_6 Crosstabulation

		Tautsaimniecības nozares									
		Turisms	Plensaimniecība	Graudkopība	Galas parstrāde	Artniecisko centru izveide	Kokapstrāde	Rupniecības nozaru attīstība	Cita joma	Total	
Dzīvesvieta	Daugavpils r.	Count	126	100	31	38	67	50	146	12	570
		% within Jaut_20	22.1%	17.5%	5.4%	6.7%	11.8%	8.8%	25.6%	2.1%	-
	Kraslavas r.	Count	80	86	45	39	33	58	71	7	419
		% within Jaut_20	19.1%	20.5%	10.7%	9.3%	7.9%	13.8%	16.9%	1.7%	-
	Preiļu r.	Count	121	149	62	77	33	93	52	11	598
	% within Jaut_20	20.2%	24.9%	10.4%	12.9%	5.5%	15.6%	8.7%	1.8%	-	
Total		Count	327	335	138	154	133	201	269	30	1587

Percentages and totals are based on responses.

7. jautājums: Uzņēmējdarbības attīstība Dienvidlatgalē

Vai Dienvidlatgalē ir pietiekami attīstīta uzņēmējdarbība?

		Frequency	Percent
Valid	Ja	110	18.0
	Ne	502	82.0
Total		612	100.0

Crosstab

		Vai Dienvidlatgalē ir pietiekami attīstīta uzņēmējdarbība?			
		Ja	Ne	Total	
Vecums	līdz 25	Count	28	110	138
		% within Vecums	20.3%	79.7%	100.0%
	26-35	Count	49	154	203
		% within Vecums	24.1%	75.9%	100.0%
	36-45	Count	24	158	182
		% within Vecums	13.2%	86.8%	100.0%
	virs 46	Count	9	80	89
		% within Vecums	10.1%	89.9%	100.0%
Total		Count	110	502	612
		% within Vecums	18.0%	82.0%	100.0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	12.293(a)	3	.006
Likelihood Ratio	12.671	3	.005
Linear-by-Linear Association	7.630	1	.006
N of Valid Cases	612	-	-

a 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 16.00.

Symmetric Measures

		Value	Approx. Sig.
Nominal by Nominal	Phi	.142	.006
	Cramer's V	.142	.006
N of Valid Cases		612	

a Not assuming the null hypothesis.

b Using the asymptotic standard error assuming the null hypothesis.

Crosstab

			Vai Dienvidlatgale ir pietiekami attistita uzņemejdarbiba?		Total
			Ja	Ne	
Dzivesvieta	Daugavpils rajons	Count	31	199	230
		% within Dzivesvieta	13.5%	86.5%	100.0%
	Kraslavas rajons	Count	40	124	164
		% within Dzivesvieta	24.4%	75.6%	100.0%
	Preilu rajons	Count	39	179	218
		% within Dzivesvieta	17.9%	82.1%	100.0%
Total		Count	110	502	612
		% within Dzivesvieta	18.0%	82.0%	100.0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	7.734(a)	2	.021
Likelihood Ratio	7.612	2	.022
Linear-by-Linear Association	1.560	1	.212
N of Valid Cases	612		

a 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 29.48.

Symmetric Measures

		Value	Approx. Sig.
Nominal by Nominal	Phi	.112	.021
	Cramer's V	.112	.021
N of Valid Cases		612	

a Not assuming the null hypothesis.

b Using the asymptotic standard error assuming the null hypothesis.

Crosstab

			Vai Dienvidlatgale ir pietiekami attistita uzņemejdarbiba?		Total	
			Ja	Ne		
Dzimums	Sieviete	Count	70	355	425	
		% within Dzimums	16.5%	83.5%	100.0%	
	Virietis	Count	40	147	187	
		% within Dzimums	21.4%	78.6%	100.0%	
	Total		Count	110	502	612
			% within Dzimums	18.0%	82.0%	100.0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	2.132(b)	1	.144
Continuity Correction(a)	1.811	1	.178
Likelihood Ratio	2.080	1	.149
Fisher's Exact Test			-
Linear-by-Linear Association	2.128	1	.145
N of Valid Cases	612		-

a Computed only for a 2x2 table

b 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 33.61.

Symmetric Measures

		Value	Approx. Sig.
Nominal by Nominal	Phi	-.059	.144
	Cramer's V	.059	.144
N of Valid Cases		612	-

a Not assuming the null hypothesis.

b Using the asymptotic standard error assuming the null hypothesis.

8. jautājums: Pašvaldības darbības vērtējums

\$Jaut_8 Frequencies

		Responses	
		N	Percent
Pašvaldību darbības vērtējums(a)	Attista reģionu kopuma	86	7.9%
	Attista tikai pašvaldības teritoriju	157	14.4%
	Nav vērojamas lielas aktivitātes	203	18.6%
	Neattista ne dz pašvaldības. ne dz reģiona teritoriju	38	3.5%
	Ir ļoti laba sadarbība starp iedzīvotājiem. uzņēmējiem un pašvaldību	28	2.6%
	Trūkst sadarbības ar iedzīvotājiem	169	15.5%
	Pasvaldībai būtu vairāk jādoma tiesi par iedzīvotāju vajadzībām. to nodrošināšanu	204	18.7%
Pasvaldībai būtu vairāk jādoma tiesi par uzņēmējdarbības attīstību un nodrošināšanu tas teritorija	205	18.8%	
Total		1090	100.0%

a Dichotomy group tabulated at value 1.

Jaut_19*\$Jaut_8 Crosstabulation

		Pašvaldību darbības vērtējums									
		Attista reģionu kopuma	Attista tikai pašvaldības teritoriju	Nav vērojamas lielas aktivitātes	Neattista ne dz pašvaldības. ne dz reģiona teritoriju	Ir ļoti laba sadarbība starp iedzīvotājiem. uzņēmējiem un pašvaldību	Trūkst sadarbības ar iedzīvotājiem	Pasvaldībai būtu vairāk jādoma tiesi par iedzīvotāju vajadzībām. to nodrošināšanu	Pasvaldībai būtu vairāk jādoma tiesi par uzņēmējdarbības attīstību un nodrošināšanu tas teritorija	Total	
Vecums	lidz 25	Count	26	43	46	12	11	36	37	41	252
		% within Jaut_19	10.3%	17.1%	18.3%	4.8%	4.4%	14.3%	14.7%	16.3%	-
	26-35	Count	34	57	50	9	7	57	75	57	346
		% within Jaut_19	9.8%	16.5%	14.5%	2.6%	2.0%	16.5%	21.7%	16.5%	-
	36-45	Count	18	35	76	9	7	55	60	67	327
		% within Jaut_19	5.5%	10.7%	23.2%	2.8%	2.1%	16.8%	18.3%	20.5%	-
virs 46	Count	8	22	31	8	3	21	32	40	165	
	% within Jaut_19	4.8%	13.3%	18.8%	4.8%	1.8%	12.7%	19.4%	24.2%	-	
Total	Count	86	157	203	38	28	169	204	205	1090	

Percentages and totals are based on responses.

Jaut_20*\$Jaut_8 Crosstabulation

		Pašvaldību darbības vērtējums									
		Attista reģionu kopuma	Attista tikai pašvaldības teritoriju	Nav vērojamas lielas aktivitātes	Neattista ne dz pašvaldības. ne dz reģiona teritoriju	Ir ļoti laba sadarbība starp iedzīvotājiem. uzņēmējiem un pašvaldību	Trūkst sadarbības ar iedzīvotājiem	Pasvaldībai būtu vairāk jādoma tiesi par iedzīvotāju vajadzībām. to nodrošināšanu	Pasvaldībai būtu vairāk jādoma tiesi par uzņēmējdarbības attīstību un nodrošināšanu tas teritorija	Total	
Dzīvesvieta	Daugavpils r.	Count	48	45	71	13	8	50	73	62	370
		% within Jaut_20	13.0%	12.2%	19.2%	3.5%	2.2%	13.5%	19.7%	16.8%	-
	Kraslavas r.	Count	14	53	57	8	13	40	52	46	283
		% within Jaut_20	4.9%	18.7%	20.1%	2.8%	4.6%	14.1%	18.4%	16.3%	-
Preiļu r.	Count	24	59	75	17	7	79	79	97	437	
	% within Jaut_20	5.5%	13.5%	17.2%	3.9%	1.6%	18.1%	18.1%	22.2%	-	
Total	Count	86	157	203	38	28	169	204	205	1090	

Percentages and totals are based on responses.

9. jautājums: lemesli, kas traucē pašvaldības darbībai

\$Jaut_9 Frequencies

		Responses	
		N	Percent
Iemesli, kas traucē pašvaldības darbībai(a)	Nepilnības likumos un valdības noteikumos	251	17.5%
	Nepietiekama pašvaldības patstāvība	114	8.0%
	Nepietiekami finansu līdzekļi funkciju veikšanai	327	22.8%
	Partiju strīdi	198	13.8%
	Nepietiekama pašvaldības darbinieku kvalifikācija	125	8.7%
	Lieli attalumi līdz rajona centram	17	1.2%
	Lieli attalumi līdz reģiona centram	30	2.1%
	Lieli attalumi līdz Rīgai	101	7.1%
	Sliktas kvalitātes ceļi	187	13.1%
	Sliktas kvalitātes sakari	70	4.9%
	Citi apstākļi	12	.8%
Total		1432	100.0%

a Dichotomy group tabulated at value 1.

Jaut_18*\$Jaut_9 Crosstabulation

			Iemesli, kas traucē pašvaldības darbībai											
			Nepilnības likumos un valdības noteikumos	Nepietiekama pašvaldības patstāvība	Nepietiekami finansu līdzekļi funkciju veikšanai	Partiju strīdi	Nepietiekama pašvaldības darbinieku kvalifikācija	Lieli attalumi līdz rajona centram	Lieli attalumi līdz reģiona centram	Lieli attalumi līdz Rīgai	Sliktas kvalitātes ceļi	Sliktas kvalitātes sakari	Citi apstākļi	Total
Dzimums	Siev.	Count	204	83	245	148	73	13	22	67	138	51	9	1053
		% within Jaut_18	19.4%	7.9%	23.3%	14.1%	6.9%	1.2%	2.1%	6.4%	13.1%	4.8%	.9%	-
	Vīr.	Count	47	31	82	50	52	4	8	34	49	19	3	379
		% within Jaut_18	12.4%	8.2%	21.6%	13.2%	13.7%	1.1%	2.1%	9.0%	12.9%	5.0%	.8%	-
Total		Count	251	114	327	198	125	17	30	101	187	70	12	1432

Percentages and totals are based on responses.

Jaut_19*\$Jaut_9 Crosstabulation

			Iemesli, kas traucē pašvaldības darbībai											
			Nepilnības likumos un valdības noteikumos	Nepietiekama pašvaldības patstāvība	Nepietiekami finansu līdzekļi funkciju veikšanai	Partiju strīdi	Nepietiekama pašvaldības darbinieku kvalifikācija	Lieli attalumi līdz rajona centram	Lieli attalumi līdz reģiona centram	Lieli attalumi līdz Rīgai	Sliktas kvalitātes ceļi	Sliktas kvalitātes sakari	Citi apstākļi	Total
Vecums	līdz 25	Count	62	21	91	45	32	0	6	24	36	10	1	328
		% within Jaut_19	18.9%	6.4%	27.7%	13.7%	9.8%	.0%	1.8%	7.3%	11.0%	3.0%	.3%	-
	26-35	Count	69	44	111	52	32	1	11	36	60	24	4	444
		% within Jaut_19	15.5%	9.9%	25.0%	11.7%	7.2%	.2%	2.5%	8.1%	13.5%	5.4%	.9%	-
	36-45	Count	81	37	76	59	45	12	8	30	69	29	4	450
		% within Jaut_19	18.0%	8.2%	16.9%	13.1%	10.0%	2.7%	1.8%	6.7%	15.3%	6.4%	.9%	-
	virs 46	Count	39	12	49	42	16	4	5	11	22	7	3	210
		% within Jaut_19	18.6%	5.7%	23.3%	20.0%	7.6%	1.9%	2.4%	5.2%	10.5%	3.3%	1.4%	-
Total		Count	251	114	327	198	125	17	30	101	187	70	12	1432

Percentages and totals are based on responses.

Jaut_20*\$Jaut_9 Crosstabulation

		Iemesli, kas traucē pašvaldības darbībai												
		Nepilnības likumos un valdības noteikumos	Nepietiekama pašvaldības pārstāvība	Nepietiekami finansu līdzekļi funkciju veikšanai	Partiju strīdi	Nepietiekama pašvaldības darbinieku kvalifikācija	Lieli attālumi līdz rajona centram	Lieli attālumi līdz reģiona centram	Lieli attālumi līdz Rīgai	Sliktas kvalitātes ceļi	Sliktas kvalitātes sakari	Citi apstākļi	Total	
Dzīvesvieta	Daugavpils r.	Count	103	31	116	59	41	4	7	33	58	24	5	481
		% within Jaut_20	21.4 %	6.4%	24.1 %	12.3 %	8.5%	.8%	1.5%	6.9%	12.1 %	5.0%	1.0%	-
	Kraslavas r.	Count	66	36	74	54	29	11	11	26	56	27	2	392
		% within Jaut_20	16.8 %	9.2%	18.9 %	13.8 %	7.4%	2.8%	2.8%	6.6%	14.3 %	6.9%	.5%	-
	Preiļu r.	Count	82	47	137	85	55	2	12	42	73	19	5	559
	% within Jaut_20	14.7 %	8.4%	24.5 %	15.2 %	9.8%	.4%	2.1%	7.5%	13.1 %	3.4%	.9%	-	
Total	Count	251	114	327	198	125	17	30	101	187	70	12	1432	

Percentages and totals are based on responses.

10. jautājums: Informētība par teritorijas plānojumu

Vai jūs pašvaldība ir izstrādats teritorijas plānojums?

	Frequency	Percent	Valid Percent
Valid			
Ja	307	50.2	50.2
Ne	21	3.4	3.4
Nezinu	284	46.4	46.4
Total	612	100.0	100.0

Crosstab

		Vai jūs pašvaldība ir izstrādats teritorijas plānojums?			Total	
			Ja	Ne	Nezinu	
Dzīvesvieta	Daugavpils rajons	Count	111	7	112	230
		% within Dzīvesvieta	48.3%	3.0%	48.7%	100.0%
Kraslavas rajons	Count	77	6	81	164	
		% within Dzīvesvieta	47.0%	3.7%	49.4%	100.0%
Preiļu rajons	Count	119	8	91	218	
		% within Dzīvesvieta	54.6%	3.7%	41.7%	100.0%
Total	Count	307	21	284	612	
	% within Dzīvesvieta	50.2%	3.4%	46.4%	100.0%	

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	3.111(a)	4	.539
Likelihood Ratio	3.125	4	.537
Linear-by-Linear Association	2.006	1	.157
N of Valid Cases	612	-	-

a 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 5.63.

Symmetric Measures

		Value	Approx. Sig.
Nominal by Nominal	Phi	.071	.539
	Cramer's V	.050	.539
N of Valid Cases		612	-

a Not assuming the null hypothesis.; b Using the asymptotic standard error assuming the null hypothesis.

Crosstab

		Vai jūs pašvaldība ir izstrādats teritorijas plānojums?			Total	
			Ja	Ne	Nezinu	
Dzimums	Sieviete	Count	230	13	182	425
		% within Dzimums	54.1%	3.1%	42.8%	100.0%
Virietis	Count	77	8	102	187	
		% within Dzimums	41.2%	4.3%	54.5%	100.0%
Total	Count	307	21	284	612	
	% within Dzimums	50.2%	3.4%	46.4%	100.0%	

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	8.743(a)	2	.013
Likelihood Ratio	8.773	2	.012
Linear-by-Linear Association	8.178	1	.004
N of Valid Cases	612	-	-

a 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 6.42.

11. jautājums: Teritorijas plānojuma vērtējums

Ja pasvaldībai ir teritorijas plānojums, tad ka vertejat ta kvalitati?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Loti laba	7	1.1	1.1	1.1
	Laba	74	12.1	12.1	13.2
	Apmierinoša	99	16.2	16.2	29.4
	Slikta	25	4.1	4.1	33.5
	Loti slikta	7	1.1	1.1	34.6
	Neesmu ar to iepazīnies/iepazīnusies	95	15.5	15.5	50.2
	Nav teritorijas plānojuma/ nezina vai ir teritorijas plānojums	305	49.8	49.8	100.0
	Total	612	100.0	100.0	-

Crosstab

			Ja pasvaldībai ir teritorijas plānojums, tad ka vertejat ta kvalitati?							Total
			Loti laba	Laba	Apmierinoša	Slikta	Loti slikta	Neesmu ar to iepazīnies/iepazīnusies	Nav teritorijas plānojuma/ nezina vai ir teritorijas plānojums	
Dzīvesvieta	Daugavpils r	Count	4	36	34	11	1	25	119	230
		% within Dzīvesvieta	1.7%	15.7%	14.8%	4.8%	.4%	10.9%	51.7%	100.0%
	Kraslavas r	Count	3	20	16	8	0	30	87	164
		% within Dzīvesvieta	1.8%	12.2%	9.8%	4.9%	.0%	18.3%	53.0%	100.0%
Preiļu r	Count	0	18	49	6	6	40	99	218	
	% within Dzīvesvieta	.0%	8.3%	22.5%	2.8%	2.8%	18.3%	45.4%	100.0%	
Total		Count	7	74	99	25	7	95	305	612
		% within Dzīvesvieta	1.1%	12.1%	16.2%	4.1%	1.1%	15.5%	49.8%	100.0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	34.544(a)	12	.001
Likelihood Ratio	38.254	12	.000
Linear-by-Linear Association	.339	1	.560
N of Valid Cases	612	-	-

a 6 cells (28.6%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1.88.

Symmetric Measures

		Value	Approx. Sig.
Nominal by Nominal	Phi	.238	.001
	Cramer's V	.168	.001
N of Valid Cases		612	-

a Not assuming the null hypothesis.; b Using the asymptotic standard error assuming the null hypothesis.

Crosstab

			Ja pasvaldībai ir teritorijas plānojums, tad ka vertejat ta kvalitati?							Total
			Loti laba	Laba	Apmierinoša	Slikta	Loti slikta	Neesmu ar to iepazīnies/iepazīnusies	Nav teritorijas plānojuma/ nezina vai ir teritorijas plānojums	
Dzimums	Siev.	Count	6	54	73	21	6	70	195	425
		% within Dzimums	1.4%	12.7%	17.2%	4.9%	1.4%	16.5%	45.9%	100.0%
	Vir.	Count	1	20	26	4	1	25	110	187
		% within Dzimums	.5%	10.7%	13.9%	2.1%	.5%	13.4%	58.8%	100.0%
Total		Count	7	74	99	25	7	95	305	612
		% within Dzimums	1.1%	12.1%	16.2%	4.1%	1.1%	15.5%	49.8%	100.0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	10.705(a)	6	.098
Likelihood Ratio	11.217	6	.082
Linear-by-Linear Association	5.679	1	.017
N of Valid Cases	612	-	-

a 4 cells (28.6%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 2.14.

Crosstab

		Ja pasvaldībai ir teritorijas plānojums, tad ka vertejat ta kvalitati?							Total	
		Loti laba	Laba	Apmierinoša	Slikta	Loti slihta	Neesmu ar to iepazīties/iepazīnīties	Nav teritorijas plānojuma/ nezina vai ir teritorijas plānojums		
Vecums	lidz 25	Count	2	18	22	6	1	32	57	138
		% within Vecums	1.4%	13.0%	15.9%	4.3%	.7%	23.2%	41.3%	100.0%
	26-35	Count	0	27	30	6	1	33	106	203
		% within Vecums	.0%	13.3%	14.8%	3.0%	.5%	16.3%	52.2%	100.0%
	36-45	Count	5	10	30	6	1	24	106	182
		% within Vecums	2.7%	5.5%	16.5%	3.3%	.5%	13.2%	58.2%	100.0%
virs 46	Count	0	19	17	7	4	6	36	89	
	% within Vecums	.0%	21.3%	19.1%	7.9%	4.5%	6.7%	40.4%	100.0%	
Total		Count	7	74	99	25	7	95	305	612
		% within Vecums	1.1%	12.1%	16.2%	4.1%	1.1%	15.5%	49.8%	100.0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	52.546(a)	18	.000
Likelihood Ratio	51.864	18	.000
Linear-by-Linear Association	.616	1	.433
N of Valid Cases	612	-	-

a 9 cells (32.1%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1.02.

12. jautājums: Informētība par pašvaldības attīstības programmu

Vai jūsu pašvaldībai ir izstrādāta pašvaldības attīstības programma?

	Frequency	Percent	Valid Percent
Valid			
	Ja	222	36.3
	Ne	11	1.8
	Nezinu	379	61.9
Total		612	100.0

Crosstab

			Vai jūsu pašvaldībai ir izstrādāta pašvaldības attīstības programma?			Total
			Ja	Ne	Nezinu	
Dzīvesvieta	Daugavpils rajons	Count	88	2	140	230
		% within Dzīvesvieta	38.3%	.9%	60.9%	100.0%
	Kraslavas rajons	Count	61	5	98	164
		% within Dzīvesvieta	37.2%	3.0%	59.8%	100.0%
	Preiļu rajons	Count	73	4	141	218
		% within Dzīvesvieta	33.5%	1.8%	64.7%	100.0%
Total		Count	222	11	379	612
		% within Dzīvesvieta	36.3%	1.8%	61.9%	100.0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	3.721(a)	4	.445
Likelihood Ratio	3.739	4	.442
Linear-by-Linear Association	.886	1	.347
N of Valid Cases	612	-	-

a 3 cells (33.3%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 2.95.

Symmetric Measures

		Value	Approx. Sig.
Nominal by Nominal	Phi	.078	.445
	Cramer's V	.055	.445
N of Valid Cases		612	-

a Not assuming the null hypothesis.; b Using the asymptotic standard error assuming the null hypothesis.

Crosstab

			Vai jūsu pasvaldībai ir izstradata pasvaldības attīstības programma?			Total
			Ja	Ne	Nezinu	
Dzimums	Sieviete	Count	170	8	247	425
		% within Dzimums	40.0%	1.9%	58.1%	100.0%
	Vīrietis	Count	52	3	132	187
		% within Dzimums	27.8%	1.6%	70.6%	100.0%
Total		Count	222	11	379	612
		% within Dzimums	36.3%	1.8%	61.9%	100.0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	8.639(a)	2	.013
Likelihood Ratio	8.836	2	.012
Linear-by-Linear Association	8.607	1	.003
N of Valid Cases	612	-	-

a 1 cells (16.7%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 3.36.

13. jautājums: Pašvaldības attīstības programmas vērtējums

Ja pasvaldībai ir izstradata pasvaldības attīstības programma, ka jūs vertejat tas kvalitāti un realizējamību

Valid		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
	Loti laba	2	.3	.3	.3
	Laba	51	8.3	8.3	8.7
	Apmierinoša	50	8.2	8.2	16.8
	Slikta	23	3.8	3.8	20.6
	Loti slikta	14	2.3	2.3	22.9
	Neesmu ar to iepazīties/iepazinusies	82	13.4	13.4	36.3
	Nav attīstības programmas/ Nezina vai attīstības programma pastāv	390	63.7	63.7	100.0
	Total	612	100.0	100.0	-

Crosstab

			Ja pasvaldībai ir izstradata pasvaldības attīstības programma, ka jūs vertejat tas kvalitāti un realizējamību						Total	
			Loti laba	Laba	Apmierinoša	Slikta	Loti slikta	Neesmu ar to iepazīties/iepazinusies	Nav attīstības programmas/ Nezina vai attīstības programma pastāv	
Vecums	līdz 25	Count	1	10	4	2	5	38	78	138
		% within Vecums	.7%	7.2%	2.9%	1.4%	3.6%	27.5%	56.5%	100.0%
	26-35	Count	0	17	24	9	5	24	124	203
		% within Vecums	.0%	8.4%	11.8%	4.4%	2.5%	11.8%	61.1%	100.0%
	36-45	Count	1	14	10	7	2	17	131	182
		% within Vecums	.5%	7.7%	5.5%	3.8%	1.1%	9.3%	72.0%	100.0%
	virs 46	Count	0	10	12	5	2	3	57	89
		% within Vecums	.0%	11.2%	13.5%	5.6%	2.2%	3.4%	64.0%	100.0%
Total		Count	2	51	50	23	14	82	390	612
		% within Vecums	.3%	8.3%	8.2%	3.8%	2.3%	13.4%	63.7%	100.0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	54.189(a)	18	.000
Likelihood Ratio	54.573	18	.000
Linear-by-Linear Association	.804	1	.370
N of Valid Cases	612	-	-

a 9 cells (32.1%) have expected count less than 5. The minimum expected count is .29.

Symmetric Measures

		Value	Approx. Sig.
Nominal by Nominal	Phi	.298	.000
	Cramer's V	.172	.000
N of Valid Cases		612	-

a Not assuming the null hypothesis.; b Using the asymptotic standard error assuming the null hypothesis.

Crosstab

			Ja pasvaldībai ir izstrādāta pasvaldības attīstības programma, ka jūs vertejat tas kvalitāti un realizējamību							Total
			Loti laba	Laba	Apmierinoša	Slihta	Loti slihta	Neesmu ar to iepazinies/iepazinusies	Nav attīstības programmas/Nezina vai attīstības programma pastāv	
Dzīvesvieta	Daugavpils r	Count	1	23	22	11	9	22	142	230
		% within Dzīvesvieta	.4%	10.0%	9.6%	4.8%	3.9%	9.6%	61.7%	100.0%
	Kraslavas r	Count	1	11	6	8	2	33	103	164
		% within Dzīvesvieta	.6%	6.7%	3.7%	4.9%	1.2%	20.1%	62.8%	100.0%
	Preiļu r	Count	0	17	22	4	3	27	145	218
% within Dzīvesvieta		.0%	7.8%	10.1%	1.8%	1.4%	12.4%	66.5%	100.0%	
Total		Count	2	51	50	23	14	82	390	612
		% within Dzīvesvieta	.3%	8.3%	8.2%	3.8%	2.3%	13.4%	63.7%	100.0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	24.431(a)	12	.018
Likelihood Ratio	25.794	12	.011
Linear-by-Linear Association	1.986	1	.159
N of Valid Cases	612	-	-

a 5 cells (23.8%) have expected count less than 5. The minimum expected count is .54.

Symmetric Measures

		Value	Approx. Sig.
Nominal by Nominal	Phi	.200	.018
	Cramer's V	.141	.018
N of Valid Cases		612	-

a Not assuming the null hypothesis.; b Using the asymptotic standard error assuming the null hypothesis.

Crosstab

			Ja pasvaldībai ir izstrādāta pasvaldības attīstības programma, ka jūs vertejat tas kvalitāti un realizējamību							Total
			Loti laba	Laba	Apmierinoša	Slihta	Loti slihta	Neesmu ar to iepazinies/iepazinusies	Nav attīstības programmas/Nezina vai attīstības programma pastāv	
Dzimums	Siev.	Count	1	44	36	14	10	65	255	425
		% within Dzimums	.2%	10.4%	8.5%	3.3%	2.4%	15.3%	60.0%	100.0%
	Vir.	Count	1	7	14	9	4	17	135	187
		% within Dzimums	.5%	3.7%	7.5%	4.8%	2.1%	9.1%	72.2%	100.0%
Total		Count	2	51	50	23	14	82	390	612
		% within Dzimums	.3%	8.3%	8.2%	3.8%	2.3%	13.4%	63.7%	100.0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	14.900(a)	6	.021
Likelihood Ratio	16.138	6	.013
Linear-by-Linear Association	6.086	1	.014
N of Valid Cases	612	-	-

a. 3 cells (21.4%) have expected count less than 5. The minimum expected count is .61.

Jaut_13*\$Jaut_8 Crosstabulation

			Pašvaldību darbības vērtējums								
			Attista reģionu kopuma	Attista tikai pašvaldības teritoriju	Nav vērojamas lielas aktivitātes	Neattista nedz pašvaldības, nedz reģiona teritoriju	Ir ļoti laba sadarbība starp iedzīvotājiem, uzņēmējiem un pašvaldību	Trūkst sadarbības ar iedzīvotājiem	Pasvaldībai būtu vairāk jādomā tiesī par iedzīvotāju vajadzībām, to nodrošināšanu	Pasvaldībai būtu vairāk jādomā tiesī par uzņēmējdarbības attīstību un nodrošināšanu tas teritorijā	Total
Ja pašvaldībai ir izstrādāta pašvaldības attīstības programma, ka jūs vērtējat tas kvalitāti un realizējamību	Loti laba	Count	2	0	0	0	0	0	0	0	2
		% within Jaut_13	100.0%	.0%	.0%	.0%	.0%	.0%	.0%	.0%	-
	Laba	Count	10	14	14	3	2	12	18	13	51
		% within Jaut_13	19.6%	27.5%	27.5%	5.9%	3.9%	23.5%	35.3%	25.5%	-
	Apmierinoša	Count	6	9	14	5	1	13	15	16	50
		% within Jaut_13	12.0%	18.0%	28.0%	10.0%	2.0%	26.0%	30.0%	32.0%	-
	Slikta	Count	1	7	7	1	2	7	8	7	23
		% within Jaut_13	4.3%	30.4%	30.4%	4.3%	8.7%	30.4%	34.8%	30.4%	-
	Loti slikta	Count	3	3	4	2	0	2	6	5	14
		% within Jaut_13	21.4%	21.4%	28.6%	14.3%	.0%	14.3%	42.9%	35.7%	-
Neesmu ar to iepazinies/iepažiniesies	Count	13	26	29	3	7	19	29	22	82	
	% within Jaut_13	15.9%	31.7%	35.4%	3.7%	8.5%	23.2%	35.4%	26.8%	-	
Nav attīstības programmas/Nezina vai attīstības programma pastāv	Count	51	98	135	24	16	116	128	142	390	
	% within Jaut_13	13.1%	25.1%	34.6%	6.2%	4.1%	29.7%	32.8%	36.4%	-	
Total	Count	86	157	203	38	28	169	204	205	612	

Percentages and totals are based on respondents.

14. jautājums: Pašvaldības iestāžu un komercsabiedrību darbības vērtējums

Skolu un pirmsskolu iestāžu darbības kvalitātes vērtējums

		Frequency	Percent	Valid Percent
Valid	Loti labs	83	13.6	13.6
	Labs	277	45.3	45.3
	Apmierinošs	188	30.7	30.7
	Slikts	55	9.0	9.0
	Loti slikts	9	1.5	1.5
	Total	612	100.0	100.0

Veselības aprūpes iestāžu darbības kvalitātes vērtējums

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Loti labs	36	5.9	5.9	5.9
	Labs	201	32.8	32.8	38.7
	Apmierinošs	236	38.6	38.6	77.3
	Slikts	113	18.5	18.5	95.8
	Loti slikts	26	4.2	4.2	100.0
	Total	612	100.0	100.0	-

Socialas aprupes un palīdzības darbības kvalitātes vertējums

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Loti labs	59	9.6	9.6	9.6
	Labs	194	31.7	31.7	41.3
	Apmierinošs	244	39.9	39.9	81.2
	Slikts	90	14.7	14.7	95.9
	Loti slikts	25	4.1	4.1	100.0
	Total	612	100.0	100.0	-

Kultūras iestāžu darbības kvalitātes vertējums

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Loti labs	60	9.8	9.8	9.8
	Labs	266	43.5	43.5	53.3
	Apmierinošs	212	34.6	34.6	87.9
	Slikts	54	8.8	8.8	96.7
	Loti slikts	20	3.3	3.3	100.0
	Total	612	100.0	100.0	-

Komunālās saimniecības darbības kvalitātes vertējums

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Loti labs	16	2.6	2.6	2.6
	Labs	99	16.2	16.2	18.8
	Apmierinošs	262	42.8	42.8	61.6
	Slikts	165	27.0	27.0	88.6
	Loti slikts	70	11.4	11.4	100.0
	Total	612	100.0	100.0	-

Parvaldes darbības kvalitātes vertējums

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Loti labs	21	3.4	3.4	3.4
	Labs	200	32.7	32.7	36.1
	Apmierinošs	297	48.5	48.5	84.6
	Slikts	78	12.7	12.7	97.4
	Loti slikts	16	2.6	2.6	100.0
	Total	612	100.0	100.0	-

Pasvaldības kopvertējuma darbības kvalitātes vertējums

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Loti labs	16	2.6	2.6	2.6
	Labs	215	35.1	35.1	37.7
	Apmierinošs	318	52.0	52.0	89.7
	Slikts	49	8.0	8.0	97.7
	Loti slikts	14	2.3	2.3	100.0
	Total	612	100.0	100.0	-

Crosstab

			Skolu un pirmsskolu iestāžu darbības kvalitātes vertējums					Total
			Loti labs	Labs	Apmierinošs	Slikts	Loti slikts	
Dzīvesvieta	Daugavpils r.	Count	29	88	75	32	6	230
		% within Dzīvesvieta	12.6%	38.3%	32.6%	13.9%	2.6%	100.0%
	Kraslavas r.	Count	24	71	54	14	1	164
		% within Dzīvesvieta	14.6%	43.3%	32.9%	8.5%	.6%	100.0%
	Preiļu r.	Count	30	118	59	9	2	218
		% within Dzīvesvieta	13.8%	54.1%	27.1%	4.1%	.9%	100.0%
Total	Count	83	277	188	55	9	612	
	% within Dzīvesvieta	13.6%	45.3%	30.7%	9.0%	1.5%	100.0%	

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	23.472(a)	8	.003
Likelihood Ratio	23.898	8	.002
Linear-by-Linear Association	14.140	1	.000
N of Valid Cases	612	-	-

a. 3 cells (20.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 2,41.

Crosstab

			Veselības aprūpes iestāžu darbības kvalitātes vērtējums					Total
			Loti labs	Labs	Apmierinošs	Slikts	Loti slikts	
Dzīvesvieta	Daugavpils r.	Count	10	72	80	54	14	230
		% within Dzīvesvieta	4.3%	31.3%	34.8%	23.5%	6.1%	100.0%
	Kraslavas r.	Count	14	54	59	33	4	164
		% within Dzīvesvieta	8.5%	32.9%	36.0%	20.1%	2.4%	100.0%
	Preiļu r.	Count	12	75	97	26	8	218
		% within Dzīvesvieta	5.5%	34.4%	44.5%	11.9%	3.7%	100.0%
Total		Count	36	201	236	113	26	612
		% within Dzīvesvieta	5.9%	32.8%	38.6%	18.5%	4.2%	100.0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	18.080(a)	8	.021
Likelihood Ratio	18.366	8	.019
Linear-by-Linear Association	6.063	1	.014
N of Valid Cases	612	-	-

a 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 6.97.

Crosstab

			Socialās aprūpes un palīdzības darbības kvalitātes vērtējums					Total
			Loti labs	Labs	Apmierinošs	Slikts	Loti slikts	
Dzīvesvieta	Daugavpils r.	Count	24	68	82	42	14	230
		% within Dzīvesvieta	10.4%	29.6%	35.7%	18.3%	6.1%	100.0%
	Kraslavas r.	Count	21	51	61	27	4	164
		% within Dzīvesvieta	12.8%	31.1%	37.2%	16.5%	2.4%	100.0%
	Preiļu r.	Count	14	75	101	21	7	218
		% within Dzīvesvieta	6.4%	34.4%	46.3%	9.6%	3.2%	100.0%
Total		Count	59	194	244	90	25	612
		% within Dzīvesvieta	9.6%	31.7%	39.9%	14.7%	4.1%	100.0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	18.539(a)	8	.018
Likelihood Ratio	18.913	8	.015
Linear-by-Linear Association	1.537	1	.215
N of Valid Cases	612	-	-

a 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 6.70.

Crosstab

			Kultūras iestāžu darbības kvalitātes vērtējums					Total
			Loti labs	Labs	Apmierinošs	Slikts	Loti slikts	
Dzīvesvieta	Daugavpils r.	Count	26	105	74	20	5	230
		% within Dzīvesvieta	11.3%	45.7%	32.2%	8.7%	2.2%	100.0%
	Kraslavas r.	Count	14	72	56	20	2	164
		% within Dzīvesvieta	8.5%	43.9%	34.1%	12.2%	1.2%	100.0%
	Preiļu r.	Count	20	89	82	14	13	218
		% within Dzīvesvieta	9.2%	40.8%	37.6%	6.4%	6.0%	100.0%
Total		Count	60	266	212	54	20	612
		% within Dzīvesvieta	9.8%	43.5%	34.6%	8.8%	3.3%	100.0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	13.803(a)	8	.087
Likelihood Ratio	13.538	8	.095
Linear-by-Linear Association	2.839	1	.092
N of Valid Cases	612	-	-

a 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 5.36.

Crosstab

			Komunalas saimniecības darbības kvalitātes vērtējums					Total
			Loti labs	Labs	Apmierinošs	Slikts	Loti slikts	
Dzīvesvieta	Daugavpils r	Count	4	27	84	82	33	230
		% within Dzīvesvieta	1.7%	11.7%	36.5%	35.7%	14.3%	100.0%
	Kraslavas r	Count	10	36	64	45	9	164
		% within Dzīvesvieta	6.1%	22.0%	39.0%	27.4%	5.5%	100.0%
	Preiļu r	Count	2	36	114	38	28	218
		Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)				
Pearson Chi-Square		45.092(a)	8	.000				
Likelihood Ratio		45.213	8	.000				
Linear-by-Linear Association		7.549	1	.006				
N of Valid Cases		612	-	-				

a 1 cells (6.7%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 4.29.

Crosstab

			Pasvaldības kopvērtējuma darbības kvalitātes vērtējums					Total
			Loti labs	Labs	Apmierinošs	Slikts	Loti slikts	
Dzīvesvieta	Daugavpils r	Count	10	95	110	11		230
		% within Dzīvesvieta	4.3%	41.3%	47.8%	4.8%	1.7%	100.0%
	Kraslavas r	Count	4	64	82	13	1	164
		% within Dzīvesvieta	2.4%	39.0%	50.0%	7.9%	.6%	100.0%
	Preiļu r	Count	2	56	126	25	9	218
		% within Dzīvesvieta	.9%	25.7%	57.8%	11.5%	4.1%	100.0%
Total	Count		16	215	318	49	14	612
	% within Dzīvesvieta		2.6%	35.1%	52.0%	8.0%	2.3%	100.0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	27.907(a)	8	.000
Likelihood Ratio	29.019	8	.000
Linear-by-Linear Association	23.198	1	.000
N of Valid Cases	612	-	-

a 3 cells (20.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 3.75.

Crosstab

			Veselības aprūpes iestāžu darbības kvalitātes vērtējums					Total
			Loti labs	Labs	Apmierinošs	Slikts	Loti slikts	
Dzimums	Siev.	Count	21	123	167	93	21	425
		% within Dzimums	4.9%	28.9%	39.3%	21.9%	4.9%	100.0%
	Vir.	Count	15	78	69	20	5	187
		% within Dzimums	8.0%	41.7%	36.9%	10.7%	2.7%	100.0%
Total	Count		36	201	236	113	26	612
	% within Dzimums		5.9%	32.8%	38.6%	18.5%	4.2%	100.0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	19.109(a)	4	.001
Likelihood Ratio	19.818	4	.001
Linear-by-Linear Association	17.548	1	.000
N of Valid Cases	612	-	-

a 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 7.94.

Crosstab

			Parvaldes darbības kvalitātes vērtējums					Total
			Loti labs	Labs	Apmierinošs	Slihts	Loti slihts	
Dzimums	Siev.	Count	15	148	198	53	11	425
		% within Dzimums	3.5%	34.8%	46.6%	12.5%	2.6%	100.0%
	Vir.	Count	6	52	99	25	5	187
		% within Dzimums	3.2%	27.8%	52.9%	13.4%	2.7%	100.0%
Total		Count	21	200	297	78	16	612
		% within Dzimums	3.4%	32.7%	48.5%	12.7%	2.6%	100.0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	3.161(a)	4	.531
Likelihood Ratio	3.204	4	.524
Linear-by-Linear Association	1.520	1	.218
N of Valid Cases	612	-	-

a 1 cells (10.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 4.89.

Crosstab

			Skolu un pirmsskolu iestāžu darbības kvalitātes vērtējums					Total
			Loti labs	Labs	Apmierinošs	Slihts	Loti slihts	
Vecums	līdz 25	Count	20	59	40	16	3	138
		% within Vecums	14.5%	42.8%	29.0%	11.6%	2.2%	100.0%
	26-35	Count	15	108	60	18	2	203
		% within Vecums	7.4%	53.2%	29.6%	8.9%	1.0%	100.0%
	36-45	Count	33	75	56	14	4	182
		% within Vecums	18.1%	41.2%	30.8%	7.7%	2.2%	100.0%
	virš 46	Count	15	35	32	7	0	89
		% within Vecums	16.9%	39.3%	36.0%	7.9%	.0%	100.0%
Total		Count	83	277	188	55	9	612
		% within Vecums	13.6%	45.3%	30.7%	9.0%	1.5%	100.0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	18.961(a)	12	.089
Likelihood Ratio	20.783	12	.054
Linear-by-Linear Association	1.219	1	.270
N of Valid Cases	612	-	-

a 4 cells (20.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1.31.

Crosstab

			Veselības aprūpes iestāžu darbības kvalitātes vērtējums					Total
			Loti labs	Labs	Apmierinošs	Slihts	Loti slihts	
Vecums	līdz 25	Count	11	40	50	32	5	138
		% within Vecums	8.0%	29.0%	36.2%	23.2%	3.6%	100.0%
	26-35	Count	7	80	71	38	7	203
		% within Vecums	3.4%	39.4%	35.0%	18.7%	3.4%	100.0%
	36-45	Count	13	56	73	32	8	182
		% within Vecums	7.1%	30.8%	40.1%	17.6%	4.4%	100.0%
	virš 46	Count	5	25	42	11	6	89
		% within Vecums	5.6%	28.1%	47.2%	12.4%	6.7%	100.0%
Total		Count	36	201	236	113	26	612
		% within Vecums	5.9%	32.8%	38.6%	18.5%	4.2%	100.0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	15.706(a)	12	.205
Likelihood Ratio	15.685	12	.206
Linear-by-Linear Association	.003	1	.959
N of Valid Cases	612	-	-

a 1 cells (5.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 3.78.

Crosstab

			Socialas aprupes un palīdzības darbības kvalitātes vērtējums					Total
			Loti labs	Labs	Apmierinošs	Slikti	Loti slikti	
Vecums	līdz 25	Count	19	34	59	20	6	138
		% within Vecums	13.8%	24.6%	42.8%	14.5%	4.3%	100.0%
	26-35	Count	17	76	68	33	9	203
		% within Vecums	8.4%	37.4%	33.5%	16.3%	4.4%	100.0%
	36-45	Count	13	60	75	27	7	182
		% within Vecums	7.1%	33.0%	41.2%	14.8%	3.8%	100.0%
	virš 46	Count	10	24	42	10	3	89
		% within Vecums	11.2%	27.0%	47.2%	11.2%	3.4%	100.0%
Total		Count	59	194	244	90	25	612
		% within Vecums	9.6%	31.7%	39.9%	14.7%	4.1%	100.0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	14.111(a)	12	.294
Likelihood Ratio	14.146	12	.291
Linear-by-Linear Association	.003	1	.953
N of Valid Cases	612	-	-

a 1 cells (5.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 3.64.

Crosstab

			Kultūras iestāžu darbības kvalitātes vērtējums					Total
			Loti labs	Labs	Apmierinošs	Slikti	Loti slikti	
Vecums	līdz 25	Count	17	51	41	24	5	138
		% within Vecums	12.3%	37.0%	29.7%	17.4%	3.6%	100.0%
	26-35	Count	15	105	70	11	2	203
		% within Vecums	7.4%	51.7%	34.5%	5.4%	1.0%	100.0%
	36-45	Count	22	71	68	13	8	182
		% within Vecums	12.1%	39.0%	37.4%	7.1%	4.4%	100.0%
	virš 46	Count	6	39	33	6	5	89
		% within Vecums	6.7%	43.8%	37.1%	6.7%	5.6%	100.0%
Total		Count	60	266	212	54	20	612
		% within Vecums	9.8%	43.5%	34.6%	8.8%	3.3%	100.0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	31.464(a)	12	.002
Likelihood Ratio	30.349	12	.002
Linear-by-Linear Association	.002	1	.967
N of Valid Cases	612	-	-

a 2 cells (10.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 2.91.

Crosstab

			Komunālas saimniecības darbības kvalitātes vērtējums					Total
			Loti labs	Labs	Apmierinošs	Slikti	Loti slikti	
Vecums	līdz 25	Count	5	21	56	43	13	138
		% within Vecums	3.6%	15.2%	40.6%	31.2%	9.4%	100.0%
	26-35	Count	6	42	82	52	21	203
		% within Vecums	3.0%	20.7%	40.4%	25.6%	10.3%	100.0%
	36-45	Count	0	22	85	51	24	182
		% within Vecums	.0%	12.1%	46.7%	28.0%	13.2%	100.0%
	virš 46	Count	5	14	39	19	12	89
		% within Vecums	5.6%	15.7%	43.8%	21.3%	13.5%	100.0%
Total		Count	16	99	262	165	70	612
		% within Vecums	2.6%	16.2%	42.8%	27.0%	11.4%	100.0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	17.756(a)	12	.123
Likelihood Ratio	21.684	12	.041
Linear-by-Linear Association	.354	1	.552
N of Valid Cases	612	-	-

a 3 cells (15.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 2.33.

Crosstab

			Parvaldes darbības kvalitātes vērtējums					Total
			Loti labs	Labs	Apmierinošs	Slikts	Loti slikts	
Vecums	līdz 25	Count	5	48	65	13	7	138
		% within Vecums	3.6%	34.8%	47.1%	9.4%	5.1%	100.0%
	26-35	Count	6	78	83	35	1	203
		% within Vecums	3.0%	38.4%	40.9%	17.2%	.5%	100.0%
	36-45	Count	5	48	105	20	4	182
		% within Vecums	2.7%	26.4%	57.7%	11.0%	2.2%	100.0%
Total	virs 46	Count	5	26	44	10	4	89
		% within Vecums	5.6%	29.2%	49.4%	11.2%	4.5%	100.0%
Total		Count	21	200	297	78	16	612
		% within Vecums	3.4%	32.7%	48.5%	12.7%	2.6%	100.0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	25.106(a)	12	.014
Likelihood Ratio	25.646	12	.012
Linear-by-Linear Association	.428	1	.513
N of Valid Cases	612	-	-

a 5 cells (25.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 2.33.

Crosstab

			Pasvaldības kopvērtējuma darbības kvalitātes vērtējums					Total
			Loti labs	Labs	Apmierinošs	Slikts	Loti slikts	
Vecums	līdz 25	Count	5	42	80	9	2	138
		% within Vecums	3.6%	30.4%	58.0%	6.5%	1.4%	100.0%
	26-35	Count	4	89	95	13	2	203
		% within Vecums	2.0%	43.8%	46.8%	6.4%	1.0%	100.0%
	36-45	Count	7	52	97	21	5	182
		% within Vecums	3.8%	28.6%	53.3%	11.5%	2.7%	100.0%
Total	virs 46	Count	0	32	46	6	5	89
		% within Vecums	.0%	36.0%	51.7%	6.7%	5.6%	100.0%
Total		Count	16	215	318	49	14	612
		% within Vecums	2.6%	35.1%	52.0%	8.0%	2.3%	100.0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	24.262(a)	12	.019
Likelihood Ratio	25.246	12	.014
Linear-by-Linear Association	3.453	1	.063
N of Valid Cases	612	-	-

a 7 cells (35.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 2.04.

15. jautājums: Uzņēmējdarbības atbalsta pasākumi

Frequencies

		Responses		Percent of Cases
		N	Percent	
Uzņēmējdarbības atbalsta pasākumi(a)	Nodokļu likmju samazināšana	259	22.3%	42.3%
	Valsts atbalsta akcentēšana vietejo uzņēmumu attīstībai	131	11.3%	21.4%
	Rupniecības, ražošanas sferu attīstība, uzņēmumu modernizācija, paplašināšana un darbības kvalitātes uzlabošana	136	11.7%	22.2%
	Likumdošanas sākotnējs un izmaiņu valsts pārvalde	126	10.8%	20.6%
	Korupcijas un līdzekļu izskaidrošanas novēršana valsts pārvalde un valsts institūcijas	77	6.6%	12.6%
	Infrastrukturā uzlabošana	69	5.9%	11.3%
	Latvija razotas produkcijas eksporta veicināšana	60	5.2%	9.8%
	Birokrātijas samazināšana	39	3.4%	6.4%
	Bezdarba mazināšana	33	2.8%	5.4%
	Investīciju piesaiste	31	2.7%	5.1%
	Intelektuālā potenciāla, iedzīvotāju un jaunatnes ieinteresēšana un piesaiste valstij	28	2.4%	4.6%
	ES fondu finansējuma piesaiste valsts attīstībai	18	1.5%	2.9%
	Robežskersosanas jautājumu risinājums	8	.7%	1.3%
	Nav atbildes/Nezina	146	12.6%	23.9%
Cits variants	2	.2%	.3%	
Total	1163	100.0%	190.0%	

a Dichotomy group tabulated at value 1.

Crosstabulation

		Uzņēmējdarbības atbalsta pasākumi																
		Nodokļu iekmju samazināšana	Valsts atbalsta akcentēšana vietējo uzņēmumu attīstībai	Rupniecības, ražošanas sfēru uzņēmumu modernizācija, paplašināšana un darbības kvalitātes uzlabošana	Likumdošanas sākartosana un izmaiņas valsts pārvalde	Korupcijas un līdzekļu izskērdesanas novērsana valsts pārvalde un valsts institūcijas	Infrastruktūras uzlabošana	Latvija razotas produkcijas eksporta veicināšana	Birokrātijas samazināšana	Bezdarba mazināšana	Investīciju piesaiste	Intelektuāla potenciāla, iedzīvotāju un jaunatnes teinteresēšana un piesaiste valstij	ES fondu finanšējuma piesaiste valsts attīstībai	Robežskērsosanas ļautājumu risinājums	Nav atbildes/Nezina	Cits variants	Tota	
Vecums	līdz 25	Count	48	16	9	23	3	7	6	1	5	9	6	9	0	26	0	168
		% within Jaut_19	28.6 %	9.5 %	5.4 %	13.7 %	1.8 %	4.2 %	3.6 %	.6%	3.0 %	5.4 %	3.6 %	5.4 %	.0%	15.5 %	.0%	-
	26-35	Count	84	43	45	49	33	32	14	15	20	13	10	8	4	52	0	422
		% within Jaut_19	19.9 %	10.2 %	10.7 %	11.6 %	7.8 %	7.6 %	3.3 %	3.6 %	4.7 %	3.1 %	2.4 %	1.9 %	.9%	12.3 %	.0%	-
	36-45	Count	83	59	59	40	37	22	32	18	6	7	10	1	4	47	2	427
		% within Jaut_19	19.4 %	13.8 %	13.8 %	9.4 %	8.7 %	5.2 %	7.5 %	4.2 %	1.4 %	1.6 %	2.3 %	.2%	.9%	11.0 %	.5%	-
	virs 46	Count	44	13	23	14	4	8	8	5	2	2	2	0	0	21	0	146
	% within Jaut_19	30.1 %	8.9 %	15.8 %	9.6 %	2.7 %	5.5 %	5.5 %	3.4 %	1.4 %	1.4 %	1.4 %	.0%	.0%	14.4 %	.0%	-	
Total	Count	259	131	136	126	77	69	60	39	33	31	28	18	8	146	2	1163	

Percentages and totals are based on responses.

Crosstabulation

		Uzņēmējdarbības atbalsta pasākumi																
		Nodokļu iekmju samazināšana	Valsts atbalsta akcentēšana vietējo uzņēmumu attīstībai	Rupniecības, ražošanas sfēru attīstība, uzņēmumu modernizācija, paplašināšana un darbības kvalitātes uzlabošana	Likumdošanas sākartosana un izmaiņas valsts pārvalde	Korupcijas un līdzekļu izskērdesanas novērsana valsts pārvalde un valsts institūcijas	Infrastruktūras uzlabošana	Latvija razotas produkcijas eksporta veicināšana	Birokrātijas samazināšana	Bezdarba mazināšana	Investīciju piesaiste	Intelektuāla potenciāla, iedzīvotāju un jaunatnes teinteresēšana un piesaiste valstij	ES fondu finanšējuma piesaiste valsts attīstībai	Robežskērsosanas ļautājumu risinājums	Nav atbildes/Nezina	Cits variants	Total	
Dzīvesvieta	Daugavpils r.	Count	97	63	74	49	35	28	25	15	7	7	12	5	4	51	1	473
		% within Jaut_20	20.5 %	13.3 %	15.6 %	10.4 %	7.4 %	5.9 %	5.3 %	3.2 %	1.5 %	1.5 %	2.5 %	1.1 %	.8%	10.8 %	.2%	-
	Kraslavas r.	Count	64	32	30	17	19	13	10	5	17	13	8	7	4	48	0	287
		% within Jaut_20	22.3 %	11.1 %	10.5 %	5.9 %	6.6 %	4.5 %	3.5 %	1.7 %	5.9 %	4.5 %	2.8 %	2.4 %	1.4 %	16.7 %	.0%	-
	Preilu r.	Count	98	36	32	60	23	28	25	19	9	11	8	6	0	47	1	403
	% within Jaut_20	24.3 %	8.9 %	7.9 %	14.9 %	5.7 %	6.9 %	6.2 %	4.7 %	2.2 %	2.7 %	2.0 %	1.5 %	.0%	11.7 %	.2%	-	
Total	Count	259	131	136	126	77	69	60	39	33	31	28	18	8	146	2	1163	

Percentages and totals are based on responses.

Crosstabulati

			Uzņēmējdarbības atbalsta pasākumi															
			Nodokļu likmju samazināšana	Valsts atbalsta akcentēšana vietējo uzņēmumu attīstībai	Rupniecības, ražošanas sfēru attīstība, uzņēmumu modernizācija, paplašināšana un darbības kvalitātes uzlabošana	Likumdošanas sākotnējs un izmaiņas valsts parvalde	Korupcijas un līdzekļu izskerdēšanas novērsšana valsts parvalde un valsts institūcijas	Infrastrukturā uzlabošana	Latvija razotās produkcijas eksporta veicināšana	Biokrātijas samazināšana	Bezdarba mazināšana	Investīciju piesaiste	Intelektuālā potenciāla, iedzīvotāju un jaunatnes ieinteresēšana un piesaiste valstij	ES fondu finanšējuma piesaiste valsts attīstībai	Robežskersosanas jautājumu risinājums	Nav atbildes/Nezina	Cits variants	Total
Dzimums	Siev.	Count	194	104	117	96	59	62	40	33	22	23	21	13	6	96	2	888
		% within Jaut_18	21.8 %	11.7 %	13.2 %	10.8 %	6.6%	7.0%	4.5%	3.7%	2.5%	2.6%	2.4%	1.5%	.7%	10.8 %	.2%	-
	Vir.	Count	65	27	19	30	18	7	20	6	11	8	7	5	2	50	0	275
		% within Jaut_18	23.6 %	9.8%	6.9%	10.9 %	6.5%	2.5%	7.3%	2.2%	4.0%	2.9%	2.5%	1.8%	.7%	18.2 %	.0%	-
Total		Count	259	131	136	126	77	69	60	39	33	31	28	18	8	146	2	1163

Percentages and totals are based on responses.

Iedzīvotāju aptaujas jautājuma par Dienvidlatgales galvenajām problēmām atbilžu grupu izvērsts izklāsts

Atbilžu grupas:

- **Vispārējās iedzīvotāju ieinteresētības un psiholoģiska rakstura problēmas** – ietilpst atbilžu varianti: „iedzīvotāju kūtrums”, „cilvēku slinkums”, „cilvēku skaudība”, „pasivitāte”, „iedzīvotāju depresivitāte”, „uzņēmīgu cilvēku trūkums”, „jaunatnes ieinteresētības trūkums”, „cilvēku samierināšanās ar pastāvošo situāciju”, „Latgale pati ļauj sev „kāpt” uz galvas un par to ņirgāties”, „neticība tam, ko var paši izdarīt, līdz ar to nedara neko”, „motivācijas trūkums”, „cilvēku neaktivitāte savu tiesību aizstāvēšanā”, „kūtrums savas labklājības paaugstināšanas variantu meklēšanā”, „bailes riskēt, ticības trūkums”, „bailes uzņemties atbildību”, „sakarā ar valsts negodīgo rīcību (tieslietās, korumpētība), nevēlēšanās kaut ko uzsākt un darīt”, „cilvēku nevēlēšanās strādāt (daļas)”, „palielinās pašnāvību skaits”, „vāja cilvēku aktivitāte”, „cilvēku pasivitāte savu tiesību aizstāvēšanā pret valsts bezdarbību attiecībā pret Latgali”, „cilvēku kūtrums pret tik klaju bezkaunību no ierēdņu puses”, „valodas nezināšanas barjera”, „savu pienākumu neapzināšanās”, „cilvēkos vēl ir padomju domāšana, ka visu kāds izdarīs un atnesīs uz paplātes”, „padomju laika domāšanas paliekas”, „nevēlēšanās pašiem kaut ko mainīt, gaida, kad citi darīs”, „jaunatnes nedisciplinētība un visatļautība”, „paši necinās par savām tiesībām, ļauj valstij sevi krāpt”, „iedzīvotāju zema pašnovērtējums”, „nespēja „izsist” naudu no valdības reģiona atbalstam”, „iedzīvotāju pasivitāte un pieradums pie pabalstiem”, „pārāk naivi un pieticīgi”, „cilvēku pesimisms”, „vietējo iedzīvotāju apātija”, „krīzes, nabadzības un vispārējās panikas dēļ cilvēki kļūst nelīdzsvaroti un sāk rīkoties galēji – zog, slepkavo”, „daudz muļķu”, „nedrošība”.

- **Vispārējās valdības ieinteresētības un finansiāla atbalsta trūkuma problēmas** – ietilpst atbilžu varianti: „nav valsts atbalsta”, „valsts, pašvaldību atbalsta trūkums”, „valsts intereses trūkums par Latgali”, „valsts vienaldzība par Latgales problēmām un nevēlēšanās tās risināt”, „valsts iestāžu nievājošā attieksme”, „Latgale valstij atstāta likteņa pabērna lomā”, „problēmas ir valsts pārvaldē un nevēlēšanās attīstīt reģionu”, „nav valsts ieinteresētības un finansiāla atbalsta reģionam”, „finanšu trūkums, nauda paliek Rīgā un tās apkārtnē”, „valstsvīri ir apzaguši valsti, nevis rīkojušies saimnieciski”, „valsts programmas, kas neveicina cilvēku nodarboties ar uzņēmējdarbību”, „valsts bezkaunīgi vienaldzīga pret Latgali un to neatbalsta”, „valsts aizmirsusi par Latgali un tās specifiskajām problēmām, tai neinteresē reģiona attīstība”, „nav reāla valsts atbalsta mazajiem un vidējiem uzņēmējiem”, „valsts nevēlēšanās Latgalē attīstīt uzņēmējdarbību un lauksaimniecību”, „Latgales atstumtība no pārējās Latvijas daļas”, „nodokļu politika tendēta uz lielajiem uzņēmumiem un mazajiem uzņēmumiem nav iespējas izdzīvot”, „finanšu trūkums no valsts puses reģionam, lai tas reāli attīstītos”, „liels nodokļu slogs”, „valsts neieinteresētība reģiona attīstīšanā”, „slikta attieksme pret reģionu no valdības puses”, „Latgales iedzīvotāju sociālā izolētība, atstumtība”, „Latgales attīstība pamesta novārtā no valsts puses”, „valsts nostāja veicinājusi resursu (finanšu, cilvēku utt.) izsīkumu reģionā”, „valdības nevēlēšanās sadarboties ar iedzīvotājiem, interesē tikai katram ierēdnim savas kabatas piebāšana”, „pašvaldība nedomā par iedzīvotāju problēmām, tikai par savu darbinieku problēmām”, „valsts dotās investīcijas neaiziet līdz Latgalei, paliek Rīgā un tās apkārtnē (paši ierēdņi to noorganizē), bet cilvēkus,

uzņēmējus reāli tās nesasniedz”, „sociāla iedzīvotāju nonicināšana no valsts puses”, „lauksaimniecības, zemnieku atbalsta trūkums”, „valsts neatbalsta mazos un vidējos uzņēmumus, bet ar savu ieviesto politiku un arvien pieaugošajiem nodokļiem, tos gremdē”, „nepietiekama pašvaldību aktivitāte”, „līdzekļu izšķērdība valdībā”, „mazs valsts atbalsts pašvaldībām”, „nav atbalsta jauniešiem”.

- **Bezdarba problēmas** – ietilpst atbilžu varianti: „bezdarbs”, „darba vietu trūkums”, „augsts bezdarba līmenis”, „pieaugošs bezdarbs”, „daudz bezdarbnieku”, „nav darba”, „nav darba iespēju”.

- **Ar likumdošanu saistītas problēmas** – ietilpst atbilžu varianti: „korumpēta tiesu sistēma”, „nesakārtotā likumdošana”, „nestabilitāte valstī”, „valsts programmas, kas neveicina cilvēku nodarboties ar biznesu”, „robežšķēršošanas jautājumu problēmas”, „skaidras valsts reģionālās politikas trūkums”, „nepareiza nodokļu politika, kas neveicina uzņēmējdarbību”.

- **Korumpētība** – ietilpst atbilžu varianti: „korumpētība valsts iestādēs”, „korumpētība tiesu sistēmā”.

- **Depopulācija** – ietilpst atbilžu varianti: „cilvēku došanās uz ārvalstīm”, „jaunatnes aizplūšana no reģiona”, „cilvēku masveida izbraukšana no valsts”, „cilvēku izmiršana”, „intelektu aizplūšana”, „masveida migrācija no Latvijas”, „jaunatnes izbraukšana”, „katrs piektais izbrauc no valsts”, „jaunieši pamet reģionu, jo viņiem nav perspektīvas”, „kā visā Latvijā, tā arī Latgalē jaunatnei nav perspektīvu, tāpēc brauc prom uz ārzemēm, nav darbavietu, kur strādāt, nav valsts atbalsta, ja vēlas uzsākt uzņēmējdarbību, tikai pieprasa nesamērīgi augstus nodokļus par pretī dodamu ļoti sliktas kvalitātes valdības darbu”.

- **Iedzīvotāju ekonomiska rakstura problēmas** - ietilpst atbilžu varianti: „naudas trūkums cilvēkiem, uzņēmējiem, pašvaldībām”, „nav sākumkapitāla, lai uzsāktu uzņēmējdarbību”, „investīciju trūkums”, „nav naudas”, „zems finansiāls stāvoklis”, „vispārējā krīze”, „bankas pieprasa pārāk augstus procentus un pārmērīgi lielu ķīlu”, „nabadzība”, „daudz trūcīgu personu”, „augsts nabadzības līmenis, mazs vidējā līmeņa iedzīvotāju skaits”, „investoru trūkums”, „vispārējā krīze”, „pārāk daudz nabadzības, daudz cilvēku dzīvo zem iztikas līmeņa”, „nespēja atdot kredītus”, „maz investīciju”, „iedzīvotāju zemais atalgojums”, „kredītņēmēju nespēja pildīt saistības”, „smagāki dabas apstākļi, nav tik auglīgas zemes”, „trūcīgums”, „ekonomiskā atpalcība”, „ienākumi ir zemāki, nekā izdevumi”, „uzņēmumu likvidācija”, „nepietiekami finanšu līdzekļi uzņēmuma funkciju veikšanai”, „zems atalgojums”, „nav attīstīts tirgus”, „zema pirktspēja”.

- **Infrastrukturā kvalitātes problēmas** - ietilpst atbilžu varianti: „slikti ceļi”, „slikti telefonu sakari”, „sliktas kvalitātes infrastruktūra”, „slikts interneta pieslēgums laukos”.

- **Iznīcināta rūpniecības sfēra** – ietilpst atbilžu varianti: „iznīcināta ražošanas sfēra, joma”, „nolaista ražošanas sfēra”, „iznīcināta rūpniecība”, „vāji attīstīta ražošanas uzņēmējdarbība, vairāk tendences ir uz pakalpojumu sniegšanu”, „tika aizvērti un likvidēti daudzi cehi, rūpnīcas, kuri reāli varēja strādāt”, „nav ražotņu, visas slēgtas”.

- **Profesionālu, izglītotu darbinieku trūkums** – ietilpst atbilžu varianti: „trūkst tehnologu”, „kvalificēta darbaspēka trūkums”, „izglītotu cilvēku trūkums, kas varētu strādāt uzņēmumos un pašvaldībās”, „ir bezdarbs, bet labu darbinieku trūkst”, „trūkst darbaspēka – vai nu dzer vai aizbrauc no valsts”, „cilvēkresursu trūkums”, „nav kas strādā”, „nav, trūkst kvalificētu, mūsdienīgu darbinieku un vadītāju”, „trūkst jaunu, izglītotu cilvēku”, „ļoti maz kompetentu cilvēku, kuri strādā pašvaldībā”, „trūkst normālu, strādājošu cilvēku vidēja vecuma”, „trūkst uzņēmīgu, gudru jauniešu, jo nav finansiāla atbalsta uzņēmējdarbības uzsākšanai, bet strādājot kādā uzņēmumā algas ir smieklīgi zemas”.

- **Vēsturiski iemesli** - ietilpst atbilžu varianti: „vēsturiski iemesli”, „vēsturiska reģiona atpalcība”, „ģeogrāfiskais stāvoklis (vēsturiski)”, „Latgales kā nelabvēlīgās teritorijas tēls”, „vēsturiski izveidojies priekšstats par nomali”, „gadu simtos izveidojušās atšķirības, tradīcijas un dzīvesveids, attieksme, kuru valdības vīri izmanto sev par labu – zog acīmredzami”.

- **Alkoholisms** – ietilpst atbilžu varianti: „alkoholisms”, „jauniešu nodzeršanās”, „alkohols”.

- **Birokrātija** - ietilpst atbilžu varianti: „no valsts lielas birokrātijas prasības”, „pārāk liela birokrātija”, „birokrātijas radītās problēmas”.

- **Nezin, nav atbildes** – atbilde netika sniegta vai ierakstīts „nezinu”.

Veiktās Dienvidlatgales iedzīvotāju aptaujas jautājuma par galvenajiem tautsaimniecības attīstības atbalsta pasākumiem, ko varētu izstrādāt un realizēt valsts un pašvaldības - atbilžu grupu izvērsts izklāsts

Atbilžu grupas:

- **Likumdošanas sakārtošana un izmaiņas valsts pārvaldē** – ietilpst atbilžu varianti: „sakārtot likumdošanu”, „tautas vēlētu prezidentu”, „pārkārtot valsts pārvaldi tā, lai tā strādātu par labu iedzīvotājiem, nevis pāris biznesmeņiem”, „valstsvīriem domāt par valsts iedzīvotāju pārticību, nevis savām kabatām”, „neapliekamā minimuma palielināšana”, „valdībā nodarbinātajiem – vairāk strādāt”, „samazināt valsts aparātu”, „devalvēt latu”, „nodrošināt iedzīvotājiem pozitīvu stabilitāti un normālu dzīvi valstī”, „sakārtot likumdošanu par labu tautai, kas attīstīs tautsaimniecību”, „ievieš euro”, „paaugstināt pensijas”, „mainīt valdības attieksmi un darba stilu”, „valdībai sākt saimniekot nevis izsaimniekot”, „mūsu valdībai trūkst sapratnes par to kā attīstās valsts – šķiet, ka tā domā – ja man ir laba alga, tad arī valsts attīstās”, „no valsts puses ir skaisti dokumenti, bet reālā rīcība ir uz nulles – dokumentācija ķeksīša pēc”, „apturēt antiglobālismu”, „beigt zagst – sākt strādāt”, „valdības vīriem vairāk domāt parastajiem iedzīvotājiem, nevis saviem makiem”, „vairāk palīdzēt Latgalei”, „domāt par valsts tautu un virzīt naudu uz ilgtspējīgu valsts attīstību”, „veidot pareizu finansu sadali, par labu valsts iedzīvotājiem, nevis tikai pāris iedzīvotājiem – oligarhiem”, „strādāt tā, lai cilvēki tiešām justu no valstsvīru darbības labumu”, „lielāka finansējuma piešķiršana pašvaldībām”, „sniegt vairāk informācijas par reālo valsts darbību”, „paaugstināt pensijas un algas, izņemot ministrijās un valsts aģentūrās, uzņēmumos strādājošajiem”, „veidot valsts labklājību, nevis to dzīt bankrotā”, „uzcelt māju nabagiem”, „mainīt domāšanu un sākt strādāt valsts iedzīvotāju labā, nevis tikai sev, sev un sev..”, „panākt, lai valsts lēmējvarā un izpildvarā strādātu tikai kvalificēti, ar atbilstošu izglītību ieņemamajam amatam cilvēki, nevis sportisti, aktieri, dziedātāji, kas neko neejdz”, „lata kursa piesaiste euro”, „plānots darbs un kontrole valdībā”, „vairāk valdības sadarbības ar iedzīvotāju grupām”, „mums ir vajadzīga valdība ar vienu mērķi – attīstīt tautsaimniecību”, „visi pasākumi veicami, kas tiešām ir pārdomāts cilvēkam par labu, lai iedzīvotājs justos sociāli, ekonomiski, morāli pasargāts, drošībā un viņam patiktu dzīvot Latvijā”, „iespiedu sabiedriskie darbi vecākiem, kuriem noņemtas aprūpes tiesības uz bērniem vai pārtraukta vecāku vara”, „reāls atbalsts valsts iedzīvotājiem”, „droša un plānota rītdiena”, „visi darbi un pasākumi jāveic cilvēku nākotnei”.

- **ES fondu finansējuma piesaiste valsts attīstībai** – ietilpst atbilžu varianti: „ES fondu aktīvāka piesaiste”, „ES fondu finanšu apguves nosacījumu un prasību vienādošana no LV puses (ko paši pielika klāt, lai tik būtu vairāk bezjēdzīgu darbavietu izveidotās iestādēs”.

- **Valsts atbalsta akcentēšana vietējo uzņēmumu attīstībai** – ietilpst atbilžu varianti: „valsts reāls atbalsts vietējiem uzņēmumiem”, „nelikt no valdības iestāžu puses šķēršļus uzņēmējdarbības izveidei un attīstībai (piemēram, novērst nenormālās, līdz absurdam smieklīgās VID pārbaudes. Veidot vieglāk pieejamus ES fondu projektus – bez nevienam nevajadzīgajam pieteikuma un atskaišu kaudzēm)”, „valsts finansiāls atbalsts un galvojumi kredītiestādēm jaunu cilvēku dibinātajiem uzņēmumiem”, „atbalstīt un attīstīt lauksaimniecību”, „uzņēmējdarbības veikšanai un attīstībai labvēlīgu nodokļu izstrāde”, „uzņēmējiem piedāvāt izdevīgākus noteikumus kredītiem”, „piedāvāt projektus, kurus varētu realizēt uzņēmēji kopā ar pašvaldību”, „vairāk informācijas un darbības iespēju uzņēmējiem – biznesa inkubatori, pieredze ārvalstīs utt.”, „vairāk uzmanības un atbalsta mazajiem un vidējiem uzņēmējiem, nevis oligarhiem”, „uzmanību un akcentu uz reģionu uzņēmējdarbības attīstību, nevis Rīgas rajona”, „labvēlīgas situācijas radīšana kā tranzitvalstij”, „lielāka reālā palīdzība uzņēmējiem”, „vairāk kredītus ar zemiem procentiem”, „valsts aizdevumus uzņēmumiem bez ķīlas”, „informatīvs atbalsts no valsts uzņēmumiem, kas vēlas eksportēt savu preci uz ārvalstīm”, „biznesa inkubatoru, loģistikas centru un biznesa parku izveide Latgalē”, „atbalsts jauniešiem, kas uzsāk uzņēmējdarbību”, „zemniekiem izmaksāt laikā un palielināt subsīdijas”, „vairāk reāls atbalsts uzņēmējdarbības veicināšanai valstī, nevis algu, prēmiju un kompensāciju izmaksai valsts iestādēs”, „mazināt valsts aparāta darbinieku skaitu un algas un iekonomēto naudu ieguldīt uzņēmējdarbības attīstībā”, „sadalīt nodokļu slogu par labu mazajiem un vidējiem uzņēmumiem”, „produktu ar pievienoto vērtību attīstības un ražošanas atbalsts”, „attīstīt tieši reģionālo uzņēmējdarbību”, „uzņēmējus, jaunus uzņēmējus valsts atbalstoša programma”, „pretimnākoša kredītēšanas politika uzņēmējiem”, „valsts sadarbība ar uzņēmējiem, interešu, vajadzību un problēmu apspriešana, lai valsts nav atrauti no reālās uzņēmējdarbības situācijas valstī”, „finanšu palīdzība mazajiem un vidējiem uzņēmumiem”, „piensaimnieku atbalsts”, „piešķirt subsīdijas tikai Latgales reģionam”, „diferencētas subsīdijas reģionos”, „nomas līgumu slēgšana starp valsti, pašvaldību un uzņēmēju par nekustamā īpašuma platību uzņēmējdarbības veikšanai ar saprātīgiem nosacījumiem un maksām”, „attīstīt jaunus uzņēmējdarbības veidus”, „reģionu uzņēmējdarbības reklamēšana, valstī saražotās produkcijas reklāma”, „atbalsts subsīdiju veidā”, „vienkāršoti noteikumi uzņēmējdarbības uzsākšanai”, „valsts pārvaldes institūciju pietuvināšana uzņēmējiem”, „ņemt vērā citu valstu pieredzi un problēmu risinājumus, piemēram, Zviedriju”.

- **Investīciju piesaiste** – ietilpst atbilžu varianti: „nebaidīt investorus ar augstiem nodokļiem un korumpētību, kas ir valstī”, „aktīvāk piesaistīt investīcijas”, „investoru piesaiste”, „investīciju piesaiste Latgalei”.
- **Rūpniecības, ražošanas sfēru attīstība, uzņēmumu modernizācija, paplašināšana un darbības kvalitātes uzlabošana** – ietilpst atbilžu varianti: „attīstīt rūpniecību”, „attīstīt ražošanas nozares”, „rūpniecības uzņēmumu modernizācija”, „atjaunot rūpniecības jomas tradīcijas un apjomus”, „uz ražošanu vērsta ekonomikas izveide un attīstība”, „veidot valsti kā ražotājvalsti ar augstu produktu pievienoto vērtību”, „atvērt jaunas rūpnīcas, ražotnes”, „atbalstīt rūpniecības attīstību un ražošanas sfēru, tādējādi radot daudz jaunu darba vietu un papildus nodokļus valstij”, „vairāk tendences uz ražotājvalsti, nevis patērētājvalsti”, „piesaistīt investīcijas ražotņu atvēršanai, nevis vērt ciet rūpnīcas un ceļus”, „risināt valsts līmenī saražotās produkcijas noieta jautājumus”, „atbalstīt jebkuru uzņēmējdarbības izpausmi, kas veicina ražošanu”, „uzcelt no jauna to, ko sagrāva (cukurfabrikas, lopu kautuves, fermu kompleksus, linu fabriku, kaltes) un attīstīt jomas un to produktu noieta”.
- **Intelektuālā potenciāla, iedzīvotāju un jaunatnes ieinteresēšana un piesaiste valstij** – ietilpst atbilžu varianti: „noturēt, ieinteresēt jauniešus un izglītotos cilvēkus neizbraukt no Latvijas”, „bez jaunatnes, ka masveidā tagad izbrauc, valsts nespēs pastāvēt”, „motivēt cilvēkus nebraukt prom no valsts, it īpaši jauniešus un cilvēkus ar augstāko izglītību un kvalificētus darbiniekus”, „pār kvalifikācijas kursi reāli sasniedzamā attālumā no dzīvesvietas”, „apturēt masveida izbraukšanu”, „sākārtot valsts pārvaldi un ekonomiku tā, lai cilvēki redzētu, ka ir jēga atgriezties un te dzīvot, strādāt un maksāt nodokļus”, „apturēt depopulāciju”, „jaunu speciālistu apmācība specifiskām profesijām”, „vairāk intereses par tautu”, „darīt visu, lai cilvēkiem būtu vēlme un interese te palikt un dzīvot, strādāt”, „jaunu cilvēku piesaiste reģionam”, „izglītības jomas veicināšana un kvalitāte”.
- **Nodokļu likmju samazināšana** – ietilpst atbilžu varianti: „samazināt nodokļu likmes”, „nodokļu atvieglojumi jaunajiem uzņēmējiem”, „nepaaugstināt nodokļus”, „ievieš tādu nodokļu sistēmu, kas veicina, nevis grauj uzņēmējdarbību”, „mazināt nodokļus – gan sakaita, gan procentu ziņā”, „nodokļu atvieglojumi uzņēmējiem, nevis to iznīcināšana ar nesamērīgi augstām nodokļu likmēm”, „labvēlīga nodokļu sistēma mazajiem un vidējiem uzņēmējiem”, „kardināli jāmaina nodokļu sistēma”, „ievieš īpašu, uzņēmējdarbību veicinošu, nodokļu politiku Latgalē”, „ar esošo nodokļu politiku neko nepanāksi – tā ir būtiski jāmaina”, „dažu nodokļu likvidēšana”, „nodokļu reāla sabalansēšana”, „nodokļu politikai jābūt labvēlīgai uzņēmējiem, nevis ierēdņiem”, „mazināt nodokļu likmes jaunajiem uzņēmējiem pirmajos piecos darbības gados”, „pārdomāta nodokļu politika no valsts, kas ieinteresētu cilvēku veikt uzņēmējdarbību, palikt valstī un strādāt”, „cilvēkus ieinteresējoša nodokļu politika, kas veicinātu te palikt un dzīvot, strādāt, darboties”, „samazināt nodokļus reģionos strādājošām kompānijām, uzņēmumiem”, „elastīga jauno uzņēmēju un lauku uzņēmēju nodokļus samazinoša atbalsta politika”, „nodokļu atvieglojumi mikrouzņēmumiem”, „nodokļu politikas liberalizācija”, „elastīgas nodokļu politikas ieviešana”, „uzņēmējdarbības atbalstam nepieciešama pārdomāta nodokļu politika, kas ieinteresētu aktīvus un darbīgus cilvēkus palikt Latvijā un strādāt dzimtajā pašvaldībā”, „samazināt nodokļus, PVN, akcīzes nodokli”.
- **Latvijā saražotās produkcijas eksporta veicināšana** – ietilpst atbilžu varianti: „eksporta stimulēšana”, „veicināt eksportu”.
- **Bezdarba mazināšana** – ietilpst atbilžu varianti: „jaunu darbavietu izveide un nodrošināšana”, „atbalsts jaunu darba vietu radīšanai mazajiem un vidējiem uzņēmumiem”, „vairāk darbavietu”, „nodrošināt ar darbavietām arī cilvēkus ar īpašām vajadzībām, invalīdus”, „radīt darba vietas uzņēmējdarbības sfērās, nevis valsts pārvaldēs”, „subsīdiu piešķiršana jaunu darba vietu radīšanai”.
- **Birokrātijas mazināšana** – ietilpst atbilžu varianti: „mazināt birokrātiju”, „novērst muļķīgo, nedabīgi izveidoto birokrātiju”, „mazināt birokrātiju, īpaši ES fondu aktivitāšu realizēšanā”, „netraucēt strādāt uzņēmējiem ar pārspīlētu un mākslīgi uzpūstu birokrātijas slogu”, „atslogot uzņēmēju no birokrātijas papīru rakstīšanas, no vairāk kā 16 kontrolējošajām iestādēm”.
- **Robežšķērsošanas jautājumu risinājums** – ietilpst atbilžu varianti: „atvieglot un uzlabot robežšķērsošanu tranzītam”, „atrisināt robežšķērsošanas problēmas un sakārtot robežu darbību”.
- **Infrastruktūras uzlabošana** – ietilpst atbilžu varianti: „ceļu sakārtošana un seguma uzlabošana”, „sakārtot komunikācijas un ceļus”, „infrastruktūras sakārtošana”.
- **Korupcijas un līdzekļu izšķērdēšanas novēršana valsts pārvaldē un valsts institūcijās** – ietilpst atbilžu varianti: „izskaut korupciju ministrijās un valsts iestādēs”, „beigt ierēdņiem, ministriem, deputātiem apzagt valsti”, „novērst korupciju, it īpaši tieslietu sistēmā”, „apturēt nenormālo korupciju”, „novērst korupciju un reāli sodīt cilvēkus par to, nevis tos slēpt un glābt no soda”, „korupcijas novēršana”, „stingri kontrolēt un izmeklēt, kur izšķērdēta valsts nodokļu nauda, attiecīgi sodīt ierēdņus, reāli sodīt, nevis formāli, likt tos cietumā, lai tie, kas par to domā, attiecīgi izsvērtu – vai tas ir tā vērts”, „beigt ministriem un to darbiniekiem apzagt valsti”, „mazāk korumpētu personu valsts iestādēs”.
- **Nav atbildes/Nezina** – atbilde netika sniegta vai ierakstīts „nezinu”.

17. pielikums

17.1. tabula

Kvalitatīvā pētījuma padziļināto interviju ekspertu kritēriju izvērtējums

Vārds, uzvārds	Darbības teritorija	Izglītība	Vecums	Darbības joma	Intervijas sniegšanas laiks
Aldis Cimoška	Daugavpils novads	Augstākā – LLU Mežu fakultāte	35. gadi	Uzņēmējs. Guļbūvju ražošanas uzņēmuma īpašnieks un direktors. Daugavpils novada deputāts. Daugavpils novada īpašuma apsaimniekošanas un uzņēmējdarbības veicināšanas nodaļas vadītāja vietnieks.	09. sept. 2010.
Juris Viļums	Dagdas novads un Daugavpils pilsēta	Augstākā – LLU Ekonomikas fakultāte (bakalaurs); LU Sociālo zinātņu maģistra grāds.	28. gadi	Dagdas novada domes deputāts. Dagdas novada sabiedrisko attiecību un komunikācijas nodaļas vadītājs. Daugavpils Universitātē projektu administrators. Latgales reģiona Attīstības aģentūras projektu vadītājs. Meirovica biedrības par progresīvām pārmaiņām biedrs. Latgales Studentu centra valdes priekšsēdētāja vietnieks, viens no dibinātājiem. Interneta portāla LaKuGa.lv līdzautors un galvenais redaktors.	14. sept. 2010
Aigars Smans	Līksnas novads	Augstākā – LLU Mežu fakultāte, maģistra grāds.	28. gadi	Privāta uzņēmuma Latgales reģiona energokoksnes ražošanas vadītājs. Speciālists mežistrādes, mežkopības, purvu atjaunošanas jautājumos.	17. sept. 2010
Aleksejs Homutiņins	Krāslavas novads, Krāslavas un Daugavpils pilsētas	Augstākā – LU Ekonomikas un Vadības zinātņu maģistra grāds.	31. gads	Uzņēmējs. Divu privātu uzņēmumu līdzīpašnieks, valdes loceklis. Darbības jomas – būvniecības pakalpojumi; betona izgatavošanas ražotne; smilšu, māla, akmeņu ieguve un pārstrāde; Ķīmikāliju un minerālmēslu ražošanā izmantojamo minerālu ieguve; tirdzniecība (pārtika, rūpniecība, mēbeles, būvmateriāli); aktīva, vesela dzīvesveida veicinātājs (fitnesa zāles īpašnieks Krāslavā).	20. sept. 2010
Aleksejs Krivenko	Krāslavas pilsēta	Augstākā – RTU, radioinženieris	45. gadi	AS „Krāslavas piens” valdes priekšsēdētājs. Darbības jomas – piena pārstrāde	22. sept. 2010
Uldis Koņečņijs	Visa Dienvidlatgale	Augstākā – LLU Ekonomikas fakultāte	43. gadi	Lauku Atbalsta dienesta Dienvidlatgales reģionālās lauksaimniecības pārvaldes vadītājs. Darbības jomas – lauksaimniecība, lauksaimniecības jomas ES fondu projektu, subsīdiju pārvaldība	24. sept. 2010
Elita Jermolajeva	Daugavpils pilsēta	Augstākā – LLU Ekonomikas fakultāte, doktora grāds (Dr.oec.) ekonomikā	49. gadi	Daugavpils Universitātes Zinātņu prorektore un Sociālo zinātņu fakultātes asociētā profesore. Darbības jomas – augstākā izglītība, zinātne, iepriekš pieredze rajona padomes attīstības un plānošanas darbā. Pētniecības virzieni - reģionālā ekonomika; ES līdzfinansējuma izmantošana reģionu ilgtspējīgai attīstībai; izglītības ekonomika. Latvijas Zinātnes padomes eksperte Ekonomikas nozarē	28. set. 2010

17. pielikuma turpinājums[2]

17.1. tabulas turpinājums

Vārds, uzvārds	Darbības teritorija	Izglītība	Vecums	Darbības joma	Intervijas sniegšanas laiks
Ināra Pastare	Preiļu novads	Augstākā – LLU Lauksaimniecības fakultāte, agronoms	52. gadi	Zemnieku saimniecības īpašniece. Darbības jomas – piena lopkopība, graudkopība, lauku tehnikas pakalpojumu sniegšana	04. okt. 2010
Ingrīda Bernāne	Visa Dienvidlatgale	Augstākā – LU Izglītības zinātņu maģistrs, LU bakalaurs ekonomikas zinātnēs	40. gadi	Latgales plānošanas reģiona Attīstības un plānošanas nodaļas vadītāja	08. okt. 2010

Avots: Autore sastādīta

Kvantitatīvā pētījuma ekspertu padziļināto interviju transkripti

Aldis Cimoška

Autore: Kā Jūs vērtējat līdzšinējo valsts atbalstu Dienvidlatgales sociālekonomiskās situācijas līdzsvarošanā un attīstībā?

A.C.: Šobrīd tas valsts atbalsts ir nelīdzsvarots, jo visi kritēriji, kas aiziet uz projektiem gan pašvaldības, gan Eiropas, Eiropas projektiem vēl pastāv teritoriālie koeficienti, attīstības koeficienti, ja? Bet vispār pašvaldību finansējuma sadalē viņi varbūt arī pastāv, jo dabā tie nedarbojas, jo pilnīgi visiem projektiem ir nepieciešams arī līdzfinansējums pašvaldības. Var nofinansēt līdzfinansējumu tik cik viņa pašvaldība var. Respektīvi, viņa nevar izmantot visas iespējas un, respektīvi, atkal un atkal nonāk pie tā, kad Rīga, centrs attīstās vairāk. Te es domāju būtu jāmaina vēl tie kritēriji par labu ne tikai Dienvidlatgalei, bet vispār reģioniem pret Rīgu. Dabiski, ka attīstās tās vietas, kur ir ostas, kur ir visādi loģistikas centri, tur varbūt jāpaskatās, pilsētas, bet lauku teritorijas pilnīgi tur ir... Viņa jau ir pazaudēta. Šobrīd šeit es cenšos to uzņēmējdarbību attīstīt, un tad vienā brīdī saprotu, ka nav ar ko. Nav ar ko! Tad virsmērķis ir dabūt latgalietī no Rīgas atpakaļ, šeit taisa to uzņēmējdarbību un viņu var dabūt tikai tā, ka pasakot, ka viņa projekts dabūs šeit ievērojami lielāku atbalstu, nekā citur.

Autore: Kāda veida valsts mēroga atbalsts būtu visnepieciešamākais Dienvidlatgalē esošajā situācijā?

A.C.: Īstermiņa brīdī ir Eiropas fondi, ir uzņēmēji, kas uzrakstījuši attiecīgajiem fondiem projektus, bet bankas nedod līdzfinansējumu. Respektīvi, šobrīd būtu jāpalīdz no jebkuriem resursiem ar līdzfinansējuma nodrošināšanu vai sadarbībā ar banku vai asociācijām vai pašvaldība, tie jau visi ir nākamie jautājumi. Bet principā pat LIA vai LAD ir pateikuši – jā, šis ir labs projekts, bet banka viņu neatbalsta - nu rodas absurds un tāds es zinu vairākus. Brīvu līdzekļu uzņēmējam nav, agrāk tie bija kredītlīdzekļi, arī deva vieglāk kredītus apgrozāmajiem līdzekļiem, bet šobrīd bankas ir ļoti izvēlīgas. Par daudz izvēlīgas. Nu tad jāpiespiež bankas, ja jau viņas ir līdzvainīgas pie šīs situācijas, viņām būtu arī pašām nedaudz jāstimulē. Bet šobrīd ir tā, ka mēs tikai pārstrukturējam un pārstrukturējam atkal pelna, bet jaunus kredītus diezgan maz izsniedz.

Autore: Kādi Jūsprāt ir būtiskākie Dienvidlatgales attīstības kritēriji?

A.C.: Valstij jānosaka attīstības dokumentos prioritāte un tad tā prioritāte ļaus izmantot to statusu visiem - gan projektos, gan pašvaldības darbā, gan infrastruktūras sakārtotībā. Ja tā būs sakārtota elementāri arī uzņēmējdarbība nāks iekšā tādējādi veidojot atbalstu uzņēmējdarbībai. Otrs ir tas, ka visa, īpaši Dienvidlatgales gals ir kontaktā ar robežu un tur vajadzētu meklēt ārpolitiskus risinājumus ar Krieviju, Baltkrieviju, lai tirdzniecība iet uz augšu. Tas skaidrs, ka Krievija nekad nebūs mūsu galvenais partneris, jo valsts virziens ir Rietumi, bet nu vajadzīgs atvieglot un izmantot Dienvidlatgalē šo situāciju pierobežas iespējā. Piemēram, atvieglot krieviem vīzu izsniegšanas jautājumu režīmus, jo praktiski šobrīd tie uzņēmumi no Krievijas, kas, grib ieceļot Latvijā un atrisināt kādu jautājumu, viņi sastopas ar birokrātiskiem šķēršļiem, jo pārbaudīt datoros, kas viņš ir noziedznieks vai nav, tas ir ātri un vienkārši. Bet reāli viņš netiek vairākas dienas pie vīzas, netiek iekšā un tādējādi bizness nenotiek.

Autore: Kādi būtu noteicošie Dienvidlatgales attīstības virzieni, kādās jomās jāvirza attīstība?

A.C.: Attīstība jāvirza divās daļās, pirmā daļa ir atkarīga droši vien no ārējiem faktoriem nu tā būtu - mums ir ļoti stratēģiskas lietas, piemēram, Daugavpils novadā, kas it kā aizsāktas, bet karājas gaisā un tās ir naftas pārstrādes rūpnīca un Lociku lidostas attīstība, ja šīs divas lietas mums būtu, tad viņas ap sevi apaudzētu ne tikai Daugavpils novadam, bet skarot visu Dienvidlatgales teritoriju, ļoti daudz kā cita. Tad šis subreģions varētu runāt par tādu stabilu ilgtermiņa attīstību caur šiem tādiem flagmaņiem, jo naftas pārstrādes rūpnīca ir izgājusi visas vides pārbaudes prasības un šobrīd strādā pie projektēšanas vai varbūt jau ir projekts, bet

17. pielikuma turpinājums[3]

es domāju tur atkal ir politiski motīvi. Ārpolitiski vai krievu investori šeit viņu būvēs tas atkarīgs no tā vai viņi iegūs savā kontrolē arī Mažeiku naftu. Ja nonāks tad es domāju, tad es domāju tik netālu viņiem nav vajadzīga tā pārstrādes rūpnīca, bet ja nenonāks, tad šeit ir perspektīvas. Ja ir perspektīvas naftas pārstrādes rūpnīcai, tad ir ļoti lielas perspektīvas lidostas būvniecībai, jo kā lidostas investori prezentē situāciju, ka nekur pasaulē neesot tādas situācijas, ka naftas pārstrādes rūpnīca ir 20 km attālumā no lidostas. Te varētu apkalpot visus transkontinentālos reisus, kur nosētos lidmašīnas uzpildei degvielās. Šobrīd viņi to dara Somijā par bargām naudām. Nu es domāju, ka tas uzreiz pieliktu klāt Lociku apkārtnē loģistikas centrus, papildus attīstot starptautisko tūrismu Daugavpilī, Krāslavā, Preiļos. Tas ir viens. Bet nu mums nevajag ieciklēties uz to, jo tas mazāk vai vairāk atkarīgs no ārējiem faktoriem. Mums jāskatās varbūt arī seklāk, un ja tā skatāmies tad visa Dienvidlatgale ir lauksaimnieciska teritorija. Un lauksaimniecībā ja zemnieki aizvien vairāk varēs kooperēties un tādējādi panākt savas produkcijas apjomu un lielāku vārda spēku sarunās ar veikalu ķēdēm un Krievijas pircējiem, tad tā attīstība lēnām stabili ies uz augšu. Man šobrīd ir iespaids, ka lauksaimniecība lēnām, bet stabili šo krīzes laiku attīstās, jo nu cilvēkam ir jāēd arī krīzes laikā. Un mēs redzam, kas Krievijā notikās ar ugunsgrēkiem, tad mēs varam paredzēt, ka visi tie produkti, kas saistīti ar pārtiku būs pieprasīti. Mūsu lauksaimniekiem tas ir ļoti izdevīgi. Tieši Daugavpilī kā pilsētā spēcīgas nozares ir metālapstrāde, tam tā būtu arī jāpaliek, jo tas arī iet kopsakarā ar dzelzceļa infrastruktūru, kad metāls tiek piegādāts pa dzelzceļu un tālāk to produkciju var eksportēt pa dzelzceļu. Šeit tradicionāli Daugavpilī bija daudz inženieru un ir tās labās tieši ražošanas tradīcijas. Tā, ka es domāju, ka Latgalē tie divi centri arī būs Daugavpilī un Rēzeknē, un ap viņiem šī ražošanas attīstība būs. Laukos, protams, agrākais. Tūrisma iespējām man ir divi komentāri. Pirmais, es domāju, ka tūrisms jāskata ar lauksaimniecību un netradicionālo lauksaimniecību. Man liekas, ka tādas viesu mājas nekad nevarēs pastāvēt ilgtermiņā, pašas par sevi. Viņām jāliek kaut kas kombinācijā, kā papildus nozare. Mums ir piemēri, kad tūrisma māja pieliek klāt kādu produktu un mēģina to veidot ar ekskursijām par stāstiem par vēsturi, tad tā kombinācijas enerģija dot to papildus tūristu pieplūdumu. Otrs man liekas, ka te jāpalīdz būtu pašvaldībai, vismaz mēs uzņēmējdarbības darba grupā to esam injicējuši, mums ir jārada tāda vieta, uz kuru brauc kā uz astoto pasaules brīnumu. Mums arī šobrīd Latvijā netrūkst piemēru, piemēram, „Liktendārs” ko veido, uz kuriem visi dodas, blakus dabiski rada apkalpojošo infrastruktūru. Mums šobrīd rādīšanai pilsētā ir cietoksnis, bet nu tādām eiropietim ar to vien nepietiek, ir par maz, te varētu piedomāt klāt kādu unikalitāti. Bet ja es skatu Dienvidlatgali kopumā, tad mums ir daba. Uz dabu brauc nu tikai cilvēki, kas tiešām grib atpūsties, bet tie, kas grib ko tādu redzēt īstenībā, uz dabu vien masas nebrauks. Mums jārada ko īpašu. Bija piedāvājums Naujenes pagastā radīt Dinaburgas pili, to atjaunot kaut kādā veidolā. Nu jā, uz Siguldu mēs braucam, uz Turaidas pili, pa malām. Šeit ir Daugavas loki, Daugavpilī, Krāslavā, bet viņi izpaužas kā pati daba. Es piedāvātu kaut ko klāt kā ilgtermiņa redzējumā. Bet vispār mums ir ko redzēt, takas mums ir izveidotas, viss notiek, tikai tas viss jāattīsta arī tālāk. Tās ir tās nozares, kas satur sevī praktiskās un patiesās darba vietas.

Autore: Jūsu vērtējums par Daugavpils universitāti, tās devumu Dienvidlatgales attīstībai.

A.C.: Ļoti laba. Latgalei visai tas tāds izšķirošs moments, es domāju vispār vērtējot, ka Latvijai ir par daudz kopumā universitāšu. Bet DU ir un tā tam būs būt, tā ir vienīgā Dienvidlatgales reģionā augstskola. Varbūt arī ar programmu patstāvīgu pārskati ir jānotur tās Latgales lielākās, labākās universitātes gods. Un kā es redzu ļoti daudzi Latgales jaunieši šo iespēju izmanto un dodas studēt uz DU. Tam ir arī sekundāra nozīme tādā veidā, ka latviskojas Daugavpils, jo kaut vai ja pavērtē laiku atpakaļ, šajā jautājumā bija tiešām smagi. Šobrīd situācija ir stipri uzlabojusies. Nu ja vēl uzturēsim pilsētu tūru, viņa šobrīd ir skaista pilsēta, tad kopā tas dos ļoti labu rezultātu nākotnē.

Uzskatu, ka inženieriem un zinātniekiem jāiet ārpus savas laboratorijas robežām, apvienojoties ar ražošanas sektora uzņēmējiem, kopīgi radot jaunus - inovatīvus produktus, ieviešot tos ražošanā un eksportējot.

Autore: Kā vērtējat iespēju ar Daugavpils universitātes palīdzību Dienvidlatgalē attīstīt bioloģijas, ekoloģijas virzienu?

A.C.: No saimnieciskā viedokļa saistot ekoloģijas jautājumu tad tas ir ekotūrisms, tūri ezeri tūrā vidē atpūsties un ekoprodukti. Bioloģiskā saimniekošana te nav sveša, tā notiek ļoti daudz, tādu saimniecību ir daudz, viņi strādā oficiāli ar bioloģiskajiem sertifikātiem. Jā, viņi ražo dārgākus produktus, to vēl mūsu vietējie cilvēki nenovērtē. Tur būtu svarīgs punkts, ka ir jāizglīto vietējais Latvijas patērētājs, kas ir bioloģiskais produkts pret to ko mēs nopērkam lielveikalu ķēdēs. Jo dabiski viņš ir dārgāks, bet arī labāks. Nu priekšnoteikums ir tāds, ka šobrīd ir pieņemts lēmums, kad Daugavpilij ir jābūt brīvai no ģenētiski modificētu augu audzēšanas. Tas arī ir ekoloģiski atbalstošs moments, visu mūsu veselību atbalstošs moments. Lai arī Amerika ienāk ar savu lēto produkciju, tad arī Eiropa ir spiesta kaut kā reaģēt - vai tas būs mīkstinot noteikumus šajā jomā vai pastiprinot un slēdzot tirgu ģenētiski modificētajiem produktiem, to gadi rādīs, bet man nebūtu patīkami ēst tomātu apzinoties, ka viņā ir silķes gēns. Nu tādi piemēri arī ir!

Autore: Kādas Jūsaprāt no lauksaimniecības jomām būtu jāattīsta Dienvidlatgalē?

A.C.: Domāju, ka mums nevajag izgudrot jaunu divriteni, jo daudzējādā ziņā lauksaimnieciskās zemes izmantošana ir atkarīga no pašas zemes. Skaidrs, ka Kurzemē, Zemgalē, kur zemes ir auglīgākas, tur iet runa

17. pielikuma turpinājums[4]

par citām kultūrām, kas ir piemērotākas. Mums faktiskais pārsvars, kur veicām aptauju parāda to, ka mums Daugavpils novadā nav tāda līdera, bet ir spēcīgas nozares vairākas-graudkopība, piena lopkopība, gaļas lopkopība, pārējās mazāk. Pēdējā laikā attīstās netradicionālās saimniecības - gliemeži, sēnes.

Autore: Kā skatāties uz to, ka Dienvidlatgalē būtu nepieciešams ieviest labo, pozitīvo ziņu akcentu, nevis akcentēt negatīvo?

A.C.: Tas ir nepieciešams visā Latvijā, jo mēs pārtiekam no tām sliktajām ziņām, kuras kultivē masu mediji un man pat liekās, ka no pozitīvisma šeit Latgalē nav pēdējā vietā. Jo rīdziniekiem ir iespāids nu brauksim uz Latgali, jo ir nabadzīgāk, bet te brauc atpūsties. Un izbraucot Latgalē, esot dabā, nav to masu mediju, TV, kas skalo smadzenes un līdz ar to tās domas sakārtojas un man liekas, ka Latgalē var smelties pozitīvismu jau tagad, bet viņa nekad nav par daudz. Lai vietējie cilvēki varētu smaidīt, un man liekas, ka Latgalē ir viesmīlīgi, tādi kā viņi ir, tas iespāids, kas var rasties kaut vai tūristam, būs labāks kā par Rīgas vidi. Bet to vajag popularizēt, jāsmaida vairāk un tas ir jāsaista ar ekonomiku kopā. Ja tas sakārtosies un būs elementāri nodrošināta dzīves iztikšana arī cilvēkiem, smaidīs vairāk. Tā, ka nav tik traki, bet ir ko darīt.

Juris Vilums

Autore: Kā Jūs vērtējat līdzšinējo valsts atbalstu Dienvidlatgales sociālekonomiskās situācijas līdzsvarošanā un attīstībā?

J.V.: Nekas īpašs. Tas arī diemžēl rada visas pārējās sekas - bezdarbs, jaunieši brauc prom, iedzīvotāju skaits samazinās, tie, kas paliek atrod, kādu veidu darboties bieži vien pat nelegāli, atraduši savu veidu kā apiet vienu vai otru birokrātisko normu.

Autore: Kāda veida valsts mēroga atbalsts būtu visnepieciešamākais Dienvidlatgalē esošajā situācijā?

J.V.: Katrā novadā būtu nepieciešams vismaz pa vienam ražošanas objektam, varbūt tas ir utopija, bet tajā pat laikā kaut kāda darbība ir nepieciešama, vai lauksaimniecība, mežsaimniecība, mežsistrāde, tāda sakarīga, saprātīga. Izmantojot to resursu, kas nepieciešams, lai maksimāli pārstrādātu uz vietas, lai būtu tas produkts ar pievienoto vērtību. Nu ko augstskola gatavo? Pārsvarā skolotājus, ekonomistus. Bet ziniēt, pats tagad lasu lekcijas trešajam kursam un viņiem taču nav sajēgas par ekonomiskajiem procesiem! Burtiski vakar runājām ar vienu cilvēku un nonācām pie secinājuma, ka politiķiem jāprasa - kā viņi var reāli nodrošināt visā Latvijā un Dienvidlatgalē arī, protams, ieskaitot tos pagastus, kuros gandrīz visi cilvēki ir aizbraukuši un arī pierobežas zonu kā var viņi reāli nodrošināt, lai tur būtu jauni gudri, izglītoti un veseli cilvēki! Ja viņu nebūs, nebūs nedz ģimeņu, nedz bērnu, nedz arī kas strādā, kas maksā nodokļus utt. Un tad mēs aiziesim līdz tam, kas diemžēl notika ar Abreni, ka sākotnēji bija pretenzijas, ka to atdod Krievijai, bet kas tad nu tur vispār dzīvo? Protams, tās ir 50 gadu intensīvas darbības sekas. Bet tas pats pamazām notiek arī tagad un visā Latvijā. Es neredzu konkrētu valsts vadības rīcību, lai to novērstu. Pamazām, pamazām nu jau tagad dažs labs pasaka - priekš kam mums tā Latgale ir vajadzīga? Labāk atdosim to krieviem un mums būs noņemts nost balasts, tad varēsīm pārējā Latvijā labāk attīstīties un Eiropā labāk izskatīsimies. Viela pārdomām.

Autore: Kādi būtu noteicošie Dienvidlatgales attīstības kritēriji un kādi tautsaimniecības virzieni, kādās jomās jāattīsta?

J.V.: Nu, piemēram, Dagdas novadam tikai tagad taisīsīm attīstības programmu. Pēc viena gada pastāvēšanas kā tumsā staigājām. Keramikā, amatniecībā.

Autore: Bet pārējos novados?

J.V.: Preiļu rajonā lauksaimniecība, Krāslavā bioloģiskā rekreatīvā, dabas vides attīstība, Daugavpilī - rūpniecība.

Autore: Kāda nozīme būtu mūžizglītības jautājumiem? Jūsu vērtējums par Daugavpils universitāti, tās devumu Dienvidlatgales attīstībai.

J.V.: Mūžizglītības jautājums ir aktuāls, tagad visu laiku saka, ka vajag, vajag, vajag it kā visi piekrīt, ka vajag, bet reāli tas nestrādā. Nu joprojām ir pietiekami daudz pašvaldības darbinieku, kas nemāk strādāt ar datoru, wordā, e-pastu, līdz ar to es saprotu, ka daļai varbūt tā datorizācija ir apnikusi, jo cilvēki neredz cilvēkus un skatās tikai datora ekrānā visu dienu, bet tās tehnoloģijas nāk iekšā tik strauji, ka ir jāapgūst patstāvīgi un visu laiku. Tur ir tā izglītība - sekot līdz laika ritmam un neiesūnot, bet nu pašreiz nestrādā līdz galam tā ideja reāli dzīvē. Pārsvarā redzu, ka tā izglītība drīzāk ir kā papīru būšana - cilvēki mācās augstskolās, lai dabūtu augstskolas izglītības apliecināšanu dokumentu, kas dod iespēju iegūt labāku amatu vai labāku algu, bet zināšanas nav līmenī. Lielākoties es saskaros, ka tie cilvēki, kas reāli varētu dot iespēju Dienvidlatgalei attīstīties un izaugt ir tā saucamie neformālie, tie, kas nav mācījušies augstskolā, bet paši rakušies informācijas burzmā, konkrētā jomā, kuru ir izkoduši līdz kauliņiem, jo tās teorijas jau reāli nestrādā dzīvē.

Augstskolas izglītība Dienvidlatgalē, manuprāt, ir ja ne gluži Daugavpils un Rēzeknes universitāšu apvienošana, tad vismaz jāveicina to sadarbība. Lai nav tā, ka vienā gatavo to pašu, ko otrā. Jāsadala tomēr kaut kādas sfēras un jādarbojas tajās padziļinātāk, profesionālāk. Nu jāatmet tas latgaliešiem mūžīgā

17. pielikuma turpinājums[5]

sistēma, kad katrs velk uz savu pusi, tas ir raksturīgi visiem latviešiem. Jāpadomā tomēr un dažkārt jānomet savas ambīcijas un jāsadarbojas kopējas lietas labā.

Autore: Kādas konkrēti būtu Daugavpils universitātē nozares, ko vajadzētu attīstīt?

J.V.: DU vajadzētu vairāk pasniegt ķīmiju, bioloģiju, dabas zinības, filoloģiju, vēsturi. Nu, kaut gan kāds liels ieguvums no vēsturnieka tautsaimniecībā? Nu diemžēl... Jā, jāzina vēsture, bet es nedomāju, ka tas ir nepieciešamākais Dienvidlatgalē. Tomēr jābūt praktiskākām zināšanām un jomām. Daudz kur tagad par to runā, ka vairāk jāattīsta koledžu, tehnikumu izglītība, kas dod reālu pamatu cilvēkam, dod praktiskas zināšanas, kuras var izmantot tālāk strādājot dzīvē, darba vietā. Tehniskās inženieru zinātnes būtu jāakcentē, lai būtu izpratne par to kā realizēt ražošanu konkrētā jomā. Praktiskās zināšanas, kas palīdzēs iedzīvotājiem izdzīvot, nevis dod to sauso atlikumu, kad jaunietis iegūst bakalauru, bet reāli dzīvē neko nespēj. Praktiski ideāli būtu, ja uzņēmējs ziņotu, ko reāli vajag un augstskolas to gatavotu. Kaut gan mums viss tik strauji mainās, ka nav iespējams izprast – ko vajag, ir tāda neziņa, ko īsti vajag. Bieži vien uzņēmējs atrod veidu kā nopelnīt, bet viņš klusē, to nestāsta studentam, kurš pārņems ideju un to izkonkurēs ar savu jaunību, mūsdienīgiem uzlabojumiem un citām lietām. Nu maģiskais vārds „kooperācija”, ko padomju gados „atēdāmies”, kolhozi un viss pārējais ir radījis situāciju, kad katrs ir pats par sevi un vairs neviens nevēlas kooperēties. Kaut arī pasaules pieredze rāda, ka tikai tā var kaut ko reāli izdarīt un sasniegt mērķus. Kamēr tas nebūs te, mēs neko katrs pa vienam nespēsim dižu paveikt.

Aigars Smans

Autore: Kā Jūs vērtējat līdzšinējo valsts atbalstu Dienvidlatgales sociālekonomiskās situācijas līdzsvarošanā un attīstībā?

A.S.: Viennozīmīgi, ka tam, kuram vairāk naudas, tas arī vinnē. Rīgā ļoti daudz naudas, līdz ar to arī reāls atbalsts tur ir lielāks. Rīgā informācija atnāk uzreiz, šeit Dienvidlatgalē tā atnāk ievērojami vēlāk. Es nerunāju par oficiālo informāciju, ko var pirmkārt atrast internetā vai masu saziņas līdzekļos, bet tādu, kas nāk vēl pirms oficiālās, kur nauda reāli tiek sadalīta „kulāros”. Piemēram, LAD darbībā bieži atnāk informācija, bet to jau nelaiž cilvēkos! Tur darbinieki informāciju nodod pirmkārt savējiem un klusē citiem neko nesakot. Un tā tas ir visur. Par to es pārliecinājos strādājot mežniecībā, tur arī pastāv šāda neoficiālā sadale, tāda ir valdībā, aģentūrās, it visur, kur ir nauda, kas ir domāta valsts vispārējai attīstībai. Valsts iestādēs bieži vien ir tā, ka cilvēki vienkārši negrib strādāt. Medicīnā vispār iz izsmiekls, piemēram, pie mums mežniecībā notika medicīniskās apskates. Tur mediķis ielaiž kabinetā 7 cilvēkus, pasaka pacelt bikses līdz ceļiem, paskatās vai kājas taisnas un viss. Un ja kāds saka, ka viņš nav apmierināts ar šādu formālu apskati, atruna ir viena – man nav laika. Bet par ko tad valsts tam darbiniekam maksā? Vai, piemēram, ugunsdzēsēji, ja nedod Dievs deg šķūnis, tad ir jāprieceļas, ka vispār mašīna atbrauc. Ja tā atbrauc, tad izrādās, ka ar tukšu ūdens cisternu un tad skrien, meklē un prasa, kur ir ūdens. Nu labi, lai neved pilnu cisternu 8t, bet kaut pusi, lai vismaz uzreiz var kaut nedaudz situāciju normalizēt. Nekā! Jo redz tad mašīna tērējot vairāk degvielas. Bet tāpēc arī ir tāda savienība domāta, ko uzturam no mūsu maksājumiem nodokļiem, nevis formalitātei, bet reālam darbam un palīdzībai! Tas viss ir globāli, tā tas notiek visā Latvijā, bet reģionos, protams, visur spēlē nauda, nauda un jocīgākais ir tas, ka es domāju, ka tā sistēma nemainīsies. Kur atrodas reģionālie centri, tur arī nedaudz būs nauda. Dienvidlatgalē tā tad Daugavpilī, nu tur būs, bet visur citur – nekā. Preiļos, tur ir LAD, līdz ar to vairāk attīstās tā joma atbalsta ziņā Preiļos. Protams, nekas no gaisa nekrīt, pašiem ir jāstrādā un jādara. Protams, ja gribi kādu atbalstu, seko katru dienu līdz informācijai, kas uzrodas esošajās atbalsta dienestu, aģentūru lapās. Problēma te rodas, ka ne visiem laukos ir pieejams internets, ne visi vecāka gājuma cilvēki prot un ne visiem ir laiks meklēt un skatīt informāciju internetā. Neesam tik nodrošināti, lai algotu sekretāri, kas to dara! Ja šajā situācijā ir grūti atrast darbiniekus, kas palīdz un strādā, viss jādara pašiem, tad kur vēl sevi padarīt par „zombiju” un katru dienu paspēt gan reālos darbus, gan dokumentācijas kārtošānu, gan informācijas meklēšanu un atsijāšanu. Absurda situācija – liels bezdarbs, bet darbinieku, kas strādā nav. Arī projektu pieteikuma sarakstīšana – reāli kārtīgam saimniekam nav laika vēl to pašam darīt, bet tajā pat laikā tie pakalpojumi par projekta uzrakstīšanu ir nesamērāmi augsti.

No laika gala visa Latgale valdībai bija pēdējā vietā, kā saka ar attieksmi – tā nu ai kas tad latgaliešiem, viņi tur dzīvo tajā „čuhņā”, čangalienē, nu tad lai peld kā var. Kooperācija mūsdienās ir nepieciešama, viens nopietnu lietu neizdarīsi, bet arī atrast nopietnu kompanjonu nav viegli. Valsts palīdzība ir minimāla. Ā, saka – pastrādājiet, mēs paskatīsimies kā ies, nu iedosim jums kādu palīdzību, bet pēc tam divreiz vairāk paprasīsim atpakaļ. Nav motivācijas sākt!

Tie paši kredīti, piemēram, mans brālēns ar augstāko izglītību paņēma kredītu 20000, par to naudu nopirka dzīvokli, iekļāja vecāku pus māju un pusi draudzenes mājas, nopirka auto, devās ceļojumā. Bet kas sanāk – svešu naudu var ātri notriekt, bet kā atdot? Tur jau būs savējā nauda! Sakarā ar krīzi, brālēnam nav darba, bet katru mēnesi bankā jāmaksā liela summa, bet nav jau ko. Viņš reāli nevienam ar pieredzi nejautāja padomu, vai to vajag darīt, dzīvoja un domāja, ka tā būs mūžīgi un ļoti daudzi tā sāka dzīvot. Atjaunojot valsts neatkarību, cilvēki kā aprakuši visu demolēja nedomājot, kas būs tālāk, kā sākt dzīvot. Vai tiešām ar

17. pielikuma turpinājums[6]

to nepietika kā pieredzi? Cilvēki neanalizē un ļoti ātri visu aizmirst. Arī to kā valstsvīri nepilda solījumu. Tātad esam paši pelnījuši, ka ir tāda valdība. Trūkst analīzes, cilvēku izglītošanas no valsts izglītības iestāžu puses. Bet tas jau viņiem, valdībai, nav izdevīgi, jo tad nevarēs uz mūsu rēķina dzīvot zili zaļi. Trūkst cilvēku praktiskās dzīvošanas mācības. Uzskatu, ka cilvēki ir nepārdomāti saņēmušies kredītu, nē, es nevainoju valsti, valstij vispār nav daļas par to. Nu, protams, daļēji arēja sniegt vairāk informācijas, lai cilvēki pārdomā šo soli, kas būs, kad neatdos. Vienīgi var daļēji uzņemties atbildību par to, ka atļāva bankām tik neatbildīgi dāļāt kredītus pa labi un pa kreisi. Bet vispār nevienam cilvēkam neviens nepiespieda, lai ņemtu kredītu. Tātad arī pašam par to jāatbild. Bet šī rīcība, tāpat kā visa iznīcināšana neatkarības pirmajos gados, apliecina, ka tauta ir stulba.

Cilvēku paliek arvien mazāk, atrast darbiniekus tas tiesām ir traki. „Simlatniekos” situācija ir tāda, ka viņi nostrādā 4 stundas dienā un viss, nu labi, ja tik tiešām nostrādā! Bet reāli kāds gan viņiem darbs? Ielas slaucīt? Kāpēc mums ir piepildītas PVN nodokļa prognozes, ko pirms likmes paaugstinājuma aprēķināja Repše? Tāpēc, ka to izdara šie „simlatnieki” – saņem naudu, iet uz veikalu, sapērk dzeramo, ēdienu un tāpēc ir piepildīts plāns. Citos nodokļu veidu ieņēmumos tā nav, sistēma ar paaugstinātām likmēm nostrādā. Un tagad tikai visur to skandina, ka ir piepildīts plāns, bet tikai uz PVN pamata. Un kas būs tālāk, kad reāli nebūs to „simlatnieku” naudas? Tad jau būs iespējams par vēlu un uzņēmējdarbība kā tāda būs iznīcināta. Es neredzu jēgu tam atbalstam ar „simlatnieku” programmu, būtu labāk devuši šo naudu zemniekiem, uzņēmējiem to darbinieku algošanai un tad būtu saglabāta gan darba kvalitāte, gan arī uzņēmumi, saimniecības. Bet tagad tos bezdarbniekus nevar piespiest un pielikt strādāt kvalitatīvi.

Autore: Kāda veida valsts mēroga atbalsts būtu visnepieciešamākais Dienvidlatgalē esošajā situācijā?

A.S.: Atbalstīt mazos un vidējos uzņēmumus, vairāk programmu kā cilvēkus piesaistīt pie darba, lai būtu reālas darba vietas. Jo, ja nodokļi ir lieli, es neredzu jēgu tos maksāt, ja pensijas gadus paceļ par manu nodokļu naudu, es neredzu, ka kaut kas tiek sakārtots un uzlabots. Piemēram, nesen Francijā pateica, ka pacels pensijas vecumu, uzreiz 2 miljoni iedzīvotāju izgāja ielās un viss, bet kā pie mums? Ak, pacietīsim visu! Vēl vajadzētu attīstīt infrastruktūru, būvēt Daugavpils HES. Jā, attīstīt ražošanu, rūpniecību. Bet ja tā nav, ja nav kompleksi šīs attīstības, tad, piemēram, lidostas būvniecībai es neredzu jēgu. Ja mēs gribam normālu sistēmu un kvalitāti kā, piemēram, Vācijā, tad visi ceļi ir jājauc laukā un jābūvē no jauna. Slodzes uz ceļiem ir lielas, ja 1998. gadā bija smagās mašīnas ap 50 tūkstošiem, tad tagad to ir 2 miljoni. Tātad tas vien norāda, ka jādomā, kādus ceļus taisīt. Protams, tie ceļi, kuri bija jau padomju laikā domāti uz tā laika noslojumu, ir normālā kvalitātē, bet šodienas tehnikas laikmetā vairs ne. Tā ir ļoti svarīga nianse, kvalitatīvi ceļi – auto, dzelzceļš, bez tiem mēs nevaram pretendēt uz investīciju pieplūdumu un attīstību. Esošā sistēma ir nepareiza, nu kā tas ir, ka mēs maksājam nodokļus, bet ceļi jūk un brūk laukā!

Autore: Kādi būtu noteicošie Dienvidlatgales attīstības virzieni, kādās jomās jāvirza attīstība?

A.S.: Jāskata globāli, ko vajag cilvēkam – paēst, pagulēt, atpūsties. Līdz ar to tā ir pārtikas ražošana, pārstrāde, ievērojot tās kvalitāti. Nu kā tagad saka – ekoloģiskā, lai nav viss ievests no Polijas, jo patiesībā to varam nodrošināt paši. Protams, tas ekoloģiskums ir nosacīts, jo ekoloģija kā tāda mūsdienās nepastāv. Nosacīti jā. Jāceļ rūpnīcas un jāattīsta rūpniecības joma.

Autore: Kādās jomās?

A.S.: Stikla šķiedras, nu ja paši aizslēdzām un tagad sākam apjēgt, kāda vērtība mums bija – ne tikai tehnoloģija, bet cilvēki, viņu profesionalitāte. Kā saka, no zirga nolēkt ātri var, bet kā tagad uzrāpties atpakaļ? Daudz gadu ir pagājis, bet situācija tagad ir tāda pat kā šo zirgu panākt ar kazu. Vēl Celulozes rūpnīca vajadzīga, to vajag būvēt pie Baltkrievijas robežas. Šo tēmu esmu izpētījis pamatīgi, jo par to izstrādāju maģistra darbu par celulozes rūpnīcas būvniecību Daugavpils pusē. Pie Baltkrievijas robežas, jo tur ir lēta koksne, bet te vajag ļoti labi izdomāt, lai Daugavu nepiesārņotu, kaut gan Daugava tāpat no Baltkrievijas ir piesārņota. Arī mums tepat koksnes pietiekami, atdot to Zviedriem praktiski par velti? Vai tiešām to vajag?

Autore: Dienvidlatgale varētu būt kā koridors Krievijas, Baltkrievijas koksnei uz Eiropu, Ziemeļvalstīm.

A.S.: Tam pretī būs Zviedri un Somi, Norvēģi neko neteiks. Tas viss uzreiz sāks kārtoties politiskā līmenī – skatoties, cik pērkama ir mūsu valdība. Pēc līdzšinējās darbības redzam, ka tā strādā ne jau Latvijas tautas pusē un labā. Diemžēl...

Rūpniecības sfērā esošie uzņēmumi jā saglabā. No lauksaimniecības nozarēm... būsīm godīgi, viena saimniecība daudz pavilkt nevar, nav tik daudz mums lielsaimniecību, nu nespēs izaudzēt 10000 tonnu graudu. Tātad ir jāattīsta vairākas nozares sadalot, gan graudkopībā, lopkopībā, piensaimniecībā, augļkopībā, dārzenkopībā, tā, lai paši varam sevi nodrošināt. Pašreiz laikam izdzīvošanas momentu palīdz noturēt Eiropas projekti. Nu arī tur ir dīvainas lietas, piemēram, zemnieks caur projektu nopērk saviem 50 ha jaunu John Deer, kas maksā 50000 tūkstošus, nu kā tad rīkoties tālāk, ja tāds traktors uz tik mazām platībām neatmaksājas? Vai tas ir prātīgi? Protams, ne visi tā rīkojas, prātīgākie to apsvēra un izvēlējās optimālāko variantu. Zemes te ir smaga un nav tik auglīga. Un vēl jau tāda lieta ir, piemēram, ar lētāko tehniku, nu tiem pašiem Belarus traktoriem. Tie, kas domāti ir eksportam uz nepadomju bijušajām valstīm, nu tur kvalitāte ir cepuri nost, bet šeit ražoti ir mūsu valstīm ar zemāku kvalitāti un izturību. Tāpat ir ar meža

17. pielikuma turpinājums[7]

tehniku, arī es pazīstu tos pašus motorzāģus no citām valstīm, jo tur ir cita kvalitāte. Mūsējie ir iemanījušies, piemēram, Zviedrijā pirkt lietotus zāģus, tos nomazgā, pieskrūvē jaunas detaļas, pakrāso un pārdod kā jaunu. Tas notiek jau sen. Jā, pats arī reiz veikalā skatījos jaunus zāģus un redzu, ka nav jauns. Nu tā, puisī, kas tad te? Bet šie – vai, te deformācija, izsūtīsim atpakaļ. Fakts tāds, ka es uz to veikalu vairs neeju pirkt. Nu būsim godīgi, mums ir jāpadomā arī par pensionāriem, cilvēks ir nostrādājis visu dzīvi, maksājis nodokļus un tagad mokās ar pēdējām kapeikām un vēl pat iet strādāt, lai izdzīvotu. Sistēma nestrādā normāli jau pamatos. Pārāk ieinteresētas personas to veido, kas te nevēlas attīstītu valsti. Šeit jau reāli kaut ko krasi izmainīt nav iespējams. Lai arī, piemēram, es pats varu darīt, ko strādāt, darboties, pelnīt, esmu gatavs maksāt nodokļus, bet esošā sistēma liek kokus spieķos, ka nav vēlēšanās kaut ko vispār darīt. Sanāk, ka valsts, nevis veicina, bet cenšas iznīcināt uzņēmējdarbību. Bez maz vai jāceļ cepure un jābrauc strādāt uz Kanādu – man piedāvā 1200 Ls algu mēnesī, apmaksā auto, telefonu un strādā svilpodams. Bet te? Skrien visu dienu, dari, nervozē, bet atdeves nav. Beigās VID atnāk un uzliek sodu, jo neesi ierakstījis kaut kur datumu. Un beigās labi, ja es nopelnu 500 latus mēnesī no kuriem visi izdevumi jāapmaksā. Kam man tādas galvassāpes un anormālais stress, nestabilitāte, kad tevi nostāda kā nevis tādu, kas palīdz uzturēt valsti ar nodokļiem, bet kā noziedznieku. Attieksme ir ačgārna. Un neviens neko nevar īsti pateikt, nav arī jēgas. Jebkura masveida protesta izrādīšana ar likumu ir aizliegta. Kāda te demokrātija un brīvība? Protams, no tā visa viens pozitīvs moments ir – tu esi Latvijā, nevis kaut kur projām. Tie ierobežojumi, ko uzliek arī ES fondiem, tos lielākoties salikuši paši latvieši, tad nu sanāk, ka paši vien sev neļaujam attīstīties. Ir jāmaina pati sistēma, protams, ir taču tāds teiciens – glupo baru ir vieglāk savaldīt, nekā gudro. Līdz ar to tas visu izskaidro. Dienvidlatgalē vajag spēcīgu cilvēku, līderus, kas spētu apvienot pesimismā slīkstošos, bet pagaidām es tādus neredzu.

Aleksejs Homutinins

Autore: Kā Jūs vērtējat līdzšinējo valsts atbalstu Dienvidlatgales sociālekonomiskās situācijas līdzsvarošanā un attīstībā?

A.H.: Praktiski tādas nav. Teiksim, ja pat nerunāt ar piemēriem, tad visas programmas, kas uz doto brīdi ir, tām, pirmkārt nav stabilitātes – laika ziņā un noteikumu ziņā. Otrkārt, šo programmu mērķi, ja arī viņas reāli darbotos, tās nav virzītas uz uzņēmējdarbības attīstību. Vispār.

Ja runāt konkrēti ar piemēru, tad sniegšu mūsu pieredzi. Mēs iesniedzām LADā projektu, kur 3 mēnešus izskatīja projektu, tad to novirzīja uz otro novērtēšanas līmeni kā derīgu, tur izskatīja 2 mēnešus. Man pēc 5 mēnešiem atnāca LAD atbilde, ka mūsu projekts vispār neatbilst projekta kritērijiem. Principā pēc tiem kritērijiem, kuriem jābūt skatītiem pirmajā projektu izskatīšanas kārtā. Tātad projektu izskatīšanas procesā vai nu no tā, ka trūkst finansējuma vai arī kāda cita iemesla dēļ, tika mainīti projekta noteikumi un kritēriji. Nākamais, ja šobrīd skatīties kādu atbalstu, tad tas, ko varētu veikt pašvaldības, piemēram, pašvaldības noteikto nodokļu atlaides nekustamajam īpašumam, viņi reāli to neievieš, jo, piemēram, Daugavpilī mūsu uzņēmumam ir liela ražošanas bāze, mēs maksājam NĪP gadā gandrīz 10000 latu. Atlaižu nav, tās var būt, ja papildus būs vēl klāt 50 darbavietas. Mums tur strādāja vairāk kā 100 cilvēki, tagad tur strādā 35. Sakarā ar krīzi, valsts neieinteresētību un valdības bezatbildību ekonomikas jomas sagraušanā, mēs pazaudējām ļoti daudz darbavietu. Mēs bijām spiesti tās samazināt, lai izdzīvotu. Prātīgi būtu, ja šajā smagajā situācijā būtu arī kādas atlaides, lai noturētu esošās darbavietas, nevis lai radītu jaunas. Tagad tendence ir pretēja – viss samazinās un bankrotējas. Valsts atbalsts? Par tādu neesmu dzirdējis reāli. Ja nu vienīgi no Hipotēku bankas vai Latvijas garantiju aģentūras kaut ko dod, bet es neesmu dzirdējis par nevienu uzņēmēju Dienvidlatgalē, kurš ir reāli to spējis izmantot. Ne jau Dienvidlatgalē! Tātad, ja runa iet par tiem projektiem, kas ir 10 – 20 tūkstošu latu apjomā, tad tie nav tie projekti, kuri dos kādu lielu labumu Dienvidlatgalei. Bet runājot par lielajiem projektiem, atbalstu saņemt praktiski nav iespējams. Mums bija ne viens vien projekts un viss atbalsts beidzās labākajā gadījumā ar mēļu trišanu no politiķu puses, lai sev viņi varētu iegūt vairāk balsu pirms vēlēšanām. Viss, vairāk nekā.

Tālāk – vienkāršs piemērs – NVA. Tagad ir projekts cilvēku atbalstam ar invaliditāti un bezdarbniekiem ar 6 mēnešu stāžu. Šeit, Krāslavā mēs atvērām jaunu projektu, kurš reāli nebūs rentabls, tā mērķis ir lai cilvēki neiesīkstētu, „neieskābtu”, nekristu depresijā – tas ir sporta centrs, trenāžieru zāle, aerobikas nodarbības un tādas lietas cilvēka veselīga dzīvesveida uzturēšanai. Pie mums atnāca viens jauniets, kurš studē sporta akadēmijā un kuram ir piešķirta 2. invaliditātes grupa. Viņš studē par treneri un ir jau 3. kursā. Es aizgāju uz NVA, uzrakstījam projektu, noslēdzām līgumu, viss kā tiek prasīts no mūsu puses. Principā mums tagad vajag pieņemt darbā šo jaunieta, bet reāli ir tā – mēs viņu nevaram pieņemt darbā NVA neizdarības dēļ – kamēr pie mums neatbrauks NVA nosūtītais ergoterapeits, kurš veiks telpu novērtējumu attiecīgi šī cilvēka invaliditātes pakāpei. Kas notiek tālāk – mums ir līgums, šim speciālistam ir jābūt nosūtītam no valsts puses, mums NVA apsoltāja, ka 10. septembrī pie mums atbrauks ergoterapeits, tad NVA pateica, ka viņš atbrauks 15. septembrī, tad pateica, ka atbrauks septembrī, tad pateica, ka būs 11. oktobrī, vakar biju atkal uz NVA un man pateica, ka situācija ir šāda – viņiem nav tāda speciālista, ir izsludināts konkurss uz amata vietu, konkurss noslēdzās bez rezultāta, nākamais konkurss būs tikai 15. oktobrī, ja vispār tāds notiks. Tas nozīmē,

17. pielikuma turpinājums[8]

ka mēs cilvēku varam paņemt darbā, bet vienlaicīgi mēs to, saskaņā ar līgumu, nevaram pieņemt. Pieņemti īslaicīgi, maksāt algu, nodokļus paši, nevaram, jo pēc projekta mums jārada jauna darba vieta. Ja mēs pieņemam bez NVA projekta, tad tā darba vieta jau ir radīta un nespējam pēc tam izpildīt parakstīto līgumu, vienīgi atlaižot jaunieti no darba, anulējot darba vietu un izveidojot jaunu, tādu pašu. Absurds, kas parāda, ka mums nav reāla valsts atbalsta. Kam var prasīt atbildību par šādu situāciju? Mums uzņēmējiem ir jāpilda visi līgumi, likumi, NVA, VID utt. noteikumi, bet valsts iestādes var to neievērot.

Runājot ekonomikas terminiem A. Smitam savulaik bija labi izteikta frāze – labākais veids kā palīdzēt ir netraucēt. Tas pats attiecināms uz valsti dotajā situācijā. Nav jautājums par to, ka vajag uzņēmējiem valsts atbalstu, mums nevajag palīdzību no valsts, es to varu tiešām teikt kā firmas vadītājs. Mums nevajag palīdzību, mums vajag, lai netraucē un neliek spieķus riteņos. Mums nepieciešami tikai saprātīgi nodokļi. Ja mēs runājam par kādu, nu, piemēram, ņemsim vienkāršu gadījumu – fitnesa klubs – abonements 22 latī, kur 2 latī ir PVN. Paskatīsimies visas attīstītās ES valstis – Vācija, Francija, pat Polijā ir pazemināts PVN visiem pakalpojumiem, kas saistīti ar veselības stiprināšanu iedzīvotājiem un veselīgu dzīvesveidu. Mums tā nav un nevienam to nevajag. No vienas puses valdība saka, ka vajag noturēt nāciju, to atbalsīt, vajag uzturēt nācijas veselību, neļaut lai aizbrauc no valsts, bet no otras puses – ko valsts dara, lai to realizētu? Pilnīgi un absolūti neko nedara! Tukšas runas un viss! Drīzāk dara visu, lai cilvēki aizbrauktu un to šeit būt mazāk. Tāda esošā situācija.

Autore: Jūs sakāt, ka palīdzība no valsts nav vajadzīga, bet vispārīgi, kāda veida atbalsts būtu visnepieciešamākais Dienvidlatgalē esošajā situācijā?

A.H.: Teiksim tā, par atbalstu varu teikt to, es uzskatu, finansu palīdzību uzņēmējiem no valsts tiešā veidā naudas izteiksmē nevajag, pat ne ES fondu naudas ziņā – nevajag. Tas ir ļaunums. Mēs redzam jau no 2004. gada vienu parastu shēmu kā pie mums strādā Eiropas fondi – man nav konkrētas statistikas, visdrīzāk tāda nav veikta, bet tas nav noslēpums, ka lielākā daļa projektu, kas finansēti caur Kohēzijas fondu, tiešie struktūrfondi utt. Bija izveidoti, lai vienkārši saņemtu naudu. Tas ir – projektu reālā vērtība palielinājās, jo bija iespēja iegūt naudu un tā daļa, ko sedza fondi, reāli sedza arī visu īsteno projekta vērtību plus nesa peļņu projekta organizatoriem. Tas bija tā diemžēl. Uz doto brīdi šie projekti praktiski visi nestrādā, reāli nepastāv un nedarbojas. Jā, viņi sniedz atskaites, bet tie patiesībā nestrādā. Ir, protams, projekti, kuri šajā situācijā arī strādā vāji un neefektīvi, bet tas jau ir cits temats. Savā laikā VRAA bija fonds „Daugava”, kurš darbojās pēc principa, kuri projekti vinnēja, tiem sedza kredīta procentus. Mēs savā laikā šādu fonda iespēju izmantojām, nopērkot iekārtas karjeru izstrādei un mums šis Daugavas fonds sedza kredītprocentus 5 gadu garumā. Šāda veida fonds bija efektīvs un prātīgs. Valsts atbalsts kredītprocentu segšanai, palīdzība kā Latvijas garantijas aģentūra, kura darbojas ne īpaši efektīvi, palīdz.

Būtu labi, ja vienkāršotu birokrātiskās shēmas visās valsts institūcijās. Parasts piemērs – mums ir uzsākti realizēt vairāki projekti, kuri vairāk vai mazāk skar ekoloģisko pusi. Neoficiāli mums bija teikts – jūs, protams, rakstiet šos iesniegumus, bet mēs izskatīsim pa 1 projektam gadā, bet nākamais projekts tiks skatīts gadus trīs un varat pat necerēt, ka kaut kas būs. Kaut gan ražošana ir absolūti ekoloģiska, tā reāli tāda veida ražošana eksistē Vācijā, bet tā ir valsts, kas stingri skatās ekoloģiskos jautājumus, tur nav tāda tipa ekonomika un ar kukuļiem tur neviens neatpirksies. Bet mums šis jautājums ir tāds kā teicu. Tas pats ir arī jautājumā par vēja enerģijas ražošana, to nav iespējams uzstādīt, jo mums tā joma ir koncentrēta vienās „rokās”. Tāda vienkārša reālā situācija. Ja šī birokrātiskā struktūra būtu izveidota paškontrolējošā tipa kā tas ir vairākumā attīstīto valstu, tad viss būtu krietni vienkāršāk un uzņēmējiem pieejamāk. Bet ko mums dara valdība? Ievieš šos mikrouzņēmuma nodokļus, bet kāda tad ir otrā puse nodokļiem? Tas nozīmē, ka cilvēks var praktiski necerēt uz bezdarbnieka pabalstu, ja kaut kas nojūk, tie var necerēt uz pensiju utt.! Tas nozīme, ka ne tajā virzienā tiek virzīts atbalsts uzņēmējiem. Praktiski sanāk, ka ar vienu roku ņem, bet ar otru divkārši paņem atpakaļ un vēl apmāna. Pati labākā palīdzība es uzskatu, ka ir jārada vide biznesam, kurš var tajā vidē augt un attīstīties, nevis nīkuļot. Un tas viss ir vienkopus nodokļu sistēma, birokrātijas aparātu mazināšana, to optimizācija. Sistēmas vienkāršošana jebkura veida iesniegumiem, un projektu izskatīšanas optimizācija.

Ja runa ir par tenderiem, tad kāpēc ASV tagad iegulda tik daudz naudas tenderos? Viņi tādējādi stimulē iekšējo pieprasījumu. Mums it kā jau notiek tas pats, ir valsts pasūtījumi, bet pie mums nez kāpēc tos valsts pasūtījumus vinnē Igaņu firmas, Šveices kompānijas utt. Parasts piemērs. Tātad jāstimulē pieprasījums tā, lai maksimāli to apmierinātu tieši valsts iekšienē, stimulēt iekšējo pieprasījumu un iekšējo piedāvājumu. Tādā veidā es to redzu.

Autore: Kādi būtu noteicošie Dienvidlatgales attīstības kritēriji un virzieni, kādās jomās jāvirza attīstība?

A.H.: To vajag skatīt no divām pusēm. Viena – ir tikai 20 gadi pagājuši kā neesam PSRS sastāvā un mums ir palicis ļoti daudz speciālistu no tiem laikiem. Šobrīd ir jāskatās, ko mēs protam darīt un no otras puses – kādi resursi mums ir. Tātad gan dabas, cilvēkresursi utt. Diemžēl mums no Dienvidlatgales ir aizbraukusi liela daļa jaunatnes un principā tagad darbiniekus ir ļoti grūti atrast. Es nerunāju par tiem darba ņēmējiem, kas ir NVA uzskaitē, es runāju par tiem cilvēkiem, kas reāli strādā un to vēlas darīt. Šajā skatījumā ņemot vērā vēsturiski labi attīstīto lauksaimniecības jomu, tad to arī jāattīsta tālāk. Es nerunāju tikai par kultūru

17. pielikuma turpinājums[9]

audzēšanu, bet visām pārstrādes stadijām. Piemēram, Krāslavas, Preiļu rajonos savulaik bija daudz linaudzētāju, tagad to vispār vairs neaudzē. Tagad sāk kaut ko kustināt linapstrādes jomā, bet, ja novadā iesēj 10 ha līnu un visi ir sajūsmā, tad patiesībā tas viss ir nieks. To jādara masveidā, bet atkal, lai to efektīvi apstrādātu un pārdotu produkciju ar augstu pievienoto vērtību, tur ir jāiegulda ļoti lielas investīcijas, lai katra apstrādātā lina centnera pašizmaksa būtu maksimāli zemāka un to varētu eksportēt uz ES. Ir jārada arī uzņēmumi, kuri reāli to produkciju pārstrādās. Piemēram, Daugavpilī, bija visattīstītākais ražošanas centrs Latvijā, tagad lai arī tās rūpnīcas ir izdemolētas, bet speciālisti ir palikuši. Daudzi ir pensijā, bet viņi vienalga joprojām ir reāli speciālisti. Pats galvenais, ka viņi varētu iemācīt jaunatni tam, ko viņi spēj un zina. Tas būtu labs rāviens attīstībā, jo tagad mēs runājam par to, ka daudzi uzņēmumi savas ražotnes pārnes uz Ķīnu, tad reāli tas tā nav patiesībā. Šo tēmu es zinu ne tikai tā kaut kur izlasot, bet es pats par to esmu interesējies un esmu tur iekšā līdz noteiktam līmenim, protams. Uz Ķīnu nepārved ražošanu, Ķīnai atdod ražosanu. Tas izskatās savādāk – nekas tur jaunas rūpnīcas neceļ, tur ir savējās, kuru pilnībā pietiek. Kāpēc jāceļ rūpnīca, ja tur var vienkārši veikt pasūtījumu? Tas ir daudz lētāk. Kā noteikums starp gala cenu Eiropā un Ķīnas gala cenu, starpība ir 300-400%. Tātad daudzi uzņēmēji, atdodot savu pasūtījumu uz Ķīnu, kontrolē to kvalitatīvi produktam, bet vienalga, lai arī zinām, kāda ir Ķīnas kvalitāte, es varu teikt, ka no turienes augstu kvalitāti nav ko gaidīt. Diemžēl tā iemesla dēļ Eiropas kvalitāte ir pietuvojusies Ķīnas kvalitātei un tagad robeža ir vienkārša – Ķīnas ražojums ar Eiropas kvalitāti. Tā ir visa atšķirība. Kas ir saistībā ar Daugavpili – mums ir palikušas iekārtas, profesionālas zināšanas, kas ir daudz kvalitatīvākas, nekā Ķīnas piedāvājums. Vienkārši problēma tajā, ka pa šiem gadiem visi pie mums ir pieraduši veidot tādu uzcenojumu, kurš rada jebkuru darbību nerentablu un jautājums ir nevis tajā, ka mums ir augstas izmaksas, ka tāpēc tik lielu uzcenojumu vajag, bet patiesībā mēs pie tā esam pieraduši. Piemēram, mūsu uzņēmumā bija betona ražotne un mēs pārdevām šķembas par 7-8 latiem un pagājušajā gadā šī cena nokrita līdz 3 latiem. Mēs sākām nedaudz savādāk skatīties uz darba efektivitāti, un galu galā daudzas nevajadzīgas lietas atkrita. Tās ir bezjēdzīgas lietas, kuru varēja arī nebūt. Un kas pats patīkamākais, ka sāka atbirt tas bezjēdzīgais, kas nāca no pasūtītāju puses, pasūtītāju galvām. Ja, piemēram, pasūtītājam savulaik bija daudz liekās naudas, tā, protams, bija banku kredītauda. Viņi nāca un teica, ka cena neuztrauc, bet viņiem vajag superkvalitāti. Kad saki – lūk tev superkvalitāte, viņš prasa vai mums ir supersertifikāts uz šo superkvalitāti. Kad saki, ka ir mums atbilstības deklarācija, viņš atbild, ka vēlas, lai būtu šāds supersertifikāts. Mums būvniecības normatīvos nav teikts, ka šai lietai ir nepieciešams sertifikāts, kas apliecina trešās valsts precī. Bet klients teica – es gribu. Mēs tērējām naudu tam visam vidēji 8000 gadā, uz ražošanas apjoma tas ir 0.40 santīmi uz vienu kubikmetru, nu tā rupji rēķinot, plus savas laboratorijas uzturēšana, plus analīžu veikšana utt. Lūk, tā veidojas tā augstā cena. Tagad klients atnāk un saka savādāk – man nevajag supersertifikātu, man neko nevajag, man kaut nu tikai lētāk. Tad viņam piedāvājam otro šķiru un viņš prasa, vai tā būšot lētāk? Jā. – Vai cik brīnišķīgi! Ir mainījusies pasūtītāja psiholoģija, jo tā tagad ir klienta nauda un vēl jau arī neapdomīgi notērētais kredīts ir jāatdod. Lai arī visa situācija izskatās dramatiski, tomēr konkrēto lietu viņam gribas paveikt un apetīte arī apsikusi. Tas liecina par to, ka šos gadus dzīvojam ar nevajadzīgām lietām bez kurām viegli var iztikt. Tagad Daugavpilī, attiecībā uz metāla ražošanu un citām ražotnēm, notiek tāda lieta, ka nāk iekšā daudz ārvalstu uzņēmumu un viņi uz šo visu lietu kārtību skatās no sava skatupunkta. Viņiem nebija tāda kārdinājuma un eiforijas, bet viņiem ir sava metodika un viņi sāk strādāt ar lieliem uzņēmumiem un attiecīgi rada savu vidi. Kā likums – viņi nodokļus maksā ne jau Latvijai. Viņi maksā labas algas, bet pieprasa attiecīgu noteikumus. Tagad tā situācija attīstās labvēlīgi, bet, ja neradīt kopumā labvēlīgus nosacījumus biznesa attīstībai, tad mums viss var apstāties.

Atgriezoties pie Ķīnas tēmas, ja ņemam jebkuru ražotni, jebkuru precī, piemēram, pieņemsim trenāzīerus. Viņi tiek ražoti visā Ķīnā, bet pieņemsim, ka kādā pilsētā Kuindao ir liela ražotne, kur ražo daudz dažāda veida trenāzīerus. Tāpat vēl bez šīs ražotnes šajā pilsētā ir ap 100 mazākas trenāzīeru ražotnes. Varbūt tās būs vairāk kā meistardarbnīcas, bet viņas arī ražos šādus trenāzīerus un pat lētāk kā lielajā ražotnē. Tas tāpēc, ka no lielās rūpnīcas agri vai vēl u aiziet labi meistari, kuri veido savus mazos uzņēmumus. Viņi nevar ar saviem apjomiem iziet starptautiskajā tirgū, bet viņi var atļauties ražot lētāk, viņiem mazāk ir administratīvo izmaksu, nav problēmu ar sertifikāciju, jo tas nav nepieciešams. Un tad rodas citi uzņēmumi, kuriem ir licence ražot preces uz ārvalstīm un eksportēt precī. Viņi veic pasūtījumus no šīm mazajām firmiņām, dabū par to 200% uzcenojumu un tālāk pārdod kā lielās rūpnīcas. Tāda pati sistēma var veidoties Latvijā, ja vien tiks radīta pietiekama vide un nosacījumi.

Tātad pirmkārt – sakārtota nodokļu politika. Es uzskatu, ka Krāslavas un Preiļu rajoni var būt saistīti ar lauksaimniecības produkcijas ražošanu un pārstrādi. Daugavpilī – mašīnbūve, metālapstrāde, ķīmiskā rūpniecība. Būtu glupi uzskatīt, ka Dienvidlatgale varētu veidot savu silikona ieleju, tas nav iespējams, jo mums nav nedz intelektuālo resursu, nedz darba resursu. Praktiski visi institūti, kas mums te ir, tie ir novecojuši. Pirmkārt, tāpēc, ka ir novecojis personāls, jaunais personāls par 200 latiem tur neies strādāt, tāpēc, ka kaut vai fiziski par šo naudu nevar izdzīvot. Attiecīgi arī zinātniskais potenciāls izsīkst, tāpēc cerēt, ka bez dažāda veida resursu piesaistes ārpus Latvijas mēs kaut ko varam grandiozu sasniegt, ir absurds.

17. pielikuma turpinājums[10]

Tāds piemērs kā Līvānu optiskās stikla šķiedras ražotne, tas ir drīzāk izņēmums, kas pierāda likumsakarību, ka pie mums vēl ir kaut kas palicis no pagātnes.

Tas dotajā brīdī ir vienīgais, ko mēs varam izmantot – zināšanas un cilvēku profesionalitāte. Kaut kādi nereāli projekti te nerealizēsies un neviens nenāks un neko nedarīs, ja vien paši to nedarīsim.

Autore: Jūsu vērtējums par Daugavpils universitāti, tās devumu Dienvidlatgales attīstībai.

A.H.: Mans viedoklis attiecībā uz DU faktiski ir tāds, ka tā ir zemu efektīva izglītības iestāde. Man nav nekāda tiešā sakara ar to, esmu studijas uzsācis Rīgas Aviācijas institūtā un kad to likvidēja, turpināju studijas Latvijas Universitātē. Godīgi sakot arī LU ir zemas kvalitātes pasniegšana, zems līmenis. Jo pasniedzēji ir novecojuši, es nerunāju par vecumu, bet par to informāciju, ko viņi nodod tālāk studentiem, viņu domāšanas stila ziņā. Otrkārt – kas tas ir teorētiskās zināšanas bez iespējas tās pielietot praksē? Mums te praktiski tās nav iespējams pielietot praksē. No tā man arī secinājums – zināšanas bez prakses – nauda vējā. Es zinu, ka DU pēdējā laikā ir saņēmuši vairākas konkrētas iekārtas, kas ļautu ražot dažāda veida izstrādājumus, bet uz dotu brīdi nav tur cilvēku, kas varētu ar tiem strādāt. Tur nav cilvēku, kas prastu un zinātu kā ar tām iekārtām rīkoties. Bet kas ir trakākais – mums nav cilvēku, kas vēlētos ar tām iekārtām strādāt. Un tad jau te ir jautājums ne kapeikās, ne gluži par naudu, bet jautājums ir par motivāciju. Atkal – tas ir tas atbalsts – ja valsts atbalstītu zinātni, tad ne tikai tā dotu naudu iekārtu iegādei, kādu putniņu audzēšanai, bet tā reāli kontrolētu, lai šie cilvēki tiektos uz pašattīstību, pilnveidošanos, lai būtu no viņu darba atdeve, kas parādītos kaut kādos reālos rādītājos. Bet kas mums ir? Cilvēki braukā uz šīm konferencēm, jo strādā universitātē, tā apmaksā braucienus, konferences, bet nav tādas kontroles, vai to vispār vajag. Mūsu uzņēmums strādā ar dažiem institūtiem (koka ķīmijas institūtu, mikrobioloģijas institūtu Salaspilī), tur cilvēki institūtos ir gudri, bet problēma ir tāda, ka 90% laika viņi velta lai rakstītu projektus, lai saņemtu kādu grantu. 10% ir reālajai zinātnei. Un kas sanāk galarezultātā? Tas, ka viņu izstrādes, kuras viņi šajā brīdī izstrādāja, lielākoties ir jau atpalikušas uz gadiem 10. tas pats efekts ir DU – es neesmu dzirdējis, ka pēdējos 20 gados no DU ir nākuši augsta līmeņa speciālisti. Es tāpat neesmu dzirdējis par LU. Lai nu kā – nekas tāds reāli nav redzams.

Protams, ja pats nesēdi un ar informāciju nestrādā, neko tev arī īpašu neviens nevar dot. Galvā neko neieliks, ja pats nedomāsi. DU negatavo konkurētspējīgus kadrus, tur principā negatavo speciālistus, tur vienkārši dod ķeksīšus augstākās izglītības diploma iegūšanai. Kas tā par apmācību 2-3 dienas nedēļā pa 2 lekciju pāriem? Tikai ķeksītis. Lūk, mūsdienu izglītības sistēma un līmenis. Nesen tikos un runāju ar bijušajiem pasniedzējiem, kuri teica, ka pagājušajā gadā no 45 kursa beidzējiem 26 ir devušies studēt uz ārvalstīm. Tieši studēt, nevis strādāt. Tas nozīmē, ka reāli šie cilvēki Latvijai ir zaudēti. Bet kas paliek, ir kā bezdarbnieki, kas neko nedara.

Savādi, ka Latvijas stratēģija, izveidojot neatkarīgu valsti, bija visu iznīcināt un izdemolēt, bet pēc tam atdot Eiropai. Kāpēc Lietuva, Igaunija visu saglabāja?

Tagad runā par orientāciju uz Rietumiem. Nevajag vispār turēt kaut kādu orientāciju, ir jābūt pašiem, jo ja mēs uz kaut ko orientēsimies, sanāks smieklīga situācija. Rietumiem mēs esam austrumi, mums to vajag vienmēr atcerēties, tāpat mēs esam nomale, Eiropas nomale. Bet tālāk Eiropa neies, jo tālāk ir Krievija. Tātad pie mums var ierīkot izgāztuvi, jo tādas vienmēr veido teritoriju malās, nomalēs. Īpaši jau pie Krievijas robežas! Bet attiecībā pret Krieviju, mēs, ja nebūtu šīs tendences „Eiropēties”, un orientēties uz vienu. Mēs tagad varētu būt kā labs tranzīta kanāls uz Krieviju. Mēs būtu labs partneris, kas pelnītu gan no Eiropas, gan no Krievijas. Bet ko dara Krievija? Viņiem arī ir osta St. Pēterburgā, nu kāpēc tad, ja Latvija ir tā noorientējusies, viņiem neveidot savu terminālu? Ja gāzes vadu nebija izdevīgi laist caur Latviju, un tad izveidoja savu kanālu caur Baltijas jūru pa tiešo uz Vāciju.

Aleksejs Krivenko

Autore: Kā Jūs vērtējat līdzšinējo valsts atbalstu Dienvidlatgales sociālekonomiskās situācijas līdzsvarošanā un attīstībā?

A.K.: Pēc savas rūpnīcas pieredzes aru teikt, ka tad, kad 2004. gadā Latvija iestājās ES, tad uzņēmumam vajadzēja atbilst visām ES noteiktajām kvalitātes, telpu normām utt. Ja normas iepriekš bija normālas, tad no tā brīža tās kļuva daudz stingrākas. Mums neviens atbalstu nesniedza, jo mēs zinām, ka Rīgas, Valmieras kombinātiem tika sniegta palīdzība, tad mums nekā tāda nebija, mēs to visu darījām bez atbalsta, par savu naudu. To nedarot, mēs nevarētu turpināt ražošanu, bet valstij tas absolūti neinteresēja. Un tas nav iemesls pateikt, ka mēs nerakstām projektu, rakstam un protam, bet te jau ir cita lieta – intereses. Līdz ar to veicām rekonstrukciju, lai uzņēmums atbilstu ES prasībām. Ja runājam par zemniekiem, cik zinu tika sniegti kredīti, bet tie arī bija komercbanku, nevis valsts. Kaut kādsniecīgs atbalsts bija, bet ļoti minimāls. Krāslavā dotajā brīdī no valsts neko nesaņemam, kaut kad savulaik bija subsīdijas, bet tagad „Krāslavas piens” neko nesaņem. Mēs 5 gadus lūdzam pašvaldību sakārtot ceļu līdz rūpnīcai – tā ir pilsētas nomale, ceļa posms nav tik ļoti garš, bet tas ir katastrofālā situācijā – vienas bedres, praktiski vairs nekāda asfalta tur nav. Katrs nākamais mērs sola, bet nekas nemainās. Saka, ka projekts esot, bet reāli nekas nenotiek. Pat tajos gados, kas dēvējami kā „treknie gadi”! katru dienu te kursē daudz smago automašīnu ar cisternām, tas ir ļoti sāpīgs

17. pielikuma turpinājums[11]

jautājums, jo „Krāslavas piens” maksā pietiekami lielus nodokļus pašvaldības budžetā, bet attieksme beidzas tikai ar solījumiem. Mums strādā uzņēmumā ap 100 darbinieku, vēlamies arī par tiem visu veidu maksātajiem nodokļiem pa šiem 20 neatkarības gadiem saņemt ko atpakaļ.

Autore: Vai produkcija tiek eksportēta?

A.K.: Lielākoties jā, 80% tiek eksportēta, tas ir sviests un sausais piena pulveris.

Autore: Kāda veida valsts mēroga atbalsts būtu visnepieciešamākais Dienvidlatgalē esošajā situācijā?

A.K.: *Infrastrukturā sakārtošana, tas ir prioritārais. Vēl mums Krāslavā ir izveidojusies paradoksāla situācija – šeit nenāk nopietni investori, kuri varētu ieviest kādu uzņēmumu, sākt ražošanu, jo te nav gāzes. Preiļos, Daugavpilī ir, bet mums tas iet secen. Mums liela daļa izmaksu sastāda enerģētika, mēs pārkam mazutu, kas ir krietni dārgāks kā gāze. Lai veidotu ekoloģiskāku ražotni un efektīvāku, vajadzīga gāze, kuras Krāslavā nav. Gāzi neievieš, jo mums nav lielu gāzes patērētāju – lūk šis noslēgtais aplis! Mums neievieš gāzi, jo nav patērētāja – patērētājs nenāk, jo nav gāzes. Un vēl trešais ir tāds jautājums par atbalstu – ja kādā jomā valsts sniedz atbalstu, tad lai palīdz visiem, kam ir šie līdzīgie, vienādie priekšnoteikumi atbalsta saņemšanai, nevis pēc interešu principa. Ja nepalīdz, tad lai nepalīdz nevienam! Piemēram, tagad ir atbalsts piena kooperatīviem, kuri savāc no zemniekiem pienu un nodokļus viņi maksā citai valstij – Lietuvai. Bet mūsu valsts viņiem maksā par tādu kooperatīvu uzturēšanu, kas reāli izved mūsu valsts produkciju uz citām valstīm un nepieļauj iespēju šo produkciju atstāt valstī, kur varētu to pārvērst produktā ar augstāku pievienoto vērtību un no tā valsts tikai iegūtu! Bet kombinātiem valsts neko nemaksā. Tagad kooperatīvi pieprasa sev uzcelt jaunu piena pārstrādes rūpnīcu. Ja skatās uz to visu saimnieciski, tad ir jāpēta visa esošā situācija valstī. Piemēram, Dienvidlatgalē ir trīs piena pārstrādes uzņēmumi, „Krāslavas piens” strādā ar 30-40% noslogotību no iespējamā, „Preiļu siers” ar 50-60% noslogotību. Kāpēc tad no valsts ir vajadzīgs izdot 9 miljonus latu, lai radītu jaunu rūpnīcu, ja esošās nestrādā ar pinu noslodzi tikai tāpēc, ka trūkst izejvielu. Varētu strādāt, bet nozare, pateicoties kooperatīviem, ir sadrumstalota un kā jau iepriekš teicu, izejvielas tiek izvestas no valsts tādējādi zaudējot gan nodokļu ziņā, gan produkta zemās pievienotās vērtības ziņā. Tātad, ja valsts ar ES fondu naudas palīdzību izsniedz šo naudu un kooperatīvi uzceļ šādu rūpnīcu, viņi saņem jaunas darbavietas, cilvēki tiks apmācīti un viņiem nepietiks pilnai noslogotībai tā piena, kas pašreiz tiek izvests no valsts, tātad vajadzēs vairāk. Tas nozīmē, ka mums sava darba apjomi būs jāsamazina, kur ir jau profesionāli kadri, iekārtas, sistēmas, ārvalstu iekaroti tirgi – kāpēc ir nepieciešami vēl jauni kombināti, ja esošie nespēj sasniegt pilnu noslogotības jaudu? Labi, ja jau palīdz kooperatīviem, tad kāpēc nav palīdzības esošajiem kombinātiem, kas strādā piena pārstrādes jomā? Mēs tad arī varam palielināt piena iepirkuma cenu, ja valsts tāpat kā kooperatīviem, apmaksās algas un transporta izdevumus. Mēs arī tad varēsim maksāt vairāk! Vai nu tad nepalīdz nevienam un tad reāli arī situācija parādīs, kas spēj izdzīvot un kas ne. Un kas notiks, kad vairs kooperatīviem nebūs valsts atbalsta? Viņi reāli nespēs maksāt piena piegādātājiem – zemniekiem to cenu, ko tagad, bet tad jau nauda būs reāli izmesta zemē un atkal radīsies jautājums par kādas rūpnīcas, kura ieguldīti miljoni, slēgšanu. Tā ir ekonomikas sildīšana.*

Autore: Kādi būtu noteicošie Dienvidlatgales attīstības virzieni, kādās jomās jāvirza attīstība?

A.K.: *Nu lai būtu attīstīta kokapstrāde un piensaimniecība. Tranzīts, loģistikas centri. Tagad Krāslavas pašvaldības vadība vēlas izveidot loģistikas centru, jo esam Eiropas vārti uz Krieviju, Baltkrieviju, Kazahstānu, kas ir pietiekami liels noieta tirgus jebkurai produkcijai, gan Latvijas, gan Eiropas. Un tāpat no viņiem var ievest lētas izejvielas, līdz ar to Krāslavas novadā būtu izdevīgi izveidot loģistikas parku.*

Autore: Jūsu vērtējums par esošo izglītības sistēmu un Daugavpils universitāti, tās devumu Dienvidlatgales attīstībai.

A.K.: *Jā, profesionāli darbinieki tiek sagatavoti, piemēram, nesen esam pieņēmuši darbā jaunu meistaru, kurš pabeidzis Jelgavā pārtikas tehnologus un ar viņa darba kvalitāti esam ļoti apmierināti. Protams, pirmajā darba vietā sākumā ir tikai cilvēks ar teorētiskām zināšanām, tad tikai nāk prakse un pieredze, bet to apgūst pakāpeniski. Pašreiz speciālistu pietiek un esam apmierināti ar sasniegto kvalitāti. Ar DU studentiem man pieredzes nav, līdz ar to vērtējumu par pašu universitāti es nevaru sniegt.*

Autore: Vai pašvaldība sniedz Jums kā lielam uzņēmumam nodokļu atvieglojumus?

A.K.: *Nē. Mēs strādājam ar projektiem, piemēram, vienu projektu, ko izstrādājam, tur bija jābūt pašvaldības saskaņojumam, ko mums arī piešķīra. Viņu atbilde, nu jau 6 gadus bija – galvenais, ka mēs jums netraucējam! Savā ziņā arī tas ir pozitīvi.*

Mēs vairāk orientējamies paši uz vairākiem Es fondu projektiem, kurus arī saņemam un apgūstam. Bija gadījums, kad projekts tika atbalstīts, bet līdzfinansējuma daļu mums banka kreditēt atteica. Nu to projektu mēs esam nolikuši malā. Tagad iskatīšanas posmā ir cits projekta pieteikums. Protams, atkal būs problēma ar līdzfinansējumu, bet projekta ilgums ir 2.5 gadi un mēs ceram, ka kaut kas Latvijā tomēr mainīsies uz labāko pusi. Kaut gan esošajā situācijā ārvalstu bankas ir gatavas izsniegt kredītu, nu ja mūsu bankas atteiksies, nāksies mums tā darīt.

Elita Jermolajeva

Autore: Kā Jūs vērtējat līdzšinējo valsts atbalstu Dienvidlatgales sociālekonomiskās situācijas līdzsvarošanā un attīstībā?

E.J.: *Atbalsts manā vērtējumā ir negatīvs, tāpēc, ka mums reģionālā politikas attīstība un programmas ir tikai „uz papīra”, bet faktiski var teikt, ka nav. Tie pāris izņēmumi, kas ir īpaši atbalstāmajam reģionam, nodokļu atlaides projektos vai dažos projektos procentu likmes, nu tas ir stipri par maz. Tas ir tikai tā, tikai, ka var nosaukt 1-2 pasākumus un vairāk praktiski nekā.*

Autore: Kāda veida valsts mēroga atbalsts būtu visnepieciešamākais Dienvidlatgalē esošajā situācijā?

E.J.: *Būtu nepieciešams noteikt dažāda veida atbalstu. Pirmkārt, uzņēmējdarbībai vai nu sēklas fondi, kas ir kaut kur iestrēguši, vai vēl vairāk biznesa inkubatori, to atbalsts. Jo faktiski tagad viss ir caur projektiem – neizgāja kopējais lielais projekts Preiļiem, noņēma visu, kas bija – infrastruktūru, biznesa inkubatoru un viss. Jā, ir tas biznesa inkubators, darbojas, tur ir viena liela telpa un viss. Un tālāk? Tas, ka taga ir 1 lats SLA nodibināšanai, 9% mikrouzņēmuma nodoklis, par to var tikai runāt cilvēki, kuri nesaprot no ekonomikas attīstības un uzskatīt, ka tas ir milzīgs atbalsts. Ir piemēri, piemēram, Igaunijā, ja skolotājs iet strādāt uz kādu nomaļāku reģionu, viņam ir lielāka darba samaksa. Tur arī ir atbalsts reģionam. Mums ir pilnīgi otrādi – lielajās pilsētās ir lielāka darba samaksa un visi brauc uz lielpilsētām vai ārpus Latvijas utt. Valdības līmenī noteikti jārisina tirgus paplašināšana uz Krieviju, Baltkrieviju. Tagad it kā ir, bet faktiski gan politiskās domstarpības, gan ekonomiski uzņēmējs, ja viņš arī sāk eksportēt, tad viņam vajadzētu būt kaut kādām garantijām arī. Varbūt pat valsts līmenī vai priekšapmaksai, vai rezerves fondam, lai viņš zina, ka šī prece nepazudīs un viņš savu naudu saņems. Faktiski šo politisko un ekonomisko iemeslu dēļ, kur viņš nebūt nav vainīgs, jo tas ir valstu līmenis, bet paliek zaudētājs. Tas pirmais, ko minēju.*

Ja var saražot, ja var pārdot, tad tālāk viss tas attīstās, ir uzņēmumi, ir darbavietas, ir tālāk nodokļi, tad arī cilvēks, kas paliek dzīvot uz vietas un viss tas sakārtojas. Kamēr tā nav, mēs varam tādus lielus, skaļus saukļus kaut kur rakstīt vai izteikt kā šobrīd dzirdam – viss būs labi. Bet kā tas būs, redzēsim.

Autore: Kādi Jūsprāt ir būtiskākie Dienvidlatgales attīstības kritēriji?

E.J.: *Infrastruktūra, kas ir vajadzīga uzņēmējam, nevar jau attīstīt savu biznesu, ja nav piebraucamais ceļš, ja nav ūdens, kanalizācijas. Pie infrastruktūras arī interneta sakari, bez kuriem šajā laikā ir ļoti grūti strādāt. Tā ir informācija, grāmatvedības jautājumi, VID atskaites utt. Tā ir pamatinfrastruktūra, kas būtu vajadzīga. Tālāk, tad uzņēmumu skaits, bet tālāk principā viss arī ir – gan bērni, kas skolās ies, gan kultūras nami, bibliotēkas, kas tos apmeklēs un izmantos utt. Uzņēmējdarbība ir visa pamatā, bez tās mēs nekādi nevaram. Un arī vēl svarīgi, kāda uzņēmējdarbība – jo nevaram dzīvot tikai no tirdzniecības, tranzīta pakalpojumiem, kas arī būtu noteikti Dienvidlatgalē jāattīsta, izmantojot mūsu ģeogrāfisko atrašanās vietu, ko līdz šim neesam izmantojuši, jo tas atkal saistīts ar infrastruktūru. Tātad noteikti jāattīsta tranzīta pakalpojumi, arī ražošana. Nebūs mums lielās ražotnes, bet ir dažādas brīvas tirgus nišas, kur varētu ražot, it sevišķi pārstrādes rūpniecība, lauksaimniecības kooperatīvi.*

Autore: Vai tas nozīmē, ka uzņēmējiem jāattīsta sadarbība ar citiem uzņēmumiem?

E.J.: *Smags jautājums, jo sevišķi tiem, kas nav gados jauni uzņēmēji, viņiem ir tā psiholoģiskā barjera palikusi no padomju sabiedrības, kad bija kolhozi. Un tas kooperatīvs drusku pēc nosaukuma iznāk kā kolhozs. Protams, tas nav viens un tas pats, bet cilvēki psiholoģiski to uztver tā, jo cilvēkus apvienoja ar varu un viņam liekas tie kooperatīvi ir tāda paša darbības princips. Jaunā paaudze es domāju, ka uz to skatās savādāk. Nupat vienā intervijā dzirdēju tādu teikumu, ka latvieši jau nevar apvienoties. Grūti pateikt. Tā ir visur Eiropā, pasaulē, ka kooperatīviem ir jābūt, jo it sevišķi sīkie ražotāji nespēj nodrošināt tirdzniecībai savu preci. Un tad tas kooperatīvs ir tas, kas to preci savāc no visiem un nodrošina preci katru dienu uz veikalu. Protams, veikals slēdz līgumu ar vienu, varētu ar daudziem, bet tas viņam nav izdevīgi un tie daudzie nemaz nevar atvest to preci, tātad kooperācija būtu vajadzīga, bet te arī droši vien vajadzētu to valsts atbalstu lielāku gan informācijas ziņā, nevis kaut kādu vienu „ķeksīša” semināru, kur daudz atbrauc no Rīgas. Es nenoliedzu šo cilvēku kompetenci, gudrību. Viņi atbrauc uz 2-3 stundām, novada semināru. Bet te varētu būt arī kāds finansiāls atbalsts, lai gan, ja mums būtu biznesa inkubatori, tad tur varētu daudz ko darīt. Tātad finansiāls atbalsts kooperatīvu darbības uzsākšanai un arī metodiskais atbalsts, lai varētu „pamācīt” kaut ko.*

Autore: Un lauksaimniecības jomā?

E.J.: *Lauksaimniecības jomā - smags jautājums. Mūsu izaudzētā produkcija iznāk dārgāka un ja mēs gribam savu lauksaimniecību tomēr paturēt un to vajadzētu, tāpēc, ka arī citur Eiropā, kur esmu bijusi, valsts domā par savu lauksaimniecību, tāpat, piemēram, Nīderlande, kur ir ļoti maz lauksaimniecībā izmantojamās zemes. Viņiem ir ļoti nopietnas gan lauksaimniecības skolas, kad šī sistēma ir tāda, ka viņi domā kā aizsargāt savus lauksaimniekus. Tīri atkal jautājums par valsts atbalstu. Un ja tā produkcija iznāk dārgāka, tad tās lauksaimniecības vienkārši nav! Un viss. Protams, ka cilvēks pirks lētāko, it sevišķi, ja viņam tās naudiņas nav. Protams, ka pirks lētāko. Un tā lauksaimniecība vienkārši beidzas ar to.*

Autore: Kā ar netradicionālajām nozarēm?

17. pielikuma turpinājums[13]

E.J.: *Netradicionālās nozares – aitkopība? Kādreiz bija ļoti daudz aitu cik pēc statistikas atceros. Jā, varētu audzēt. Bet ir problēmas ar vilnas nodošanu, nav kur, nav kam. Nodod pa santīmiem, atkal ir runa par pārstrādi. Un atkal – vai nu kooperācija un pārstrāde, kur vajadzētu būt kaut kādām subsīdijām, dotācijām un tad tas var notikt. Ja nē, tad... Pie mūsu zemes ģeogrāfijas auglības, it sevišķi jau Dienvidlatgalē – Aglonas, Krāslavas puse, kur kalnains, tur aitkopība ir ideāla. Tur mēs nevaram izaudzēt milzīgas graudaugu platības. Aitkopība tur ir ideāla nozare, tikai jautājums par noieta. No citām netradicionālajām – dzērveņu audzēšana ir piemērota, nu atkal noieta jautājums. Ārstniecības augi Eiropā ļoti pieprasīts, atkal jautājums par daudzumiem un kā tomēr tikt tajā tirgū. Ļoti labs piemērs ir Krāslavas rajona „Kurmīši”, kur audzē. Protams, cilvēkam ir jābūt ļoti enerģiskam, zinošam. Te ir jāpiesaista kāds, kurš zina, kas ir mārketinga, kā to pielietot, kurš zina un atrod jaunāko informāciju utt. Nevar tikai tā kā kādreiz dzīvot mājās, izaudzēt kartupeļus, bietes, sakraut kaudzē un žēloties, ka nav kur likt. Diemžēl nu tāda ir pasaule. Vai nu tiekam laīkam līdzī un tad piemērojamies, meklējam savas iespējas, vai nu paliec tur kur tu esi. Bioloģiskā lauksaimniecība ir ļoti stipra Preiļu rajonā, bet nu arī cik es zinu ir problēmas. Bioloģiskie produkti ir vienmēr dārgāki, ja viņiem nav nekādu subsīdiju, tad produktu tirgū tas ir skaists stends „ekoloģiski tīrs produkts” un cik daudz cilvēku mūsdienās var nopirkt šo dārgo preci? Un ja viņam ir jāpārdod par to pašu cenu, kas nav bioloģiskais produkts, tad tas nav vērts. Uz pašizmaksu nerēķinot ne savu darbu, neuzkrājot sev pensijām, sociālajiem nodokļiem, tad vai ir vērts? Tad arī ir nepieciešams valsts atbalsts. Nīderlandē un citur piedomā pie tā, man liekas, vairāk.*

Protams, ka nekad tā nebūs, ka valsts visu atbalstīs un visu subsidēs, tas nav reāli, bet izvēlēties tās prioritātes un arī katram reģionam tās prioritātes - to gan vajag. Ir jābūt tai vienošanai – ko īsti tad atbalstām un virzām. Tūrisms ir laba lieta, bet nu kaut vai šodien – piedāvājiem tūristam, kad līst lietus, un tad paskatieties, cik daudzi brauks? Cik daudzi brauc, salīdzinot ar Spāniju? Vai arī vajag kaut ko specifisku. Labi, rudens, lapas dzeltenās, bet tad jābūt tādām mārketingam, lai to noreklamētu. Jo, piemēram, Dānijā nav šāda veida rudens, tur ļoti reti ir kad gadās, ka ir dzeltenas lapas. Bet tad kādam jābūt ieguldījumam, lai mēs noreklamētu un cik ilgi ir tas laika posms, nu nepilns mēnesis, kad ir tās dzeltenās lapas un ko tad vēl papildus piedāvājam tam tūristam? Bet tad jau jāskatās ar ko apvienojumā to visu pasniedzam. Ziemā varam piedāvāt kalnus, kas citur ir daudz iespaidīgāki. Princīpā iznāk ļoti pesimistiski, ka mums nekā nav un neko nevaram. Tā jau īsti nav, es domāju, ka ir lietas, kuras varam. Pirmkārt, mēs nevaram jau reģiona līmenī vienoties, pēc tam valsts līmenī, ko tad mēs atbalstām un uz ko mēs liekam uzsvāru. Ja tās ir subsīdijas, tad tagad katru gadu tās mainās, vienā gadā bija zemenes, tad atkal graudi un tad kā? Kā tad īsti noorientēties, ja es gribu ilgtermiņā nodarboties ar kaut ko, tad ko īsti izvēlēties, ko man darīt?

Mums ir tas Latvijas attīstības plāns, bet paņemam, atveram un es neredzu tur šīs prioritātes, nu nav viņas noformulētas. Ar to mēs sākam visas savas diskusijas un ar to mēs nobeidzam un viss, mēs atkal esam turpat. Autore: Jūsu vērtējums par Daugavpils universitāti, tās devumu Dienvidlatgales attīstībai.

E.J.: *Gribētos, lai DU nozīmē ir lielāka, bet es strādāju šajā amatā 3 gadus, universitātē 4 gadus. Universitāte pamazām mainās – ja kādreiz universitātes galvenais uzdevums bija studijas un tad nāca zinātne, tad tagad mēs paši saprotam un dzīve mums prasa, lai mēs būtu tuvāk tai reālajai dzīvei, tuvāk uzņēmējiem. Lai cik tas ir grūti kādam saprast, universitāte arī šeit ir tā, ka šķiet, ka universitāte ir kaut kas fundamentāls. Nebūt nē, es esmu pārliecinājusies tagad septembrī, arī Eiropā tas ir nodefinēts, ka universitātei tā ir trešā misija, kad mums ir jābūt saiknei ar sabiedrību, uzņēmējiem, ar jebko, kas mums visapkārt. Ko tas nozīmē? Tas nozīmē, ka mums ir jārada tādas studiju programmas, kuras var palīdzēt attīstīt ekonomiku. Konkrēti par DU, tā tad mēs vairākus gadus atpakaļ jau izveidojām un strādā tāda maģistra programma kā sabiedrības iestāžu vadība, tad ekonomikas bakalaurs pats par sevi, ekonomikas maģistrs. Vairākus gadus šajā sabiedrības iestāžu vadībā bija ļoti daudz studējošo tajos labajos laikos, kad visi gan no policijas, VID, skolu direktori, KN vadītāji, darbinieki, ļoti dažādas iestādes šajā programmā mācījās un tiešām bija ļoti liels pieprasījums ne tikai DU, bet mums bija šīs filiāles Balvos, Limbažos un Madonā. Tieši šīs programmas, kur bija daudz studentu. Tagad ekonomiskā situācija ir tāda, kāda ir, studentu skaits samazinājās, bet mēs joprojām atstājām šo programmu gan Daugavpilī, gan Balvos. Otro gadu mums ir uzņēmējdarbības vadība, maģistra profesionālā programma, kur nav tik daudz studentu cik gribētos, bet nu tas vairāk ir skaidrojams ar to ekonomisko situāciju, kad tur pārsvarā tomēr mērķauditorija ir tie, kas kādu laiku ir pastrādājuši un pašreiz, ja ir jāizšķiras vai sūtīt bērnu skolā, maksāt viņam par studijām vai pašam studēt, protams, izvēle ir bērniem par labu. Tādi, kas ir 40-50-gadnieki, ja?*

Otrs, kas ir mums, 2 gadus izveidots un darbojas tehnoloģiju pārneses kontaktpunkts, kas ir vistiešākajā veidā ar uzdevumu saistīt universitātes izgudrojumus, idejas ar uzņēmējiem. Protams, ka tas ir ļoti grūti, jo man liekas, ka kādi pirmie nopietnie rezultāti varētu būt pēc gadiem 10, ja mēs skatāmies pasaules un Eiropas pieredzi. Tas ir pirmkārt psiholoģiskais moments, saprast mūsu pašu docētājiem, zinātniekiem, ka viņiem vajag savas idejas un izgudrojumus radīt uzņēmējam, sabiedrības, tādas radīt lietišķos pētījumus. Tāpat arī uzņēmējam, kurš vispār vienmēr arī ļoti ir atturīgs un neskrien uzreiz kā ir kaut kas jauns piedāvāts plus vēl visa aizņemtība un noslogotība, bet pamazām šie kontakti mums dibinās, ir nodibināti, mums ir uzņēmēju datu bāze. Veidojam arī seminārus, sūtam informāciju pa visu Latgali. Tā, ka nu šīs tehnoloģiju

17. pielikuma turpinājums[14]

pārneses kontaktpunkts tā ir tāda ļoti reāla saikne universitātei ar sabiedrību, uzņēmējiem, tur strādā 2 cilvēki, ļoti cītīgi un ceru, ka ar laiku tā atdeve būs vēl lielāka. Arī 2 patenti ir iesniegti, tas process ir ļoti garš, 2 gadu garumā. Katrā ziņā pašreiz ir tā iespēja, ka mēs jau varam sākt reāli to darīt, ja līdz tam mēs par to varējām tikai fantazēt, bet arī tikai tāpēc, ka ir šis Eiropas finansējums un tas ir Latvijas investīciju attīstības aģentūras finansēts projekts. Protams, ka mēs ar saviem līdzekļiem, it sevišķi pašreizējā posmā, mēs nevarētu izdarīt, tas ir pilnīgi viennozīmīgi.

Tad mēs veicam uzņēmēju aptaujas, ko un kādā veidā mēs varētu palīdzēt, kādā veidā mēs varētu sadarboties, tad vēl ir tālākizglītības kursi, par kuriem mēs arī domājam. Mums mājas lapā ir valodu, projektu izstrādes, psiholoģijas, komunikāciju utt. kursi. bet šajā finanšu situācijā, kad uzņēmējam jādomā par izdzīvošanu, atkal viņam drusciņ pietrūkst gan laika, gan naudas savai izglītībai. Un tie, kas ir tie lielie uzņēmumi, ja mēs runājam par Daugavpili, tur ir cita situācija. Tur viņiem ir labi speciālisti, nu tur ir, piemēram, Axel Cable, kas ir meitas uzņēmums un vadība ir Francijā, šeit direktors ir no Francijas. Viņiem ir savi speciālisti un viņi atkal apmāca pēc savas metodes darbiniekus.

Autore: Kā noprotu, projektu realizācijas jomā DU ir aktīva.

E.J.: Ar projektiem mēs cenšamies, piemēram, tagad ir jauns projekts „Infrastrukturā modernizācija studiju programmu kvalitātes uzlabošanai” uz 4 gadiem un 16 miljoni latu. Tas, ko mēs šī projekta rezultātā iegūsim arī tāpat uzklusot uzņēmējus jau pašreiz, tad kādu laboratoriju mums veidot, piemēram, metālapstrāde, jo tādi uzņēmumi mums Daugavpilī ir, tāpat lai nav tā, ka mēs kaut ko nopērkam, kādas iekārtas, kas mums interesē kā zinātniekiem, bet arī lai ir šī saikne pēc tam pielietojamībā uzņēmējiem. Nu es ļoti ceru, ka tas izdosies! Projekts ir atbalstīts, mēs esam jau uzsākuši tā īstenošanu, iet grūti, bet vismaz 2013. gadā mēs to rezultātu jau redzēsim. Protams, ka gribētos ātrāk, šodien, tūlīt. Katra tā diena, ko mēs kavējamies ir mums – varētu salīdzināt tā, ka ja mēs stāvam uz vietas un ja kāds iet pa solītim uz priekšu, tad iznāk, ka mēs atpaliekam. Tāda ir situācija, salīdzinot ar Eiropas augstskolām. Te atkal ir jautājums par budžetu, protams, nevienā Eiropas augstskolā nav samazināts budžets izglītībai un zinātnei. Ir valstis, kuras palielina, bet vienīgā valsts, kura samazina, ir Latvija. Un ja mēs šogad strādājam ar 40% no 2008. gada budžeta, tad ir kā ir.

Noslēdzot to, es vēlētos, lai Dienvidlatgalē pastāvētu universitāte, pagājušajā gadā cik daudz spēka un laika bija jāpatērē rektoram, lai pierādītu, ka ir vajadzīgas reģionālās universitātes, reģionālās augstskolas. Protams, ka, ja arī turpmāk reģionā būs šāda situācija un vairs nebūs augstskolas, tad gan mēs varam visam pārvilkt krustu.

Autore: Kā vērtējat bioloģijas zinātņu ielejas izveidi Dienvidlatgalē?

E.J.: DU bioloģijas nozare ir topā, šogad vispieprasītākā fakultāte, arī fizioterapijas un ekonomikas programmas. Biologi DU ļoti aktīvi strādā, ir izveidots un darbojas sistemātiskās bioloģijas institūts, kur ir labi sasniegumi, projekti, iekārtas utt. un viņi arī reklamē savus sasniegumus. Tikko bija pasākums „Zinātnieku nakts”, kur tēma bija bioloģiskā daudzveidība, tādējādi tika reklamēta universitāte, tādējādi tiek piesaistīti potenciālie studenti. Šis institūts ir vadošais Baltijā, viens no labākajiem Eiropā. Protams, tas ir atkarīgs no tiem cilvēkiem, kas to veido un tur strādā. Bioloģijas zinātņu ielejas izveide ir vērtējama pozitīvi, reāli īstenojama ideja. Lai to paveiktu, nu pamatā finansējums ir no projektiem, tas ir papildus slogs no administratīvās, birokrātiskās puses, bet tā ir vienīgā iespēja tagad šeit nodarboties ar zinātni. Diemžēl. Mums Latvijā nekad nebūs tik liels finansējums, lai mēs zinātņi varētu tā attīstīt kā mēs gribam. Tuvāko 10 gadu laikā vismaz ne. Projekti ir vienīgā iespēja. Šādu bioloģijas zinātņu ieleju ir iespējams izveidot ar pašreiz piedāvātajām projektu aktivitātēm.

Uldis Konečnais

Autore: Kā Jūs vērtējat līdzšinējo valsts atbalstu Dienvidlatgales sociālekonomiskās situācijas līdzsvarošanā un attīstībā?

U.K.: Es īstenībā varbūt vairāk runāšu par lauksaimniecību, kur tiešām esmu kompetents, jo piemēram, par pašvaldību lietām, baznīcu lietām utt. labāk zina tieši viņu pārstāvji. Īstenībā lauksaimniecības jomā mums viss ir kārtībā, mēs valsts mērogā esam nu teiksim stabili trijniekā, izņemot tikai zivju fondus, kas ir nu izteikti piejūras pusei, kur lielās ostas, kuģi un zivjaudzētavas. Tur arī viņas ir vairāk vēsturiski veidojušās. Bet kas saistās ar lauksaimniecību, arī viss ir kārtībā. Jo redziet tur valsts jau nu teiksim – kā var valsts sekmēt šos fondus? Ar saprotošu, lojālu attieksmi, noteikumu izstrādi fondu apgūšanai, bet pārējais ir lauksaimnieku ziņā, cik viņi aktīvi grib to lietu darīt. Nu un tā izveidojies, ka Dienvidlatgalē pārsvarā ir jauni, enerģiski lauksaimnieki, tā es teiktu līdz 50 gadu vecumam. Ir arī tādi, kam pāri 50, kas arī ļoti aktīvi tagad iesaistījušies pēdējos 5-7 gadus fondu apgūvē. Viss ir kārtībā! Jaunie laikam arī tāpēc, ka bija tāda programma, kur varēja saimniecību nodot jaunajiem un pretendēt uz Eiropas pensiju. Paši tie, kas vēl ir 40-gadnieki pašā spēka plaukumā nepārtraukti iesniedz projektus, jo piecgadīgā tehnika nolietojas un tad pērk jaunas, būvē kaltes... Jūs pati redzat, kas notiek Preiļi apkaimē, tur nav ko stāstīt par aktivitāti. Krāslava arī ir aktīva, īpaši graudkopībā, lopkopībā, arī tradicionāli Latgalei pienkopība. Labvēlīgāki nosacījumi graudaugu kultūru audzēšanai ir Daugavpilī vairāk, bet tik un tā tur kur pierobeža, Krāslavā, pie

17. pielikuma turpinājums[15]

Baltkrievijas robežas darbojas lielie zemnieki. Dagdas un Krāslavas novadu pierobežas zonā viss ir iesēts un apstrādāts, viņi nedomā iet prom. No vienas puses nedomā, no otras puses varbūt gribētu, bet ir jāturpina, jo ir saistības ar bankām. Jā, ir tā, ka viens gads ir labāks, otrs sliktāks, bet vispār normāli.

Autore: Kāda veida valsts mēroga atbalsts būtu visnepieciešamākais Dienvidlatgalē esošajā situācijā?

U.K.: Par to ir tik daudz runāts, šķēpi laužti par to, ka teiksim radīt Latgalei visai mazliet labākus apstākļus fondu apguvē. Tas ir - palielināt intensitāti, teiksim sabiedriskā finansējuma intensitāti, piemēram, par 5-10%, kas varētu uzlabot fondu apguvi, bet uz to tā diezgan greizsirdīgi skatās pārējie novadi, reģioni. Galu galā ja tā paanalizē, mēs tik sliktā situācijā neesam. Mums šeit ir tranzīts, lielie centri Rēzekne, Daugavpils, kur teiksim es teiktu, ja rēķinātu uz vienu iedzīvotāju, tad arī naudas plūsma un naudas apguve ir ļoti normāla, jo te politiķi ir aktīvi cilvēki, aktīvi iesaistās gan sabiedriskajā dzīvē, gan lauksaimniecības politikas veidošanā. Viņi ir dažādās darba grupās, ministrijās un tās idejas arī nes uz valdību. Principā pagaidām mēs neceram uz valdības lielāku atbalstu. Nu vienīgais caur mazāk labvēlīgajiem lauku apvidiem. Latvija ir sadalīt trīs grupās, īpaši nelabvēlīgajā ir lielākā daļa Latgales. Tur nāk tad tas līdzfinansējums 5% lielāks, nekā citur. Pārējos tas „burkāns” varbūt piesaista. Otrkārt uz investīcijām jaunajiem lauksaimniekiem līdz 40 gadu vecumam ir palielināta intensitātes likme par 10%.

Autore: Vai tomēr šī esošā procentu atšķirība nav niecīga?

U.K.: Uz lielākām summām tas jūtas, arī uz mazākām arī tas jūtam.

Autore: Bet Latgalē zemes kvalitāte ir zemāka, paugurainums un dabas apstākļi ir smagāki lauksaimniekiem.

U.K.: Jā, bet mums ir citas privilēģijas, varbūt mēs tās nesaskatām. Mums tomēr ir aktīvāka teritorija nu tādā ziņā, ka te ir tas tranzīts, visa kustība, tūrisma iespējas lielākas tā attīstībai, jo pēdējā laikā brauc vairāk cilvēku, ir mums atpūtas bāzes, ko skatīt. Var arī fondu ietvaros attīstīt un atjaunot pilis, muižas, to objektu mums ir daudz, atpūtas vietu, kompleksu. Tas arī tiek izmantots, izrāda, protams, interesi par zivjraudzēšanu, dīķsaimniecību izveidi. Viss kustās, viss ir labi.

Autore: Kādi būtu noteicošie Dienvidlatgales attīstības virzieni, kādās jomās jāvirza attīstība?

U.K.: Manuprāt, jau 2004. gadā, kad sākās teiksim to jauno fondu apguve, kas nāca pēc SAPARD, pirms pirmsstrukturālo fondu apguves, valsts jau noteica savas prioritātes valstī. Tās principā ir, es esmu ar tām vienisprātis. Pirmkārt piensaimniecība, 2 – graudkopība, 3 – zivjkopība, augļkopība utt. Tūrisms. Nu cits nekas nav izdomāts, tā arī paliek. Dienvidlatgalē pienkopība attīstās, graudkopība kā kuru gadu tās nozares daba paregulē, šogad varbūt labāk ir pienkopībā, nākošgad varbūt būs savādāk. Iepriekšējā gadā ar graudiem bija labi.

Autore: Kāds ir Jūsu skatījums par netradicionālo lauksaimniecību?

U.K.: Arī, arī. Ir kas interesējas, arī tie cilvēki, kas jau daudzus gadus netradicionālajā lauksaimniecībā darbojas. Nu ko var saukt par netradicionālu? Vai lini ir netradicionāla vai tradicionāla? Nu kādreiz bija tradicionāla, tagad iet pie netradicionālās. Tā kā vairs nesubsidē linkopību, tas arī netiek darīts un neaudzē, kaut gan tā ir perspektīva nozare, noiets būtu normāls uz ES valstīm. Šobrīd Latvijā linus neaudzē un aktivtāšu nav. Tie, kas ar to darbojas, pārgājuši uz kaņepēm. Tā arī ir perspektīva kultūra – tehniskās kaņepes. Ir viens cilvēks, kas darbojas šajā nozarē Krāslavas novadā, bet tur ir nelielas platības. Viņu var saukt par fanātu, laikam tas arī ir vienīgais Dienvidlatgalē, kas ar to nodarbojas. Bija vēl viens, kas uzsāka netradicionālo lauksaimniecības veidu truškopību, bet diemžēl cilvēks ir miris. Tas arī ir specifisks produkts, viņš bija izpētījis situāciju šajā nozarē Eiropā, līdz projektam aizgājis, bet tā sanāca, ka diezgan jauns nomira. Arī biškopība, Aizkalnē ir biedrība, darbojas biškopji, turklāt tagad jo sevišķi, jo ir arī atbalsts no fondiem, var pretendēt uz maksājumiem. Audzē nektārkultūras un saņem maksājumus. Zivsaimniecības jomā arī var, reāli vairāk šī joma ir koncentrēta Austrumlatgalē, tur arī ir vēsturiskas saknes, piemēram, Nagļos. Šeit Dienvidlatgalē vairāk ir pārstrāde, Daugavpilī ir pāris firmas, kas pārstrādā saldūdens zivis. Ir pāris saimniecības, kas nodarbojas ar zivjraudzēšanu, piemēram, Riebiņu novadā, kur jau drīz nodos ekspluatācijā visu, lai var audzēt. Un vēl ir Rožkalnu pagasts, Vārkavas novadā tur ir izveidota neliela zivsaimniecība. Tas ir pirmais zivju projekts visā Dienvidlatgalē. Bet ne jau visi veido savas zivsaimniecības ar projektu palīdzību, arī bez atbalsta pamazām veido. Kaut gan tās prasības ir palikušas stingrākas, dīķiem jābūt nolaižamiem, tad, respektīvi, nepieciešamas slūžas un tā ir labturība un cilvēkiem ne vienmēr ir tās iespējas to paveikt. Jā, dzīvniekam tie noteikumi ir diemžēl vai par laimi labāki, nekā cilvēkam, kur no valsts puses nav pievērsta tik liela vērība dzīves kvalitātei. Eiropa pievērš uzmanību, lai dzīvniekiem būtu labi, lai ir labi apstākļi, gaišs, ventilācija, svaigs ūdens utt.

Autore: Kāda situācija ir ar informācijas pieejamību atbalsta pasākumiem?

U.K.: Nav nekādu problēmu, ir portāli, kur viss ir mājas lapās iekšā, mums ir sava LAD mājas lapa, starp citu LAD šogad atzīmē 10 gadu pastāvēšanu, ir izstrādāta jauna mājas lapa, kur visu ir viegli sameklēt un izlasīt un darboties.

Autore: Kādas iespējas ir tiem cilvēkiem, kas ar datoriem, internetu ir uz „Jūs”?

U.K.: Nav jautājumu – katrā novadā ir lauksaimniecības konsultanti, kas darbojas un varbūt pat mums ir vēl viena bēda – krievu valoda, kur ir cilvēki, kas latviešu valodu nepārzina tik perfekti tehnoloģiju un terminu jomā. Mēs neesam nekad lieguši pastāstīt un pakonsultēt vienai kāda novada, rajona cilvēks tas būtu. Tie

17. pielikuma turpinājums[16]

paši konsultanti pie mums konsultējas, kaut gan viņam pašam būtu viss jāzina. Plus vēl ir konsultāciju biroji. Pilsētās ir visāda mēra un ranga kvalifikācijas firmas, kas gatavo projektus, sniedz pakalpojumus lauksaimniekiem. Novadu pašvaldībās šobrīd konsultantus apmaksā pašas pašvaldības, kad nebija problēmu, valsts, Zemkopības ministrija apmaksāja uz katru novada struktūru pa 1 konsultantam vai kā lēma novads. Šobrīd novadi tos finansē. Jā ne visi konsultanti ir pietiekami kompetenti, erudīti un kvalificēti, bet viss atkarīgs no katra paša – ir vairāk jāinteresējas par jaunām iespējām. Bet es saprotu, visiem ir savas saimniecības, aizņemti cilvēki, arī atalgojums nedod tādu motivāciju. Nu redziet, kā es saku tagad – par to, ka tu strādā, ordeņus vairāk nedod. Ja tu strādā, jau tas ir labi, ar to šobrīd šajā tirgus krīzes situācijā ir jāērķinās. Es tāpēc arī neko nekritizēju, mēs esam vienmēr gatavi uzņemt, uzklausiēt un pastāstīt, pakonsultēt. Plus vēl šobrīd LADā pagaidām ir centrālajā aparātā izveidota klientu apkalpošanas daļa, kur ir „karstais” tālrunis, var zvanīt un, protams, man uz tām meitenēm ir žēl skatīties, jo viņām nepārtraukti zvana telefons, arī sapulcēs viņas atbild un viņām ir pilnīgi viss jāzina vai arī jāzina, kur to nepieciešamo informāciju ātri atrast. Jautājumi koncentrētā veidā no asociācijām nāk uz epastiem, jautājumi ir... es nezinu kā tādus jautājumus brīžiem var izdomāt – kaut ko tādu, ko vispār vēl jādomā. Bet, ja mēs nevaram atbildēt uzreiz, tad studējam, meklējam un atbildam rakstiski.

Autore: Jūsu vērtējums par Daugavpils universitāti (DU), tās devumu Dienvidlatgales attīstībai.

U.K.: Domāju, ka DU progresē, ja salīdzina teiksim pirms 20 gadiem. Lauksaimniecības jomā darbojas LLU un ar to pietiek. Uzskatu, ka citām universitātēm nav vajadzības šo jomu mēģināt. Kaut gan es par augstāko izglītību vispār, šobrīd raustu plecus un nesaprotu kas īsti notiek, jo ar tādu studentu minimālu noslodzi nez vai kas var būt, jo lekciju ir tik maz un kas tur īsti sanāks no tā cilvēka beigu galā, tad nu redzēsīm. Šobrīd, manuprāt, tā izglītības sistēma jāveido tā, lai nerastos izglītības vakuums, jo visi nevar būt ģēniji tā vai šitā, ir vajadzīgas gan arodskolas, gan tehnikumi, koledžas, gan zemāka, gan augstāka ranga augstskolas. Tāda ir ekonomiskā situācija un visi nevar mācīties universitātēs. Katrs atradīs savu vietu dzīvē, vajadzīgi šie praktisko lietu profesionāļi. Protams, ar augstāko izglītību nevar neviens aizliegt strādāt profesionālajā jomā, bet ir arī otra puse – tāds cilvēks zemākas kvalifikācijas darbu izdarīs, bet kas darīs augstāka līmeņa darbus?

Protams, uzreiz nevari būt augsta līmeņa vadītājs, ir jāpastrādā, jāgūst pieredze, jāpasit puni vai kā savādāk. Tagad es arī skatos, piemēram, politiķi, kas kandidē Saeimas vēlēšanās, 24 gadi – ko viņš darīs tur, kāds būs viņu piensums Saeimā? Man brīžiem teiksim kauns. Jā, par jauniešiem izsakoties brīžiem liekas – labāk viņš nerunātu. Bet, protams, no otras puses, ja viņš nerunās, viņu nelamās vai kaut kā tā, viņš arī negūs nekādu pieredzi. Varbūt viņam ir jādabū pa pieri? Ambīcijas tā tad jaunatnei ir.

Ināra Pastare

Autore: Kā Jūs vērtējat līdzšinējo valsts atbalstu Dienvidlatgales sociālekonomiskās situācijas līdzsvarošanā un attīstībā?

I.P.: Īpaši nekāda atbalsta nav. Varētu valsts mazāk traucēt strādāt, bet atbalstu nejūtu.

Autore: Kāda veida valsts mēroga atbalsts būtu visnepieciešamākais Dienvidlatgalē esošajā situācijā?

I.P.: Tā kā man visa darbība ir saistīta ar lauksaimniecību un to es nozari uzskatu, ka diezgan labi zinu un pārzinu, pirmkārt vēlētos, lai būtu reāls atbalsts lauksaimniecībai. Vajadzētu būt līdzvērtīgiem ar Eiropas vidējo rādītāju, platību maksājumiem, ja jau mēs esam Eiropā – ar ko tad mēs esam sliktāki kā pārējie, ideja taču ir būt vienotām visām valstīm. Tad arī nevajadzētu mums pārdzīvot, ka esošajā ekonomiskajā situācijā mēs nespējam izdzīvot. Saprotams, ka cilvēku pirktspēja ir vāja, ka nevar būtiski paaugstināt cenu nedz pienam, nedz gaļai, nedz dārzeņiem, jo nebūs jau kas to visu pārēk par tādu cenu. Bet ja būtu normāls, kaut cik līdzvērtīgs atbalsts kā Eiropā, tad arī pie šīm cenām lauksaimnieciskais varētu dzīvot un normāli attīstīties, un nodrošināt darba vietas, jo tagad principā tā cena nesedz izdevumus. Bet tāda atbalsta mums nav, līdz ar to veidojas apburtais loks.

Nodokļu jautājumā mūs tagad valsts arī ir ļoti „iepriecinājusi” jau tā mazo platību maksājumu summu apliekot ar 26% nodokli, tur arī ir ļoti liela diskriminācija, ja, piemēram, tā ir SIA, kas nodarbojas ar lauksaimniecību, tad viņai nodoklis ir 15%. Zemnieku saimniecībām ir daudz lielāka atbildība, īpašnieks juridiski atbild ar pilnīgi visu savu mantu līdz pat apgērbam, bet SIA, ja tās sākumkapitāls tagad ir 1 lats, tad viņa juridiski atbild tikai ar vienu latu. Un šādā situācijā, zemnieku saimniecībām vēl papildus nāk klāt tik nesamērīgi liela nodokļu likme, tad par kādu atbalstu var te runāt? Te jau ir tieši pretēja būtība. Pie mums ir pilnīgi ačgārna nodokļu politika!

Vēl vajadzētu sakārtot sakaru kvalitāti lauku rajonos, noteikti, it īpaši interneta pieejamībai, jo savādāk mēs esam kā „baltās vārnas”, kur pilsētās viss ir pieejams, informācija pieejama uzreiz, bet mums esošā interneta kvalitāte ir ļoti zema, nav pat iespējams veikt darbības internetbankā, un kas vēl būtiski, ka šāds pakalpojums ir 10 reizes dārgāks, nekā pilsētās. Bet salīdzinoši par mūsu ieguldīto darbu mēs maksājam daudz vairāk, nekā pilsētās dzīvojošie, kuriem darba diena ir tikai 8 stundas. Lauksaimniekam nekad tā nav bijis, reāli darba diena ir no saules lēkta līdz vēlam nakts stundām un bez brīvdienām. Mēs ar vīru izveidojam saimniecību deviņdesmito gadu sākumā, tas nozīmē, ka mums atvaļinājums, kur nu vēl apmaksāts,

17. pielikuma turpinājums[17]

pa šiem gadiem ne reizi nav bijis un nav arī tādu brīvdienu – sestdienas un svētdienas. Un kāda tad ir pateicība no valsts puses pret to, kas nodrošina pamatiztikšanu valsts iedzīvotājiem? Lauksaimniecība ir visa pamats, to citās valstīs valdība izprot un apzinās, bet Latvijā godā tiek celti tie, ka vairāk var izkrāpt un neko nedarīt, simulēt, ka kaut ko dara.

Protams, ceļu kvalitāte arī ir svarīga, kur tagad uz lauku, vietējās nozīmes ceļiem ir vispār kritiska situācija, kur to uzlabošanai nav finanses paredzētas. Tās summas, kas ir, to pietiek tikai pāris reizes ziemā sniega nošķūrēšanai. Tāda arī ir situācija, jo bieži vien mēs paši no saviem līdzekļiem ziemā iztīrām ceļu, lai varētu tikt līdz asfaltam un neviens mums par to nemaksā, sanāk, ka mēs sponsorējam valsti.

Autore: Tas atbalsts, par kuru Jūs tikko runājāt, ir arī kā galvenie Dienvidlatgales attīstības kritēriji, kas nepieciešami? Vai varbūt ir vēl kādi?

I.P.: Jā, tā ir. Vēl jau ir runa par ne tikai Dienvidlatgali, bet visu Latgali, ka vēsturiski vairāku gadu desmitu garumā no valdības puses vienmēr ir bijis ievērojami mazāks atbalsts, atlikums, kas beigās paliek, kad pārējie reģioni sadala sev pieejamos labumus. Un tad vēl var valdība pārvest, ka Latgale neattīstās? Absurds. Skatoties ziņas, lasot informāciju var izsecināt, ka no visiem Es fondu pieejamajiem finanšu resursiem Latgale ir saņēmusi ne vairāk kā 10%. Jā, varbūt aktivitāte te ir daudz lielāka un projektu skaits arī, bet tie ir salīdzinoši mazām summām kā Pierīgā, Rīgā, kur tad arī ir palikušas visas summas. Nez kāpēc šādā griezumā šo statistiku par ES fondiem nevēlas sniegt. Tikai pats salasot un saskaitot kopā ieraugi, kāda ir reālā situācija. Un to, ka skandina, ka latgalieši ir aktīvi uz fondu apgūšanu, ir nieks, ja to paanalizē tieši finanšu griezumā.

Autore: Kādi būtu noteicošie Dienvidlatgales attīstības virzieni, kādās jomās jāvirza attīstība?

I.P.: Preiļi ir izteikts lauksaimnieku rajons un es tā domāju, ka tas tā arī turpināsies, lauksaimniecība te ir vienmēr bijusi viena no prioritārajām nozarēm, arī vēsturiski, ja skatāmies. Šeit nekad nav bijis tādu lielu rūpnīcu, izņemot pārtikas pārstrādes jomā. Jā, Līvānos bija stikla fabrika, bet diemžēl no tā, ka paši nespējām vai negribējām pielikt pūles, esam to likvidējuši. Krāslavā daļēji attiecas arī lauksaimnieciskā darbība, kaut gan pierobežā varētu būt papildus kokapstrāde, rūpniecība, loģistikas centrs tranzītam. Daugavpils noteikti jāattīsta rūpniecības ziņā, jo tā vienmēr ir bijusi rūpniecības pilsēta, tomēr otrā lielākā pilsēta valstī. Lauku teritorijā, protams, lauksaimniecības nozares. Es domāju, ka ņemot vērā lielpilsētas atrašanās tuvumu, zinot zemju kvalitāti, tur varētu vairāk attīstīt dārzenkopību, augļkopību, kas nodrošinātu pilsētai pārtikas patēriņa pieejamību. Bet tas tā arī parādās, jo Višķu pagastā arī ir stādaudzētavas, kas to nodrošina. Tas parādās, ir izveidojies vēsturiski.

Ņemot vērā zemes kvalitāti, auglību, piemērotību un reljefu zinot, ko mēs spējam iegūt no esošajām platībām, tad var teikt, ka Daugavpils pusē, tas būtu tagadējais Ilūkstes novads, daļa Daugavpils novada, tur noteikti var attīstīt graudkopību, daļā Preiļu rajona, tā ir Līvānu, Vārkavas, Preiļu novada teritorija un vel arī Riebiņu novada daļa, kas ir vairāk uz Līvānu, Viļānu pusi. Tie ir bijušie Sīļukalna, Galēnu, Stabulnieku pagasti. Bet pārējās, kur iet Rušonas, Silajāņu pagasti, Aglonas novads, viss Krāslavas rajons, kur ir diezgan kalnains reljefs, tur vairāk ir pienkopība, gaļa, jā, plus graudi, kas tiks izmantoti lopbarībai, bet ne jau pārtikai. Vajag tai precei, ko mēs saražojam, atrast noieta, kas būtu pēc iespējas tuvāk.

Autore: Kāds ir Jūsu skatījums uz netradicionālo lauksaimniecību?

I.P.: Jā, protams, to arī vajag. Piemēram, aitkopība, jo te ir cilvēki, kuriem ir pieredze aitkopībā un ir arī zemju piemērotība tām, tāds kalnains, paugurains reljefs, īpaši Krāslavas puse, Aglonas apkārtnē, pat Rušonas pagasts. Un arī tur, kur tās teritorijas ir tālāk no apdzīvotām vietām, kur ir problemātiskāk ražot tos pašus dārzeņus, augļus, jo transporta izdevumi mums ir ļoti augsti, kā rezultātā to transportēšana un pārdošanas cena nesedz kopējos izdevumus. Aitkopībai ir viens tāds kniņš, nu tas no tā, cik esmu runājis ar citiem zemniekiem, kas ar to nodarbojas, ka principā aitkopībai ir ļoti mazs noiets. Tas ir gan gaļas, gan vilnas, nav atrast un iekaroti tirgi. Jā, cena par vilnas nodošanu ir smieklīga! Vajag atrast iespēju vilnas pārstrādei, lai abām pusēm tā cena būtu pieņemama. Tāpat ir ar truškopību, kur trušu ādiņām noieta vairs nav. Gaļa jā, bet ādiņas nav pieprasītas, to vajag veidot komplekti, izveidojot ražošanas ķēdi un reklamējot jauno produkciju. Praktiski tā būtu laba un ekoloģiska nodarbošanās. Arī trušu mēsliem ir ļoti augsta vērtība, ko kā bioloģisko zemes augsnes uzlabotāju varētu piedāvāt patērētājiem.

Biškopība šeit ir dabiskā vidē, šeit vide, daba nav tik ķimizēta, tā ir ekoloģiska, jo nekad te nav lietots daudz ķimikāliju, ne tagad, ne Padomju laikos. Biškopībai ir visas iespējas un kā redzam, tad te, Dienvidlatgalē ir viens no kvalitatīvākajiem un garšīgākajiem Latvijā. Arī šogad, es konkrēti neatceros, kādas saimniecības, bet viena bija no Preiļu un otra no Krāslavas rajona.

Vispār runājot par netradicionālo lauksaimniecību, jāsaka tā, ka, ja kurš cilvēks ir spējīgs atrast noieta tirgu, tad – uz priekšu. Jo tās tomēr ir mazas un specifiskas nišas, piemēram, gliemeži. Mūsu kultūrā nav pieņemts tos ēst un galvenokārt arī neviens te viņus neēdīs, ja var atrast tirgus ārpus Latvijas, nodrošināt pieprasīto daudzumu, tad lai rosās!

Autore: Un kā Jūs vērtējat tūrisma nozari Dienvidlatgalē, tā perspektīvas?

I.P.: Mums vasaras ir salīdzinoši īsas un tas tāds varētu būt kā papildus nodarbošanās. Vēl jau jāņem vērā, ka mēs esam salīdzinot ar pārējām valstīm, ļoti dārga valsts, mēs paliekam arvien dārgāka un dārgāka. Lata

17. pielikuma turpinājums[18]

vērtība pret Eiro ir pārspīlēti augsta, līdz ar to nedz investoriem, nedz tūristiem mēs neesam pievilcīga valsts. Ja tūrists šeit esot var iegādāties precī latos un savā, citā zemē to pašu precī Eiro, tad, protams, viņš padomās, vai viņam to vajag iegādāties te, Latvijā. Līdz ar to mēs neesam konkurētspējīgi un tajā pat laikā nu jau bijušās saeimas deputāti masu saziņas līdzekļos skandina, ka dodas iepirkties uz citām zemēm gan apģērbu, nedz sadzīves tehniku, jo Latvijā ir ievērojami dārgāk un kvalitāte pieklibo. Bet kas tad to ir izveidojis, tad jau jājautā, ko viņi ir paveikuši un darījuši, lai arī Latvijā cenas un kvalitāte būtu pieejamas? Un kur lai aizbrauc zemnieks, vienkārša tauta, ja šādu nedz laika, nedz finanšu iespēju nav?

Zivsaimniecībai arī te ir potenciāls, tajās teritorijās, kur ir koncentrēti ūdeņi, tā ir Rušona, Aglona, Krāslava, bet atkal jautājums par preces noietu.

Lini savulaik bija Latgales kultūraugs, bet, lai renovētu šo nozaru, ir nepieciešams ieguldīt milzīgas summas, jo cilvēki pa šiem gadiem, kas vēl ar to nodarbojās, redzot vairāku gadu garumā, ka šai nozarei vairs nav atdeves, to pameta. Tad, kad radās pirmās problēmas un bija nepieciešams valsts atbalsts, lai reāli saglabātu šo nozari, tad atkal no valdības bija kārtējā vienaldzība. Tagad, kad praktiski viss ir zaudēts, iznīcināts, zināšanas izmirst līdz ar cilvēkiem, mēs esam par to atcerējušies. Diemžēl ir novērojams, ka latvieši neskatās perspektīvā, neplāno ilgtermiņā un dzīvo vienam brīdim, pat jāsaka, ka valsts vadība dzīvo tikai savai kabatai. Un, lūk, arī rezultāts, kura dēļ būtu nepamatoti pārņemt latgaliešiem, ka linkopība ir iznīcināta. Lini ir ļoti prasīga kultūra, obligāti jāievēro augu seka, viss atkarīgs no klimatiskajiem apstākļiem katru gadu. Vai nozari var renovēt, tad tiešām ir jābūt ievērojamam atbalstam, bet izskatās, ka tās ir kārtējās valdības runas, bet darbi kā allaž izpaliek.

Autore: Kā vērtējat kooperatīvu ieviešanu Dienvidlatgalē?

I.P.: Es domāju, ka Latvijā kooperācijai kāda tā ir Eiropā, nākotnes nav. Cilvēki ir ļoti dažādi, kooperēties var tādi, kuriem ir līdzīgi uzskati, morāles vērtības, darba tikums, attieksme pret darbu, uzņēmējdarbību. Pagājušo gadu pieredze mums parāda, ka Latvijā kooperācija nenes gaidītos rezultātus. Piemēram, atjaunojot valsts neatkarību, no kolhoziem par pajām iedzīvotāji sapirka kaltes, fermas utt. To viens nevarēja, to darīja vairāki kopā apvienojoties, bet tad, kad reāli vajadzēja sākt strādāt, tad viens vai divi strādāja, bet pārējie desmit stāvēja malā un gaidīja, kad būs peļņa, neieguldot savu darbu un pūles, protams, radās konflikti un nesaprašanās. Līdz ar to visas šādā veidā pārņemtās fermas, kaltes utt. tika izsaimniekotas. Visi kooperatīvi, kas bija iesākuši, dabiskā nāvē izmira. Eiropā pirmie kooperatīvi veidojās tad, kad Latvijā bija pirmā atmoda, kad bija pirmā brīvvalsts. Tad cilvēki bija līdzvērtīgāki, tad sāka veidot ar tagad ļoti senām tradīcijām šos kooperatīvus. Pie mums situācija izveidojās savādāka – padomju vara radīja citu domāšanu, citus uzskatus par darbu, kultūras vērtībām, par kooperēšanās ideju un būtību. Arī tagad, ja man jautātu ar ko es varētu kooperēties, tad pa visu rajonu es varu nosaukt labi, ka piecus cilvēkus ar kuriem es būtu ar mieru strādāt kopā. Bet tie visi ir tālu no manas saimniecības, līdz ar to tas nav iespējams. Pašreiz es neredzu kooperatīviem nākotni. Kooperāciju es saskatu savādāk, es uzskatu, ka mums ir nepieciešama ģimenes locekļu, paaudžu kooperācija. Ģimenes uzņēmumu veidošanai ir jābūt akcentam, nevis kooperatīviem. Vajadzētu atbalstīt no valsts mazos un vidējos uzņēmumus, mums katastrofāli trūkst vidējā līmeņa labturības iedzīvotāju, ir jādomā kā to mainīt! Tas ir pamats stabilai ekonomikai un Dienvidlatgales attīstībai.

Autore: Jūsu vērtējums par Daugavpils universitāti, tās devumu Dienvidlatgales attīstībai.

I.P.: Šobrīd man ir grūti pateikt, jo pēdējos 10 gadus man nav nekāda sakara ar to, ja tajā laikā, kad bija pedagoģiskais institūts tur studēja mana meita, tad es varēju izvērtēt. Bet tagad man nav tādas informācijas par tās darbību un aktivitātēm.

Autore: Kā Jūs vērtējat Dienvidlatgales bioloģiskās daudzveidības, ekoloģiskās vides jautājumu akcentēšanu?

I.P.: Es 100% atbalstu un tas būtu jādara, jo es saprotu, ka tik neaizskartas, neķimizētas dabas vides, nepārveidota reljefa nav visā Eiropā. Es bieži, staigājot pa laukiem, mežiem, ieraugu daudz augu, putnu, kas uzskatāmi par aizsargājamajiem un man šķiet, ka viņu pēdējos gados ir palicis krietni vairāk. No otras puses jau esošā darbība, kas veikta šajā nozarē ir tāda, ka ir izveidotas vairākas aizsargteritorijas, dabas parki utt. Bet reāli tās teritorijas īpašniekam no tā nav nekāda saimnieciskā labuma, tieši otrādi, jo rodas daudz un dažādu ierobežojumu, kas kavē saimniecisko darbību, tā ir papildus atbildība. Es nesaprotu, kāpēc valsts neievieša tādu lietu kā ir Eiropā – ja tev atrodas šādā aizsargājamajā teritorijā īpašums, tad par saglabāto, neskarto dabu, īpašnieks saņem regulāru kompensāciju. Bet pie mums nekā tāda nav, ir tikai papildus pienākumi, atbildība, papildus saskaņojumu veikšana, kas prasa liekus laika un naudas resursus. Esmu dzirdējusi, ka cilvēki ir ļoti neapmierināti, jo uzskata, ka tādējādi pašvaldība, valsts ir apgrūtinājusi un ierobežojusi viņu darbību, īpaši esošajā krīzes laikā. Protams, tagad cilvēki te var braukt un sajūsmināties par skaisto dabu, tīro gaisu, ekoloģiju, neskartību. Bet kā dzīvot tam cilvēkam, kas tajā visā ir iekšā, šeit par to nav padomāts.

Ingrīda Bernāne

Autore: Kā Jūs vērtējat līdzšinējo valsts atbalstu Dienvidlatgales sociālekonomiskās situācijas līdzsvarošanā un attīstībā?

I.B.: *Kopumā, protams, valsts atbalsts ir ļoti zems un nepietiekošs. Tabulā (uzrāda tabulu ar ES struktūrfondu ieguldījumu Latgales plānošanas reģiona Dienvidlatgales pašvaldībās no 2007. līdz 2013. gada plānošanas perioda apstiprinātajiem projektiem) ir ES finansējums un valsts līdzfinansējums uz 2010. gada 1. jūniju. Runāt tikai par valsts finansējumu ir ļoti grūti, jo tas ir skaitlis, kas ietver gan skolu finansējumu, gan pašvaldību, gan ieguldījumu infrastruktūrā utt., bet šādu kopēju skaitļu, diemžēl nav.*

Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrijas mājas lapā publicētā informācija liecina, ka kopš 2005. gada līdz 2009. gadam no Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrijas budžeta programmām „Atbalsts novadiem” un „Atbalsts novadu infrastruktūras sakārtošanai” tika izmaksātas dotācijas infrastruktūras sakārtošanai 95,9 miljonu latu apmērā, tai skaitā Latgales reģiona pašvaldībām vairāk kā 27,9 miljoni latu, tas ir 29,1% no izmaksātajām dotācijām. Dotācijas tika izlietas gan transporta, gan tehniskās, gan sociālās infrastruktūras sakārtošanai. Tie ir dati par visu Latgali, par Dienvidlatgali atsevišķi nav pieejami.

Privāto un publisko investīciju piesaistē viss reģions atpaliek no citiem Latvijas reģioniem. Lai nodrošinātu reģiona attīstību, nepieciešams ievērojams līdzekļu palielinājums, turklāt ar investīciju līdzekļu izlietojuma koordināciju reģiona līmenī.

Autore: Kāda veida valsts mēroga atbalsts būtu visnepieciešamākais Dienvidlatgalē esošajā situācijā?

I.B.: *Nepieciešams atjaunot tiešo valsts investīciju programmu pašvaldībām. Valstiskā līmenī lemjot par ES fondu sadali pēc reģionālajās programmās izvirzītajām prioritātēm un nepieciešamībām. Līdzfinansējuma apjoma samazinājums ES projektu īstenošanā (uz valsts līdzfinansējuma rēķina). Lielāka nodokļu procenta novirzīšana pašvaldībām, atsevišķu nodokļu nodošana pašvaldību administrēšanai.*

Autore: Kādi Jūsprāt ir būtiskākie Dienvidlatgales attīstības kritēriji?

I.B.: *Kā liecina informācija no pašvaldībām un tā ir arī mana pārlicība – vissvarīgākais attīstības kritērijs, kurš arī prasa vislielākos ieguldījumus, ir ceļu infrastruktūras sakārtošana. Svarīgi ir radīt apstākļus, lai iedzīvotāji izvēlētos palikt un darboties uz vietas Dienvidlatgalē, tas ietver gan IT attīstību, gan labvēlīgas vides nodrošināšanu uzņēmējdarbībai. Ja būs radīti apstākļi, kas būtībā ir valsts rūpe, iedzīvotāji spēs pietiekoši nopelnīt uz vietas, un līdz ar to notiks attīstība, jo reģionā iedzīvotāju oficiālā ekonomiskā aktivitāte, kas izpaužas kā zems uzņēmumu skaits uz 1000 iedzīvotājiem, ir zemāka nekā citos Latvijas reģionos*

Autore: Kādi būtu noteicošie Dienvidlatgales attīstības virzieni, kādās jomās jāvirza attīstība?

I.B.: *Dienvidlatgales ekonomikas attīstībā būtu jāakcentē esošo stipru uzņēmumu atbalsts un pakāpeniska modernizācija, kombinējot to ar jaunu dinamisku uzņēmumu attīstību. Pēc statistikas datiem, šobrīd ietekmīgākie uzņēmumi, kas ir arī eksportspējīgi, Dienvidlatgalē darbojas pārtikas ražošanā - konditoreja, maize, zivju produkti, piena produkti -, metālapstrādē, kā arī kokrūpniecībā, loģistikā, augsto tehnoloģiju produktu ražošanā.*

Autore: Jūsu vērtējums par Daugavpils universitāti, tās devumu Dienvidlatgales attīstībai.

I.B.: *DU kā reģionālās augstskolas loma ir ļoti būtiska. Gan uzņēmējdarbības attīstībā, gan vides ilgtspējā, gan citās jomās ir nozīmīgi iesaistīt DU zinātnisko potenciālu, studentus. Būtu ideāli, ja augstskola būtu kā centrs, kurš koordinē studiju programmu un apmācāmo skaita nepieciešamību un sasaisti ar profesionālo un arodizglītību un uzņēmēju, pašvaldību vajadzībām.*

17.2. tabula

Intervijas ekspertu atbilžu apkopojums

Interviju eksperti - Aldis Cimoška (A.C.), Juris Viļums (J.V.), Aigars Smans (A.S.), Aleksesj Homutiņins (A.H.), Aleksejs Krivenko (A.K.), Elita Jermolajeva (E.J.), Uldis Koņečņijs (U.K.), Ināra Pastare (I.P.) un Ingrīda Bernāne (I.B.).

Līdzšinējā valsts atbalsta vērtējums Dienvidlatgalei sociālekonomiskās situācijas līdzsvarošanā un attīstībā

A.C.– Atbalsts ir nelīdzsvarots.

J.V.- Atbalsts ir ļoti minimāls, kas rada sekas – jaunatnes izceļošanu no Dienvidlatgales, iedzīvotāju skaita samazināšanos. Nav konkrētas valsts rīcības, kas novērtu iedzīvotāju izzušanu no teritorijas.

A.S.- Valsts vienaldzīgā un neieinteresētā attieksme pret visu Latgali rīcībā uzrāda minimālu atbalstu.

Vairāk vērojama attīstība Rīgā, Pierīgā, kur ir pieeja finansēm, finanšu negodīga un nelīdzvērtīga sadale starp reģioniem, interešu lobēšana, kas netiek veikta valsts labā norāda uz valsts vadības korumpētību.

<p>A.S.- Problēma - valstij pieejamās informācijas nenovirzīšana iedzīvotājiem (atbalsta sadalījums starp „savējiem”) un formālā darba veikšana valsts iestādēs. Ar šādu valsts attieksmi nav motivācijas veikt uzņēmējdarbību un maksāt nodokļus.</p> <p>A.H.- Reāls atbalsts no valsts nepastāv. Esošajām atbalsta programmām nav stabilitātes nedz laika, nedz noteikumu ziņā. Ne no valsts, ne no pašvaldību puses nav intereses veicināt un attīstīt tautsaimniecību, darbavietu saglabāšanu. Ar esošo politiku tikai veicina uzņēmumu bankrotu. Valstij ir tikai saukļi, bet reālas rīcības nav. Palīdzība no valsts finanšu tiešā veidā uzņēmējiem nav vajadzīga, svarīgāk būtu, lai netraucē attīstīties un lai neliek „spieķus riteņos”, lai izveido atbalsta fondus projektos sedzot kredītprocentus. Nepieciešami tikai saprātīgi nodokļi.</p> <p>A.K.- No valsts atbalsta nav. Nepieciešama korumpētības novēršana valdībā atbalsta sniegšanā uzņēmumiem ar vienādiem nosacījumiem.</p> <p>Pašvaldība nesniedz atbalstu uzņēmumam nodokļu atlaižu veidā norādot, ka labākais ieguvums ir tāds, ka pašvaldība netraucē darboties.</p> <p>E.J.- Valsts atbalsta aktivitātes tiek vērtētas negatīvi. No valsts puses ir attīstības programmas, politika pastāv tikai „uz papīra”, reāli tādas nav.</p> <p>SIA dibināšana ar 1 latu pamatkapitāla, mikrouzņēmuma nodoklis 9% apmērā nav ekonomikas attīstība.</p> <p>U.K.- Lauku atbalsts atkarīgs no lauksaimnieka aktivitātes līmeņa. Šobrīd nav cerību uz valsts atbalstu.</p> <p>I.P.- Atbalsta no valsts nav. Atbalsta pasākumos ir visas Latgales reģiona diskriminēšana.</p> <p>I.B.- Valsts atbalsts ir zems un nepietiekošs.</p>
<p>ES fondu iespējas un problemātika</p> <p>A.C.- Projektu realizācijas apjomi un skaits atkarīgs no pieejamo finanšu apjoma. Pašvaldību finanšu iespējas ir ierobežotas, kas mazina iespējas projektu izstrādei.</p> <p>Projektu kritēriji jāpiemēro reģionu attīstībai, izņemot Rīgas un Pierīgas reģionus.</p> <p>Pārskatot uzņēmējdarbības atbalsta sadalījumu projektiem par labu Dienvidlatgalei, ir iespēja piesaistīt teritorijai ekonomiski aktīvus iedzīvotājus.</p> <p>A.S.- PVN likmes plāna pildīšanās pateicoties ES fondu finansētajām bezdarbnieku programmām, nevis no uzņēmējdarbības atlabšanas. Mākslīgi radītā PVN likmes plāna pildīšanās uz „simtlatnieku” rēķina, šāda veida nodokļu politikas uzturēšana veicina uzņēmējdarbības iznīcību.</p> <p>Uzņēmējiem, lauksaimniekiem palīdz „izdzīvot” ES struktūrfondu pieeja.</p> <p>A.H.- Mazie projekti (10-20 tūkstoši) nespēj nozīmīgi attīstīt Dienvidlatgali. Apjomīgi projekti nav iespējami, jo nav valsts atbalsta – ir tikai runas no politiķu puses, bet esošā korupcija un birokrātija liedz tādas realizēt Dienvidlatgalē.</p> <p>A.K.- Projektu realizācija un atbalsts no ES fondiem ir, bet bankas pašreiz atsaka kredītspējas. Vienīgā izeja – kredīts ārvalstīs, kas nozīmē, ka bankas Latvijā zaudē gan klientu, gan finanses.</p> <p>U.K.- Lauksaimniecības jomā ES fondi ir daudzveidīgi un pieejami.</p> <p>Ir bijis daudz diskusiju, lai visam Latgales reģionam būtu noteikti valstiski labāki nosacījumi fondu apguvei, bet pārējo reģionu noraidošā attieksme šādu iespēju šobrīd izslēdz.</p> <p>I.P.- ES fondu finanšu apjomu pārdale par labu visai Latgales teritorijai.</p> <p>I.B.- ES fondu sadalei jānotiek pēc reģionālo programmu noteiktajām prioritātēm un nepieciešamībām.</p> <p>Nepieciešams ES fondu finansējuma % apjoma palielinājums visam Latgales reģionam.</p>
<p>Esošā Dienvidlatgales problemātika, nepieciešamie atbalsta veidi, uzlabojumi un prioritārie attīstības kritēriji uzņēmējdarbības attīstībai Dienvidlatgalē</p> <p>A.C.- Valdībai attīstības virzieniem jānodefinē konkrētas prioritātes.</p> <p>Bankām ir jāstimulē uzņēmējdarbības attīstība, jo tās finanšu krīzei ir līdzvainīgas.</p> <p>Jāmeklē ārpolitiski risinājumi sadarbībai ar Krieviju un Baltkrieviju izmantojot Dienvidlatgales pierobežas statusu.</p> <p>Labo ziņu akcenta ieviešana nepieciešama ne tikai Dienvidlatgalē, bet visā Latvijā. Tas saistāms ar ekonomisko situāciju valstī – jo vairāk pieaugs dzīves līmenis, kvalitāte, jo vairāk cilvēki radīs un saskatīs pozitīvisms.</p> <p>Nepieciešama dzelzceļa rekonstrukcija.</p> <p>J.V.- Jānodrošina, lai Dienvidlatgales pierobežas teritorijā dzīvotu un strādātu jauni un izglītoti cilvēki.</p> <p>A.S.- No iedzīvotāju puses bezatbildīga kredītu ņemšana.</p> <p>Iedzīvotāju īstermiņa domāšana, savas negatīvās pieredzes ātra aizmiršana, situāciju neanalizēšana un kļūdu atkārtošana. Valstsvīru solījumu nepilde un iedzīvotāju miermīlīgā attieksme pret to.</p> <p>Nepieciešams atbalsts MVU, kas radītu kvalitatīvas darba vietas.</p> <p>Informācijas tehnoloģiju kvalitātes uzlabošana lauku rajonos (interneta nepieejamība).</p> <p>Nepieciešama infrastruktūras attīstība, rekonstrukcija, daudzu starptautiskas un valsts nozīmes ceļu kapitālā pārbūve.</p>

A.S.- Jau pamatos nestrādā sociālā sistēma – pensionāru diskriminācija un valsts nepateicība pret tiem. Valsts politika un sistēma strādā potenciālo uzņēmēju, lauksaimnieku iniciatīvas sagraušanai. Nepieciešama valsts attieksmes maiņa pret uzņēmējiem, lauksaimniekiem, kas ir valsts uzturētāji, nodokļu maksātāji, nevis kā to nostāda valsts – noziedznieki.

Dienvidlatgalē nepieciešami līderi, stipras personības, kas spētu apvienot pesimistiskos, depresijā un izmisumā esošos iedzīvotājus. Pašreiz tādu cilvēku nav.

A.H.- LAD, NVA birokrātija liedz īsos laika termiņos realizēt projektus, to izskatīšanas un darbības procedūras ir pus gada un vairāk garumā, kas neveicina attīstību un uzņēmēju ieinteresētību sadarboties. Uzņēmējiem nepieciešams izpildīt un ievērot līguma noteikumus, likumu, MK noteikumu, NVA, VID, LAD utt. prasību ievērošanu, tajā pat laikā valsts iestādes neievēro minētās prasības, kas attiecas pret viņām.

Iedzīvotāji jāveicina būt aktīviem, ar pozitīvu domāšanu, uzturēt veselīgu dzīvesveidu, lai tie nekrustu depresijā un izmisumā. Valsts ar esošo nodokļu politiku neatbalsta veselīga dzīvesveida veicināšanas uzņēmējdarbību, kas tiek praktizēts visā ES.

Vislabākais atbalsts uzņēmējiem no valsts ir radīt vidi uzņēmējdarbībai, kur tajā var augt un attīstīties, nevis nīkuļot. Tādā vidē ietilpst saprātīga, sakārtota nodokļu sistēma, birokrātijas aparātu mazināšana valsts institūcijās, to optimizācija, sistēmas vienkāršošana jebkura veida iesniegumiem un projektu izskatīšanas optimizācija.

Jāstimulē valsts iekšējais pieprasījums, lai maksimāli apmierinātu to valsts iekšienē.

Valstī ir pierasts veidot paaugstinātu uzcenojumu, kas rada jebkuru darbību nerentablu. Darbu optimizācija ir nepieciešama gan no ražotāju puses, gan no pasūtītāja puses, kas mainītu lieko cenas paaugstināto vērtību.

Daugavpilī rūpniecības jomā (mašīnbūve, metāla ražotnes utt.) ienāk ārvalstu uzņēmumi ar savu, cita vaida biznesa skatījumu un domāšanu, ar savām darba metodēm – tas ir pozitīvi. Negatīvais – šie uzņēmumi nodokļus maksā ārvalstīs.

Jāapzinās, ka neviens neies, neko nedarīs mūsu vietā, labā, ja paši to nedarīs.

A.K.- Pašvaldība 5 gadu laikā nav spējusi pilsētā sakārtot un uzlabot kritiskā stāvoklī esošo ceļu infrastruktūru, kas ir viens no svarīgākajiem uzņēmuma attīstības kritērijiem.

Lai Krāslavā attīstītos uzņēmējdarbība, r nepieciešams to nodrošināt ar gāzes padevi, kuras šobrīd nav.

E.J.- Nepieciešamais atbalsts izsakāms atbalsta veidā uzņēmējdarbībai, „sēklas fondi”, atbalsts uzņēmējdarbības inkubatoriem.

Igaunijas piemērs reģiona atbalstam – pedagogu atalgojuma palielināšana reģionos strādājošajiem. Latvijas sistēma strādā pretēji.

Valdības līmenī jārisina tirgus paplašināšana uz Krieviju, Baltkrieviju, jānodrošina Latvijas uzņēmēja riska novēršana eksportējot preces uz šīm valstīm. Jāattīsta ražošana, kas atrisinās demogrāfisko problēmu, nodokļu jautājumus utt.

Attīstības kritēriji, pamats Dienvidlatgales līdzsvarotai attīstībai – visa veida infrastruktūras attīstība, kas domāta uzņēmējdarbības kvalitatīvai nodrošināšanai. Informācijas pieejamība, attīstīties spējīgu uzņēmumu skaita palielināšana, daudzveidīga, sabalansēta uzņēmējdarbība.

Jāakcentē biznesa inkubatoru iespējas.

Ja vēlamies, lai visā Latvijā eksistētu lauksaimniecība, tad tai ir nepieciešams nopietns atbalsts un lauksaimnieku aizsargātība no valsts puses. Ir jābūt enerģiskiem, zinošiem cilvēkiem, jāpārzina mārketinga zināšanas, jābūt dinamiskiem. Jāspēj piemēroties mainīgajā pasaulē.

Bioloģiskajiem produktiem nepieciešamas subsīdijas, jo produkti ir dārgāki, bet sociālekonomiskajā situācijā vairums iedzīvotāju finansiāli nevar atļauties tos iegādāties.

Valstij jānosaka tautsaimniecības jomu atbalsta prioritātes gan valstiskā, gan reģiona līmenī – problēma ir tā, ka nedz valsts, nedz reģiona līmenī nevar par tādām vienoties. Valsts attīstības plānā tautsaimniecības nozaru prioritātes nav noformulētas.

Lielie uzņēmumi Daugavpilī lielākoties ir ārvalstu uzņēmumu meitas uzņēmumi, kurus vada ārvalstu vadītāji. Darbinieki tiek apmācīti pēc ārvalstu speciālistu apmācības metodēm.

U.K.- Latvija, Eiropa ar prasībām dzīvnieku uzturēšanā pieprasa daudz stingrāku kvalitāti un labākus apstākļus dzīvošanai kā pret cilvēkiem.

Informācijas pieejamība par lauksaimniecības attīstības iespējām ir atrodamā internetā, novados pie lauksaimniecības konsultantiem, LAD iestādēs un caur informatīvo tālruni un privātajos konsultāciju birojos.

Uzņēmējam, lauksaimniekam svarīgi ir izrādīt interesi, iniciatīvu un gūt pieredzi.

I.P.- Ir nepieciešams reāls atbalsts lauksaimniekiem platību maksājumu apjoma līdzsvarošanā ar ES vidējo līmeni.

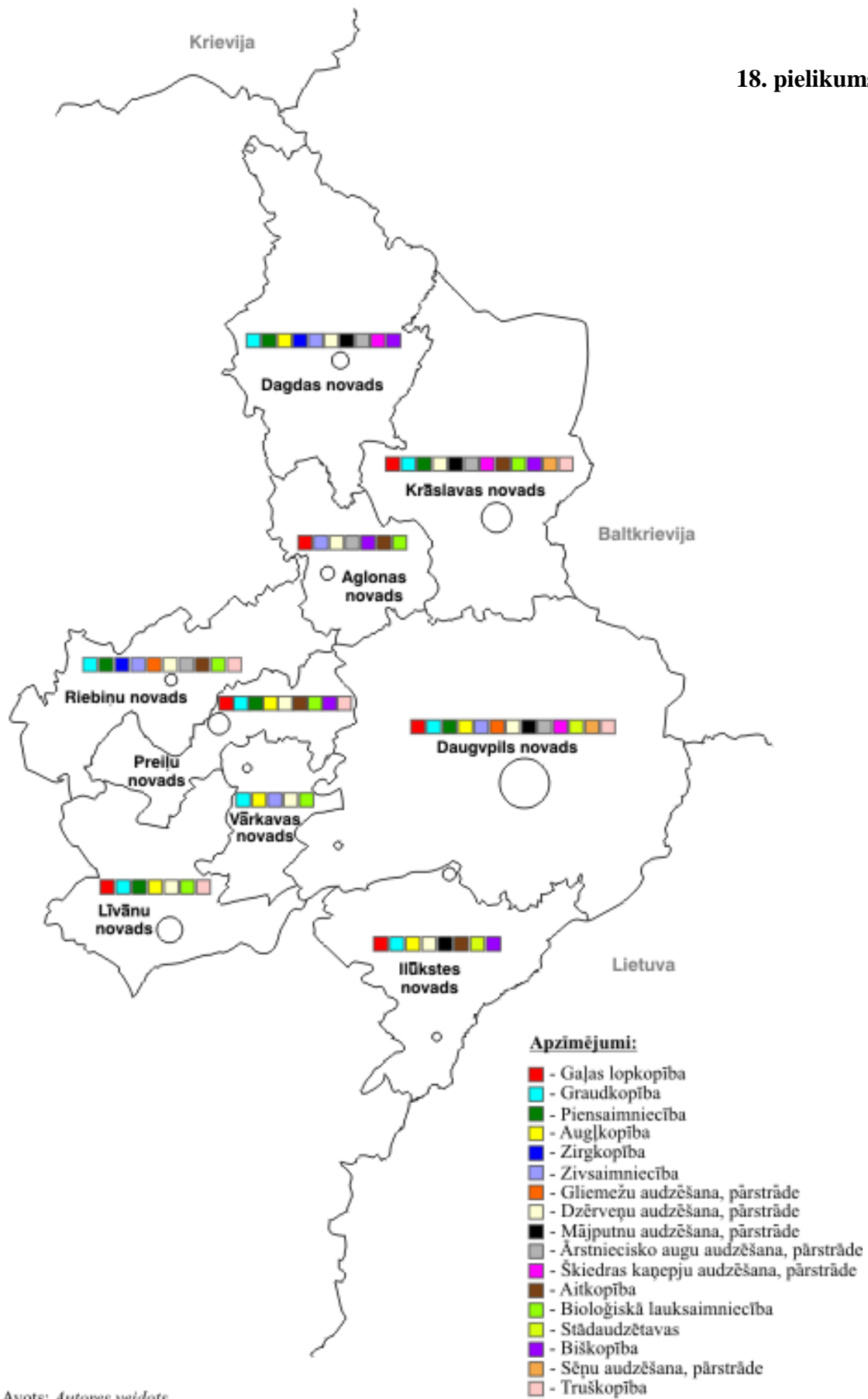
Jāievieš uzņēmējdarbību, lauksaimniecību veicinoša nodokļu politika.

<p>I.P.- Nepieciešams uzlabot infrastruktūras kvalitāti lauku teritorijās – interneta kvalitāti, lauku un vietējo ceļu kvalitāti.</p> <p>Nepieciešams atbalsts mazajiem un vidējiem uzņēmumiem.</p> <p>I.B.- Privāto un publisko investīciju piesaistē viss Latgales reģions atpaliek no citiem valsts reģioniem. Lai nodrošinātu Dienvidlatgales attīstību, nepieciešamas ievērojams līdzekļu palielinājums. Investīciju līdzekļu koordinācijai jābūt reģiona līmenī.</p> <p>Nepieciešams atjaunot trešo valstu investīciju programmu pašvaldībām.</p> <p>Nepieciešama lielāka nodokļu % novirzīšana pašvaldībām un atsevišķu nodokļu nodošana pašvaldību administrēšanai.</p> <p>Attīstības kritēriji – ceļu infrastruktūras kvalitātes uzlabošana, IT attīstība, labvēlīga vide uzņēmējiem - valstij jārada tādi apstākļi, lai iedzīvotāji vēlētos palikt.</p> <p>Valstij jāakcentē esošo uzņēmumu atbalsts, modernizācija. Jaunu dinamisku uzņēmumu attīstības.</p>
<p>Dienvidlatgales esošais potenciāls, attīstības virzieni un perspektīvas</p>
<p>A.C.- Ir jāstimulē vairāki attīstības virzieni, kas ir abpusēji saistīti – naftas pārstrādes rūpnīca un Lociku lidostas attīstība, loģistikas centra izveide Daugavpils novadā.</p> <p>Dienvidlatgale ir lauksaimnieciska teritorija, kā attīstība jāveicina, šobrīd lauksaimniecība lēnām, bet stabili attīstās. Jāattīsta bioloģiskā saimniecība, jāizglīto patērētājs par ekoloģisku produktu, jo trūkst informācijas. Daugavpils pilsēta ir pieņēmusi lēmumu par ģenētiski modificēto augu audzēšanas aizliegumu. Daugavpils novadā – piensaimniecība, gaļas lopkopība, graudkopība, gliemežu audzēšana, sēņu audzēšana.</p> <p>Daugavpils pilsētas potenciāls ir kvalificēti inženieri, labas ražošanas tradīcijas, dzelzceļa mezglis. Jāattīsta metālapstrādes nozare un ražošanas nozares.</p> <p>Tūrisms nosakāms kā papildus nozare, saistot to galvenokārt ar lauksaimniecību. Tūrismā Dienvidlatgalē jārada viens nozīmīgs objekts (8. pasaules brīnums), kas galvenokārt piesaistītu tūristus. Jāveicina ekotūrisma attīstība.</p> <p>J.V.- Katrā novadā nepieciešams vismaz viens ražošanas objekts.</p> <p>Maksimāli jāizmanto esošie resursi un to pārstrāde Dienvidlatgales teritorijā ar maksimāli augstāku pievienoto vērtību</p> <p>Dagdas novadā – keramika, amatniecība, bioloģiskā, rekreatīvā joma, dabas vides attīstība.</p> <p>Preiļu rajonā – lauksaimniecība</p> <p>Krāslavas novads – bioloģiskā, rekreatīvā joma, dabas vides attīstība.</p> <p>Daugavpils – rūpniecība.</p> <p>A.S.- Daugavpilī nepieciešams būvēt HES un attīstīt ražošanu un rūpniecību. Lidostas būvniecība iespējama kompleksi attīstot citas nozares un uzlabojot infrastruktūru.</p> <p>Tā kā mums nav lielsaimniecību, jāattīsta vairākas nozares. Zemes kvalitāte Dienvidlatgalē ir zemāka, nav tik auglīga kā citos reģionos. Visā Dienvidlatgalē – pārtikas ražošana un pārstrāde, ekoloģisku produktu ražošana, graudkopība, piensaimniecība, gaļas lopkopība, dārzenkopība, augļkopība.</p> <p>Daugavpilī – stikla šķiedras ražošana.</p> <p>Esošais potenciāls - cilvēku profesionalitāte nozarēs, kas lielākoties iznīcinātas.</p> <p>Pierobežas zonā pie Baltkrievijas robežas – celulozes rūpniecības izbūve.</p> <p>A.H.- Labs izrāviens attīstībā Dienvidlatgalei būtu izmantot esošo cilvēkresursu zināšanas par ražošanu un nodot šīs zināšanas jaunajai paaudzei.</p> <p>Preiļu, Krāslavas rajonos – lauksaimniecība, pārtikas ražošana un pārstrāde</p> <p>Daugavpilī – ķīmiskā rūpniecība, mašīnbūve, metālapstrāde.</p> <p>Vienīgais potenciāls, kas mums ir un ko varam izmantot – zināšanas un cilvēku profesionalitāte (pagātnes mantojums).</p> <p>Latvijas problemātika – atgūstot neatkarību, valsts stratēģija bija visu esošo iznīcināt, ko Lietuva, Igaunija saglabāja, līdz ar to attīstībā Latvija atpaliek. Tagad valsts orientējas tikai uz vienu – rietumiem, kuri uzskata Latviju par austrumiem un Eiropas nomali, kas tāda arī paliks, jo robežojas ar Krieviju – nav iespēju paplašināties tālāk. Nav nepieciešams orientēties uz vienu pusi, Dienvidlatgalei vajag būt kā labam tranzīta kanālam ar Krieviju. Jābūt labam partnerim gan Krievijai, gan Eiropai.</p> <p>A.K.- Krāslavas pilsētā – tranzīta loģistikas parka izveide.</p> <p>Krāslavas, Dagdas novados – piensaimniecības, kokapstrādes attīstība.</p> <p>Dienvidlatgale ir Eiropas vārti uz Krievijas, Baltkrievijas un Kazahstānas tirgiem, kas ir liels noieta tirgus. No tiem valsts varētu iegūt lētas izejvielas.</p> <p>E.J.- Ir nepieciešams nodrošināt tranzīta pakalpojumus, ražošanu, tirdzniecību. Esošo ģeogrāfisko stāvokli neesam izmantojuši, jo tas galvenokārt saistīts ar nekvalitatīvu infrastruktūru.</p>

<p>E.J.- Dienvidlatgalei ir potenciāls, brīvas tirgus nišas ražošanas jomā, īpaši pārstrādes, lauksaimniecības kooperatīvu.</p> <p>Netradicionālā lauksaimniecība – aītkopība kompleksi ar iegūtās vilnas pārstrādes rūpniecību. Pie esošā ģeogrāfiskā reljefa īpaši atbalstāma nozare Aglonas un Krāslavas novados. Dzērveņu audzēšana, ārstniecisko augu audzēšana, kas Eiropā ir ļoti pieprasīti.</p> <p>Bioloģiskā lauksaimniecība ir ļoti stipra Preiļu rajonā. Tūrisms kā papildus nozare.</p> <p>Bioloģiskās ielejas izveide Dienvidlatgalē vērtējama kā pozitīva un vērtīga, ideja ir reāli īstenojama Daugavpils Universitātes Sistemātiskās bioloģijas institūta vadībā, kas ir vadošais Baltijā un viens no labākajiem Eiropā. Esošajā situācijā īstenojama tikai ar piedāvāto Eiropas projektu aktivitātēm.</p> <p>U.K.- Krāslavas rajons ir aktīvs graudkopībā, lopkopībā, pienkopībā.</p> <p>Daugavpils, Ilūkstes, Krāslavas (pieroģežā ar Baltkrieviju) un Dagdas novados (pieroģežā ar Baltkrieviju) – labvēlīgi nosacījumi graudkopībai.</p> <p>Dienvidlatgalē – tranzīts, kas ir privilēģija Dienvidlatgalei, tūrisms. Prioritāte piensaimniecība, tad graudkopība un augļkopība, tūrisms, zivkopība, netradicionālās lauksaimniecības nozares (truškopība, biškopība (Aizkalnē)).</p> <p>Aglonas novads, Riebiņu novada Rušonas pagasts, Vārkavas novads Rožkalnu pagasts - zivsaimniecības attīstība. Zivsaimniecības tradīcija vairāk koncentrētas Austrumlatgalē. Nozari Dienvidlatgalē var perspektīvāk attīstīt saldūdens zivju pārstrādes veidā, galvenokārt, Daugavpilī.</p> <p>Linkopība būtu perspektīva ar produkcijas noietu uz ES valstīm, pašreiz linkopības jomu nesubsidē un linus neaudzē.</p> <p>Krāslavas novadā – perspektīva nozare ir šķiedras kaņepju audzēšana.</p> <p>I.P.- Preiļu rajons – lauksaimniecība, pārtikas pārstrāde.</p> <p>Krāslavas rajons – lauksaimniecība, kokapstrāde, rūpniecība, loģistikas centrs tranzītam pieroģežā, biškopība.</p> <p>Daugavpils novads, Ilūkstes novads – graudkopība, augļkopība, dārzenkopība.</p> <p>Daugavpils – rūpniecība.</p> <p>Līvānu, Preiļu un Vārkavas novadi, Riebiņu novada Stabulnieku, Galēnu un Sīļukalna pagasti – graudkopība.</p> <p>Aglonas, Krāslavas un Dagdas novadi, Riebiņu novada Rušonas, Silajāņu pagasti – pienkopība, lopkopība, aītkopība.</p> <p>Visa Dienvidlatgale – biškopība, truškopība un tūrisms kā papildus nozares. Tūristam Latvija ir dārga valsts, lata vērtība ir mākslīgi augsta, īss vasaras periods.</p> <p>Aglonas, Krāslavas novadi un Riebiņu novada Rušonas pagasts – zivkopība.</p> <p>Lini – ja nav ievērojamu investīciju, nav attīstīties spējīga nozare.</p> <p>Bioloģiskās daudzveidības akcents ir atbalstāms, pārskatot kompensāciju kārtību zemju īpašniekiem, kur ir izveidoti dabas parki, liegumi, aizsargājamās dabas teritorijas utt.</p> <p>I.B.- Dienvidlatgalē – pārtikas ražošana, pārstrāde, metālapstrāde, kokrūpniecība, loģistika, augsto tehnoloģiju produktu ražošana.</p>
<p>Kooperācijas nozīme Dienvidlatgalē</p> <p>A.C.- Zemnieku kooperācijas uzsvars.</p> <p>J.V.- Kooperācijas nolīģšana ir kā sekas no Padomju laika sistēmas izpratnes par to. Pasaules pieredze norāda uz pretējo – ir nepieciešams veidot kooperāciju starp uzņēmējiem. Latvijas iedzīvotāju tendence uz individuālismu uzņēmējdarbībā neveicina strauju vispārējo uzņēmējdarbības attīstību.</p> <p>A.S.- Kooperācija ir nepieciešama, bet ir problēmas ar nopietnu partneru atrašanu.</p> <p>A.K.- Atbalsts no valsts puses kooperatīviem, kas maksā nodokļus citām valstīm, ir absurds. Valsts ļauj un stimulē no Latvijas izvest saražoto izejvielu ar emu pievienoto vērtību, lai arī pastāv ļoti daudz iespēju to pārstrādāt valsts iekšienē tādējādi ražojot produkciju ar augstu pievienoto vērtību un maksājot nodokļus.</p> <p>E.J.- Gados vecākiem uzņēmējiem, lauksaimniekiem ir psiholoģiska barjera no Padomju laikiem par sadarbību un kooperāciju. Nepieciešama izglītojoša informācija par kooperāciju. Nepieciešams finansiāli atbalstīt kooperatīvu uzsākšanu un sniegt metodisko palīdzību.</p> <p>I.P.- Kooperatīviem Latvijā nav nākotnes. Eiropā tie pastāv ar 100 gadu pieredzi, bet Latvijā Padomju pieredze neļauj radīt atbilstošus apstākļus kooperatīvu izveidei.</p> <p>Perspektīva ir ģimenes uzņēmumu veidošana kā kooperācijas modelis.</p>
<p>Izglītības nozīme un Daugavpils Universitātes darbības vērtējums Dienvidlatgales attīstības ieguldījumā</p> <p>A.C.- DU ir visai Latgalei izšķirošs attīstības moments. Lai radītu kvalitāti, nepieciešama pastāvīga programmu pārskate un pieprasījuma pēc nepieciešamajiem speciālistiem apmierināšana. DU sekundārā nozīme izpaužas pilsētas sabiedrības latviskošanā.</p>

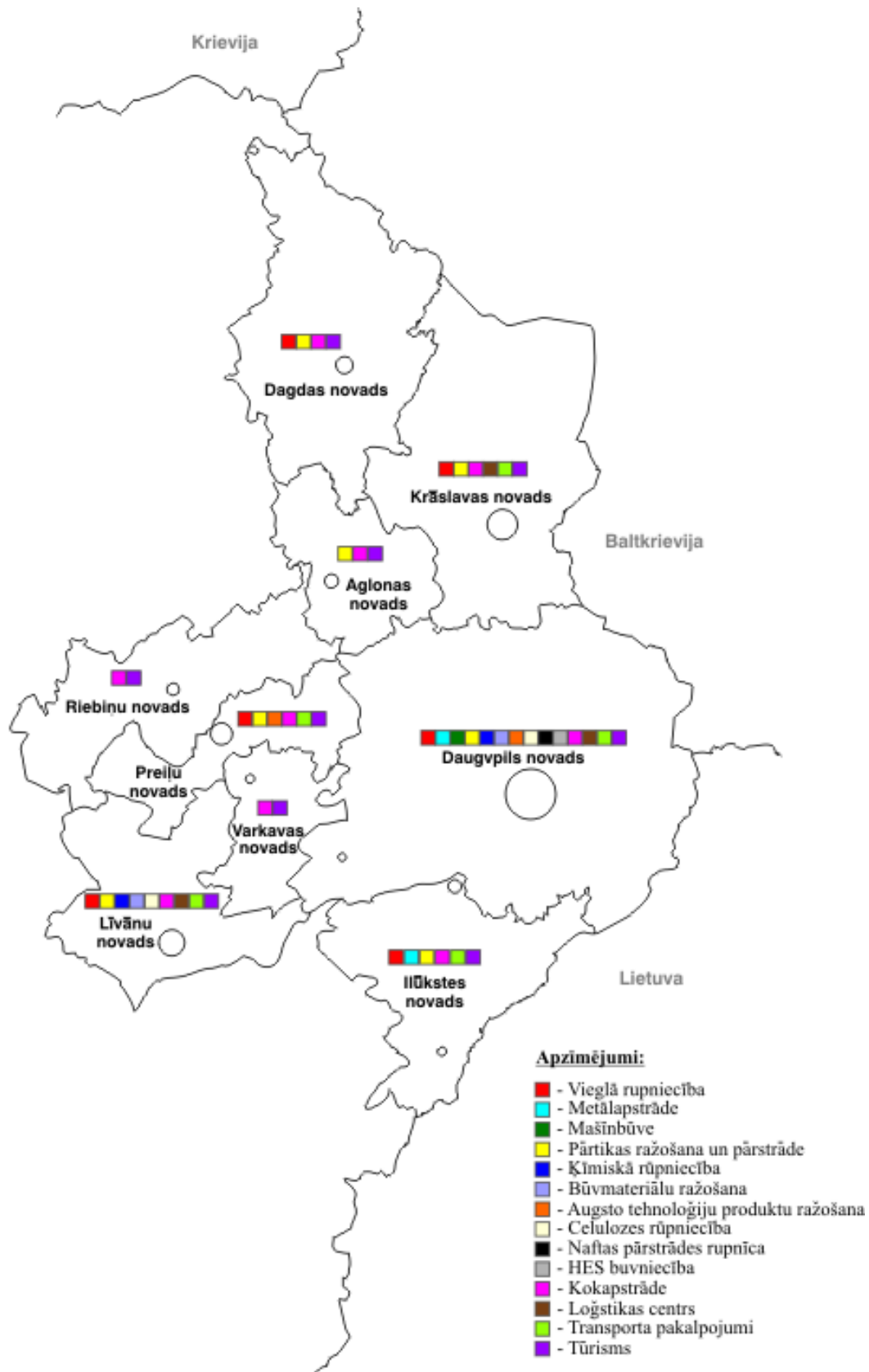
<p>A.C.- Inženieriem un zinātniekiem jāapvienojas ar ražošanas sektora uzņēmējiem radot jaunus, inovatīvus produktus un tos ieviešot ražošanā, eksportējot.</p> <p>J.V.- Izglītības sistēma Latvijā ir tendēta nevis uz zināšanu iegūšanu, bet apliecināša dokumenta par izglītību, iegūšanu. Jāmaina attieksme gan no izglītības iestāžu, gan izglītības saņēmēju puses. Iegūstamās teorijas un reālās prakses savienojamība dzīvē nepastāv. Jāmaina izglītības iegūšanas sistēma un iegūstamās informācijas kvalitāte.</p> <p>Mūžizglītības atbalsts, kurš šobrīd ir valsts runas līmenī, bet rīcības nav. Dienvidlatgales iedzīvotājiem jāseko līdzī laika ritmam, jāizglītojas, jāaktivizē sava iniciatīva.</p> <p>Informāciju tehnoloģiju apguve – daļa pašvaldību darbinieku joprojām neprot strādāt ar datoru. Jāattīsta koledžu, tehnikumu izglītība praktiskajos virzienos, akcentējot tehniskās zināšanas.</p> <p>DU jāveicina reģionu augstskolu sadarbība, jānosaka darbības sfēras un tajās padziļināti jādarbojas zinātnē. DU varētu attīstīt ķīmijas, bioloģijas, dabaszinātņu un filoloģijas zinātnes.</p> <p>A.S.- Trūkst kvalificētu darbinieku, lai arī valstī ir liels bezdarbs.</p> <p>Cilvēku neizglītības sekas ir iespēja valsts varai manipulēt ar šīm masām, kas arī notiek.</p> <p>A.H.- Nav iespējams bez ārpus Latvijas resursu piesaistes sasniegt lielus un ievērojamus rezultātus zinātnes - uzņēmējdarbības jomās (inovācijās), jo personāls ir novecojis, tehnoloģijas novecojušas. Jaunie zinātnieki par minimālu atalgojumu nestrādās, līdz ar to rodas situācija, kad zinātniskais potenciāls izsīkst.</p> <p>DU ir zemu efektīva izglītības iestāde, tā negatavo konkurētspējīgus speciālistus. Pasniedzēji ir novecojuši vecas informācijas sniegšanas un domāšanas stila ziņā. Bieži vien tiek sniegta tikai teorija bez prakses, kas ir neefektīvs ieguldījums cilvēkresursu attīstībā un nākotnē.</p> <p>Ja DU ir pašreiz modernas iekārtas, tad problēma rodas tajā, ka nav zinātnieku, kas prastu un kas vēlētos ar tām strādāt. Trūkst cilvēkos motivācijas apgūt kaut ko jaunu.</p> <p>Valsts atbalsts zinātnei – ja tāds būtu, tad būtu arī kontrole par kvalitāti. Diemžēl, lai izdzīvotu un tiktu līdzī zinātnes progresā jaunumiem, zinātniekam ir jāvelta 90% sava laika grantu, projektu izstrādei un zinātnei paliek tikai 10% laika.</p> <p>Augstākajām izglītības iestādēm lekciju sadalījums studentiem ir ļoti minimāls, kas neveicina zinātnes attīstību un profesionālu kadru sagatavošanu.</p> <p>A.K.- Izglītības sistēma sagatavo pietiekami profesionālus kadrus, viss ir atkarīgs no cilvēka personības.</p> <p>E.J.- DU pamazām mainās – ja kādreiz galvenais bija studijas un tad paralēli zinātne, tad pašreiz universitātes tendence ir būt tuvāk uzņēmējiem, reālajai dzīvei.</p> <p>Universitātei ir trešā misija – tai jābūt saiknei ar sabiedrību, uzņēmējiem, šodienas reālo situāciju. Universitātei jāsniedz tādas zināšanas, kas palīdz attīstīt ekonomiku.</p> <p>2 gadus DU darbojas Tehnoloģiju pārneses kontaktpunkts – izgudrojumu, ideju sniegšana uzņēmējiem.</p> <p>Universitātes attīstība galvenokārt notiek ar ES fondu un Latvijas Investīciju attīstības aģentūras finansējumu. DU ir aktīva projektu realizācijas ziņā, tie ir projekti, kas sekmē uzņēmumu attīstību inovāciju jomā.</p> <p>Latvija ir vienīgā valsts Eiropā, kas izglītībai un zinātnei ir samazinājusi budžetu.</p> <p>Ja nebūs reģionālo augstskolu, perspektīvā nebūs arī attīstības reģionā.</p> <p>U.K.- Izglītības sistēmu vērtē kā maz noslogotu informācijas sniegšanas ziņā studentiem. Sistēma jāveido, lai nerastos izglītības vakuums. Jāveicina profesionālā izglītība. Dienvidlatgalē jāattīsta koledžu, tehnikumu, zemāka un augstāka ranga augstskolas.</p> <p>I.B.- DU loma ir būtiska. Jāiesaista zinātniskais potenciāls uzņēmējdarbības attīstībā, vides ilgtspējā. DU kā starpnieks kvalificētu speciālistu sagatavošanai uzņēmējiem.</p>
--

Avots: Autores sastādīta pēc ekspertu interviju transkriptiem

Avots: Autores veidots

18.1 att. Dienvidlatgales prioritāro lauksaimniecības nozaru grafisks attēlojums

Avots: Autores veidots

18.2 att. Dienvidlatgales prioritāro rūpniecības, ražošanas, mežizstrādes, kokapstrādes, loģistikas un transporta pakalpojumu nozaru grafisks attēlojums